

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

**"IJTIMOIY GUMANITAR FANLAR,
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT" KAFEDRASI**

"TASDIQLAYMAN"

"O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI"

FANI BO'YICHA

O'QUV USLUBIY MAJMUA

Bilim sohasi:	400000	- Biznes, boshqaruv va huquq
	500000	- Tabiiy fanlar. Matematika va statistika
	700000	- Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohasi
Ta'lim sohasi:	410000	- Biznes va boshqaruv
	520000	- Atrof-muhit
	710000	- Muhandislik ishi
	720000	- Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Ta'lim yo'nalishi:	60410100	- Iqtisodiyot
	60410200	- Buxgalteriya hisobi
	60410800	- Menejment
	60520200	- Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi
	60710200	- Biotexnologiya
	60710900	- Texnologik jarayonlar va ishlab chiqarishni avtomatlashtirish
	60720100	- Oziq-ovqat texnologiyasi

Samarqand-2025

Fanning o'quv-uslubiy majmuasi tasdiqlangan o'quv reja, ishchi o'quv reja, o'quv dasturi va ishchi o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

- Sayfudinova J.B.** –Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport kafedrası katta o'qituvchisi
Daminov.A.S –Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport kafedrası katta o'qituvchisi
Sa'dullayev.S.S –Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport kafedrası o'qituvchisi
Karoboyev S.M. –Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport kafedrası o'qituvchisi
Qurbanov Sh.Sh –Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport kafedrası o'qituvchisi

**“O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI” FANINING
O‘QUV-USLUBIY MAJMUASI:**

“Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasining 2025 yil “ 26 ” avgustdagi “ 1 ” -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan hamda fakultet kengashida muhokama etish va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilish uchun taqdim etilgan (*1-bayonnoma*).

Kafedra mudiri, dotsent

N.N.Narziyeva

Kelishildi:

**O'quv-uslubiy boshqarma
boshlig'i, v.f.n., dotsent**

Sh.X.Qurbanov

M U N D A R I J A

№	Ma'lumotlar	bet
I	Fanning o'quv dasturi	4
II	Fanning sillabusi (ishchi o'quv dasturi)	16
III	Fanning asosiy o'quv materiallari:	47
3.1	Ma'ruza mashg'ulotlari uchun o'quv materiallari	48
3.2	Amaliy mashg'ulotlari uchun o'quv materiallari	252
3.3	Laboratoriya mashg'ulotlari uchun o'quv materiallari	-
3.4	Mustaqil ta'lim bo'yicha o'quv materiallari	275
3.5	Fan bo'yicha glossariy (o'zbek, rus, ingliz tillarida)	277
IV	Fan bo'yicha o'tkaziladigan attestatsiyalar uchun savollar:	287
4.1	1 OB uchun og'zaki savollar-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	288
4.2	2 OB uchun og'zaki savollar-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	294
4.3	YaB uchun og'zaki savollar-300 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -150 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-150 ta</i>)	300
4.4	1 OB uchun yozma ish savollari-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	311
4.5	2 OB uchun yozma ish savollari-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	316
4.6	YaB uchun yozma ish savollari-300 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -150 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-150 ta</i>)	322
4.7	1 OB uchun test savollari-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	333
4.8	2 OB uchun test savollari-150 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -75 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-75 ta</i>)	349
4.9	YaB uchun test savollari-300 ta (<i>auditoriya darslari bo'yicha -150 ta, mustaqil ta'lim bo'yicha-150 ta</i>)	363
VI	Fan bo'yicha baholash mezonlari	401
VI	Fan bo'yicha tarqatma materiallar	403
VII	O'UMning elektron varianti	419

I. FANNING O'QUV DASTURI

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

**O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI
fani**

O'QUV DASTURI
(barcha nomutaxassis bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun)

Toshkent – 2024

Fan/modul kodi UYT 1104		O'quv yili 2024-2025	Semestr 1/2	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili o'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	O'zbekistonning eng yangi tarixi	60		60	120

I. Fanning mazmuni.

Fanni o'qitishning maqsadi – O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rnini talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'qitishning vazifalari – boy tarixiy o'tmish, xususan, o'zbek davlatchiligiga tarixiy ekskurs uyushtirish, qarama-qarshiliklarga boy ziddiyatli XX asr tarixi mazmun-mohiyatini ochib berish, mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistonda yuzaga kelgan murakkab ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy vaziyat hamda mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy hamda boshqa sohalarda amalga oshirilgan islohotlarning mazmun-mohiyatini talabalarga to'liq tushuntirib berish, ularni Vatanga sadoqat va muhabbat ruhida tarbiyalash hamda Yangi O'zbekiston yoshlarida milliy g'urur va iftihorni shakllantirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari.

"O'zbekistonning eng yangi tarixi" – O'zbekiston tarixining uzviy va ajralmas qismidir. "Eng yangi tarix" tushunchasi va uning izohi.

"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari. Fanni o'rganishning nazariy-uslubiy asoslari. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning yuksak intellektual salohiyatli, ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi

tarixining tutgan o'rnini to'g'risida. XXI globallashuv asrda ta'lim sohasida mazkur fanni o'qitishdagi nazariy-konseptual yondashuv va ilg'or innovatsiyalar. Yangi O'zbekiston yoshlari ta'lim-tarbiyasidagi ma'naviy mezonlarni targ'ib etishda tarix fanining tutgan o'rnini.

2-mavzu. O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarining tarixiy asoslari

Davlatchilik tushunchasi. O'zbek davlatchiligi va uning tarixiy bosqichlari. Mamlakatimiz erki va ozodligi uchun kurashgan qahramon shaxslar: Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi va boshqalar. Amir Temur – buyuk davlat arbobi va sarkarda. Temuriylar hukmronligi davrida ilm-fan va madaniyat taraqqiyoti. O'rta Osiyoning xonliklarga bo'linib ketishi, uning sabab va oqibatlari.

Turkiston Rossiya imperiyasi mustamlakachiligi davrida. Milliy ozodlik harakatlari. Mustamlaka boshqaruv tartiboti va uning mohiyati. Fidoyi jadid ma'rifatparvarlarining faoliyati va ularning o'lka ma'rifiy va madaniy hayotida tutgan o'rnini. Sovet hukmronligi davrida O'zbekistonning markazga ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy qaramligi va uning oqibatlari. Sovetlarning qatag'on-zo'ravonlik siyosati va uning mohiyati.

3-mavzu. Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar.

XX asr 80-yillari o'rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotidagi inqirozli holat. "Qayta qurish" siyosati va uning O'zbekistonga ta'siri. Markaz tomonidan "Paxta ishi", "o'zbek ishi" kabi mash'um kampaniyalarning o'tkazilishi. Aholi turmush tarzining og'irlashuvi. Orol fojiasi. Farg'ona voqealari. 1989 yil o'rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o'zgarishlar. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati. 1989-1991 yillarda amalga oshirilgan o'zgarishlar va ularning mohiyati. 1991 yil avgust voqealari. GKChP. Sovet davlatining tanazzulga yuz tutishi.

4-mavzu. Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li.

Mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol. O'zlikni anglashga intilishning kuchayishi. Siyosiy tizimdagi o'zgarishlar. Mustaqillikning e'lon qilinishi. O'zbekiston Respublikasining tashkil etilishi. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo'lidagi sa'y-harakatlar. Mustaqil O'zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I.Karimovning tarixiy xizmatlari.

Mustaqil taraqqiyotning dastlabki bosqichidagi muammolar. O'zbekistonning o'ziga xos taraqqiyot yo'lining tanlashi. Taraqqiyotning "O'zbek modeli" va uning o'ziga xos xususiyatlari. O'zbekistonning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga qaratilgan strategiya asoslarning ustuvor yo'nalishlari. Mustaqillik me'yoriy-

huquqiy asoslarining yaratilishi. 1992 yil Mustaqil O'zbekiston Konstitutsiyasining qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Davlat ramzlari.

5-mavzu. O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar.

Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi. O'zbekistonda ko'ppartiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati. Siyosiy partiyalar faoliyatidagi xususiyatlar. O'zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o'zgarishlar. O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki. Ijtimoiy-sherikchilik. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o'rni. O'zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi. Inson haq-huquqlarini ta'minlash va himoya qilish.

6-mavzu. Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi.

O'zbekiston Respublikasida bozor munosabatlarining shakllanishi, uning yo'nalishlari, bosqichlari va xususiyatlari. Bozor munosabatlariga o'tishning huquqiy asoslari. Iqtisodiy islohotlarning besh tamoyilini amalga oshirish mexanizmi. Pul islohotining o'tkazilishi. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo'jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo'nalishlari. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi. Makroiqtisodiyotni barqarorlashtirishga erishish. Mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiya va diversifikatsiya qilinishi, bank-moliya tizimini mustahkamlash borasidagi chora-tadbirlar. Makroiqtisodiy barqarorlik tomon yo'l olinishi.

7-mavzu. O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar.

Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi. Manzilli ijtimoiy himoya tizimining yaratilishi. Ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo'naltirilgan aholi bandligi va real daromadlarini izchil oshirib borishi, sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joy bilan ta'minlash, yo'l-transport muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish, yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish. Nodavlat notijorat tashkilotlarining ijtimoiy himoya masalasidagi ishtiroki.

Yangi O'zbekistonda oila instituti va uning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. Gender tengligi. Xotin-qizlarga bo'lgan munosabat. Onalik va bolalik haq-huquqlarini himoya qilinishi. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati, aholining huquqiy ongi va

huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish.

8-mavzu. Mustaqillik yillarida O‘zbekistondagi ma’naviy va madaniy taraqqiyot.

Milliy istiqlol g‘oyasi va mafkuraviy masalalar. Milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an‘analarning qayta tiklanishi. Mustaqillik yillarida buyuk ajdodlar va tarixiy shaxslarga bo‘lgan e’tibor. Mustaqillik yillarida ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi davlat siyosati. O‘zbekistondagi tarixiy - Xiva, Buxoro, Samarqand, Shaxrisabz, Termiz, Qarshi, Marg‘ilon shaharlari yubileylarining nishonlanishi. Toshkent shahrining “Islom madaniyati poytaxti” deb e’lon qilinishi va uning ahamiyati. Madaniyat va san’at sohasining rivojlanishi. Milliy sport turlarining rivojlantirilishi.

Yangi O‘zbekistonning uchinchi renessans tomon tutgan yo‘li. “Beshta tashabbus” va uning yoshlar ma’naviyatini yuksaltirishdagi o‘rni. O‘zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta’minlash borasidagi davlat siyosati. Millatlararo munosabatlar sohasida O‘zbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasi. Amaliy san’at, rassomchilik, teatr va kino san’ati. O‘zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi. Samarqand shahri - jahon turizm poytaxti.

9-mavzu. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar.

Mustaqillikning ilk yillarida ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar. Yangi jamiyat qurishda ta’lim va tarbiyaning o‘rni va roli. 1992 yilgi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi”ning (1997 y.) qabul qilinishi. Ta’lim milliy modelining shakllanishi, rivojlanishi va sohadagi muammolar. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi.

Yangi O‘zbekistonda ta’lim tizimidagi islohotlar. Zamonaviy o‘qitish va ta’lim tizimiga doir davlat siyosati. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi yangi tahrirdagi qonuni (2020 y.). Ta’lim sohasida xalqaro hamkorlikning yo‘lga qo‘yilishi. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.

10-mavzu. O‘zbekiston va jahon hamjamiyati.

O‘zbekistonning tinchliksevar tashqi siyosati va uning jahon hamjamiyati tomonidan tan olinishi. O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar va xorijiy mamlakatlar bilan iqtisodiy-siyosiy aloqalarining yo‘lga qo‘yilishi. O‘zbekiston Respublikasining BMTga a’zo bo‘lishi va jahon hamjamiyatida tutgan o‘rni. Tashqi siyosat faoliyati konsepsiyasi. O‘zbekistonning MDHdagi o‘rni va mavqeining oshib borishi, Markaziy Osiyo davlatlari bilan o‘zaro hamkorlik aloqalari. O‘zbekistonning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan istiqbolli hamkorliklari.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning o‘zaro manfaatli va yaqin qo‘shnichilik tamoyillariga asoslangan ochiq va shaffof tashqi siyosati. O‘zbekistonning mintaqada tinchlik va barqarorlikni ta‘minlash borasida olib borayotgan siyosati. Markaziy Osiyoda xavfsizlik masalalari, terrorizm, giyohvandlik va odam savdosiga qarshi kurashda O‘zbekiston Respublikasining faolligi. O‘zbekistonning ShHT bilan aloqalarining kengayishi. ShHTning Samarqand deklaratsiyasi. Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligiga a‘zo davlatlar bilan yangi strategik sherikchiligi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan olib borilayotgan faol tashqi siyosatning jahon hamjamiyati tomonidan e‘tirof etilishi.

Mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish, ochiq, pragmatik va faol tashqi siyosat olib borish.

11-mavzu. Yangi O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro‘y berayotgan o‘zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi

“O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o‘rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy etish” borasidagi davlat siyosati, huquqiy-normativ hujjatlarning qabul qilinishi, mazkur yo‘nalishdagi ishlarning samaradorligiga to‘siq bo‘layotgan muammolarni bartaraf etish yuzasidan olib borilayotgan chora-tadbirlar:

O‘zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslar bo‘yicha samaradorlikning eng muhim ko‘rsatkichlarini oshirish borasida olib borilayotgan chora-tadbirlar. “Biznes yuritish indeksi”, Boshqaruv sifati indikatorlari, Elektron hukumatni rivojlantirish reytingi, “Korrupsiyani qabul qilish indeksi”, “Logistika samaradorligi indeksi”, “Jahon bankining Statistik salohiyat indeksi”, “Iqtisodiy erkinlik indeksi”, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining (IHTT) mamlakatlarga xos xatarlarni tasniflash tizimi. “Inson kamoloti indeksi”, “Huquq ustuvorligi indeksi”, “Jahon mamlakatlari demokratiyasi indeksi”, “Matbuot erkinligi indeksi” va boshqalar.

12-mavzu. Yangi O‘zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar

2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasining hayotga tatbiq etilishi va uning natijalari. Milliy tiklanishdan-milliy yuksalish sari g‘oyasi va uning mohiyati.

O‘zbekiston Respublikasi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining umumxalq tomonidan qabul qilinishi (2023 y. 30 aprel). Konstitutsiya XXI asr zamonaviy O‘zbekistonining asosiy qonuni.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining mazmun-mohiyati va ustuvor yo'nalishlari. "Taraqqiyot strategiyasi" doirasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar.

O'zbekiston-2030 strategiyasi. Uning xalqaro hamjamiyat tomonidan e'tirof etilishi.

13-mavzu. Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati

2016 yil sentyabridan virtual qabulxonalarning ochilishi. 2017 yildan keyingi davrda jamiyatda amalga oshirilayotgan siyosiy o'zgarishlarning xususiyatlari, davlat organlarining xalq bilan muloqotining kengayishi, Xalq qabulxonalarning faoliyati hamda mahalla institutlarining yanada takomillashuvi bilan bog'liq bo'lgan jarayonlar.

Inson haq-huquqlarini himoya qilish va shaxs qadr-qimmati ta'minlash borasida sud organlarining faoliyati va O'zbekiston sud huquq tizimida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar. Inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish orqali xalqparvar davlat barpo etish.

Yangi O'zbekistonda ijtimoiy sohaga bo'lgan zamonaviy munosabat. Ta'lim, sog'liqni saqlash, turizm, sport va boshqa sohalardagi tub o'zgarishlar.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari.
2. O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarining tarixiy asoslari
3. Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar.
4. Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqlool va taraqqiyot yo'li.
5. O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar.
6. Iqtisodiy islohotlar, xususiyl mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi.
7. O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar.
8. Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot.
9. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar.
10. O'zbekiston va jahon hamjamiyati.
11. Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi.
12. Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar.

13. Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi.
2. Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi.
3. Amir-Temur buyuk davlat arbobi.
4. Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim.
5. Jadid ma'rifatparvarlarining o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.).
6. "Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat.
7. O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati.
8. Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar.
9. Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar.
10. O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati.
11. Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar.
12. Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
13. Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi.
14. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari
15. O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Mustaqillik yillarida mamlakatimiz bosib o'tgan tarixiy yo'lning mazmun-mohiyatini, O'zbekistonning eng yangi tarixida amalga oshirilgan o'zgarishlarning ahamiyatini;
- zamonaviy jarayonlarda O'zbekistonning jahon hamjamiyati bilan integratsiyasi, xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rni va nufuzini ortib borishi kabi jarayonlarni tarixiylik va xolislik nuqtai nazaridan **bilishi** kerak;
- O'zbekistonning eng yangi tarixi muammolarini o'rganish, dunyoqarashni mustahkamlashda milliy mustaqillik g'oyasini qo'llay bilish, atrofida sodir bo'layotgan jarayonlarga o'z munosabatini bildirib olish, jamiyat va inson dunyoqarashi rivojida tarix fanining o'rni anglash va bugungi kunda sodir

bo'layotgan voqealarning tarixdagi muhim voqealar bilan bog'liqligini bilish *ko'nikmalariga ega bo'lishi* kerak.

- O'zbekistonning eng yangi tarixini chuqur bilish, ma'naviy-milliy va umuminsoniy masalalar bo'yicha o'z qarashlarini ilmiy asoslashni va ifodalashni bilish, milliy mustaqillik g'oyalariga amal qiladigan faol hayotiy dunyoqarash kabi *malakalarga ega bo'lishi* kerak.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Rahbariy adabiyotlar:

1. Sh.M. Mirziyoyev. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
2. Sh.M. Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Sh.M. Mirziyoyev. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiligiga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4. Sh.M. Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: O'zbekiston, 2022.
6. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.

8. Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O‘zbekiston. - Toshkent: O‘zbekiston, 2024.

Asosiy adabiyotlar

1. R.H. Murtazayeva O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so‘z, 2019.
2. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O‘zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
4. B.J.Eshov, A.A.Odilov. O‘zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
5. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. O‘zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas’ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
2. O‘zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. – Toshkent, 2020.
3. D.T.To‘xtaboyeva. O‘zbekistonning eng yangi tarixi: ma’naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o‘zgarishlar. O‘quv qo‘llanma. - Toshkent, 2021.
4. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5. A.A.Insopov. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O.Q.Alimardonov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo‘nalishlari (o‘quv qo‘llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
8. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.

Axborot manbalari

1. www.ziynet.uz.
2. www.edu.uz.
3. www.google.uz.
4. www.gov.uz.

	Fan dasturi Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitet huzuridagi Muvofiqlashtiruvchi soha Kengashining 2024 yil ____ avgustdagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.
	Fan/modul uchun mas’ullar: R.H.Murtazayeva – O‘zMU Tarix fakulteti “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra professori, tarix fanlari doktori. K.D.Saipova – O‘zMU “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra mudiri, tarix fanlari doktori. A.A. Yermetov – O‘zMU “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra professori, tarix fanlari doktori. A.A.Odilov – O‘zMU Tarix fakulteti “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra dotsenti, tarix fanlari nomzodi. A.A.Insopov - O‘zMU “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra dotsenti, tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori. O.Q.Alimardonov - O‘zMU “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” kafedra dotsenti, tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori.
	Taqrizchilar: R.E. Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU “O‘zbekiston tarixi” kafedra mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E. Yunusova – O‘zMU “O‘zbekiston tarixi” kafedra professori, tarix fanlari doktori.

II. FANNING ISHCHI O‘QUV DASTURI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
A. A. Elmurodov
2025 yil "09" 08

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	400000-Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000-Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410200-Buxgalteriya hisobi 60410800-Menejment

Samarqand –2025

Modul / FAN SILLABUSI

Iqtisodiyot fakulteti

60410200 - Buxgalteriya hisobi ta'lim yo'nalishi
60410800 - Menejment ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	O'zbekistonning eng yangi tarixi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'ET1204
Yil:	2025-2026
Semestr:	I
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	—
Laboratoriya mashg'ulotlari	—
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rni talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)

2

	Bilimlar jihatidan:
TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarini rivojlantirishga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlarini.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatanparvarlik jasoratlarini.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rni angliyl bilish, his etish va faol ishtirok etish.
TN7	Tarixiy voqealar va hodisalarga nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni

	Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)
M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
M9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar
M10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
M12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
M13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi

3

M14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarning rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi
2.	Jaloliddin Mangubardi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim
5.	Jadid ma'rifatparvarlarining o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)
6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat

7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati	4
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	4
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar	4
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	4
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar	4
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	4
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	4
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	4
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni	4
Jami:		60

Rahbariy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston., 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruza. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.
Asosiy adabiyotlar:	
1.	R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. -

	Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	K.D.Saipova. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023
8.	Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
Axborot manbalari	
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a)5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olish;
 - Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - Tarixiy jarayonlarni shahrlay bilsa.
- b)4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d)3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- e) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida o'qituvchisi. S.M.Qoraboyev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida o'qituvchisi.
E-mail:	sadullayevsarijar26@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida
Taqrizchilar:	R.E.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU "O'zbekiston tarixi" kafedrasida mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'zMU "O'zbekiston tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.

Mazkur Sillabus "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasining 2025 yil 12 08 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2025 yil 12 08 04 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov

A.Alikulov

N.N.arziyeva

S.Sa'dullayev

S.Qoraboyev

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
A.A. Elmurodov
2025 yil “27”

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	400000-Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000-Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410100-Iqtisodiyot

Samarqand –2025

Modul / FAN SILLABUSI
Iqtisodiyot fakulteti

60410100 - Iqtisodiyot ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	<i>O'zbekistonning eng yangi tarixi</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'EYTI204
Yili:	2025-2026
Semestr:	2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrda ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	–
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rmini talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarini rivojlanishiga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlari.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatanparvarlik jasoratlari.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rmini anglay bilish, his etish va faol ishtirok etish.
TN7	Tarixiy voqealar va hodisalar nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqol va taraqqiyot yo'li
M6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqol va taraqqiyot yo'li
M7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarning rivojlanishi
M9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar
M10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
M12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
M13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y

	berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
M14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hisssasi
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim
5.	Jadid ma'rifatparvarlarining o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)

6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat	4
7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati	4
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	4
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar	4
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	4
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar	4
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	4
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	4
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	4
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni	4
Jami:		60

Rahbariy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.
Asosiy adabiyotlar:	
1.	R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. -

	Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermatov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023
8.	Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
Axborot manbalari	
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a)5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqlik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;

- Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- Tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b)4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

d)3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e)quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob ololmаса;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot	
Mualliflar:	S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasini o'qituvchisi. S.M.Qoraboyev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasini o'qituvchisi.

E-mail:	sadullayevsanjar26@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrası
Taqrizchilar:	R.E.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU "O'zbekiston tarixi" kafedrası mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'zMU "O'zbekiston tarixi" kafedrası professori, tarix fanlari doktori.

Mazkur Sillabus "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasining 2025 yil "28.08" 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil "28.08" 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov

A.Alikulov

N.Narziyeva

S.Sa'dullayev

S.Qoraboyev

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
A.A. Elmurodov
2025 yil “18”

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 500000-Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 520000-Atrof-muhit
Ta'lim yo'nalishi: 60520200-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi

Samarqand –2025

Modul / FAN SILLABUSI

Biotexnologiya va ekologiya fakulteti
60520200-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi
ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	O'zbekistonning eng yangi tarixi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'EYT 1104
Yil:	2025-2026
Semestr:	I
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	-
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'timish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rmini talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarini rivojlantirishga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlari.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatanparvarlik jasoratlari.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rmini anglay bilish, his etishvafaolishtiroketish.
TN7	tarixiy voqealar va hodisalar nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirga olish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
M6	O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
M7	O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarning rivojlanishi
M9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar
M10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohada amalga oshirilgan islohotlar
M12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati

M13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
M14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati, O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati, O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohada o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hisslari
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim

5.	Jadid ma'rifatparvarlarning o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)	4
6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat	4
7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati	4
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	4
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar	4
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	4
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar	4
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	4
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	4
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	4
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni	4
Jami:		60

Rahbariy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston., 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent:

	O'zbekiston, 2024.
	Asosiy adabiyotlar:
1.	R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sag'dullayev umumiy tahriri ositiida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	K.D.Saipova. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
	Qo'shimcha adabiyotlar
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023
8.	Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
	Axborot manbalari
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi

mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
 - Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- Tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa.
- b) 4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- e) quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayovgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	D.B.Sayfiddinova – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida o'qituvchisi. S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida o'qituvchisi.
E-mail:	sayfjamila@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasida
Taqrizchilar:	R.E.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU O'zbekiston tarixi kafedrasida mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'ZMU "O'zbekiston tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori

Mazkur Sillabus "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasining 2025 yil 28.08.24 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

1sonli yig'ilishi bayoni o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil 28.08.24 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov

A.Nurmiyozov

N.Narziyeva

D.Sayfiddinova

S.Sa'dullayev

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 700000-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohasi
Ta'lim sohasi: 710000-Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi: 60710200-Biotexnologiya

Samarqand –2025

Modul / FAN SILLABUSI

Biotexnologiya va ekologiya fakulteti
60710200-Biotexnologiya ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	<i>O'zbekistonning eng yangi tarixi</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'EYT1204
Yil:	2025-2026
Semestr:	2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	–
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rni talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealiklar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)

Bilimlar jihatidan:

TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarini rivojlanishiga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlari.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatandashlik jasadlari.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rni anglay bilish, his etish va faol ishtirok etish.
TN7	Tarixiy voqealar va hodisalar nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarining tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarining tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
M6	O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M7	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
M8	O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M9	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M10	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
M11	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar
M12	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M13	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
M14	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
M15	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y

	berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
M14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohada o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans). Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissi
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim
5.	Jadid ma'rifatparvarlarining o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan

	o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)
6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat
7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni
Jami:	
	60

Rahbariy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'naatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.

Asosiy adabiyotlar:	
1.	R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	K.D.Saipova. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023
8.	Д.М.Иноятowa. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
Axborot manbalari	
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
 - Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - Tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa.
- b) 4 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d) 3 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- e) quyidagi hollarda talabanning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi o'qituvchisi. D.B.Sayfudinova – SamDVMCHBU, “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi o'qituvchisi.
E-mail:	sadullayevsanjar26@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi
Taqrizchilar:	R.E.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU O'zbekiston tarixi kafedrasi mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'ZMU “O'zbekiston tarixi” kafedrasi professori, tarix fanlari doktori

Mazkur Sillabus “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasining 2025 yil 28.08.24 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2025 yil 28.08.24 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh. Qurbanov
A. Numiyozov
N. Narziyeva
S. Sa'dullayev
D. Sayfudinova

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 700000-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohasi
Ta'lim sohasi: 710000-Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi: 60710900-Texnologik jarayonlar va ishlab
chiqarishni avtomatlashtirish

Samarqand -2025

Fan nomi:	<i>O'zbekistonning eng yangi tarixi</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'EYTI104
Yil:	2025-2026
Semestr:	I
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	–
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rni talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealiklar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)	
Bilimlar jihatidan:	
TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarida rivojlanishiga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlari.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatanparvarlik jasoratlari.
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rni anglay bilish, his etishvafaolishtiroketish.
TN7	tarixiy voqealar va hodisalar nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirga olish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalari tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalari tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqol va taraqqiyot yo'li
M6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqol va taraqqiyot yo'li
M7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarning rivojlanishi
M9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohada islohotlar
M10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
M12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
M13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y

M14	berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
S6	O'zbekistonning o'ziga xos istiqloq va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati.
S6	O'zbekistonning o'ziga xos istiqloq va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohada o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim
5.	Jadid ma'rifatparvarlarining o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan

	o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)	
6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat	4
7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati	4
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	4
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar	4
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	4
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar	4
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	4
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	4
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	4
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni	4
Jami:		60

Rahbariy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. I. - Toshkent: O'zbekiston., 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.

Asosiy adabiyotlar:	
1.	R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	K.D.Saipova. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	Т.И.Дорошенко. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023
8.	Д.М.Иноятowa. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
Axborot manbalari	
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
 - Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- b) 4 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d) 3 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- e) quyidagi hollarda talabanning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	D.B.Sayfudinova – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasi o'qituvchisi. S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasi o'qituvchisi.
E-mail:	sayfjamila@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasi
Taqrizchilar:	RE.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU O'zbekiston tarixi kafedrasi mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'ZMU "O'zbekiston tarixi" kafedrasi professori, tarix fanlari doktori

Mazkur Sillabus "Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport" kafedrasining 2025 yil 28.08.25 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil 28.08.25 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov
B.Nuriddinov
N.Narziyeva
D.Sayfudinova
S.Sa'dullayev

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 700000-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohasi
Ta'lim sohasi: 720000-Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Ta'lim yo'nalishi: 60720100-Oziq-ovqat texnologiyasi

Samarqand –2025

Modul / FAN SILLABUSI
Chorvachilik va texnologiyalar fakulteti
60720100-Oziq-ovqat texnologiyasi ta'lim
yo'nalishi

Fan nomi:	O'zbekistonning eng yangi tarixi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	O'EYTI104
Yil:	2025-2026
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	–
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	O'zbekiston jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan hududlardan biri, o'zbek xalqi boy tarixiy o'tmish va bebaho ma'naviy merosga egaligi, mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatib berish va jamiyat hayotida, ijtimoiy turmush tarzida ma'naviyatning asosi bo'lmish tarix fanining o'rni talaba yoshlarga o'zlikni anglash vositasi sifatida, shuningdek, O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida barkamol avlodni tarbiyalashda, shaxs, fuqaro, inson, jamiyat va davlat tamoyili mohiyatini yetkazib berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	O'zbekiston tarixi fani yuzasidan umumiy tasavvur va ma'lum tarixiy bilimlar bazasiga ega bo'lishlari kerak.
2.	Mamlakat tarixida kechgan asosiy tarixiy voqealar, jarayonlar, tarixiy shaxslar faoliyati to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim.

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish.
TN2	Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish.
TN3	Mustamlakachilik va sovet mustabid davrida O'zbekistonning turli sohalarini rivojlantirishga qarshi siyosat va ularning ayanchli oqibatlarini.
TN4	Turli davrlarda ozodlik yo'lida amalga oshirilgan kurashlar hamda vatanparvarlik jasoratlarini.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Tarixiy voqea va hodisalar natijalarini qiyosiy taqqoslash orqali ulardan xulosalar chiqarish.
TN6	Jamiyat taraqqiyotida o'zining tutgan o'rni anglay bilish, his etish va faollashtirish.
TN7	Tarixiy voqealar va hodisalar nisbatan o'z nuqtai nazariga, mustaqil fikriga va munosabat bildirish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

M1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
M2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
M4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy siyosiy jarayonlar
M5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
M7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
M8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarning rivojlanishi
M9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi islohotlar
M10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
M11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
M12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati

M13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
M14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
M15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: seminar (S)	
S1	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari
S2	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S3	O'zbekistonda mustaqillik g'oyalarning tarixiy asoslari
S4	Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar
S5	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S6	Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqbol va taraqqiyot yo'li
S7	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar
S8	Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O'zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi
S9	O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sohadagi o'zgarishlar
S10	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot
S11	O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar
S12	O'zbekiston va jahon hamjamiyati
S13	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi
S14	Yangi O'zbekistonda Prezident Sh.M.Mirziyoyev rahbarligi va tashabbusi ostida amalga oshirilayotgan islohotlar
S15	Yangi O'zbekistonda xalqchil va insonparvar davlat qurishning ijtimoiy siyosiy ahamiyati

Mustaqil ta'lim (MT)	
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro'y bergan madaniy uyg'onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi
4.	Mirzo Ulug'bek - davlat arbobi va buyuk olim

5.	Jadid ma'rifatparvarlarning o'lka ijtimoiy-ma'naviy hayotida tutgan o'rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)	4
6.	"Qayta qurish" yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat	4
7.	O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar mazmun va mohiyati	4
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	4
9.	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ma'naviy o'zgarishlar	4
10.	O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	4
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligi va sanoat sohasidagi o'zgarishlar	4
12.	Yangi O'zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	4
13.	Yangi O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	4
14.	O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	4
15.	O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni	4
Jami		60

Rahbariy adabiyotlar

1.	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz, T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
5.	Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6.	Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
7.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8.	Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.

Asosiy adabiyotlar:	
1.	R.H.Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
2.	R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
3.	A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
4.	B.J.Eshov, A.A.Odilov. O'zbekiston tarixi. 2-jild. Darslik. - Toshkent: NIF MSH, 2024.
5.	K.D.Saipova. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: NIF MSH, 2024.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2.	O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazayeva. Darslik. - Toshkent, 2020.
3.	D.T.To'xtaboyeva. O'zbekistonning eng yangi tarixi: ma'naviy yangilanish, madaniy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2021.
4.	N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5.	A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. - Toshkent: Universitet, 2023.
6.	O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7.	T.I.Doroshenko. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
8.	Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
Axborot manbalari	
1.	www.ziyounet.uz.
2.	www.edu.uz.
3.	www.google.uz.
4.	www.gov.uz.

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

- a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
 - Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
 - Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
 - Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - Tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;
- b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
 - fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- e) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
 - fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	D.B.Sayfiddinova – SamDVMCHBU, “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi o'qituvchisi. S.S.Sa'dullayev – SamDVMCHBU, “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi o'qituvchisi.
E-mail:	sayfamila@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasi
Taqrizchilar:	R.E.Xoliqova – I.Karimov nomidagi TDTU O'zbekiston tarixi kafedrasi mudiri, professor, tarix fanlari doktori X.E.Yunusova – O'ZMU “O'zbekiston tarixi” kafedrasi professori, tarix fanlari doktori

Mazkur Sillabus “Ijtimoiy-gumanitar fanlar, jismoniy madaniyat va sport” kafedrasining 2025 yil “28” 12 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil “28” 12 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh. Qurbanov
B. Nuriddinov
N. Narziyeva
D. Sayfudinova
S. Sa'dullayev

III. FANNING ASOSIY O‘QUV MATERIALLARI:

3.1.MA'RUZA MASHG'ULOTLARI UCHUN O'QUV MATERIALLARI

1-Mavzu: KIRISH. “O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI” O‘QUV FANINING PREDMETI, MAQSADI VA VAZIFALARI, NAZARIY- METODOLOGIK TAMOYILLARI

REJA:

- 1.“O‘zbekistonning eng yangi tarixi” – O‘zbekiston tarixining uzviy va ajralmas qismidir
- 2.“O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari
- 3.“O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘rganishning nazariy-uslubiy asoslari
- 4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikr-mulohazalari

Tayanch so‘z va iboralar: *O‘zbekiston tarixi faniga yangicha yondashuv, O‘zbekiston tarixini davrlashtirish, fan, predmet, obyekt, nazariy - uslubiy asoslar, tamoyillar, xolislik, ilmiylik, tarixiylik, ma’naviy yetuk shaxs, milliy tarix*

1.O‘zbekiston tarixi ko‘hna bo‘lib, olamshumul voqeliklarga juda boy.

Mamlakatimiz jahon sivilizatsiyasining beshiklaridan biri hisoblanib, O‘zbekiston tarixi qadim va yaqin ajdodlarimizning hayotiy kechmishlari qanday bo‘lganligi, jahon tarixi taraqqiyotiga qo‘shgan hissalarini xolisona va haqqoniy o‘rganadi. Umuman, O‘zbekiston tarixi fani ajdodlarimiz hayotida sodir bo‘lgan tarixiy voqealarni tahlil qilishni, ularning sabablari va mohiyatini, ichki va tashqi omillarini, umumiy va o‘ziga xos qonuniyatlarini ochib berishni ko‘zda tutadi.

O‘zbekiston tarixini davrlashtirish masalasi o‘ta muhim masala bo‘lib, u fanning tub ilmiy-nazariy asoslarini tashkil etadi. Vatanimiz tarixini mukammal o‘rganish, tadqiq qilishda uni to‘g‘ri davrlashtirish muhim ahamiyatga egadir.

Sovetlar hukmronligi davrida SSSR tarkibidagi yuzdan ortiq xalqlar tarixi, jumladan vatanimiz tarixini besh davrga bo‘ldilar:

1. Ibtidoiy jamoa tuzumi davri
2. Quldorlik tuzumi davri
3. Feodalizm tuzumi davri
4. Kapitalizm tuzumi davri
5. Sotsializm va kommunizm davriga bo‘lindi

Bunday davrlashtirishning maqsadi jamiyat taraqqiyoti insoniyatni albatta “Kommunizm”ga olib boradi degan g‘oyani ilgari surish va o‘tkazishdan iborat edi. Shu tufayli XX asrning oxiriga kelib insoniyat bu g‘oyani yelkasidan uloqtirib tashladi. Natijada butun dunyoda “sinfiy qadriyatlar”dan “milliy va umuminsoniy qadriyatlar”ning ustunligi e’tirof etildi.

Vatanimizning, o‘zbek xalqining boy, betakror tarixi, uning o‘ziga xos va mos tarixiy taraqqiyot davri mavjud bo‘lib, uni tarixnavis olimlarimiz fikriga ko‘ra quyidagi davrlarga bo‘lish joizdir.

1. Ibtidoiy jamiyat, Qadimgi davr.
2. O‘rta asrlar davri.
3. Chor Rossiyasi mustamlakachiligi davri.

4. Sovetlar istibdodi davri.

5. Milliy istiqlol davri.

“Turon tarixi” jurnalida akademik A.Asqarov O‘zbekiston tarixini davrlashtirishda quyidagi 7 davrni ko‘rsatib o‘tadi:

1. Ibtidoiy to‘da davri.

2. Urug‘chilik jamoasi va mulk egaligining shakllanish davri.

3. Ilk o‘rta asrlar davri.

4. O‘rta asrlar davri.

5. Mustamlakachilik va milliy uyg‘onish davri.

6. Sovetlar davri.

7. Milliy istiqlol, demokratik va fuqorolik jamiyati qurish davri.

Mustaqillik yillarida tarixchi olimlar “Yangi tarix” ta’limoti va tarix fanini o‘rganishning nazariy-uslubiy asoslariga suyanan holda shonli boy tariximizni ilmiy asosda davrlashtirish sohasida ma’lum yutuqlarni qo‘lga kiritdilar va tarixni sinflar kurashidan iborat, deb tushunish, uni 5 ta formatsiyaga bo‘lishdan batamom voz kechdilar. O‘zbekiston tarixiga oid dastur, darslik va o‘quv qo‘llanmalari sovet tuzumi davrining soxta, to‘qima materiallaridan butunlay xoli qilindi. Ularda O‘zbekiston tarixi shartli ravishda eng muhim davrlarga, o‘zbek davlatchiligi tarixiy davrlariga, xususan, *dastlabki davlatlar (qadimgi davrlardan IX asrgacha), IX-XII asrlarda o‘zbek davlatchiligi, Amir Temur va Temuriylar davrida o‘zbek davlatchiligi, O‘rta Osiyo hududlarining xonliklarga bo‘linib ketishi, uning sabablari va oqibatleri, Rossiya imperiyasining Turkistonda yuritgan mustamlakachilik siyosati, Sovetlar davri siyosati va Mustaqil O‘zbekiston davlati tarixiy davrlariga* bo‘lindi.

Ko‘pgina mutaxassislarning fikriga ko‘ra, O‘zbekistonning zamonaviy tarixi 1989 yildan boshlanadi. Mazkur sana bilan boqliq voqealar - sovet totalitar tuzumining so‘nggi o‘n yilligidan boshlab chuqur inqiroz pallasiga kirganligi, xususan, respublikalarning milliy, iqtisodiy, ijtimoiy manfaatlariga e‘tiborsizlik bilan xarakterlanadi. O‘zbekiston tarixidagi ushbu murakkab davrda siyosiy sahnada yangi shakllangan lider - Islom Abdug‘anievich Karimov paydo bo‘ldi. Uning oqilona siyosati tufayli respublikaning manfaatleri himoya qilindi, mamlakatni siyosiy va iqtisodiy inqirozdan, ichki va tashqi mojarolardan qutqarish mumkin bo‘ldi. I.A.Karimov davlat rahbari sifatida faoliyat boshlagan kundan boshlab, milliy mustaqillik g‘oyasini ilgari surdi va nihoyat, 1991 yil avgust oyida O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi e‘lon qilindi. Suveren davlat sifatida O‘zbekistonning eng yangi tarixi butun insoniyat tarixiy taraqqiyotining yangi bosqichiga to‘g‘ri keladi va shuning uchun ham u zamonamizning global voqealari bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan eng yangi tarixning ajralmas qismiga aylandi.

Tarixdan ma’lumki, ko‘plab xalqlarning mustaqillikka erishishi, ularning nafaqat yangi shakllangan davlatlari tarkibini, balki xalqaro maqomini ham o‘zgartirgan va bu "yaqin tarix" tushunchasini belgilashda muhim omillardan biri bo‘lgan. Bu o‘rinda yangi va zamonaviy zamon o‘rtasidagi tarixiy davrni bir voqea sodir bo‘lgan sana bilan emas (juda katta miqyosda bo‘lsa ham), balki jamiyatning turli sohalaridagi sifat o‘zgarishini ko‘rsatadigan hodisa va jarayonlarning umumiy miqyosi doirasida aniqlash kerak.

Yuqorida aytilganlardan kelib chiqib, O'zbekistonni mustaqil rivojlanishining mohiyati, mazmuni va ahamiyatini baholab, mamlakat yaqin tarixini quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin:

Birinchi bosqich: 1989 yildan 1991 yilgacha. Bu bosqich - yangi rahbarning siyosat maydonida paydo bo'lishi, milliy istiqlol g'oyasining pishib yetilishi, SSSRning parchalanib ketishi negizida yuzaga kelgan muammolarni bartaraf etish bilan bog'liq sa'y-harakatlar bilan tavsiflanadi.

Ikkinchi bosqich: 1991 - 2000 yillar. Bu - ustuvor islohotlar va o'zgarishlardan milliy davlatchilik asoslarini shakllantirish hamda ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga o'tish davri. Tarixan qisqa vaqt ichida "taraqqiyotning o'zbek modeli"ni tanlab olish natijasida milliy davlat shakllanishi uchun ishonchli qonunchilik va huquqiy asos yaratildi. Davlat boshqaruvining yangi tuzilmalari yuzaga keldi, jamoat va fuqarolik institutlarining asoslari barpo etila boshlandi, bozor iqtisodiyotiga o'tish amalga oshirildi.

Uchinchi bosqich: 2001-2010 yillar. Bu bosqichda - mamlakatni faol demokratik yangilash va modernizasiya qilish boshlandi. Bu davrning asosiy vazifasi kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyatiga bosqichma-bosqich o'tish edi. Shu negizda siyosiy va iqtisodiy hayotning barcha jabhalarini demokratlashtirish va liberallashtirish, davlat va jamiyat qurilishi, inson huquqlari va erkinliklarini himoya qiladigan, fuqarolarning siyosiy va iqtisodiy faolligini oshiradigan, fuqarolik jamiyati asoslarini shakllantiradigan mustaqil sud tizimini mustahkamlash jarayonlari davom etdi.

To'rtinchi bosqich: 2010-2016. Bu bosqichda mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va modernizasiya qilish jarayoni davom etdi. Ushbu bosqich davlat hokimiyati va boshqaruvini yanada demokratlashtirish, sud-huquq tizimini, axborot sohasini isloh qilish, so'z erkinligini ta'minlash, saylov qonunchiligini rivojlantirish, demokratik bozor islohotlarini chuqurlashtirish va iqtisodiyotni liberallashtirish bo'yicha islohotlarning huquqiy asoslarini yaratish bilan tavsiflanadi.

O'zbekistonning zamonaviy tarixining beshinchi bosqichi 2017 yildan boshlandi. O'zbekiston Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tashabbusi bilan 2017-2021 yillarda O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining yangi konsepsiyasi ishlab chiqildi. Ushbu tarixiy hujjat mustaqillikni qo'lga kiritilganidan boshlab, mamlakatni demokratik yangilash va rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlarni rivojlantirishni aks ettiradi, unda davlat va jamiyat rivojlanishining yangi bosqichida modernizasiyani yanada davom ettirishning strategik dasturi belgilab berilgan. Ushbu bosqich davlat hokimiyati va boshqaruvini yanada demokratlashtirish, sud-huquq tizimini, axborot sohasini isloh qilish, so'z erkinligini ta'minlash, saylov qonunchiligini rivojlantirish, demokratik bozor islohotlarini chuqurlashtirish va iqtisodiyotni liberallashtirish bo'yicha islohotlar uchun huquqiy asoslarni yaratishni davom ettirish bilan tavsiflanadi.

2.O'zbekiston tarixi, shuningdek, O'zbekistonning eng yangi tarixi jahon tarixining ajralmas bir qismi bo'lib, u bizning zamonamizdagi global jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. Eng yangi tarixni o'rganishning muhimligi va dolzarbligi shundaki, u mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-ma'naviy jihatdan

barqaror rivojlanishiga ta'sir qiluvchi voqea-hodisalarni tushunishga hamda teran idrok etishga yordam berishi bilan belgilanadi. Bundan tashqari, u bizga tarixiy taraqqiyot tendensiyalarini oldindan ko'ra bilish va bashorat etish imkoniyatini beradi.

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishish jarayoni sobiq sovet hududidagi boshqa mamlakatlar singari murakkab siyosiy o'zgarishlar sharoitida yuz berdi. Davlat mustaqilligining e'lon qilinishi mamlakatning barcha siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy tizimini tubdan o'zgartirishga yo'l ochdi. Demokratik prinsiplarga ko'ra milliy davlatchilik va siyosiy tizimning asoslari shakllantirildi, ularda hokimiyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlari funksiyalari va vakolatlari taqsimlandi. Respublikaning siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotini erkinlashtirish bosqichma-bosqich, keskin inqilobiy larzalarsiz amalga oshirildi. Tashqi siyosatning milliy strategiyasi ishlab chiqilib, O'zbekiston zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimiga munosib ravishda kira oldi.

O'zbekiston tanlagan mustaqil taraqqiyot yo'li xalqimizning milliy xususiyatlari, urf-odatlar va madaniyatini har tomonlama hisobga olgan holda, to'plangan xalqaro tajribadan ijodiy foydalanishga asoslangandir.

Zamonaviy tarixni o'ta dolzarbligini hisobga olgan holda, O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov 2012 yil yanvar oyida "Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzurida O'zbekistonning zamonaviy tarixi bo'yicha jamoat kengashini tashkil etish to'g'risida" qaror qabul qildi. Kengashga tarixiylik va ob'ektivlik, dogmatizmning oldini olish, o'zbek xalqining tarixiy o'tmishi va bugungi kunini baholashga har tomonlama yondoshish asosida O'zbekistonning zamonaviy tarixini tizimli o'rganish vazifalari yuklatildi. Bunda zamonaviy tarixni ilmiy tadqiq qilishda xalqaro tajribani hisobga olish, yangi avlod o'quv va ilmiy adabiyotlarini tayyorlash, O'zbekistonning zamonaviy tarixi global va mintaqaviy jarayonlar bilan uzviy boqlik ekanligi nazarda tutildi.

O'zbekistonning eng yangi tarixi - bu tarix fanining nisbatan yangi yo'nalishi bo'lib, u 2020 yilda mustaqil ilmiy fan sifatida o'ziga xos metodologiyasi, tadqiqot yo'nalishlari va o'quv-uslubiy ishlanmalari bilan ajralib chiqdi. Shu munosabat bilan, zamonaviy tarix mamlakatimizning mustaqillik arafasidagi va mustaqillik taraqqiyot davri tarixini, uning o'ziga xos tendensiyalari, tarixiy shart-sharoitlari va rivojlanish jarayonlarini ilmiy asoslangan holda yoritishni taqozo etmoqda. Binobarin, tarixshunoslar va, shuningdek, O'zbekiston ijtimoiy-gumanitar fanlarining boshqa vakillari oldida jahon amaliyotini bu boradagi tarixiy tajribasini hisobga olgan holda, mazkur ta'limni yangi nazariy va metodologik darajaga ko'tarish hamda yangi ilmiy yo'nalishlarni o'zlashtirish vazifasi turibdi.

O'zbekistonning eng yangi tarixi hali institutsional xususiyatga ega emas, ya'ni, mustaqil metodikaga, ilmiy ishlarga va o'quv-uslubiy ta'minotga ega emas. So'nggi yillarda mamlakatimiz tarixidagi voqealar ko'lami va ularning dinamikasi uni fan va ta'lim oldida tizimli ravishda tushunish masalasini ko'taradi. Bundan tashqari, "yangi avlodning o'quv, ilmiy va uslubiy adabiyotlari va nashrlarini tayyorlash, O'zbekistonning eng yangi tarixini global va mintaqaviy jarayonlar bilan uzviy bog'liq holda, shuningdek, mintaqada shakllangan sivilizasiya, xalqlar va davlatlarning tarixiy va madaniy merosini mushtarak tarzda o'rganishni taqozo etadi.

Yoshlar mustaqil ravishda ma'lumot qidirishlari, turli manbalarni tanqidiy qabul qilishlari va tahlil qilishlari, o'zlarining fuqarolik pozitsiyalarini dalillar bilan taqdim etishlari kerak. Globallashuv sharoitida O'zbekiston yoshlari turli mafkuraviy oqimlarning ta'siri zonasida qolmoqdalar, ularning ba'zilari hatto mustaqil O'zbekistonni va uning hukumati yuritayotgan siyosatni ataylab obro'sizlantirishga qaratilgan aksil tashviqotlar iskanjasiga tushib qolmoqdalarki, endilikda ilmiy va akademik fan sifatida O'zbekistonning eng yangi tarixi bilan bog'liq axborot xavfsizligi tizimini ta'minlash zarur.

O'zbekistonning eng yangi tarixi - bu nafaqat akademik bilim va o'qitish, balki tarixiy xotirani shakllantirish, vatanparvarlik va faol fuqarolik pozitsiyasini qaror toptirish yo'lidir. O'zbekistonning zamonaviy tarixini bilish - yoshlarga XX asr oxiri – XXI asr boshlarida milliy tarix voqealarini mustaqil tarzda baholashga, jahon tarixi kontekstidagi va davlatimiz taraqqiyotidagi eng muhim tendensiyalarni ko'rish, O'zbekistonning zamonaviy dunyoda tutgan o'rni haqida tasavvurni shakllantirish, mamlakatning yangi strategik yo'nalishini, uning ichki va tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlarini tushunishiga xizmat qiladi.

“O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani boshqa ijtimoiy va tabiat fanlaridan farqli o'laroq mustaqil fan. Shuningdek, u barcha fanlar orasida alohida o'z o'rni va mavqega ega. U barcha fanlar tarixini ham o'z ichiga olgan holda ularning rivojiga katta ta'sir etadi. Bu uning o'rganish predmeti va ob'ekti hamda vazifasida to'la namoyon bo'lmog'i kerak. Tarix fani o'z xususiyatiga ko'ra, birinchidan, o'zining butun diqqat-e'tiborini faqat o'tmishga qaratadi, undan saboq beradi, xulosa chiqaradi, ajdodlarimizning moziyda qolgan hayot tarzini, ular yaratgan moddiy-madaniy, ma'naviy-mafkuraviy qadriyatlarni o'rganadi.

Ikkinchidan, “O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani boshqa ijtimoiy fanlarga nisbatan aniq fan. U matematika usulidan keng foydalanadi. Tarixiy voqea va hodisalar qat'iy aniqlikda, davriy ketma-ketlik – xronologik asosda o'rganiladi. Shuningdek, tarixiy voqea va hodisalar, hujjat va dalillarning haqiqiy va haqiqiy emasligi, ular qachon, qayerda, qanday tarixiy muhit va sharoitlarda tarixan voqe' bo'lganligi aniqlanadi. Va nihoyat, bo'lib o'tgan voqeliklarning aniq sabab va oqibatlarini, shu bilan birga, ularning aniq shakl-shamoyillari va holati aniqlanadi.

Uchinchidan, “O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani mamlakatimiz iqtisodiy-ijtimoiy hayotning ahvoli, rivojlanishi sabab hamda oqibatlarini o'rganadi, ulardan kelajak uchun saboq va xulosa chiqaradi. Bu esa kelajak avlodlar uchun dasturilamal bo'ladi.

To'rtinchidan, “O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani ko'p qirralik va xilma-xillik xususiyatiga ega. U jamiyat taraqqiyoti va inqirozlarining faqat bir tomoninigina emas, balki jamiyatning hamma tomonlarini uzviy o'zaro bog'liqlikda, bir butunlikda o'rganadi. “O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani O'zbekistonning hozirgi hududida insoniyat hayoti, tabiat va jamiyat taraqqiyotini tahlil qiladi. Uni o'rganish predmetiga esa, mana shu makondagi jamiki xilma-xil voqea va hodisalar, ulardagi umumiy aloqadorlik va yaxlit birlik hamda qonuniyatlar hodisasi va jarayonlar, umuman, xalq va insonning yaratuvchanlik faoliyati kiradi.

Fanning **predmeti** shu mintaqada sodir bo'lgan jamiki voqea va hodisalar, ulardagi umumiylik va aloqadorlik qonuniyatlari, tarixiy hodisa va jarayonlar, umuman insoniyatning barcha tarixiy faoliyat jarayonlarini o'rganishdir.

Fanning **ob'ekti** aniq tarixiy davr, makon, zamon va geografik va umumiy mintaqaviy chegaralar, ma'lum xalqlar, mamlakatlar tarixi bilan bog'liq jarayonlar bo'lib, ular voqea va hodisalarni bir butun va yaxlitlikda qamrab oladi.

Fanning **maqsadi** vatanimiz tarixining qadimgi davridan to hozirgi kungacha bosib o'tgan uzoq va murakkab tarixiy yo'lini, xalqning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ma'naviy hayotini xolisona o'rganish orqali fuqarolar, ayniqsa yoshlar ongida tarixiy xotira, ular qalbida vatanparvarlik, g'urur va iftixor tuyg'ularini shakllantirishdan iboratdir.

“O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani fan sifatida ijtimoiy-siyosiy, umuminsoniy fan bo'lib, inson va millat o'z o'tmishini bilishi, o'zligini anglashi hamda kelajagini belgilashida asosiy dasturilamal hisoblanadi. Shu bilan birga, u ijtimoiy-siyosiy hayot sohasidagi yagona fan ham emas. Jamiyat, insoniyat va tabiatning o'tmishini o'rganuvchi boshqa soha fanlari ham bor. Masalan, arxeologiya, etnologiya, geologiya, antropologiya, demografiya, madaniyat, iqtisodiyot va boshqa fanlar shular jumlasidandir. Ammo boshqa fanlarning hammasi ham, tabiat, jamiyat ham avvalo, katta tarixda aks etadi. Soha tarixi fanlari ham tarix fanining o'rganish ob'ekti va predmeti hisoblanadi. Tarix fani boshqa, ayniqsa, ijtimoiy-gumanitar fanlari bilan mustahkam va uzviy aloqa birligida rivojlanadi. Shuning uchun ham, tarixchilar falsafani, adabiyot va tilni, dinshunoslikni va boshqa fanlarni bilmay turib, haqqoniy tarixni to'la yoritib berolmaydilar.

Qisqa qilib aytganda, tarix fani ya'ni, “O'zbekistonning eng yangi tarixi” – millat va Vatan kelajagining ravnaq topishida muhim ahamiyatga ega. Masalaning mohiyati shundaki, birinchidan, ijtimoiy-gumanitar fanlarning rivojlanishi har jihatdan tarix fanining naqadar haqqoniy bo'lishiga bo'liqdir. Chunki ular tarix bilan bevosita bog'liq. Ikkinchidan, tarix falsafasi qanchalik to'la va ravon yuzaga chiqsa, boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlarning mazmun va mohiyati hamda ta'sirchanligi ham shuncha yuksak darajada bo'ladi. Tarix falsafasi deganda, tarix ya'ni o'tmish tajribasi va saboqidan to'g'ri xulosa chiqara olish tushuniladi. Boshqacha aytganda, o'tmish-tarixga qarab, kelajakni his etish, ko'ra bilish va to'g'ri belgilay olish ham tarix falsafasini anglashni bildiradi.

3. Har qanday fan kabi “O'zbekistonning eng yangi tarixi” fani ham o'zining uslubiy ilmiy-nazariy asoslari va tamoyillariga ega. Bular O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining asosini tashkil etib, uning rivojlanishi, jamiyat va millat manfaati yo'lidagi nufuzini ortib borishi uchun o'ta muhim ahamiyatga ega. Eng muhimi, ilmiy-nazariy tamoyillar Vatan tarixining haqqoniy yozilishi, tarixiy haqiqatni yuzaga chiqishiga xizmat qiladilar.

Agar tarix insoniyat yashab rivojlanishi uchun ijtimoiy zaruriyat va ma'naviy-ma'rifiy ehtiyoj bo'lsa, tarix fani esa, bu ehtiyojlarni ro'yobga chiqishi uchun ma'sul bo'lgan yuksak intellektual ilmiy-amaliy faoliyatdir. Buning samarali bo'lishi ya'ni, tarix fani rivojlanishida metodologik ilmiy qoya va nazariyalar hamda usul va uslubiy tamoyillarning ahamiyati benihoya kattadir. Chunki, bular tarixning mazmun va mohiyati hamda falsafasini chuqurroq ochib berishga, shuningdek, tarix fanining

maqsad va vazifasini to'laroq ro'yobga chiqishiga bevosita yordam beradi. Shuning uchun ham O'zbekiston tarixi fanining metodologik ilmiy-nazariy asoslari, g'oya va ta'limotlari nimalardan iborat bo'lishi o'ta muhim masala hisoblanadi. Mutaxassislarning fikricha, "tarix" moziyni o'rganish haqidagi fan bo'lib, ilmiy atama sifatida ikki o'zaro aloqadorlikdagi tushunchani ifodalaydi. Birinchidan, tarix jamiyat taraqqiyoti to'g'risidagi fan bo'lib, uning mavzui kishilik jamiyati o'tmishining, uning turli-tuman sohalaridagi taraqqiyoti va o'zgarib borish jarayonini o'rganadigan fandır. Ikkinchidan, tarix bu insoniyat to'g'risidagi fan bo'lib, jamiyatning o'tmishini tadqiqot yo'li bilan aniqlab, o'tmishda inson tomonidan yaratilgan, inson zakovatining natijalari bo'lgan jarayonini tadqiq etish va bizgacha bo'lgan davrni o'rganib, kelajak avlodga yetkazadigan fandır.

Tarixshunoslikdan ma'lumki, tarixiy jarayon tarix qonunlari bilan asoslanadi. Tarix fanining asosiy tayanch tushunchasini tarixiy asos va tarixiy manba, tarixiy makon va tarixiy zamon tashkil etadi. Soha mutaxassislarning e'tirof etishlaricha, tarix fanini o'rganishdagi eng dolzarb muammo - bu tarixiy voqelik va tarixiy manbalar bo'lib, mana shu ikki muammoga tom ma'noda ilmiy yondashish tarix fanining nazariyasi va metodologiyasini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunonchi, har bir fanda bo'lganidek, tarix, jumladan "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanida ham o'zining nazariyasi va metodologiyasi mavjud. Nazariya – bu ilmiy bilimlar yi g'indisi va boshqa fanlar bilan mavjud bo'lgan aloqadorlikni bilish jarayonidir.

Har qanday fanning metodologiyasi xususida gap borar ekan, odatda shu fanga xos metod (usul)lar majumi tushuniladi. Tarix fanini o'qitish metodologiyasi deganda bu yo'nalishdagi ilmiy bilimlarning tuzilishi va rivojlanishi, ularning natijalarini asoslash yo'llarini amaliyotda mazkur fanga xos bo'lgan ilmiy bilimlar mexanizmini samarali tadbiq etilishi tushuniladi. Tarix fani metodologiyasi deganda tarix fanlari doirasidagi ilmiy bilimlarning tuzilishi tamoyillariga, shakli va ilmiy jihatdan tarix fani doirasida qo'llaniladigan ta'limotiga aytiladi. O'zbekiston tarixi fanining fan sifatidagi nazariy-metodologik asoslari o'zida mazkur fanning qonuniyatlari va tamoyillarini, faqatgina shu fanga xos bo'lgan qat'iy tushunchalar majmui va bilish metodlarini o'z ichiga oladi.

Tarix fanining rivoji, uning metodologiyasi rivojiga boqliq bo'lganidek, tarix fani metodologiyasi yuksak darajada takomil topishi tarix fani qay darajada ekanligiga ham bog'liq. Bu holdagi uzviy va ikki tomonlama bo'liqlik har ikkala yo'nalishning umumiy qonuniyatidir. Mana shu o'zaro aloqadorlik qonuniyatini, mumtoz tarixshunosligimiz va hozirgi zamon sivilizatsion yondashuvlarga asoslangan holda "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fani metodologiyasini quyidagi ikki qismga bo'lish tavsiya etiladi:

O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining **metodologik (uslubiy) ilmiy-nazariy, g'oyaviy-mafkuraviy va falsafiy asoslariga** quyidagilar kiradi:

- Din bilan dunyoviylik o'rtasida mo'tadil munosabat bo'lishi va dunyoviylik aslo dahriylik emasligi;
- Tarixni milliy, umuminsoniy, muqaddas xodisa hamda qadriyat deb tushunmoq;
- Tarixga hozirgi zamon sivilizatsiyasi nuqtai nazari va bag'rikenglik asosida yondashish;

- Tarixiy taraqqiyot asosini evolyutsion – tadrijiy yo‘l va islohotchilik tashkil etadi deb anglamoq;
- Tarixga milliy mentalitet nuqtai nazaridan o‘zgalar tarixiga hurmat ruhida murojaat etish;
- Tarix, jamiyat va tabiat hamda insoniyat (barcha tarixiy voqelik va jarayonlar) dialektika (Gegel) hamda sinergetika (Prigojin) qonuniyatlari asoslarida rivojlanishi haqiqat ekanligi;
- Tarix milliy va umuminsoniy xotira, millat va xalqlarning joni, tani hamda qoyaviy-mafkuraviy muhofaza quroli ekanligi.

O‘zbekistonning eng yangi tarixi fanining **metodologik (uslubiy), ilmiy usul va tamoyillari** quyidagilardan iborat:

- Ilmiy xolislik (ob‘ektivlik);
- Tarixiy – tahliliylik;
- Mantiqiy – uzviylik;
- Vorislik va xronologik izchillik;
- G‘oyaviylik va vatanparvarlik;
- Qiyoslash, kuzatish va umumiyashtirish;
- Bahslashish, munozara yuritish va asoslab berish;
- Matematik hisoblash;
- Shakllash va modellashtirish;
- Ayrimlikdan umumiylikka (induksiya) va umumiylikdan ayrim (juz‘iy)likka (deduksiya);
- Etnografiya, arxeologiya, antropologiya, geneologiya, matematika kabi ko‘plab yordamchi fanlarning yutuqlari hamda usullaridan ham keng foydalanish.

Tarixiy-tanqidiylik tamoyili tariximizda qadimdan muarrixlar tomonidan qo‘llanib kelingan eng qulay usul hisoblanadi. Bu usul tarixiy voqea va hodisalarning nechog‘liq to‘g‘ri hamda noto‘g‘riligini aniqlashga, tarixni haqqoniy va to‘g‘ri yozilishiga yaqindan yordam beradi.

Istiqlol tufayli o‘z tariximizni o‘zimiz yozish va tarix fani metodologiyasini ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo‘ldik. O‘tgan davr ichida O‘zbekistonning yangi tarixi yozildi va tarix fani jadal rivojlanmoqda. Butunlay yangi ruh va mazmundagi ilmiy qarash (konsepsiya)lar paydo bo‘ldi, o‘quv qo‘llanma va darsliklar, tarixiy asarlar chop etildi. Bu o‘rinda yuqoridagi metodologik ilmiy-nazariy asos va ularning ahamiyati katta bo‘ldi.

Umuman olganda, O‘zbekistonning eng yangi tarixini o‘rganish va uni o‘qitishning dolzarb muammolari bo‘yicha keng munozaralarning zaruratini chuqur anglagan holda olimlar, pedagog xodimlar va maorifning boshqa vakillarini tarix ilmi va fani masalalarini keng ommaga yetkazish hamda matbuotda faol muhokama qilish zarur. Jamiyatimiz, ayniqsa, yosh avlod ona Vatanimizning yaqin o‘tmishini tushunishga, murakkab, jo‘shqin va jadal sur‘atlar bilan davom etayotgan mamlakatimiz mustaqilligining tarix solnomasini tizimli o‘rganishga, uni to‘laqonli anglab yetishga katta ehtiyoj sezmoqda. Mazkur sharaflı ijtimoiy vazifani amalga oshirish esa o‘zbek tarixchilarining ilmiy va fuqarolik burchidir.

4. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda tarix fani sobiq mustabid tuzum mafkurasidan voz kechish, yangi yondashuvlar bilan boqliq o‘zgarishlarga yuz tutdi.

Fan taraqqiyoti va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish O'zbekiston tarixchilari zimmasiga jahon amaliyoti yutuqlaridan kelib chiqib, tarix fanini yanada yuqori ilmiy-nazariy darajaga olib chiqish hamda yangi ilmiy yo'nalishlarni o'zlashtirish kabi vazifalarni yuklamoqda.

Davlatimiz rahbarining 2017-yil 30-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzurida O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to'qrisida"gi Qarori kengash ishidagi kamchiliklarni bartaraf etish va uni yangi pog'onaga ko'tarish hamda bu boradagi ishlar samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim hujjatlardan biridir. Qarorda Jamoatchilik kengashi oldiga O'zbekistonning eng yangi tarixini tizimli, haqqoniy va xolis tarzda o'rganishni tashkil etish, yangi avlod ilmiy va o'quv-uslubiy adabiyotlarni yaratish hamda mamlakatimizning dunyodagi o'rni va rolini ko'rsatishga qaratilgan qator vazifalar qo'yilgan. Mazkur hujjatda ko'rsatilgan vazifalarni bir-birini to'ldiruvchi ikki yo'l orqali ro'yobga chiqarish lozim. Birinchi yo'l – yangi avlod ilmiy va o'quv adabiyotlarini yaratish. Ikkinchi yo'l – mavjud bilimlarni yoshlarga targ'ib etish va o'qitish.

O'zbekistonning eng yangi tarixi haqida so'z yuritilganda, biz uchun, avvalo, mamlakatimizning 1991-yildan keyin bosib o'tgan tarixiy yo'li mohiyati va mazmunini anglab yetish muhimdir. Bu jarayon qanday borganligini, mamlakatimiz mustaqillik arafasida va uning dastlabki yillarida qanday muammolarga duch kelganini tushunib yetish muhim. O'zbek jamiyatida qadimgi davrlardan beri ayrim demokratiya unsurlari: o'zini o'zi boshqarishning jamoa shakli, mahalla yig'inlari, oqsoqollar kengashlari va xalq diplomatiyasi mavjud edi. Biroq hozirgi kunda ushbu institutlar tomonidan an'anaviy funksiyalar bajarilishining o'zi bilan qanoatlanib bo'lmaydi. Biz ularning faoliyatini hozirgi davr talablariga mos yangi mazmun bilan to'ldirishimiz maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2021 yilning 19 yanvar kuni ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishi o'tkazildi. Unda Yoshlarni vatanparvarlik, milliy iftixor ruhida tarbiyalash, buning uchun tarixni yaxshi o'rgatish, bu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish muhimligi ta'kidlandi. "Milliy tarixni milliy ruh bilan yaratish kerak. Aks holda uning tarbiyaviy ta'siri bo'lmaydi. Biz yoshlarimizni tarixdan saboq olish, xulosa chiqarishga o'rgatishimiz, ularni tarix ilmi, tarixiy tafakkur bilan qurollantirishimiz zarur", – dedi Shavkat Mirziyoyev. Mutasaddilarga O'zbekistonda tarix fanini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqish vazifasi qo'yildi.

O'zbekistonning eng yangi tarixini o'rganishda yuqorida ta'kidlab o'tilgan vazifalar qatorida jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy isloh qilishdagi o'zbek modelining konseptual asoslarini idrok etish, davlatimizning global va mintaqaviy integratsiya jarayonlarida ishtiroki bilan boqliq masalalarning to'g'ri va haqqoniy tahlilini xalqimiz va kelajak avlodga yetkazish burchimizdir.

Umuman olganda, O'zbekistonning eng yangi tarixini o'rganish va uni o'qitishning dolzarb muammolari bo'yicha keng munozaralarning zaruratini chuqur anglagan holda olimlar, pedagog xodimlar va maorifning boshqa vakillarini tarix ilmi

va fani masalalarini keng ommaga yetkazish hamda matbuotda faol muhokama qilish zarur. Jamiyatimiz, ayniqsa, yosh avlod ona Vatanimizning yaqin o'tmishini tushunishga, murakkab, jo'shqin va jadal sur'atlar bilan davom etayotgan mamlakatimiz mustaqilligining tarix solnomasini tizimli o'rganishga, uni to'laqonli anglab yetishga katta ehtiyoj sezmoqda. Mazkur sharaflı ijtimoiy vazifani amalga oshirish esa o'zbek tarixchilarining ilmiy va fuqarolik burchidir.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

- 1.Sovetlar hukmronligi davrida vatanimiz tarixi qanday davrlarga bo'lib o'rganilgan?
- 2.Tarixnavis olimlar O'zbekiston tarixini qanday qismlarga bo'lib o'rganishni taklif qilishadi?
- 3.Akademik A.Asaqarov O'zbekiston tarixini qanday qismlarga bo'lishni taklif qiladi?
- 4.O'zbekistonning eng yangi tarixida Islom Karimov qanday o'rin tutadi?
- 5.“O'zbekistonning eng yangi tarixi” o'quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari nimalardan iborat?
- 6.Sh.M.Mirziyoyevning ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o'rni va saboqlari to'qrisidagi fikrlari haqida gapirib bering.
- 7.Sizningcha yuksak intellektual salohiyatli, ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi tarixining tutgan o'rni qanday?
- 8.“O'zbekistonning eng yangi tarixi” o'quv fani nechanchi yildan ta'lim tizimiga kiritildi va bunga sabab nima?
- 9.“O'zbekistonning eng yangi tarixi” o'quv fanining nazariy – uslubiy asoslari nimadan iborat?
- 10.“O'zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o'qitishning ahamiyati nimada?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
5. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

9. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

2-Mavzu: O‘ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK G‘OYALARINING TARIXIY ASOSLARI

REJA:

1. Markaziy Osiyo hududidagi ilk davlat uyushmalari
2. Eramizning IX asriga qadar davlatchilik rivoji
3. IX-XII asrlarda hukmronlik qilgan davlatlar
4. Amir Temur – buyuk davlat arbobi va sarkarda

Tayanch so‘z va iboralar. *Ilk shaharsozlik, Baqtriya, Sug‘diyona, Xorazm, «Avesto», qadimgi Farg‘ona, Qang‘, Kushonlar, Eftalitlar, Turk hoqonligi, Tohiriylar, Somoniylar, Qoraxoniylar, siyosiy tarqoqlik, markazlashgan davlat, «Loy jangi», Sarbadorlar, Temur davlati, harbiy yurishlar, «Kuch adolatdadir»*

1. O‘tgan asrning oxirlaridan boshlab hozirgi kunga qadar «Avesto» ma‘lumotlari Gerodot va Gekatey asarlari («Katta Xorazm»), shuningdek, Ktesiyning qadimgi Baqtriya podsholigi haqidagi ma‘lumotlari va nihoyat arxeologik tadqiqotlar natijalari O‘rta Osiyoda ilk davlat uyushmalarining paydo bo‘lishi muammolarini o‘rganish uchun asos bo‘lgan bo‘lishiga qaramasdan, qadimgi davlatlar hududlari, shakllari, boshqaruv tizimi va sanasi bilan bog‘liq bo‘lgan mavzularning ayrim yo‘nalishlari hamon ilmiy bahslarga sabab bo‘lmoqda.

Ijtimoiy-iqtisodiy ahvolni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, mil. avv. I ming yillikning boshlariga kelib, O‘rta Osiyoning nisbatan rivojlangan hududlarida ilk davlat uyushmalari paydo bo‘la boshlaydi. Mil. avv. IX-VIII asrlarga kelib, Baqtriya (Janubiy O‘zbekiston, Janubiy Tojikiston, Shimoliy Afg‘oniston) hududlarida harbiy ahamiyatga ega bo‘lgan siyosiy birlashmalar tashkil topadi. O‘sha davrda Marg‘iyona va So‘g‘diyona qadimgi Baqtriyaning ayrim qismlari bo‘lganligi haqida turli ma‘lumotlar bor. Baqtriya Sharqdagi eng muhim harbiy va iqtisodiy markazlardan biri bo‘lib, aholining, qudratli shaharlar va qal‘alarning ko‘pligi, tabiiy xom ashyoga boyligi, muhim markaziy savdo yo‘llari chorrahasida joylashganligi, hunarmandchilikning ravnaqi shundan dalolat beradi.

So‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar «Katta Xorazm», «Qadimgi Xorazm» masalalariga birmuncha aniqliklar kiritdi. Arxeologik tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, Xorazm tuprog‘ida mil. avv. VIII-VII asrlarga oid paxsa yoki xom g‘isht turar joylar

aniqlanmagan (turar joylar yarim yerto‘lalaridan iborat). Qadimgi Xorazm davlati mil. avv. VI asrda Amudaryoning o‘rta oqimi qismidan Orolga yaqin bo‘lgan yerlarda vujudga kelgan. Baqtriya va Xorazm davlatining hududiy chegaralari O‘rta Amudaryo oqimidagi yerlar orqali o‘tgan. Xorazmning yirik sug‘orish inshootlari mil. avv. VI-V asrlarga oiddir. O‘lkada bu davrlarga oid ko‘pgina shahar va qishloqlar xarobalari ochib o‘rganilgan. Ulardagi topilmalar, manzilgohlar, xom g‘isht va paxsadan qad ko‘targan bo‘lib, aholi dehqonchilik va chorvachilik bilan shug‘ullangan. Shaharlarda hunarmandchilik rivojlangan.

Qadimgi So‘g‘diyona Zarafshon va Qashqadaryo vohalarida joylashgan bo‘lib, janubiy-sharqda Baqtriya, shimoli-g‘arbda Xorazm bilan chegaradosh bo‘lgan. So‘g‘diyona haqida «Avesto», ahmoniylar davri, mixxat yozuvlari va yunon-rim tarixchilari ma‘lumotlar beradilar. Qashqadaryodagi bir qator turar-joylar va uy-qo‘rg‘onlar qoldiqlari mil. avv. IX-VIII asrlarga oiddir. So‘g‘diyona Afrosiyob, Yerqo‘rg‘on, Uzunqir kabi yirik shahar markazlari hamda qo‘shni viloyatlar va davlatlar bilan o‘zaro iqtisodiy va madaniy aloqalar rivojlanadi.

O‘zbekiston hududlaridagi eng qadimgi davlatlar haqida zardo‘shitiylarning muqaddas diniy kitobi «Avesto», ahmoniylarning mixxat yozuvlari (Bexistun, Naqshi Rostam, Suza, Persepol) yunon-rim tarixchilarining (Gerodot, Gekatey, Kurtsiy Ruf, Arrian, Strabon va boshqalar) ma‘lumotlar beradi. So‘nggi yillarda qadimgi Baqtriya, So‘g‘diyona va Xorazm hududlarida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar ko‘p hollarda yozma manbalar ma‘lumotlarini tasdiqlaydi.

Mil. avv. 559 yilda Eronda podsho Kir II ahmoniylar davlatiga asos soladi. Mil. avv. 545-540 yillarga kelib ahmoniy podsholari O‘rta Osiyodagi Parfiya, Marg‘iyona, Baqtriya, So‘g‘diyona kabi viloyatlar va ko‘chmanchi qabilalar ustidan o‘z hukmronliklarini o‘rnatdilar. O‘rta Osiyo xalqlari bosqinchilarga qarshi mardonavor kurash olib bordilar. Xususan, ko‘chmanchi massaget qabilalari ahmoniylarning katta qo‘shinlarini tor-mor etdilar (mil. avv. 530 yil). Bu jangda fors podshosi Kir II ham halok bo‘ldi. Shuningdek, mil. avv. 522 va 519-518 yillarda Marg‘iyonada hamda saklar o‘lkasida forslarga qarshi qo‘zg‘olonlar ko‘tariladi.

Bu davrda qadimgi Baqtriya aholisining asosiy mashg‘uloti dehqonchilik edi. Qalaimir, Kuchuktepa, Qiziltepa, Qizilcha, Bandixon kabi mil. avv. VI-IV asr yodgorliklaridan ko‘plab mehnat qurollari topilgan. Dehqonchilik sun‘iy sug‘orishga asoslangan. Bu hududlarda undan tashqari chorvachilik, kulolchilik, temirchilik va badiiy hunarmandchilik (Amudaryo xazinasi) ham rivojlanadi.

Mil. avv. VI-IV asrlarda So‘g‘diyona ko‘plab shahar va qishloqlar bo‘lib, ular fors podsholariga katta-katta soliqlar to‘lab turganlar. Xususan, bu davrga oid Uzunqir, Yerqo‘rg‘on, Afrosiyob, Lolazor, Xo‘ja Bo‘ston, Sangirtepa, Chordara, Qo‘rg‘oncha, Ko‘ktepa kabi 50 dan ziyod yodgorliklar o‘rganilgan. Bu hududlardan topilgan ko‘pgina topilmalar aholining dehqonchilik, chorvachilik va hunarmandchilik bilan shug‘ullanganidan dalolat beradi. Shuningdek, savdo-sotiq va o‘zaro aloqalar ham ancha rivojlanadi.

Bu davrda Xorazm hududlarida ham yirik-yirik manzilgohlar mavjud edi. Qishloqlarda dehqonchilik, shaharlarda esa hunarmandchilik rivojlangan edi. Jonbosqal’a, Ko‘zaliqir, Tuproqqal’a kabilar madaniy markazlar hisoblangan. O‘zbekistondagi eng qadimgi mahalliy yozuv namunalari ham Xorazm hududlaridan (Tuproqqal’a, mil. avv. IV asr) topilgan.

Mil. avv. 329 yilga kelib, makedoniyalik Iskandarning O'rta Osiyoga yurishlari boshlandi. Iskandar qo'shinlari So'g'diyona va Ustrushona yerlarida juda qattiq qarshilikka duch keldi. Janglarda Iskandarning o'zi ham bir necha marta yarador bo'ldi. Mil. av. 329-327 yillar davomida mahalliy so'g'diy aholi Spitaman boshchiligidagi yunon-makedon bosqinchilariga qarshi kurash olib borib, ularga juda katta talafot etkazdi. Iskandar qo'shinlari hech qachon So'g'diyonadagidek qarshilikka uchramagan edi.

Mil. avv. 323 yilda makedoniyalik Iskandar vafot etganidan so'ng O'rta Osiyo yerlari Salavka hukmronligi ostiga o'tadi (mil. avv. 306 yil). Salavkiylardan bo'lgan Antiox I davrida (mil. avv. 280-261 yy.) O'rta Osiyo viloyatlarida tinch hayot boshlanib, qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik, savdo-sotiq anchagina rivojlanadi. O'rta Osiyo yerlari salavkiylar davlatining muhim qismi bo'lib, harbiy-strategik va iqtisodiy ahamiyatga ega edi. O'rta Osiyo viloyatlarining salavkiylar davlati tarkibiga kirgan davri yunon-makedon yurishlari paytida vayron bo'lgan ishlab chiqaruvchi kuchlarning va baqtriyaliklar, so'g'diylar hamda pafiyaliklarning bosqinchilarga qarshi kurashda birlashuv davri bo'ldi.

Mil. avv. III asrning o'rtalariga kelib, salavkiylar davlatida taxt uchun o'zaro kurashlar avj olib ketdi. Natijada dastlab Parfiya, keyin esa Yunon-Baqtriya davlatlari salavkiylardan ajralib chiqdi. Mil. avv. 250 yilda birinchi Yunon-Baqtriya podshosi Diodod o'zini hukmdor deb e'lon qildi va tangalar zarb etdi. Tangashunoslik ma'lumotlariga ko'ra, mil. avv. III asrning oxirigacha Yunon-Baqtriyada bir necha podsholar o'tganki, ular yozma manbalarda eslatilmaydi. Mil. avv. II asr boshlariga kelib Demetriy, Yevkratid kabi podsholar Yunon-Baqtriya yerlarini janubga tomon kengaytirib boradilar. Mil. avv. II asrning ikkinchi yarmidan boshlab ko'chmanchi qabilalarning hujumlari va o'zaro kurashlari natijasida Yunon-Baqtriya podsholigi qulatiladi.

Qadimgi Farg'ona turli davr manbalarida Dovon, Boxan, Polona, Parkana kabi nomlar bilan eslatib o'tiladi. Ma'lumotlarga qaraganda Ershi (Marhamat) shahri Dovonning poytaxti edi. Antik davr Dovon aholisi dehqonchilik, uzumchilik, yilqichilik bilan shug'ullanishgan. Dovonning «samoviy otlari» o'lkadan tashqarida ham ma'lum va mashhur bo'lgan.

Mil. avv. II asrning oxirlarida Xitoy hukmdorlari Dovon yerlarini bosib olishga harakat qildilar. Ammo qo'shni davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlangan dovonliklar o'z mustaqilligini saqlab qolishga muvaffaq bo'ldilar.

Mil. avv. III asrlar boshlarida paydo bo'lgan Qang' davlatining hududlari Sirdaryoning o'rta oqimidagi yerlar edi. Mil. avv. II-I asrlarda Qang' davlati yerlari kengayib, Amudaryo va Sirdaryo oralig'idagi yerlar va Xorazmni o'z ichiga oladi. Antik davrida Qang' davlati ancha rivojlangan davlat edi. O'troq aholi asosan vodiylarda yashab, dehqonchilik, bog'dorchilik va hunarmandchilik bilan shug'ullanib kelishgan. Qang' hukmdorlarining markaziy shaharlari ikkita edi. Ular yozni O'trorda (hoz. Aris va Turkiston oralig'ida), qishlovni esa Qang'a (hoz. Toshkent viloyati Oqqo'rg'on tumanida) shaharlarida o'tkazar edilar.

2.Mil. avv. I asrga kelib, O'rta Osiyo hududlarida antik davrning eng qudratli davlatlaridan biri bo'lgan Kushon davlati tashkil topadi. Dastlabki hukmdorlar Kadfiz I va Kadfiz II lar davlat yerlarini kengaytirib, pul islohoti o'tkazadilar. Milodiy II asrga kelib Kushon davlati yerlari Shimoliy Hindiston, Afg'oniston, O'rta Osiyo, Sharqiy Turkistondan iborat edi. Kushon hukmdorlari, xususan Kanishka (II asr) davrida savdo-sotiq, ichki va tashqi savdo ayniqsa rivojlanadi. Dehqonchilik,

chorvachilik, hunarmandchilik ham ancha taraqqiy etadi. Bu jarayonda Buyuk Ipak yo'lining ahamiyati nihoyatda katta bo'ldi. Kushon davlatida asosiy din buddaviylik bo'lib, yunon, zardo'shtiylik aqidalariga ham e'tiqod qilinar edi.

V asr o'rtalarida O'rta Osiyo hududlarida paydo bo'lgan yana bir davlat bu Eftaliylar davlatidir. Eftaliylar Turkiston mintaqasida yashab kelgan turkiy qavmlardandir. Eftaliylar hukmdori Vaxshunvor Eftalon 457 yilda Chag'aniyon (hozirgi Surxon yerlari) va Badaxshonni o'ziga bo'ysundiradi. So'ngra Eftaliylar Sug'dda ham mustahkamlanib oladi. Ular ko'p o'tmay o'z hududiy yerlarini kengaytirishda davom etib, Qobul va Panjob vodiysini, Kuchu, Qashqar va Xo'tonni (Sharqiy Turkiston) zabt etadilar. Xullas, ular avvalda Kushonlar saltanati egallagan hududlarni birin-ketin qo'lga kiritib, O'rta Osiyoda yirik davlatni barpo etadilar. Eftaliylar bir necha bor o'zlarining g'arbiy-janubdagi qo'shnisi va eng kuchli raqibi Eron sosoniylari bilan ham urushlar olib boradilar. Xususan Eron shohi Peroz bilan bo'lgan urushlarda ularning qo'li baland kelib, Eron hukmdori ikki bor asirlikka tushadi. Katta to'lov va majburiyatlar evaziga arang qutilgan Peroz o'g'li Kovadni uzoq muddat eftaliylarga garovga berishga majbur bo'ladi. Perozdan so'ng hokimiyatga kelgan Kovad (488-551) davrida ham Eron eftaliylarga xiroj to'lashga majbur bo'lgan. VI asr boshlariga kelib Eftaliylar davlati shu qadar kuchayib ketdiki, ular 502-yilda Vizantiyaga ham yurish qilib unga katta talofat etkazadilar. 506 yilda ikki o'rtada tuzilgan sulh shartnomasi bo'yicha eftaliylar Vizantiyadan katta miqdorda o'lja olib qaytganlar. Eftaliylar davrida davlat yakka hukmdor tomonidan boshqarilgan, biroq taxt otadan bolaga qolmay, sulolaning eng loyiq deb topilgan kishisiga berilgan. Mamlakatni markaziy hokimiyat noiblar orqali idora etgan. Davlatni boshqarish qonun-qoidalari bo'lgan. Mamlakat lashkarini asosan otliq askarlar tashkil etgan.

VI asr boshlarida Oltoydagi turkiy qavmlar orasida Ashin urug'ining mavqei ko'tariladi. Ashin urug'idan Asan va Tuu 460-545 yillarda boshqa urug'larni o'zlariga bo'ysundiradilar va Oltoyda turkiy qabilalar ittifoqiga asos soladilar. Tuu o'g'li Bumin Tele qabilasini ham bo'ysundiradi. Bumin 551 yilda yangi davlat - Turk xoqonligiga asos soladi. Uning poytaxti Oltoydagi O'tukan shahri edi. Xoqonlik tez orada kuchayib, uning dovrug'i ortib borgan. U ko'p bor Xitoyga yurishlar qilib, uning bir qancha hududlarini bosib olgan. Xitoy podsholigi Turk xoqonligiga har yili o'lpon tariqasida yuz bo'lakdan ipak mato berib turishga majbur bo'lgan. 552 yilda Buminxon vafot etgach, hokimiyatga uning katta o'g'li Mug'anxon (553-572) o'tiradi. Mug'anxon 558 yilda jo'janlarga so'nggi bor qaqshatqich zarba berib, o'z davlati hukmronligini Tinch okeanigacha bo'lgan hududlarda mustahkamlaydi. Uning amakisi Istami (unga «Yabg'u» - bahodir unvoni berilgan edi) bo'lsa, bu davrda xoqonlik hududini g'arbgacha tomon kengaytirib, Ettisuv, Qashqar, Ural, Volga bo'ylari va boshqa hududlarni egallaydi. 563-567 yillar davomida Istami yabg'u qo'shinlari eftaliylar davlatiga ketma-ket zarbalar berib uning hududlarini, ya'ni hozirgi O'rta Osiyo va Kaspiy dengizigacha bo'lgan yerlarni egallashga muvaffaq bo'ladi. Buning oqibatida Eftaliylar davlati qulaydi. Turk xoqonligi O'rta Osiyo yerlarini ishg'ol etgach, uning hududlari bevosita Eron chegarasiga tutashadi. Dastlab xoqonlik Eron bilan yaxshi qo'shnichilik, savdo-sotiq aloqalarini o'rnatishga intiladi.

Eron shohi Xusrav I Anushirvonga turk malikasi uzatiladi, Eronga elchilar yuboriladi. Biroq Turk xoqonining Eronga ikki bor yuborgan elchilari faoliyati muvaffiyatsiz chiqqach, Eronning turklar bilan murosaga bormasligi, uning qat'iy dushmanligi ro'yirost ma'lum bo'ladi. Buning boisi Eron shohining O'rta Osiyo hududlariga da'vogarligida edi. Bu esa xoqonlikning Eron bilan urushlar olib borishiga sabab bo'ladi. Istami qo'shinlari Eron shohi Xisrav I ni yengadi, Eron shohlari Turk xoqonligiga 400 ming Vizantiya tillasi hajmida tovon to'lash majburiyatini olishga majbur bo'ladi. Mug'anxon va uning avlodlari g'arbda Qora dengizgacha bo'lgan hududlarni zabt etib o'zlariga bo'ysundiradilar. Turk hoqonlari O'rta Osiyo hududlariga hukmronlik qilsa-da, biroq o'zlari bu hududga ko'chib kelmadilar. Ular Yettisuv va boshqa hududlardagi markaziy qarorgohlarida qolib, bo'ysungan hududlarni mahalliy hukmdorlar orqali boshqarib, ulardan olinadigan soliq-o'lponlar va to'lovlar bilan kifoyalanganlar. Bundan ko'rinadiki, Turk xoqonligi davrida bu hududdagi mavjud mahalliy davlat tuzilmalari, ularning boshqaruv tizimlari saqlanib, ichki siyosat bobidagi mustaqil faoliyatlari davom etgan.

Markaziy Osiyoning Oltoy janubiy yonbag'ridan boshlanadigan sharqiy qismida markaziy Tyan-Shan etaklarida, Chu, Ili, Norin, Talas dalari vodiylari bo'ylab to Pomirgacha bo'lgan hududlarda turk tilida so'zlashuvchi xalqlar uyushmasi yashagan. Bu turk qabila va urug'lari turlicha nom bilan atalsada, sheva jihatidangina bir-biridan farqlanadigan yagona bir tilda so'zlashar edilar. Ularning turmush tarzi, madaniyati, urf-odatlarini bir xil bo'lgan. Bu ulkan xalqlar tarkibiga turk qabilalari va urug'larining juda ko'plab guruhlarini: qarluqlar, chigillar, yag'molar, tuxsilar, uyg'urlar, o'g'uzlar, qipchoqlar kirgan. Bular orasida eng yirigi va madaniyatli qarluqlar bo'lgan.

Qarluqlar 766 yilda turgashlarni tor-mor etib, Yettisuvni egallaganlar.

VIII asr boshlaridan boshlab O'rta Osiyo hududlarini arab xalifaligi istilo qildi. Arab xalifaligining talonchilik siyosati yerli xalqning barcha haq-huquqlaridan mahrum etilishi, madaniyatning oyoq osti qilinishi, zulm, arab tili va yozuvi, xalifalik qonun qoidalarining zo'rlik bilan joriy etilishi natijasida mahalliy xalq orasida norozilik tobora kuchayib, qo'zqolonlar ko'tarilishiga sabab bo'ladi.

O'rta Osiyoda arablarga qarshi Rofe ibn Lays boshchiligida qo'zg'olon ko'tarilganda Xuroson noibi Ma'mun (806-819) mahalliy zodagon dehqonlardan Somonxudotning nabiralari Nux, Ahmad va Yahyolardan iltimos qilib, ulardan yordam so'raydi. Ular Rofe ibn Laysni qo'lga olib uni xalifaga taslim bo'lishga rozi qiladilar va shu bilan harakat bostiriladi. Bu bilan Somonxudotning avlodlari-somoniylar o'z xalqiga qarshi borib arab xalifaligiga xizmat qilganlar va uning minnatdorchiligiga sazovor bo'lganlar.

Xullas, madaniyatda ancha tuban bo'lgan arablar VIII asr boshlarida Movarounnahrni istilo qildilar. Bosib olingan yerlarda islom dinini zo'rlik bilan yoydilar, mahalliy aholining ijtimoiy va iqtisodiy hayoti arab xalifaligining tartib qoidalariga bo'ysundirildi.

Istilochilar mahalliy madaniyatni oyoq osti qilib, xalq boyliklarini taladilar. Ajnabiylar jabr-zulmiga qarshi ko'tarilgan xalq qo'zqolonlari beshafqat bostirildi. Ammo yerli xalqlarning istilochilarga va ular bilan inoqlashib ketgan mahalliy

mulkdorlarga qarshi kurashlari behuda ketmadi. Asta-sekin xalifalikning hukmronligi zaiflasha bordi. Bu hol Movarounnahr aholisining mustaqillikka erishuvini osonlashtirdi va tezlashtirdi.

Ma'lumki, Xorun ar-Rashid (786-809) vafotidan keyin uning o'rniga katta o'g'li Amin xalifa bo'ldi. Xuroson noibi bo'lib turgan uning kichik o'g'li Abdulla (keyin Ma'mun laqabini olgan) hokimiyat uchun kurashda Tohir yordamidan foydalanadi. Tohir qo'mondonligida qo'shinlar Amin lashkarini tor-mor keltiradi. 813 yili Ma'mun Bag'dodni egallagach, Tohirni sipahsolor etib iayinlaydi. 821 yilda esa Tohir Xuroson viloyatiga noib bo'ladi. 822 yili Tohir o'ldirilgach, uning o'g'li Talxa (822-828) hokim bo'ldi. Undan keyin Tohirning ikkinchi o'g'li Abdulloh (824-844) taxtga o'tirdi. 833 yili Ma'mun vafot etgach, Abdulloh o'zini xalifalikdan mustaqil deb e'lon qildi. Davlat poytaxti Marv (keyin Nishopur) bo'ldi. Tohiriylar davlatiga Tabariston, Jurjon, Ray, Kirmon, Xuroson, Seyiston, Movarounnahrning janubiy qismi kirgan.

Xalifa Ma'munga xizmatlari evaziga mulkka ega bo'lgan Somonxudotning nabiralari Nuh (Samarqand), Ahmad (Farg'ona), Yahyo (Chach va Istaravshan), Ilyos (Hirot)lar nomiga bo'lsa ham, tohiriylarga qaram edilar.

IX asr o'rtalarida aholining quyi tabaqasidan bo'lgan safforiylar mavqei kuchayadi. Ya'qub ibn Lays va uning Amr, Tohir va Ali degan inilari 861 yilda Kirmon va Forsni qo'lga kiritadilar. 871 yilda xalifa Mo'tamid (870-892) Ya'qubni Balx va Tohariston hokimi etib tayinlash haqida yorliq jo'natadi. 873 yilda Ya'qub tohiriylar hukmdori Muhammad ibn Tohirning qo'shinlarini tor-mor keltirib, tohiriylar davlatiga barham berdi.

3. IX-XIII asr boshlari rivojlangan o'rta asrlar bo'lib, o'zbek xalqi davlatchiligi tarixida turli sulolalarning boshqaruv usullari va ma'muriy tizimiga xos qonuniyatlar hamda xususiyatlar rivoj topgan.

VIII asrning oxiri IX asr boshlarida Arab xalifaligi og'ir siyosiy tanglikka uchradi. Movarounnahr va Xuroson aholisining tez-tez qo'zg'olon ko'tarib turishi, mamlakat ichida uzluksiz davom etgan feodal urushlar Arab xalifaligi hokimiyatini zaiflashtirib qo'yadi va mustaqil davlatlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Bunday davlatlar dastavval Movarounnahrning shimoliy va shimoli-sharqiy hududlarida hali xalifalikka bo'ysundirilmagan o'lkalarda tashkil topadi. Ulardan biri Qorluqlar va ikkinchisi O'g'uzlar davlatidir. Mahalliy zodagonlar Movarounnahr va Xurosonni asta-sekin o'z tasarrufiga olibgina qolmadilar, balki xalifalik markazida ham hokimiyatni boshqarishda tobora ko'proq rol o'ynaydigan bo'lib qoldilar.

IX asrning 60-yillarida Xurosonda g'oziyalar faolligida xalq qo'zg'oloni avj olib ketadi. Xurosonda tohiriylar hukmronligi tugatilib, safforiylar davlati tashkil topadi. Bu davrda Movarounnahrning Samarqand, Farg'ona, Shosh va Ustrushona viloyatlarida noiblik qilayotgan somoniylar xonadonining siyosiy hayotida ham asta-sekin o'zgarishlar yuz beradi. Ular hatto o'z nomlaridan mis tangalar zarb etadilar. Ahmad vafotidan (865) keyin uning o'g'li Nasr Samaraqandni markazga aylantiradi. U Buxoro vohasi, Naxshab (Qashqadaryo), Chag'onrud (Surxandaryo) vodiylaridan tashqari Movarounnahrning barcha viloyatlarini birlashtirish va uni Xurosondan ajratib olish choralarini ko'radi. Shahar zodagonlari (Buxoro) somoniylarga murojaat qilib, Samarqandga Nasr ibn Ahmad huzuriga odam yuboradilar. Undan Buxoroni

o'z qo'l ostiga olishni va somoniylar xonadonidan bir kishini Buxoroga hokim qilib yuborishini so'raydilar. Nasr ukasi Ismoilni (874) Buxoroga noib qilib yuboradi.

Shunday qilib, IX asrning oxirgi choragida Movarounnahrning deyarli barcha viloyatlari somoniylar tasarrufiga o'tib, u o'z mustaqilligini tiklab oladi. Xuddi shu vaqtdan boshlab Nasr ibn Ahmad o'zining butun Movarounnahrning boshlig'i deb hisoblay boshlaydi. Shunday bo'lsada, Buxoro noibi Ismoil akasi Nasrga itoat qilishni istamaydi. Unga berilgan viloyatni mumkin qadar iqtisodiy jihatdan mustaqil idora qilishga intiladi. Nasrning xazinasiga yuboriladigan har yilgi soliqlarni turli bahonalar bilan to'xtatib qo'yadi. Aka-uka o'rtasida adovat paydo bo'lib, u 888 yilda jangga olib keladi. Jangda Nasr qo'shinlari tor-mor etiladi. Shu yildan boshlab, Ismoil butun Movarounnahrni birlashtirib, uning hukmdori bo'lib oladi.

Ismoil Somoniy 893 yilda Taroz shahrini fath etib, dashtliklarga qaqshatqich zarba beradi. Bu somoniylar davrida ko'chmanchilarga qarshi qilingan oxirgi katta yurish edi. Somoniylar davlatining tobora kuchayib borishi sharqiy viloyatlardan muttasil undirilib olinadigan katta boyliklardan mahrum bo'lgan Arab xalifaligini, bir tomondan, nihoyatda ranjitsa, ikkinchi tomondan, cho'chitar ham edi. Shu boisdan xalifalik safforiylar bilan somoniylarni to'qnashtirishga va bu yosh hamda boy ikki davlatning har ikkisini ham zaiflashtirib, ma'lum darajada o'z ta'sirini qayta tiklashga harakat qiladi. Natijada 900 yilda ular o'rtasida boshlanib ketgan urush Ismoilning g'alabasi bilan tugaydi. Shunday qilib, IX asr oxirlarida Movarounnahr Arab xalifaligi istibdodidan abadiy xalos bo'ladi, Xurosonda tashkil topgan safforiylar davlatiga barham beradi va uni o'z davlatiga qo'shib oladi. Natijada poytaxti Buxoro shahri bo'lgan zamonasining eng yirik mustaqil feodal davlati tashkil topadi.

X asr oxiriga kelib somoniylar o'rtasida avj olib ketgan o'zaro kurashlar natijasida somoniylar davlati nihoyatda zaiflashib qoladi. Bu davrda u Yettisuv viloyatida tashkil topgan Qoraxoniylar davlatining Movarounnahrda tomon yurishlariga qarshi tura olmaydi va uning shiddatli hamlalariga bardosh bera olmay qulaydi.

Qoraxoniylar davlati X asrning ikkinchi yarmida tashkil topdi. Qoraxoniylar davlatining tashkil topishida boshqa turk qabilalari: qipchoqlar, kenjeklar, yabaxular, qirqizlar, o'z-turkmanlar va so'g'dlar ham faol qatnashganlar. «Qoraxoniylar» so'zi qarluqlarning islomni qabul qilgan boshliqlaridan biri-Sotuk Abulkarim Qoraxon unvonidan kelib chiqqan. («Qora» so'zi qadimdan turkiy xalqlarda buyuklik va uluqlik ma'nosida ishlatiladi). Markazi ikki shahar: Qashg'ar va Bolasog'undan iborat bo'lgan yangi davlatning birinchi podshosi «bug'roxon» unvonini olganligi tavsiflidir. Qoraxoniylar sulolasining asoschisi Satuk Bug'roxon islom dinini qabul qilgach, yangi turk davlati barpo qilishni boshlab berdi. Uning qachon tug'ulganligi haqida ma'lumot yo'q.

Bug'roxon 955 yilda Bolasog'unda vafot etgan. Manbalarda aytilishicha, uning vorislari davrida qoraxoniylar butun Markaziy Tyanshan va Yettisuvni o'zlariga bo'ysundiradilar, so'ngra Movarounnahrda yetib boradilar.

Qoraxoniylar 990 yillardan e'tiboran Movarounnahrda o'z hokimiyatlarini o'rnatish uchun astoydil harakat qiladilar. 990 yillar ular Farg'onani egallab, o'z tangalarini shu yerda zarb qiladilar. Hukmdorlardan biri Hasan Xorun Bug'roxon

Isfijobni o'ziga tobe qilib olgach, 992 yilda Buxoroga hujum boshlaydi. Turk lashkarboshilari somoniylarga xiyonat qiladilar.

Bug'raxon 992 yili Buxoroni egallagach, Nux II ibn Mansur shaharni tashlab qochadi. Qoraxoniylar xoni salomatligi tufayli Buxoroda uzoq tura olmaydi. Buxoro taxtiga Nux II ning o'g'li Nasr somoniyni noib etib tayinlab, Bug'raxon Samarqandga o'tlanadi. Nux II bunday vaziyatdan foydalanib Abualidan yordam olib, Buxoroga qaytib keladi. Bug'raxon salomatligi tufayli Samarqanddan Qashqarga jo'naydi va yo'lda vafot etadi.

996 yilda Qoraxoniylar Buxoroga qarshi navbatdagi hujumni uyushtirdilar. Qoraxoniylarning yangi xoni Nasr ibn Ali g'ayrat va qat'iylikda Bug'raxondan qolishmasdi.

G'azna hokimi Sabuktakin Nuxga yordam berish uchun yo'lga chiqadi va Keshda chodir tikadi. U Nuxga qo'shini bilan kelib qo'shilishini talab qiladi. Bu Nuxning nafsoniyatiga tegadi va u Sabuktakinni Buxoroga kelishni buyuradi. U Nasr ibn Ali bilan muzokara boshlaydi. Natijada Sirdaryo havzasi qoraxoniylarga o'tadi. Somoniylarda Movarounnahrning janubiy qismigina qoldi xolos. Amudaryoning janubiy yerlari Sabuktakinga tegdi. 999 yilda Somoniylar sulolasi batamom tugadi. Nasr tomonidan 999 yilda Buxoroni egallanishi Movarounnahrda hokimiyat masalasini uzil-kesil hal qildi.

Qoraxoniylar qariyb yuz yil davomida mustaqillik nashidasini surdilar. 100 yilga qadar cho'zilgan mustaqil taraqqiyot davrida qoraxoniylar bepoyon katta davlatga asos soldilar. Ularning mulklari g'arbda Buxoro va Sirdaryoning quyi oqimlaridan, sharqda Yettisuv va Qashqargacha cho'zilib ketgan edi. 1211 yilda Xorazmshoh Oloviddin Muhammad qoraxoniylar xonadonidan bo'lgan so'nggi xon Usmonni o'ldirib, qoraxoniylar davlatiga so'nggi hal qiluvchi zarba beradi. Ana shu tariqa qoraxoniylar tarix sahnasidan tushdilar.

Qoraxoniylar hukmronligi davrida Movarounnahrda bir qator ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy o'zgarishlar amalga oshirildi. Jumladan, somoniylar hukmronligi davrida vujudga keltirilgan markazlashtirilgan davlat boshqaruvi tugatildi. Qoraxoniylar markazlashtirilgan davlat boshqaruvi o'rniga mamlakatni udel tizimi asosida boshqarishga o'tdilar. Qoraxoniylar davlatida butun siyosiy tizim g'oyat katta yer fondi hisobiga yashagan.

X-XII asrlarda Xorazm gullab-yashnadi. Bu o'rinda Buyuk Xorazmshohlar sulolasi muhim o'rin tutadi. 1017 yilda Mahmud G'aznaviy tomonidan zabt etilib, o'z mustaqilligidan mahrum bo'lgan Xorazm ko'p vaqt o'tmay ya'ni 1044 yil Saljuqiylar davlatiga qarm bo'lib qoladi. Saljuqiylar hukmdori Malikshoh o'z ma'murlaridan biri Anushtakinni Xorazmga noib qilib tayinlaydi. Anushtakin vafotidan so'ng Xorazmda uning vorisi Qutbiddin Muhammad noiblik qiladi. U 1097-1127 yillarda noiblik qildi. Garchi u «xorazmshoh» unvonini tiklab, bunday jarangdor nom bilan ulug'lansada, ammo Sulton Sanjarning sadoqatli noibligicha qolgan edi.

Xorazmning mustaqilligi uchun kurash XII asrning yarmidan boshlandi. U Qutbiddin Muhammadning o'g'li Otsiz nomi bilan boqliqdir. U 1127-1156 yillarda hukmdorlik qilgan. Mohir diplomat va g'ayratli lashkarboshi Otsiz va uning vorislari Xorazmni Saljuqiylar tasarrufidan ajratib olib, uning mustaqilligi yo'lida Movarounnahrda va Eronda sodir bo'lgan har qanday qulay siyosiy vaziyatdan

foydalanadilar. Dastavval Otsiz turkman va qipchoqlarni o'ziga bo'ysundirdi. Xorazm bilan iqtisodiy jihatdan bog'liq bo'lgan Sirdaryo etaklari va Mang'ishloq yarim orolini egallaydi. Qang'li va turkmanlardan kuchli yollanma qo'shin tashkil etib, bir necha bor Sulton Sanjarga qarshi isyon ko'taradi. Shunday qilib, Otsiz Kaspiy dengizi sohillaridan to Sirdaryoning o'rta oqimiga qadar bo'lgan yerlarda, keyinchalik buyuk davlat sifatida shuhrat topgan xorazmshohlar davlatining poydevorini barpo etadi.

Otsiz siyosatini uning vorislari Elarslon (1156-1172) va Alouddin Takash (1172-1200) davom ettiradilar. XII asrning yarmida Movarounnahr va Xurosonda siyosiy vaziyat yanada keskinlashadi. 1153 yilda Sulton Sanjarga qarshi ko'chmanchi o'g'uzlar isyon ko'taradi. Buning oqibatida Saljuqiylar davlati keskin zarbaga uchrab, parchalanib ketadi.

Bunday siyosiy vaziyatda, shubhasiz Xorazmning hukmronlik doirasi kengaytirilib, uning mustaqilligi yanada mustahkamlanadi. Xorazm davlati ayniqsa Alouddin Takash davrida juda kengayadi. 1187-1193 yillarda u Nishopur, Ray va Marv shaharlarini bosib oladi. 1194 yilda esa Saljuqiylar sultoni Tug'ulga qaqshatqich zarba berib, Eronni Xorazmga qaratadi. 1195 yil Takash xalifa askarlariga zarba berib, Iroqqa bostirib kirishga muvaffaq bo'ladi.

Takashdan so'ng uning o'g'li Sulton Muhammad (1200-1220) ham Xorazm davlatini kengaytirish siyosatini davom ettiradi. Dastavval u Hirot va uning atroflarini egallaydi hamda Xurosonga zarba beradi. So'ng, u Qoraxoniylardan Movarounnahrni tortib olishga harakat qiladi. Bu davrda Movarounnahr og'ir ahvolda qolgan edi. 1206 yil Buxoroda Go'rxonga qarshi qo'zg'olon ko'tariladi. Bu vaziyatdan foydalanib, u Buxoroni o'z davlatiga qo'shib oladi. Buxoroni egallagach, Sulton Muhammad 1-bo'lib Samarqandni Qoraxitoylardan ozod qiladi. Shunday qilib, Xorazm hududi, Orol va Kaspiy dengizi sohilidan Iroqqacha, G'aznadan to Yettisuv va Dashti Qipchoqqacha yetgan ulkan mamlakatga aylanadi.

XIII asrning boshlarida Xorazmshohlar saltanati gullab-yashnadi. Shu paytga kelganda Mo'g'ullar davlati vujudga keldi. Chingizxon boshliq mo'g'ullar tez orada kuchli harbiy davlatni tashkil etdi. 140 yil hukmronlik qilgan buyuk Xorazmshohlar davlati Chingizxon tomonidan bosib olindi.

4. XIV asr o'rtalarida Chingizxon egallab olgan yerlar uning merosxo'rlari qo'l ostida bo'lsa ham, bu yerlar mayda bo'laklarga bo'linib ketib, ularda toju taxt, hokimiyat uchun o'zaro nizolar kuchayib ketgan edi. 1348 yilga kelib Sharqiy Turkiston yerlarida Mo'g'uliston feodal davlati tashkil topdi, uning xoni etib Chig'atoy avlodidan Tug'luq Temur ko'tarildi. Tug'luq Temur dastlabki davrlardan o'z yerlarini kengaytirish maqsadida Movarounnahr yerlariga bir necha harbiy harakatlar uyushtirdi. Mana shunday ichki o'zaro urushlar avj olib, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy inqiroz kuchayib borgan davrda tarix maydoniga mo'g'ul bosqinchilariga qarshi kurashda nom chiqargan buyuk sohibqiron, mohir sarkarda Amir Temur kirib keldi.

Amir Temur Shahrisabz yaqinidagi Xo'ja Ilg'or qishlog'ida Barlos beklaridan Muhammad Tarag'ay oilasida 1336 yil 8 aprelda dunyoga kelgan. Uning amakisi Hoji Barlos Kesh shahrining hokimi edi. Temur yoshligidanoq harbiy mahoratga ega shaxs

bo'lib, u o'z atrofiga barlos urug'idan chiqqan yosh jangchilarni to'plagan edi. 1360-1361 yillarda Tug'luq Temur hech qanday qarshiliksiz Movarounnahr yerlariga bostirib kirganida Hoji Barlos Xurosonga qochadi. Vatanparvarlik, milliy g'urur va iftixor hissiyoti kuchli bo'lgan yosh Temur esa amakisi hokimlik qilib turgan yerlarini dushman qo'lga bermaslik uchun Tug'luq Temur xizmatiga kiradi va tez orada uning ishonchini oqlab, Kesh viloyati yerlariga hokimlik qilish uchun yorliq oladi.

Tug'luq Temur 1361 yilda Movarounnahr yerlarini boshqarishni tajribasiz o'g'li Ilyosxo'jaga topshiradi. Lekin Temur Ilyosxo'jaga xizmat qilishdan bosh tortib, o'sha vaqtda Balx hokimi bo'lib turgan Amir Qozog'onning nabirasi Amir Husayn bilan ittifoq tuzadi. Temur o'z hokimiyatini mustahkamlash maqsadida mo'g'ullarga qarshi kurash boshlaydi. 1363 yilda Tug'luq Temurning vafoti Movarounnahr uchun bo'lgan kurashlarni kuchaytirib yuboradi. Lekin mo'g'ul bosqinchilari osonlikcha Movarounnahr yerlarini bermasliklari ma'lum edi. Shu munosabat bilan Amir Temur va Tug'luq Temur vafotidan so'ng Movarounnahrdan haydalgan Amir Husaynning birlashgan qo'shinlari 1365 yilda Ilyosxo'ja qo'shinlariga qarshi ittifoqlikda kurash boshlaydilar. Toshkent va Chinoz oralig'ida bo'lgan mashhur «loy jangi» ittifoqchilar o'rtasidagi kelishmovchilik tufayli mag'lubiyat bilan tugaydi. Ushbu voqealardan so'ng Amir Husayn va Amir Temur o'rtasida dastlabki ixtilof boshlanadi. «Loy jangi»da g'alabaga erishgan Ilyosxo'ja uchun Movarounnahrga keng yo'l ochilgan edi.

U katta qo'shinlar bilan Samarqandga yurish boshlaydi. Bu paytda Samarqanddagi Mavlonzoda va Abu Bakr Qalaviy boshliq sarbadorlar Ilyosxo'jaga qarshi chiqadilar. Mahalliy aholining vatanparvarlik namunalarini ko'rsatib qarshilik qilganliklari tufayli Samarqandni bir oz qamal qilib turgan mo'g'ul qo'shinlari Movarounnahmi butunlay tark etishga majbur bo'ladilar.

Bu vaqtga kelib butun Movarounnahr yerlarida o'zaro urushlardan so'ng ijtimoiy-iqtisodiy ahvol og'irlashib ketgan edi. Mana shunday bir vaqtda, mamlakatda o'zaro urushlarga barham beradigan markazlashgan davlat tizimini barpo etish nihoyatda zarur edi. Buni birinchi bo'lib anglagan Amir Temur Amir Husaynga qarshi zimdan kurash olib borib 1370 yilda Movarounnahr taxtini egallashga muvaffaq bo'ladi.

Vatan haqida qayg'urish, Vatan mustaqilligini tiklash haqidagi fikrlar shu yillar yuzaga chiqib, Amir Temur Balx shahrida chaqirilgan qurultoyda Movarounnahrning amiri deb e'lon qilinadi. Temur o'z tasarrufida markazlashgan davlatni yuzaga keltirish maqsadida Kesh shahridan Samarqandga ko'chib o'tib, uni Movarounnahrning poytaxtiga aylantiradi.

Temur davlat boshqaruvida, ichki va tashqi siyosatda asosan o'z qo'shinlariga suyanligi sababli harbiy islohotga, ya'ni qo'shin boshliqlarini tanlash, lashkar qismlar, ularning joylashishi, askarlarning qurollanishi va harbiy intizom masalalariga keng e'tibor bergan. U qo'shinlarini o'nlik, yuzlik, minglik kabi askariy birikmalarga bo'lgan. Uning uchun har bir askar jang qilish uslublarini yaxshi bilishi farz hisoblagan.

Temur Movarounnahr taxtini egallagan vaqtdan boshlab, o'z davlati chegaralarini mumkin qadar kengaytirishga kirishadi. Shu maqsadda u Amudaryo va Sirdaryo oralig'idagi yerlarni o'z tasarrufiga oladi. Xorazmga besh marotaba yurish qilib, 1388

yilda uni butunlay bo'ysundiradi, bu yerda hukmronlik qilayotgan so'fiylar sulolasini tugatadi. Temur o'zining uch yillik (1386-1388), besh yillik (1392-1398), yetti yillik (1399-1405) yurishlari davomida Ozarbayjonda jaloyirlar, Sabzavorda sarbadorlar davlatini, Hirotida kurdlar davlatini tugatib, Eron va Xurosonni o'z tasarrufiga oladi. 1394-1395 yillarda Oltin O'rda xoni To'xtamishga qarshi yurish qilib, uning ko'p sonli qo'shinini mag'lubiyatga uchratadi va Oltin O'rda hududini egallaydi. Temurning bu g'alabasi Oltin O'rdaga juda katta zarba berish bilan birga Temur qo'shinlarining Volga daryosi bo'ylarida bemalol yurishlariga ham keng yo'l ochdi. Ta'kidlash joizki, Temurning bu g'alabalari tarix sahnasida ulkan ahamiyat kasb etdi.

Amir Temur 1398 yilda Hindistonga qilgan yurishida Dehli shahrini, 1400 yilda Suriyaga qilgan yurishida Halab va Bayrut shaharlarini, 1401 yilda Damashq shahrini egallaydi.

1402 yilda usmoniylar imperiyasining sultoni Yildirim Boyazidga qarshi yurishida uni mag'lubiyatga uchratdi. Bu g'alaba bilan Temur Yevropaning usmoniylar asoratiga tushishini bir necha o'n yillar orqaga surib yubordi.

Temur 1404 yilda Kichik Osiyodan Samarqandga keladi va Xitoyga yurish uchun harbiy taraddud ko'radi. Shubhasiz, Temur bu yurish uchun uzoq yillar tayyorlanib, jang uchun kerakli bo'lgan ma'lumotlarni yillar davomida to'plagan edi. 1404 yilda Temur 200 minglik qo'shin bilan Xitoy safariga otlandi. Ammo Temurning qattiq betoblighi tufayli uning qo'shinlari 1405 yilning yanvar oyida Xitoyga yaqin bo'lgan chegara shahar O'tror shahrida to'xtaydilar va shu erda 1405 yilning 18 fevralida buyuk sohibqiron Amir Temur vafot etadi.

Din jamiyatda mafkuraning ustunlaridan biri bo'lganligi sababli Amir Temur dinga keng e'tibor berdi. U nafaqat askarlarini, balki barcha fuqarolarini musulmonchilik ruhida tarbiyalashga harakat qilgan. Uning doimo amal qilib kelgan «Kuch adolatdadir» degan so'zlari uning davlatni boshqarishdagi yuksak qobiliyatidan dalolat beradi.

Mashhur muarrixlardan biri Nizomiddin Shomiy o'zining «Zafarnoma» asarida shunday yozadi: «... uning adolatiyu siyosati o'rnatilgan kunlarda Movarounnahrning eng chekka joylaridagina emas, balki Xo'tan chegarasidan Dehli va Kanboyit atrofigacha, Bobil Abvobdan to Misr va Rum hududigacha bo'lgan yerlardan savdogarlar uy erda tursin, bolalaru, beva xotinlar ham ipakli matolar, oltin-kumush va eng zarur tijorat mollari keltirardilar va olib ketardilar. Hech bir kimsa ularning bir doniga ham ko'z olaytira olmaydi va bir dirhamiga ham ziyon etkazmaydi. Bu cheksiz ne'mat va poyonsiz marhamatlar Amir sohibqironning siyosati va adolati natijasidandir».

Bu o'rinda shuni ta'kidlash joizki, Temurning hayoti katta jangnoma, u ko'plab mamlakatlarni o'z tasarrufiga oldi. Lekin bu yerdagi asosiy masala-Temur shaxsining ustunligini va idora qilish qudratining sirlarini, mohir sarkarda va tinchlik posboni, fuqaro farovonligi rahnamosi sifatidagi shaxs ekanligi, uning yuksak me'moriy inshootlar qurishdagi o'rnini izohlash, uning yechimini topishdir.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O'zbekiston hududidagi ilk davlatlar qaysilar?

2. Kushon davlati yurtimiz tarixida qanday o‘rin tutadi?
3. Qoraxoniylar davridagi ijtimoiy-iqtisodiy hayot qanday bo‘lgan?
4. Xorazmshohlar davlatining inqirozga yuz tutishining sabablari nimada?
5. Amir Temur yurt obodligi yo‘lida qanday ishlarni amalga oshirgan?
6. Amir Temurning tarixiy xizmatlari haqida nimalarni bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
5. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O‘zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

3-Mavzu: O‘ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK G‘OYALARINING TARIXIY ASOSLARI

REJA:

1.O‘rta Osiyoning xonliklarga bo‘linib ketishi, uning sabab va oqibatlari. XVI-XIX asrlar birinchi yarmida O‘rta Osiyodagi ijtimoiy-siyosiy ahvol

2.Turkiston o‘lkasida Rossiya imperiyasi mustamlaka tuzumi. Milliy ozodlik harakatlari

3.Sovet hukmronligi davrida O‘zbekistonning markazga ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy qaramligi va uning oqibatlari. Sovetlarning qatag‘on-zo‘ravonlik siyosati va uning mohiyati

4.Mamlakatimiz erki va ozodligi uchun kurashganlar: Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi. Jadid ma‘rifatparvarlari

Tayanch so‘z va iboralar. *O‘zaro urushlar, shayboniylar, ashtarxoniylar, hokimiyatni kuchaytirish uchun kurash, Xiva inoqlari va qo‘ng‘irotlari, Qo‘qon minglari, Buxoro mang‘itlari, xonliklardagi norozilik harakatlari, rus bosqini, xom-ashyo bazasi, mustamlaka boshqaruv tizimi, milliy ozodlik harakatlari, jadidchilik, byurakratik boshqaruv, sovet davlati, qatag‘on siyosati*

1.1405 yilda Amir Temur vafotidan so‘ng uning yirik davlati parchalana boshladi. Temuriy shahzodalarning taxt uchun o‘zaro kurashlari qudratli davlatning bo‘linishiga asosiy sabablardan biri bo‘ldi. Mamlakatdagi parokandalik va o‘zaro urushlarga barham berish uchun Shohruh Mirzo ko‘p sa‘yi-harakatlar qildi. XV asrning 20-yillariga kelib Amir Temur mulklarining qariyb hammasi Shohruh va uning oila a‘zolari qo‘l ostida edi. Movarounnahr yerlarini 1409 yildan boshlab Shohruhning to‘ng‘ich o‘g‘li Mirzo Ulug‘bek boshqara boshladi. Ulug‘bekning hukmronlik davri (1409-1449 yy.) asosan, Movarounnahrda ijtimoiy-iqtisodiy hayot, ilm-fan va madaniyatning rivojlanishi bilan izohlanadi.

XV asr oxirlariga kelib, Movarounnahrda Temuriylarning bir-biridan o‘zaro mustaqil bo‘lgan uchta hokimiyati vujudga keldi: 1.Samarqandda Sulton Ahmad Mirzo hukmronligi (1468—1503); 2.Toshkentda Sulton Mahmud Mirzo hukmronligi (1468-1498); 3.Andijonda Umarshayx I Mirzo hukmronligi (1468-1494). Bu uchala davlatning o‘zaro urushlari Movarounnahr ahlining temuriylardan noroziligini yanada avj oldirdi. Bu vaqtda temuriylar huzurida ta‘lim olgan Abulxayrxonning nevarasi Muhammad Shohbaxt (Shayboniyxon) Dashti Qipchoqda dasht urug‘larini birlashtirib, o‘z hokimiyatini mustahkamlamoqda edi. U 1487-88 yillarda O‘ror, Sayram, Yassa (Turkiston), Sig‘noq shaharlarini bosib olib, 1499 yilda Movarounnahr hududlariga jiddiy harbiy harakatlar boshladi.

Mahalliy hukmdorlar o‘rtasidagi o‘zaro kurashlar avj olgan Samarqand shahrini Shayboniyxon 1500 yilning boshlarida jangsiz egalladi. Dasht uluslari bir necha oy shaharni shafqatsiz talon-taroj qildilar. Bu esa mahalliy feodallar noroziligiga sabab bo‘ldi. Bundan foydalangan Temuriy shahzoda Zahiriddin Muhammad Bobur o‘sha yili (1500 yil) Samarqand taxtini ikkinchi marta egalladi. Ammo mahalliy zodagonlar

ko'pchiligi Boburni qo'llab-quvvatlamadilar. 1501 yilning bahorida Bobur Shayboniyxon bilan bo'lgan jangda yengiladi va Samarqandni unga topshiradi.

Dashti Qipchoqliklar qisqa muddat ichida Buxoro(1500), Samarqand (1501), Toshkent (1503), Hisor (1504), Urganch (1505), Hirot (1507) kabi shahar va viloyatlarni egallab, Sharqiy Turkiston chegaralaridan Markaziy Afg'oniston hududlarigacha cho'zilgan yerlarda markazlashgan shayboniylar davlatiga asos soldilar. Shayboniyxonning janubga tomon yurishlari Eron shohi Ismoil I tomonidan to'xtatildi. 1510 yil Marv atroflarida bo'lgan jangda dasht qo'shinlari tor-mor etildi va Shayboniyxon halok bo'ldi. Eroniylar tomonidan qo'llab-quvvatlangan Bobur 1511 yilda Hisor, Ko'lob, Qunduz, Badaxshon va Samarqandni egalladi. Ammo 1512 yilda shayboniylardan bo'lgan Ubaydulla Sulton qo'shinlari G'ijduvon yaqinida Bobur va Shoh Ismoilning birlashgan kuchlarini mag'lubiyatga uchratdi. Shundan so'ng Bobur avval Qobulda, keyin esa Hindistonda o'z hokimiyatini o'rnatdi. Dashti Qipchoq qabilalari esa Movarounnahrda o'rnashib qoldilar. Ubaydulla Sulton 1512 yilda Buxoro hukmdori bo'lgan bo'lsa, 1534 yildan butun markazlashgan o'zbek davlatining Oliy hukmdori etib saylandi. Ubaydullaxon mamlakat poytaxtini Samarqanddan Buxoroga ko'chirdi. XVI asrning 40-yillariga kelib, zodagonlar va mahalliy sulolalar o'rtasida shaharlar va hududlar uchun kurash avj olib ketdi.

1561 yilda taxtga o'tirgan Iskandarxon ham siyosiy tarqoqlikka barham bera olmadi. Ammo uning o'g'li Abdullaxon II markazlashgan shayboniylar davlatini tiklash maqsadida amirlar va sultonlar bilan ayovsiz kurash olib bordi. Tinimsiz urushlar natijasida Farg'ona (1573), Shahrisabz, Qarshi, Hisor viloyatlari (1574), Samarqand (1578), Toshkent, Shohruhiya, Sayram, Ohangaron (1582), Balx (1583), Badaxshon (1584), O'iro't (1588), Xorazm (1595) Abdullaxon qo'l ostiga birlashtirildi. Ammo 1598 yilda Abdullaxon II vafotidan so'ng uning o'g'li Abdulmo'min uzoq muddat taxtni boshqara olmadi. So'nggi Shayboniy hukmdori Pirmuhammad II ham bebosh amirlarni tiyib qo'ya olmadi.

Yuzaga kelgan vaziyatdan Eron safvaviylari, Xiva inoqlari va qozoqlar unumli foydalandilar. Eroniylar Balxni, qozoq sultonlari o'z manfaatlari yo'lida Toshkentni egallagan bo'lsa, Xorazm xonlari mustaqil bo'lib oldilar. Buxoroning zodagon guruhlar astraxanlik Jonibek Sultonni taxtga taklif qildilar. Jonibek Sulton o'g'illari foydasiga taxtdan voz kechdi va shu tariqa O'rta Osiyoda ashtarxoniylar sulolasi hukmronligi boshlandi. Ashtarxoniylar Balxni eroniylardan, Toshkentni qozoqlardan tortib oldilar. Ammo ko'pgina urushlarga qaramay Xorazm o'z mustaqilligini saqlab qoldi.

Ayrim ashtarxoniylar hukmdorlari Imomqulixon (1611-1642 yy.), Abdulazizxon (1645-1680 yy.), Ubaydullaxon (1702-1711 yy.) hukmronliklari davrida markaziy hokimiyatni kuchaytirishga harchand harakat qilinmasin, bu harakatlar aytarli ijobiy natijalar bermadi. Mahalliy amirlar va sultonlar o'z joylashgan shahar va hududlarida hokimlik qilib, bu hududlarda yirik er egalari bo'libgina qolmay, butunlay xo'jayin edilar. Ulardan ko'pchiligi o'z guruhlar kuchiga tayanib markaziy hokimiyatga deyarli bo'ysunmas edilar. Hokimiyat asta-sekinlik bilan mang'it urug'lari qo'lga o'ta boshladi. Bu urug' vakili bo'lgan Muhammad Rahim 1753 yilda amir unvoni bilan Buxoro taxtiga o'tirdi.

Xorazm hududida 1512 yilda mustaqil Xiva xonligi vujudga keldi. Unga Shayboniy urug'idan bo'lgan Elbarsxon (1512-1525 yy.) asos soldi. Elbars vafotidan keyin Xiva xonlari tez-tez almashib turgan. O'zaro urushlar va hukmdorlarning tez-tez almashib turishi natijasida bu davrda Xorazm hali markazlashgan davlat darajasiga yetmagan edi. Xon hokimiyati qabila zodagonlari bilan cheklangan bo'lib, nizolar va o'zaro urushlar deyarli tinmagan. Shu davrda Xorazm chuqur inqiroz davrini boshidan kechirdi. Savdo-sotiqning arziyas darajada ekanligi shahar hayotini sust rivojlantirdi. Bu jarayon XVII-XVIII asr boshlarida ham davom etdi.

Ashtarxoniylar davridagi iqtisodiy-siyosiy tushkunlik Buxoro xonligini parchalanishiga olib keldi. Bu davrda Farg'ona xonlikdan alohida o'lka sifatida ajralib chiqdi. 1710 yilda minglar sulolasidan bo'lgan Shohruhbiy Farg'onada hokimiyatni o'z qo'lga oldi. Minglar sulolasi keyinchalik Sirdaryo havzasini, Yettisuvning bir qismini egalladi. Bu davlatning poytaxti Qo'qon shahri bo'lib qoldi.

XVIII asr boshlarida Buxorodan Balx, Xorazm, ikkinchi yarmida Toshkent mustaqil davlat sifatida ajralib chiqdilar. Ichki kelishmovchilik, nizolar va siyosiy parokandalik mamlakatdagi bo'linib ketishning asosiy sababi bo'ldi.

Uchta xonlik boshqaruv tizimida feodal munosabatlar asos qilib olingan edi. Xonliklar hududida er egaligining uchta turi: davlat erlari, xususiy erlar, vaqf erlari mavjud edi. Xonliklar aholisi asosan dehqonchilik, chorvachilik va hunarmandchilik bilan shug'ullanar edilar. Asosiy soliq turlari xiroj, zakot bo'lib, shu bilan birga turli majburiyatlar mavjud edi. Bular Xiva xonligida begar, qazuv, mushrifona va boshqalar bo'lsa, Buxoro amirligida urush paytda olinadigan favqulodda soliq-jul, suv haqi, nimsara va boshqalar, Qo'qon xonligida esa hashar, harbiy xizmat majburiyatlari bor edi.

XVII asr oxirlariga kelib, Xiva xonligida qo'ng'irotlarning mavqei osha bordi va 1804 yilda ular Xiva xonligi taxtini egallab, 1920 yilgacha bu xonlikda hukmronlik qilishdi. Qo'qon xonligida hukmronlik qilishgan minglar sulolasi o'zlarining tashqi istilochilik urushlari va o'zaro sulolaviy kurashlari bilan xonlik aholisining ijtimoiy, iqtisodiy ahvolini yanada og'irlashtirdi. Ayniqsa Xudoyorxon davrida talonchilik urushlari va solingan ko'plab soliqlar xalqning ko'plab noroziligiga sabab bo'ldi, natijada Xudoyorxon ikki marotaba taxtdan haydalib, yana taxtni egalladi. Minglar sulolasi Qo'qonda 1710 yildan 1876 yilgacha hukmronlik qilishdi.

XVII-XVIII asrning birinchi yarmida bitta iqtisodiy hududdagi bir elat, bir xalqning uchta mustaqil, siyosiy xonlikka ajralib ketishi, bu hududda yashayotgan xalqlarning boshiga juda og'ir kulfatlarni keltirdi. Xonliklar ichidagi sulolaviy va o'zaro urushlari xalqning og'ir ahvolini yanada og'irlashtirdi. Xivaliklarning turkman urug'lariga qarshi uyushtiradigan mavsumiy talonchilik yurishlari, Buxoro amirligining Kitob va Shahrisabz beklklariga qarshi olib borgan doimiy urushlari, Qo'qon xonligining Toshkent va Xo'jand uchun Buxoro amiriga qarshi kurashlari bitta xalqning parchalanishiga, o'zaro madaniy, savdo aloqalarining uzilib qolishiga sabab bo'ldi.

Xonliklar hududidagi xalq norozilik harakatlari shafqatsizlik bilan bostirildi, har qanday ilg'or fikr, yangilik diniy mutaassiblarning ta'qibiga uchrar edi. Bu paytda nafaqat boshqa hududlar bilan hatto Qo'qon, Xiva, Buxorodagi madaniy markazlarning ham o'zaro aloqasi yo'q edi. Bu o'z navbatida O'rta Osiyo ilm-fanini

turg'unlikka, hatto tanazzulga olib keldi. Tabiiy fanlarga e'tibor umuman yo'qoldi. O'rta Osiyo xalqlari Yevropa fan texnika taraqqiyotidan bexabar bo'lib, orqada qolib ketdi.

Rossiya bilan o'rnatilgan savdo aloqalari asosan bir guruh boylar qo'lida bo'lib, ular madaniy aloqalarga, fan-texnika taraqqiyotini kirib kelishiga aytarli ta'sir ko'rsatmadi va o'lkadagi iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy vaziyat chor Rossiyasining o'z agressiv maqsadlari uchun sharoit yaratib berdi. Natijada Rossiya O'rta Osiyoni osonlik bilan bosib oldi.

2.XIX asr ikkinchi yarmiga kelib O'rta Osiyo xonliklaridagi iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy ahvol tang darajada bo'lganligi bu paytda jahondagi eng agressiv davlatlar qatoriga kirgan, Yevropa davlatlariga nisbatan iqtisodiy taraqqiyotdan orqada qolayotgan Rossiyaning O'rta Osiyoni o'ziga bo'ysundirish niyatini ro'yobga chiqarishni tezlashtirdi.

Rossiyaning agressiv tashqi siyosati davomida uning kelajakda imperiyani kengaytirish uchun Xitoy, Hindiston, Afg'oniston, Eronga uyushtiradigan harbiy yurishida, janubdagi dengizlar, ular orqali okeanga chiqishida O'rta Osiyo platsdarm vazifasini bajarishi kerak edi.

Yana shuni ko'rsatib o'tmoq joizki, chorizmning Turkistonga bo'lgan qiziqishi bu o'lkadagi katta er osti boyliklarini o'zlashtirishga intilish bilan bo'liqdir. SHu bilan birga XIX asr o'rtalarida O'rta Osiyoda Rossiya va Angliya manfaatlari to'qnashdi. Bu hol Rossiyaning O'rta Osiyo xonliklarini bosib olish rejasini ishlab chiqish va harbiy yurishlarni tezlashtirishiga sabab bo'ldi.

Shu sabablarga ko'ra chor Rossiyasi o'zining tish-tirnog'igacha qurollangan qo'shinlari bilan Turkiston xalqlarini bo'ysundirish va jonajon Vatanimizni bosib olib, unga egalik qilish maqsadida harbiy yurishlarini boshladi.

Oldindan belgilangan reja asosida rus qo'shinlarining hujumi Qo'qon xonligiga qaratildi. Zamonaviy qurollar bilan to'la ta'minlangan 2850 kishilik rus qo'shini bir yil oldin mag'lubiyatga uchragan general Perovski boshchiligida 1853 yil iyul oyida Oqmachit qal'asiga hujum qildi. Oddiy qurollar bilan qurollangan 400 ga yaqin qal'a himoyachilari 20 kun davomida dushman hujumini qaytarib, mardlik, jasurlik, vatanparvarlik timsoli bo'lib tarixga kirdilar.

1853-1856 yillardagi Qrim urushi sababli Rossiya O'rta Osiyodagi harbiy harakatlarini to'xtatishga majbur bo'ldi. U Qo'qon xonligidagi faol harakatini 1860 yil yozidagina qayta tashkil qila oldi. Xalqimizning qahramonona qarshiligiga qaramasdan yangi harbiy texnika bilan qurollangan rus qo'shinlari 1860-1864 yillarda Pishpak, To'qmoq, Avliyo ota, Turkiston, CHimkent shaharlari va ular atrofidagi qishloqlarni bosib oldilar. Bu janglarda ko'ngilli himoyachilar, Qo'qon xonligi sarkardasi mulla Alimqul va boshqalar o'z qahramonliklari bilan vatanparvarlik namunalarini ko'rsatdilar.

1864 yil oktyabrda general Chernyaev boshchiligidagi rus qo'shinlarining Toshkentga hujumi muvaffaqiyatsizlikka uchragach, ular Niyozbek qal'asini egallab, Chirchiq daryosidagi to'g'onni buzib tashladilar va shaharga suv chiqmay qoldi. 1865 yil may oyida ruslar Toshkent shahriga yangitdan hujum boshladilar. Himoyachilarning fidokorligi, Mulla Alimqulning tadbirkorligi yangi harbiy qurollar va muntazam harbiy qo'shin oldida ojiz edi. Toshkentni ruslar 42 kun deganda bosib oldilar.

1865-1866 yillarda rus qo'shinlari Qo'qon xoni va Buxoro amiri o'rtasida hamisha qo'ldan-qo'lga o'tib turgan Xo'jand, O'ratepa, Jizzax shaharlarini qattiq janglardan keyin egalladi.

Buxoro amiri Muzaffarning ko'rgan tadbirlariga, xalqning qahramonona qarshiliklariga qaramasdan 1868 yilgi Cho'ponota va Zirabuloq janglarida ruslarning qo'li baland keldi. Natijada amir Muzaffar Qo'qon xoni Xudoyorxon (1864-1879) kabi Rossiya bilan noteng sulh shartnomasini imzolashga majbur bo'ldi. Qo'qon xonligiga va Buxoro amirligiga tegishli bo'lgan yerlarning katta qismi Rossiya tasarrufiga o'tkazildi. Katta miqdorda tovon puli to'landi.

Olinmas qal'a hisoblangan Xiva xonligiga ruslar qattiq tayyorgarliklardan keyin 1873 yilda hujum qildilar. Xonlikdagi qoloqlik, harbiy texnika va sanoatning pastligi bu yerda ham ruslarning g'olib kelishiga asos bo'ldi. Xiva xoni Muhammad Rahimxon Feruz (1864-1910) Gandimiyon shartnomasiga asosan 2200000 oltin so'm to'ladi hamda Amudaryoning o'ng qirg'og'idagi yerlaridan va mustaqil tashqi siyosat yurgizishdan mahrum bo'ldi. Ruslarning O'rta Osiyodagi harbiy harakatlari XIX asrning 80-yillari o'rtalarigacha chorvador ko'chmanchi turkmanlarni bo'ysundurgunga qadar davom etdi. Rossiya o'lkamiz xalqlarini kuch, qurol, talonchilik va vayronagarchiliklar yo'li bilan bosib oldi.

1867 yilda Turkiston general-gubernatorligi tashkil etilib, o'lka to'la ravishda harbiylar qo'liga o'tdi va o'lkani boshqarish katta vakolatlarga ega bo'lgan Turkiston general-gubernatorligiga topshirildi. Turkiston general-gubernatori lavozimiga general fon Kaufman tayinlandi.

General-gubernator katta huquqlarga ega bo'lib, xorijiy mamlakatlar bilan diplomatik aloqalar olib borishi, soliq siyosatini belgilashi, rus fuqaroligi huquqini berishi, mahalliy aholi ustidan chiqarilgan turli hukmlarni ijro etishga ruxsat berishi mumkin edi. XIX asrning 90-yillariga kelib, Turkiston general-gubernatorligi beshta - Sirdaryo, Farg'ona, Samarqand, Yettisuv, Kaspiyorti viloyatlariga, viloyatlar uezdlarga, uezdlar bo'lislarga, bo'lislar uchastkalarga bo'linib boshqariladigan bo'ldi.

Turkistonning barcha viloyatlarida harbiy gubernatorlik boshqarmalari ta'sis etildi. Harbiy gubernatorlar bevosita podsho tomonidan tayinlanadigan bo'ldi. Viloyat boshliqlari esa doimo harbiy gubernatorlarning nazorati ostida bo'ldi.

O'lkada mustamlakachilik tartiblari o'rnatilishiga qadar hakamlik vazifasini bajarib kelgan qozilar mahalliy aholi o'rtasidagi huquqiy muammolarni shariat va odat normalariga tayanib hal qiluvchi organ sifatida saqlanib qolindi. Bu, albatta, mahalliy xalq ommasining noroziligini kuchaytirmaslik maqsadida ko'rilgan tadbirlar edi. Ular general-gubernator tomonidan tasdiqlanib, uezd boshliqlari nazorati ostida ish olib bordi.

Shunday qilib, XIX asrning oxirlarida O'rta Osiyoning katta qismi Turkiston general-gubernatorligi nomi bilan Rossiya tasarrufiga o'tdi. Qo'qon xonligi tugatilib, Xiva xonligi va Buxoro amirligi Rossiya imperiyasiga qarashli kichik, yarim mustamlaka davlatga aylanib qoldilar. Xiva xonining Amudaryo bo'limi boshlig'i, Buxoro amirining «Rus siyosiy agentligi» nazorati ostida ekanligi va uchastka pristavlarigacha harbiylardan bo'lganligini inobatga olib, o'lkada to'la harbiy-ma'muriy boshqaruvi, harbiy politsiya rejimi o'rnatilganligini yana bir bor qayd

qilamiz. Bunday boshqaruv tez vaqt ichida o'lkani ruslashtirish va iqtisodiy qaram hududga aylantirish imkonini berdi.

Chor Rossiyasi Turkiston o'lkasini egallagan kunlaridan boshlab o'zining iqtisodiy mustamlakachilik niyatlarini amalga oshirishga kirishdi. Buning uchun, birinchi navbatda, Rossiya gubernyalaridagi sanoat korxonalarini muntazam ravishda xom-ashyo bilan taa'minlab turuvchi temir yo'llar qurildi. Shu maqsadda 1881-1886 yillarda Mixaylovskiy ko'rfazidan Chorjo'yga Kaspiyorti temir yo'li qurildi, 1888 yilda bu yo'l uzaytirilib, Samarqandga yetkazildi. 1906 yilda Toshkent - Orenburg temir yo'li ishga tushirildi. 1912 yilda Farg'ona vodiysi ham Rossiya bilan temir yo'l orqali bog'landi.

Rossiya uchun Turkistondan ko'proq foyda ko'rish maqsadida o'lkaning o'zida xom-ashyoga dastlabki ishlov beruvchi korxonalar tashkil etishga kirishildi. Bunday korxonalar o'lkada barpo bo'layotgan sanoatning asosiy sohasi edi. 1900 yilgacha Turkistonda 170 dan ortiq sanoat korxonalari ishga tushirildi. Bularning 80% ni paxtaga qayta ishlov beruvchi korxonalar tashkil etdi. O'lkaning o'zida ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan sanoatning rivojlanishi va Rossiyadan kirib kelayotgan tayyor sanoat mahsulotlari asrlar davomida hunarmandchilik bilan shug'ullanib kelayotgan aholini xonavayron etdi.

Raqobat natijasida hunarmandchilikning ko'plab sohalari inqirozga yuz tutdi, xonavayron bo'lgan hunarmandlar ham yersiz dehqonlar singari ishsizlar safini to'ldirib bordi.

Mahalliy aholining yashash tarzi, sihat-salomatligini yaxshilash borasida ham biron-bir tadbir amalga oshirilmadi. Guberniyalarda, uezdlarda bir yoki ikki vrach bo'lib, ular ham asosan, soldatlar va rus aholisiga yordam ko'rsatish bilan band bo'lganlar.

O'lkada XIX asrning ikkinchi yarmiga kelib chor Rossiyasining mustamlakachilik, ulug' davlatchilik, shovinistik siyosati mahalliy aholining milliy ozodlik harakatlari boshlanishiga asosiy sabab bo'ldi.

Tarixiy manbalarda, arxiv hujjatlarida chor Rossiyasi qo'shinlarining O'rta Osiyo hududiga kirib kelishi bilan, unga qarshi xalq ozodlik harakatlari boshlanganligi va bu chor hukumatining ag'darilishiga, qolaversa mustaqillikka erishganimizga qadar davom etganligi haqidagi ma'lumotlar beriladi. Bu ma'lumotlar asosida O'rta Osiyo xalqlarining chorizmga qarshi olib borgan quyidagi eng yirik va ommaviy tus olgan kurashlarini qayd qilishimiz mumkin: 1837-1846 yillarda Sulton Kenesarin rahbarligidagi, keyinchalik Buxoro amirligining, SHahrisabz bekligidagi harakatlar, 1871 yilda Eshon Eshmuhammad boshchiligida Sirdaryo viloyatidagi chiqishlar; 1871 yildagi Farg'onada Yetimxon qo'zg'oloni, 1872 yilda Chirchiqdagi isyonlar, 1873-76 yillar Qo'qondagi Po'latxon qo'zg'oloni, 1892 yildagi Toshkent qo'zg'oloni, 1898 yildagi Andijonda Dukchi Eshon qo'zg'oloni, 1899 yildagi Sirdaryo viloyatidagi harakatlar, 1916 yildagi Jizzax qo'zg'oloni va boshqalar.

3.Hozirgi O'zbekiston hududida o'tgan asrning 20-yillari boshlarida uch sovet respublikalari - Turkiston ASSR, Buxoro va Xorazm Xalq Sovet Respublikalari mavjud edi. So'nggi ikki respublika garchand rasman mustaqil davlat maqomida bo'lsalar-da, biroq amalda ular hukmron sovetlar davlatining to'la tasarrufida edi.

1924 yilning oktyabriga kelib bu jarayon yakun topdi. 1924 yil 27 oktyabrda bo'lib o'tgan SSSR BMIQ II sessiyasi O'rta Osiyoda milliy-davlat chegaralanishi o'tkazilishini to'la ma'qulladi. Buning natijasida Markaziy Osiyo hududida «lenincha milliy siyosat» mahsuli sifatida bir qator sovet milliy davlat tuzulmalari: - O'zbekiston va Turkmaniston ittifoqdosh, Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston muxtor respublikalari va Qoraqalpog'iston muxtor viloyati (1932 yildan O'zSSR tarkibida muxtor respublika) vujudga keldi. Tojikiston muxtor respublikasi 1929 yilga qadar O'zbekiston «Sovet sotsialistik» respublikasi tarkibida bo'ldi. Shundan so'ng esa u «mustaqil» ittifoqdosh respublika bo'lib yangidan tashkil topdi. Qozog'iiston va Qirg'iziston esa bunday «huquqqa» faqat 1936 yilga kelib erishdilar.

O'sha davr hujjatlarida O'rta Osiyoda o'tkazilgan milliy-davlat chegaralanishi sanasi «mislsiz katta tarixiy voqea» sifatida baholangan. Sovetlar davrida nashr qilingan son-sanoqsiz kitoblarda ham unga yuksak ijobiy baho berilgan.

1924 yilda O'zbekistonning mustaqil respublika sifatida vujudga kelishi, uning qonun chiqaruvchi «Oliy hokimiyati», o'z «hukumati», o'z milliy hududlari, gerbi, madhiyasi, bayrog'iga ega bo'lishi hamda «tenglar ichida teng» bo'lib 1925 yilda SSSR tarkibiga kirishi - bular o'zbek xalqi hayotida, uning sotsializm sari intilishida tengi yo'q tarixiy hodisa sifatida ta'rif-tavsif etilgan edi. Albatta, bu real voqealikni buzib, bejab talqin etishdan, sovetlarning firibgarlik, riyokorlik siyosatini atayin ko'klarga ko'tarib maqtashdan boshqa narsa emas edi.

To'g'ri, 1925 yil fevralda Buxoroga bo'lib o'tgan Butuno'zbek sovetlarining I qurultoyi O'zbekiston SSRning yangidan tuzilishiga bag'ishlandi. Unda «O'zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasi tuzilganligi to'g'risida Deklaratsiya» qabul qilindi.

Qurultoy respublika davlat hokimiyati oliy organlari tuzilganligini rasmiylashtirdi. Jumladan, unda O'zbekiston SSR Sovetlari Markaziy Ijroiya Qo'mitasi lavozimiga farg'onalik dehqon «Qo'shchi» uyushmasi faollaridan Yo'ldosh ota Oxunboboyev saylandi. O'zbekiston SSR hukumati - Xalq Komissarlari Kengashi Raisi lavozimiga sobiq Buxoro davlati rahbari Fayzulla Xo'jaev saylandi.

Sovetlar hokimiyati Turkiston (O'zbekiston)da o'z hukmronligini o'rnatar ekan, uning o'z oldiga qo'ygan asosiy maqsadlaridan biri, bu ham bo'lsa o'lka aholisining ishonchini o'zonish, uning vayronagarchilikka yuz tutgan iqtisodiy xo'jalik hayotini tiklashga yordam ko'rsatish, so'ngra asta-sekinlik bilan sotsialistik qayta-qurish jarayoniga jalb qilib borish edi. Ayniqsa bunda iqtisodiyotning deyarli o'ndan to'qqiz qismi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga to'g'ri keladigan Turkiston o'lkasi sharoitida ko'p sonli dehqon xo'jaliklari manfaati, qiziqishini hisobga olish, ularning hayotiy ehtiyojlarini ko'zlab to'g'ri siyosat yuritish Sovet mutasaddilari oldida turgan kechiktirib bo'lmas ustivor vazifalardan sanalardi.

O'zbekistonning 20-yillar boshlaridagi xo'jalik hayotini ko'zdan kechirarkanmiz bu yerdagi ahvolning nechog'lik nochorligi murakkabligi ayon bo'ladi. Avvalo, o'lka xalqlarining ko'pchiligi uzoq asrlar davomida erksizlik azobidan aziyat chekib kelardilar. Nisbikorlik, chorakorlik asosida ishlab kelish ularning qismati bo'lgandi. So'ngra chor mustamlakachilari yuritgan ko'chirish siyosatini ham Turkiston dehqonlari boshiga mislsiz balo bo'lib, ularning ko'plab

yer-mulklaridan mahrum bo'lishlariga olib kelgandi. 1917 yilgi fevral va oktyabr o'zgarishlari ham o'lka aholisining orzu-umidlarining ro'yobga chiqishiga imkon bermadi. Buning ustiga Turkistonda sovetlar hokimiyatini o'rnatish chog'ida yangi tuzum mutasaddilari, ularning qizil askarlari tomonidan amalga oshirilgan zo'ravonliklar, tajovuzlar mahalliy xalq, shu jumladan, qishloq mehnatkashlariga behad zarar keltirdi, ularni xonavayronlikka yuz tuttirdi. Shu boisdan ham endilikda o'lkada mahkam o'rnashib uzoqqa mo'ljallangan yangi maqsadlarni o'z oldilariga qo'ygan sovetlar o'z taktikalarini o'zgartirib mahalliy dehqon xo'jaliklarini o'z tomonlariga qaratib olish uchun bu yerda yer-suv islohotini o'tkazishga tomon yo'l tutdilar.

50 - yillardan boshlab Markaz amri bilan respublika mehnat ahlining butun e'tibori taqir va bo'z yerlarni o'zlashtirish va u yerlarda paxtachilik xo'jaliklarini yangidan tashkil etishga qaratildi. Shu maqsadda Markaziy Farg'ona, Mirzacho'l, Jizzax cho'llarini o'zlashtirish uchun qudratli texnika, ming-minglab odamlar, yosh-yalanglar safarbar etildi. Bu joylarni obodonlashtirish, paxta plantatsiyalarini ko'paytirish uchun yuz minglab mahalliy aholi oilalari bilan yashab turgan so'lim maskanlarini tashlab, majburan ko'chirildi. Qanchalab yoshlar, yigit-qizlar komsomol yo'llanmasi bilan bu ship-shiydam, dasht-biyobonli yerlarga kelib, og'ir mehnat mashaqqatini chekib, davlatga ko'proq va mo'ltroq «oq oltin» yetkazib berish uchun ter to'kdilar. Respublikada paxta yakkahokimligining kuchayib borganligi faktini shunda ko'rish mumkinki, agar 1950 yilda 1,1 mln ga yerga g' o'za ekilgan bo'lsa, 1985 yilga kelib bu ko'rsatkich 2 mln gacha yetdi. Paxta xomashyosi shu yillarda 2,3 mln. tonnadan 5,4 mln. tonnaga ko'paydi. Hosildorlik har gektar hisobiga 20,1 s. dan 27,0 s. ga ko'tarildi.

Mustabid tuzum farmonbardonlari uchun O'zbekiston singari milliy respulika rahbarlari, xodimlarini to'la itoatda tutishning birdan bir sharti - bu ularning mustaqillik faoliyatiga izn bermaslik, vaqti-vaqti bilan milliy kadrlarni siltab turish, ularning yo'q xatolari ayblarini topib, shavqatsiz jazolash edi. Milliy kadrlar faoliyatida bunday noinsoniy, g'ayriqonuniy va g'ayritabiiy tarzda yondashuv oqibatida respublikada o'n yillar davomida o'z tinimsiz jo'shqin faoliyati, ongli hayotini sovetlar ishiga, sotsializmning soxta g'oyalari g'alabasiga bag'ishlagan qachalab yetuk partiya va davlat rahbarlari qatag'onlik komiga duchor bo'ldilar. Bunga A.Ikromov, F.Xo'jaev, A.Rahimboev, N.Xo'jaev, N.Turaqulov, T.Risqulov, S.Segizboev, S.Tursinxo'jaev, I.Oriqov, A.Karimov singari yurt rahnamolarining ayanchli achchiq qismati yorqin misol bo'la oladi.

1937-39 yillarda O'zbekistonda bir qator yirik aksilinqilobiy tuzilmalar go'yoki "fosh etildi" va "tugatildi". Bular: respublika rahbarlari A.Ikromov, F.Xo'jaev boshchiligidagi "Burjua - millatchilik aksilinqilobiy tashkiloti Markazi", Abdurauf Qoriyev rahbar bo'lgan "Musulmon ruhoniylarining millatchi isyonkor tashkiloti", "Aksilinqilobiy o'ng trotskiychi josuslar tashkiloti markazi", "Buxoro va Turkiston baxt-saodati" nomli aksilinqilobiy tashkilot, I.Ortiqov boshliq "Yoshlarning aksilinqilobiy burjua-millatchilik tashkiloti", "Ingliz josuslik rezidenturasi", "Yapon josuslik - qo'poruvchilik rezidenturasi" va boshqalar edi.

Eng so'nggi ma'lumotlar, xujjatlarni har tomonlama o'rganish, surishtirishlar bunday tashkilotlarning respublika xududida umuman bo'lmaganligini tasdiq

etmoqda. Demak, bular aslida Markaz buyurtmasi asosida tayin to'qib chiqarilgan va hayotga izchil tatbiq etilgan soxta jinoiy ishlar bo'lgan. Vaholanki, buning orqasida ming-minglab begunoh, aybsiz insonlar shavqatsiz jazolangan, aziz umrlari xazon bo'lgan. Faqat 1937-39 yillarda O'zbekistonda hammasi bo'lib 43 mingdan ziyod kishi qamoqqa olingan. Ulardan 6 ming 920 nafari esa turli muddatli qamoq va surgunlarga hukm etilgan. Mustabid tuzum jallodlarining bu bedodligi va battolligini hech narsa bilan oqlab bo'lmaydi. Yaqin milliy tariximizning bu qorong'u sahifasi xalqimiz dilida mangu o'chmas armon bo'lib qoldi. U faqat milliy istiqlool tufayligina to'la yuzaga chiqib, bundan yurtimiz fuqorolari chinakam ro'shnolik topishga erishdi.

Sovet jamiyati va unda qaror topgan totalitar va avtolitar ma'muriy-buyruqbozlik tizimiga xos bo'lgan zulmkorlik, zo'ravonlik hamda mumtozlik belgilari Ikkinchi jahon urushi nihoyalangandan biroz o'tib-o'tmasdanoq yana qaytalanib, xalqimiz boshiga yana o'z yovuzligini o'tkaza boshladi. Hali yurt kishilari qalbi-dilida urush jarohatlari, musibat-ko'rgiliklari arimasdan, ularning ma'naviy-ruxiy holati o'ziga kelmasdan bu manfur tizim chayon yanglig' o'z zaxarli nashtarini jamiyatning ilg'or, sog'lom kuchlariga eng birinchi navbatda ziyolilar ahliga sanchishga intildi. Demakki, kechagina urushning mislsiz qirg'inbarot dahshatlarini kechirgan son-sanoqsiz yurtdoshlarimiz boshiga qatag'onchilik mavsumining ikkinchi to'liqini yana yog'ila boshladi. Bunga aslida ajablanmasa ham bo'ladi. Negaki, jamiyatning baquvvat, ilg'or milliy ziyoli kadrlarini har o'n-o'n besh yil davomida siltab, qaqshatib turish, ularni "yaganalash" hukman tizim tabiatiga xos an'ana tusini kasb etgan edi.

Xususan, 1946-48 yillarda hukmron VKP(b) markazqo'mi tomonidan adabiyot, san'at, ilm-fan, masalalari yuzasidan qabul qilingan, mohiyatan "g'oyasizlik va kosmopolitizmga qarshi kurash ruhi" bilan sug'orilgan bir qator "muhim" qarorlar bu jikanchli mavsumning yangidan boshlanishiga sabab bo'ldi. Shu asosda 30-yillar qatag'onchiligining davomi sifatida ilg'or, mustaqil fikr yurituvchi, yurt, millat manfaatlarini o'ylovchi, shu ruxda ijod qiluvchi ziyolilarni ta'qib va quvg'in etish jarayoni avj oldirildi. Bundan O'zbekistonning ilm-fan adabiyot va san'at namoyandalari ham chetda qolmadi. Tizim mutasaddilari, ularning ko'p sonli maddohlari, mafkurachilar ularning ijodini, yozgan narsalarini taftish qilish, "qildan qiyiq qidirgandek" kavlashtirishga yeng shimarib kirishdilar. Bunday nopok, g'arazli xatti-harakatlar, uyushtirilgan ig'vo, bo'htonlar va chaquvlar oqibatida yurtimiz ilmu ma'rifatining bir gurux dovruqli arboblari faoliyaga noto'g'ri baho berilib, ular qatag'onchilik tig'iga duchor etildi. Bular jumlasiga M.Ismoilov, M.Shayxzoda, Shuhrat, Said Ahmad, Shukurullo, Ne'mat Toshpo'lat, Yorqin Mirzo, Mahmud Murodov, aka-uka Abdunabi va Abdurahmon Alimuhammedov, M.Qoriyoqubov, Hamid Sulaymon, Olim Aminov, A.Boboxo'jaev singari so'z san'atkorlari va ilm-fan zaxmatkashlari nomlarini aytish mumkin. Ularning ko'plari Stalin jallodalri tomonidan hibsga olinib, qiyin-qistovlarga solinib, so'ngra begunohdan-begunoh sudlarnib, butunlay asossiz ravishda 20-25 yillik muddatga ozodlikdan mahrum etilib, Sibirning kimsasiz uzoq hududlariga surgun etildi. Fao'at Stalin o'limidan

so'ng, shaxsga sig'inish oqibatlarini butunlay barham topilib, mamlakatda bir qadar iliqlik shabadai esa boshlaganidan keyingina bu jabrdiyda insonlar yurt quchog'iga qaytib, o'z sevimli ijodini qaytadan davom ettirishga muvaffaq bo'ldilar.

4. Mamlakatimiz tarixida yurt ozodligi va erki uchun kurashgan ko'plab mashhur shaxslar yashab o'tishgan. Bularga misol qilib Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi kabi qahramonlarni, jadid ma'rifatparvarlarining nomlarini keltirish mumkin. Yurtimizga Eron ahamoniylari bostirib kirganida xalq qahramoni cho'pon Shiroq o'z jonidan kechib yurti va xalqini dushman bosqinidan saqlab qoladi. Tarixchi Polien keltirgan rivoyatda Shiroq jasorati haqida so'z boradi.

Yana bir yurtimiz tarixida dushman bosqiniga qarshi kurashgan qahramon bu Spitamen edi. M.a. 329-yilda yurtimizga makedoniyalik Aleksandr bostirib kiradi. Unga qarshi ko'tarilgan xalq qo'zg'oloniga jasur yo'l boshchi Spitamen rahbarlik qiladi. Spitamen o'z jangchilari bilan Maroqanda qal'asini qo'riqlayotgan makedonlarga hujum qiladi. Spitamen bir nechta kichik janglarda Aleksandr qo'shinlari ustidan g'alaba qozonadi. M.a. 328-yilning kuzida Spitamenning Aleksandr bilan hal qiluvchi jangi bo'ladi. Kuchlar teng bo'lmagan jangda Spitamen yengiladi va cho'llga chekinadi. O'sha yerda esa ko'chmanchi qabilalar boshliqlari tomonidan xoinlarcha o'ldiriladi.

1219-yilda yurtimizga yana bir shafqatsiz bosqinchilar Chingizxon boshliq mo'g'ul qo'shinlari hujum qiladi. Urganchni qo'lga kiritgan mo'g'ullar Balx, Hirot, Marv va G'azna shaharlariga yurish boshladi. Lekin bu yerda ular so'nggi xorazmshoh, iste'dodli sarkarda Jaloliddin Manguberdi qarshiligiga duch kelishdi. 1221 yil Parvona dashtida jang bo'lib o'tdi. Bu jang mo'g'ullar mag'lubiyati bilan yakunlandi. Hind daryosi bo'yida bo'lgan bir necha janglarda Jaloliddin mo'g'ullar ustidan g'alaba qozonadi. Janglarning birida Chingizxon jang maydonidan zo'rg'a qochib qutuladi. Lekin kuchlar teng emas edi. 1221 yil noyabr oyida navbatdagi to'qnashuv yuz berdi. Bu jangda mo'g'ullar Jaloliddinga qaqshatqich zarba berdilar. Shundan keyin Jaloliddin 12 yil davomida mo'g'ullarga qarshi mardonavor kurash olib boradi. Kavkaz hududlarida davlat tashkil qilmoqchi bo'ladi. Biroq, jasur va iste'dodli sarkarda 1231 yilda Kavkazda kurdlar tomonidan o'ldiriladi.

XIX asr oxiri - XX asrning boshlarida siyosiy, madaniy, iqtisodiy jihatdan inqiroz holatiga tushib qolgan musulmlar tufayli rivojlanish past darajada bo'lgan o'lkada Turkiston ziyolilari chor Rossiyasining mustamlakachilik zulmidan qutulish, o'z milliy davlatchiligini tuzish, iqtisodiy va madaniy taraqqiyotga yo'l ochish, xalqqa ziyo tarqatish choralari ko'rdi. Bu borada jadidchilik harakati katta rol o'ynadi. «Jadid» arabcha so'z bo'lib, «yangi» degan ma'noni bildiradi.

Jadidchilik rus mustamlakachiligiga qarshi milliy demokratik harakat bo'lib, u o'sha davr Turkistondagi qoloq iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy sharoitda yashayotgan xalqlarni ma'rifatlantirish, jamiyat hayotida ijtimoiy va madaniy islohotlar o'tkazish, pirovardida milliy mustaqillik g'oyalari hayotga tadbiq etish maqsadini o'z oldiga qo'ygan edi.

Turkistonda jadidchilik g'oyalari XIX asrning 90-yillaridan yoyila boshladi. Bu harakat XX asrning 30-yillari oxirlarigacha o'lkada ijtimoiy-siyosiy hayotida muhim rol o'ynadi. Bugungi kunda respublikamiz tarixchi olimlari jadidchilik harakatida quyidagi

uchta bosqichni farqlashmoqda: 1)XIX asr oxirlaridan 1915 yilgacha-ma'rifatchilik; 2)1915 yildan – 1918 yil fevraligacha-muxtoriyatchilik; 3)1918 yil fevralidan - 20-yillar oxirlarigacha mustabid sovetlar davridagi faoliyati.

Jadidlarning xalq ma'rifati uchun kurash dasturi uch asosiy yo'nalishdan iborat bo'lgan:

- Yangi usul maktablari tarmog'ini kengaytirish;
- Umidli, iqtidorli yoshlarni chet elga o'qishga yuborish;
- Turli ma'rifiy jamiyatlar tuzish hamda ziyolilarning kuchli firqasini tashkil etishga qaratilgan gazetalarni chop etish.

Shu dasturni amalga oshirish borasida Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Munavvarqori Abdurashidxonov, Ubaydullaxo'ja Asadullaxo'jaev, Abdulla Avloniy, Abdulhamid Cho'lpon va boshqa ziyolilar jonbozlik ko'rsatishdi. Yangicha o'qitish musulmon bolalariga qisqa vaqt ichida dunyoviy, diniy ta'lim berish dasturi asosida olib borildi. Bu dasturga ko'ra maktablarda o'qitish tizimi ikki bosqichdan iborat bo'lgan. Birinchi bosqich ibtidoiy qism deb atalib, uning tahsil muddati 4 yil bo'lgan. Birinchi bosqichni tugatgan shogird eski maktabda 10 yil o'qigandan ko'ra yaxshiroq savod chiqargan. Ikkinchi bosqichni muvaffaqiyatli tugatgan shogird arabcha, forsa, turkiy tilda bemalol so'zlashib, ruschada erkin gaplasha olar edilar.

Ma'rifatchilikning yangi to'lqinida 1913-1915 yillarda «Samarqand», «Sadoi Turkiston», «Sadoi Farg'ona», «Buxoroi sharif», «Turon», 1917 yilda esa «El bayrog'i», «Kengash», «Hurriyat», «Ulug' Turkiston» gazetalari, «Oyina» jurnali kabi ommaviy axborot vositalari ham paydo bo'ldi.

Sovet davrida jadidlardan chiqqan milliy ziyolilar sovet organlarida faoliyat ko'rsatdilar va o'z faoliyatlari bilan xalq ta'limi, san'atni rivojlantirishga ma'rifiy ishlarni taraqqiy ettirishga harakat qildilar. Jadidlarning ayrim qismi mustabid tuzumning siyosatiga ko'nikmay xorijga o'tib ketdilar, muayyan qismi esa istiqloлчаilar harakatiga qo'shilib ketdilar. Istiqloлчаilik harakatiga g'oyaviy rahnamolik qilish, ayniqsa, sovet organlarida ishlab, milliy mustaqillik g'oyalarini targ'ib qilishdagi sa'y-harakatlari jadidlarning sovetlar tomonidan 1929, 1937-1938 yillarda ommaviy qirg'in qilinishiga olib keldi.

Umuman olganda, asr boshida yuzaga kelgan jadidchilik harakati Turkiston xalqlarining milliy ozodlik, mustaqillik uchun dastlab chor Rossiyasi, so'ngra sovet mustamlakachiligiga qarshi kurashda muhim o'rin tutadi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. XVI asr boshida Xorazm o'lkasida qanday voqealar sodir bo'ldi, hokimiyatni kimlar egalladi?
2. Ashtarxoniylar kim, ular Buxoro xonligida hokimiyatni qachon qo'lgan kiritdilar?
3. Nima uchun Turkiston uch xonlikka bo'linib ketdi?
4. Qo'qon xonligining tashkil topishini, hokimiyatni qanday sulola boshqarganini bilasizmi?
5. Rossiya bosqini qanda boshlandi?
6. Turkiston general-gubernatorligi qachon tuzildi, uning hududlarini bilasizmi?

7. Gandimiyon shartnomasi qachon tuzildi, uning shartlarini bilasizmi?
8. Milli ozodlik harakati deganda nimani tushunasiz, uning sabablari nimada?
9. Jadidchilik harakati yurtimiz tarixida qanday o‘rin tutadi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. O‘zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas’ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
4. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
6. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
7. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O‘zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
8. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

4-Mavzu: MUSTAQILLIKKA ERISHISH ARAFASIDA O‘ZBEKISTONDAGI IJTIMOIIY-SIYOSIY JARAYONLAR

REJA:

- 1.XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotidagi inqirozli holat
- 2.Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on-zo‘ravonlik siyosati. “Paxta ishi”, “o‘zbek ishi”.
- 3.Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi. Orol fojiasi. Farg‘ona voqealari
- 4.I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati

Tayanch so‘z va iboralar. *Iqtisodiy inqiroz, ijtimoiy - siyosiy tanglik, “qayta qurish”, buyruqbozlik boshqaruv usuli, “kadrlar to‘dasi”, “Paxta ishi” “O‘zbek ishi”, Orol fojiasi, millatlararo ziddiyatlar, o‘zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi, Mustaqillik deklaratsiyasi, Islom Karimov – O‘zbekistonning birinchi prezidenti.*

1.XX asrning 70-80 yillarida SSSRda iqtisodiyotning rivojlanish sur‘ati tobora pasayib, xarajatlar ortib bordi. Mavjud imkoniyatlarni hisobga olmasdan ishlab chiqilgan va qabul qilingan ijtimoiy, oziq-ovqat, agrar, energetika, ekologiya va boshqa sohalaridagi dasturlar samara bermadi, iqtisodiy ziddiyatlarni chuqurlashtirib yubordi. Iqtisodiyot ekstensiv yo‘lda tobora ko‘p qo‘shimcha mehnat va moddiy resurslarni ishlab chiqarishga jalb etish yo‘lida deysinayotgan edi.

Mamlakat katta tabiiy resurslarga ega bo‘lsada, xo‘jaliklar uning yetishmovchiligiga duch keldi. Ko‘pgina mamlakatlar fan-texnika inqilobi tufayli xalq turmushida jiddiy ijobiy burilishlarga erishgan bir paytda SSSR bu jarayondan chetda, orqada qolib ketdi. Ishlab chiqarish texnologiyasi eskirgan, mahsulotlarning sifati past, ular sotilmasdan omborlarda to‘planib qolayotgan edi. Ma‘muriy-buyruqbozlik tizimi, iqtisodiyotda partiyaviy rahbarlik va uning mafkuralashtirilishi iqtisodiyotni isloh qilish yo‘lidagi urinishlarni yo‘qqa chiqarar edi. Ijtimoiy ehtiyojlarga mablag‘ ajratishda qoldiq tamoyili va taqsimotda tekisshilik hukmron edi. Boqimandalik, tayyorga ayyorlik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, chayqovchilik, poraxo‘rlik kabi yaramas illatlar jamiyatni kemirmoqda edi. Buyruqbozlik – boshqaruv usuli, sansalorlik, qoqozbozlik, majlisbozlik iqtisodiyotning o‘z qonunlari va vositalari asosida rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda edi. Odamlar mulkdan begonalashtirilgan, shu tufayli loqayd, sust, beparvo edilar, huquq va qonuniylik puturdan ketgan edi. Xo‘jalikni boshqarishda 200 mingtacha turli buyruqlar, qonunsimon hujjatlar hukmron bo‘lib, ular xo‘jalik xodimlarining har bir qadamini nazorat qilib, tashabbuskorlikni bo‘qar edi. Oddiy korxonadan tortib tumangacha, viloyatdan tortib respublikagacha, respublikadan Markazgacha haqiqiy ahvolni bo‘yab ko‘rsatish, barcha darajadagi rahbarlarni maqtash, ular nomiga hamdu sanolar o‘qish rasm bo‘lib qolgan edi. Oqibatda dunyoda eng kuchli ikki davlatdan biri, deb hisoblanib kelingan SSSRda inqirozli holat shakllanib yetilgandi.

KPSS Markaziy Qo'mitasining 1985-yil aprelida bo'lgan plenumi noxush tendensiyalar yiqilib, SSSR tanglik vaziyatiga tushib qolganligini ilk bor e'tirof etdi. Mazkur plenum jamiyatni "qayta qurish" orqali iqtisodiyotni ko'tarish, xalqning turmushini yaxshilash siyosatini belgiladi. 1985–1986-yillarda Markazdagi rahbariyat tomonidan jiddiy o'zgarishlar qilish zarurligi anglandi. Biroq ahvolning nihoyatda murakkabligi hali to'la idrok etilmagan edi. Markazdagi rahbarlar hamon sotsializm "afzalliklari"dan foydalanib jamiyatni "qayta qurish"ga, sotsializmni yaxshilashga umid boqlar edi. 1987-yildagi mavjud siyosiy tuzumni va iqtisodiyotga partiyaviy rahbarlikni saqlab qolgan holda xo'jalik mexanizmini isloh qilish yo'lidagi urinish ham samara bermadi. Iqtisodiy islohotlar tez orada qotib qolgan ijtimoiy-siyosiy sistemaga urilib barbod bo'ldi.

80-yillarning oxirlarida siyosiy sistemani isloh qilishga, birinchi navbatda KPSSning siyosiy va mafkuraviy hukmronligini cheklashga, davlat va xo'jalik organlarini Kompartiya hukmronligidan chiqarishga, xalq deputatlari sovetining to'la hokimiyatini ta'minlashga urinish bo'ldi. Ammo, bu sa'y-harakatlar ham behuda ketdi. To'qri, jamiyatni demokratlashtirish, oshkoralik, turli xil fikrlar birlashtirishga imkon berish tomon ijobiy qadamlar qo'yildi. Matbuotda, radio va televideniya turli xil fikr-mulohazalar erkin aytiladigan bo'ldi.

"Qayta qurish" siyosati davrida iqtisodiyotda juda kuchli buzilishlar ro'y berdi. Markaz "qayta qurish"ning ilmiy va nazariy jihatdan puxta va aniq-ravshan dasturini ishlab chiqolmadi. Iqtisodiy siyosat puxta o'ylab ko'rilmagan sinov va eksperimentlarga asoslangan edi. Mamlakat imkoniyatlarini hisobga olmasdan xalq xo'jaligining barcha sohalarini bir vaqtning o'zida rivojlantirishdan iborat noto'qri yo'l tutildi.

Sovet rahbariyati mamlakatni tanglikdan, inqirozdan chiqarish uchun ma'muriy-buyruqbozlik tizimini, hamma resurslarni markazlashtirilgan tarzda rejalashtirish asosida boshqarish va taqsimlash yo'lidan tartibga solinadigan bozor iqtisodiyotiga o'tish kerakligini o'z vaqtida payqamadi, buni juda kech tushundi. 1990-yilga kelganda bozor iqtisodiyotiga o'tish zaruriyati anglandi, dasturlar tuzildi, qarorlar qabul qilindi. Biroq, vaqt ham boy berilgan edi. Iqtisodiyot batamom barbod bo'lgan, moliyaviy va narx-navo tizimi izdan chiqqan, boshqaruv mexanizmi falaj bo'lib qolgan edi. SSSR ich-ichidan zil ketib, tanazzulga, parokandalikka yuz tutgan edi.

O'zbekistonliklar jamiyatni qayta qurish, islohotlar yo'lini katta umid bilan kutib oldilar. Jamiyatni yangilashdan najot kutayotgan edilar. Biroq tez orada aholining hafsalasi pir bo'ldi. O'zbekistonda ijtimoiy-siyosiy hayot yanada murakkablashib bordi. Bu o'z xalqining or-nomusi, qadr-qimmatini himoya qilishga qodir bo'lmagan, siyosiy irodasi bo'sh kishilarning respublika rahbariyatiga kelib qolishi bilan boqliq edi. Ularning ojizligi orqasida respublika partiya va davlat rahbarlik lavozimlariga Markaz tomonidan koplalab kadrlar yuborildi. "Kadrlar to'dasi" deb nom olgan 400 ga yaqin kelgindilar O'zbekistonni o'z bilganlaricha boshqara boshladilar. O'zbekiston Kompartiyasi va O'zbekiston Ministrlar Kengashi amalda ular tomonidan boshqarildi. Birinchi lavozimga o'tirgan mahalliy kadrlar ularning qo'lida qo'qirchoq bo'lib qoldilar. O'zbekiston Kompartiyasi Markaziy Qo'mitasida Moskva vakillari – Mogilnichenko, Bessarabov, Ponomaryovlar uya qurib olgan edilar. O'sha yillarda tez-tez bo'lib turadigan plenumlar va yiqilishlar

O'zbekistonda doimiy ishlash uchun yuborilgan "kadrlar to'dasi"ning boshliqlari – Anishchev, Ogaryok, Satin va ularning hamtovoqlari nazorati ostiga olingan edi. O'zbekiston Kompartiyasi MQning birinchi kotibi I.Usmonxo'jayev ham ular oldida ojizu harakatsiz edi. O'zKP MQda "pinhona kabinet" tashkil topdi, ushbu "kabinet" kuch ishlatish, tuhmatlar uyushtirish yo'li bilan xodimlarni badnom qilish, respublikaga mutlaqo aloqasi bo'lmagan avantyuristik qarorlarni tiqishtirish bilan shuqullandi. Qo'qirchoqqa aylantirilgan mahalliy rahbarlar "kadrlar to'dasi" tomonidan tayyorlangan qarorlarga imzo chekishardi, xolos. Sovet rejimining ko'zbo'yamachilik, "ulug" millatchilik, shovinistik siyosati va uni amalga oshiruvchilar oldida bu qo'qirchoq rahbarlarning ojizligi, itoatkorligi xalqqa qimmatga tushdi.

2.Qatag'onlikning navbatdagi yangi bosqichi 80-yillarga to'qri keldi. Bu qataqonlik sovetlar hukumatining yana bir navbatdagi nayrangi bo'lib, «o'zbek ishi», «paxta ishi», «o'zbek mafiyasi», «qo'shib yozish» kabi izohli luqatimizga mustamlakachilar tomonidan kiritilgan yangi so'zlar bilan boqliq. «O'zbek ishi, - deb yozadi O'tkir Hoshimov – 30- va 50-yillardagi qataqonlarning mantiqiy davomidir. Sovet siyosati har 10-15-yilda kalla olib turmasa ko'ngli joyiga tushmagan. To'qri, o'sha paytlar O'zbekistonda qo'shib yozishlar, poraxo'rliklar bo'lgan. Buni inkor qilmaymiz. Ammo bunday harakatlar butun sobiq Ittifoqda avj olgan edi. Unday bo'lsa, nima uchun markaz ayni O'zbekistonni tanladi, degan savol tug'iladi. Buning sababi oddiy. Biz anchagina loqaydmiz, darrov qovusha qolmaymiz»¹.

Ha, juda adolatli va to'g'ri aytilgan gaplar. Aslida «o'zbek ishi» degani nima o'zi va qachon paydo bo'ldi? Bu «ish» aslida 80-yillarda O'zbekiston Davlat xavfsizlik qo'mitasi (DXQ-KГБ)ning raisi bo'lib ishlagan Melkumov (millati arman) bilan O'zbekiston KP MQning birinchi kotibi Sh.Rashidov o'rtasidagi o'zaro kelishmovchiliklardan boshlangan. O'sha kezlarda Buxoro viloyati OBXSS boshliqi Muzaffarov va Buxoro shahar savdo idorasining direktori Qudratovlarning poraxo'rligiga taalluqli ma'lumotlar DXQda bo'lgan. Bu shaxslar Buxoro viloyati partiya qo'mitasining birinchi kotibi A.Karimov himoyasida bo'lgan va unga «oshirib» turishgan. A.Karimov esa o'z navbatida Sh.Rashidov bilan yaqin aloqada bo'lgan. Shu bois Melkumov va uning gumashtalari o'z oldilariga Muzaffarov va Qudratovni fosh qilish orqali A.Karimovga chiqish va so'ngra u orqali Sh.Rashidovni «nishonga» olishni mo'ljallab harakat qilganlar. 1983-yilda Buxoroda ilgaridan o'ylab rejalashtirilgan va amalga oshirilgan «operatsiya» tufayli Muzaffarov va Qudratovlar qamoqqa olindilar. Ular xalqqa ma'lum bo'lgan birinchi o'zbek millionerlari bo'lib chiqdi. Bu ish darhol Moskvaga oshirildi va markazda ana shu tariqa «o'zbek ishi» paydo bo'ldi.

SSSR Prokuraturasining tergov qismi boshlig'i G.P.Karakozov darhol tergov guruhi tuzib, unga boshqa bir armani - T.X.Gdlyanni rahbar qilib tayinladi. Tergovchilar guruhiga kiritilgan vakillarining deyarlik hammasi Gdlyan bilan yaqin va hamtovoq bo'lgan shaxslar edi.

«Paxta ishi», «qo'shib yozishlar» masalasi ham aslida 1983-yilda boshlangan. O'zKompartiya MQning XVI plenumi va unda Inomjon Usmonxo'jayevning

¹ «O'zbekiston adabiyoti va san'ati», 1996 yil, 19 aprel.

Markazdan O'zbekistonga kadrlar bilan «yordam berish»ni so'rab qilgan murojaatidan so'ng bu ish avj oldi. O'zbekistonga yuzlab, minglab kadrlar yuborildi. Bu «kadrlar desanti» tarkibida o'zbek xalqi, turkiylar va musulmonlarga qalbida nafrat va shovinizm g'oyalari burqsib turgan jallod-fashistlar ko'p edi. Bular Anishev, Ogaryuk, Klepikov, Satin, Nesterenko, Buturlin, Gaydanov, Didorenko, Lyubimov, Ivanov, Galkin, Kartashyan va boshqalardir. «Paxta ishi» bo'yicha juda ko'p guruhlar tashkil qilindi. «Barcha Konstitutsiyaga ko'ra O'zbekiston suveren davlat sanalsa ham uning prokurori, respublika rahbariyati bilan maslahatlashilmagan holda SSSR Bosh prokurori tomonidan tayinlanardi».

Qisqa muddat ichida O'zbekiston SSR prokuraturasining eng yuqori, eng muhim lavozimlaridan tortib, oblast, rayon prokurorlarigacha Markazdan doimiy ishlashga yuborilgan vakillar bilan almashtirildi. O'zbekistonga tashlangan bu «sotsialistik desant»ning soni esa yuzdan ortiq edi.

1984-yilda O'zbekiston SSR prokurori, uning muovinlaridan uchtasi, eng katta boshqarmalarning boshliqlari lavozimlariga Markazdan kelgan odamlar qo'yildi. Bu bilan cheklanilmasdan, asta-sekin oblast darajasidagi prokurorlar - Buxoro oblasti prokurori (Matyushov G.N) Samarqand oblasti prokurori (Yeremenko V.I.), Xorazm oblasti prokurori (Titarenko A.D.), Navoiy oblasti prokurori (Suxaryev A.P.) Surxandaryo oblasti prokurori (Jetrov V.M), Qoraqalpog'iston ASSR prokurori (Donsov V.V.) va Toshkent shahar prokurori (Fillipenkov G.P) ham Moskva tomonidan yuborildi. Keyingi bosqichda esa rayon prokurorlari lavozimi ham «mehmonlar» uchun bo'shatildi².

Ana shunday «mehmonlar» Respublika Ichki ishlariga ham joylashtiriladi. O'sha paytdagi Ichki ishlar vazirining o'rinbosari general G'afur Rahimovning dalillariga ko'ra, vazirlik tarkibidagi 27 boshqarma va bo'limdan bor-yo'g'i ikkitasinigina o'zbek millatiga mansub kishilar boshqargan. U ham bo'lsa, xo'jalik va tibbiyot boshqarmalari edi³.

Mahalliy xalqning «xarakter va psixologiyasi»ni yaxshi bilgan jallodlar bu guruhlariga tub yerlik prokuror va tergovchilarni bosh qilib, ularga «yaxshi konsultatsiya»lar berdilar va shu tariqa o'z sopini o'zidan chiqardilar. Yuqori saviyada «maslahat va konsultatsiya» olgan guruh a'zolari amaliy ishga tushib ketdilar. Ular 70-80-yillarda mamlakatda keng tus olgan qo'shib yozishlar bo'yicha jinoyatchilarni aniqlab berishlari kerak edi. Haqiqatdan ham shu yillarda paxta, chorva va boshqa sohalar bo'yicha qo'shib yozishlar davlat rejalarini sun'iy ravishda bajarish usuli bo'libgina qolmay, million so'mlab davlat va jamoat mablag'larini suiiste'mol qilish va talon-taroj etish bilan boqliq bo'lib, hamma yerda poraxo'rlik avjiga mingan edi. Bunday qo'shib yozishlar poraxo'rliklarning asosiy ilhomchisi va tashkilotchisi Moskvaning o'zi bo'lib, respublika, viloyat, tuman rahbarlari, davlat xo'jaligi direktorlari, jamoa xo'jaligi raislari, paxta tayyorlash korxonalari va paxta tozalash zavodlari rahbarlari bu ish bilan bog'liq edilar. Ular asosli ravishda jinoiy javobgarlikka tortildilar va sudlandilar. Shu bilan bir qatorda, qo'shib yozishlarga bevosita aloqador bo'lmagan, bu ishga ongsiz suratda yoki tasodifan o'ralashib

² Azizxo'jayev A. Ko'rsatilgan adabiyot. 31-bet.

³ O'sha asar. 48-bet.

qolgan, rahbarlarning ta'siri va tazyiqi ostida qo'shib yozishlarga, noiloj qo'shib qolgan, undan hech qanday moddiy manfaatdor bo'lmagan yuzlab va minglab gunohsiz kishilar ham jabr ko'rib, aziyat chekdilar.

«O'zbeklar ishi», «Paxta ishi» bo'yicha qancha odamning qamoqqa olinganligi to'g'risida turlicha ma'lumotlar bor. Ba'zi manbalarda 22 ming, boshqasida 30 ming, hatto 48 ming⁴ odam hibsga olinganligi ko'rsatiladi. «O'zbeklar ishi» ayni quturgan va avjiga chiqqan paytda O'zKP MQning birinchi kotibi I.Usmonxo'jayev, yozuvchilar bilan uchrashuvda respublikada qo'shib yozish va poraxo'rlik avj olib ketgani tufayli yigirma uch ming kishi qamoqqa olinganini aytgan edi. Shu damlarda Kompartiya fidoyisi o'zining ham taqdiri yaqin kelajakda ne ahvollarga tushajagini tasavvur ham qilia olmagan, albatta. Chunki Usmonxo'jayev Kompartiyaning so'zsiz itoatkor qo'g'irchoq rahbari sifatida O'zKP MQning IV plenumida so'zlab «1986-yilda rahbar xodimlardan salkam 750 kishi, shu jumladan 8 obkom sekretari, shahar, rayon partiya komitetlarining 10 sekretari, shahar rayon partiya komitetlarining 10 sekretari, shahar va rayon ijroiya komitetlarining 40 raisi, ministrlilar va idoralarning 18 rahbari...» almashtirganligi bilan ko'krak kergan edi.

Xullas, necha ming odam qamoqqa olinganligidan qat'iy nazar o'zbek xalqi boshiga 80-yillarda ommaviy kulfat tushgan edi. Gdlyan va Ivanovlar guruhi O'zbekistonda bilgan va bilmagan barcha noma'qulchiliklarni qildilar. 70-80-yillarda O'zbekistonda Kompartiya va sovetlar hukumatining I.Usmonxo'jayev, Xudoyberdiyev, Aytmurotov, Salimov, R.Abdullayeva, Tursunov, Musaxonov, Yahyoyev, Norov, Sattorov, B.Rahimov, A.Karimov, X.Norbo'tayev singari rahbarlari qamoqxonalarda mislsiz qiynoq va azoblarga solindilar.

Butun SSSRda bo'lganidek, O'zbekistonda ham kamchiliklar, qo'shib yozishlar, poraxo'rlik illatlari va boshqa jinoyatchiliklar bor edi, albatta. Lekin bu illatlarni o'zbek xalqi emas, balki sovet hokimiyatining ijtimoiy-siyosiy tuzumi keltirib chiqargan edi.

3.1985-yilda iqtisodiy rivojlanishning negizi sifatida qabul qilingan jadallashtirish konsepsiyasi asossiz ekanligi ma'lum bo'lib qoldi. Iqtisodiyot tobora tanglik holatiga tushib bordi. Respublikada sanoat korxonalarini, qurilish va transport sohalarini, ko'pgina kolxoz va sovxozlarni xo'jalik hisobiga yoki jamoa pudratiga o'tkazish hech qanday samara bermadi. 1987-yilda iqtisodiy tuzilmalarni qayta qurish, xo'jalikni boshqarish va xo'jalik mexanizmini isloh qilish, ma'muriy rahbarlikdan iqtisodiy rahbarlikka o'tish yuzasidan ko'rilgan tadbirlar ham natija bermadi. Ma'muriy-buyruqbozlik usuli bilan ishlaydigan vazirliklar va idoralar iqtisodiy islohotlarni yo'qqa chiqarish, iqtisodiyot taraqqiyotiga to'g'anoq bo'lib qolaverdi. Respublikaning tog'-kon, metallurgiya, mashinasozlik, elektrotexnika, kimyo sanoatiga qarashli korxonalar Ittifoq vazirliklari va idoralariga tobe bo'lib qolaverdi. Ijtimoiy va iqtisodiy ko'rsatkichlarni avvalgidek Markaz belgilab berardi, aholining ijtimoiy ahvoli nochor edi.

Maktab va maorif ishlarini isloh qilish va o'rta maxsus ta'limni qayta qurish borasidagi sa'y-harakatlar ham behuda ketdi. Oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida ham mutaxassislar tayyorlash sifati pasayib ketgan edi. Ijtimoiy hayotning barcha

⁴ «Sovet O'zbekistoni». 1987 yil, 16 feral.

sohalarida muammolar to'planib bordi, ularni ma'muriy-buyruqbozlik usullari bilan hal qilishga urinishlar hech qanday natija bermadi. Xalq orasida pinhona o'sib borayotgan ishonchsizlik, loqaydlik kayfiyatlari asta-sekin yuzaga chiqa boshladi. Ruxsat etilmagan mitinglar, namoyishlar o'tkazish hollari, hatto noxush voqealar ham sodir bo'la boshladi.

XX asrning 90 yillarida O'zbekiston ekologiyasining buzilishini quyidagi tabiiy holatlar belgilaydi:

Birinchidan, atmosfera havosining haddan tashqari bulg'anayotganligidandir. O'zbekiston shaharlarining deyarli hammasida havoning ifloslanish darajasi sanitariya talablari darajasidan ancha yomonlashdi. Bu ayniqsa O'zbekistonning sanoat markazlarida xavfli tus oldi. Jumladan, olimlarning hisob-kitoblariga qaraganda havoga chiqarilayotgan zaharli gazlar Olmaliq shahri aholisining har biriga 1374 kg, Farg'onada 676, Navoiyda 606, Angrenda 509 kilogrammdan⁵ to'g'ri kelar ekan. Andijon, Guliston, Qo'qon, Qarshi, Toshkent, Chirchiq va boshqa shaharlar havosi eng ifloslangan shaharlardan hisoblanadi. 1990-yilda respublika aholisining har biriga hisoblaganda zaharli moddalar chiqiti 203 kilogrammni tashkil etgan.

Zaharlanish faqat shaharlargagina xos bo'lmasdan O'zbekiston qishloqlarida ham xavfli tus oldi. Ayniqsa qishloq xo'jaligida qo'llaniladigan zaharli ximikatlar tabiatni xarob qildi. 1987-1990-yillarda dehqonchilik maydonlarida pestitsidlardan foydalanish har gektar yerga 19,5-24 kilogrammdan bo'lgani holda 79-84 ming tonnani tashkil etdi. Jami bo'lib qishloq xo'jaligida 70 xilga yaqin turli zaharli kimyoviy moddalar ishlatildi. E'tiborli joyi shundaki, bu zaharli kimyoviy moddalarning faqat 1 foizigina zararkunanda hasharotga ta'sir qilar ekan, qolgan 99 foizi tuproq, yer, suv, havo, o'simlik va boshqa oziq-ovqat mahsulotlarini zaharlagan. Ahvol shu darajada fojiali tus oldiki, g'o'zalarni defoliatsiya qilish bahonasida ming-ming tonnalab zaharli ximikatlarni odamlar boshi uzra samolyotlarda sepildi. Bu har qanday fashizmdan ham dahshatliroq fojia edi.

O'zbekiston ekologiyasi buzilishining **ikkinchi sababi** bu suvga bo'lgan munosabat bilan bog'liqdir. Sovetlar hukumatining ochko'zligi, Amudaryo, Sirdaryo, Chirchiq, Zarafshon daryolari suvlaridan hisob-kitobsiz foydalanish oxir-oqibatda Orol fojiasini keltirib chiqardi. Ayniqsa, Amudaryo va Sirdaryoga keyingi 20-30-yil davomida kollektor-zovur, sanoat va kommunal xo'jaliklarning tashlandiq va zaharlangan suvlarning oqizishlari bu fojiani yanada kuchaytirdi. Shu davrda Orolning suv hajmi 60 foizdan ortiq kamaydi, uning quruqlikka aylangan sathi 2 million gektarni tashkil etadi. Ilgari tuz miqdori har bir litr suvda 9 grammgacha bo'lgan bo'lsa, 90-yillar boshlarida u 2,5-3 barobar ortdi. Havoga, yerga sochilayotgan tonnalab qum-tuzlar Orolbo'yi atrofida ham jonli va ham jonsiz tabiatni halokat yoqasiga keltirib qo'ydi. 1970-yillardan keyingi davrda faqat Amudaryo mansabida qamishzorlar maydoni 7 barobar kamaydi, 50 dan ortiq ko'l⁶ qurib bitdi.

Ekologik qabohatning **uchinchi sababi** tuproq tarkibining o'zgarishi bo'ldi. O'zbekistonda 1990-yilga kelib o'rtacha va kuchli sho'rlangan yerlar 853 ming gektarni tashkil etdi. Tuproq tarkibining o'zgarishiga hisob-kitobsiz ishlatilgan

⁵ «Muloqot», 1992 yil, 3 -4, sonlar, 12-bet.

⁶ «Fan va turmush», 1991 yil, 7-son, 14-bet.

mineral o'g'itlarning halokatli ta'siri ham katta bo'ldi. Chunki mutaxassis olimlarning xulosalariga ko'ra fosfor o'g'iti bilan birgalikda tuproqqa fluor, uran, toriy, og'ir metall tuzlar ham o'tar ekan. Ekologiya buzilishining **to'rtinchi sababi**, respublika hayvonot va nabotot olamining o'zgarishi bo'ldi. O'zbekistonda yovvoyi hayvonlarning - 99, parrandalarning - 410, baliq-larning - 79 turi mavjud. 1990-yilga kelib 32 hayvon, 31 parranda, 5 baliq respublika «Qizil kitobi»ga kiritilgan. «Qizil kitob»ga kiritilgan o'simliklarning soni esa 163 taga⁷ yetdi.

Mamlakatdagi ekologik qabohat aholi o'rtasida har xil kasalliklarning ko'payishiga olib keldi va katta fojialarga sabab bo'ldi. Katta yoshdagi kishilar va o'smirlar o'rtasidagi umumiy kasallanish 1976-yildagi 2466,5 kishidan 1990-yilda 3598,6 kishiga yetdi. Ma'lumotlarga ko'ra, 1989-yilning o'zidagina asab sistemasi, teri, teri osti hujayralari kasalliklari 1,4 barobar, qon aylanishi sistemasining kasallanish 1,3 baravar ko'paygan. Faol sil kasalligiga chalinish 3 foiz oshgan⁸. Oshqozon-ichak, virusli gepatit kasalliklari ko'paydi, har xil shish kasalliklari kelib chiqdi.

Xotin-qizlarda kamqonlik kasalligi avjiga mindi, bolalar o'limi ko'paydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat og'ir bo'lgan mintaqalar - Orolbo'yi, Toshkent viloyati, ayniqsa Angren, Olmaliq, Chirchiq va Toshkent shahrida, Farg'ona vodiysining ko'pgina shaharlarida turli kasalliklarga chalinish yuqori darajadadir. «Orol-88» ekspeditsiyasi a'zolarining bergan ma'lumotlariga qaraganda Qoraqalpog'istonning Bo'zatov tumanida har 1000 go'dakdan 260 tasi nobud bo'lgan. O'zbek ayollarining 80 foizi kamqonlik kasalligiga chalingan, har uch nafar o'zbek yigitlaridan bittasi salomatligi tufayli harbiy xizmatga noloyiq⁹ deb topilgan. O'zbekistonda har yili ruhiy nuqsonli 6 mingdan ortiq bola¹⁰ tug'ilardi.

Xullas, 90-yillarda mamlakat boshiga tushgan ekologik qabohat uzoq davom etishi mumkin emas edi. Vujudga kelgan og'ir vaziyat vaxlit ijtimoiy-adolatli ekologik siyosat yuritishni talab qilayotgan edi.

1989-yilning may-iyun oylarida Farg'onada fojiali voqealar sodir bo'ldi. 45 yil muqaddam Stalin bedodligi natijasida o'z yeridan badarg'a qilingan mesxeti turklarini o'zbek xalqi o'z bag'riga olgan, ularga mehribonlik qilgan edi. Tub yerli aholi bilan mesxeti turklari qardoshlik aloqalarini bog'lab, o'n yillar davomida inoqlashib yashadilar. Biroq, 1989-yil 20-mayda Quvasoyda tub yerli aholi bilan mesxeti turklari guruhlar o'rtasida mushtlashish sodir bo'ldi. Respublika siyosiy rahbariyatining voqeani to'g'ri baholay olmaganligi hamda tezkorlik bilan zarur choralarni ko'rmaganligi oqibatida vaziyat murakkablashdi va etnik mojaroga aylanib, qon to'kilishiga olib keldi. 3-iyun kuni kechqurun Toshloq posyolkasida, song Marg'ilon shahrining mesxeti turklari zich yashaydigan qasabasida ur-yiqit, uylarga o't qo'yish, qotillik, tahqirlash, talonchilik, vahshiyliklar sodir bo'ldi.

Keyingi kunlarda beboshlik harakatlari Farg'ona shahri, uning atrofidagi qishloqlarga tarqaldi. Olomon tomonidan sanoat korxonalariga, temir yo'l stansiyasiga, aloqa uzelliga, militsiya binosiga hujum qilindi. Boshboshdoqlik partiya va sovetlarga qarshi tus olib bordi. Ana shunday favqulodda vaziyatda respublikada

⁷ O'sha manba.

⁸ «Muloqot», 1992 yil, 3-4-son, 14-bet.

⁹ «Yoshlik». 1989 yil, 9-con, 4-5-betlar.

¹⁰ «Mulokot», 1992 yil, 3-4-son, 15-bet.

hukumat komissiyasi tuzildi. Fargʻonada 4-iyun kuni favqulodda holat eʼlon qilindi. Shoshilinch ravishda SSSR ichki ishlar vazirligi ichki qoshinlarining 13 ming kishilik boʻlinmasi keltirildi. Janjal 7-iyun kuni yana takrorlandi va tez orada Qoʻqon shahriga, Rishton, Oʻzbekiston tumanlariga tarqaldi. 8-iyunda Qoʻqonda aholining tinch namoyishi SSSR ichki ishlar vazirligi qoʻshinlari tomonidan oʻqqa tutildi, 50 dan ortiq kishi halok boʻldi, 200 dan ortigʻi yarador qilindi. Ommaviy tus olgan tartibsizlik, ur-yiqitlar natijasida jami 103 kishi halok boʻldi, 1011 kishi jarohatlandi va mayib boʻldi. SSSR ichki ishlar vazirligi qoʻshinlarining 137 harbiy xizmatchisi, 110 militsiya xodimi yarador boʻldi. Militsiya xodimlaridan biri vafot etdi. 757 uy, 27 davlat binosi, 275 avtotransport vositasi yondirildi va talon-taroj qilindi.

Voqealarning keng miqoyosda fojiali tus olganligi sababli sovet va maʼmuriy organlar mesxeti turklarini Fargʻonadagi harbiy qism poligonidagi lagerga hamda Tojikistonning Leninobod viloyati Asht tumanidagi Novgarzon posyolkasiga shoshilinch koʻchirishni tashkil etdilar, ular qurolli askarlar tomonidan qoʻriqlandi, oziq-ovqatlar bilan taʼminlandi va tibbiy xizmat yoʻlga qoʻyildi. Minglab odamlarni bunday lagerlarda uzoq saqlab boʻlmas edi. Shuning uchun 16282 kishi Fargʻona viloyatidan Rossiyaning Smolensk, Orlovsk, Kursk, Belgorod va Voronej viloyatlariga koʻchirib olib borib joylashtirildi.

Xoʻsh, Fargʻona fojiasining sabablari nimada edi? Uni harakatga keltirgan kuchlar kimlar edi? Oʻz KP MQning 1989-yil 23-iyunda boʻlgan XIV plenumida Fargʻona fojiasi bilan bogʻliq masalalarni oʻrganish uchun maxsus komissiya tuzildi. Komissiya axboroti 29-iyulda boʻlgan XV plenumda maʼqullandi. Fargʻona viloyati, shahar, tuman partiya va sovet tashkilotlarining, huquqni himoya qilish organlarining tashkilotchilik, siyosiy ishida jiddiy xatolar fojiali voqealarga sabab boʻldi. Ular viloyatdagi keskin ijtimoiy, siyosiy vaziyatning kuchayish xavfiga yetarli baho bermadilar, millatlararo adovatni keltirib chiqarishga uringan ekstremistlarga, poraga sotilganlarga oʻz vaqtida zarba bermadilar. Fargʻona viloyatida oʻn yillar davomida ijtimoiy-iqtisodiy keskinlik ortib bordi. Ana shunday keskinlikdan, respublikada ijtimoiy-siyosiy beqarorlikni keltirib chiqarishdan manfaatdor siyosiy kuchlar, ekstremistlar foydalandilar. Ular allaqachon ishlab chiqilgan, puxta tayyorgarlik koʻrilgan reja asosida igʻvogarona harakat qildilar, olomonga oldindan tayyorlangan varaqalarni tarqatdilar. Fargʻonada sodir boʻlgan igʻvogarlik Tbilisi, Togʻli Qorabogʻ, Bokuda tashkil etilgan igʻvogarliklardan biri edi. Keyinchalik Boʻka, Parkent, Oʻsh, Andijonda ham shunday urinishlar boʻldi. Yovuz kuchlar harakatlari bostirildi, igʻvogarlar oʻz maqsadlariga erisha olmadilar. Oʻzbekistonning yangi rahbariyati tomonidan koʻrilgan chora-tadbirlar natijasida keskinlik bartaraf qilindi.

Fargʻonadan soʻng Toshkent, Samarqand, Andijon, Namangan, Sirdaryo, Qashqadaryo viloyatlarida ham xalq gʻalayonlari boʻldi. Ammo bu gʻalayonlarning oldi olindi. Fargʻona voqealari xalqimizga katta va achchiq hayotiy saboq berdi:

Birinchidan, xalqimiz chorizm mustamlakachi saltanati va sovet mustabid saltanati oʻrtasida hech qanday farq yoʻqligini, har ikkalasi ham oʻzbek xalqining milliy dushmani ekanligini aniq -ravshan tushundi.

Ikkinchidan, katta tajribaga ega boʻlgan dushmanga qarshi kurashda milliy istiqloqlar tajribasizlik qildilar. Kurash asosan stixiyali tarzda olib borildi, ularda

siyosiy kurash madaniyati yetishmadi, xalqimiz dushmanga qarshi kurashda yakdil bo'la olmadi, milliy birlik bo'lmadi.

Xalqning ma'lum bir qismi hali ham mustamlakachilarga ishonar edi. Milliy birlikni ta'minlay olmadi. Umumiy dushmanga qarshi kurashda birlasha olmadi.

Uchinchidan, mustamlakachilarga qarshi kurashda xalqni o'z orqasidan ergashtira oladigan, nazariy-ilmiy asoslangan dasturga ega bo'lgan siyosiy tashkilot bo'lmadi.

To'rtinchidan, 80-yillar oxirlaridagi voqealar mamlakatda ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy sohalarida zudlik bilan sifat o'zgarishlarni amalga oshirish lozimligini ko'rsatdi.

4. Islom Abdug'aniyevich Karimov - 1938 yilning 30 yanvarida Samarqand shahrida oddiy xizmatchi oilasida tavallud topgan. Islom Karimov 1945 yilda Samarqanddagi A.S.Pushkin nomidagi 21-maktabga o'qishga kirib, uni oltin medal bilan tamomladi. O'quvchilik yillari mobaynida ko'p adabiyotlarni, ayniqsa, tarix bo'yicha adabiyotlarni o'qidi. U aniq fanlarni yoqtirardi, shaxmatga, modellashirish va stol tennisiga qiziqardi. 1955 yilda Islom Abdug'aniyevich O'rta Osiyo politexnika institutiga o'qishga kirdi. 1960 yilda uni tamomlab va "muhandis-mexanik" mutaxassisligi bo'yicha diplom olib, "Toshselmash" zavodida o'z mehnat faoliyatini boshladi va qisqa davr ichida usta yordamchisi, usta va texnolog kabi lavozimlarda ishlashga ulgurdi.

1966 yildan e'tiboran Islom Abdug'aniyevich O'zbekiston Davlat reja qo'mitasiga ishga o'tib, fan bo'limi bosh mutaxassisi lavozomidan Davlat reja qo'mitasi raisining birinchi o'rinbosari lavozimigacha yo'lni bosib o'tdi, jiddiy va o'ziga xos fikrlaydigan iste'dodli iqtisodchi obro'siga erishdi. 1983 yilda Moliya vaziri, 1986 yilda Ministrlar Kengashi raisining o'rinbosari - O'zbekiston Davlat reja qo'mitasi raisi bo'ldi. Iqtisodchi, nazariyachi va amaliyotchi Islom Karimov xo'jalik yuritishning ma'muriy-buyruqbozlik tizimi butunlay noto'g'riligini ko'rib anglagan. Respublikaning moliyaviy-iqtisodiy rivojlanishi rejalarini shakllantirgan Davlat reja qo'mitasida va Moliya vazirligida xizmat pillapoyalaridan o'tayotib, tahliliy tafakkurga ega bo'lgan holda hech kimga ma'lum bo'lmagan yuzaga kelgan muammolarni ich-ichidan his qilardi.

1986 yilda O'zSSR Davlat reja qo'mitasi raisi bo'lgan Islom Abdug'aniyevich vaziyatni chuqur o'rganganidan keyin respublika iqtisodiy talofat oldida turganini angladi. U vaziyatni tushungan va uni yaxshi tomonga o'zgartishni xohlagan holda O'zbekiston Kompartiyasi Markaziy qo'mitasiga "O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanishi muammolari va istiqbollari haqida"gi ma'lumotnoma tayyorladi. U jiddiy va aniq choralar ko'rilishiga umid qilgandi. Lekin vujudga kelgan vaziyat rahbariyatning shu darajada g'azabiga sabab bo'ldiki, uning Toshkentda bundan buyon qolishga imkoni yo'q edi. "Nomaqbul" I.A.Karimovdan qutulish istagi shunchalik kuchli ediki, shu tufayli partiya tomonidan viloyat partiya qo'mitasi birinchi kotibi lavozimiga tayinlashning belgilangan tartibi buzildi. Shunday qilib, u Siyosiy byuro yig'ilishida Qashqadaryo viloyati partiya qo'mitasi birinchi kotibi lavozimiga sirtidan tayinlandi. Amalda bu uning markazdan uzoqroqqa "surgun qilinishi" edi. Islom Abdug'aniyevich juda murakkab viloyatga yuborilgan edi.

Butun O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat oson emasdi, Qashqadaryo viloyatida esa vaziyat ancha murakkablashgan edi, chunki avvalgi viloyat rahbariyati xalqning ko'z o'ngida o'zi obro'sini tushirgan, u yerda partiya rahbarlariga nisbatan ishonch umuman yo'q edi. Ehtimol, Islom Abdug'aniyevichning Qashqadaryoga tayinlanishi uni sindirish uchun kerak bo'lgandir, biroq bu aksincha uning taqdirida burilish yasadi. U Qashqadaryoda qariyb uch yil ishladi. Uning bosh maqsadi xalqning ishonchini qozonish, hokimiyatga nisbatan munosabatini o'zgartirish, viloyatda ishlarning ahvolini yaxshilashdan iborat edi. Va u buni uddaladi. Qariyb 300 km yo'llar, bozorlar, ijtimoiy-madaniy ob'ektlar qurildi. Hozirgacha viloyatda odamlar Islom Abdug'aniyevich Karimov ishlagan kunlarini mamnuniyat bilan eslaydilar.

Islom Karimov qanday lavozimda ishlamasin, u, avvalambor, o'z Vatanining fuqarosi bo'lib qoldi, xalqining baxtli va farovon turmush kechirishini xohladi. Xalq ham o'z hayotidagi ijobiy o'zgarishlarni his qilib, unga katta ishonch bilan qarabgina qolmay, balki o'z yo'l boshchisining haqiqiy fikrdoshi bo'ldi. O'sha yillarning o'zida uning Vatan oldidagi xizmatlari "Mehnat Qizil Bayroq" (1981) va "Xalqlar do'stligi" (1988) ordenlari bilan taqdirlangandi.

1989 yil 23 iyun kuni I.A.Karimov O'zbekiston Kompartiyasi Markaziy qo'mitasi birinchi kotibi etib saylandi va o'sha vaqtda fojiali voqealar ro'y bergan pallada O'zbekiston boshqaruvini o'z zimmasiga oldi. Islom Abdug'aniyevich yuksak lavozimga kelgan vaziyatni to'laqonli his qilish uchun uning o'z so'zlariga murojaat qilaylik: "Sovet kommunistik tizimi hali-hamon hukmron bo'lgan 1989 yilni eslaylik. Mayning oxiri - iyun oyining boshida "Farg'ona voqealari" deb nom olgan mudhish voqealar yuz berdi. Ular butun sobiq Ittifoqni hayratga soldi va nafaqat O'zbekistondagi, balki butun O'rta Osiyodagi vaziyatni portlatib yuborishi mumkin edi". Aynan o'sha kunlari respublikadagi vaziyat keskin va nafaqat Farg'ona vodiysida, balki Toshkent, Sirdaryo viloyatlari va boshqa viloyatlarning ayrim hududlarida yer go'yoki yonib turgan bir paytda O'zbekiston shaxsiy jasorati va yuz berayotgan voqealarning mazmun-mohiyatiga davlat qarashi, o'z xalqi va o'z mamlakati uchun alohida mas'uliyati bo'lgan rahbarga ega bo'ldi.

Islom Karimov bularning negizida kasodga uchragan ma'muriy buyruqbozlik tizimi, respublikaning milliy, iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarini inkor etish siyosati, hukmronlik va xalqni kamsitish siyosati yotishini yaxshi anglagan. Markaz tashabbusi bilan tahqirlovchi "paxta ishi", "o'zbek ishi" asoratlari haligacha kishilarning yodida turibdi. Halokatli vaziyat xom ashyo yo'nalishiga moslashgan iqtisodiyotda ham vujudga kelgan edi. Respublikada, ayniqsa, aholisi zich yashagan Farg'ona vodiysida o'z ijtimoiy-iqtisodiy ahvolidan norozi bo'lgan kishilarning sabr kosasi to'lgan edi. Endilikda aniqlik bilan aytish mumkin: aynan Islom Karimov millatlararo ziddiyatni to'xtatdi, fuqarolar urushi olovini o'chirdi, yuz minglab, balki millionlab kishilarning hayotini saqlab qoldi, respublikamizda ham, ko'p millatli aholi yashaydigan Markaziy Osiyo mintaqasida ham tinchlik va xotirjamlikni ta'minladi.

Islom Karimov O'zbekiston rahbari etib saylanganidan keyingi kunidayoq, ya'ni 1989 yil 24 iyunda hukumat yig'ilishida u qat'ian: "Biz bundan buyon eskicha yasholmaymiz va bunday yashashga zamonning o'zi yo'l qo'ymaydi", degan fikrni

ilgari surdi, shuningdek, qadamba-qadam respublikamizni rivojlantirish bo'yicha chuqur o'ylangan o'z dasturini tatbiq etishga kirishdi. Qisqa muddatlarda tubdan ko'rilgan boshqa choralar bilan birga 1989 yil avgustidayoq tarixiy qaror qabul qilindi - 400 ming gektarga yaqin sug'oriladigan yerlar qariyb 2,5 million oilaga tomorqa sifatida ajratib berildi. Bu, shubhasiz, dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilishda mamlakatimizda tinchlik va barqarorlikni saqlashga xizmat qildi. Agar bitta tarixiy fakti hisobga oladigan bo'lsak, ushbu birinchi navbatdagi o'zgarishning butun miqyosini anglash qiyin emas: sovet hokimiyatining 72 yili mobaynida O'zbekiston qishloq aholisiga atigi 300 ming gektar yer ajratilgan edi, xolos. **1989 yil oktyabrida** juda uzoq vaqt mobaynida ikkinchi darajali o'rinlarda bo'lgan **o'zbek tiliga davlat tili maqomini bergan "Davlat tili to'g'risida"gi Qonun** qabul qilingani Islom Karimovning dadil siyosiy qadami bo'ldi. Bu o'zbek xalqining milliy ongi yuksalishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, mustaqillikni qo'lga kiritish yo'lida birinchi g'alaba edi.

Ta'kidlash joizki, o'sha vaqtda O'zbekiston SSSR tarkibida bo'lgan, unda juda katta mamlakatni boshqaradigan qattiq ma'muriy-buyruqbozlik tizimi amal qilgan. Garchi mazkur qaror Moskva markazi siyosatiga zid bo'lsa ham, u qabul qilinib tatbiq etildi. O'zbekiston zimmasiga yuklangan qarorlarga ko'ra barcha ekinlar uchun mo'ljallangan maydonlarning deyarli 80-90 foizi bitta ekin - paxta bilan band qilingan edi. Bu katta ijtimoiy va iqtisodiy muammolarga sabab bo'ldi. Va Islom Karimovgacha kishilar dardiga quloq solib ularning dolzarb muammolarni yechish uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga oladigan bironta rahbar bo'lmadi. Islom Karimov shaxsiy jasurlik bobida ham ibrat bo'la olardi. Toshkent viloyati Bo'ka va Parkent tumanlarida avj olgan mitinglarda shaxsiy xavfsizligi haqida bosh qotirmay, u odamlarni so'zi bilan ishontira olganligini eslashning o'zi kifoya qiladi. Yoki 1991 yilning oxirida Namangan viloyati ma'muriyatining ekstremistlar tomonidan to'laligicha nazorat qilingan binosiga himoya qiluvchi xodimlarsiz bir o'zi kirib, har qanday ekstremizmni, shu jumladan diniy ekstremizmni istisno qiluvchi demokratik va dunyoviy davlat qurish bo'yicha o'z nuqtai nazarini qat'iy va aniq qilib ko'rsatib berdi.

Respublikada kadrlarni tanlash, joy-joyiga qo'yish va tarbiyalash masalalarida milliy manfaatlar ustuvorligi ta'minlandi. Markazdan yuborilgan "kadrlar to'dasi" o'z mavqeini yo'qotdi. Anishchev, Ogaryok, Satin va boshqa "kazo-kazolar" respublikadan chiqarib yuborildi. Mahalliy kadrlar rahbarlik lavozimlariga ko'tarildi. Kadrlar siyosatidagi ijobiy o'zgarish shundan iborat bo'ldiki, endi O'zbekistonda partiya, sovet, davlat, huquqni himoya qilish organlarining boshliqlarini Moskva orqali hal qilish, Moskva belgilagan xodimlarni ko'tarish amaliyotiga chek qo'yildi, bu masalalarni hal qilishni respublika rahbariyati o'z qo'lga oldi. Bu vaziyatni teran anglagan yangi rahbarning jasorati bo'lib, juda katta siyosiy ahamiyatga ega bo'ldi, ya'ni siyosiy mutelikdan qutulish tomon tashlangan birinchi qadam bo'ldi.

O'zbekistonda adolatni tiklash chora-tadbirlari ko'rildi, to'qib chiqarilgan "o'zbeklar ishi", "paxta ishi"ning tamomila sharmandasi chiqdi. Bu bilan bog'liq ishlar qaytadan ko'rib chiqilib, aybsiz qamalgan o'n minglab kishilar oqlandi, o'z oilasiga qaytarildi, adolat tiklandi.

Respublika jamoatchiligi tomonidan allaqachon o'zbek tiliga davlat tili maqomini berish masalasi ko'tarilgan edi. O'zbekistonning sobiq rahbariyati bu masalaga avvallari millatchilik, mahalliychilik deb qarardi. Keyinchilik O'zbek va rus tillarini teng mavqega ko'tarishga urinildi, shu yo'sinda ikki tillilik haqidagi qonun loyihasini o'tkazishga harakat qilindi. Respublikaning yangi rahbari jamoatchilik fikrini inobatga oldi, masalani bosiqlik bilan hal qilish yo'lini tanladi. O'zbekiston SSR Oliy Kengashining **1989-yil 21-oktabrda** bo'lgan XI-sessiyasida **“O'zbekiston SSRning davlat tili haqida” Qonun qabul qilindi.** Qonunda O'zbekistonning davlat tili o'zbek tilidir, o'zbek tili respublikaning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotining barcha sohalarida to'liq amal qiladi, deb belgilab qo'yildi. 1990-yil 19-fevralda “O'zbekiston SSRning davlat tili haqida”gi Qonunni amalga oshirish davlat dasturi qabul qilindi. Qonun va davlat dasturiga binoan mehnat jamoalari, oliy o'quv yurtlari, korxonalar va davlat muassasalarida ish yuritish rus tilidan o'zbek tiliga o'tkazila boshlandi. Bu qonunning qabul qilinishi va uning amalga oshirila boshlanishi respublika ijtimoiy hayotida katta tarixiy voqea bo'lib, mustaqillik sari tashlangan yana bir muhim qadam bo'ldi.

1990-yil 18-fevralda O'zbekiston SSR Oliy Kengashiga saylov bo'ldi. Bu saylovlarning yangiligi shundan iborat bo'ldiki, 500 saylov okrugining 326 tasida muqobil nomzodlar ko'rsatildi, deputatlik mandatiga bir nechtdan nomzodlar da'vogarlik qildi. Oldingi saylovlarda barcha nomzodlar birinchi turdayoq deyarli 100 foiz ovoz bilan saylangan bo'lsalar, bu safar birinchi turda 368 nomzod zarur ovozlarni to'play oldi. Qolgan 132 okrugda qayta saylov bo'lib o'tdi.

1990-yil 24-31 mart kunlari Toshkentda o'n ikkinchi chaqiriq O'zbekiston SSR Oliy Kengashining I-sessiyasi bo'lib o'tdi. **24-mart kuni** sessiya Moskvaning tazyiqiga qaramasdan, respublikalar orasida birinchi bolib “O'zbekiston SSR Prezidenti lavozimini ta'sis etish to'g'risida” Qonun qabul qildi. **1990-yil 24-mart kuni Oliy Kengashda yashirin ovoz berish yo'li bilan Islom Abdug'aniyevich Karimov O'zbekiston Prezidenti etib saylandi.**

Ana shu sessiyada I.A.Karimov nutq so'zlab, O'zbekistonning siyosiy mustaqilligini, o'zini-o'zi idora qilishga va o'zini-o'zi pul bilan ta'minlashni o'zimning asosiy vazifam deb bilaman, deb ta'kidladi. Hali SSSR va Markaziy hokimiyat mavjud bo'lgan sharoitda O'zbekistonda o'z Prezidentining saylanishi muhim voqea, mamlakatimiz mustaqilligiga erishish sari tashlangan yana bir dadil qadam bo'ldi.

Mustaqillik Deklaratsiyasi 1990- yil 18- iyun kuni XII chaqiriq respublika Oliy Kengashining ikkinchi sessiyasi ochildi. Deputatlarning taklifi bilan O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasini qabul qilish masalasi sessiya kun tartibiga kiritildi. Oliy Kengashning doimiy komissiyalari, faol deputatlar va huquqshunos mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilgan **Mustaqillik Deklaratsiyasi** matni sessiyada qizg'in muhokama qilindi va **20- iyun** kuni qabul qilindi.

Respublika Oliy Deklaratsiyada har bir millatning o'z taqdirini o'zi belgilash huquqidan kelib chiqqan holda, xalqaro huquq normalariga, umumbashariy qadriyatlarga va demojkratiya tamoyillariga asoslanib, O'zbekiston SSRning Davlat suverenitetini e'lon qildi. **Mustaqillik Deklaratsiyasi 12 moddadan iborat** bo'lib, quyidagilar bayon etilgan:

O‘zbekiston SSR Davlat suvereniteti O‘zbekiston SSR demokratik davlatining o‘z hududida barcha tarkibiy qismlarida va barcha tashqi munosabatlarda tanho hokimligidir;

O‘zbekiston SSR davlat hududi chegarasi daxlsiz va bu hudud xalqning muhokamasiga qo‘yilmay turib o‘zgartirilishi mumkin emas;

SSSR Oliy Kengashi qabul qiladigan qarorlar O‘zbekiston SSR Konstitutsiyasiga muvofiq O‘zbekiston SSR Oliy Kengashi tomonidan tasdiqlangandan keyingina O‘zbekiston hududida kuchga kiradi;

O‘zbekiston SSR davlat hokimiyati vakolatiga O‘zbekiston SSR ichki va tashqi siyosatiga tegishli barcha masalalar kiradi va hokazo.

O‘zbekiston mustaqilligi to‘g‘risidagi Deklaratsiya muhim tarixiy hujjat bo‘lib, mamlakatimizning o‘z davlat mustaqilligini qo‘lga kiritish yo‘lida yana bir muhim qadam bo‘ldi.

Shunday qilib, 80-yillar oxiri va 90-yillar boshida O‘zbekistonning ijtimoiy-siyosiy hayotida sodir bo‘lgan muhim voqealar davlat mustaqilligini qo‘lga kiritish tomon dadillik bilan amaliy qadamlar tashlanganligini yaqqol ko‘rsatadi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. XX asrning 70-80 yillarida SSSRda iqtisodiyotida qanday vaziyat yuzaga keldi?
2. Qanday sabablar SSSRni inqirozli vaziyatga olib keldi?
3. “Qayta qurish” siyosati deganda nimani tushunasiz?
4. Nima uchun “qayta qurish” siyosati barbod bo‘ldi?
5. “Paxta ishi” nima, uning oqibatlarini bilasizmi?
6. “Kadrlar to‘dasi” deganda nimani tushunasiz?
7. “Kadrlar to‘dasi” respublikada qanday bedodliklarni amalga oshirdi?
8. O‘zbekiston ekologiyasining buzilishiga nima sabab bo‘ldi?
9. Farg‘ona fojialari haqida nimalarni bilasiz?
10. O‘zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimov faoliyati haqida qanday ma‘lumotlarga ega bo‘ldingiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. O‘zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas’ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
4. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
6. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi

tarixi. - Toshkent, 2024

8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

5-Mavzu: MUSTAQIL O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHKIL TOPISHINING TARIXIY AHAMIYATI. O‘ZBEKISTONNING O‘ZIGA XOS ISTIQLOL VA TARAQQIYOT YO‘LI

REJA:

1. Mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol
2. Mustaqillikning e‘lon qilinishi. O‘zbekiston Respublikasining tashkil etilishi
3. Mustaqil O‘zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I. Karimovning tarixiy xizmatlari

Tayanch so‘z va iboralar: *Mustaqillik, mustaqil davlat, referendum, “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to‘g‘risida” Oliy Kengash Bayonoti, “O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida”gi Qonun, xalqning asriy orzusi, O‘zbekistonning o‘z yo‘li, mustaqillikni mustahkamlash, I. Karimovning tarixiy xizmatlari, I. Karimov xotirasini abadiylashtirish*

1. O‘zbekiston o‘zining davlat mustaqilligini e‘lon qilgan vaqtda mamlakatdagi ijtimoiy-iqtisodiy ahvol o‘ta murakkab edi. Quyidagilar uning o‘ziga xos xususiyatlari sifatida namoyon bo‘lar edi: aholining turmush darajasi bo‘yicha O‘zbekiston sobiq SSSR tarkibida oxirgi o‘rinlardan birida turar edi; aholining 60%dan ko‘proq asosiy qismi yashaydigan qishloq joylarida industrial rivojlanishning ahamiyatli darajada ortda qolishi sharoitida iqtisodiyotda yirik sanoat shaharlaridagi gigant korxona-monopolistlarning haddan tashqari konsentratsiyasi va ixtisoslashuvi hukm surardi; iqtisodiyotda ma‘muriy tarzdagi narxni tashkil etish va resurslarni taqsimlash bilan bog‘liq kuchli nomutanosibliklar kuzatilar edi; mamlakat o‘z davlatchiligidan asoslarini yaratish zarurati oldida turardi; og‘ir ekologik ahvol mavjud edi.

Ko‘plab tarmoqlarda ataylab xomashyoni qazib olish va dastlabki qayta ishlash, yarim fabrikatlarni tayyorlash bosqichida uzilib qoluvchi tugallanmagan texnologik siklga ega ishlab chiqarishlar ustunlik qilardi.

Respublikaning asosiy tarmoqlari kompleks tarzda emas, balki Rossiya hamda boshqa respublikalardagi ishlab chiqarishga resurslar va tayyor mahsulotlarni ko'p minglab kilometrlarga (ko'pincha noratsional, qarama-qarshi tarzda) yetkazib berish orqali "bog'lab qo'yish" maqsadida rivojlantirilgan edi.

70 yildan ko'proq vaqt hukm surgan ma'muriy-buyruqbozlik tizimiga asoslangan sobiq Ittifoqdagi noto'g'ri, samarasiz ijtimoiy-iqtisodiy siyosat 80-yillarning oxiriga kelib barcha ittifoqdosh respublikalar qatorida O'zbekiston aholisining ham yashash sharoitlarini og'irlashtirib, uni ko'plab muammolar iskanjasiga solib qo'ygan edi. Jumladan:

1) Respublikada demografik vaziyatning murakkabligi. O'zbekistonda aholining o'sish sur'atlari Ittifoq sur'atlariga qaraganda uch barobardan ziyod yuqori bo'lganiga qaramay, uzoq yillar davomida sanoat va iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida ish joylarini ko'paytirish hamda aholining hayot ta'minoti uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish bilan mustahkamlab borilmadi. Bu esa odamlar turmush sharoitining yomonlashuvi, ishsizlar sonining ko'payishi, ijtimoiy mehnat unumdorligi va aholi daromadlarining kamayishi, pirovard natijada xalq farovonligining pasayishiga olib keldi;

2) Respublika iqtisodiyotining biryoqlama, haddan tashqari nomaqbul ixtisoslashtirilishi natijasida qishloq xo'jaligi bilan bir qatorda, sanoatda ham, asosan, xomashyoni birlamchi qayta ishlash tarmoqlari ustunlik qilib, tayyor mahsulot, avvalo xalq iste'moli mollari ishlab chiqaruvchi tarmoqlarning ulushi juda past edi;

3) ishlab chiqaruvchi kuchlar va, avvalo, sanoat ob'ektlari asosan stixiyali ravishda, aniqrog'i, har xil o'zboshimchalik, buyruqbozlik bilan qabul qilingan qarorlar asosida, ko'pincha ilm-fan vakillari, bilimli va obro'li mutaxassislarining tavsiyalari mutlaqo e'tiborga olinmay joylashtirildi;

4) Respublikadagi ijtimoiy ahvolning, odamlarning ijtimoiy ta'minoti va ularni ijtimoiy himoya qilishning mutlaqo qoniqarsizligi. Ayniqsa, qishloq aholisining kanalizatsiya va vodoprovod bilan ta'minlanishi atigi 5 foizni, ichimlik suv bilan ta'minlanishi salkam 50 foizni, tabiiy gaz bilan ta'minlanishi 17 foizni tashkil etar edi. Aholini uy-joy, sog'liqni saqlash, madaniyat, maishiy xizmat ob'ektlari maktablar, bolalar bog'chalari va hokazolar bilan ta'minlash ishlarida siljishlar sezilmadi. Vaholanki, aholining ko'pchilik qismi qishloq joylarida istiqomat qilar edi.

O'zbekiston sobiq Ittifoq tarkibida uzoq yillar davomida hukm surgan ma'muriy-buyruqbozlik tizimi ta'sirida faqat xomashyo etkazib berishga asoslangan, qoloq va mo'rt iqtisodiyotga ega bo'lib, bu holat respublika aholisi daromadlari va turmush darajasiga ancha keskin ta'sir ko'rsatdi.

Bu davrda respublika barcha asosiy iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlar bo'yicha Ittifoqdagi o'rtacha darajadan ham ancha orqada bo'lib, mamlakatda oxirgi o'rinlardan biriga tushib qoldi. Jumladan, aholi jon boshiga yalpi ijtimoiy mahsulot ishlab chiqarish bo'yicha ittifoqdosh respublikalar orasida 12-o'rinni, daromad darajasi, asosiy turdagi mahsulotlarni iste'mol qilish jihatidan eng oxirgi o'rinlardan birini egallab keldi. Aholi jon boshiga milliy daromad ishlab chiqarish bo'yicha Ittifoqdagi o'rtacha darajadan 2 barobar, xalq iste'moli mollari ishlab chiqarish bo'yicha 2,5 barobar, sanoatdagi mehnat unumdorligi jihatidan 2,5 barobar, qishloq xo'jaligidagi mehnat unumdorligi jihatidan esa 2 barobar, aholining o'rta hisobda

go'sht mahsulotlari, tuxum, sut va sut mahsulotlari iste'moli bo'yicha 2 barobar orqada qolgan. O'sha davrda kun kechirish uchun oyiga o'rta hisobda kamida 85 so'm zarur bo'lgani holda, 75 so'mdan kamroq yalpi daromad oladigan aholining ulushi Ittifoq bo'yicha 12 foizdan sal ko'proq bo'lsa, O'zbekistonda 45 foizga yetgan, ya'ni 8 million 800 ming kishini tashkil etgan. Bir millionga yaqin kishi ijtimoiy ishlab chiqarishda o'zining qo'lidan keladigan ishni topa olmagan, ya'ni ishsiz bo'lgan.

1990-yillarning boshidagi inqirozning kuchayish sabablari. O'zbekistonning sobiq Ittifoq tarkibida uzoq yillar davomida ma'muriy-buyruqbozlik tizimi ostida bo'lganligi, shuningdek, shundoq ham susayib borayotgan xo'jalik aloqalarining 1990-yillarning boshida Ittifoqning parchalanishi oqibatida batamom uzilib qolishi kuchli inqiroz holatlarini keltirib chiqardi. O'zbekiston iqtisodiyotining bir yoqlama tarzda, faqat xomashyo yetishtiradigan holga tushib, kompleks rivojlanish yo'liga, aholi ehtiyojlarini qondirishga o'tkazilmagani ijtimoiy ishlab chiqarish tuzilishidagi chuqur nomutanosibliklarda namoyon bo'ladi.

1990-yillarning boshida O'zbekistonda ijtimoiy ishlab chiqarish tuzilishidagi chuqur nomutanosibliklar

Ko'rsatkich	miqdori
Sanoatda tayyor mahsulotning ulushi	50 foiz
Qayta ishlanmasdan, respublika tashqarisiga chiqarilgan qishloq xo'jaligi mahsulotining ulushi.	80 foizdan ko'proq
Respublikadan olib ketilayotgan mahsulot tarkibida xomashyo, materiallar va chala tayyor mahsulotlar ulushi	65 foizdan ko'proq
Respublikaga keltirilayotgan tovarlar tarkibida sanoati mahsulotlari (mashinalar, asbob-uskunalar, engil sanoat, va oziq-ovqat mahsulotlari) ulushi	60 foiz

Sovet davrining keyingi o'n yilliklari mobaynida iqtisodiyotni rivojlantirishda xomashyo va chala tayyor mahsulotlar ishlab chiqaradigan va chetga yuboriladigan, mehnatni nisbatan kamroq talab qiladigan xomashyo tarmoqlarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berilishi ushbu nomutanosibliklarni yanada kuchaytirdi. Jumladan, ishlab chiqarishning umumiy hajmida yengil sanoatning ulushi keyingi 50 yil ichida 54 foizdan 37 foizga, oziq-ovqat sanoatining ulushi 30 foizdan 14 foizga tushib qolgan, mashinasozlikning ulushi atigi 7 foizga o'sib, 16 foizni tashkil etgan.

Shuningdek, iqtisodiyot tarmoqlarini tarkib toptirish va rivojlantirishda qator nuqson va kamchiliklarga yo'l qo'yildi. Jumladan:

- respublika mashinasozlik kompleksi faoliyati paxtachilik, paxtachilik uchun mashinalar ishlab chiqarish bilan cheklanib, murakkab uy-ro'zg'or texnikasi, yo'l qurish mashinalari, plastmassa buyumlari, oziq-ovqat sanoati jihozlari, savdo-sotiq va maishiy xizmat sohasi uchun kerakli asbob-uskunalar deyarli ishlab chiqarilmadi;

- kimyo sohasining rivojlanishida yirik korxonalarga afzallik berilishi respublikadagi ekologik vaziyatni juda yomonlashtirib yubordi;

-yirik kimyo korxonalari nitron, atsetat, kaprolaktam singari dastlabki qayta ishlangan mahsulotlarni ishlab chiqarishga ixtisoslashib, ularning mahsulotlari ham asosan respublikadan tashqariga chiqarishga mo'ljallandi.

Mamlakatimiz rahbari tomonidan O'zbekistonning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratilib, bu boradagi strategiyaga quyidagi yondashuvlar asos qilib olinishini belgilab berdi:

-mintaqamiz taraqqiyotining tarixiy asoslari, oqilona mantiq e'tiborga olinmay, ma'muriy-buyruqbozlik usullari tazyiqi ostida shakllangan qarashlarning hammasiga barham berilishi kerak;

-mintaqamiz taraqqiyotining istiqbollari avvalo respublika aholisining manfaati nuqtai nazaridan qaramoq kerak.

Respublikani iqtisodiy mustaqillik yo'liga olib chiqish, uni inqiroz girdobidan chiqarish vazifalarini hal etishda O'zbekiston resurslari va imkoniyatlariga baho berishga mutlaqo yangicha yondashish zarur edi.

Bunday og'ir ahvolning vujudga kelish sabablari sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

-30-yillarning boshlarida iqtisodiyotga rahbarlik qilishning ma'muriy-buyruqbozlik usullariga zo'r berilib, O'zbekistonni, uning ishlab chiqaruvchi kuchlarini rivojlantirishga yaroqsiz yondashuvlarning tobora kuchayib borishi;

- respublikaga asosan xomashyo bazasi, sobiq Markazdagi sanoat vazirliklari va idoralarining mo'may xomashyo manbai sifatida qarab kelinishi;

- o'lkaning mahalliy, ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlariga ba'zan yetarlicha, ba'zan mutlaqo baho berilmagani, ba'zan esa bu xususiyatlarning pisand ham qilinmagani;

- iqtisodiy va ijtimoiy sohani kompleks, jadal rivojlantirishning, umumittifoq mehnat taqsimotida O'zbekistonning mavqei va o'rnini o'zgartirishning muqobil yo'llari e'tiborga olinmagani.

Ma'muriy-buyruqbozlik tizimi ikkita ahamiyatli kamchilikka ega:

1)uning moslashuvchan emasligi, ro'y berayotgan o'zgarishlarga juda sekinlik bilan moslashib borishi;

2)xo'jalik yuritish tashabbuskorligini «yo'qotib yuborish» oqibatida samaradorlikning o'ta darajada pasayib ketganligi.

Ma'muriy-buyruqbozlik iqtisodiyotidan bozor iqtisodiyotiga o'tish ko'plab mamlakatlarda umumiy tendensiyaga ega. Bu jarayon iqtisodiyotni erkinlashtirish, chuqur institutsional (eng avvalo, mulkchilik munosabatlarida) o'zgarishlarni o'z ichiga oladi, biroq, bir vaqtning o'zida moliyaviy barqarorlashtirish chora-tadbirlarini amalga oshirilishini taqozo etadi.

Ma'muriy-buyruqbozlik tizimini o'zgartirish mazkur tizim asosining o'zgarishini hamda uni sifat jihatidan farq qiluvchi bozor tizimiga almashtirilishini anglatar ekan, bunday turdagi o'zgarishlarni tizimiy islohotlar deb atash maqsadga muvofiq bo'ladi.

2.1991 yil 31 avgustda Toshkent shahrida O'zbekiston Oliy Kengashining XII chaqiriq navbatdan tashqari VI sessiyasi o'z ishini boshladi. O'zbekistonning mustaqil davlat deb e'lon qilinishida mazkur sessiya katta tarixiy ahamiyat kasb etdi. Unda «O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'g'risida» hamda «O'zbekiston Respublikasining Davlat bayrog'i to'g'risida»gi masalalar kun tartibiga

qo'yilib, qizg'in muhokama qilindi. Sessiyada O'zbekistonning birinchi Prezidenti Islom Karimov nutq so'zlab, Sobiq Ittifoqda so'ngi paytlarda yuz bergan ijtimoiy-siyosiy voqealarni, davlat to'ntarishiga urinish oqibatlarini tahlil qilib, ular O'zbekiston taqdiriga, xalqimiz tarixiga bevosita daxldor ekanligini har tomonlama asoslab berdi. Vaziyatdan kelib chiqqan holda, O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini e'lon qildi va uni mustaqillik to'g'risidagi qonun bilan mustahkamlashni taklif etdi.

I.Karimov O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini e'lon qildi va uni mustaqillik to'g'risidagi Qonun bilan mustahkamlashni taklif etdi.

Sessiyada „O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'g'risida Oliy Kengash Bayonoti“ qabul qilindi. Oliy Kengash Bayonotida shunday deyiladi:

-O'tmishdan saboq chiqarib va SSR Ittifoqining siyosiy hamda ijtimoiy hayotidagi o'zgarishlarni e'tiborga olib,

-xalqaro huquqiy hujjatlarda qayd etilgan o'z taqdirini o'zi belgilash huquqiga asoslanib,

-O'zbekiston xalqlarining taqdiri uchun butun mas'uliyatni anglab,

-shaxsning huquq va erkinliklari, mustaqil davlatlar o'rtasidagi chegaralarning buzilmasligi to'g'risidagi Xelsinki shartnomalariga qat'iy sadoqatini bayon etib,

-millati, diniy e'tiqodi va ijtimoiy mansubligidan qat'iy nazar, respublika hududida yashovchi har bir kishining munosib hayot kechirishini, sha'ni va qadr-qimmatini ta'minlaydigan insonparvar demokratik huquqiy davlat barpo etishga intilib,

- Mustaqillik Deklaratsiyasini amalga oshira borib, O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi **O'zbekistonning davlat mustaqilligini va ozod suveren davlat - O'zbekiston Respublikasi tashkil etilganligini tantanali ravishda e'lon qiladi.**

O'zbekiston Respublikasi, - deb ta'kidlanadi Bayonotda, - to'la davlat hokimiyatiga ega, xalqaro munosabatlarda mustaqil davlat, oldindan hech qanday shart qo'ymagan holda barcha sheriklar bilan teng huquqli, o'zaro manfaatli bitimlar hamda shartnomalar tuzish uchun o'zini ochiq deb e'lon qiladi.

Oliy Kengash sessiyasi „**O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini e'lon qilish to'g'risida**“ qaror qabul qilib, O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to'g'risidagi Oliy Kengash Bayonotini tasdiqladi va respublikani bundan keyin **O'zbekiston Respublikasi** deb atashni belgilab qo'ydi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi qarorida: **1-sentabr O'zbekiston Respublikasining Mustaqillik kuni deb belgilansin va 1991- yildan boshlab bu kun bayram va dam olish kuni deb e'lon qilinsin,** - deb belgilab qo'yildi.

Oliy Kengash „**O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida**“ Qonun qabul qildi. Bu qonun 17 moddadan iborat bo'lib, O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini huquqiy jihatdan mustahkamlab berdi.

Qonunning birinchi moddasida: „*O'zbekiston Respublikasi o'z tarkibidagi Qoraqalpog'iston Respublikasi bilan birga, mustaqil, demokratik davlatdir*“, - deb qonunlashtirib qo'yildi.

Qonunda O'zbekiston Respublikasining xalqi suverendir va respublikada davlat hokimiyatining birdan-bir sohibidir. U o'z hokimiyatini ham bevosita, ham vakillik idoralari tizimi orqali amalga oshiradi, deb belgilab qo'yildi.

Mustaqillik asoslari to'g'risidagi qonunda O'zbekiston Respublikasi to'la davlat hokimiyatiga ega, o'zining milliy davlat va ma'muriy-hududiy tuzilishini, hokimiyat va boshqaruv idoralari tizimini mustaqil belgilaydi, davlat chegarasi, hududi daxlsiz va bo'linmas bo'lib, uning xalqi o'z xohish-irodasini erkin bildirmasdan turib o'zgartirilishi mumkin emas, deb qat'iy qonunlashtirib qo'yildi.

Mazkur qonunda respublika hududidagi yer, yer osti boyliklari, suv va o'rmonlar, o'simlik va hayvonot dunyosi, tabiiy va boshqa resurslar, respublikaning ma'naviy boyliklari O'zbekiston Respublikasining milliy boyligi, mulki hisoblanadi, deb belgilab berildi.

O'zbekiston Respublikasi o'z hududida oltin, boshqa qimmatbaho metallar va toshlarni qazib chiqarish, qayta ishlash va saqlashni mustaqil amalga oshiradi hamda nazorat qiladi, o'z oltin zahirasi yaratadi deyiladi bu qonunda.

«O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida»gi Qonun g'oyat katta ahamiyatga ega bo'lib, bu qonun asosida O'zbekistonning huquqiy holati tubdan o'zgardi. O'z mohiyatiga ko'ra bu hujjat respublika uchun vaqtincha konstitutsiya rolini ham o'ynaydigan bo'ldi. 17 moddadan iborat ushbu qonun suveren O'zbekiston Respublikasining asosiy belgilarini aniqlab berdi.

Bunday Qonunning qabul qilinishi Mustaqillik davrida qo'lga kiritilgan yutuqlarning natijasi hisoblanadi. Bu esa huquqiy, iqtisodiy hamda ma'naviy-axloqiy munosabatlar natijasi sifatida muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun ham mazkur Qonunga O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991 yil 30 sentabrda bo'lib o'tgan VII sessiyasida qabul qilingan qarori bilan Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berildi. Jumladan, unda shunday deyiladi:

1.«O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida» 1991 yil 31 avgustda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining Qonuniga konstitutsiyaviy maqom berilsin.

2.O'zbekiston Respublikasining amaldagi Konstitutsiyasi moddalarida «O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida»gi Qonunning moddalariga zid kelgan hollarda mazkur Qonunga amal qilinsin», – deb belgilab qo'yildi.

Shu tariqa, **xalqimizning asriy orzusi, umidlari ushaldi, ro'yobga chiqdi.** Uzoq yillar davom etgan kurash natijasida mamlakatimiz, xalqimiz siyosiy mutelikdan, asoratdan qutuldi. Dunyo xaritasida yana bitta mustaqil davlat – O'zbekiston Respublikasi paydo bo'ldi. O'zbekiston tarixida yangi davr – milliy istiqlol davri boshlandi. O'zbekiston uchun mustaqil ichki va tashqi siyosat yuritish, xalqimiz uchun o'z taqdirini o'zi belgilash, o'zlari uchun munosib turmush yaratish imkoniyati vujudga keldi.

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining qo'lga kiritilishi ham qonuniy-tarixiy jarayon bo'lib, xalqimizning uzoq yillar davomidagi milliy istiqlol uchun olib borgan qahramonona kurashining natijasidir.

1991- yil 31-avgustdan e'tiboran Vatanimiz tarixida yangi davr – milliy istiqlol davri boshlandi. O'zbekiston xalqi o'z taqdirini o'z qo'lga oldi, siyosiy, ma'naviy mutelikdan qutuldi. Dunyo xaritasida yana bitta mustaqil, to'la huquqli, suveren davlat **O'zbekiston Respublikasi** paydo bo'ldi.

O'zbekiston xalqi va rahbariyatining donishmandligi, sabotliligi va qat'iyatligi, uzoqni ko'ra bilishi natijasida uning davlat mustaqilligi tinch, demokratik, parlament yo'li bilan, ijtimoiy larzalarsiz, qurbonlar va vayronagarchiliksiz amalga oshdi.

Mustaqil O'zbekiston dunyoga, jahonga yuz tutdi, qariyb yuz yildan ortiq vaqt davomida yopib qo'yilgan chegaralari ochildi. Jahon hamjamiyati O'zbekistonni quchoq ochib qabul qildi. Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq O'zbekiston Respublikasini suveren davlat sifatida Turkiya, Amerika Qo'shma Shtatlari, Kanada, Yaponiya, Buyuk Britaniya, Saudiya Arabistoni, Eron, Pokiston, Hindiston, Xitoy, Janubiy Koreya, Rossiya singari yirik davlatlar tan oldilar.

O'zbekiston erishgan istiqloolni mustahkamlash uchun, avvalo, xalqning fikrini bilish, mustaqillikka munosabatini aniqlash zarur edi. Shu maqsadda 1991 yilning 18 noyabrida O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining VIII sessiyasi chaqirilib, unda O'zbekistonda Referendum to'g'risida qonun qabul qilindi, hamda «O'zbekiston Respublikasi referendumini o'tkazish to'g'risida» qaror qabul qildi. Qarorda quyidagilar belgilandi:

1.1991-yil 29-dekabr, yakshanba kuni O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'g'risidagi masala bo'yicha O'zbekiston Respublikasining referendumini o'tkazilsin.

2.Referendumda ovoz berish byulleteniga masala quyidagi ta'rifda kiritilsin: «O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi tomonidan e'lon qilingan O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini ma'qullaysizmi?»

1991 yil 29 dekabr kuni bo'lib o'tgan **referendumda** 9 million 898 ming 707 kishi yoki saylov ro'yxatiga kiritilganlarning 94,1 % qatnashdi. Ularning 98,2 % referendumda qo'yilgan savolni ma'qullab ovoz berdi. Demak, O'zbekistonning Davlat mustaqilligi umumxalq tomonidan yakdillik bilan ma'qullandi. Shuni ta'kidlash lozimki, referendum butun respublika hududida qonun asosida tashkiliy jihatdan uyushqoqlik, fuqarolarning yuksak siyosiy faolligi bilan o'tdi. Buni referendumda AQSh, Turkiya, Malayziya va boshqa mamlakatlardan kelgan mustaqil kuzatuvchilar ham tasdiqladilar.

O'zbekiston o'zining davlat mustaqilligini mustahkamlashga dadillik bilan kirishdi. Birinchi bo'lib, davlat ramzlari belgilab olindi.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng kun tartibidan jahon andozalariga mos keladigan davlat qurish, siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy sohada tub islohotlarni amalga oshirish, ularni qonun bilan mustahkamlaydigan huquqiy tizimni vujudga keltirish vazifasi turar edi. Chunki sobiq sotsialistik tuzumga xos ijtimoiy munosabatlar va jarayonlar endilikda respublikada barpo qilinajak yangi jamiyat manfaatlariga mos kelmas edi. Mulkchilik, mulkka egalik qilish va uni boshqarish, ishlab chiqarish omillari, bozor mexanizmi, davlatning ijtimoiy-iqtisodiy hayotini normal izga solish ana shunday jiddiy vangilanishlarni taqozo etar edi.

Shuni ham aytish kerakki, jahonda hamma mamlakatbop ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning tamoyillari, barcha uchun tavsiya etish lozim bo'lgan tayyor andozalari hech qachon bo'lmagan va bo'lmaydi ham. Shu bilan birga rivojlanishning madaniy, ma'rifiy, tarixiy jihatdan asrlar mobaynida shakllangan an'analari mavjud bo'lgan O'zbekistondagi qadimiy makonda o'ziga xos yo'l tanlash uchun ancha-muncha izlanish lozim edi. Biroq, vaqtni boy bermay, tezkorlik bilan ish tutish lozim

edi. Shuning uchun ham «Mustaqil O‘zbekiston tug‘ilgan kuniyoq oyoqqa turishga, o‘zi yurishga majbur edi».

Yana shuni ta’kidlash darkorki, O‘zbekiston o‘z mustaqilligini qo‘lga kiritgan paytda mamlakat ichkarisida bo‘lgani kabi uning tashqarisida ham unga ishonmaydigan, shubha bilan qaraydiganlar bor edi. Hatto sobiq markazdagi ayrim «bashorat»chi O‘zbekistonga nisbatan «O‘zlaringni mustaqil boshqarishga, Mustaqil davlat qurishga qodir emassizlar», «Sizlar mute, qaram xalqsizlar», «Sizlar uchun biz fikrlaymiz, nazariya yaratamiz, sizlar esa bazarasizlar, xolos» deb shovinistlarcha g‘arazgo‘ylik qilsa, mamlakat ichkarisidagi ayrim toifalar o‘rtasida «Endi O‘zbekiston qanday yo‘ldan boradi? Qanday jamiyat quradi? Markazsiz yashay oladimi? Respublikada ijtimoiy-siyosiy barqarorlik ta’minlanadimi?» - qabilidagi savollar paydo bo‘lgan edi. Unga har kim o‘zicha javob qidirar edi.

Tabiiyki, ana shunday ziddiyatli va murakkab bir paytda O‘zbekiston uchun o‘ziga xos istiqlool va taraqqiyot yo‘lini tanlash, yangi jamiyat barpo qilish uchun o‘z andozasini ishlab chiqish g‘oyat dolzarb va ahamiyatli edi. O‘z navbatida bunday vazifani uddalash O‘zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy vaziyat, odamlar o‘rtasida tarkib topgan munosabatlar, ularning dunyoqarashi, jumladan, diniy e’tiqodi, ruhiyati va xulq-atvor normalari shuni taqozo etardi. Ayni chog‘da, O‘zbekistonning o‘z ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish andozasini ishlab chiqishda rivojlangan mamlakatlarning ko‘p asrlik tajribasini o‘rganish, ularning foydali tomonlarini o‘zlashtirish bilan birga O‘zbekiston xalqining turmush tarzi va an’analariga ham tayanish lozim edi.

Shuning uchun ham O‘zbekiston mustaqilligining dastlabki kunidanoq, «jahon va o‘zimizning amaliyotimizdan olingan barcha unumli tajribani rad etmagan holda o‘z ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy taraqqiyot yo‘lini tanlab olishga kirishdi».

Hali Sobiq Ittifoq mavjud bo‘lgan davrda I.Karimov respublika rahbarligiga (1989 yil, iyun) kelgan vaqtdan boshlab respublikaning ijtimoiy-siyosiy hayotida jiddiy ravishda yangilanishni, tub o‘zgarishlarni boshlab yuborgan edi.

1990-yil mart oyidayoq Sobiq Ittifoq respublikalari ichida birinchilardan bo‘lib, O‘zbekistonda Prezidentlik boshqaruvining tashkil etilishi, g‘oyaviy qarashlari, siyosati yangilanayotgan jamiyatga mos bo‘lmayotgan O‘zbekiston Kompartiyasini Xalq demokratik partiyasiga aylantirilishi, hokimiyatning asta-sekin va izchillik bilan partiya idoralaridan Prezident, hukumat, mahalliy idoralar qo‘liga o‘tishi, o‘zbek tiliga davlat tili maqomi berilib, milliy qadriyatlarning tiklana boshlagani O‘zbekistonning o‘z istiqlool va taraqqiyot yo‘li shakllanayotganini ko‘rsatar edi.

3.Islom Karimov nafaqat O‘zbekiston, balki jahon miqyosida katta hurmat va obro‘-e’tiborga sazovor bo‘lgan ulkan siyosatchi va davlat arbobi edi. Mustaqil O‘zbekiston davlatining asoschisi, buyuk davlat va siyosat arbobi, o‘zbek xalqining ulug‘ va ardoqli farzandi, mamlakatimizning birinchi prezidenti Islom Abdug‘anievich Karimov Vatanimizni mustabid tuzum qaramligidan ozod qilib, halokat yoqasiga kelib qolgan yurtimizni qayta tikladi.

Bugungi O‘zbekiston – yangidan-yangi imkoniyatlarni namoyon etayotgan, kuchga to‘lib, nufuzi oshib borayotgan mamlakat. O‘zbekiston – barcha qiyinchiliklarni yengib, mustaqillik yo‘lidan yorug‘ istiqbol sari dadil qadam tashlayotgan, xalqaro maydonda obro‘si oshib borayotgan davlat. Bu – xalq bilan

davlat birligidan, omma fikri bilan davlat siyosatining mushtarakligidan, prezident siyosiy yo'lining naqadar xalqchilligidan dalolat beradi.

Germaniya matbuoti Islom Karimovni mustaqillikning dastlabki yillaridayoq "O'rta Osiyodagi eng kuchli Prezident", O'zbekistonni esa "Hamdo'stlik mamlakatlari orasidagi eng tinch va rivojlanayotgan mamlakat" deb tan olgan edi. Bu yuksak baho bugungi kunda ham o'z qiymatini yo'qotgan emas.

Mustaqil O'zbekistonning Birinchi Prezidenti Islom Karimov har qanday tayyor andozalarga ham tanqidiy qaradi. Jahon tajribalari va milliy ehtiyojlardan kelib chiqqan holda, mavjud hodisalarga o'ziga xos yondashdi. Natijada siyosat va davlat arbobi sifatida o'zining yangidan-yangi imkoniyatlarini tobora ko'proq namoyon etdi. Bu bilan jahon davlatchiligi tajribalarini boyitib borib, novator islohotchi va siyosatchi sifatidagi noyob bashoratlarni va amaliy faoliyatini yorqinroq ko'rsata oldi.

I.A.Karimov voqelikka real qaradi va uni real baholadi. Kutilmaganda o'ta aniqlik bilan ish yuritdi. Shuning uchun ham u qisqa fursatda xalqning mislsiz ishonchini qozondi. 1980-yillarning tahlila va umidsizliklarini, tushkun kayfiyati va ozurda muhitida xalqni to'la safarbarlikka, yakdillikka yo'naltira oldi. Bu jahon tarixida kamdan-kam yuz beradigan hodisadir.

I.A.Karimov o'zining chuqur asoslangan fikrlari va voqelikka salbiy oqibatlarining oldini olgan holda yondashuvlari bilan kommunistik afsonaning sarobligini isbot etdi. O'zbekistonni, qolaversa, barcha ittifoqdosh respublikalarni g'oyaviy tanazzul girdobiga tortgan sovet totalitarizmiga qarshi tura oldi va uni qat'iyat bilan yengdi. Harbiy kommunizm va fuqarolar sotsializmining lenincha g'oyalari uydirmalarini fosh etish bilan o'zining noyob mafkuraviy va siyosiy jihatdan butunlay yangi, tasavvurimizga sig'maydigan dunyoning kashf etuvchisi sifatida ko'rsata oldi.

Boshqacha qilib aytganda, I.A.Karimov fenomeni haqidagi mulohazalar shaxsning tarixdagi o'rni to'g'risidagi fikrgina emas. Balki, tarixning shaxs borasida taqdiri va qadriyati bilan bog'liqligi hamdir. Zotan, kamdan kam tarixiy shaxslar tarixning tub burilish nuqtasini belgilab beradilar, jarayonlar va turmush tarzining bir xildagi oqimini keskin o'zgartirib yuboradilar. Butunlay yangi, hayotbaxsh va huzurbaxsh turmush kechirish, aniqrog'i, inson va insoniyat taqdiridagi mislsiz ma'naviy ko'tarilishlar davrini boshlab beradilar.

Islom Karimovning davlatchilik borasidagi faoliyatiga nazar tashlar ekanmiz, beixtiyor ko'z o'ngimizda turli davrlarda faoliyat ko'rsatgan siyosat va davlat arboblari gavdalanadi. Xususan, yer yuzining turli mintaqalarida milliy ozodlik harakatlariga boshchilik qilgan, o'z Vatanini mustamlakachilik iskanjasidan ozod etib, milliy davlatchiligiga asos solgan daholar diqqatimizni tortadi. Darhaqiqat, haqiqiy baho taqqoslanganda beriladi. Tarixiy jarayon, voqea va hodisalar tahlil etilayotganda, ular bir-biriga qiyoslanganda o'zining butun salmog'i va miqyosi bilan namoyon bo'ladi. Ana shu jihatdan qaraganda, milliy davlatchilikni barpo etish borasida O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ishlarni jahonning ko'plab mamlakatlari tarixida kechgan olamshumul jarayonlarga qiyoslash mumkin.

Islom Karimovning O'zbekiston hali SSSR tarkibida turgan paytdayoq milliy ozodlik uchun boshlagan harakati, mustamlakachilikka qarshi kurashish,

mustaqillikka erishish va, nihoyat, milliy davlatchilikka asos solish borasidagi faoliyati yuqorida tilga olingan, mashhur davlat va siyosat arboblarning faoliyatini eslatadi. I. Karimovning o'zbek xalqi uchun tarixiy xizmati shundaki, u butunlay yangi tarixiy sharoitda butunlay yangi o'zbek milliy davlatchiligiga asos soldi. Qolaversa, O'zbekiston rahbarining jahon davlatchiligi qurilishi tajribalarini boyitganligi, unga yangi mazmun, yangi shakl va joziba berganining o'ziga xos daholik qudratidan dalolat berdi. Zero, O'zbekistondagi islohotlarni, dunyoning eng ilg'or davlatchilik tajribalari va demokratik tamoyillariga mos keladigan, ayni paytda nihoyatda milliy, tag-zaminli davlat qurilayotganligini xorijiy atoqli siyosatdonlar tan olmoqdalar va yuqori baholamoqdalar.

Islohotlar davrida yangilik bilan eskilik o'rtasida hamma vaqt keskin kurashlar, ziddiyatlar va qarama-qarshiliklar bo'lib o'tadi. Taassufki, hayotda ko'pincha yangilikdan ko'ra eskilik, yaxshilikdan ko'ra yomonlik, ezgulikdan ko'ra yovuzlik yashovchan bo'ladi. Ana shu hayotiy falsafadan kelib chiqib aytish mumkinki, turmush tarziga aylangan va kundalik hayot qobig'ida o'ralib qolgan dunyoqarashlarni o'zgartirish oson ish emas. Bu vaqt talab etadigan hodisa. Ayni paytda, u siyosiy arbobdan nihoyatda kuchli iroda, mustahkam asab, sabot va matonat talab etadi. Bu intihosiz iztiroblar, o'z hayotining har bir daqiqasini e'tiqod va g'oya uchun qurbon qilishdek fidoyilik hamda oliy darajadagi shaxsiy fazilat ko'rigidir.

Mustaqillik – o'zbek xalqining tarixiy va eng buyuk yutug'idir. Uni qo'lga kiritish uchun xalqimiz o'ta tahlikali va tahdidli, murakkab va mashaqqatli yo'lni bosib o'tdi. Bugungi kunda bizning eng buyuk vazifamiz mustaqillikni asrab-avaylash, uni yanada mustahkamlashdan iboratdir. Bu esa, avalambor, el-yurt osoyishtaligi, xalq farovonligi va Vatan ravnaqi yo'lida fidokorona mehnatimiz, yurtimizdagi bunyodkorlikka va xalqimizning tinch va osuda hayotiga turli ichki va tashqi tahdidlarga nisbatan murosasiz fuqarolik pozitsiyamiz bilan amalga oshadi, albatta.

Islom Karimov O'zbekiston uchun, o'z xalqining farovonligi uchun ulkan ishlar qilgan, eng murakkab paytlarda ham tinchlik va barqarorlikni taminlagan, mamlakat taraqqiyotiga xizmat qilgan buyuk davlat arbobidir.

Mustaqil O'zbekiston davlatining asoschisi, buyuk davlat va siyosat arbobi, o'zbek xalqining ulug' va ardoqli farzandi, mamlakatimizning Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov Vatanimizni mustabid tuzum qaramligidan ozod qilib, halokat yoqasiga kelib qolgan yurtimizni qayta tikladi. Buyuk Yo'l boshchimiz g'oyat qaltis va tahlikali bir vaziyatda og'ir qiyinchiliklar va sinovlarga qaramay, tarixan qisqa davrda O'zbekistonni jadal va barqaror sur'atlar bilan rivojlanayotgan zamonaviy demokratik davlatga aylantirdi.

Xalqimizning samimiy tilaklari va xohish-irodasidan kelib chiqib, ona Vatanimiz mustaqilligi, el-yurtimiz ravnaqi yo'lidagi buyuk tarixiy xizmatlarini inobatga olib, O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti, O'zbekiston Qahramoni Islom Abdug'aniyevich Karimovning yorqin xotirasini abadiylashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori qabul qilindi. Unga ko'ra:

-2016-yil oktabr oyida Islom Karimov nomidagi Respublika xayriya jamoat fondi tuzildi;

-Toshkent shahar, Yashnobod tumanining Farg'ona yo'li ko'chasida joylashgan jome masjidga "Islom ota jome masjidi" deb nom berildi;

-O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 2-dekabrda "Buyuk davlat va siyosat arbobi, O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov siymosi tasvirlangan haykalni yaratish bo'yicha xalqaro ijodiy tanlovni tashkil etish to'g'risida"gi qarori qabul qilindi;

-Samarqand shahrida Islom Karimov dafn etilgan hududda yodgorlik majmuasini barpo etildi;

-O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov haykallari mamlakatimiz poytaxti Toshkent shahrida, Islom Karimov tug'ilib o'sgan Samarqand shahrida va u kishi birinchi rahbar bo'lib ishlagan Qashqadaryo viloyatining Qarshi shahrida o'rnatildi;

-Birinchi Prezidentimiz ko'p yillar davomida faoliyat olib borgan Toshkent shahridagi Oqsaroy qarorgohida (O'zbekiston ko'chasi, 45) Islom Karimov nomidagi ilmiy-ma'rifiy yodgorlik majmuasini tashkil etildi va Islom Karimov nomidagi Respublika xayriya jamoat fondini ham ushbu manzilda joylashdi;

-Samarqand shahrida Islom Karimov muzeyini tashkil etish;

-Toshkent davlat texnika universitetiga; Asaka shahridagi avtomobil zavodiga;

-Farg'ona shahridagi San'at saroyiga; Toshkent xalqaro aeroportiga; Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlardagi markaziy ko'chalarga (mahalliy davlat hokimiyati organlari takliflari asosida) Islom Karimov nomi berildi;

-har yili Birinchi Prezidentimiz tavallud topgan sana – 30-yanvar kunini keng nishonlanmoqda, 2-sentabr kunini Xotira kuni sifatida yod etilmoqda. Ushbu sanalar munosabati bilan ommaviy axborot vositalarida Islom Karimov hayoti va faoliyatini keng yoritib bermoqda;

-oliy o'quv yurtlari talabalari uchun Islom Karimov nomidagi davlat stipendiyasini joriy etildi;

-Islom Karimovning hayoti va faoliyati haqida ilmiy va badiiy asarlar, hujjatli va badiiy filmlar yaratish ishlari boshlandi;

-Islom Karimov siymosi aks ettirilgan maxsus pochta markalari chiqarildi.

Shu tariqa xalqimiz mustaqilligimiz me'morining tarixiy xizmatlarini munosib baholab, uning xotirasini abadiylashtirdi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Nima sababdan Ittifoqdosh respublikalar SSSR tarkibidan chiqa boshladilar?
2. 1991 yil 19 -21 avgust kunlari Moskvada qanday voqealar sodir bo'ldi?
3. Suverenitet, referendum so'zlarining ma'nosini bilasizmi?
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991- yil 31- avgustda bo'lgan sessiyasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
5. O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to'g'risidagi Oliy Kengash Bayonoti haqida so'zlab bering.
6. Qanday vaziyatda O'zbekiston o'z mustaqilligini e'lon qildi?
7. Mustaqil O'zbekiston davlatini dastlab qaysi davlatlar tan oldi?

8. 1991-yil 29-dekabrdagi referendum natijalari haqida nima bilasiz?
9. O'zbekistonning o'z mustaqilligini mustahkamlashda Islom Karimovning o'rnini yoritib bering
10. Respublikada Islom Karimovning xotirasini abadiylashtirish uchun qanday ishlar amalga oshirildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
3. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
4. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
5. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ostida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

6-Mavzu: MUSTAQIL O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHKIL TOPISHINING TARIXIY AHAMIYATI. O‘ZBEKISTONNING O‘ZIGA XOS ISTIQLOL VA TARAQQIYOT YO‘LI

REJA:

- 1.O‘zbekistonning o‘ziga xos istiqlool va taraqqiyot yo‘lini tanlashi. Taraqqiyotning „O‘zbek modeli” va uning o‘ziga xos xususiyatlari
- 2.O‘zbekistonning ijtimoiy-siyosiy rivojlanish strategiyasi: yangilanish va taraqqiyot yo‘li
- 3.Mustaqil O‘zbekiston Konstitutsiyasining qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Davlat ramzlari

Tayanch so‘z va iboralar: *Taraqqiyotning “O‘zbek modeli”, besh tamoyil, milliy taraqqiyot, milliy model, O‘zbekiston bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘li, evolyutsion o‘tish yo‘li, mulkni xususiylashtirish, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, davlat bayrog‘i, davlat gerbi, davlat madhiyasi*

1.O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng kun tartibida jahon andozalariga mos keladigan davlat qurish, siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy sohada tub islohotlarni amalga oshirish, ularni qonun bilan mustahkamlaydigan huquqiy tizimni vujudga keltirish vazifasi turar edi. Chunki sobiq sotsialistik tuzumga xos ijtimoiy munosabatlar va jarayonlar endilikda respublikada barpo qilinajak yangi jamiyat manfaatlariga mos kelmas edi. Mulkchilik, mulkka egalik qilish va uni boshqarish, ishlab chiqarish omillari, bozor mexanizmi, davlatning ijtimoiy - iqtisodiy hayotini normal izga solish ana shunday jiddiy yangilanishlarni taqozo etar edi.

Shuni ham aytish kerakki, jahonda hamma mamlakatbop ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning tamoyillari, barcha uchun tavsiya etish lozim bo‘lgan tayyor andozalari hech qachon bo‘lmagan va bo‘lmaydi ham. Shu bilan birga rivojlanishning madaniy, ma’rifiy, tarixiy jihatdan asrlar mobaynida shakllangan an’analari mavjud bo‘lgan O‘zbekistonday qadimiy makonda o‘ziga xos yo‘l tanlash uchun ancha-muncha izlanish lozim edi. Biroq, vaqtni boy bermay, tezkorlik bilan ish tutish lozim edi. Shuning uchun ham «Mustaqil O‘zbekiston tug‘ilgan kuniyoq oyoqqa turishga, o‘zi yurishga majbur edi».

Yana shuni ta’kidlash darkorki, O‘zbekiston o‘z mustaqilligini qo‘lga kiritgan paytda mamlakat ichkarisida bo‘lgani kabi uning tashqarisida ham unga ishonmaydigan, shubha bilan qaraydiganlar bor edi. I.A.Karimov mamlakatning dastlabki yillardagi rivojlanish jarayonlarini chuqur tahlil qilib, O‘zbekiston davlat qurilishi va iqtisodiyotini isloh qilish dasturining o‘zagi sifatida quyidagi beshta asosiy qoidani o‘rtaga tashladi:

Birinchidan, iqtisodiy islohotlar hech qachon siyosat ortida qolmasligi kerak, u biror mafkuraga bo‘ysundirilishi mumkin emas. Buning ma’nosi shuki, **iqtisodiyot siyosatdan ustun turishi** kerak. Ham ichki, ham tashqi iqtisodiy munosabatlarni mafkuradan xoli qilish kerak.

Ikkinchidan, o'tish davrida **davlat bosh islohotchi** bo'lishi lozim. U islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berishi, o'zgartishlar siyosatini ishlab chiqishi va uni izchillik bilan o'tkazishi shart.

Uchinchidan, **qonunlarga rioya etish ustuvor bo'lishi** lozim. Buning ma'nosi shuki, demokratik yo'l bilan qabul qilingan yangi Konstitutsiya va qonunlarni hech istisnosiz hamma hurmat qilishi va ularga og'ishmay rioya etishi lozim.

To'rtinchidan, aholining demografik tarkibini hisobga olgan holda **kuchli ijtimoiy siyosat o'tkazish**.

Bozor munosabatlarini joriy yetish bilan bir vaqtda aholini ijtimoiy himoyalash yuzasidan oldindan ta'sirchan choralar ko'rilishi lozim. Bu bozor iqtisodiyoti yo'lidagi eng dolzarb vazifa bo'lib keldi va bundan keyin ham shunday bo'lib qoladi.

Beshinchidan, **bozor iqtisodiyotiga o'tish** obyektiv iqtisodiy qonunlar talablarini hisobga olgan holda, yaqin o'tmishimizdagi «Inqlobiy sakrash»larsiz, ya'ni evolutsiyon yo'l bilan puxta o'ylab, bosqichma-bosqich amalga oshirilishi kerak.

O'zbekiston hukumatining bozor munosabatlariga bosqichma-bosqich o'tish haqidagi tamoyili vaqt o'tgani sayin o'zining hayotiy qiymatini, siyosiy kuchini ko'rsatdi. Binobarin, bular yetakchi tamoyillar sifatida tan olindi. Chunki ular iqtisodiy islohotlarning butun ichki mantig'ini, rivojlanish yo'lini va xarakterini belgilab berdi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng kelajakda qanday yo'ldan borishi masalasi kun tartibiga qo'yilgan eng dolzarb masalalardan biri bo'ldi. Uning dolzarb bo'lib qolishining bir qator ob'ektiv va sub'ektiv sabablari va omillari ham mavjud edi. Uning ob'ektiv sabablaridan biri jahonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning barcha davlatlarga mos keladigan biron bir tayyor andozasining yo'qligi va bo'lishi ham mumkin emasligi edi. Ikkinchi obyektiv sababi – ma'muriy buyruqbozlikka asoslangan tuzumga xos ijtimoiy munosabatlar va qoidalar endilikda respublikada barpo etilayotgan yangi ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan huquqiy demokratik davlat manfaatlariga mos kelmasligi edi. Demak, birinchidan, har bir davlat demokratik taraqqiyot yo'liga kirishi uchun ma'lum bir muddat talab qilinar edi. Ikkinchidan, vaqtni qo'ldan boy bermasdan rivojlanishning tarixiy jihatdan asrlar mobaynida shakllangan an'analari asosida O'zbekistonning o'ziga xos taraqqiyot yo'lini ishlab chiqishni bir daqiqa ham kechiktirib bo'lmas, yangi konsepsiya ishlab chiqish zarur edi.

I.A.Karimov O'zbekistonning rahbari sifatida asosan ikki narsani mushtarak holda olib bordi. Ulardan biri mamlakatimizning o'z ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot yo'lini ishlab chiqishda rivojlangan mamlakatlarning ko'p asrlik tajribasini o'rganish va ularning bizga maqbul jihatlarini ijobiy jihatdan o'zlashtirish bo'lsa, ikkinchisi - O'zbekiston xalqining turmush tarzi, mentaliteti va an'analarga tayanishdan iborat bo'ldi. Unga Islom Karimov tomonidan taklif qilingan besh asosiy tamoyil asos qilib olindi.

XX asr 50-yillardan keyingi yillarda ko'pchilik sobiq mustamlaka mamlakatlar o'z mustaqilligiga erishib, milliy davlat qurish yo'liga o'ta boshladilar. Bu vaqtda asosiy 3 taraqqiyot yo'li: 1) kapitalistik; 2) sotsialistik; 3) milliy ozodlikka erishgan davlatlarning aralash yo'nalishi haqidagi qarashlar bor edi. XX asr oxirlariga kelib biron-bir mamlakatning iqtisodiy taraqqiyotini qat'iy qabul qilingan qoidalar doirasi

bilan cheklab turish mumkin emasligi, taraqqiyot yo'llari (modellari) ancha keng ko'lam va maqsadga egaligi, ulardan birini tanlashda har bir mamlakat o'z ichki sharoitlaridan kelib chiqmog'i zarurligi ma'lum bo'ldi.

Taraqqiyot modellarining o'ziga xos yo'nalishlari va xususiyatlari:

“O'zbek modeli” - O'zbekistonning o'ziga xos va mos taraqqiyot yo'li ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga o'tish;

“Amerika modeli” - “Erkin bozor munosabatlari”

“Fransiya modeli” – “davlatning roli kuchli”

“Nemis va shved modili” – “ijtimoiy yo'nalish ustuvor”

Lotin Amerikasi va Afrika modeli – “Iqtisodni barqarorlashtirish”

Sharqiy Yevropa modeli – Iqtisodiyotda “Shok terapeya” usulidan foydalaniladi;

«Yaponiya modeli» iqtisodiy munosabatlarda davlatning yetakchi o'rni bilan belgilanadi;

Janubi-Sharqiy Osiyo (Singapur, Janubiy Koreya, Tayvan, Gonkong) – “ijtimoiy soha va eksportni rag'batlantirish”

Iqtisodiy taraqqiyot modeli global va milliy xarakterda bo'ladi. Hozirgi vaqtda taraqqiyotning bir qator tipik global modellari mavjud.

“O'zbek modeli” – qisman Erxard (nemis) modeliga o'xshab ketadi. Nemislarga o'xshab, mamlakatimizda 2 ta islohot o'tkazildi.

1) 1993–94 yillarda pul islohoti (kupon) joriy qilinib, milliy sum muomalaga kiritildi;

2) Narx-navo islohati 1991–2001 yillar va undan keyingi davr

O'zbekistonning birinchi Prezidenti I.A.Karimov ta'kidlaganidek, – Biz mustaqillikning ilk kunlaridan boshlab, o'z umrini o'tab bo'lgan eski mustabid sovet tizimidan voz kechib, mamlakatimizda ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan ochiq demokratik davlat barpo etish va fuqarolik jamiyatini shakllantirishga azmu qaror qildik.

Ma'lumki, taraqqiyotning – o'zbek modelining mohiyati asosiy g'oyalari eng dastlab I.Karimovning – “O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li” nomli fundamental asarida ko'rsatib o'tilgan edi. Keyinchalik mazkur taraqqiyot modeli haqidagi g'oyalar birinchi Prezidentimizning boshqa asarlarida yanada rivojlantirildi va takomillashtirildi. Xususan, birinchi Prezidentning “O'zbekiston – bozor munosabatlariga o'tishning o'ziga xos yo'li”, – “O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida” nomli asarlarida taraqqiyotning – o'zbek modelining asosiy mazmunini, o'zagini belgilab beruvchi tamoyillar yanada chuqurroq asoslab berildi.

I.A.Karimov ta'kidlaganidek, – Beshta asosiy qoida O'zbekiston davlat qurilishi va iqtisodiyotini isloh qilish dasturining o'zagidir. Ularning mohiyati quyidagicha: bir tomondan milliylik, ikkinchi tomondan umuminsoniylik yo'nalishlari uyg'unlashdi yoki ularning dialektik mutanosibligi o'z aksini topdi.

“Birinchi tamoyilimizda, - deb yozgan edi I.A.Karimov, - avval-iqtisod, keyin siyosat degan shiorni olg'a surdik”. Boshqacha qilib aytganda, **iqtisodiyotning siyosatdan ustunligi** nazarda tutiladi. Iqtisodiy islohotlar siyosatdan ortda qolmasligi zarur.

Ikkinchi tamoyil - bu **davlatning bosh islohotchi ekanligi**. Yangilanish va o'zgarishlar siyosatini ishlab chiqish va ularni izchillik bilan amalga oshirishni davlat o'z zimmasiga oladi.

Uchinchi tamoyil, o'z navbatida jamiyat hayotida, barcha sohalarida **qonunning ustuvorligi** ta'minlanadi. Aynan O'zbekiston Respublikasining 1992 yil 8 dekabrda qabul qilingan Konstitutsiyasi ham umuminsoniy va milliy tamoyillarning mujassamlashgan yorqin namunasi hisoblanadi.

To'rtinchi tamoyil, bu aholining demografik vaziyati, ayniqsa, uning 60 foizidan ko'prog'ini yoshlar tashkil etganligi, kam ta'minlangan oilalarni, bolalarni, nafaqaxo'rlarni ijtimoiy himoyalash maqsadida **kuchli ijtimoiy siyosat** olib boriladi.

Beshinchi tamoyil - bu halqimiz an'analari, urf-odatlar hamda **bozor iqtisodiyotining obyektiv qonun-qoidalarini hisobga olgan holda unga «shok terapiyasi» asosida emas, balki evolyusion tadrijiy asosda, puxta o'ylab bosqichma-bosqich o'tish** nazarda tutiladi.

2.O'zbekiston mustaqillik yillarida ijtimoiy-siyosiy rivojlanishning bir qancha bosqichlarini bosib o'tdi. Albatta, ana shu bosqichlar biri ikkinchisidan keskin farq qilmasada, ulardagi asosiy g'oya demokratik jarayonlarning olg'a tomon rivojlanishini va ma'lum bir vaqtga kelganda bu jarayonga yangi kuch, qudrat hamda faollik baxsh etishdir. Chunki jarayonlar izchillik bilan tahlil etilmasa, undagi asosiy muammo aniqlanmasa va istiqboldagi vazifalar belgilanmasa, rivojlanish ham bo'lmaydi.

Istiqlol yillarida jamiyatimiz hayotining barcha sohalarida tub islohotlar yuz berdi. Bu o'zgarishlar iqtisodiy hayotimizni ham qamrab oldi. Respublikaning boy imkoniyatlari, geosiyosiy sharoitidan kelib chiqib, O'zbekistonda demokratik huquqiy davlat barpo etish jarayonidagi eng muhim vazifalaridan biri bozor munosabatlariga asoslangan iqtisodiyotni barpo etish masalasi dastlabki kunlarning eng muhim vazifasi sifatida belgilandi.

O'tish davrida bozor iqtisodiyoti tushunchasi, unga o'tish zarurati, bozor iqtisodiyotiga o'tishning «O'zbekiston yo'li» kabi masalalarning tub mohiyatini anglash eng dolzarb masalalaridan biri edi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tishning umumiyligi, masalan, xususiy mulkchilik, iqtisodiy jarayonlarni boshqarish va takomillashtirishda talab, taklif qoidalarining bir xilligi bo'lishi bilan bir qatorda har bir mamlakatning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiquvchi yo'li mavjuddir. Bunda uning xo'jalik tuzilishi va shart-sharoitlari, joylashgan yeri, tabiati va iqlimi, milliy kelib chiqishi, urf-odatlar, an'ana va milliy tavsifi va boshqa omillar sabab bo'ladi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, dunyodagi hamma mamlakatlar uchun maqbul bo'lgan bir xil taraqqiyot yo'li, bir xil andoza bo'lishi mumkin emas. Hozirda bozor iqtisodiyotiga o'tishning turli modellari mavjud bo'lib, ular barcha mamlakatlarni bitta manzilga – erkin bozor iqtisodiyoti tizimiga olib keladi. Ammo, bozor munosabatlari shakllanishining sotsial-iqtisodiy, tarixiy, milliy va xalqaro sharoiti har xil bo'lganligi tufayli, unga o'tishning milliy xususiyatlari ham mavjud bo'ladi. Shu nuqtai nazardan biror mamlakatning taraqqiyot yo'lini yoki taraqqiyot modelini borligicha qabul qilib bo'lmaydi. Natijada o'zigi xos yo'lni tanlash muhim hisoblanadi.

O‘zbekiston Birinchi Prezidenti Islom Karimovning iqtisodiy tizimni rekonstruksiya va modernizatsiya qilish strategiyasini ishlab chiqishdagi xizmatlari katta bo‘ldi. Sobiq tuzumda amal qilgan va markazlashgan ma‘muriy boshqarish tizimiga asoslangan iqtisodiyot o‘zining hayotiy emasligini, aholining o‘tib boruvchi ehtiyojlarini ta‘minlay olmasligini aniq ko‘rsatdi. Natijada mustaqillik yillarida mamlakat taraqqiyoti uchun O‘zbekistonda bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘lini ishlab chiqish va bu yo‘lda tub islohotlarni belgilash zarurati yuzaga keldi. O‘zbekistonning taraqqiyot yo‘lini ishlab chiqishga Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov boshchilik qildi. Islom Karimov O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992 yil 4 yanvardagi o‘n ikkinchi chaqiriq navbatdan tashqari IX sessiyasida so‘zlagan dasturiy nutqida hamda 1992 yil avgust oyida nashr etilgan «O‘zbekistonning o‘z istiqlol va taraqqiyot yo‘li» asarida O‘zbekistonning taraqqiyot yo‘lini har tomonlama puxta belgilab berdi.

O‘zbekistonning o‘ziga xos taraqqiyot yo‘li Islom Karimovning keyingi asarlari, ma‘ruza va nutqlarida yangi ma‘no – mazmun bilan to‘ldirilib, aniqlashtirilib borildi. O‘zbekistonda ijtimoiy yo‘naltirilgan erkin bozor iqtisodiyotiga o‘tish modeli Islom Karimov tomonidan ishlab chiqildi. Besh tamoyilni o‘z ichiga olgan bu modelning mazmuni va mohiyati Prezidentning 1993 yilda nashr etilgan «O‘zbekiston – bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘li» nomli asarida asoslab berildi.

Ijtimoiy-iqtisodiy yangilanish “o‘zbek modeli”ning konsepsiyasi va tamoyillari, uning dunyo tomonidan tan olinishi. Birinchi Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan mustaqil taraqqiyot yo‘li xalqimiz tomonidan ham, xalqaro maydonda ham taraqqiyot-ning «o‘zbek modeli» deb qabul qilindi. O‘zbek modeli ishlab chiqishda, birinchidan, xalqaro tajriba asos qilib olindi. Ikkinchidan, xo‘jalik imkoniyatlari, shart-sharoitlari, eski tuzumdan meros bo‘lib qolgan muammolar hisobga olindi.

Shuning uchun ham, respublika ichki va tashqi siyosatining asosiy yo‘nalishlari pirovard natijada chinakam mustaqil O‘zbekistonda yangi, adolatli jamiyat barpo etishga qaratildi. «Respublikada sobitqadamlik bilan xalqchil, adolatli jamiyatni bunyod etish - bosh vazifadir, - deb belgilandi. Birinchi Prezidentimiz bu boradagi fikrini davom ettirib «O‘zbekiston - kelajagi buyuk davlat. Bu - mustaqil, demokratik, huquqiy davlatdir. Bu - insonparvarlik qoidalariga asoslangan, millati, dini, ijtimoiy ahvoli, siyosiy e‘tiqodlaridan qat’i nazar fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini ta‘minlab beradigan davlatdir. Xalq davlat hokimiyatining manbayidir», - degan qoidani ilgari surdi. Bu Mustaqillikning bir yilligi arafasidayoq qat’iy qilib o‘rtaga tashlangan davlat siyosati edi. Shuningdek, yangilangan jamiyat har bir a‘zosining siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy turmush tarzini kafolatlovchi yo‘llarni ham ko‘rsatib berdi. Jumladan, **siyosiy sohada** bu:

- xalq, ham bevosita, ham o‘z vakillari orqali davlat hokimiyatini amalga oshirishda to‘liq ishtirok etishi lozimligini;

- hokimiyat bo‘linishining jahon tan olgan qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo‘linish tamoyilini joriy etish asosida demokratiyani chuqurlashtirish hamda milliy davlatchilikni barpo qilishni;

- jamiyatning siyosiy tizimini, davlat idoralarining tuzilmasini tubdan yangilashni;

- barcha fuqarolarning qonun oldidagi huquqiy tengligini va qonunning ustunligini ta‘minlashni;

-bir mafkuraning, bir dunyoqarashning yakka hokimligidan voz kechish, siyosiy tashkilotlar, mafkuralar va fikrlar xilma-xilligini tan olishni;

-demokratiyaning qonuniy tarkibi sifatida ko'ppartiyaviylikni shakllantirishni;

-O'zbekistonda tug'ilib, uning zaminida yashayotgan, mehnat qilayotgan har bir kishi, milliy mansubligi va e'tiqodidan qat'i nazar respublikaning teng huquqli fuqarosi bo'lishga erishishni bildiradi.

Iqtisodiy sohada esa bu:

-milliy boylikning ko'payishini ta'minlaydigan barqaror, rivojlanib boruvchi iqtisodiyotni barpo etishni;

-ijtimoiy jihatdan yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini bosqichma-bosqich shakllantirishni;

-mulk egalari huquqlarining davlat yo'li bilan himoya qilishini ta'minlash va barcha mulkchilik shakllarining huquqiy tengligini qaror toptirishni;

-iqtisodiyotni o'ta markazlashtirmasdan korxonalar va tashkilotlarning Mustaqilligini kengaytirishni, davlatning xo'jalik faoliyatiga bevosita aralashuvidan voz kechishni;

Ijtimoiy va ma'naviy sohada bu:

-insonparvarlik g'oyalariga sodiqlikni, inson, uning hayoti va shaxsiy daxlsizligi, erkinligi, qadr-qimmatini, yashash joyini tanlash huquqi saqlanib qolishini;

-ma'naviyatni qayta tiklashni;

-o'zbek tilini rivojlantirishni;

-hurfiylik, vijdon va din erkinligini qaror toptirishni;

-ijtimoiy adolat qoidalarini ro'yobga chiqarish, aholining eng nochor qatlamlari - keksalar, nogironlar, yetim-yesirlar, ko'p bolali oilalar, o'quvchi-yoshlarning davlat tomonidan iqtisodiy muhofazaga bo'lgan kafolatli huquqlarini ta'minlashni;

-odamlarning iste'dod qobiliyatlarini namoyon etish uchun shart-sharoit yaratish, ma'naviy mulkni himoya qilishni bildiradi.

Mustaqillik yillarida mamlakatda huquqiy demokratik davlat, kuchli fuqarolik jamiyati qurishga, erkin bozor munosabatlariga va xususiy mulk ustuvorligiga asoslangan iqtisodiyotni rivojlantirishga, xalq osoyishta va farovon hayot kechirishi uchun shart-sharoitlar yaratishga, xalqaro maydonda O'zbekistonning munosib o'rin egallashiga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohatlarning ikkinchi bosqichi vazifalari sifatida mamlakatni iqtisodiy rivojlantirish borasidagi asosiy vazifalar - xususiylashtirish va raqobatchilik muhitini shakllantirish jarayonlarini chuqurlashtirish, makroiqtisodiy barqarorlikka erishish, milliy valyutani mustahkamlash, ijtimoiy kafolatlari kuchli bo'lgan demokratik davlatni shakllantirish vazifalarini belgilab beradi.

Mazkur masalaning ustuvor yo'nalishlari sifatida quyidagilar belgilandi:

birinchidan, iqtisodiy siyosatda dehqonchilikka, umuman qishloq hayotiga yetakchi tarmoq sifatida qarash;

ikkinchidan, milliy valyutani joriy qilish, uning qadrini muttasil oshirib borish;

uchinchidan, mulkchilikning barcha shakllariga erk berish, shaxsiy tashabbus va ishbilarmonlikka yo'l ochish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash;

to'rtinchidan, iqtisodni jonlashtirish uchun korxonalarni xusu siylashtirish, bu jarayonni tobora chuqurlashtirish;

beshinchidan, o'tish madaniyati va qadriyatlarini tiklash ishlarini yo'lga qo'yish va bu borada izchil tadbirlarni amalga oshirish.

Bular Mustaqil O'zbekistonda davlat Mustaqilligini amalga oshirishning jamiyat rivojining hozirgi bosqichidagi ustuvor yo'nalishlaridir. Bozor munosabatlariga o'tishning asosiy xususiyatlaridan biri mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirishdan iborat edi. Shuning uchun 1991 yilning 18-noyabrida O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining VIII sessiyasida mulkni "Davlat tasarraufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. Unga ko'ra mulkchilik shakllarini o'zgartirish sahasidagi ishlar mamlakat miqyosida hayotga tatbiq etila boshlandi.

Dastlabki bosqichda xususiylashtirish jarayoni umumiy uy-joy fondini, savdo, mahalliy sanoat, xizmat ko'rsatish korxonalarini hamda qishloq xo'jalik mahsulotlarini tayyorlash tizimini, xullas "kichik xususiylashtirish" jarayonini qamrab oldi. Birinchi bosqichda (1992-1993 yillar) 1 mln. kvartira xususiylashtirildi yoki O'zbekiston shaharlaridagi har bir oildada o'rtacha 4,7kishi bo'lsa, qariyb 5 mlnga yaqin kishi birgina kvartirani xususiylashtirish hisobiga mulkdorga aylandi. "Kichik xususiylashtirish davrida 1992-1994 yillarda 54 mingga yaqin korxona va obyekt davlat tasarrufidan chiqarildi". Xususiylashtirishning yangi bosqichi 1994 yildan boshlanib, shu yilning o'zida 5127 ta obyekt xususiylashtirildi. Bu jarayonlar qishloq xo'jaligida ham boshlandi.

3.O'zbekiston mustaqillikni qo'lga kiritilgach, tabiiy ravishda davlat mustaqilligi va suverenitetini Konstitutsiya asosida mustahkamlash zarurati yuzaga keldi.

O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasini tayyorlash g'oyasi dastlab Islom Karimov tomonidan 1990 yilning mart oyida ilgari surildi. 1990 yil 20 iyun kuni bo'lib o'tgan O'zbekiston Oliy Kengashining II sessiyasida yangi Konstitutsiya ishlab chiqish lozim, degan xulosaga kelindi. Sessiya O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimov boshchiligidagi 64 kishidan iborat Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo'yicha komissiya tuzish to'g'risida qaror qabul qiladi. Komissiya tarkibiga Oliy Kengash deputatlari, Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar vakillari, davlat, jamoat tashkilotlari va xo'jaliklarning rahbarlari, olimlar, mutaxassislar kiritildi.

Konstitutsiyaviy komissiya O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasini ishlab chiqish ustida 2,5 yil ishladi. Konstitutsiya loyihasini ishlab chiqishda konstitutsiyaviy rivojlanishning jahon tajribasi o'rganildi, inson huquqlari, demokratiya va qonunchilik sohasida jahonda qo'lga kiritilgan yutuqlar hisobiga olindi. Milliy davlatchiligimizning tajribasi, Amir Temur va boshqa davlat arbobi hamda allomalarimizning davlatni idora qilish sohasidagi g'oyalari yangi Konstitutsiyaga asos qilib olindi.

Loyihaning dastlabki varianti 1991 yil oktabr – noyabrigacha tayyorlab bo'lindi. U muqaddima, olti bo'limga bo'lingan 158 moddadan iborat edi. Bu loyiha hali mukammallik darajasidan ancha yiroq edi. Uning ustida yanada jiddiyroq va talabchanlik bilan ishlash zarur edi. 1992 yil bahorida esa loyihaning 149 – moddadan iborat ikkinchi varianti ishlab chiqildi. 1992-yil 26-sentyabrda

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi loyihasi umumxalq muhokamasi uchun matbuotda e'lon qilindi. Muhokama 2 oycha davom etdi. Muhokama jarayonida bildirilgan takliflar asosida tuzatishlar kiritilgan loyiha 1992-yil 26-noyabrda matbuotda ikkinchi marta e'lon qilindi. Umumxalq muhokamasi davrida 6 mingdan ortiq taklif va mulohazalar bildirildi, ular inobatga olindi. Birinchi Prezident Islom Karimov O'zbekiston Konstitutsiyasini ishlab chiqishga rahbarlik qildi va o'zining katta hissasini qo'shdi.

1992-yil 8-dekabrda XII chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining XI sessiyasi bo'ldi. Unda mamalakatning Asosiy Qonunini qabul qilish masalasini muhokama qildi. Sessiyada deputatlar loyihaga 80 ga yaqin o'zgartirish, qo'shimcha va aniqliklar kiritdilar. Shunday qilib, shu kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining XI sessiyasi **«O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasini qabul qilish to'g'risida», «O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qabul qilingan kunni umumxalq bayrami deb e'lon qilish to'g'risida» va «O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasini amalga kiritish tartibi to'g'risida»gi Qonunlarni qabul qildi.**

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 6 bo'lim, 26 bob, 128 moddadan iborat. U «Mustaqillik Deklaratsiyasi», «O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida»gi Qonunda mustahkamlangan tamoyillar va g'oyalarni o'zida to'la mujassamlashtirdi.

Davlat ramzlarining qabul qilinishi: O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991-yil 18-noyabr VIII sessiyasida 13 moddadan iborat bo'lgan **«O'zbekiston Respublikasining Davlat bayrog'i to'g'risida»gi Qonuni** qabul qilindi. O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i ramzi mamlakatimiz hududida ilgari mavjud bo'lgan g'oyat qudratli saltanatlar bayrog'iga xos bo'lgan eng yaxshi an'analarni davom ettirgan holda respublikaning tabiatiga xos bo'lgan xususiyatlarni, xalqimizning milliy va madaniy sohalardagi o'zligini ham aks ettiradi.

Bayroqdagi moviy rang – mangu osmon va musaffo suv ramzidir. Yaxshilikni, donishmandlikni, shon-shuhratga sadoqatni bildiruvchi moviyrang Sharqda azaldan qadrlanadi, o'z vaqtida buyuk Amir Temur ham o'z bayrog'iga bu rangni tanlagan. Oq rang – tinchlik va poklik timsolidir. Yosh mustaqil davlat o'z yo'lida baland dovonlardan oshib o'tishi kerak. Bayrog'imizdagi oq rang yo'limizning musaffo va charog'on bo'lishi uchun yaxshi niyat ramzidir. Qizil yo'llar – bu har bir tirik jonning qon tomirida urib turgan hayotiy kuch, tiriklik ramzidir. Yashil rang – serne'mat va orombaxsh tabiat timsoli. Hozirgi vaqtda butun dunyoda atrof-muhitni muhofaza qilish harakatlari keng yoyilmoqda, uning ramzi ham yashil rangdir. Yarim oy — O'zbekiston xalqining ko'p asrlik an'alariga muvofiq keladi. Yarim oy va yulduzlar – musaffo osmonning va tinchlikning ramzlaridir. Bayrog'imizda 12 yulduz tasviri bor, bu o'lkamizda qadimdan buyon barkamollik, mukammallik timsoli hisoblanadi.

Davlat bayrog'i – bizning o'tmishimiz, bugungi kunimiz va kelajagimiz ramzidir. O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i Nyu-York shahrida joylashgan Birlashgan Millatlar Tashkiloti qarorgohida dunyodagi suveren davlatlar bayroqlari qatorida turibdi. O'zbekiston bayrog'i xorijiy mamlakatlarda Prezidentimiz boshliq davlat delegatsiyasini qabul qilish marosimlarida, chet el davlat delegatsiyalarini O'zbekistonda qabul qilish marosimlarida ko'tariladi.

O'zbekiston bayrog'i O'zbekiston Prezidenti qarorgohi Oqsaroy binosi, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi binosi tepasiga ilib qo'yilgan. O'zbekiston sportchilari jahon sport musobaqalarida g'oliblikni qo'lga kiritib, shohsupaga ko'tarilgan paytlarda ham O'zbekiston bayrog'i ko'tariladi. Shu boisdan mamlakatimizda va jahon uzra O'zbekiston bayrog'ining ko'tarilishi, bir tomondan, davlatimiz shon-shuhratini ko'tarsa, ikkinchi tomondan, barchamizga quvonch, faxrlanish, g'urur bag'ishlaydi. O'zbekiston Respublikasi davlat bayrog'i yurtimizning o'tmishi, bugungi kuni va kelajagining yorqin ramzi bo'lib qoldi.

1992-yil 2-iyulda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining X sessiyasida 8 moddadan iborat bo'lgan **«O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi to'g'risida»gi Qonun** qabul qilindi. Davlat gerbidagi har bir belgi chuqur ma'noga ega. Gerb rangli tasvirda bo'lib, Humo qushi kumush rangda, quyosh, boshloqlar, paxta chanog'i va «O'zbekiston» degan yozuvlar tilla rangda, g'o'za shoxlari, barglari va vodiylar yashil rangda, tog'lar havo rangida, chanoqdagi paxta, daryolar, yarim oy va yulduz oq rangda. O'zbekiston Respublikasining Davlat bayrog'i tasvirlangan lenta to'rt xil rangda berilgan.

Gerbning markazida tasvirlangan – qanotlarini keng yozib turgan Humo qushi – baxt saodat va erksevarlik ramzidir. Buyuk bobokalonimiz Alisher Navoiy Humo qushini barcha tirik mavjudotlar ichida eng saxovatlisi deb ta'riflagan. Gerbning yuqori qismida respublikamizning sobit va barqarorligining ramzi sifatida sakkiz qirrali yulduz tasvirlangan. U “qutlug” degan ma'noni anglatadi. Uning ichida yarim oy va besh qirrali yulduz ifodalangan. Quyosh tasviri – davlatimizning yo'li hamisha nurli bo'lishi uchun bildirilgan yaxshi niyat timsoli. Ayni paytda u respublikamizning noyob iqlim sharoitini ham ko'rsatib turadi.

Boshloqlar – rizq-ro'zimiz bo'lmish g'allaning timsoli, oppoq bo'lib ochilayotgan paxta chanoqlari tasvirlangan g'o'za shoxlari – serquyosh yurtimizning dong'ini butun dunyoga taratgan asosiy boyligimiz ramzidir. Bug'doy boshloqlari va paxta chanoqlarining davlat bayrog'iga o'xshagan lenta bilan o'rab qo'yilganligi — bu respublikada yashayotgan xalqlar yakdilligining timsolidir. Gerb rangli tasvirda bo'lib, Humo qushi kumush rangda, quyosh, boshloqlar, paxta chanog'i va “O'zbekiston” degan yozuv tillarangda; g'o'za shoxlari va barglari, vodiylar yashilrangda, tog'lar havorangda; chanoqdagi paxta, daryolar, yarim oy va yulduz oq rangda, O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i tasvirlangan lenta to'rt xil rangda berilgan. Gerb suveren davlatimiz ramzi sifatida ijtimoiy-siyosiy hayotda keng qo'llaniladi. O'zbekistonning xorijiy mamlakatlar bilan tuzilgan bitim va shartnomalarida, davlatlararo aloqa va diplomatik hujjatlarda O'zbekiston Respublikasining davlat gerbi tasviri tushirilgan bo'ladi. Shuningdek, gerb davlat ahamiyatiga molik ichki hujjatlarda, davlat korxonalari va muassasalarining muhrlarida, o'zaro aloqa hujjatlarida ham gerb tasviri boiadi. Milliy valutamiz – so'mda ham davlat gerbi o'z ifodasini topgan.

1992-yil 10-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining XI sessiyasida 12 moddadan iborat **«O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi to'g'risida»gi Qonuni** qabul qilindi.

“O'zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi to'g'risida”gi Qonun 1992-yil 10-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining XI sessiyasida qabul qilindi.

Shoir Abdulla Oripov va bastakor Mutal Burhonov tomonidan tayyorlangan variant tasdiqlandi. Davlat madhiyasi davlat mustaqilligining timsoli bo'lib, u O'zbekiston fuqarosida vatanparvarlik tuyg'ularini uyg'otadi. O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi jamoatchilik oldida ijro etilganida ishtirokchilar uni tik turib, qo'lini ko'ksiga qo'yib kuylaydilar va tinglaydilar.

Har bir mustaqil davlatning asosiy belgilaridan biri – **milliy valyutasidir**. O'zbekiston davlat mustaqilligini ko'lga kiritib o'zining milliy valyutani muomalaga kiritishga kirishdi. Biroq bu jarayon uchun ma'lum vaqt, tajriba kerak edi. Shu boisdan O'zbekiston 1991 – 1993-yillarda Sobiq Ittifoqdan meros qolgan rubl zonasida bo'lib turdi. Ammo sovetlardan keyingi makonda yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarishning keskin pasayishi natijasida rublning qadri ham shunga mos ravishda tushib bordi.

O'zbekiston muomalaga yangi milliy valyuta kiritish ishiga jiddiy kirishdi. 1992 yildayoq muomalaga chiqarishga mo'ljallangan so'm – kupon nusxalari tayyorlanadi. Nihoyat, 1993 yil 1 noyabrda O'zbekistonda so'm – kupon muomalaga kiritildi, uning kursi oldin muomalada bo'lib kelgan rublga tenglashtirilgan edi. O'zbekiston rahbariyati so'm-kuponlar asosida zarur tajriba orttirdi, haqiqiy milliy valyutani joriy qilish tadbirlarini ko'rdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1994 yil 16 iyunda e'lon qilingan «O'zbekiston Respublikasining milliy valyutasini muomalaga kiritish to'g'risida»gi Farmoniga muvofiq **1994 yil 1 iyulidan** boshlab respublika hududida yagona, cheklanmagan va qonuniy to'lov vositasi sifatida **milliy valyutasi – so'm** muomalaga chiqarilgan. 1 so'm kursi 1000 so'm-kuponga tenglashtirilgan holda joriy qilindi.

Muomalaga 1994 yilda 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100 so'mlik, 1997 yil 1 martdan 200 so'mlik, 2000 yil 1 iyuldan 500 so'mlik, 2001 yil 1 sentyabrdan 1000 so'mlik, 2013 yilda 5000 so'mlik, 2017 yil 10000 hamda 50000 so'mlik, 2019 yildan 100000 so'mlik, 2022 yil 15 iyuldan 200000 so'mlik banknotlar chiqarilgan. Keyinchalik, 1, 5, 10, 25, 50, 100, 200, 500 so'm qiymatidagi tangalar muomalaga kiritilgan.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Taraqqiyotning “O'zbek modeli” deganda nimani tushunasiz?
2. Taraqqiyotning “O'zbek modeli” nechta tamoyilni o'z ichiga oladi?
3. Taraqqiyotning o'ziga xos modellari haqida nima bilasiz?
4. O'zbekistonning o'z taraqqiyot yo'li I.Karimovning qaysi asarlarida bayon qilib berilgan?
5. Yangilanayotgan jamiyatning siyosiy sohasida qanday o'zgarishlar amalga oshiriladi?
6. Yangilanayotgan jamiyatning iqtisodiy sohasida qanday o'zgarishlar amalga oshiriladi?
7. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi tarixiy jarayoni haqida nimalarni bilasiz?
8. O'zbekiston Respublikasining Davlat ramzlari haqida gapirib bering.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Levitin L. O‘zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent: O‘zbekiston, 2005.
2. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
3. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
4. A.A.Insopov. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
5. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.
8. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

7-Mavzu: O‘ZBEKISTONDA DEMOKRATIK, FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARINING SHAKLLANISHI, AMALGA OSHIRILGAN SIYOSIY ISLOHOTLAR

REJA:

1. Mustaqil O‘zbekistonda hokimiyatlar bo‘linishi prinsipi. O‘zbekistondagi parlament tizimi va undagi islohotlar. O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati
2. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar
3. O‘zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki
4. O‘z-o‘zini boshqaruv organi – mahalla boshqaruv tizimini takomillashtirish

Tayanch so‘z va iboralar: *Hokimiyatlar bo‘linish prinsipi, huquqiy demokratik davlat, Prezident, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi, nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoat birlashmalari, o‘zini-o‘zi boshqarish organlari, mahalla, sud hokimiyati, milliy parlament, Oliy Majlis, qonunchilik palatasi, Senat, Vazirlar Mahkamasi, sud-huquq tizimi, Oliy sud, fuqarolik sudi, ma‘muriy sud, jinoyat ishlari sudi, iqtisodiy sudlar, hokimlik*

1.O‘zbek xalqining ko‘p asrlik orzu-umidlari ifodasi bo‘lgan mustaqillikning asosiy xususiyati milliy, umuminsoniy qadriyatlarni ta‘minlaydigan huquqiy-demokratik davlat qurish edi.

Mustaqillik yillari milliy davlatchilik asoslarini qurish yillari bo‘ldi. O‘tgan yillar ko‘hna tariximizni teran his qilish, hozirgi jahon sahnasida o‘z o‘rnimizni egallash davri bo‘ldi. Bu davrda biz o‘zligimizni anglab, tarixiy yo‘limizni uzil-kesil tanlab oldik. Mustaqil O‘zbekistonning birinchi Prezidenti I.A.Karimov tarixiy an‘analarga, dunyo tajribalariga, o‘lkaning o‘ziga xos tomonlariga tayangan holda jamiyatni siyosiy jihatdan tubdan isloh qilish yo‘llarini ishlab chiqdi. Bu jarayonda ikkita bosh vazifa:

1.Eski ma‘muriy tizimni tugatish va hokimiyat boshqaruv organlarini qayta qurish;

2.Yangi davlatchilikning huquqiy va siyosiy asoslarini yaratish, davlatchilikda yangi markaziy va mahalliy boshqaruv tizimini shakllantirish masalalarini hal qilishdan iboratdir.

Jamiyatda qonuniylikning g‘alaba qilishi, fuqarolarni ijtimoiy-siyosiy va boshqa huquqlarini himoyasi uchun hokimiyatlarning bo‘linish prinsipi haqli ravishda amalga oshirildi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida **hokimiyatning bo‘linishi tamoyili** Konstitutsiya darajasida mustahkamlandi. Xususan, Konstitutsiyaning 11-moddasida: “O‘zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tizimi-hokimiyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi, sud hokimiyatiga bo‘linishi tamoyiliga asoslanadi”, deb belgilab qo‘yilgan. Mazkur tamoyil davlat idoralari faoliyatining samarali bo‘lishiga shart-sharoit yaratadi, ayni paytda, hokimiyatning suiste‘mol qilinishiga chek qo‘yadi.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining huquqiy holati Konstitutsiyaning V-bo‘lim XVIII bobida va 1994-yil 22-sentabrda qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi to‘g‘risida”gi Qonunda belgilangan. Bu qonunlarga ko‘ra, oliy davlat vakillik organi bo‘lib, qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi.

Mustaqillik qo‘lga kiritilgan dastlabki paytlardan oq O‘zbekistonda demokratiyani taraqqiy toptirish uchun hozirgi zamon jahon standartlariga javob bera oladigan samarali va ishchan parlamentni shakllantirish zarur degan fikrda yakdil edi. Ammo bir ijtimoiy tizimdan ikkinchisiga o‘tish sharoitida bu vazifa – murakkabgina bo‘lib qolmay, balki hayot-mamotni hal qiladigan darajada qiyin masala ham edi.

“Bosqichma-bosqichlilik” tamoyiliga amal qilgan islohotchi davlat ushbu jarayonni quyidagi bosqichlarda o‘tkazdi: **O‘zSSR Oliy Sovetidan – mustaqil O‘zbekistonning Oliy Sovetiga, undan O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga va yarim professional bir palatali parlamentdan – ikki palatali professional parlamentga.** Birinchi bosqichda suverenitet asoslarini o‘rnatish, davlat va jamiyat qurilishi, bozor iqtisodiyotini rivojlantirish va ijtimoiy sohalarida muhim qonunlar qabul qilish kerak edi. Parlamentarizm saboqlarini o‘zlashtirish, bunda nafaqat parlament sub’ektlari, balki butun jamiyat bu saboqlarni o‘zlashtirmog‘i kerak edi. Gap shundaki, parlament degan so‘zning o‘zi mustaqillik qo‘lga kiritilgunicha O‘zbekistonda ishlatilmas edi.

O‘zbekiston 1991 yil 1 sentyabrda davlat mustaqilligiga erishgach, davlat hokimiyatining eng muhim institutlaridan biri sifatida milliy parlamentni rivojlantirishning

sifat jihatidan yangi bosqichi boshlandi. Milliy parlamentarizmning eng yangi tarixi umum e'tirof etilgan uchta asosiy davrga bo'linadi. **Birinchi davr: 1991-1994 yillar, ikkinchisi: 1995-2004 yillar va uchinchi davr: 2005 yildan hozirgi paytgacha.**

Birinchi davr: 1991-1994 yillar

O'tish davri parlamenti deb atash mumkin bo'lgan oxirgi chaqiriq Oliy Kengash davlat boshqaruvining mutlaqo yangi organlarini tashkil etishning, ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan adolatli demokratik jamiyat qurishning huquqiy negizi bo'lgan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini qabul qildi. Parlament yosh davlatning suverenitetini mustahkamlashga qaratilgan «O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida»gi, «O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga saylov to'g'risida»gi va boshqa bir qator qonunlarni qabul qildi.

Oliy Kengashning o'n ikkinchi sessiyasi 1994 yil 23 sentyabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga birinchi saylovni 1994 yil 25 dekabrda o'tkazish to'g'risida qaror qabul qildi. Uch bosqichda (1994 yil 25 dekabrda, 1995 yil 8 va 22 yanvarda) bo'lib o'tgan saylov yakunlariga binoan 245 nafar deputatdan iborat tarkibdagi parlament shakllantirildi. Saylov ko'p partiyaviylik asosida o'tkazildi.

Ikkinchi davr: 1995-2004 yillar

Oliy Majlisga birinchi saylovlar 1994 yil 25 dekabrda ko'ppartiyaviylik va muqobilik asosida o'tdi. 250 ta deputatlik mandati uchun 634 nafar nomzod kurash boshladi, shundan 139 saylov okrugida uchtdan nomzod, 106 okrugda – 2 tadan nomzod kurash olib borgan bo'lsa, faqat 5 ta okrugdangina 1 tadan nomzod ko'rsatilgan edi. Saylovchilar o'zlarining eng yaxshi vakillarini saylashlari uchun barcha saylov huquqlari muhayyo qilingan edi. Saylovlarda 10 million 526 ming 654 nafar saylovchi, ya'ni umumiy saylov huquqiga ega bo'lgan fuqarolarning 93,6 foizi ishtirok qildi.

Oliy Kengash o'rniga O'zbekiston Respublikasining bir palatali parlamenti - Oliy Majlis shakllantirildi.

Birinchi chaqiriq (1995-1999 yillar) Oliy Majlis tarkibida O'zbekiston Xalq-demokratik partiyasidan ko'rsatilgan 69 nafar, «Adolat» sotsial-demokratik partiyasidan 47, «Vatan taraqqiyoti» partiyasidan 14 va «Milliy tiklanish» demokratik partiyasidan ko'rsatilgan 7 nafar deputat bo'lib, deputatlarning qolgan qismini hokimiyat vakillik organlaridan ko'rsatilgan shaxslar tashkil etdi. Parlament fraksiyalari ilk bor tashkil etildi. Bundan tashqari deputatlarning ma'lum bir qismi Qoraqalpog'iston parlamenti, viloyatlar hamda xalq deputatlari Toshkent shahar Kengashi tomonidan saylandi. Shunga ko'ra, fraksiyalar bilan bir qatorda parlament faoliyatida hokimiyatlarning vakillik organlaridan kelgan 120 deputatlik blok ham bor edi. Deputatlarning yarmidan ko'pi yilda 4 marotaba bo'ladigan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi sessiyalari vaqtida qonunchilik vazifalarini amalga oshirib, avvalgi ish o'rinlarida ishlab turgan o'z majburiyatlarini ado qilishda davom etdilar.

Ikkinchi chaqiriq (1999-2004 yillar) Oliy Majlisga saylov hokimiyat vakillik organlari bilan bir qatorda beshta siyosiy partiya va saylovchilar tashabbuskor

guruhlari ishtirokida bo‘lib o‘tdi. Ikkinchi chaqiriq Oliy Majlisda 11 nafar deputatni birlashtirgan «Adolat» sotsial-demokratik partiyasi fraksiyasi, 10 nafar deputatdan iborat «Milliy tiklanish» demokratik partiyasi fraksiyasi, 20 nafar deputatga ega bo‘lgan «Vatan taraqqiyoti» partiyasi fraksiyasi, 34 nafar deputat tashkil etgan Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi fraksiyasi, 49 nafar deputatdan iborat Xalq-demokratik partiyasi fraksiyasi, 107 nafar kishidan iborat hokimiyat vakillik organlaridan saylangan deputatlar bloki va 16 nafar saylovchilar tashabbuskor guruhlaridan saylangan deputatlar bloki ro‘yxatga olindi.

Parlament faoliyatini kuchaytirishga, shu jumladan, qonunchilik jarayonini to‘la professionallashtirishga, qabul qilinayotgan qonun va qarorlarning sifatini oshirishga bo‘lgan ehtiyoj – ikki palatali parlament tizimiga o‘tishning asosiy sabablaridan biri bo‘ldi. Bundan tashqari, taqsimlangan vakilliklarga ham ehtiyoj tug‘ildi, ya‘ni quyi palatani partiyalar va fuqarolar tashabbuskor guruhlaridan saylangan deputatlar bilan shakllantirish (jami 120 nafar), yuqori palatani joylardagi hokimiyat organlari vakillari (Qoraqalpog‘iston, Toshkent shahri va viloyatlardagi deputatlarning mahalliy kengashlaridan 6 kishidan) va mamlakat Prezidenti tayinlaydigan 16 nafar deputat bilan to‘ldiriladigan bo‘ldi (jami 100 nafar senator).

2008 yilda saylov Qonunchiligiga o‘zgartirishlar kiritildiki, bunda Qonunchilik palatasi deputatlari o‘rinlarining soni 120 tadan 150 taga oshirildi. Shundan 15 tasi O‘zbekiston Ekologik harakatidan va 135 tasi siyosiy partiyalardan saylanishi belgilab qo‘yildi. Keyinchalik kiritilgan o‘zgartishlarga ko‘ra O‘zbekiston Ekologik harakatiga berilgan kvotalar bekor qilindi.

Qonun ijodkorligi deputatlar ishining bosh yo‘nalishiga aylandi. 1995 – 2004 yillarda Oliy Majlis 240 ta qonun, 778 ta qaror qabul qildi, amaldagi qonun hujjatlariga 1573 ta o‘zgartish va qo‘shimcha kiritdi, 130 tadan ziyod xalqaro shartnoma va bitimni ratifikatsiya qildi. **Parlament nazorati** bir palatali Oliy Majlis faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘ldi. Oliy Majlis qo‘mitalari va komissiyalari qonunlar, konvensiyalar, milliy dasturlar ijrosini nazorat qilish tartibida har yili 60 ga yaqin masalani ko‘rib chiqdilar.

Oliy Majlisning Qonunchilik palatasiga saylov va ikki palatali parlamentga o‘tish (2004 yildekabr — 2005 yil yanvar). Ikki palatali parlamentga o‘tish munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga o‘zgartirishlar kiritish asosida amalga oshirilgan konstitutsion islohotlar, shuningdek asosiy konstitutsiyaviy qonunlar qabul qilinishi natijasida Qonunchilik palatasiga saylov o‘tkazilib, u ikki bosqichdan iborat bo‘ldi. Saylov o‘tkazish uchun O‘zbekiston Respublikasining Markaziy saylov komissiyasi “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga saylov to‘g‘risida”gi Qonunga muvofiq, saylov uchastkalariga bo‘lingan 120 ta saylov okrugi tashkil etdi. Saylovning birinchi bosqichi 2004 yil 26 dekabr kuni o‘tkazilib, 62 nafar xalq noibi, 2005 yil 9 yanvarda bo‘lib o‘tgan ikkinchi bosqichda Qonunchilik palatasiga 58 nafar deputat saylandi.

Saylovda quyidagi siyosiy partiyalar ishtirok etdi: O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasi, O‘zbekiston Xalq-demokratik partiyasi, O‘zbekiston Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi (2000 yilning iyunida Fidokorlar partiyasi “Vatan taraqqiyoti” partiyasi bilan birlashgan), O‘zbekiston “Adolat” sotsial-demokratik partiyasi, shuningdek O‘zbekiston “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi. Saylov

natijalariga ko'ra siyosiy partiyalar va saylovchilarning tashabbuskor guruhlar vakillari bo'lgan deputatlar o'rtasida parlamentdagi o'rinlar taqsimoti quyida keltirilgan diagrammada berilgan.

Uchinchi davr. Milliy parlamentarizm rivoj topishining uchinchi davri Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining 2005 yil 28 yanvardagi qo'shma majlisidan boshlanib, bunda yangi ikki palatali Oliy Majlis deputatlari va senatorlari amalda o'z ishlariga kirishdilar.

Ikki palatali parlament sharoitlarida qonunlar uch o'qishda qabul qilinadi. Birinchi o'qishda odatda qonun loyihasining umumiy konsepsiyasi va asosiy qoidalaritasdiqlanadi, ikkinchisida - har bir modda batafsil ko'rib chiqiladi hamda shu modda yuzasidan alohida ovoz berish o'tkaziladi, uchinchi o'qishda esa qonun loyihasi uni muhokama qilmay to'laligicha ovozga qo'yiladi. Shundan so'ng qonun qabul qilinib, ma'qullash uchun Senatga yuboriladi. Qonun Senat tomonidan ma'qullangandan so'ng imzolash uchun Prezidentga yuboriladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyin davlat boshqaruvining yangi, zamonaviy va samarali tizimi – **Prezidentlik boshqaruvi** shaklini rivojlantirishga kirishildi. Dunyo davlatchiligi tarixida davlat boshqaruvining monarxiya va respublika shakllari mavjud bo'lib, respublika boshqaruv shakli o'z navbatida parlamentar respublika va prezidentlik respublikasi ko'rinishlariga ega.

Bugungi kunda BMTga a'zo bo'lgan 193 ta davlatdan 143 tasida Prezident lavozimi ta'sis etilgan. *Prezident so'zi lotincha so'z bo'lib, "oldinda o'tiruvchi" ma'nosini bildiradi.*

1990-yil 24-martda O'zbekiston Respublikasida prezidentlik institutining vujudga kelishi mamlakatimiz milliy davlatchiligining rivojlanishida mutlaqo yangi bosqichni boshlab berdi. 1990-yil 1-noyabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasida ijroiya va boshqaruv hokimiyatining tuzilishini takomillashtirish hamda O'zbekiston SSR Konstitutsiyasi (Asosiy Qonuni)ga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi Qonuni bilan davlat boshqaruvining uyg'un tizimini yaratish, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatini bir-biridan qat'iy farqlab qo'yish muhim ekanligini hisobga olib, prezidentlik hokimiyati bilan Ministrlar Sovetining ijroiya-boshqaruv hokimiyati qo'shib yuborildi. O'zbekiston Respublikasi Ministrlar Soveti O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Vazirlar Mahkamasiga aylantirildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ayni vaqtda Vazirlar Mahkamasining Raisi bo'lishi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining va O'zbekiston Respublikasi Ministrlar Sovetining apparati O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi bitta apparatga birlashtirilishi belgilandi. Mazkur qonun mamlakatimizda davlat boshqaruv shakli – prezidentlik respublikasiga asoslanishini mustahkamlab qo'ydi. Prezidentlik instituti ta'sis etilganidan so'ng davlatimizda keng qamrovli islohotlar boshlandi.

1991-yil 18-noyabrda mamlakatimizda prezidentlik saylovlarini tartibga soluvchi "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. Shu asosda 1991-yil 29-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentligiga muqobillik asosida saylov bo'lib o'tdi. Oliy lavozimga ikki nomzod – O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi va O'zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasi nomzodi

Islom Karimov va “Erk” demokratik partiyasi vakili Saloy Madaminov (Muhammad Solih) nomzodi qo'yildi. Saylovlar yakuniga ko'ra, ovoz berishda qatnashganlarning 86 foizi Islom Karimov nomzodini, 12,3 foizi esa Saloy Madaminov nomzodini yoqlab ovoz berdi.

1995-yil 26-martda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qaroriga muvofi q, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolat muddatini 1997-yildan 2000-yilgacha uzaytirish masalasi bo'yicha umumxalq referendumini bo'lib o'tdi. 2000-yil 9-yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi o'tkazildi. Islom Karimov O'zbekiston Respublikasi Prezidentligiga muqobillik asosida o'tkazilgan saylovda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti etib saylandi. 2002-yil 27-yanvarda bo'lib o'tgan referendumda prezidentlik lavozimi vakolati 5 yildan 7 yilga uzaytirildi. 2007-yil 23-dekabrda bo'lib o'tgan saylovda 88,1 foiz ovoz bilan Islom Karimov 7 yilga saylandi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolat muddati 2015-yil dekabrda tugashi munosabati bilan Prezidentlik lavozimiga saylov o'tkazildi. 2015-yil 29-mart kuni prezident saylovida Islom Karimov 90,39 foiz ovoz bilan g'alaba qozondi.

2016-yil 2-sentabrda Islom Karimov og'ir xastalik tufayli vafot etdi. Shu munosabat bilan navbatdan tashqari umumxalq prezidentlik saylovlari o'tkazildi. 2016-yil 4-dekabrda O'zbekiston Konstitutsiyasi va “O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to'g'risida”gi Qonunga muvofiq muqobillik va sog'lom raqobat asosida Prezidentlik saylovi o'tkazildi. Unda 88,61 % ovoz bilan o'sha paytdagi Bosh vazir Shavkat Mirmonovich Mirziyoyev (O'zLiDeP nomzodi) Prezident etib saylandi.

O'zbekiston Respublikasining davlat boshqaruvi tizimiga davlat boshlig'i sifatida Prezident, respublika hukumati sifatida Vazirlar Mahkamasi, vazirliklar, davlat qo'mitalari, markaziy davlat boshqaruvi idoralari va ularning joylardagi mahalliy organlari, viloyat, shahar, tuman hokimlari va hokimiyatlar hamda ularning bo'limlari va boshqarmalar kiradi.

Hukumat bu – davlat boshqaruvining oliy organi bo'lib, Konstitutsiya va qonunlar asosida mamlakatning ichki va tashqi siyosatini amalga oshiradi. Hukumat shu bilan birga, jamoat tartibi va milliy xavfsizlikni ta'minlaydi, shuningdek davlat boshqaruvining boshqa organlari hamda Qurolli kuchlarga umumiy rahbarlik qiladi.

O'zbekiston Respublikasida hukumat “Vazirlar Mahkamasi” deb nomlangan bo'lib, “O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi to'g'risida”gi Qonunga binoan u O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotning, ijtimoiy va ma'naviy sohaning samarali faoliyatiga rahbarlikni, O'zbekiston Respublikasi qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va farmoyishlari ijrosini ta'minlovchi ijro etuvchi hokimiyat organidir.¹¹

O'zbekiston Respublikasi Hukumati tomonidan respublikada ijro etuvchi hokimiyatning amalga oshirilishi to'g'risidagi konstitutsiyaviy qoida hukumat maqomi, uning alohida huquqlarini, tarkibini, qonun chiqaruvchi organlar, ijro

¹¹ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси. 1993 йил 5 сон. 202 модда. (янги тахрирда «Халқ сўзи» газетаси 2003 йил 29 август)

etuvchi hokimiyat organlari bilan o'zaro munosabatlari tarkibini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Hukumat Prezident, Oliy Majlis va sudlar bilan bir qatorda hokimiyatni, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'lish asosida davlat hokimiyatini amalga oshiradi.

Vazirlar Mahkamasi qonun bilan belgilab qo'yilgan o'z tarkibiga ega. Unga ko'ra, Vazirlar mahkamasi tarkibiga Bosh vazir, uning birinchi o'rinbosari va o'rinbosarlari, O'zbekiston Respublikasi vazirlari, davlat qo'mitalarining raislari, davlat va xo'jalik boshqaruvi boshqa organlarining rahbarlari kiradilar.

Vazirlar Mahkamasining asosiy huquqiy maqomi – uning mustaqil O'zbekiston hukumati ekanidadir. Unga, o'z vakolati doirasida, qonunlarni va Prezident farmonlarini ijro etish ma'suliyati yuklangan. Vazirlar Mahkamasi iqtisodiyotning, ijtimoiy va ma'naviy sohaning samarali faoliyatiga rahbarlikni ta'minlaydi. Vazirlar Mahkamasi davlat boshqaruv idoralar tizimiga va o'zi tashkil etadigan xo'jalik boshqaruvi muassasalariga rahbarlik qiladi.

1990-yil 15-noyabrda O'zbekiston Prezidentining "O'zbekiston SSR Prezidenti huzuridagi Vazirlar Mahkamasining tarkibini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni qabul qilindi. Unga muvofiq ravishda O'zbekiston Prezidenti huzurida Vazirlar Mahkamasi tuzildi, Prezident uning Raisi bo'ldi. Respublikada vitse-prezident lavozimi ta'sis etilib, uning zimmasiga Vazirlar Mahkamasiga rahbarlik qilish va uning ishini uyushtirish vazifasi yuklandi. 1992-yil 4-yanvarda vitse-prezident lavozimi tugatildi va O'zbekiston Respublikasining Bosh vaziri lavozimi ta'sis etildi. Bosh vazir zimmasiga vitse-prezident vakolatlari berildi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XX bobida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining konstitutsiyaviy-huquqiy maqomi, uning tashkil etilishi, faoliyatining asosiy yo'nalishlari va vakolatlari belgilab qo'yildi. Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatini O'zbekiston Respublikasining 1993-yilda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi to'g'risida"gi (yangi tahriri 2003-yil) qonuni asosida olib boradi. Vazirlar Mahkamasi O'zbekiston Respublikasining hukumati hisoblanib, Oliy Majlisning qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va farmoyishlari bajarilishiga rahbarlikni ta'minlovchi O'zbekiston Respublikasining ijro etuvchi hokimiyat organidir.

Vazirlar Mahkamasining doimiy organi sifatida Bosh vazir va uning o'rinbosarlaridan iborat tarkibdagi Vazirlar Mahkamasining Rayosati faoliyat ko'rsatadi. 2003-yil O'zbekiston Respublikasining eski tahrirdagi Konstitutsiyasining 89-moddasidagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ayni vaqtda Vazirlar Mahkamasining Raisi hisoblanadi", degan ikkinchi qismi olib tashlandi.

O'zbekiston hukumati – Vazirlar Mahkamasiga Bosh vazir rahbarlik qiladi. Vazirlar Mahkamasi tarkibida Rais lavozimi bo'lmaydigan bo'ldi. Hozirda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining taqdimiga binoan, O'zbekiston Respublikasining Bosh vaziri, uning birinchi o'rinbosari va o'rinbosarlari nomzodlari avval Qonunchilik palatasida, so'ngra Senatda ko'rib chiqiladi hamda tasdiqlanadi. Vazirlar Mahkamasining boshqa a'zolari esa Bosh vazirning taqdimiga binoan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlanadi.

Umuman, hozirgi kunda mazkur islohotlarning mantiqiy davomi sifatida islohotlar chuqurlashtirilmoqda. Oliy Majlisga Bosh vazirga nisbatan ishonchsizlik votumi (lot. erk, ixtiyor, xohish) bildirish huquqi berildi. Vazirlar Mahkamasi vakolatiga taalluqli masalalar yuzasidan qarorlar qabul qilish huquqi Prezident vakolati doirasidan chiqarildi. Saylovlarda yutib chiqqan siyosiy partiya taqdim etgan Bosh vazir nomzodining Parlament tomonidan ko'rib chiqilishi va tasdiqlanishi haqidagi konstitutsiyaviy tartib belgilanib, hukumatga nisbatan ishonchsizlik votumi (saylovchi tashkilot vakillarining ko'pchilik ovozi bilan qabul qilingan qarorlar) instituti joriy qilindi.

O'zbekistonda Bosh vazir maqomiga teng Vitse-prezidentlik lavozimida Shukrullo Mirsaidov (1990 – 1992), Bosh vazir lavozimida Abdulhoshim Mutalov (1992–1995), O'tkir Sultonov (1995–2003), Shavkat Mirziyoyev(2003–2016) lar faoliyat yuritgan. 2016-yil 14-dekabrda **Abdulla Aripov** Bosh vazir lavozimida faoliyat olib bormoqda.

O'tgan yillar davomida boshqaruv sohasidagi vazifalarning bir qismi respublika darajasidan viloyat, shahar, tuman miqyosiga o'tkazildi, mahalla tizimini shakllantirish masalasiga katta e'tibor berildi. Bir so'z bilan aytganda, boshqaruv sohasini markazlashtirishni cheklash ishlari amalga oshirildi va bu boradagi islohotlar davom etmoqda.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasida ko'ppartiyaviylik tizimining vujudga kelishi davlat hokimiyati oliy va mahalliy organlarning takomillashishida katta ahamiyat kasb etmoqda. Istiqlol yillarida vujudga kelgan siyosiy partiyalar o'z faoliyatida o'zbek xalqining eng yaxshi demokratik an'alariga, adolat, ezigulik, tinchlik va inson erkinligi kabi umuminsoniy qadriyatlar hamda g'oyalarga, axloqiylik va odamiylik qoidalariga suyanadi. Ular o'z faoliyatlarini O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga, "Siyosiy partiyalar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining 1996 yil 26 dekabrda Qonuniga va boshqa hujjatlarga muvofiq, shuningdek o'z dasturlariga asosan amalga oshiradilar. Ko'ppartiyaviylik demokratik taraqqiyot yo'lida erishilgan muhim yutuqlaridan biridir.

Ko'ppartiyaviylik – jamiyat hayotida ikki yoki undan ortiq partiyaning faoliyat yuritishidir. Bu holat demokratik yo'lga kirgan davlat va jamiyatlarga xos hisoblanib, jamiyat taraqqiyoti fikrlar xilma-xilligiga asoslanadi. Jamiyatda siyosiy partiyalarning erkin faoliyat ko'rsatishi demokratik huquqiy davlat barpo etishning asosiy garovidir. Hozirgi davr jahondagi demokratiyaning asosiy mezonlaridan biri saylovlarning ko'ppartiyaviylik asosida o'tkazilishidir.

Mustaqillik davrida tashkil topgan ilk siyosiy partiya bu – **O'zbekiston Xalq demokratik partiyasidir**. Partiyaga 1991-yilning noyabrida asos solindi.Uning maqsadi ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi qatlami manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan. Mazkur partiya tashkil etilganidan hozirgi kunga qadar besh marotaba Prezident saylovlarida hamda parlament saylovlarida ishtirok etib, parlamentda o'z fraksiyasini tashkil etishga erishdi.

O'zbekistonda ko'ppartiyaviylikning rivojlanish tarixida o'z o'rniga ega partiyalardan yana biri O'zbekiston **"Vatan taraqqiyoti"** partiyasi bo'ldi. Ushbu partiya 1992-yil tashkil topgan.Lekin besh yillik faoliyati o'z vazifalari doirasida faoliyat yurita olmadi, deb topildi. 2000-yil aprelda "Vatan taraqqiyoti" partiyasi va

“Fidokorlar” milliy-demokratik partiyasining qo‘shma qurultoyi bo‘lib, unda har ikki partiya harakati, faoliyat dasturi yakdilligi muhokama qilindi, ularning birlashib ishlashlari maqsadga muvofiq, degan xulosa asosida ikkita partiya birlashdi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida tashkil topgan partiyalardan yana biri bu – **O‘zbekiston “Adolat” sotsial-demokratik partiyasidir.** 1995-yil fevralda tuzilgan O‘zbekiston “Adolat sotsial-demokratik partiyasi O‘zbekistonda shakllangan sotsial-demokratik partiyadir. Sotsial-demokratik partiyalarning asosiy maqsadi jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni hal etishga qaratilgan. Partiya shuning uchun ham rivojlangan mamlakatlardagi sotsial-demokratik yo‘nalishdagi partiyalar bilan aloqalarni yo‘lga qo‘yishga va xalqaro sotsial demokratik harakatlarda faol ishtiroketishga intilmoqda. O‘zbekiston “Adolat” sotsial-demokratik partiyasi o‘rta sinf va ehtiyojmand aholi tabaqasiga tayanadi, ularning siyosiy va ijtimoiy irodalarini ifodalashga intiladi.

Mustaqillik yillarida tashkil topgan partiyalardan yana biri – bu **O‘zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasidir.** Ushbu partiya 1995-yili iyunda tuzilgan. O‘zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining asosiy maqsad vazifasi milliy an‘analarni va qadriyatlarni saqlashdan iborat. 2008-yil iyunda O‘zbekiston “Fidokorlar” milliy demokratik partiyasi va O‘zbekiston “Milliy tiklanish” demokratik partiyasining birlashuv qurultoyi bo‘lib, unda asosiy masala O‘zbekiston “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi va “Fidokorlar” milliy demokratik partiyasini birlashtirish to‘g‘risidagi masala ko‘rildi. Qurultoyda partiyalarning maqsadli dasturiy vazifalari mazmun-mohiyatiga ko‘ra bir-biriga yaqinligi ta’kidlandi va ular birlashtirildi.

O‘zbekiston siyosiy tizimida o‘ziga xos o‘ringa ega bo‘lib ulgurgan partiya **O‘zbekiston Liberal-Demokratik partiyasi (O‘zLiDeP)dir** Partiya 2003-yil noyabrda tashkil topgan. O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasi umummilliy siyosiy tashkilot sifatida mulkdorlar qatlami, kichik biznes, fermerlik va dehqon xo‘jaliklari vakillari, ishlab chiqarishning yuqori malakali mutaxassislari va boshqaruv xodimlari, ishbilarmonlar manfaatlarini ifodalaydi va himoya qiladi.

2008-yil O‘zbekiston Respublikasining “Saylov to‘g‘risidagi qonun hujjatlari takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonunlariga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi Qonuni qabul qilindi. Unga ko‘ra O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining *Qonunchilik palatasiga besh yil muddatga 135 deputat saylanib, Qonunchilik palatasining 15 deputati O‘zbekiston ekologik harakatidan, o‘z ichki qurultoyidan saylanishi* belgilandi. Ushbu Qonun asosida Oliy Majlisning **Qonunchilik palatasidagi deputatlarining soni 150 deputatdan iborat bo‘ldi.** O‘zbekiston ekologik harakati – 2008-yil avgustda tashkil topgan. Ushbu harakat asosida 2019 yil yanvarda O‘zbekiston ekologik partiyasi tashkil etildi.

2017-yil 22-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi e‘lon qilindi. Mazkur Murojaatnomada O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasidagi 15 ta deputatlik o‘rni belgilab qo‘yilmasdan, Ekologik harakat boshqa partiyalar bilan teng raqobatga kirishgan holda, saylovlar orqali deputatlik o‘rniga erishishi lozimligi taklif etildi va ushbu taklif amaliyotga joriy qilindi.

2010 yil 12 noyabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma majlisi bo'lib o'tdi. Unda mamlakatimizning Birinchi Prezidenti Islom Karimov "Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" mavzusida ma'ruza qildi. Ushbu ma'ruzada O'zbekistonda siyosiy partiyalarning rolini oshirish borasida takliflar bildirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri nomzodi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasiga saylovlarda eng ko'p deputatlik o'rnini olgan siyosiy partiya yoki teng miqdordagi deputatlik o'rinlarini qo'lga kiritgan bir necha siyosiy partiyalar tomonidan taklif etiladi.

Shuningdek, saylovda ishtirok etadigan siyosiy partiyalarning ro'yxatdan o'tishi uchun o'rnatilgan muddat 6 oydan 4 oyga tushirildi. Ayni vaqtda siyosiy partiyalarning saylovda ishtirok etishi uchun ruxsat berish masalasini hal etish borasida zarur bo'ladigan saylovchilar imzosining miqdori avvalgi 50 ming imzo o'rniga 40 ming qilib belgilandi. Shuningdek, deputatlikka nomzodlarning ishonchli vakillari soni 5 nafardan 10 nafargacha ko'paytirildi. Shular qatorida saylov to'g'risidagi qonun hujjatlariga siyosiy partiyaning «vakolatli vakili» degan yangi institut kiritildi, unga imzo varaqalarining to'g'ri to'ldirilishini tekshirishda, saylov uchastkalarida ovozlarni sanab chiqishda ishtirok etish huquqi berildi.

Hozirgi kunda mamlakatimizda beshta siyosiy partiya faoliyat olib bormoqda:

1.**O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi (O'zXDP)** - 1991-yil 1-noyabrda tashkil topgan. Partiya Markaziy Kengashi raisi **Ulug'bek Inoyatov**. A'zolari soni: 520 mingdan ortiq. Markaziy nashri "O'zbekiston ovozi" gazetasi. Rasmiy internet sayti: **www.xdp.uz**

2.**O'zbekiston "Adolat" sotsial-demokratik partiyasi (ASDP)** - 1995-yili 18-fevralda tashkil topgan. Partiya Siyosiy Kengashi raisi: **Bahrom Abduhalimov**. A'zolari soni: 430 mingdan ortiq. Partiyaning rasmiy nashri "Adolat" ijtimoiy-siyosiy gazetasi. Rasmiy internet sayti: **www.adolat.uz**

3.**O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi (O'z MTDP)** - 1995 - yil 3- iyunda tashkil topgan. A'zolari soni: 358 mingdan ortiq. Partiya Markaziy Kengashi raisi **Alisher Qodirov**. Partiyaning matbuot nashri - "Milliy tiklanish" ijtimoiy-siyosiy gazetasi. Rasmiy internet sayti: **www.mt.uz**

4.**O'zbekiston Liberal-demokratik partiyasi (O'zLiDeP)** - 2003 - yil 15-noyabrda tashkil topgan. Partiya Siyosiy Kengashi Ijroiya qo'mitasi raisi **Aktam Xaitov**. A'zolari soni: 1 mln.dan ortiq. Markaziy nashri - "XXI asr" ijtimoiy-siyosiy gazetasi. Rasmiy internet sayti: **www.uzlidep.uz**

5.**O'zbekiston ekologik partiyasi** - 2019 yilning 8 yanvar kuni tashkil etilgan. Partiya Markaziy Kengashi Ijroiya qo'mitasi raisi Narzullo Oblomurodov. A'zolari soni: 453 mingdan ortiq. Markaziy nashri "Oila va tabiat" gazetasi. Rasmiy internet sayti: **www.ecouz.uz**

2. Mamlakatimizni demokratik yangilashning bugungi bosqichdagi eng muhim yo'nalishlaridan biri bu - qonun ustuvorligi va qonuniylikni mustahkamlash, shaxs huquqi va manfaatlarini ishonchli himoya qilishga qaratilgan sud-huquq tizimini izchil demokratlashtirish va liberallashtirishdan iboratdir.

Avvalo, sud hokimiyatini bosqichma-bosqich mustahkamlab borish, sudning mustaqilligini ta'minlash, uni sobiq tuzumda bo'lgani kabi qatag'on quroli va

jazolash idorasi sifatidagi organ emas, balki inson va fuqaro huquq va erkinliklarini ishonchli himoya va muhofaza etishga xizmat qiladigan tom ma'nodagi mustaqil davlat institutiga aylantirishga qaratilgan keng ko'lamli tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Sud hokimiyati hokimiyatning uchinchi tarmog'i bo'lib, uning asosiy vazifasi odil sudlovni ta'minlash va amalga oshirishdir. O'zbekiston Respublikasida sud hokimiyatiga rahbarlikni O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi amalga oshiradi. Respublikamizda sud tarmog'i quyidagilardan tashkil topgan: jinoyat ishlari bo'yicha sud, fuqarolik ishlari bo'yicha sud, iqtisodiy sud va ma'muriy sudlar. Respublikada sud organlarining faoliyati "Sudlar to'g'risida"gi Qonun asosida amalga oshiriladi.

Sudlar tomonidan davlat organlari huquqiy hujjatlarining Konstitutsiyaga va qonunlarga mosligini nazorat qilinishi – sud organlarining vakolatlaridan biri bo'lib hisoblanadi. Ayni paytda sudyalik lavozimiga nomzodlarni taqdim etish, sudyalarning vakolatini to'xtatish va muddatidan oldin tugatish, ularga nisbatan intizomiy ish yurituvni qo'zg'atish vazifalari Adliya vazirligi vakolatidan chiqarilgani ham bu borada muhim qadam bo'ldi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning bosh maqsadi demokratik huquqiy davlat qurish va fuqarolik jamiyatini barpo etishdan iborat. Ushbu asosiy maqsaddan kelib chiqib, sud-huquq tizimidagi islohotlar insonlarning shaxsiy, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy huquq hamda erkinliklarini himoya qilinishini ta'minlashga va kafolatlashga xizmat qiladi. Bu Konstitutsiyamizning 55-moddasida "Har kimga o'z huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilish, davlat organlarining hamda boshqa tashkilotlarning, ular mansabdor shaxslarining qonunga xilof qarorlari, harakatlari va harakatsizligi ustidan sudga shikoyat qilish huquqi kafolatlanishi" bilan mustahkamlangan.

Respublikamizda sud-huquq islohotlarining konstitutsiyaviy asosi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida "O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tizimi hokimiyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linishi prinsipiga asoslanishi" belgilangan. Shuningdek, Konstitutsiyaning 130-moddasida sud hokimiyati qonun chiqaruvchi va ijro hokimiyatlaridan, siyosiy partiyalardan, boshqa jamoat birlashmalaridan mustaqil holda ish yuritishi, 131-moddasida odil sudlovni amalga oshiruvchi O'zbekiston Respublikasining sud tizimi belgilangan. Bu konstitutsiyaviy asoslar insonlarning sud idoralariga bo'lgan ishonchini orttirib, o'z navbatida, sudya va sud xodimlarida o'zlariga yuklatilgan vazifalarni sidqidildan bajarish, ularga mas'uliyat bilan yondoshish hissini kuchaytiradi. Zero, davlat va jamiyatning obro'si sud organlari va sudyalarning qonun normalariga qanchalik rioya qilishiga, ular qabul qilgan qarorlarning adolat me'yorlariga nechog'lik mos kelishiga bevosita bog'liqdir.

Jahon tajribasini hisobga olgan holda ilk bor mamlakatimizda Konstitutsiyaviy sud ta'sis etildi. Bozor iqtisodiyotining rivojlanish sharoitida xo'jalik munosabatlarida qonunchilikni ta'minlashda muhim rol o'ynayotgan xo'jalik sudlari tizimi yaratildi. Sudlarning ixtisoslashuvi, ya'ni fuqarolik ishlari bo'yicha va jinoyat ishlari bo'yicha sudlarning tashkil etilishi bilan fuqarolarning huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilishning huquqiy doirasi yanada kengayganligi bu yo'nalishdagi o'zgarishlarning asosiy omillaridan biri bo'ldi desak, aslo mubolag'a bo'lmaydi.

Shuningdek, 2000 yilda yangi tahrirdagi “Sudlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonunining qabul qilinishi sud tizimini isloh qilishda muhim bosqich bo‘ldi. Sud ishlarini apellyatsiya, kassatsiya va nazorat tartibida ko‘rib chiqish institutlari joriy etildi, tergov-surishtiruv va kishilarni hibsda saqlash muddatlari sezilarli darajada qisqartirildi hamda ishlarni sudlarda ko‘rib chiqishning qat’iy muddatlari belgilandi.

Yangi tahrirdagi “Sudlar to‘g‘risida”gi Qonun sud-huquq tizimini isloh qilishda muhim bosqich bo‘lib, jamiyatni harakatga keltiruvchi huquqiy munosabatlarni tartibga solish, har qanday ko‘rinishdagi huquqbuzarliklarning oldini olish, jazoning muqarrarligini ta‘minlash, fuqarolarning huquqiy ongi, tafakkuri va madaniyatini zamon talablariga muvofiq tarzda shakllantirish, huquqiy himoya qilish ishlarini rivojlangan davlatlar darajasiga yetkazish uchun qonuniy asos yaratdi.

Bundan tashqari, sudlar faoliyatini tashkiliy jihatdan ta‘minlash, xususan, sud tizimi uchun kadrlar masalalari bilan shug‘ullanish vazifasi maxsus organ — O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Sudyalarni tanlash va lavozimlarga tavsiya etish bo‘yicha oliy malaka komissiyasiga yuklatilganini qayd etish lozim.

Shular qatorida O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzurida maxsus vakolatli tuzilma - Sud qarorlarini ijro etish, sudlar faoliyatini moddiy-texnik va moliyaviy ta‘minlash departamenti tashkil etilgan edi. Keyinchalik ushbu department tugatilib, o‘niga Bosh prokuratura huzuridagi majburiy ijro byurosi tashkil etildi.

Ma‘lumki, O‘zbekistonda 2008 yilning 1 yanvaridan boshlab o‘lim jazosi bekor qilindi va uning o‘rniga umrbod yoki uzoq muddatli ozodlikdan mahrum qilish jazo turi joriy etildi.

Mamlakatimizda o‘lim jazosining bekor qilinishi xalqaro hamjamiyatning katta e‘tibor va e‘tirofiga sazovor bo‘lgani albatta ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga molik o‘ta muhim voqeadir. Nufuzli xorijiy ekspertlarning ta‘kidlashiga ko‘ra, ushbu chora va bu sohada yuqorida ko‘rsatilgan boshqa bir qator ishlarning amalga oshirilishi bilan O‘zbekistonda dunyodagi eng liberal jinoiy jazo tizimlaridan biri yaratildi.

O‘zbekistonda esa umrbod ozodlikdan mahrum qilish favqulodda jazo chorasi bo‘lib, faqat ikki turdagi jinoyat, ya‘ni javobgarlikni og‘irlashtiruvchi holatlarda qasddan odam o‘ldirish va terrorizm uchun tayinlanadi. Ushbu jazo turi bizning mamlakatimizda xotin-qizlarga, jinoyat sodir etgan paytda 18 yoshga etmagan shaxslarga va yoshi 60 dan oshgan erkaklarga nisbatan qo‘llanilishi mumkin emas.

Bu borada «Xabeas korpus» institutining joriy etilishi, ya‘ni 2008 yildan ehtiyot chorasi sifatida qamoqqa olishga sanksiya berish huquqi prokurordan sudga o‘tkazilishi prinsipial qadam bo‘ldi. Ushbu qarorning o‘z vaqtida va puxta o‘ylab qabul qilingani bugungi kunda ko‘pgina amaliy misollarda o‘z isbotini topmoqda. Mazkur institutning amaliyotga tatbiq etilishi insonning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklari, uning daxlsizligini himoya qilishda muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Shuningdek, huquqni qo‘llash va sud amaliyotiga 2001 yildan boshlab yarashuv instituti kiritildi va u samarali faoliyat ko‘rsatmoqda. Yarashuv institutining talabiga ko‘ra, ijtimoiy xavfi katta bo‘lmagan jinoiy qilmishni sodir etgan shaxs jabrlanuvchiga etkazilgan zararni to‘liq qoplab bergan taqdirda jinoiy javobgarlikka tortilmaydi. Mazkur institutning samaradorligi hamda o‘zbek xalqining rahmdillik va

kechirimlilik kabi ko'p asrlik an'analariga mosligi uning izchillik bilan kengayib borishiga asos bo'ldi.

2010 yilning 12-noyabrida O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov tomonidan bayon qilingan "Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish Konsepsiyasi"da sud-huquq sohasida bir qancha islohotlarni amalga oshirish taklif qilingan edi. Ushbu konsepsiyada yurtimizda huquqiy davlat asoslarini tobora takomillashtirish va aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish hal qiluvchi vazifa bo'lib qolishi ta'kidlangan. Zero, jamiyatning demokratiya yo'lidan jadal rivojlanishi va bu boradagi islohotlarning samarasi ko'p jihatdan odamlarning huquqiy ongi va madaniyati darajasiga bog'liq.

2016 yil 21 oktabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sud-huquq tizimini yanada isloh qilish, fuqarolar huquqlari va erkinliklarini ishonchli himoyalash kafolatlarini kuchaytirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-4850-sonli Farmoni bilan sud-huquq sohasidagi davlat siyosatining sifat jihatdan yangi darajaga ko'tarildi. Ushbu farmonda uchta asosiy ustuvorlik ajratib ko'rsatiladi:

- sud hokimiyatining haqiqiy mustaqilligi;
- fuqarolar huquqlari va erkinliklarini ishonchli himoyalash kafolatlarini kuchaytirish;
- odil sudlovni amalga oshirish darajasini kuchaytirish.

Sud hokimiyatining haqiqiy mustaqilligini ta'minlash, kasb obro'-e'tiborini oshirish, yuqori malakali va samarali faoliyat yuritadigan sud korpusini tashkil qilish maqsadida birinchi marta sudyalarning vakolat muddatlari qayta ko'rib chiqildi. Xususan, sudyalarni dastlabki besh yillik va navbatdagi o'n yillik muddatlarga tayinlash (saylash), kelgusida esa lavozimni muddatsiz davr mobaynida egallash nazarda tutiladigan tartib joriy qilindi.

2017 yilda esa sud – huquq sohasida katta o'zgarishlar amalga oshirildi. Jumladan, Oliy xo'jalik sudi Oliy sud tarkibiga qo'shilib, yagona sud hokimiyati oliy organi Oliy sud qayta tashkil etildi. Sud sohasida ma'muriy va iqtisodiy sud kabi yangi tarmoqlar tashkil etildi.

Fuqarolarning sud orqali himoyalanish kafolatlari jiddiy tarzda kuchaytirildi, ushbu kafolatdan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirishni ta'minlash bo'yicha katta ko'lamdagi chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Hozirgi vaqtda mamlakatimizda prokuror va advokatning tengligini, jinoyat va fuqarolik ishlari bo'yicha sud faoliyatining barcha bosqichlarida o'zaro tortishuv bo'lishini ta'minlashga, odil sudlovning sifati va tezkorligini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, 2017 yil 1-apreldan jinoiy, jinoiy-prosessual, fuqarolik sessual va boshqa qonun hujjatlariga inson huquqlari va erkinliklari ustuvorligini ta'minlash, sudda ishlarning adolatli va o'z vaqtida ko'rib chiqilishi va jazoning insonparvarligi kafolatlarini kuchaytirish hisobga olingan holda odil sudlovni amalga oshirish samaradorligini kuchaytirishga qaratilgan bir qator o'zgartirishlar kiritildi. Bundan tashqari, mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar qonuniyligini va samarali realizasiya qilinishini ta'minlashda davlat organlari yuridik xizmatlari rolini

oshirish maqsadida, ularning faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha muayyan chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Inson huquqlari va erkinliklarini muhofaza qilishning ta'sirli vositasini barpo etish, xalqaro tashkilotlar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan hamkorlikni kengaytirish, davlat muassasalari xodimlari va aholining inson huquqlari bo'yicha madaniyatini oshirish maqsadida BMTning Inson huquqlari va boshqaruv tizimini demokratiyalashni qo'llab-quvvatlash dasturiga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996 yil 31 oktyabrdagi Farmoni bilan Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi tuzildi. Farmonda Inson huquqlari bo'yicha Milliy markazning maqsad va asosiy vazifalari aniq belgilab qo'yildi. Inson huquqlari bo'yicha milliy institutlar faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida qabul qilingan me'yoriy hujjatlar, xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish maqsadlarida milliy institutlarning qonunchilik asoslarini takomillashtirish O'zbekistonning demokratik o'zgarishlarga sodiqligini yana bir karra namoyish qilmoqda.

3. Fuqarolik jamiyatining asosiy instituti bo'lgan nodavlat notijorat tashkilotlar (NNT) dastlab jamiyatni o'zini o'zi boshqarishi asosida, ya'ni fuqarolik jamiyatining mustaqil ijtimoiy birlik sifatida yashashini ta'minlash ehtiyojlari va manfaatlari asosida paydo bo'ldi. XX asrga kelib nodavlat notijorat tashkilotlar fuqarolik jamiyatining muhim va asosiy institutlaridan biriga aylandi.

Nodavlat notijorat tashkilotlar individlarning ixtiyoriy birlashmalaridir. Ular siyosiy partiyalardan farq qilib, hokimiyatni egallash, lavozimlarga nomzodlar ko'rsatish bilan shug'ullanmaydilar. Lekin, ular hukumat va boshqa siyosiy tashkilotlarga ta'sir qilish uchun harakat qiladilar. Bu sohadagi faoliyat siyosiy tashkilotlar vositasiz bo'lishi lozim. Manfaatlar guruhlarining harakat usullari davlat organlarini ishontirish, maslahat berish, jamoatchilik fikrini shakllantirish, siyosiy arboblarga ijtimoiy guruhlarining ehtiyojlarini yetkazish, o'z manfaatlarini qondirish uchun tashkiliy tadbirlar o'tkazish bilan chegaralanadi¹².

Fuqarolik jamiyatining ilk shakllanish davri nodavlat tashkilotlarning paydo bo'lishi bilan bog'liqdir. Siyosiy tizimda demokratik qadriyatlar keng o'ringa ega bo'lib borgani sari muhim ijtimoiy muammolarni hal etishda «uchinchi sektor» deb ataluvchi nodavlat notijorat tashkilotlar muhim o'rin tuta boshladi. Hozirgi davrda «uchinchi sektor» tushunchasi dunyodagi barcha mamlakatlarda xayriya maqsadlarida tashabbus ko'rsatayotgan va keng faoliyat yuritayotgan nodavlat tashkilotlarga (NNT) nisbatan qo'llanishi keng tus oldi (birinchi sektor - davlat, ikkinchi sektor - tijorat sektori yoki shaxsiy sektor deyiladi).

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 39-moddasidagi «O'zbekiston Respublikasi fuqarolari kasaba uyushmalari, siyosiy partiyalarga va boshqa jamoat birlashmalariga uyushish, ommaviy harakatlarda ishtirok etish huquqiga egadirlar»¹³ kabi fuqarolarning jamiyat institutlarida ishtirok etishini ta'minlab beradigan huquqiy asoslarning e'tirof etilishi respublikada jamiyat taraqqiyoti insoniyat hayotining bir necha asrlar mobaynidagi tajribalari va sinovlaridan muvaffaqiyatli o'tgan erkinlik jamiyati - fuqarolik jamiyati sari intilayotganligini anglatadi.

¹²Каранг: Орнстейн Н. Демократик жамиятда қонун чиқарувчи ҳокимият ўрни. - Озодлик рисоласи. -Вена:АҚШ информация агентлиги,1994.-Б.8-9.

¹³ Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси.-Т.: Ўзбекистон, 2023.

Parlamentda nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatini muvofiqlashtirishga doir yuzlab qonunlar va boshqa huquqiy me'yorlar qabul qilingan bo'lib, ularning ichida O'zbekiston Respublikasining «Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida»gi Qonuni (1999 yil 14 aprel) nodavlat notijorat tashkilotlarning serqirra faoliyatini har tomonlama muvofiqlashtirish va huquqiy jihatlardan ta'minlashga qaratildi. Qonunning 1-moddasida nodavlat notijorat tashkiloti tuzishning umumiy maqsadi ijtimoiy foydali manfaatlarning qondirilishi ekanligi e'tirof etilib, bu bilan nodavlat tashkiloti o'z faoliyatida xalqchillik prinsipiga amal qilishi shart ekanligi belgilab qo'yildi¹⁴. Mazkur Qonunning 2-moddasida «Nodavlat notijorat tashkiloti tushunchasi»ning ta'rifi demokratik qadriyatlar asosida talqin qilinadi: «Nodavlat notijorat tashkiloti - jismoniy va (yoki) yuridik shaxslar tomonidan ixtiyoriylik asosida tashkil etilgan, daromad (foyda) olishni o'z faoliyatining asosiy maqsadi qilib olmagan hamda olingan daromadlarni (foydani) o'z qatnashchilari (a'zolari) o'rtasida taqsimlamaydigan o'zini o'zi boshqarish tashkilotidir.

Nodavlat notijorat tashkiloti jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini, boshqa demokratik qadriyatlarni himoya qilish, ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy maqsadlarga erishish, ma'naviy va boshqa nomoddiy ehtiyojlarni qondirish, xayriya faoliyatini amalga oshirish uchun hamda boshqa ijtimoiy foydali maqsadlarda tuziladi»¹⁵.

«Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida»gi Qonunga binoan nodavlat notijorat tashkilotlarining maqsadlari quyidagi yo'nalishlardagi faoliyatlar bo'yicha amalga oshiriladi:

-birinchidan, keng ma'nodagi madaniy maqsadlarga erishish ko'zlab tuzilgan. Bunda maorif, ilm-fan, madaniyat sohalarida faoliyat olib boriladi;

-ikkinchidan, mamlakat aholisining sihat-salomatligini ta'minlashni ko'zlab faoliyat yuritish (sport va jismoniy tarbiya bilan shug'ullanuvchi, turli xil xastaliklarning oldini olish va ularni davolashning ilg'or tajriba ham usullarini targ'ib etuvchi tashkilotlar);

-uchinchidan, turlicha faoliyat yo'nalishidagi huquqni muhofazalovchi tashkilotlar (masalan, iste'molchilar huquqini himoyalash jamiyati);

-to'rtinchidan, fuqarolarning ma'naviy va boshqa xildagi nomoddiy ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan tashkilotlar (nosiyosiy uyushmalar, ijtimoiy jamg'armalar va boshqalar);

-beshinchidan, xayr-ehson ishlari bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar¹⁶.

Mamlakatda fuqarolik jamiyatining asosi bo'lgan demokratik institutlarni shakllantirish va rivojlantirish jarayonlariga doir islohotlar ham tobora chuqurlashib bormoqda. 2005 yilga kelib respublikada 402 ta respublika ahamiyatiga molik nodavlat jamoat birlashmalari faoliyat ko'rsata boshladi. Ulardan 81 tasi xalqaro tashkilotlardan iborat edi. Nodavlat tashkilotlarning 48 tasi jamg'arma, 78 tasi jamiyat, 4 tasi siyosiy partiya, 42 tasi federatsiya, 16 tasi kasaba uyushmalari, 2 tasi harakat, 20 tasi markaz, 48 tasi assotsiatsiya, 20 tasi uyushma, 5 tasi qo'mita, yana 37 tasi turli nomlarda rasmiy ro'yxatdan o'tganlar. SHuningdek, Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va

¹⁴Ўзбекистон Республикасининг «Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида»ги Қонуни.// «Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига шарҳлар.-Т.: Адолат, 2001.-Б.15.

¹⁵ О'sha joyda.-Б.14.

¹⁶ О'sha joyda.-Б.16.

viloyatlarda davlat ro'yhatiga olingan 1957 ta, shuningdek, hisob ro'yxatiga olingan 2911 ta, hammasi bo'lib 4868 ta mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan jamoat birlashmalari faoliyat ko'rsatdi¹⁷.

O'zbekistondagi NNTlarni xalqaro tashkilotlar ekspertlari quyidagicha tasniflaydi:

1. Aholining yirik qatlamlari ijtimoiy manfaatlari uchun xizmat qiladigan umummilliy tuzilmalar («Mahalla» xayriya jamoat fondi, «Yoshlar ittifoqi», Xotin-qizlar Kengashi, Nogironlar jamiyati, «Nuroni» jamg'armasi va boshq.).

2. Ekologiya, madaniyat va sog'liqni saqlash sohaliga ixtisoslashgan milliy-xalqaro jamg'armalar («Ekosan», «Ibn Sino», «Sog'lom avlod», Orolni qutqarish, Amir Temur va boshq. xalqaro jamg'armalar).

3. Kasbiy va ma'naviy manfaatlar bo'yicha tuzilgan ijtimoiy tashkilotlar (Respublika «Ma'naviyat va ma'rifat» Respublika jamoatchilik markazi, «Ijtimoiy fikr» jamoatchilik fikrini o'rganish markazi va boshq.).

4. Umum milliy xayriya jamiyatlari va jamg'armalari (Bolalar jamg'armasi, «Mehr nuri» jamg'armasi va boshq.).

5. Huquqni himoya qilish nohukumat tashkilotlari (O'zbekiston sudlar uyushmasi, Advokatlar palatasi, Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi va boshq.).

6. Ijodiy ziyolilarning milliy jamoat tashkilotlari (Yozuvchilar uyushmasi, Jurnalistlar uyushmasi, Kompozitorlar uyushmasi, Arxitektorlar uyushmasi va boshq.).

7. Milliy-madaniy markazlar (ular O'zbekistonda yashayotgan milliy jamoalar (ozchilik) vakillarini milliy va etnik belgilariga qarab birlashtiradi, xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik jamiyatlari va boshq.).

8. Ijtimoiy ahamiyatli qatlamlar va ijodiy manfaatlar bo'yicha birlashmalar (Veteran jangchilar birlashmasi, Avtomoto havaskorlarining ko'ngilli jamiyati, Ixtirochilar va ratsionalizatorlar jamiyati, Turistlar klubi, Havaskor qo'shiqchilar klubi va boshq.).

Bundan tashqari, NNTlar qatoriga turli shakllarga mansub bo'lgan tashkilotlarni kiritish mumkin:

- Siyosiy partiyalar va ijtimoiy harakatlar;
- Kasaba uyushmalari;
- Diniy tashkilotlar;
- Turli sport federatsiyalari va uyushmalari¹⁸.

Mamlakatimizda 1991 yili jamoat birlashmalarining soni 200 tani tashkil etgan bo'lsa, 2000 yilda ularning soni 2300 taga, 2010 yilda – 5100 taga etdi. 2014-yilda jamiyat hayotining turli sohalarida 8 ming 100 dan ziyod nodavlat notijorat tashkiloti faoliyat ko'rsatgan. Bu degani 2010 yilga nisbatan 1,6 marta ko'p demakdir¹⁹.

Mamlakatda milliy mustaqillikning dastlabki davrlarida O'zbekiston «Mahalla» xayriya jamg'armasi tashkil topdi. O'tgan davr ichida «Sog'lom avlod uchun» xalqaro nohukumat xayriya jamg'armasi, «Ekosan» xalqaro ekologiya va salomatlik jamg'armasi,

¹⁷Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги жорий архиви. Давлат рўйхатидан ва ҳисоб рўйхатидан ўтган ҳамда фаолият кўрсатаётган нодавлат нотижорат ташкилотлар умумий жадвали (2005 й. 12 майдаги ҳолати). – Б.2-3.

¹⁸Формирование нового видения роли и места ННО в процессах политической и экономической модернизации в Узбекистане.-Т.:ЦЭИ;БМТ Ривожланиш дастури, 2010.-Б.54-55.

¹⁹Ўзбекистон Республикаси нодавлат нотижорат ташкилотлари миллий форуми материаллари, (21-22 декабрь 2014 й.). –Т., 2015.-Б.3-4.

Markaziy Osiyo xalqlari madaniyati Assambleyasi, Xalqaro Amir Temur jamg'armasi, Xalqaro Imom Buxoriy jamg'armasi, «Oltin meros» jamg'armasi, respublika «Ma'naviyat va ma'rifat» jamoatchilik markazi, «Xalq birligi» harakati, O'zbekiston faxriylarini qo'llab-quvvatlash «Nuroni» jamg'armasi, «Kamolot» yoshlar ijtimoiy harakati, «Ijtimoiy fikr» jamoatchilik fikrini o'rganish markazi, Tovar ishlab chiqaruvchilar va tadbirkorlar Palatasi, Milliy matbuot markazi, Baynalmilal madaniy markaz, respublika «Iste'dod» jamg'armasi kabi nodavlat tashkilotlar tuzildi. O'zbekiston xotin-qizlar qo'mitasi esa demokratik prinsiplar asosida butunlay qaytadan tashkil etildi. SHu bilan birga, O'zbekiston «Tadbirkor ayol», O'zbekiston Bolalar jamg'armasi, «Ayol va salomatlik», «Mehr», «Ayollar resurs markazi», «Ayol va jamiyat» instituti kabi xotin-qizlar muammolarini hal etishga qaratilgan va ular manfaatlarini ifodalaydigan nodavlat tashkilotlar faoliyat yuritmoqda.

Hozirgi davrda mamlakatda 27 ta millat vakillari tomonidan tuzilgan 150 ga yaqin milliy-madaniy markaz (MMM) faoliyat olib bormoqda. Ulardan 14 tasi respublika ahamiyatiga molik tashkilot maqomiga egadir. Ularning 31 tasi koreys, 23 tasi rus, 10 tasi tojik, 9 tasi qozoq, 9 tasi tatar millatiga mansub faollar tomonidan tashkil etilgan. SHuningdek, mamlakatda 8 ta ozarbayjon, 7 ta turkman, 6 ta ukrain va qirg'iz, 5 ta turk va Yevropa yahudiylar millatiga mansub bo'lgan milliy-madaniy markazlari faoliyat ko'rsatmoqda. SHuningdek, nemis, polyak va arman, uyg'ur, arab, bolgar, boshqird, grek, gruzin va boshqa millat vakillari ham o'zlarining milliy-madaniy tashkilotlari tarkibida turli madaniy tadbirlar va anjumanlar vositasida faol ishtirok etmoqda.

O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlarini fuqarolik jamiyati instituti sifatida rivojlantirishda 2005 yilning 10 iyunida «O'zbekiston nodavlat notijorat tashkilotlari milliy Assotsiatsiyasi»ning tashkil topishi muhim ahamiyat kasb etdi. Hozirgi davrga kelib «O'zbekiston nodavlat notijorat tashkilotlari milliy Assotsiatsiyasi»ga 400 dan ortiq turli respublika miqyosidagi va viloyatlarda faoliyat yuritayotgan nodavlat notijorat tashkilotlar a'zo bo'lib kirdilar.

Mamlakatdagi kasaba uyushmalarini fuqarolik jamiyati instituti sifatida demokratlashtirishdagi muhim vazifalardan biri – bu xalqaro tajribalardan kelib chiqib, mehnat jamoalaridagi boshlang'ich kasaba uyushmalarining tashkiliy va ijtimoiy himoyaga taalluqli faoliyatini yuksaltirish, ijtimoiy sherikchilikda ham ularning hal qiluvchilik rolini ko'tarish, ularni mustaqil tashkilot sifatidagi maqomini ta'minlash, shuningdek, tarmoqlar kasaba uyushmalari atrofiga jipslashtirish fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga muhim e'tibor berishdir.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida O'zbekistonda davlatning bosh islohotchilik faoliyati natijasida nodavlat notijorat tashkilotlarning demokratik tamoyillar asosidagi huquqiy asoslari shakllandi. Qisqa davr ichida mamlakatda fuqarolik jamiyati qurishning poydevori - konstitutsiyaviy va huquqiy shart-sharoitlar yaratildi. Islohotlar natijasida mamlakatda nodavlat notijorat tashkilotlar tizimi shakllandi. Muhimi, «uchinchi sektor» bilan davlat hamkorligi natijasida mamlakatda nodavlat notijorat tashkilotlarning mustaqil faoliyat yuritishi, davlat va jamiyat ishlarini boshqarishi uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

4. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari – fuqarolarning xalq hokimiyatini bevosita amalga oshirishi, davlat va jamiyat ishlarida to'g'ridan to'g'ri ishtirok etishi vositalaridan biri. Asosiy vazifasi fuqarolarni mahalliy ahamiyatga

bog'liq masalalarni hal qilishda mustaqil ravishda hal etishini ta'minlashdir. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (127modda) va "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida" (yangi tahriri)gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni (2013 yil 22 aprel)da fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining huquqiy holati ko'rsatib o'tilgan.

Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari mahalliy davlat hokimiyati organlari tizimiga kirmaydi. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari yuridik shaxs huquqlaridan foydalanadi, namunadagi muhrga ega bo'ladi va mahalliy davlat hokimiyati organlarida ro'yxatga olinishi kerak. O'zbekistonda 10 mingga yaqin fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyat ko'rsatmoqda. Fuqarolar yig'ini organlarini va ularning mansabdor shaxslarini saylash fuqarolarning qonunda belgilangan saylov huquqlari kafolatlarini ta'minlagan hodda, umumiy, teng va to'g'ridan-to'g'ri saylov huquqi asosida yashirin yoki ochiq ovoz berish yo'li bilan amalga oshiriladi.

"Fuqarolar yig'ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi to'g'risida" Qonun qabul qilingan. Fuqarolar yig'ini – fuqarolar o'zini o'zi boshqarishining yuqori organi bo'lib, aholi manfaatlarini ifodalash va uning nomidan tegishli hududda amal qiluvchi qarorlar qabul qilish huquqiga ega. Fuqarolar yig'inida 18 yoshga to'lgan hamda shaharcha, qishloq, ovul va mahalla hududida doimiy yashayotgan shaxslar qatnashadi. "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi yangi tahrirdagi Qonunda shaharcha, qishloq, ovul fuqarolar yig'ini va shahardagi mahalla fuqarolar yig'inining vakolatlari ko'rsatilgan. Fuqarolar yig'inining qarorlarini bajarish va fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining fuqarolar yig'inlari oraliq davridagi joriy faoliyatini amalga oshirish uchun fuqarolar yig'inining raisi (oqsoqoli), uning maslahatchilari, fuqarolar yig'ini faoliyatining asosiy yo'nalishlari bo'yicha komissiyalarning raislari va yig'inning mas'ul kotibidan iborat tarkibda fuqarolar yig'inining kengashi tuziladi. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining faoliyatini tashkil etishni uning kengashi hamda fuqarolar yig'inining raisi (oqsoqoli) amalga oshiradi.

Fuqarolar yig'inining raisi (oqsoqoli), mas'ul kotibi va kengash devoni xodimlari fuqarolar yig'inining mablag'lari hisobiga ham, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda mahalliy byudjet mablag'lari hisobiga ham ta'minlanishi mumkin. Taftish komissiyasi Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari moliya xo'jalik faoliyatini tekshirish uchun tuziladi. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatining moliyaviy asosi o'z mablag'laridan, xalq deputatlari tuman va shahar Kengashlari tomonidan belgilangan tartibda ajratiladigan byudjet mablag'laridan, yuridik va jismoniy shaxslarning ixtiyoriy xayr-ehsonlaridan, shuningdek, qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa mablag'lardan tashkil topadi.

2017 yil 3 fevral kuni respublika Prezidentining **“Mahalla institutini yanada takomillashtirish” to'g'risidagi PF-4944 sonli Farmoni** e'lin qilindi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mahalla institutini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining mahalliy ahamiyatga molik masalalarni samarali hal qilishdagi rolini oshirish, fuqarolar yig'inlarining mushtarak manfaatlarini ifoda etadigan uyushmaga birlashish huquqini ro'yobga chiqarish, ularning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash

hamda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari bilan o'zaro hamkorligini yanada rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlarni belgilab berdi.

Xususan, Farmonda mahalla institutini yanada takomillashtirishning **ustuvor yo'nalishlari** etib quyidagilar belgilandi:

fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining jamiyatdagi o'rni va rolini yanada kuchaytirish, ularni joylarda xalqning chinakam maslakdoshi va ko'makdoshiga aylantirish;

jamiyatimizda o'zaro hurmat, mehr-oqibat va hamjihatlik muhitini shakllantirishda, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni asrab-avaylash hamda rivojlantirishda mahallalarning ahamiyati va nufuzini yanada oshirish;

yoshlarni ma'naviy boy va jismonan sog'lom etib tarbiyalash, ularning bandligini ta'minlash, yosh avlodni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish, aholining ehtiyojmand qatlamlarini, keksa avlod vakillarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash borasida fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining davlat va nodavlat tashkilotlari bilan o'zaro hamkorligini mustahkamlash;

jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashda, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda, fuqarolarda qonunga hurmat hissini kuchaytirishda mahallalarning bevosita ishtirokini kengaytirish;

Shuningdek, yoshlarni ona Vatanga muhabbat, xalqimizning ko'p asrlik an'analarga hurmat ruhida tarbiyalash, mahallalarda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, keksa avlod vakillarining ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash borasida joylarda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini yanada oshirish maqsadida *Respublika kengashida tashkiliy ishlar va uslubiy masalalar bo'yicha rais o'rinbosari, shuningdek Respublika kengashi hamda hududiy kengashlarda yoshlar ishlari, diniy-ma'rifiy masalalar, keksalar va faxriylar ishlari bo'yicha rais o'rinbosarlari lavozimlarini, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarida esa jamoatchilik asosida faoliyat yuritadigan mahalla fuqarolar yig'ini raisining o'rinbosari - yoshlar masalalari bo'yicha maslahatchi lavozimi joriy etildi.*

Bundan tashqari, ijtimoiy muhim masalalarni hal etishda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari hamda davlat va jamoat tashkilotlari o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirish maqsadida kengashlar kollegial organlari tarkibiga tegishincha davlat hokimiyati vakillik organlari vakillari, moliya, ichki ishlar, mehnat, xalq ta'limi, sog'liqni saqlash vazirliklari, Yoshlar ittifoqi, "Nuroni" jamg'armasi, Xotin-qizlar qo'mitasi, boshqa davlat va nodavlat tashkilotlar hamda ularning hududiy tuzilmalari rahbar xodimlarini kiritildi.

Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarning samarali ijrosini ta'minlash maqsadida mahalla fuqarolar yig'ini Kengashi tarkibiga fuqarolar yig'ini raisining o'rinbosarlarini (fuqarolar yig'ini raisining keksalar va faxriylar ishlari hamda yoshlar masalalari bo'yicha maslahatchilarini), hududdagi profilaktika inspektorlarini, ta'lim muassasalari va qishloq vrachlik punktlari (oilaviy poliklinikalar) rahbarlarini kiritish va ularning o'z faoliyati yuzasidan yilning har choragida fuqarolar yig'ini (fuqarolar vakillarining yig'ilishi)ga hisobot taqdim qilishlari amaliyotini joriy etish belgilab qo'yildi.

Bundan tashqari, mahalla fuqarolar yig'inlarining mahalliy ahamiyatga molik masalalarni hal etish bo'yicha mustaqilligini ta'minlash, o'zini o'zi boshqarish

tizimida ortiqcha bo‘g‘inlardan voz kechish maqsadida *tarkibida mahallalar tuzilgan shaharcha, qishloq va ovul fuqarolar yig‘inlarini mahalla fuqarolar yig‘inlariga birlashtirish va bo‘lish yo‘li bilan qayta tashkil etishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi.*

Barcha tumanlar va shaharlar markazlarida “Mahalla markazi” majmualari binolarini namunaviy loyihalar asosida barpo etishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Shu bilan birga, fuqarolar o‘zini o‘zi boshqarish organlarining zimmasiga yuklatilgan vazifalarning amalga oshirilishiga munosib hissa qo‘shgan tashabbuskor fuqarolar va jamoatchilik tuzilmalari vakillariga taqdim etiladigan “Mahalla iftixori” ko‘krak nishoni ta’ sis etildi.

2022-yil 1-yanvardan boshlab respublikamizdagi har bir mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va kambag‘allikni qisqartirish masalalari bo‘yicha tuman (shahar) hokimining yordamchisi lavozimi ta’ sis etildi. Yoshlar bilan ishlashning yangicha boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, yoshlar muammolarini bevosita mahallalarda hal etish maqsadida 2022-yil 19-yanvarda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni bilan respublikamizdagi har bir mahallada yoshlar yetakchisi lavozimi joriy qilindi.

Mahalla boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan va oshirilayotgan kompleks chora-tadbirlar fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari zimmasidagi vazifalarni samarali bajarish, ularning faoliyatini muvofiqlashtirish, davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlari bilan o‘zaro hamkorligini yanada mustahkamlash hamda mahalla institutining chin ma’noda fuqarolik jamiyati instituti sifatida qaror topish imkonini beradi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Hokimiyatning bo‘linish prinsipi deganda nimani tushunasiz?
2. Vazirlar Mahkamasining qanday vakolatlari bor?
3. Oliy Majlis va Vazirlar Mahkamasining funksiyalarida o‘xshashlik bormi?
4. Mustaqil O‘zbekiston tarixidagi Bosh vazirlar to‘g‘risida nimalarni bilasiz?
5. Fuqarolik jamiyati tushunchasi haqida nimalarni bilasiz?
6. Milliy parlamentarizmning eng yangi tariximizdagi umum e’tirof etilgan uchta asosiy davrining o‘ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
7. Qonun ijodkorligi va parlament nazorati tushunchalarining mazmun-mohiyati nimadan iborat?
8. Huquq-tartibot organlari va sud tizimida qanday o‘zgarishlar bo‘ldi?
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qanday vakolatlarga ega?
10. 2017-yilgi Prezident farmonidan so‘ng sud tizimida qanday o‘zgarishlar sodir bo‘ldi?
11. Vazirlar Mahkamasining tarkibi kimlardan iborat?
12. Respublikamizda qanday siyosiy partiyalar faoliyat ko‘rsatmoqda?
13. Respublikamizda qanday siyosiy partiyalar faoliyat ko‘rsatmoqda?
14. Nodavlat notijorat tashkilot deganda nima tushuniladi?

15. Fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlarining faoliyati to'g'risida nimalarni bilasiz?
16. Ijtimoiy sheriklik deganda nimani tushunasiz?
17. Nodavlat notijorat tashkilotlarning huquqiy asoslari haqida nima bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Levitin L. O'zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent: O'zbekiston, 2005.
2. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
3. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
4. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
5. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.
8. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

8-Mavzu: IQTISODIY ISLOHOTLAR, XUSUSIY MULKCHILIKNING SHAKLLANISHI. O'ZBEKISTONDA BOZOR MUNOSABATLARINING RIVOJLANISHI

Reja:

- 1.O'zbekiston Respublikasida bozor munosabatlarining shakllanishi, uning yo'nalishlari, bosqichlari va xususiyatlari
- 2.Qishloq xo'jaligidagi islohotlar, sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi
- 3.Mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiya va diversifikatsiya qilinishi, bank-moliya tizimini mustahkamlash borasidagi chora - tadbirlar.

Tayanch soʻz va iboralar: *iqtisodiy soha, islohot, xususiy lashtirish, investitsiya, jamoa xoʻjaligi, fermer xoʻjaligi, xususiy mulk, bozor munosabatlari, narxni erkinlashtirish, sanoat, savdo, ishlab chiqarish, eksport, avtomobilsozlik, soliq tizimi, bank tizimi*

1. Oʻzbekiston qaramlik davrida oʻz tabiiy boyliklariga, yer-suv, oʻrmon va boshqa resurslariga oʻzi egalik qila olmasdi, iqtisodiy taraqqiyot yoʻlini oʻzi belgilay olmasdi. Respublika hududida qurilgan va faoliyat koʻrsatayotgan korxonalar markazga boʻysundirilgan edi. Oʻzbekiston rahbariyati, xalqi oʻz hududida qancha mahsulot ishlab chiqarilayotgani, ular qayerga realizatsiya qilinayotgani va qancha daromad keltirayotganidan bexabar edi. Moliya-kredit, bank siyosati yuritishda qaram edi, oʻzining milliy valyutasiga, valyuta jamgʻarmasiga ega emasdi.

Aholi turmush darajasi jihatidan nochorlik, Sobiq Ittifoq miqyosida eng oxirgi oʻrinlardan biri meros boʻlib qolgan edi. Rossiya, Ukraina va Belorussiyadan farqli oʻlaroq, Oʻzbekiston aholisining deyarli uchdan ikki qismi qoʻl uchida tirikchilik qilardi. Eski mustabid tuzurndan oʻtkir ijtimoiy, ekologik muammolar meros boʻlib qolgan edi. Mamlakatimiz aholisi yerning nihoyat darajada shoʻrlanishi, havo boʻshligʻi va suv zahiralarning ifloslanganligi, radioaktiv ifloslanish, Orol dengizining qurib borishi oqibatida juda katta ekologik xavfga duch kelib qolgan edi.

"Bugun oʻsha davr toʻgrisidagi haqiqatni xolisona aytadigan boʻlsak, u zamondagi hayotimizni jahon tarixi va amaliyoti bilan taqqoslaydigan boʻlsak, shuni ochiq aytish kerakki, u paytda Oʻzbekiston bir yoqlama iqtisodiyotga-markazda butunlay qaram, izdan chiqqan iqtisodiyotga ega boʻlgan yarim mustamlaka mamlakat qatoriga aylangan edi"²⁰

Sobiq SSSRning tarqatib yuborilishi bilan respublikalar oʻrtasidagi iqtisodiy aloqalar uzildi, oqibatda Oʻzbekistonning bir qancha sanoat korxonalari toʻxtab qoldi va mahsulot ishlab chiqarish kamaydi. Endilikda iqtisodning tarkibiy tuzilishini yangidan qurish kerak edi. Jahon bozorida raqobatga bardosh bera oladigan va aholining isteʼmol talablarini qondiradigan mahsulot ishlab chiqarishni tashkil qilish zarur boʻldi.

Mustaqillik xalqimizni iqtisodiy zulm, mutelikdan ozod etdi, oʻz yeri, yer osti boyliklari, suv, oʻsimlik va hayvonot dunyosi va boshqa tabiiy zaxiralariga tola egalik qilish huquqini berdi. Barcha mulk, korxonalar Oʻzbekiston tasarrufiga olindi, mustaqil iqtisodiy siyosat yuritish, oʻz iqtisodiy taraqqiyot yoʻlini oʻzi belgilash erkinligini qoʻlga kiritdi.

Davlat mustaqilligini qoʻlga kiritilishi **Oʻzbekistonda bozor munosabatlariga oʻtish** uchun qulay sharoit va keng imkoniyatlar yaratdi. Bizning diyorimizda bozor munosabatlari yangilik emas. Ming yillar davomida ajdodlarimiz hunarmandlar ishlab chiqargan ajoyib mahsulotlarini, tabiiy boyliklarini dunyoning toʻrt tomoniga chiqarib savdogarlik qilgan, mol almashgan. Oʻzbekistonning boy imkoniyatlari, geopolitik sharoitidan foydalanib oʻzimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot yoʻlimizni belgilash dastlabki kunlarning eng muhim vazifasi boʻlib qoldi. Oʻzbekiston tanlagan islohot yoʻli ijtimoiy yoʻnaltirilgan bozor iqtisodini shakllantirishga qaratildi. Bozor

²⁰ Karimov I.A. Oʻzbekiston "XXI asrga intilmoqda. T.: "Oʻzbekiston", 1999, 6-bet

munosabatlariga asoslangan demokratik jamiyat qurishning asosiy tamoyillari birinchi Prezident I.Karimov tomonidan ishlab chiqilib dunyodagi rivojlangan mamlakatlarning yirik mutaxassislari, davlat arboblari tomonidan tan olindi va o'zining hayotiyligini namoyish etdi.

Birinchi bosqichda **totalitar tizimdan hozirgi zamon bozor munosabatlariga o'tish** davridagi bir-biriga bog'liq, ikki vazifani bir vaqtda hal qilishga to'g'ri keldi. Bular: ma'muriy buyruqbozlik tizimining og'ir oqibatlarini tugatib, iqtisodni barqarorlashtirish hamda bozor munosabatlarining negizini shakllantirish. Bu bosqich jarayonida iqtisodiy islohotning g'oyat muhim yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti tomonidan belgilab berildi:

- o'tish jarayonining huquqiy asoslarini shakllantirish, islohotlarning qonuniy-huquqiy bazasini mustahkamlash va rivojlantirish;
- qishloq xo'jaligida mulkchilikning yangi shakllarini vujudga keltirish;
- ishlab chiqarishning pasayib borishiga barham berish.

1991-yil 18-noyabrda qabul qilingan "Mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida"gi qonunga muvofiq, davlat mol-mulkni xususiylashtirish masalalari bo'yicha 20 dan ortiq maxsus dasturlar ishlab chiqildi va ularni amalga oshirishga davlat boshchilik qildi. Xususiylashtirish jarayoni umumiy uy-joy fondini, savdo, mahalliy sanoat, xizmat ko'rsatish korxonalarini, qishloq xo'jalik mahsulotlarini tayyorlovchi xo'jaliklarni davlat tasarrufidan chiqarishdan boshlandi. Bu jarayon «kichik xususiylashtirish» deb nom oldi.

1992-1993-yillar xususiylashtirishning birinchi bosqichida "Kichik xususiylashtirish" amalga oshirildi. Buning oqibatida asosan maishiy xizmat va savdo korxonalari, transport va qurilishning kichik korxonalari, davlat sanoat va mahsulot qayta ishlash korxonalari mulk shaklini o'zgartirdi. Bular mulkning ijara, jamoa va aksiyadorlik shakliga aylantirildi. Uy-joylar keng miqyosda xususiylashtirilib, aholining ayrim qismiga tekin, boshqa qismiga esa arzon narxda xususiylashtirish berildi.

Dastlabki davrda agrar sohada ham islohotlar amalga oshirildi. Natijada qishloq xo'jaligida 770 kolxoz va davlat xo'jaliklari xususiylashtirildi, jamoa va ijara xo'jaliklariga aylantirildi. Lekin qishloqda bu jarayon sekin va qiyinchiliklarni bartaraf etishga to'g'ri keldi. I.A.Karimov ta'kidlaganidek, agrar sohadagi byurokratik boshqaruv tizimining har xil to'siqlari qishloqda islohotning borishiga xalaqit berardi. Mulkning davlat tasarrufidan chiqarish jarayonining birinchi bosqichidagi eng muhim xulosa mulkdorlar sinfining shakllana boshlagani, xususiylashtirish mexanizmining ishlab chiqilishi, iqtisodiy islohotlarga nisbatan kishilar psixologiyasi va munosabatining o'zgarishi bo'ldi. Mustaqillik yillari yuz bergan tub o'zgarishlardan biri mamlakatda ikki yo'l bilan mulkdorlar sinfi shakllana boshladi. Birinchidan, kichik korxonalar va xususiylashtirishni keng rivojlantirish, ikkinchidan, pul mablag'larini omonat kassalari yoki banklariga qo'yish, qimmatbaho qog'ozlarga aylantirish yo'li bilan. Iqtisodiy jihatdan erkin bo'lgan mulkdor "o'z boyligini ko'paytirishdan manfaatdor bo'libgina qolmay, balki butun mamlakatni boyitishga ham qodir bo'ladi"-degan edi O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.A.Karimov.

Kichik xususiylashtirish 1994- yildayoq tugallandi. Davlat ixtiyorida bo'lgan bir milliondan ortiq kvartira yoki davlat uy-joy fondining 95 foizdan ortiqrog'i fuqarolarning xususiy mulki bo'lib qoldi. Bunda har 3 kvartiraning bittasi egalariga imtiyozli shartlar bilan yoki bepul berildi. Urush faxriylari, o'qituvchilar, tibbiyot xodimlari, ilmiy xodimlar va ijodiy ziyolilarga kvartiralar bepul berildi. 2002-yilga qadar Respublika uy-joy fondining 98 foizga yaqini xususiylashtirildi.

1994-yil 21-yanvarda e'lon qilingan «Iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi va 1994-yil 16-martda e'lon qilingan «Mulknı davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish jarayonini yanada rivojlantirishning ustivor yo'nalishlari to'g'risida»gi Prezident farmonlari xususiylashtirish jarayoniga yangi turtki bo'ldi. Bu bilan **davlat mulkini xususiylashtirishning ikkinchi bosqichi boshlandi**. O'rta va yirik korxonalar aksiyadorlik jamiyat-lariga, ijara korxonalariga aylantira boshlandi, bu jarayonga aholi va chet ellik investorlar kengroq jalb qilindi. Davlat mulkini sotish bo'yicha kim oshdi savdolari va tanlovlar tashkil etildi. 2000-2005 - yillarda jami 4660 ta davlat korxonasi va ob'yekti xususiy mulkdorlarga sotildi.

Aloqa, transport, geologiya qidiruv, yoqilg'i-energetika komplekslari xususiylashtirilmadi. Ayrim sohalarda-kimyo, oltin qazish, paxta tozalash, tog'-kon sanoatida 51% aksiya davlat ixtiyorida qoladigan bo'ldi.

1995-yil mamlakatning barcha sohalarini isloh qilishda tub burilish yili bo'ldi. Eng muhimi islohiy jarayonlarga kishilarimizning ishonchi ortdi. Ishlab chiqarishning pasayishi keskin to'xtadi, jamiyatimizda iqtisodiy-ijtimoiy va siyosiy barqarorlik yuz berdi. Moliyaviy vaziyat o'nglanib, inflyatsiyani 1994-yilga nisbatan uch barobar kamaytirishga erishildi. Narxning o'sishi yil boshida 16,9 foizni tashkil etgan bo'lsa, yil oxirida 2,2 foizni tashkil qildi. Valyuta bozorida joriy yilda o'tgan yilga nisbatan 11 marta ko'p, ya'ni 1,3 mlrd dollar sotildi.

Ichki yalpi mahsulot 1995-yilda 1994-yilning darajasiga nisbatan 96 foiz o'rniga 98,8 foizni tashkil etdi. Ishlab chiqarilgan milliy daromad 98,5 foizga yetdi. Sanoat ishlab chiqarish hajmi shu yili o'tgan yilga nisbatan 100,2 foizga teng bo'ldi.

1995-yil o'rtasida Respublika xalq xo'jaligida 30770 kichik korxona va kooperativ, 20115 xususiy korxona ishlab turdi. 15600 fermer xo'jaligi tashkil etildi, ularga 200 ming gektarga yaqin yer biriktirib berilgan bo'lib, 67,5 ming kishi mehnat qilmoqda edi. Fermer xo'jaliklarining tasarrufida 190 mingga yaqin qoramol va boshqa hayvonlar mavjud. 1995-yilning faqat birinchi choragidagina fermer xo'jaliklari tomonidan o'tgan yilning tegishli davridagiga nisbatan ikki barobar ko'p go'sht va sut mahsulotlari tayyorlandi.

1995-yil 5-yanvarda Xususiy tadbirkorlikda tashabbus ko'rsatish va uni rag'batlantirish to'g'risida Prezident farmoni, 1995-yil 21-fevralda «Kichik va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish to'g'risida» qonunlar qabul qilindi.

1995-yil xususiy tadbirkorlik va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tuzilib, bu tadbirkorlarga 10 mlrd.so'm. yordam ko'rsatdi.

Kichik va o'rta biznesga chet ellik investitsiyalar jalb etildi. 2003-yili 450 mln. dollar xorijiy investitsiya sarf qilindi. 1992-yilda 1996-yil 85 mln.dollarga yaqin 2001-yil boshlarida 190 mln. dollardan oshdi. 2003-yil 1-iyulga kichik va o'rta biznes korxonalari 200 mingdan oshdi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi salmog'i 1991- yilda 1,5 foizni, 1999-yilda 12,6 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2005-yilda 38,2 foizga yetdi. 2005- yilda faoliyat yuritayotgan kichik biznes korxonalari soni 310 mingga yetdi. Faqat 2004- yilda bu sektor hisobiga 425 ming ish o'rinlari yaratildi. 2004 - yil 1 - oktabrida mazkur sektorda ish bilan band bo'lganlar soni 6,4 mln. kishini yoki iqtisodiyotda jami band bo'lganlarning 65 foizini tashkil etdi. Bu sohani rivojlantirish maqsadida keyingi 3 yilda ham katta ishlar amalga oshirildi.

Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish yo'lida respublikada g'oyat yirik qurilishlar amalga oshirildi. Mamlakatimizning yoqilg'i mustaqilligiga erishish siyosati izchillik bilan amalga oshirildi. **Istiqlolga erishgan O'zbekiston tarixda ilk bor 1995-yilda neft mustaqilligiga erishdi.** Natijada O'zbekiston aholisining 75% 2003-yilda tabiiy gazdan foydalaniladigan bo'ldi. Bu ko'rsatkich ayrim viloyatlarda ayniqsa ko'zga ko'rinarli bo'ldi. Masalan: 1990-2003-yillari tabiiy gazdan foydalanish Surxondaryo viloyatida 3,2%dan, 59%ga, Qashqadaryoda 5,7%dan 66%gacha, Namanganda 10,5%dan 70,5%ga, Andijonda 11%dan 68,5 gacha oshdi.

1996 yildan boshlab chetdan neft mahsulotlari sotib olish to'xtadi. 1997 yilda O'zbekistonning o'zi neft mahsulotlarini eksport qiluvchi mamlakatga aylandi. Agar 1990 yilda mamlakatimizda 2810 ming tonna neft va gaz kondensati ishlab chiqarilgan bo'lsa, 1998 yilda bu ko'rsatkich 8104 ming tonnani tashkil etdi. Tabiiy gaz ishlab chiqarish hajmi ham tez sur'atlarda o'sib, 1990 yildagi 40761 million kub metrdan 2010 yilda 60111,5 million kub metr hajmiga etdi.

Istiqlol yillarida iqtisodiyotda amalga oshirilgan tarkibiy o'zgarishlar quyidagi jahonshumul ahamiyatga ega bo'lgan natijalarga olib keldi:

- Yonilg'i-energetika resurslariga bo'lgan ehtiyojini O'zbekiston o'zini-o'zi ta'minlaydigan bo'ldi;
- G'alla mustaqilligiga erishildi;
- Ishlab chiqarishda sanoat mahsulotlari hissasi oshdi;
- Sanoatda yuksak texnologiyaga asoslangan istiqbolli tarmoqlarning hissasi oshdi.

Energetika mustaqilligini ta'minlash hamda neft va gazni qayta ishlash tarmoqlarini rivojlantirish dasturi doirasida, istiqlol yillarida eng zamonaviy texnologiyalarga ega bo'lgan chet el kompaniyalari bilan hamkorlikda Buxoro neftni qayta ishlash zavodi ("Teknip", Fransiya) va Sho'rtangazkimyo majmuasi ("ABB") barpo etildi, Farg'ona neftni qayta ishlash zavodi to'liq rekonstruksiya qilindi. Gaz-kimyo tarmog'ining tashkil etilishi tabiiy gazni qayta ishlashni chuqurlashtirish va turdosh tarmoqlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini rivojlantirish imkonini yaratdi.

2.Tarkibiy islohotlar mamlakatimiz aholisining farovonligi, eng avvalo, uning oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojini qondirish masalasiga qaratildi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 1990 yili O'zbekistonga 454,8 ming tonna un, 183,9 ming tonna kartoshka, 1401 ming tonna sut mahsulotlari va shu kabilarni qo'shni respublikalardan olib kelishga majbur bo'lingan. Bunday holat sobiq tuzum davrida yuritilgan biryoqlama iqtisodiy siyosatning natijasi edi. Buning evaziga O'zbekistondan asosan paxta xomashyosini yetkazib berish talab qilinardi. Biroq,

bunday siyosat mamlakatimiz iqtisodiy xavfsizligi, uning mustaqilligiga juda katta tahdid solar edi.

Yuqorida qayd etib o'tilgan qaltis vaziyatni bartaraf etish maqsadida mamlakatimiz rahbari tomonidan aholini eng avvalo, oziq-ovqat, xususan, un mahsulotlari bilan ta'minlash vazifasi qo'yildi. Chunki, mustabid tuzum davrida O'zbekiston iqtisodiyotini paxta xom ashyosini yetishtirishga ixtisoslashtirish shu darajaga yetgan ediki, buning oqibatida 5-6 millionlab gektar dehqonchilik uchun mo'ljallangan yeri bor mamlakat aholining donga bo'lgan ehtiyojining atigi 18 foizini qondira olar, qolgan 82 foizini qo'shni respublikalardan sotib olishga majbur edi. Bu esa nafaqat iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, balki oddiy oqilona xo'jalik yuritish nuqtai nazaridan ham mantiqqa zid kelardi.

Shunga ko'ra, qishloq xo'jaligida paxta yakkahokimligiga barham berilib, ekin maydonlarining katta qismi don mahsulotlariga ajratildi. Agar mustaqillikka erishilgan yillarda paxta maydonlari respublika umumiy ekin maydonlarining 75 foizdan ko'proq qismini tashkil etgan bo'lsa, keyingi davrda paxta yakkahokimligini tugatish va qishloq xo'jalik ekinlari tarkibini optimallashtirish chora-tadbirlari olib borilishi natijasida paxta maydonlari deyarli 41 foizga qadar qisqartirildi. Natijada ozuqabop g'alla importiga qaramlik barham topib, tez orada yurtimizda g'alla mustaqilligi qaror topdi. Agar 1991 yilda 4003 ming tonna miqdordagi don mahsulotini import qilishga majbur bo'lgan bo'lsak, mustaqillikning dastlabki olti yili ichida bu ehtiyojni keskin ravishda 5,4 barobar qisqartirishga, keyinchalik esa milliy ishlab chiqarish hisobidan qondirishga erishildi. G'alla ishlab chiqarish hajmi 1990 yildagi 1899 ming tonnadan 2010 yilda 6952 ming tonnaga, 2014 yilda esa 8050 ming tonnaga etdi, ya'ni 4,2 barobar o'sdi.

2015 yilda ham g'alla yetishtirishda katta natijalarga erishildi. Murakkab ob-havo sharoitiga qaramasdan, fermer va dehqonlarimizning fidokorona mehnati va omilkorligi tufayli shu yili mo'l hosil yetishtirildi – 7 million 500 ming tonnadan ziyod g'alla, 3 million 350 ming tonnadan ortiq paxta xirmoni barpo etildi.

Istiqlol davrida iqtisodiyotda yangi tarmoqlar – avtomobilsozlik, selluloza-qog'oz, qand-shakar, farmatsevtika va boshqa tarmoqlar vujudga keldi. Respublika sanoatida yuksak texnologiyaga asoslangan va istiqbolli tarmoqlarning, ya'ni mashinasozlik, yoqilg'i-energetika, kimyo va engil sanoat kabi tarmoqlarning hissasi ortib bordi. Natijada, 1995 yilga qadar sanoat ishlab chiqarish hajmi pasayib borgan bo'lsa, 1996 yildan boshlab sanoat ishlab chiqarish hajmi izchil o'sib bormoqda. Ma'lumotlardan ko'rinadiki, sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning yillik hajmi 2000 yilda 1990 yildagiga nisbatan 1,2 barobar, 2010 yilda 3 barobar, 2015 yilda esa 4.4 barobar o'sdi.

O'zbekiston iqtisodiyotining tarmoq tuzilishini o'zgartirishda yangi neft konlari, Mingbuloq va Ko'kdumaloq konlarining ishga tushirilishi, Buxoro neftni qayta ishlash zavodining qurilishi, Yangi Angren va Tolimarjon GRESlari qurilishining jadallashtirilishi, metall ishlab chiqarilishining ko'paytirilishi muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyin asosiy e'tibor barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlashga qaratildi. Bu borada dastlabki palladanoq mamlakatimiz o'z taraqqiyot yo'lini izchil amalga oshirishi natijasida, MDHning boshqa ko'plab

mamlakatlaridan farqli ravishda, ishlab chiqarish va aholi turmush darajasining keskin pasayib ketishiga yo‘l qo‘ymaslikka erishdi. 1991-1995 yillarda YIMning pasayishi Qozog‘istonda 75,4, Belorussiyada 54,6, Rossiyada 53, Ukrainada 52 foizni tashkil etgan.

O‘zbekistonda mustaqil taraqqiyotning dastlabki yillarida oldingi yillarga nisbatan pasayish kuzatilgan bo‘lsa (1991-1995 yillar davomida o‘rtacha pasayish 18,8%ni tashkil etgan), ilk marta 1996 yilda 1,7% o‘shishga erishildi.

O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining 2006 yil 16 maydagi PQ-350-sonli qaroriga binoan ustuvor investitsiya loyihalarini samarali moliyalashtirishni ta‘minlash maqsadida tashkil qilingan O‘zbekiston Respublikasining “Tiklanish va taraqqiyot” jamg‘armasi mablag‘lari hisobiga markazlashtirilgan investitsiyalarning moliyalashtirish ko‘lami yildan-yilga oshib bordi.

Jamg‘arma o‘z faoliyati mobaynida Dehqonobod kaliyli o‘g‘itlar zavodi qurilishi, Xonjiza polimetall konini o‘zlashtirish loyihasi, Qamchiq dovoni orqali «Ohangaron-Pungan» magistral gaz tarmog‘ining qurilishi, «Farg‘ona azot» va «Maksam-Chirchiq» ochiq aksiyadorlik jamiyatlarida yirik ammiak agregatlarining rekonstruksiya va modernizatsiya qilinishi, 500 kVli «G‘uzor» kichik stansiyasi va «Surxon» kichik stansiyasi yuqori voltli liniyasi qurilishi, Pomuq va Dengizko‘l konlarida siqish kompressor stansiyalarining barpo etilishi, Qo‘ng‘irot kompressor stansiyasidagi gaz namini qochirish qurilmasi, Qarshi kaskadi nasos stansiyalarining rekonstruksiya qilinishi, «O‘zbekiston havo yo‘llari» milliy aviakompaniyasining havo flotini yangilash loyihalari, 400 ta «Mercedes-Bens» rusumli yo‘lovchi tashish avtobuslarini xarid qilish loyihalari, Sho‘rtan gaz-kimyo majmuasida tozalangan metanni qayta ishlash bazasida suyultirilgan sintetik yoqilg‘i ishlab chiqarish zavodini barpo etish, Yangi «Angren» ko‘mir konini modernizatsiya qilish orqali Angren issiqlik elektr stansiyasining 1-5-sonli energiya bloklarini yil bo‘yi ko‘mir asosida ishlash tizimiga o‘tkazish, Navoiy va Toshkent issiqlik elektr stansiyalarida bug‘-gaz moslamalarini qurish, Toshkent - Samarqand temir yo‘l yo‘nalishida foydalanish uchun «Talgo - 250» yuqori tezyurar elektropoezdlarini xarid qilish, Olmaliq tog‘-metallurgiya kombinatini kompleks modernizatsiya qilish kabi ayrim loyihalarni amalga oshirgan bo‘lsa, hozirda bu loyihalarning ayrimlarini amalga oshirishda faol ishtirok etdi.

Temir yo‘l sohasida 342 kilometr uzunlikdagi yangi “Navoiy-Uchquduq-Nukus-Sultonuvaystog” va 223 kilometrlik “Toshguzar-Boysun-Qumqo‘rg‘on” tarmoqlari barpo etildi. 550 kilometrdan ziyod temir yo‘l liniyalari elektrlashtirildi.

Mustaqillik yillarida aholining yengil avtomobillar bilan ta‘minlanishi 3,5 marta oshgan. **O‘zbekistonda har 2-oila yurtimizda ishlab chiqarilgan shaxsiy avtomobilga ega.**

Respublikamiz uchun tamomila yangi bo‘lgan **avtomobilsozlik** sanoatining tashkil etilishi bilan O‘zbekiston Avtotransport ishlab chiqaruvchilar xalqaro tashkilotining 33-to‘laqonli a‘zosi sifatida qabul qilindi. Bugungi kunda avtomobilsozlik sanoatida Asaka shahrida “UzAutoMotors” kompaniyasi, Samarqand shahrida “Samauto”, Germaniyaning “MAN” kompaniyasi bilan tashkil etilgan yuk avtomobillari ishlab chiqaradigan zavod, Jizzax avtomobil zavodi va boshqa korxonalar faoliyat ko‘rsatmoqda.

Bugun birgina avtomobilsozlik sohasi haqida soʻz yuritadigan boʻlsak, mamlakatimiz istiqbolga erishgandan soʻng oʻz faoliyatini boshlagan Asaka avtomobil zavodida yengil avtomobillarning uchta rusumi ishlab chiqarilgan boʻlib, oʻsha paytda transport vositalari haqida gap ketganda birgina vodiyning Asaka shahri tilga olinar edi. Hozirda esa Toshkent, Samarqand, Xorazm, Jizzax viloyatlari ham Oʻzbekiston avtomobil sanoatining markazlari sifatida tilga olinmoqda. Mazkur zavodlar yengil va yuk avtomobillari, maxsus transport vositalarining 100 dan ortiq turlarini ishlab chiqarmoqda. Bu esa oʻtgan davr mobaynida yurtimiz avtomobil sanoati qanday shiddat bilan rivojlanganini koʻrsatadi.

1996 yil 19 iyul kuni Asakada «OʻzDaewooAvto» qoʻshma korxonasining ishga tushirishi bilan mamlakatimiz iqtisodiyotida butunlay yangi - avtomobilsozlik tarmogʻiga asos solindi. Mazkur tarixiy sanadan boshlab, to bugungi kunga qadar Asaka avtomobil zavodida eng zamonaviy standartlarga javob beradigan, qulay, ishonchli va tejamkorligi jihatidan xorijiy avtoulavlar bilan raqobatlasha oladigan avtomashinalar ishlab chiqarilmoqda.

2008 yil mart oyida Oʻzbekiston avtomobil sanoati hayotida muhim voqea roʻy berdi. Zavod negizida «Oʻzavtosanoat» aksiyadorlik kompaniyasi va «General Motors» kompaniyasi taʼsischiligidagi, yangi «**GM Uzbekistan**» korxonasi tashkil etildi. Buning natijasida oʻzbek avtomobillari yanada zamonaviy va koʻrkam avtomobil rusumlari hisobiga kengaya boshladi. «Chevrolet» brendi ostida «Captiva», «Tacuma», «Epika» rusumli avtomobillar ishlab chiqarilishi boshlandi. Shu yilning noyabr oyida esa Asaka avtomobil zavodi konveyeridan oʻzida koʻrkam va keng interyerni mujassamlashtirgan millioninchi avtomobil - «Lacetti» avtomobili chiqdi.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 22 noyabrdagi «2013-2015 yillarda Xorazm viloyatining sanoat salohiyatini rivojlantirish dasturi toʻgʻrisida»gi 1856-sonli qarori va Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 21 fevraldagi «Xorazm viloyatida «Damas» rusumli yengil avtomobillarni ishlab chiqarishni tashkil qilish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi 51-sonli qaroriga muvofiq viloyatda «GM Uzbekistan» aksiyadorlik jamiyatining Xorazm viloyat filiali - «Xorazm avto» zavodi ishga tushirildi. 2014 yilning birinchi yarmida «Damas» va «Orlando» rusumli avtomobillarni yigʻish boshlandi. Shu yilning oʻzida 30,7 ming dona «Damas» va «Orlando» avtomobillari ishlab chiqarildi. Bundan tashqari, yurtimizdagi kichik biznes egalari va xususiy tadbirkorlarga qulaylik yaratish maqsadida oʻtgan yilning oxirida «Labo» avtomobilini ishlab chiqarish ham yoʻlga qoʻyildi.

Shuni alohida taʼkidlash kerakki, koʻp yillardan buyon yengil avtomobillarimiz aksariyat kompaniyalar tomonidan oʻtkaziladigan reytinglarda ommabopligi boʻyicha yuqori oʻrinlarni egallab kelmoqda. Xususan, «Matiz» avtomobili Rossiya bozorlarida ommabopligi va koʻp sotilgani bilan «Yil avtomobili» degan nomni qoʻlga kiritgan.

Avtomobilsozlikni rivojlantirish va uning ishlab chiqarish salohiyatini yuksaltirishda mahalliyashtirish muhim oʻrin tutishi hech kimga sir emas. Bu iqtisodiyotni barqaror taraqqiy ettirish, yangi ish oʻrinlari tashkil etish, ishlab chiqarishga yangi va samarali texnologiyalarni tatbiq qilishni jadallashtirish imkonini beradi.

2011 yili O‘zbekistonda «General Motors» korporatsiyasi bilan hamkorlikda dvigatellar ishlab chiqaradigan yangi qo‘shma korxona faoliyati yo‘lga qo‘yilganini ham alohida ta’kidlash joiz. MahalliyLashtirish Dasturi asosida tashkil etilgan «General Motors Powertrain Uzbekistan» qo‘shma korxonasi yiliga 132 mingdan ortiq dvigatel ishlab chiqarish quvvatiga ega. Muhimi shundaki, «Yevro-5» Xalqaro ekologik standartlariga to‘la javob beruvchi o‘zimizda ishlab chiqarilayotgan ushbu dvigatellar Asaka avtomobil zavodiga yetkazib berilishi bilan birga, qator xorijiy mamlakatlarga ham eksport qilinmoqda.

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 1 - iyun kuni “Avtomobil sanoatini 2017-2021 yillarda yanada rivojlantirish va boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi” qarorni imzoladi. Qisqa davr ichida amalga oshirilgan ishlardan yana biri “O‘zavtosanoat” aksiyadorlik kompaniyasi “O‘zavtosanoat” aksiyadorlik jamiyatiga aylantirildi. Shuningdek, Prezident O‘zbekiston Respublikasi avtomobil sanoatini 2017-2021 yillarda rivojlantirish dasturini tasdiqladi. Dasturga ko‘ra, “O‘zavtosanoat” AJ 2021 yilga qadar tovar mahsuloti ishlab chiqarish hajmini 3 barobarga oshiradi. Ushbu dastur doirasida 800 mln.dollarlik sarmoyalar o‘zlashtiriladi. Shu bilan birga, importning ishlab chiqarish hajmiga nisbatan solishtirma nisbati 12,5 foizga qisqaradi, sanoat korxonalarida mehnat qiluvchilar miqdori esa 1,2 barobarga oshadi.

Prezident GM Uzbekistan AJ avtomobillariga aksiz solig‘i stavkasini 29 foizdan 27 foizga pasaytirdi. Shu bilan birga, bunday pasayish 2017 yilning 1 iyuniga qadar imzolangan, avtomobil qiymatining kamida 85 foiziga to‘langan shartnomalar bo‘yicha realizatsiya qilinuvchi avtomobillarga tegishli bo‘ladi. Shavkat Mirziyoyev Pskent avtomobil poligonini “O‘zavtosanoat” AJ avtomobillari mintaqaviy sinov bazasini tashkil etishga berdi. “O‘zavtosanoat” AJning ba’zi korxonalari soliq imtiyozlarini oldi.

Milliy avtomobilsozlik sanoatiga asos solinishi natijasida Uzbekistan o‘z mahsulotlari bilan jahon bozoriga chiqish imkoniyatiga ega bo‘ldi. Bugungi kunda quyidagi avtozavodlar O‘zbekistonda faoliyat olib bormoqda.

1999-yil → “SamAuto” (Samarqand avtomobil zavodi);

2007-yil → “GM Uzbekistan” AJ (hozirda UzAutoMotors);

2009-yil → “MAN Auto Uzbekistan”;

2011-yil → “GM Powertrain Uzbekistan” QK kabilar.

Bugungi kunda O‘zbekiston **elektrotexnika** sohasi ishlab chiqarayotgan maishiy texnikaning 30% dan ortig‘i Rossiyaga eksport qilinmoqda. “O‘zeltexsanoat” ma’lumotiga ko‘ra, o‘zbekistonlik ishlab chiqaruvchilar Rossiyaga asosan xolodilnik, televizor, turli kabellar va yuqori voltli mahsulotlar eksport qilmoqda. Shuningdek, O‘zbekiston mahsulotlari bugungi kunda O‘rta Osiyo, Yevropa va Yaqin Sharq mamlakatlariga ham yetkazib berilmoqda. E’tibor bering: sobiq tuzumda yuqoridagi mahsulotlarning barchasi bizga chetdan olib kelingan bo‘lsa, bugun esa bu mahsulotlar bizdan chetga eksport qilinmoqda.

3.Bugungi kunda bank tizimini isloh qilish ularga yanada ko‘proq mustaqillik berish banklarning o‘z aktivlarini va ustav fondini ko‘paytirish sarmoyalash imkoniyatlarini oshirish muammolariga katta e’tibor berayotganimiz bejiz emas albatta.

Nega deganda bank kapitali orqasida o'z aktivlarining ko'payishidan banklarni samarali ishlashidan foyda ko'rishidan manfaatdor bo'lgan haqiqiy mulkdorlar turishi ayniqsa ulkan ahamiyatga ega".

O'zbekistonda mustaqil **bank tizimini yaratish** bo'yicha eng asosiy tadbir – 1991 yilda O'zbekiston Respublikasining “Banklar va bank faoliyati to'g'risida”gi Qonuni qabul qilinishi hisoblanadi. Bu esa o'z navbatida respublikada ikki pog'onali bank tizimining yaxlit qoidalarini shakllantirish, shuningdek bank tizimida sog'lom raqobat munosabatlarini faollashtirishning qonunchilik poydevorini yaratishga asos bo'ldi. SSSR Davlat bankining tarkibiy bo'linmasi hisoblangan, ayni vaqtda kredit va hisob-kitob operatsiya muassasasi vazifasini bajarib kelgan sobiq respublika Davlat banki tugatildi. Markaziy bank zimmasiga federal rezerv tizimiga xos bo'lgan vazifalar yuklatildi. Davlat shu bilan bir qatorda tijorat banklarining rivojlanishiga ham yordam berdi. Sobiq, tarmoq doirasida ish yurituvchi davlat banklari tugatildi. Agrosanoat banki va Sanoat-qurilish banki ixtisoslashtirilgan aksiyadorlik-tijorat banklariga aylantirildi. Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki tuzildi.

O'zjamg'armabankka (hozirgi Xalq banki) kredit-moliya muassasasi maqomi hamda kredit resurslaridan jismoniy va yuridik shaxslarga qarz berish uchun foydalanish, shuningdek, kredit resurslarini banklararo pul bozorida kim oshdi savdosi orqali sotish huquqi berildi.

Ixtisoslashtirilgan aksiyadorlik - tijorat banklari – “G'allabank”, “Mevasabzavotbank”, “Tadbirkorbank”, “Savdogar” va boshqa banklar tuzildi. Bu banklar tadbirkorlik ishlariga xizmat qildi, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, iste'mol bozorini eng zarur tovarlar bilan boyitish manfaatlarini ko'zlab investitsiyalar uchun mablag' beradi.

O'zbekistonda ikki pog'onali bank tizimini tashkil qilishga 1988 yildan boshlab kirishilgan bo'lsada, bu maqsadning to'liq amalga oshirilishiga 1994 yildan boshlab sharoit yuzaga keldi. Bu davrga kelib Markaziy bankning tashkiliy tarkibiy asosi, faoliyat olib borish uslubi o'zgardi, tijorat banklarning soni va ular bajaradigan operatsiyalar salmog'i oshib bordi. Bu bosqichda kreditdan foydalanish masalasida keskin o'zgarishlar yasaldi, tarmoqlar, birlashmalar, korxonalar, avvalo o'z kuchiga ishonishlari iqtisodiy barqarorlik omillaridan biri etib belgilandi .

Mazkur Qonunga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tuzilib, uning zimmasiga respublikada pul muomalasini tartibga solish, tijorat banklari tizimini vujudga keltirish va to'lov tizimini tashkil etish vazifalari yuklatildi. Bu vazifalarni bajarish uchun Markaziy bankda pul-kredit va valyuta siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirishga, tijorat banklari faoliyatini tartibga solish va nazorat qilishga, hisob-kitoblar va to'lov tizimini rivojlantirishga xizmat qiluvchi bo'linmalar tuzildi.

Iqtisodiyotning turli tarmoqlarini moliyalashtirish esa yangidan tuzilgan ixtisoslashtirilgan tijorat banklariga yuklatildi. Shunga muvofiq ravishda, tijorat banklari ham o'zlarining ichki tarkibiy bo'linmalarini qayta tuzish va rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishga kirishdilar.

Mamlakatimizda keyingi yillarda iqtisodiyotni barqarorlashtirishga qaratilgan muhim tadbirlardan biri bu pul muomalasini mustahkamlash valyuta munosabatlarini tartibga solish bo'ldi. Bu iqtisodiy mustaqillikning asosiy shartlaridan biridir.

O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimov 1993 yil 7 mayda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi sessiyasida nutq so‘zlarkan «*Mustaqil davlat boshqa davlatlardan ayri tarzda iqtisodiy hur bo‘lishi uchun o‘z puliga o‘zining milliy valyuta siga ega bo‘lmog‘i kerak. Bu iqtisodiy mustaqillikning asosiy shartlaridan biridir*».-degan edi.

1994 yil 1 iyuldan boshlab O‘zbekiston Respublikasining pul birligi - so‘m muomalaga kiritildi. Shu kundan boshlab respublika hududidagi yagona qonuniy to‘lov vositasi sifatida u barcha turdagi to‘lovlar uchun shuningdek bankdagi hisob varaqalariga kiritish uchun qabul qilinishi shart bo‘lib qoldi. Keyingi vaqtlarda milliy valyuta qadrini oshirish uchun katta ishlar qilindi.

Natijada 1995-1996 yillarda pul qadrsizlanishi sur‘atlari ancha qisqardi.

1995 yil 21 dekabrda Oliy Majlisning 4 sessiyasida “O‘zbekiston Respublikasi Markaziy Banki to‘g‘risida” “Banklar va banklar faoliyati to‘g‘risida” alohida Qonunlar qabul qilindi. Bu huquqiy hujjatlar Xalqaro Valyuta Fondi va Jahon banki tomonidan yuqori baholandi. Mustaqillikning dastlabki yillarida 20 ta tijorat banki ro‘yxatga olingan. 1995 yildan ularning 19 tasi aksiyadorlik –tijorat shaklida 5tasi ma’sulyati cheklangan jamiyat 1tasi kooperativ 2tasi xorijiy sarmoya ishtirokidagi 2 tasi davlat banki sifatida faoliyat ko‘rsatgan. Bugungi kunda respublikamizda 30 dan ortiq banklar faoliyat ko‘rsatmoqda. 2022 yildan banklarni xususiylahstirish bo‘yicha yirik loyihalar amalga oshirilishi boshlandi.

Mamlakatimiz iqtisodiyotini barqarorlashtirishda **soliq siyosatini takomillashtirishga qaratilgan choralar** ham muhim rol o‘ynaydi. Chunki soliqlar xazinani to‘ldiruvchi asosiy manbadir. Shuning uchun ham mustaqillik yillarida mamlakatda mavjud soliq tizimini takomillashtirishga katta e’tibor berildi.

Vazirlar Mahkamasining 1991 yil 12 avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasida Soliq organlari haqida”gi Qarori O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1994 yil 18 yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasining Davlat Soliq Bosh Boshqarmasini O‘zbekiston Respublikasining Soliq qo‘mitasiga aylantirish to‘g‘risida”gi Farmoni imzolanishi soliq tizimidagi tarkibiy o‘zgarishlarni amalga oshirishda turtki bo‘ldi.

1997 yilga kelib faoliyati kengaygan O‘zbekiston Respublikasi Soliq qo‘mitasi Davlat Soliq qo‘mitasi deb o‘zgartirildi.

Bozor iqtisodiyotiga o‘tish sharoitlarida barcha sohalar qatori soliq tizimiga bo‘lgan munosabatlar ham tubdan o‘zgardi. U ikkinchi darajali tizimdan bozor iqtisodiyotini amalda tartibga soluvchi muhim vosita va davlat daromadlarini vujudga keltiruvchi bosh manba darajasiga ko‘tarildi.

Mavjud tizimli muammolarni bartaraf etish, 2017–2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan soliq yukini kamaytirish va soliq solish tizimini soddalashtirish, soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish vazifalarini amalga oshirish maqsadida keng jamoatchilik muhokamasi natijalari hamda Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Jahon banki va xalqaro ekspertlarning tavsiyalariga asoslanib ishlab chiqilgan O‘zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasining asosiy yo‘nalishlari belgilab olindi.

Ta’kidlash joizki, bu jarayonda mustaqil byudjet tizimimizga ega bo‘lgan davrdan buyon eng yuqori ko‘rsatkich 2018 yilga tegishli bo‘lmoqda, ya’ni davlat byudjetiga

soliq tushumlarini prognozi 2018 yilda 62229,5 mlrd so'm qilib belgilangan bo'lsa, dastlabki rasmiy ma'lumotlarga ko'ra davlat byudjetining ijrosi 74500 mlrd so'mdan ortiq bo'lgan, bu esa qariyb 20 % ga ortig'i bilan bajarildi. Oxirgi ikki yildagi prognoz ko'rsatkichlarining yuqori bo'lishining asosiy sabablari sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 iyundagi «Mahalliy byudjetlarni shakllantirishda joylardagi davlat hokimiyati organlari vakolatlarini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni, 2017 yil 18 iyuldagi «Soliq ma'muriyatchiligini tubdan takomillashtirish, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning yig'iluvchanligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni, 2018 yil 29 iyundagi «O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida»gi Harakatlar strategiyasining soliq tizimini isloh qilish borasidagi vazifalarning amalga oshirilishi natijalari va keng qamrovli iqtisodiy islohotlardan ko'zlangan maqsadlarga erishish yo'lidagi farmoni, 2018 yil 26 iyundagi PQ-3802-son «Davlat soliq xizmati organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarorlarida belgilab berilgan vazifalarning izchillik bilan amalga oshirilishi bo'yicha soliq ma'murchiligining yanada takomillashtirilishi va soliqlarni undirish mexanizmlarining soddalashtirilishini keltirish mumkin.

2019 yil 1 yanvardan soliq islohotlari konsepsiyasiga muvofiq Jismoniy shaxslar daromadini soliqqa tortishni takomillashtirish maqsadida barcha fuqarolar uchun jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining yagona stavkasi 12 foiz miqdorida joriy etildi.

Mehnatga haq to'lash jamg'armasiga soliq yukini kamaytirishning yana bir tadbirlaridan biri, bu – yagona ijtimoiy to'lov stavkalarining 25 foizdan 12 foizgacha kamaytirilishi bo'ldi, bunda byudjet tashkilotlari va davlat ulushi 50 foizdan yuqori tashkilotlar uchun tatbiq qilinmaydi. Natijada soliq to'lovchilar ixtiyorida qoladigan mablag'lar 2,9 trillion so'mni tashkil qiladi.

Fuqarolarning mehnatga haq to'lash turidagi daromadlaridan fuqarolarning byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasiga sug'urta badallari (stavkasi 8 foiz) bekor qilindi. Foyda solig'i to'lovchilarga soliq yukini kamaytirish, investitsiyalar miqdorini oshirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida:

- tijorat banklari uchun foyda solig'i stavkasi 22 foizdan 20 foizgacha;
- korxona va tashkilotlar uchun 14 foizdan 12 foizgacha;
- dividend va foiz ko'rinishidagi daromadlar uchun 10 foizdan 5 foizgacha kamaytirildi.

Soliq solishning soddalashtirilgan rejimidagi soliq to'lovchilarga soliq siyosatini takomillashtirishning salbiy ta'sirini kamaytirish maqsadida yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkasi 5 foizdan 2 foizgacha pasaytirildi. Yillik aylanmasi 1 milliard so'mgacha bo'lgan mikrofirma va kichik korxonalar uchun yagona soliq to'lovi stavkasi 5 foizdan 4 foizgacha kamaytirildi.

Yillik aylanmasi 100 million so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun qat'iy belgilangan soliq stavkalari 13-40 foizga kamaytirildi. Yillik aylanmasi 100 million so'mdan yuqori va 1 milliard so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlarga aylanmadan 4 foizlik stavkada soliq to'lashga o'tkazish yo'li bilan qat'iy belgilangan soliq bekor qilindi.

2019 yil 1 yanvardan boshlab, o'tgan yil yakunlari bo'yicha yillik aylanmasi (tushumi) 1 milliard so'mdan oshgan yoki yil davomida belgilangan chegaraviy miqdorga yetgan korxonalar umum belgilangan soliqlarni to'lashga o'tkazildi.

Bugun byudjet tashkilotlarida 1,7 million aholi doimiy ish bilan band, 3 milliondan ortiq pensiya yoshidagi fuqarolar bor. Davlat tomonidan ularga har oy maosh va nafaqalar beriladi. Davlat o'z oldida turgan ana shunday majburiyatlarni to'la bajarishi uchun o'tgan vaqt davomida qo'shilgan qiymat solig'ini 20 foizda ushlab turishga to'g'ri keldi.

2018 yilgi soliq konsepsiyasida 2019 yil 1 yanvardan ish haqi fondiga bo'lgan soliq yukini kamaytirish ko'zda tutilgandi. Natijada ushbu sanadan boshlab jismoniy shaxslarning daromad solig'i 22 foizdan yagona 12 foizga tushirildi. Sakkiz foizlik ish haqidan sug'urta badali olish umuman bekor qilindi.

Ammo Prezident Shavkat Mirziyoyevning uzoqni ko'zlab ish tutishi natijasida tadbirkorlar yaratilgan soliq imtiyozlaridan oqilona foydalanib, o'z faoliyatini yanada jonlantirdi. Buning natijasida jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining davlat byudjetiga tushumi ikki baravarga ortishi kuzatildi. Yilning birinchi yarmida qo'shimcha 571 ming soliq to'lovchi aniqlandi. Daromad solig'i davlat byudjetini shakllantiruvchi uchinchi soliq turi ekani qayd etildi.

2020 yil 7 yanvar kuni "O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi" qabul qilinishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartishlar va qo'shimcha kiritish, shuningdek ayrim qonun hujjatlarini o'z kuchini yo'qotgan deb topish to'g'risida"gi Qonun imzolandi (O'RQ-601-son Qonun).

So'nggi yillarda mamlakatimizda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini jadal rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustivor yonalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi"ga muvofiq, shuningdek, ilg'or xorijiy tajriba, zamonaviy innovasion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalar asosida elektr energetika tarmog'ida davlat boshqaruvining tashkiliy huquqiy asoslarini tubdan takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 23 oktyabrdagi" Elektr energetikasi tarmogini jadal rivojlantirish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash chora – tadbirlari to'grisida"gi qarori hamda sohaga oid boshqa normativ-huquqiy hujjatlar belgilangan vazifalarni amalga oshirishga muayyan darajada xizmat qilmoqda.

Hozirgi kunda respublika **energetika tizimi** 37 issiqlik va gidro-elektrostansiyalardan iborat bo'lib, ularning umumiy quvvati 11 million kilovattni tashkil etadi. U yiliga 55 milliard kilovatt soatgacha energiya ishlab chiqarish imkoniyatiga ega. Issiqlik elektrostansiyalaridan tashqari, nisbatan arzon va ekologik toza Elektr energiyasini etkazib beruvchi gidroelektrostansiyalar, jumladan, Chorvoq, Xo'jakent, Farg'ona, G'azalkent va boshqa bir qancha elektrostansiyalar ishlab turibdi.

O'zbekiston energotizimining Markaziy Osiyo Birlashgan energotizimidagi ulushi 40 foizni tashkil etadi. Respublikamiz elektr tarmoqlari orqali elektr energiyasi Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmanistonga uzatilmoqda.

2017 yilda barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlari 5,5 foizni tashkil etdi, eksport hajmi qariyb 15 foizga ko'paydi. Tashqi savdo aylanmasining ijobiy saldosini 854 million

dollarga etdi”. 2017 - yilda YIM o’sish sur’ati 2018 yil yakuniga ko’ra 5,2 %, 2019 yilda esa 5,4 % bo’lishi prognoz qilingan.

2017-yildan milliy valyutamizni erkin konvertatsiya qilina boshandi. Yuridik va jismoniy shaxslar xorijiy valyutani tijorat banklaridan cheklovsiz sotib olish va erkin sotish imkoniga ega bo’ldi. Shu yili chet el valyutasining oldi-sotdi operatsiyalari hajmi liberalizatsiya davriga nisbatan 1,5 barobar oshib, o’rtacha 1,3 milliard dollarni tashkil etdi. Shu bilan birga, davlatimizning oltin-valyuta zaxiralari yil davomida 1,1 milliard dollarga ko’paydi.

2017 yilda mamlakatimizda **12 ta erkin iqtisodiy va 45 ta sanoat zonasi** faoliyati yo’lga qo’yildi va bu tashkiliy choralar hududlarni jadal rivojlantirish imkonini bermiqda. Keyingi yillarda yana 50 ta yangi sanoat zonasini tashkil etildi.

Biz uchun g’oyat muhim bo’lgan yangi ish o’rinlarini tashkil etish masalasi doimiy e’tiborimiz markazida bo’lmoqda. 2017 yilda yangi sanoat korxonalarini qurish, xizmat ko’rsatish ob’ektlarini ishga tushirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hisobidan 336 mingdan ziyod yangi ish o’rinlari tashkil etildi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Bozor munosabatlarning shakllanishida iqtisodiy islohotlarning ahamiyati nimada?
2. Mustaqillik yillarida qishloq xo’jaligida qanday islohotlar o’tkazildi?
3. Respublikada xususiylashtirish jarayonlari qanday amalga oshirildi?
4. Sanoat ishlab chiqarish sohasida qanday o’zgarishlar amalga oshirildi?
5. Mustaqillik yillarida avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi haqida nimalarni bilasiz?
6. Valyutaning erkin konvertatsiya qilina boshlanishining qanday ahamiyati bor?
7. Soliq tizimida qanday islohotlar amalga oshirildi?
8. O’zbekiston bank tizimi haqida nimalarni bilasiz?
9. “Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari haqida ma’lumot bering.
10. Mamlakatimizda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida so’nggi yillarda qanday o’zgarishlar amalga oshirildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. O’lmasov A., Vaxobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. - Toshkent: Sharq, 2006.
2. Mustaqil O’zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O’zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. Yangi O’zbekiston tarixi [Matn]: O’quv qo’llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
5. A.A.Insopov. O’zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O’quv qo’llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O’zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.

7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
9. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.
10. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

9-Mavzu: O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIIY SOHADAGI O‘ZGARISHLAR.

REJA:

1.Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi. Sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta’minlash

2.O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati

3.O‘zbekiston Respublikasida nodavlat notijorat tashkilotlarining ijtimoiy himoya masalasidagi ishtiroki.

Tayanch so‘z va iboralar: *Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasi, ijtimoiy soha, ijtimoiy himoya, aholi turmush darajasi, sog‘liqni saqlash tizimi, aholini uy-joy bilan ta’minlash, pensiyalar, xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini oshirish, “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun.*

1.XX asrda 70 yildan ko‘proq vaqt hukmron bo‘lgan, dunyo xaritasida “Sovet Sotsialistik Respublikalar Ittifoqi” degan nom bilan katta hududni egallagan, ma’muriy-buyruqbozlik tizimiga asoslangan yirik mamlakatdagi to‘g‘ri bo‘lmagan, samarasiz ijtimoiy-iqtisodiy siyosat 1980-yillarning oxiriga kelib barcha ittifoqdosh respublikalar qatorida O‘zbekiston aholisining ham yashash sharoitlarini og‘irlashtirib, uni ko‘plab muammolar iskanjasiga solib qo‘ydi. Bu muammolarning barchasi 1980-yillarning oxiri, 1990-yillarning boshlarida O‘zbekistonda ijtimoiy keskinlikning kuchayishiga sabab bo‘ldi. Respublikadagi ijtimoiy ahvol, odamlarning ijtimoiy ta’minoti va ularni ijtimoiy himoya qilish qoniqarsiz darajada edi. Ayniqsa, qishloq aholisining toza ichimlik suvi va tabiiy gaz bilan ta’minlanishi atigi 5 foizni,

ichimlik suvi bilan ta'minlanishi salkam 50 foizni, tabiiy gaz bilan ta'minlanishi 17 foizni tashkil etar edi. Aholini uy-joy, sog'liqni saqlash, madaniyat, maishiy xizmat ob'ektlari, maktablar, bolalar bog'chalari va hokazolar bilan ta'minlash ishlarida siljishlar sezilmadi. Vaholanki, aholining ko'pchilik qismi qishloq joylarida istiqomat qilar edi. Yuqorida qayd etilgan holatlar O'zbekiston aholisi daromadlari va turmush darajasining keskin pasayishiga olib keldi.

Ijtimoiy infratuzilma tarmoqlari - sog'liqni saqlash, xalq ta'limi, maktabgacha bolalar muassasalari juda og'ir ahvolda bo'lib, maktab va kasalxonalarning 60 foizi nobop binolarda joylashtirilgan. Bu esa o'sha davrda insonning har tomonlama uyg'un kamol topishi, uning shaxs sifatida ma'naviy rivojlanishi u yoqda tursin, ko'pincha yashash uchun kerak bo'lgan eng oddiy narsalar ham yetishmaganini ko'rsatadi.

O'zbekistonda islohotlar boshlangan dastlabki paytdayoq, uning asl maqsadi insonga munosib turmush va faoliyat sharoitlarini vujudga keltirishdan iborat, deb belgilangan edi. Bozor munosabatlariga o'tishning ilk davridan boshlab aholini oldindan ijtimoiy himoyalash yuzasidan zarur chora-tadbirlar ko'rib borildi. Shu maqsadda miqdori muntazam o'zgartirib turilgan ish haqi, pensiyalar, turli nafaqalar, stipendiyalar, kompensatsiya to'lovlari tarzidagi pul to'lovlari keng qo'llanildi. Mamlakatning 2 mln. 640 ming fuqarosi pensiya va moddiy yordam oladi. Bunday to'lovlar miqdori 2000 yilda 187,8 mlrd. so'mni tashkil etdi. Faqat 2000 yilning o'zida aholining kam ta'minlangan qismiga fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari - mahalla yig'inlari orqali 54,2 mlrd. so'm miqdorida nafaqa, ko'mak va boshqa turdagi yordamlar berildi.

Ijtimoiy himoya deganda - keng ma'noda - mamlakat aholisini ijtimoiy va moddiy muhofaza qilinishini ta'minlaydigan va jamiyatda qaror topgan huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy choratadbirlar majmui; tor ma'noda - davlat va jamiyatning yoshi, salomatligi holati, ijtimoiy ahvoli, tirikchilik vositalari bilan yetarli ta'minlanmagani tufayli yordamga, ko'makka muhtoj fuqarolar to'g'risidagi g'amxo'rliqi tushuniladi. Uning asosiy maqsadi aholi farovonligining to'xtovsiz yaxshilanishini ta'minlash, aholi qatlamlarining ta'lim, madaniyat, kasb malakasi, daromadlari jihatidan keskin tafovutlariga barham berish, jamiyat tomonidan insonga munosib hayot darajasini va inson taraqqiyotini ta'minlashga yordam berishdan iborat.

Kuchli ijtimoiy himoya siyosati O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida kafolatlanib, qabul qilingan qonunlarda o'z aksini topdi. Mamlakatda daromad olishning kafolatlanishi amalga oshirildi. Eng kam ish haqi va boshqa to'lovlar odatda, oldindan ko'paytirib kelindi, narx-navo o'zgarishi bilan bog'lab olib borildi, bu esa aholining to'lov qobiliyati saqlanib qolishini ta'minladi va turmush darajasining keskin pasayib ketishiga yo'l qo'ymadi.

Bu yo'nalishda aholining ijtimoiy jihatdan nochor qatlamlari – pensionerlar, nogironlar, ko'p bolali va kam daromadli oilalar, ishsizlar, o'quvchi yoshlar hamda qayd etilgan miqdorda daromad oluvchi kishilar turli xil yo'llar bilan himoya qilib borildi. 1992–2017-yillar mobaynida ish haqi va pensiyalarning, oliy o'quv yurtlari talabalarining, aspirantlarining, doktorantlarining stipendiyalari miqdori bir necha bor oshirildi. Pensionerlarning ijtimoiy ahvolini e'tiborga olib, eng kam pensiyaning

mutlaq miqdori ish haqining eng kam miqdoridan oshiqroq bo'lishi muttasil ta'minlanib kelindi. Bu yo'l ijtimoiy adolat tamoyillariga mos kelar edi.

1994 yilda aholining dori-darmonga bo'lgan ehtiyoji Respublikada ishlab chiqarilgan mahsulot hisobiga bor-yo'g'i 4,5 foizga qondirilar edi. 2003 yilga kelib, katta miqdorda sarmoya jalb etilganligi hisobidan, bu ko'rsatkich 25 foizgacha o'sdi. Keyingi yillarda bu ko'rsatkich 60-70 foizdan oshirildi

1997-yildan boshlab har yili 1-sinf o'quvchilariga bepul o'quv anjomlari, darsliklarni berish joriy etildi, kam ta'minlangan oilalarning boshlang'ich sinflarda o'qiydigan bolalariga bepul qishki issiq kiyimlar berish yo'lga qo'yildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006-yildagi "2007–2010-yillarda yolg'iz keksalar, pensioner va nogironlarni aniq ijtimoiy muhofaza qilish va ularga ijtimoiy xizmat ko'rsatishni yanada kuchaytirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida"gi qaroriga ko'ra, "Nuroniylar" jamg'armasi hisobidan aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga, faxriylarning davolanish maskanlariga, "Saxovat" va "Muruvvat" uylariga dori-darmon vositalari yetkazib berildi. Respublikamizdagi barcha "Saxovat", "Muruvvat", va "Mehribonlik" uylari hamda maxsus maktab-internatlarga homiylar tomonidan har yili moddiy yordam berib boriladi.

Har yili 9-may «Xotira va qadrlash kuni» munosabati bilan urush qatnashchilari mukofotlanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 4-apreldagi farmoniga ko'ra, Ikkinchi jahon urushi qatnashchilari 2 mln. so'm (2020-yilda 10 mln. so'm, 2021-yilda 12 mln. so'm, 2022-yilda esa 15 mln. so'm) dan mukofotlandilar. Urush qatnashchilarining ayrimlariga to'la jihozlangan uylar, Haj ziyoratiga bepul borish va navbatsiz avtomobil sotib olish imtiyozlari berildi.

2009-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2009–2013-yillarda aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash, sog'lom bola tug'ilishi, jismoniy va ma'naviy barkamol avlodni voyaga yetkazish borasidagi ishlarni yanada kuchaytirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida" qarori qabul qilindi. Ushbu qarorga ko'ra, sog'liqni saqlash sohasini isloh qilish va shu sohada sifat o'zgarishlarini amalga oshirishni ta'minlash borasidagi ishlar davom ettirildi. Bolalarni yuqumli kasalliklarga qarshi emlash darajasi qariyb 100 foizni tashkil etdi. Barcha viloyatlar markazlarida kattalar va bolalar uchun ko'p tarmoqli tibbiyot markazlari, har bir tumanda eng zamonaviy tibbiyot asbobuskunallari bilan jihozlangan qishloq vrachlik punktlari faoliyati yo'lga qo'yildi. Bugungi kunda respublikamizda 3000 ga yaqin qishloq vrachlik punkti (QVP) faoliyat ko'rsatmoqda.

2015-yilga kelib Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotiga ko'ra, O'zbekistonda tug'ilayotgan bolalarning 92 foizi mutlaq sog'lom. «Bolalarni asraylik» xalqaro tashkiloti tomonidan tuzilgan jahon reytingida O'zbekiston bolalar salomatligini mustahkamlash borasida katta g'amxo'rlik ko'rsatayotgan eng ilg'or yetakchi o'nta mamlakat qatoriga kirdi.

2016-yil O'zbekistonda "Sog'lom ona va sog'lom bola yili" deb e'lon qilindi. 2016-yilda chekka qishloq tumanlarida yashayotgan aholi, birinchi navbatda, xotin-qizlar uchun zarur ijtimoiy, maishiy va tibbiy sharoitlar yaratish, qishloq aholisini toza ichimlik suvi, tabiiy gaz bilan ta'minlash, xizmat ko'rsatish sifatini yanada oshirish borasidagi ishlar izchil davom ettirildi. O'tgan yillar mobaynida yurtimizda

aholining o'rtacha umr ko'rish darajasi ham sezilarli ravishda ortib bordi. Bu boradagi umumiy ko'rsatkich 1990-yilda 67 yoshni tashkil etgan bo'lsa, 2015-yilda 74 yoshni tashkil etdi. Jumladan, erkaklar o'rtasidagi o'rtacha umr ko'rish 66 yoshdan 70 yoshga, ayollar o'rtasida esa 72 yoshdan 76 yoshga uzaygani odamlar salomatligini muhofaza qilish va turmush sharoitini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlarning aniq va yaqqol natijasi sifatida baholash o'rinli bo'ladi.

2019-yilning yanvar-dekabr oylari davomida og'ir turmush sharoitida yashovchi xotin-qizlardan 13 044 nafarining (100%) bandligi ta'minlandi. Shundan, 475 nafari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturida ishga tushayotgan korxonalarda yaratilayotgan ish o'rinlariga, 4 283 nafari mavjud korxonalardagi bo'sh ish o'rinlariga, 386 nafari kvota ish o'rinlariga, 339 nafari hunarmandchilik yo'nalishida, 525 nafari oilaviy tadbirkorlik yo'nalishida, 365 nafari homiyar hisobidan shaxsiy va yordamchi xo'jaligida chorvachilik, asalarichilik, quyunchilik, issiqxona va boshqalarni tashkil qilish hisobiga, 4 001 nafar haq to'lanadigan jamoat ishlariga va 2 670 nafari boshqa yo'nalishlarida bandligi ta'minlandi.

Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 12-apreldagi "Og'ir ijtimoiy vaziyatga tushib qolgan xotin-qizlarni, nogironligi bo'lgan, kam ta'minlangan, farzandlarini to'liqsiz oilada tarbiyalanayotgan va uy-joy sharoitini yaxshilashga muhtoj onalarga arzon uylarni berish to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Unga muvofiq, Xotin-qizlar qo'mitalari tomonidan uy-joyga muhtoj og'ir turmush sharoitidagi va nogironligi bo'lgan xotin-qizlarning ro'yxatlari shakllantirildi hamda tuman, shahar hokimliklarida tashkil etilgan maxsus Komissiyalar tomonidan ko'rib chiqildi. Komissiyalar xulosasi natijasida Xotin-qizlarni va oilani qo'llab-quvvatlash jamoat fondi mablag'lari hisobidan Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahridagi 1 493 ta arzon uy-joylar uchun 26 mlrd. 277 mln. so'm miqdorida boshlang'ich badallari o'tkazib berildi.

2018-yil 1-yanvar holatiga ko'ra O'zbekiston aholisi 32,65 million kishini tashkil qiladi. Bu ko'rsatkich 2017-yilga nisbatan 1,7 % ga o'sgan. Jumladan, shahar aholisi soni jami aholining 50,6 % ini, qishloq aholisi 49,4 % ni tashkil qiladi. Aholisi soni 3 million kishidan oshgan hududlar soni 4 ta bo'lib, ular Samarqand, Farg'ona, Qashqadaryo va Andijon viloyatlari hisoblanadi. O'zbekistonda O'rta Osiyodagi jami aholining 1/3 qismidan ko'prog'i yashaydi. Davlat statistika qo'mitasining ma'lum qilishicha 2022-yil 1 yanvar holatiga ko'ra **O'zbekiston doimiy aholisi soni 35,2 million kishini** tashkil qildi. Bu ko'rsatkich 2021-yilga nisbatan 712,4 ming kishiga yoki 2,1 % ga o'sgan. BMT Aholishunoslik jamg'armasining ma'lumotlariga ko'ra, 2021 yil 1 yanvar holatiga ko'ra O'zbekiston aholi soni bo'yicha dunyoda 43-o'rinni egallaydi.

Istiqlol arafasida, hali mustabid tuzum hukmronlik qilib turgan bir paytda, O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning yuksak jasorati bilan aholini uy-joyli qilish masalasining yechimi topildi. Natijada 1989–1990-yillarda bir yarim milliondan ko'proq oilaga qo'shimcha yer ajratildi, 700 ming oilaga tomorqa yerlari berildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009-yil 3-avgustdagi "Qishloq joylarda uy-joy qurilishi ko'lamini kengaytirishga oid qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida"gi Qarori bilan boshlangan qishloq infratuzilmasini yangilashga qaratilgan bunyodkorlik ishlari bugun qishloqlarimiz

qiyofasini zamonaviy arxitektura asosidatubdan o'zgartirishga xizmat qilmoqda. Xususan, 2009–2016-yillarda qishloq joylarda 70 mingga yaqin shinam namunaviy uy-joy bunyod etildi. Pirovardida 83,5 mingdan ortiq oilaning yashash sharoiti yaxshilandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2016-yil 21-oktabrdagi "2017–2021-yillarda qishloq joylarda yangilangan namunaviy loyihalar bo'yicha imtiyozli uy-joylar qurish dasturi to'g'risida"gi qarori mazkur yo'nalishdagi keng ko'lamli islohotlarning mantiqiy davomi bo'lib, qishloq qurilishida yangi bosqichni boshlab berdi. Ayni paytda qishloq aholisining zamonaviy va arzon uylarga o'sib borayotgan ehtiyojlaridan kelib chiqib, imtiyozli kredit berishning yuqori darajadagi shartlari joriy etildi. Shuningdek, energiyani tejaydigan materiallar va asbob-uskunalarining yangi turlaridan foydalanishning yanada kengaytirilishi barpo etilayotgan uylarning tannarxi pasayishi hamda aholining barcha qatlamlari uchun maqbul narxlar belgilanishiga xizmat qildi.

Qarorga ko'ra, qishloq joylarda mavjud namunaviy loyihalarga qo'shimcha ravishda ikki, uch qavatli (2, 3 xonali) uy-joylar qurildi. Shuningdek, aholi zich joylashgan tumanlarda maydoni 0,02 gektar bo'lgan bir qavatli 2 va 3 xonali, maydoni 0,04 gektar bo'lgan yer uchastkalarida joylashtiriladigan ikki qavatli 4 xonali birlashtirilgan arzon uylarning yangi namunalari joriy etildi. Bundan tashqari, 2017-yildan boshlab mamlakat poytaxti va viloyatlarda uy-joyga ega bo'lmaganlar, harbiy xizmatchilar, yosh olimlar va ichki ishlar xodimlari uchun imtiyozli uy-joylar qurilib, egalariga topshirilmoqda.

Mamlakatimizni yoshlar mamlakati deb aytilish mumkin. Aholining 60 foizdan ortiq qismini yoshlar tashkil etadi. Respublikamizda 2016-yilda «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilindi. Unga ko'ra, 30 yoshgacha bo'lgan barcha toifadagi shaxslar yoshlar ekanligi qayd etilgan. «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi Qonunning qabul qilinishi mamlakatimizda yoshlarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini mustahkamlashga, yoshlarga oid davlat siyosatini ro'yobga chiqarishda davlat organlari hamda boshqa tashkilotlar mas'uliyatini kuchaytirishga, ushbu sohada sog'lom, barkamol avlodni tarbiyalashga qaratilgan chora-tadbirlar samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

2. Korrupsiya balosi - jamiyat rivojiga g'ov bo'ladigan qabih illatdir. U nafaqat mamlakat ravnaqiga to'siq bo'ladi, ayni paytda odamlarning ertangi kunga, kelajakka ishonchini susaytiradi, davlat institutlarini obro'sizlantiradi. Shuning uchun ham mamlakatimizda ushbu illatning oldini olishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Bugungi kunda Korrupsiyaga qarshi kurashishning yaxlit tizimi yaratilgan. Ayniqsa, "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi davlat apparati va fuqarolik jamiyati institutlarining mazkur xavfli illat bilan kurashdagi kuch hamda imkoniyatlarini birlashtirishga zamin yaratdi.

2017 yil 3-yanvarda O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni qabul qilindi. 6 bob, 34 moddadan iborat ushbu qonunda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha keng qamrovli chora-tadbirlar va me'yorlar belgilangan.

Qonunning 4-moddasig ko'ra korrupsiyaga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat: qonuniylik; fuqarolar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining ustuvorligi; ochiqlik va shaffoflik; tizimlilik; davlat va fuqarolik jamiyatining hamkorligi; korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar ustuvorligi; javobgarlikning muqarrarliligi.

Qonunning 5-moddasiga ko'ra korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish;

davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish;

korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularga chek qo'yish, ularning oqibatlarini, ularga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni sodir etganlik uchun javobgarlikning muqarrarliligi prinsipini ta'minlash.

Qonunning 7-moddasiga ko'ra korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni bevosita amalga oshiruvchi davlat organlari quyidagilardan iborat:

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi;

O'zbekiston Respublikasi Milliy (hozirda Davlat) xavfsizlik xizmati;

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi;

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi;

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Soliq, valyutaga oid jinoyatlarga va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish (hozirda Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish) departamenti. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni qonun hujjatlariga muvofiq boshqa davlat organlari ham amalga oshiradi.

Qonunga ko'ra Respublika miqyosida Idoralararo komissiya tashkil etiladi. Qoraqalpog'iston Respublikasida, viloyatlarda va Toshkent shahrida korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha hududiy idoralararo komissiyalar qonun hujjatlarida belgilangan tartibda tashkil etiladi.

Idoralararo komissiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat dasturlarining va boshqa dasturlarning ishlab chiqilishi hamda amalga oshirilishini tashkil etish;

korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi organlar hamda tashkilotlarning faoliyatini muvofiqlashtirish va hamkorligini ta'minlash;

aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirishga doir chora-tadbirlarning ishlab chiqilishi hamda amalga oshirilishini tashkil etish va boshqalar.

Qonunning 14-moddasida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolar:

korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat dasturlarini va boshqa dasturlarni ishlab chiqish hamda amalga oshirishda ishtirok etishi;

aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishda, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirishda ishtirok etishi;

korruptsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi qonun hujjatlarining ijro etilishi ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirishi;

korruptsiyaga qarshi kurashish sohasida davlat organlari va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qilishi mumkin.

Nodavlat notijorat tashkilotlari ushbu moddada nazarda tutilgan tadbirlarni amalga oshirish maqsadida Idoralararo komissiya va hududiy idoralararo komissiyalar faoliyatida, shuningdek davlat organlari huzuridagi ishchi guruhlar, komissiyalar va jamoat-maslahat organlari faoliyatida qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ishtirok etadi.

Qonunning 18-moddasiga ko'ra ta'lim muassasalarida korruptsiyaga qarshi kurashish sohasidagi huquqiy ta'lim va tarbiya belgilangan davlat ta'lim standartlariga muvofiq amalga oshiriladi. Davlat ta'limni boshqarish organlari va ta'lim muassasalari korruptsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlarini inobatga olgan holda ta'lim muassasalarida huquqiy ta'lim va tarbiyaga, mutaxassislarni kasbiy tayyorlashning sifatini oshirishga, ta'lim dasturlarini doimiy ravishda takomillashtirib borishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqadi.

Davlat boshqaruvi sohasida korruptsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar quyidagilardan iborat:

davlat organlari faoliyatining ochiqligini va ularning hisobdorligini ta'minlash, davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshirish, davlat organlarining, ular mansabdor shaxslarining va boshqa xodimlarining o'z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarishi yuzasidan mas'uliyatini kuchaytirish;

korruptsiyaga qarshi kurashish sohasida davlat organlarining faoliyati ustidan parlament va jamoatchilik nazoratini amalga oshirish;

davlat organlarining va ular xodimlarining faoliyatida korruptsiyaga oid huquqbuzarliklarga yo'l qo'ymaslik.

28-modda korruptsiyaga oid huquqbuzarliklar to'g'risida axborot berayotgan shaxslar davlat himoyasida bo'ladi, qonunda belgilangan hollar bundan mustasno.

Korruptsiyaga oid huquqbuzarliklar to'g'risida axborot berayotgan shaxslarni ta'qib etish qonunga muvofiq javobgarlikka sabab bo'ladi.

Mazkur qonun bilan yaqindan tanishish, uning har bir moddasini chuqur o'rganib, hayotimizga tatbiq etishga intilish, sodda qilib aytganda, korruptsiya balosining naqadar mudhish illat ekanini tushunish, mustaqil idrok etish, eng muhimi, unga qarshi kurashish har birimizning fuqarolik burchimizdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-iyunda "O'zbekiston Respublikasida korruptsiyaga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-6013-sonli yana bir Farmoni qabul qilindi. Ushbu farmon asosida shu kuni **O'zbekiston Respublikasi Korruptsiyaga qarshi kurashish agentligini** tashkil qilish to'g'risidagi Prezident Qarori qabul qilindi.

Prezidentimiz ta'biri bilan aytganda, biz korruptsiyaning oqibatlari bilan kurashishdan uning barvaqt oldini olishga o'tishimiz kerak. Korruptsiyaga qarshi kurashishda aholining barcha qatlamlari, eng yaxshi mutaxassislar jalb qilinmas ekan,

jamiyatimizning barcha a'zolari, ta'bir joiz bo'lsa, "halollik vaksinasi" bilan emlanmas ekan, o'z oldimizga qo'ygan yuksak marralarga erisha olmaymiz.

3. O'zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasida nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT) bandlikni ta'minlash, aholini ijtimoiy himoya qilish, sog'liqni saqlash, atrof muhitni muhofaza qilish sohalarida va boshqa ko'plab sohalarida ijtimoiy ahamiyatli vazifalarni hal etishda tobora faol rol o'ynayotganligi qayd etiladi. Ular joylardagi vaziyatni yaxshi bilgan holda aniq namoyon bo'lmagan ijtimoiy muammolarni aniqlaydilar va hal etishga kirishadilar. Talab etilgan ijtimoiy xizmatlarning bir qanchasi bugungi kunda faqat NNT tomonidan ko'rsatilmoqda. Dastlab NNT tomonidan ko'rsatilgan xizmatlarning ayrimlari ayni vaqtda davlat tizimiga joriy etilgan. NNT notinch oilalar, nogironlikning og'ir shakllariga chalingan bolalar, ijtimoiy muhofazaga muhtoj bo'lgan shaxslarni tibbiy, mehnat, kasb bilan bog'liq holda rehabilitatsiya qilish bo'yicha ijtimoiy ish olib borish imkoniyatlarini isbot qildi. Shunday qilib, ijtimoiy sohada, shu jumladan hal etilishi NNT tomonidan qo'llab-quvvatlashni talab etadigan muammolarni aniqlash, bunday yordamni ko'rsatadigan NNT faoliyatini moliyalashtirish uchun davlat ijtimoiy buyurtmalari taqdim etilishi borasida davlat tashkilotlari va nodavlat notijorat tashkilotlarining hamkorligi muhimdir.

Qonun hujjatlariga muvofiq O'zbekistonda davlat aholini ijtimoiy muhofaza qilish uchun mas'ul hisoblanadi. Islohotlar sharoitlarida kuchli ijtimoiy siyosat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish rivojlanishning O'zbek modeliga asos qilib olingan. Stiven Kidd qayd etganidek, ijtimoiy himoya tizimi davlat xarajatlarining eng ahamiyatli sohalaridan biridir. Har yili yalpi ichki mahsulotning qariyb 12 foizi unga sarflanadi.

Og'ir hayotiy vaziyat (nogironlik, yetimlik, kam ta'minlanganlik, keksa yoshdagi yolg'izlik va shu kabilar) oqibatida qo'shimcha ravishda ijtimoiy himoya va qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lgan shaxslar uchun ijtimoiy xizmatlar davlat ijtimoiy himoya tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Odam savdosi qurbonlari uchun respublika rehabilitatsiya markazi, rehabilitatsiya va protezlash markazlari, ichki ishlar organlarining voyaga yetmaganlarga ijtimoiy-huquqiy yordam berish markazlari va boshqalar ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi davlat tashkilotlariga misol bo'lib xizmat qiladi.

Ijtimoiy yo'naltirilgan NNT va NNT-ijtimoiy xizmatlar bu odamlarga yashash joyini izlash va boshqa ijtimoiy muammolarni (hujjatlarni tiklash, ishga joylashtirish va shu kabilar) maqsadida ularga ijtimoiy ko'maklashadilar. Masalan, "Qalb nuri" NNT, "Qalb mehri" NNT, Samarqand viloyatida "Sog'lom avlod uchun" Hukumatga qarashli bo'lmagan xalqaro xayriya jamg'armasining filiali, "Mehr-muruvvat va salomatlik" jamg'armasining Buxoro viloyat bo'limi, Qizil Yarim oy jamiyati, O'zbekiston reproduktiv salomatlik uyushmasining Toshkent shahar bo'limi va boshqalar bu odamlarga yordam beradilar. Ayni vaqtda mahalliy hokimiyat organlari (hokimliklar) ham muayyan yashash joyisiz qolgan oilalar va shaxslarga ko'maklashadilar. Xususan, bunday oilalar hokimliklar tomonidan vaqtincha (uzoq vaqt) o'z balansida bo'lgan yotoqxonalariga joylashtirilishi mumkin. Bu juda jiddiy yordamdir, chunki ko'pchilik odamlar uchun turar joy normal hayot faoliyati uchun

eng zarur bo'lgan qimmatli tovar hisoblanadi. Biroq shu bilan birga ijtimoiy ishga va bunday oilalarga ijtimoiy ko'maklashish tizimiga oilalar og'ir turmush sharoitidan chiqib ketishi va yotoqxonani tark etishi uchun ularning hayoti sharoitini kompleks baholashni va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni nazarda tutuvchi tizimni joriy etish zarur. Bunday yotoqxonalar o'z mohiyatiga ko'ra tegishli organlarni jalb etgan holda turmush sharoitini kompleks baholashga, shuningdek oilaning normal va mustaqil hayotga qaytishi bo'yicha yakka tartibdagi dasturlarni ishlab chiqish, amalga oshirish va uning monitoringini olib borishga qodir bo'lgan oliy ma'lumotli ijtimoiy xodimlar shtatiga ega bo'lgan vaqtincha yashash markazlari bo'lishi kerak.

Bevosita yashash joyida ijtimoiy reabilitatsiya qilish ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishga qo'yiladigan eng muhim talablardan biridir. Shu sababli ishlarni viloyat yoki respublika darajasidan mahalliy darajaga, institutsional muassasalardan – mablag' oluvchilar bevosita yashaydigan joy bo'yicha ijtimoiy xizmatlarga qayta yo'naltirishni kuchaytirish zarur. Aholining zaif guruhlari uchun ixtisoslashtirilgan xizmatlar ko'rsatuvchi asosiy muassasalar hisoblangan "Saxovat" va "Muruvvat" uylari, nogironlar hamda odam savdosi qurbonlari uchun reabilitatsiya markazlari, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun maxsus maktab-internatlar va ijtimoiy xavfli holatdagi voyaga yetmaganlar, voyaga yetmagan huquqni buzuvchilar uchun maktab-internatlar, imkoniyatlari cheklangan yoshlar uchun ixtisoslashtirilgan kasb-hunar kollejlari viloyat yoki respublika darajalarida faoliyat ko'rsatadi.

Nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT) bandlikni ta'minlashda, aholini ijtimoiy muhofaza qilishda, sog'liqni saqlash, atrof muhitni muhofaza qilishda va boshqa ko'plab sohalarda ijtimoiy ahamiyatli vazifalarni bajarishda tobora faol rol o'ynamoqda.

"Ijtimoiy sheriklik to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga muvofiq NNT ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lgan shaxslar uchun ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda davlat tashkilotlari bilan faol hamkorlik qilmoqda. Ular vaziyatdan kelib chiqib ijtimoiy muammolarni aniqlaydi, talab etilgan ijtimoiy xizmatlarni ko'rsatadi.

Bundan tashqari ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi nodavlat notijorat tashkilotlarida bir qancha ustunliklar mavjud (va bular ularni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarurligini belgilab beradi). Bular:

- maqsadli guruh muammolarini teranroq tushunish (ko'pincha ijtimoiy yo'naltirilgan NNT xodimlarining o'zi maqsadli guruhning vakillari hisoblanadi, masalan nogiron);

- yordam berish qiyin bo'lgan xizmatlardan foydalanuvchilarga yaqinlik (masalan, davlatning vakillaridan xavfsiraydigan qonun bilan nizoga kirishgan odamlar/asotsial xulqli odamlar);

- yangiliklarni va yangi xizmatlarni joriy etish uchun keng erkinlik berish;

- rivojlangan volonterlik ijtimoiy xizmatlarni moliyalashtirish uchun donorlarning mablag'larini jalb etish tufayli xizmatlar samaradorligini va xizmatlardan foydalanuvchilar sonini ko'paytirish

(mahalliy NNT-ijtimoiy xizmatlar byudjetida xalqaro tashkilotlar, donorlar va xayr-ehson qiluvchilarning mablag'lari davlat resurslariga nisbatan 3 ga 2 ni tashkil etadi).

Shu munosabat bilan NNTning salohiyatidan to'liq foydalanish uchun:

1)Qo'shimcha ravishda ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan shaxslar uchun ijtimoiy xizmatlar to'g'risidagi qonunni ishlab chiqish va qabul qilish;

2)Ijtimoiy xizmatlar faoliyatining davlat standartlarini ishlab chiqish va qabul qilish;

3)O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 159-moddasiga aholining zaif qatlamlariga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi NNTni xayriya yordami yo'naltirilganda ularga nisbatan soliq imtiyozi qo'llaniladigan tashkilotlar ro'yxatiga kiritishni nazarda tutuvchi tuzatish kiritish;

4)xayr-ehson qiluvchi yuridik shaxslar uchun nazarda tutilgan soliq imtiyozlarini jismoniy shaxslarga ham tatbiq etish;

5)loyiha buyurtmalarini tanlashning va grant tanlovlari doirasida amalga oshirilgan loyihalar samaradorligini baholashning aniq mezonlarini belgilash;

6)maxsus ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan shaxslarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish bo'yicha NNT loyihalarini qo'llab-quvvatlash uchun tanlovning mavzusini majburiy ravishda aniqlamasdan har yilgi alohida grant tanlovlarini tashkil etish;

7) bir grant miqdorini ikki baravar ko'paytirish;

8) davlat subsidiyalarini olish uchun NNTni tanlash mezonlari yuzasidan davlat subsidiyalari ajratish hamda axborotning oshkoraligi va undan foydalanish imkoniyati ta'minlangan holda davlat subsidiyalaridan foydalanish samaradorligini baholash mexanizmini aniqlashtirish;

9)davlat ijtimoiy buyurtmalarini berishda grant tanlovi doirasida loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirgan NNT negizidagi ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchilarga preferensiyalar (masalan, NNTni baholashda qo'shimcha ballar) berish;

10)ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi va davlat grantlari, subsidiyalar, ijtimoiy buyurtmalar olgan NNTga keys-menejment joriy etilishi zarurligini mustahkamlash zarur.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Kuchli ijtimoiy siyosat, aholini ijtimoiy himoyalash, deganda nimani tushunasiz?
2. Istiqlolning dastlabki yillarida aholini ijtimoiy himoya qilish masalsida qanday chora-tadbirlar amalga oshirildi?
3. Mustaqillik arafasida va undan keyin aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
4. Respublikamizda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash borasida qanday ishlar olib borilmoqda?
5. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi qanday kurash olib borilmoqda?
6. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati nimadan iborat?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
3. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.

4. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
6. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
7. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
8. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

10-Mavzu: MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDAGI MA'NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOT

REJA:

1. Milliy istiqlol g'oyasi va mafkuraviy masalalar.
2. Mustaqillik yillarida buyuk ajdodlar va tarixiy shaxslarga bo'lgan e'tibor. Madaniyat va san'at sohasining rivojlanishi.
3. Yangi O'zbekistonning uchinchi renessans tomon tutgan yo'li.
4. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati
5. Amaliy san'at, rassomchilik, teatr va kino san'ati

Tayanch so'z va iboralar: *Renessans, o'zbek tili, ma'naviy meros, milliy qadriyatlar, ma'naviyat, buyuk siymolar tavallud sanalari, islom dini, milliy an'analar, milliy istiqlol g'oyasi, madaniyat, san'at, sport, kino, teatr, adabiyot, musiqa, besh tashabbus, millatlararo munosabatlar, dinlararo bag'rikenglik o'zlikni anglash, ajdodlar merosi.*

1. Jamiyat ma'naviyatini yuksaltirish sohasidagi eng asosiy vazifa, - deb ta'kidlaydi birinchi Prezident Islom Karimov, - milliy istiqlol g'oyasini shakllantirish va odamlar ongiga singdirishdan iboratdir. O'zbekiston davlat mustaqilligiga erishgan kundan boshlab jamiyatimizning milliy g'oyasini yaratish dolzarb vazifa bo'lib qoldi. 1993-yil 23-aprel kuni birinchi Prezidentimiz bir guruh adiblar bilan suhbat qilib, milliy istiqlol g'oyasini ishlab chiqish zaruriyatini asoslab berdi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining XII-sessiyasida 1993-yil 7-may kuni nutq so'zlab, O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov quyidagilarni ta'kidlaydi:

milliy istiqlool g'oyasi xalqimizning azaliy an'analariga, udumlariga, tiliga, diliga, ruhiyatiga asoslanib, kelajakka ishonch. Mehr-oqibat, insof, sabr-toqat, adolat, ma'rifat tuyg'ularini ongimizga singdirishi lozim;

shu bilan birga, bu g'oya xalqimizda, o'zining qudrati va himoyasiga suyanan holda, umuminsoniy qadriyatlarga asoslanib, jahon hamjamiyatidagi mutaraqqiy davlatlar orasida teng huquqli asosda munosib o'rin egallashiga doimiy intilish hissini tarbiyalamog'i kerak.

Milliy istiqlool g'oyasidan kutilgan maqsad nima?

Bugungi kunda sobiq Ittifoq zamonida hukmronlik qilgan, odamlarni qullik, mutelik holatiga solgan, manqurtga aylantirgan kommunistik mafkurani tanqid qilish, taqiq qilish, ma'muriy choralar ko'rish yo'li bilan yengib bo'lmaydi. "G'oyaga qarshi faqat g'oya, fikrga qarshi faqat fikr, jaholatga qarshi faqat ma'rifat bilan bahsga kirishish, olishish mumkin", degan haq fikrni ilgari surdi Islom Karimov.

Shunday qilib, O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti Islom Karimov O'zbekistonning milliy istiqlool g'oyasini yaratish tashabbuskori va ijodkori bo'ldi. Ma'no-mazmuni ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish, Vatan ravnaqi, yurt tinchligi va xalq farovonligiga erishish, komil insonni tarbiyalash, ijtimoiy hamkorlik, millatlararo totuvlik va dinlararo bag'rikenglikni ta'minlash kabi insonparvar tamoyillarni o'zida uyg'unlashtirgan milliy istiqlool g'oyasi shakllandi.

O'zbek xalqiga xos quyidagi jihatlar uning milliy qadriyatlari sifatida boshqa xalqlar tomonidan e'tirof etilgan:

- 1.tug'ilgan makon va ona yurtiga ehtirom;
- 2.avlodlar xotirasiga sadoqat;
- 3.kattalarga hurmat, kichiklarga izzat;
- 4.mehmondo'stlik;
- 5.bolajonlik;
- 6.ma'naviyat-axloq-odob-ma'rifat;
- 7.muomalada mulozamat, hayo, andishalik;
- 8.og'ir kunlarda vazminlik, sabr-toqat va hokazo.

Mustaqillik yillarida xalqimizning milliy qadriyatlarini tiklash, yangi ma'no-mazmun bilan boyitish yo'lida bir qator xayrli ishlar amalga oshirildi.

Xalqimizning azaliy qadriyatlaridan biri "Navro'z" bayramidir. Qaramlik yillarida mana shu ardoqli bayramni nishonlash ham taqiqlangan edi. 1990-yildan boshlab O'zbekiston hukumatining qarori bilan 21-mart "Navro'z" milliy xalq bayrami kuni sifatida belgilanib, dam olish kuni deb e'lon qilindi. Xalqimiz "Navro'z" kunlarida hasharlar uyushtirib, dalalarga ko'chatlar ekish, ko'chalarni tozalash tadbirlarini, turli ommaviy o'yinlar, poyga musobaqalari, sayllar uyushtiradilar, yetim-yesirlarga va nogironlarga yordam berib, marhumlar qabrlarini ziyorat qiladilar.

1994-yil 23-apreldagi Prezident farmoni asosida tashkil etilgan Respublika "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazi o'zbek xalqining ma'naviy-madaniy merosini tiklash, millat kelajagini belgilaydigan g'oyalarni yuzaga chiqarish, yuksak

iste'dod va tafakkur sohiblarining aqliy-ijodiy salohiyatini Vatan ravnaqi sari yo'naltirishga qaratilgan tadbirlar, anjumanlar, ko'rgazmalar tashkil etishni yo'lga qo'ydi. Markaz tomonidan aholi o'rtasida o'tkazilgan sotsiologik tadqiqotlar, so'rovlar asosida ishlab chiqilgan ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish boy'icha tavsiyalar jamoat birlashmalari, ilmiy-ijodiy muassasa va tashkilotlar, ommaviy-axborot vositalarining ma'naviy-tarbiyaviy saviyasini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etdi.

1996-yil yanvarda Respublika "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazi huzurida "Oltin meros" xalqaro xayriya jamg'armasi tuzildi. 1996-yil 27-sentabrda Vazirlar Mahkamasining "Oltin meros" xayriya jamg'armasini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi qaroriga binoan mazkur jamg'arma davlat tomonidan moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlandi. Mazkur jamg'arma "Xalq merosi durdonalari" ilmiy anjumanlarini, xorijdan izlab topilgan qo'lyozmalar, tarixiy hujjatlar, xalq hunarmandchiligi amaliy san'at namunalari, yodgorliklarini tahlil qilish, ko'rik tanlovlar o'tkazish bilan shug'ullanmoqda.

2. Xalqimiz ma'naviyatining yulduzlari bo'lgan buyuk allomalarimizning tavallud topgan sanalari YUNESKO bilan hamkorlikda mamlakatimizda va xalqaro miqyosda keng nishonlandi. Jumladan, 1991-yil – Alisher Navoiy tavalludining 550 yilligi; 1992-yil – Boborahim Mashrab tavalludining 350 yilligi; 1994-yil – Mirzo Ulug'bek tavalludining 600 yilligi; 1996-yil – Amir Temur tavalludining 660 yilligi; 1997-yil – Cho'lpon tavalludining 100 yilligi; 1998-yil – Ahmad al-Farg'oni tavalludining 1200 yilligi; 1999-yil – Alpomish dostonining 1000 yilligi; 2000-yil – Burhoniddin Marg'inoniy tavalludining 910 yilligi va Kamoliddin Behzod tavalludining 545 yilligi; 2001-yil – "Avesto" yaratilganligining 2700 yilligi keng nishonlandi. Buyuk allomalarimiz, mutafakkirlarimiz yubileyleri munosabati bilan ularning o'nlab nodir va noyob asarlari o'zbek, ingliz, fransuz, nemis, yapon va boshqa tillarda nashr etildi, haykallar o'rnatildi, ziyoratgoh maydonlari, bog'lar yaratildi.

1991-yilda Buyuk bobomiz Alisher Navoiy tavalludining 550 yilligi keng nishonlandi. Shu yili O'zbekiston Fanlar akademiyasi Adabiyot institutiga Alisher Navoiy nomi berildi, Alisher Navoiy nomidagi Davlat mukofoti ta'sis etildi. Yubiley yilida Buyuk "Hamsa"si va "Lison ut-tayr" asarlari nashr qilindi, kinofilmlar va sahna asarlari yaratildi. 1991-yil 28-sentabr kuni Toshkent shahrida barpo etilgan Nizomiddin Mir Alisher Navoiy haykali va Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy bog'ining ochilish marosimi bo'lib o'tdi.

1994-yil oktabr oyida Mirzo Ulug'bek tavalludining 600 yillik yubileyi tantanalari bo'lib o'tdi. Ulug'bek madrasasi, Ulug'bek yashagan davrdagi astronomik asboblari, Toshkentdagi Ulug'bek haykali aks ettirilgan pochta markalari muomalaga chiqarildi. Shu yil 24-oktabrda Parijda YUNESKOning majlislar zalida "Ulug'bek va temuriylar davri" mavzusida xalqaro konferensiya hamda "Ulug'bek va an'anaviy san'at" ko'rgazmasi bo'lib o'tdi. Bu tadbirlar Mirzo Ulug'bek qoldirgan ilmiy merosning umuminsoniy qadriyatga aylanishiga ko'maklashdi.

1998-yil 23-oktabrda Farg'ona shahrida Buyuk alloma Ahmad al-Farg'oniyni 1200 yillik yubileyi keng nishonlandi. Uning noyob ilmiy merosi xalqimizga

qaytarildi. Farg‘ona shahrida Al-Farg‘oniy nomi bilan ataluvchi bog‘ yaratildi va buyuk allomaga haykal o‘rnatildi.

1996-yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi qoshida “O‘zbekistonning yangi tarixi markazi” tashkil etildi.

O‘zbek xalqi va o‘zbek davlatchiligi tarixini, tariximizning boshqa sahifalarini xolisona ilmiy asosda yoritish vazifalari O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning bir guruh tarixchilar bilan 1998-yil iyun oyida bo‘lgan suhbatida, Vazirlar Mahkamasining 1998-yil 27-iyulda qabul qilgan “O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tarix instituti faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarorida belgilab berildi.

Prezident farmoni bilan 1996-yil Amir Temur yili deb e‘lon qilindi. Shu yili mashhur davlat arbobi va sarkarda Amir Temur tavalludining 660 yilligi mamlakatimizda va jahon miqyosida keng nishonlandi. YUNESKO qarori bilan 1996-yil aprelda Amir Temur tavalludining 660 yilligiga bag‘ishlangan bir haftalik xalqaro tantanalar bo‘lib o‘tdi. Toshkent shahrida Amir Temurga haykal o‘rnatildi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi tashkil etildi. Samarqand va Shahrisabzda o‘nlab tarixiy obidalar ta‘mirlanib, qayta tiklandi, yangi inshootlar qurildi, bog‘lar yaratildi. Ushbu shaharlar markazida ko‘rkam Amir Temur maydoni barpo etildi va ulug‘vor haykal o‘rnatildi. Bu shaharlarga “Amir Temur” ordeni topshirildi. Amir Temurning shaxsi butun ma‘rifiy insoniyatning boyligi ekanligi tan olindi.

Vatanimiz ozodligi yo‘lida shahid ketgan Abdulla Qodiriy, Cho‘lpon, Fitrat, Usmon Nosir va boshqa xalq jigarbandlarining nomi, izzat-ikromi, hurmati o‘z joyiga qo‘yildi, asarlari nashr etildi. Birinchi Prezident Islom Karimov tashabbusi bilan Toshkent shahrining Bo‘zsuv kanali bo‘yida qatag‘on davri qurbonlari xotirasini abadiylashtirish maqsadida “Shahidlar xotirasi” yodgorligi majmuyi bunyod etildi va uning ochilish marosimi 2000-yil 12-may kuni bo‘lib o‘tdi. Mazkur majmua qoshida “Qatag‘on qurbonlari xotirasi” muzeyi qurilib, 2002-yil 27-avgust kuni foydalanishga topshirildi. Ushbu majmua va muzeyning tarixiy, siyosiy ahamiyati shundaki, u bugungi va kelgusi avlodlar uchun qaramlik davrida xalqimiz qanday ayanchli kunlarni boshidan kechirgani, mustaqillik tufayli yurtimizda adolat, shahid ketganlarning xotirasi tiklanganligi to‘g‘risida tarixiy xotira, saboq bo‘lib xizmat qiladi.

1999-yilda Toshkent shahrida Ikkinchi jahon urushi yillarida fashizmga qarshi Vatan ozodligi uchun jon fido etgan xalqimizning farzandlari xotirasini abadiylashtirish maqsadida “Xotira maydoni” majmuasi barpo etildi va shu yili 9 may kuni uning ochilishi marosimi bo‘lib o‘tdi. Respublika “Nuroni” jamg‘armasi tashabbusi bilan janglarda halok bo‘lgan 400 mingga yaqin vatandoshlarimiz haqida 33 tomlik xotira kitobi tayyorlandi va nashr etildi. Har yili 9 may “Xotira va qadrlash kuni” sifatida nishonlanmoqda. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan bu tadbirlar xalqimizning o‘zligini anglashiga, tarixiy xotirasini tiklashga xizmat qilmoqda.

Buyuk ajdodlarimiz xotirasiga bag‘ishlab barpo etilgan yodgorlik majmualari jamiyat ma‘naviyatini yuksaltirishga, milliy ong va milliy g‘ururni ko‘tarishga hamda xalqimiz, ayniqsa, yoshlar ongida milliy istiqlol g‘oyalarini shakllantirishga ko‘maklashmoqda.

Qaramlik davrida tahqirlangan diniy qadriyatlarimiz mustaqillik nuri bilan qayta tiklandi, islomshunos allomalarimizning ulug' nomi o'z o'rniga qo'yildi. 1993-yil sentabrda Buxoroda mashhur shayx Bahouddin Naqshband tavalludining 675 yilligi tantanalari bo'lib o'tdi. Yubiley munosabati bilan Buxorodagi Naqshband nomi bilan bog'liq bo'lgan tarixiy yodgorliklar qaytadan tiklandi, uning ijodiga bag'ishlangan qator risolalar chop etildi. 1998-yil Samarqandda Buyuk mutafakkir Imom al-Buxoriy tavalludining 1225 yilligi nishonlandi. Shu kuni Xartang (Chelak) qishlog'ida Imom al-Buxoriy yodgorlik majmuasi ochildi. Yubiley munosabati bilan bobokalonimizning 4 jildlik "Al-Jomi as-Sahih" kitobining ko'p ming nusxadagi nashri o'zbek kitobxonlariga taqdim etildi.

2000 - yil 16 - 17 - noyabr kunlari Marg'ilonda islom huquqining asoschilaridan biri Burhoniddin al-Marg'inoniy tavalludining 910 yilligi, Samarqandda islomshunos olim Imom Abu Mansur al-Moturidiy tavalludining 1130 yilligi nishonlandi va ular xotirasiga bag'ishlab barpo etilgan yodgorlik majmualari ochildi. Burhoniddin al-Marg'inoniyning islom huquqiga oid "Hidoya" kitobi nashr etildi. Shuningdek, islom olamining taniqli allomalari Iso at-Termiziyning 1200 yil-ligi, Mahmud az-Zamaxshariyning 920 yilligi, Najmiddin Kubroning 850 yilligi, Xo'ja Ahror Valiy tavalludining 600 yilligi keng ko'lamda nishonlandi.

O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining 1992-yil 27-martdagi farmoni bilan Ro'za-Ramazon hayitining birinchi kuni dam olish kuni deb e'lon qilindi. Respublika musulmonlarining istak va xohishlariga ko'ra Qurbon hayiti ham tiklandi, dam olish, bayram kuni bo'lib qoldi. O'zbekiston Prezidentining 1990-yil 2-iyundagi "Musulmonlarning Saudiya Arabistoniga Haj qilish to'g'risida"gi farmoniga binoan O'zbekiston xalqi tarixida birinchi marta bevosita hukumat homiyligida har yili Haj va Umra amallarini ado etish imkoniyatlariga ega bo'ldilar. Mustaqillik yillarida 32 ming O'zbekistonliklar Makka va Madinada Haj safarida bo'ldilar. Yuzlab masjidlar musulmonlarga qaytarildi, yangilari barpo etilmoqda. Qur'oni karim sakkiz marta 1 mln. nusxada nashr etildi. Bu tadbirlar faqat dindorlar uchun qilingan marhamatgina emas, ular aslida xalqimizning qadimiy rasm-rusum va udumlarining, qadriyatlarining tiklanishi, ajdodlar ruhining qayta uyg'onishidir.

Uzoq va boy tariximiz hamda madaniyatimiz, shuningdek ma'naviyatimizning ildizi qadim moziy qa'riga borib taqalishidan guvohlik beruvchi Xiva va Buxoro shaharlarining 2500 yillik to'yining (1997-yil) o'tkazilishi Jahon shaharsozlik madaniyati tarixining ibtidosi sifatida ham e'tirof etilgan edi. 2002 yilda Termiz shahrining 2500, 2006 yilda Xorazm Ma'mun akademiyasining 1000 , Qarshi shahrining 2700, 2007-yilda Samarqand shahrining 2750, Marg'ilon shahrining 2000 va 2009-yilda Toshkent shahrining 2200 yilligi to'ylarining jahon miqyosida nishonlashi ma'naviyatimiz tomirlari naqadar baquvvatligining dalillaridir. Avestoning 3 ming yillikka yaqinlashgan yoshi (2001-yilda 2700 yilligi o'tkazildi) sivilizatsiya ufqlarimiz moziy tongida bo'y ko'rsatganligidan dalolat.

Mamlakatimizda islom madaniyati hamda ma'naviy qadriyatlarni tiklash va saqlab qolish bo'yicha amalga oshirilayotgan ezgu ishlarning xalqaro ko'lamdagi e'tiroflaridan biri. 2007 yil yanvarda Islom konferensiyasi tashkiloti tarkibidagi muassasalardan biri – Ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha xalqaro islom tashkiloti (ISESCO) Toshkentni islom madaniyatining poytaxti, deb e'lon qildi.

Toshkent bilan bir qatorda Fes (Marokash), Tripoli (Liviya), Dakar (Senegal) shaharlari ham «Islom madaniyatining poytaxti», deb e'lon qilindi. Prezident Islom Karimov bu e'tirofni «O'zbek xalqining islom madaniyati rivojiga qo'shgan beqiyos hissasiga berilgan munosib baho», deb ta'rifladi.

Shu munosabat bilan shaharda bunyodkorlik ishlari yanada avj oldirildi. Jumladan, qisqa muddatlarda Hazrati Imom majmuasi tubdan qayta ta'mirlandi, yangi minora, masjid, xiyobonlar bunyod etilib, unda ko'plab shaharliklar o'z beminnat mehnatlari bilan hissa qo'shdilar.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda madaniyat va san'at sohasi ham rivojlantirildi. Milliy adabiyot rivojiga H.S.Karomatovning "Qur'on va o'zbek adabiyoti", O.Sharofiddinovning "Cho'lponni anglash", B.Qosimovning "Maslakdoshlar" asarlari ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Abdulla Oripov, Odil Yoqubov, Pirimqul Qodirov, Xurshid Davron, To'ra Mirzo kabi ijodkorlarimizning tarixiy roman, pyesa va qissalarida ulug' bobokalonlarimiz, sohibqiron Amir Temur, Ulug'bek, Bobur va boshqa buyuk zotlar siymolari yangicha badiiy-falsafiy nuqtayi nazardan yoritildi.

Shukrulloning "Kafansiz ko'milganlar" romanida, To'lepbergen Qayipbergenovning "U dunyoga, bobomga xat" asarida, Nazar Eshonqulovning "Qora kitob" povestida, O'tkir Hoshimovning "Tushda kechgan umrlar" romanida, Xudoyberdi To'xtaboyevning "Qasoskorning oltin boshi" romanida, Oygul Muhammad qizining "Jannat qushi" romanida, Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romanida mustabid sovet davrida yuritilgan shovinistik siyosatning qatag'onlik, zo'rvonlikka asoslangan mohiyati, xalq boshiga solingan tashvishu kulfatlar, g'am-g'ussa va alamlari tasvirlangan.

Tohir Malikning "Shaytanat", Hojiakbar Shayxovning "Tutash olamlar" asarlarida insonni imon va vijdondan ozdirishga, razolat va qabohat ummoniga botirishga urinuvchi yomonlik dunyosi, mafiya olami shaytonlari fosh qilinadi, ularga nisbatan nafratlanish tuyg'ulari o'z aksini topgan.

Omon Muxtorning "To'rt tomon qibla" nomli trilogiyasi, Barot Boyqobilovning "O'zbeknoma" tarixiy-falsafiy va ma'naviy-ma'rifiy dostoni, Abduqahhor Ibrohimovning "Biz kim, o'zbeklar" asari, Azim Suyunning "Oq va qora", A.Qutbiddinning "Izohsiz lug'at" she'rlari zamonaviy o'zbek adabiyotining yorqin ifodasidir. O'zbekiston Respublika hukumati ijod ahliga katta g'amxo'rlik qilmoqda. Iste'dodli adiblar faxriy unvonlar, orden va medallar bilan taqdirlanmoqda. Abdulla Oripov, Said Ahmad, Erkin Vohidov, Ozod Sharofiddinov, To'lepbergen Qayipbergenovlar mamlakatimizning oliy mukofoti – "O'zbekiston Qahramoni" unvoni bilan taqdirlandilar. Ko'plab shoir va yozuvchilar yuksak saviyadagi badiiy asarlar uchun o'tkazilgan tanlovlarning sovrindorlari bo'ldilar.

1992-yilda "O'zbekdavlat sirk" birlashmasining tashkil etilishi sirk san'atining rivojlanishida, yosh iste'dodli ijrochilarni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Toshkent sirki zamonaviy talablar asosida qayta ta'mirlandi, unga dorbozlar sulolasi asoschisi, O'zbekiston xalq artisti Toshkenboy Egamberdiyev nomi berildi. An'anaviy sirk san'atining unutilgan turlari tiklandi va rivojlandi. Iste'dodli yoshlarga amaliy yordam berish maqsadida 1996-yilda estrada-sirk kolleji ochildi. Respublika shaharlarida faoliyat yuritayotgan sirk guruhlarini soni ko'paydi.

Agar 1990-yilda 7 ta an'anaviy sirk guruhi faoliyat yuritgan bo'lsa, 2001-yilda ularning soni 20 tadan oshdi, sirkchilarning ijrochilik mahoratlari o'sdi.

1993-yilda Toshkentda yangi "Hayvonot bog'i" ochildi.

Mustaqillik yillarida milliy musiqa va qo'shiqchilik san'ati rivojlandi. Respublika Madaniyat ishlari vazirligi, 1992-yilda tashkil etilgan "Xalq ijodi va madaniy-ma'rifiy ishlar respublika markazi", markazning viloyatlardagi bo'limlari musiqa va qo'shiqchilik san'atini, havaskorlik va folklor jamoalari faoliyatini rivojlantirish, unutilgan xalq ohanglarini tiklash maqsadida turli xil ko'rik-tanlovlar, festivallar tashkil etmoqda.

1996-yil aprel oyida Turkiston saroyi, Bahor majmuasi va boshqa ijodiy konsert tashkilotlari negizida tashkil etilgan "O'zbeknavo" gastrol-konsert birlashmasi xalq orasidan iste'dodli qo'shiqchilarni izlab topish va ko'rik-tanlovlarga jalb etish, musiqa va qo'shiqchilik san'ati bo'yicha xalqaro hamkorlikni rivojlantirish kabi tadbirlarni amalga oshirdi. Musiqa-raqs san'atini rivojlantirish davlat tomonidan qo'llab-quvvatlandi.

1997-yil 11-martda qabul qilingan Respublika hukumatining "Sharq taronalari" Xalqaro musiqa festivalini o'tkazish to'g'risida" qarori musiqa san'atining noyob namunalarini keng targ'ib qilish, rivojlantirishda dasturulamali bo'lib xizmat qildi.

1997-yil 25-avgust – 2-sentabr kunlari Samarqandda bo'lib o'tgan "Sharq taronalari" birinchi Xalqaro festivalida dunyoning 40 dan ortiq mamlakatidan ijrochilar, san'atshunoslar, jamoat arboblari ishtirok etdilar, festivalda yangragan o'zbek ohanglari, kuy-qo'shiqlari jahon uzra aks-sado berdi. Har ikki yilda Samarqandda "Sharq taronalari" Xalqaro festivalini o'tkazish an'anaga aylandi.

Jamiyat madaniy-ma'rifiy hayotida, aholida tarixiy xotirani tiklash va mustahkamlashda muzeylarning ahamiyati katta. Shu boisdan ham mustaqillik yillarida mavjud muzeylarni ta'mirlash, ularni yangi eksponatlar bilan boyitish, yangi muzeylar barpo etishga alohida e'tibor berildi. 1992-yilda Namanganda ulug' o'zbek shoiri Boborahim Mashrab muzeyi, Xorazmda hofiz Hojixon Boltaboyev nomli maqomchilar muzeyi, Urganchda Xorazm amaliy san'ati va tarixi muzeyi, Buxoroda temirchilik muzeyi, Samarqand viloyatining Oqtosh shahrida xalq baxshisi Islom shoir Nazar o'g'lining uy-muzeyi, 1993-yilda Toshkentda o'zbek ayollari orasidan chiqqan birinchi huquqshunos olim Xadicha Sulaymonova muzeyi, o'zbek raqqosasi Mukarrama Turg'unboyeva muzeyi, Navoiy viloyatining Tomdi tumanida mashhur cho'pon, ikki marta Mehnat Qahramoni Jaboy Bashmanov muzeyi, 1994-yilda Toshkentda xalq rassomi Usta Muhiddin Rahimov muzeyi, 1996-yilda O'zbekiston Gidrometeorologiya muzeyi, 1997-yilda Buxoroda mashhur zarb qiluvchi Salim Hamidov muzeyi, shuningdek oliy ta'lim muassasalarida ko'plab muzeylar ochildi.

1996-yil 1-sentabr kuni Toshkentda Osiyoda yagona bo'lgan Olimpiya shon-shuhrat muzeyi ochildi. Bu muzey o'zbekistonlik sportchilarning xalqaro musobaqalardagi muvaffaqiyatlarini namoyish etadigan, mamlakatimizda sport harakatining rivojini rag'batlantiradigan markaz bo'lib qoldi.

1996-yil 18-oktabrda Toshkentda Temuriylar tarixi davlat muzeyi ochildi. Muzey temuriylar davri ruhini aks ettiruvchi o'sha davrga xos tarixiy jihozlar, qurol-aslahalar, lashkarboshilar va oddiy jangchilarning kiyim-boshlari, oltindan yasalgan uy-buyum ashyolari, musiqa asboblari, Amir Temur, Bobur qo'lyozmalari,

Ulug'bekning astronomik qurilmalari va boshqa 2000 dan ortiqroq tarixiy, madaniy yodgorliklar bilan jihozlangan. Temuriylar tarixi davlat muzeyi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan madaniy, ma'naviy, ma'rifiy ishlar, ilmiy tafakkur markaziga aylandi. O'zbekiston tarixi davlat muzeyi yangi binoga ko'chirildi hamda ajdodlarimizning ko'p ming yillik hayoti va madaniyatini ilmiy, xolisona aks ettiruvchi yangi eksponatlar bilan qayta jihozlandi.

O'zbekiston davlat san'at muzeyi Yaponiya hukumati tomonidan beg'araz ajratilgan 38,8 mln iyen pul mablag'i hisobiga ta'mirlandi, yangi muzey jihozlari, asbob-uskunalari bilan yanada boyidi.

O'zbekistonda 510 ta muzey faoliyat ko'rsatmoqda. Ularda 1,3 milliondan ortiq ajdodlarimiz tarixi, betakror madaniyatini aks ettiruvchi nodir buyumlar – eksponatlar saqlanmoqda va aholiga namoyish etilmoqda. Mamlakatimizning me'moriy yodgorliklarga boy 10 ta shahri tarixiy shaharlar ro'yxatiga kiritilgan. 2500 ta me'moriy obida, 2700 ta arxeologik yodgorlik, 1800 monumental san'at asari davlat muhofazasiga olingan.

Buxoro, Samarqand va Xiva shaharlaridagi 3 ta muzey-qo'riqxonalarida butun dunyoda eng nodir tarixiy yodgorliklar, me'moriy obidalar, monumental san'at asarlari saqlanib qolgan, davlat muhofazasida yangidan chiroy ochayotgan muzeylar sifatida e'tirof etilgan. Mustaqillik sharofati bilan respublikamizdagi betakror me'moriy yodgorliklar Jahon xalqaro madaniy merosi ro'yxatiga kiritilgan.

Yoshlarni har tomonlama barkamol qilib voyaga yetkazishda sportning ham ahamiyati katta hisoblanadi. Mustaqillik yillarida sport O'zbekiston milliy madaniyatining tarkibiy qismi sifatida rivojlantirildi. Sport aholini, xususan yoshlarni jismoniy va axloqiy tarbiyalashning, xalqlar o'rtasida do'stlikni mustahkamlash va mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining muhim omilidir.

1992-yil 5-fevralda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni sportni ommaviy ravishda rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratdi. 46 mingdan ortiq sport inshootlari – sport sog'lomlashtirish klublari, bolalar, o'smirlar sport maktablari, olimpiya o'rinbosarlari bilim yurtlari, oliy sport mahorati maktablari, o'yingohlar, sport zallari, maydonlari, hovuzlar barpo etildi va ta'mirlandi. Ularda 7 mln. kishi jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'ldi.

1992-yil yanvarda O'zbekiston Milliy olimpiya qo'mitasi tuzildi va 1993-yil sentabrda Xalqaro olimpiya qo'mitasining 101-sessiyasida rasmiy e'tirof etildi. 1996-yil 14-avgustda Toshkentda olimpiya muzeyi ochildi. 1998-yil may oyida mamlakatimiz alpinistlari Himolay tog'ining eng baland "Everest" cho'qqisiga chiqib, O'zbekiston dovrug'ini dunyoga taratdilar.

Mustaqillik sharofati bilan milliy o'zbek kurashi tiklandi. 1992-yilda Termiz va Shahrisabz shaharlarida dastlabki milliy kurash bo'yicha xalqaro musobaqa o'tkazildi. Milliy kurashimizning nazariy jihatlar va qoidalari ishlab chiqildi va xalqaro ekspertlar tomonidan e'tirof etildi, xalqaro sport turlari qatoridan o'rin oldi. 1999-yil may oyida Toshkentda dunyoning 50 dan ortiq mamlakatlaridan kelgan sportchilar ishtirokida kurash bo'yicha birinchi jahon chempionati bo'lib o'tdi. Unda O'zbekistonlik kurashchilar 3 ta oltin, 3 ta kumush, 3 ta bronza medallarini qo'lga kiritdilar. Xalqaro kurash assotsiatsiyasi tuzildi, uning faxriy Prezidenti etib Islom

Karimov saylandi. 2000–2002-yillarda Buyuk Britaniyaning Bedford shahrida 3 marta Islom Karimov nomi bilan ataluvchi xalqaro turnir bo‘lib o‘tdi.

2002-yil oktabrda Xalqaro kurash assotsiatsiyasi Xalqaro sport federatsiyasi a‘zoliciga qabul qilindi. O‘zbek milliy kurashi xalqaro sport turi sifatida butun dunyoda e‘tirof etildi.

2004-yilda Liviya poytaxti Tripoli shahrida bo‘lib o‘tgan shaxmat bo‘yicha jahon chempionatida 56 mamlakatdan 128 nafar shaxmatchi qatnashdi. Ular orasida hamyurtimiz, xalqaro grossmeyster Rustam Qosimjonov ham bor edi. Rustam Qosimjonov barcha da‘vogarlar ustidan g‘alaba qozonib, jahon chempioni degan yuksak unvonni qo‘lga kiritdi. Bu g‘alaba butun xalqimizga cheksiz quvonch va g‘urur-iftixor bag‘ishladi.

O‘tgan davr mobaynida O‘zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan 1500 dan ortiq zamonaviy sport inshootlari qurildi. Har yili bo‘lib o‘tadigan, uch bosqichdan iborat (maktab o‘quvchilari uchun “Umid nihollari”, litsey va kollej o‘quvchilari uchun “Barkamol avlod”, oliy o‘quv yurti talabalari uchun “Universiada”) sport musobaqalari tizimi shakllantirildi. Bu esa yuz minglab bolalar, o‘smirlar, yigit va qizlarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etish imkonini berdi.

Mazkur tadbirlar o‘z samarasini berdi. Jumladan, birgina 2015 yili 1 ming 668 nafar sportchimiz, jumladan, 567 nafar qizimiz 165 ta xalqaro musobaqada ishtirok etib, 983 ta medalni qo‘lga kiritdi, yosh iqtidorli musiqachi va ijrochilarimiz nufuzli xalqaro tanlovlarda 137 ta sovrinli o‘ringa sazovor bo‘ldi va ularning 76 tasi Gran-pri va birinchi o‘rinni tashkil qildi.

3.Yangi O‘zbekiston Uchinchi Renessansga intilishi haqidagi g‘oya ilgari surilganiga ham to‘rt yil bo‘ldi. 2020 yil 31 avgust kuni O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligining yigirma to‘qqiz yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimda Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan birinchi bor “O‘zbekistonda yangi bir uyg‘onish – Uchinchi Renessans davriga poydevor” yaratilayotgani qayd etildi.

Albatta, zaminimizdan dunyoga tarqab, ilm-fan, pirovardida insoniyat hayoti rivojlanishiga, fan va texnikaning hozirgi taraqqiyotiga yetishishida beqiyos hissa qo‘shgan Birinchi va Ikkinchi Renessans namoyondalari bo‘lmish ulug‘ alloma ajdodlarimiz bilan faxrlanamiz. So‘nggi yillarda iftixor barobarida ularga munosib yangi avlodni tarbiyalash mamlakat uchun strategik maqsadga aylandi. Agarki, dunyoda aql, intellektual salohiyat, bilim va tajriba – iqtisodiy o‘sish nuqtalari va resurs manbalari sifatida qaralayotganligi nazarda tutilsa, Uchinchi Renessans – mamlakat rivojlanishining negizi, demakki, Yangi O‘zbekiston kelajagi ekanligini ta’kid etish mumkin.

Darhaqiqat, hozir nafaqat mutafakkir ajdodlarimiz, balki, yaqin o‘tmishda yashab ijod qilgan ulug‘ jadid bobolarimiz intilgan rivojlanish darajasida ekanligimizni inkor etib bo‘lmaydi. Umummiqyosda texnika taraqqiyoti tufayli hayotimizdagi yengilliklar, ta’lim olish imkoniyatlari mavjudligini qayd etish kerak. Biroq, bu jarayonlarda iste’molchidan ko‘ra ijodkor, kashshof bo‘lish muhim.

Albatta, maqsadni belgilash bilan ish cheklanmaydi. Har qanday maqsadga amaliy harakatlar bilan erishiladi. Bu borada ta’lim sohasini rivojlantirishga e’tibor berilmoqda. Avvalo, maktabgacha ta’limdagi institutsional islohotlar, o‘qituvchi

mavqeini ko'tarish yuzasidan ma'lum chora-tadbirlar amalga oshirildi. Ma'lumki, oliy ta'lim muassasalari soni 2016 yilda 77 ta bo'lgan, hozir esa, 141 tani tashkil etadi.

Oliy ta'lim bilan qamrov, ish o'rinlari kamligi oqibatida uzoq yillar davomida tashqi migratsiya kuchayib bordi. Ijtimoiy muammolarni hal etishda ta'lim dolzarblashdi. Hozir yoshlarni oliy ta'limga qamrab olish 2016 yilga nisbatan 9 foizdan 29 foizga yetdi. Bu jarayon davom etmoqda.

Mamlakatni yanada taraqqiy ettirishda Davlat rahbari ta'kid etganlaridek, "zamonaviy bilim olgan, ilg'or kasb-hunarlarni, innovatsion texnologiyalarni, xorijiy tillarni puxta egallagan o'g'il-qizlarimiz yetakchi o'rin tutadi". Shu ma'noda bu yil xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida qaror qabul qilindi. Mahmudxo'ja Behbudiyning "ikki emas, to'rt til lozim" degan fikriga monand holda yoshlarimiz ta'lim muassasalarini bitirayotganida kamida ikki chet tilini bilishi zarurligi belgilandi. Ma'lumki, ikki Renessans allomalari bir qancha tillarni bilishgan. Shu sababdan ham jadidlar uyg'onish davri uchun xos bo'lgan ko'p tillilikka e'tibor qaratishgan edi.

Mutafakkirlar faoliyatidan ma'lumki, ular fanning turli sohalarini chuqur bilgan qomusiy olimlar edi. Hozir ham fan va texnika taraqqiy etishida fanlararo integratsiya dolzarblashgan. Dunyoda tobora ikki va undan ko'p fan sohaları kesimida tadqiqotlar ko'lami oshib bormoqda.

Shuningdek, so'nggi yillarda fan va ta'limning integratsiyasiga alohida e'tibor qaratildi. Fanlar akademiyasi Astronomiya instituti qoshida matematika, astronomiya, fizika va informatika fanlarini chuqur o'rgatadigan Mirzo Ulug'bek nomidagi ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktab-internati tashkil etildi. 2021 yil 1 aprelda Ulug'bek shaharchasida fizikaga ixtisoslashgan tayanch maktabning rasmiy ochilish bo'lib o'tdi. Mazkur maktabga Fanlar akademiyasining Yadro fizikasi instituti hamda O'zbekiston Milliy universitetining fizika fakulteti birlashtirildi.

Qisqa muddatda Muhammad al-Xorazmiy nomidagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yo'nalishiga oid fanlarni chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab, Abu Ali ibn Sino nomidagi yosh biologlar va kimyogarlar ixtisoslashtirilgan maktab-internati, yana Muhammad Rizo Erniyozbek o'g'li Ogahiy, Ishoqxon Ibrat, Abdulla Qodiriy, Hamid Olimjon va Zulfiya, Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Halima Hudoyberdiyeva, Muhammad Yusuf, Ibroyim Yusupov kabi madaniyatimiz namoyandalari nomida ijod maktablari tashkil etildi. 2020 yili matematika yo'nalishida 56 ta, kimyo-biologiya yo'nalishida 27 ta maktab faoliyati yo'lga qo'yildi. 2020 yildan axborot texnologiyalariga ixtisoslashgan boshqa maktablar ham tashkil etila boshlandi.

Har bir hududda ta'lim ingliz tilida olib boriladigan va «STEAM» (tabiiy fanlar, texnologiyalar, texnik ijodkorlik, san'at, matematika) dasturi joriy etilgan Prezident maktablari faoliyati yo'lga qo'yildi. Bu yildan mazkur maktab ta'limining davomi bo'lgan Yangi O'zbekiston universiteti dastlabki talabalarini qabul qilmoqda.

Ya'ni, Uchinchi Renessans sari intilayotgan O'zbekistonda iqtidorli farzandlar salohiyatini yuzaga chiqarish va tarbiyalash borasida alohida tizim yuzaga keldi. Prezident, ixtisoslashtirilgan va ijod maktablari bu tizimning muhim qismi bo'lib

qoldi. Shunday qilib, o'zini namoyon eta olgan iste'dodlar bilan boricha ishlash emas, balki, maktabda tahsil olayotgan bolalar orasidan iqtidorlilarini tanlab olib ularni maqsadli tayyorlash tizimi paydo bo'ldi. Har bir bola qaysidir sohada iste'dodli ekanligidan kelib chiqqan holda turli yo'nalishda ixtisoslashgan maktablar tashkil etilayotganligi fan yoki ijod olamidagi bo'lajak namoyonda uchun tanlash imkoniyatini beradi.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish tizimini tashkil etish bo'yicha besh muhim tashabbusdan biri – ularni musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, iste'dodini yuzaga chiqarish hisoblanadi. Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ta'lim muassasasida yoshlar havaskorligiga alohida e'tibor berila boshlandi. Katta avlod teatr ijodkorlarining tarjimai holi bilan tanishganda ularning bolaligida maktablardagi drama to'garaklari, san'atkorlar bilan uchrashuvlar ma'lum darajada rol o'ynaganini qayd etish mumkin. Bir vaqtlar atoqli san'at namoyondalarining maktablarda to'garaklar faoliyatini tashkil etganligi ham ma'lum. Boshqacha aytganda, havaskorlik katta ijodga yangi iste'dodlarni tanlash hamda keyinchalik ularni kasbiy tarbiyalashga zamin yaratadi.

Ta'limda faqat ijobiy o'zgarishlar, deb bo'lmaydi. Oliy ta'limda o'quv ishlarini bozor ehtiyojlaridan kelib chiqib tashkil etish, ilmiy salohiyatni oshirish kabi masalalarni hal etish turibdi. Har bir sohada amalga oshirilayotgan institutsional salohiyatni yuksaltirishning negizini ham ish faoliyatini fan yutuqlari asosida tashkil etish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash yotibdi.

Darhaqiqat, har birimiz ta'limga befarq qaramasdan o'zimizni daxldor his etib, uni rivojlantirishga o'z hissamizni qo'shmog'imiz darkor. Zero, insonni, qo'yingki, mamlakatni ma'nan mavjudligini ta'lim va tarbiya tashkil etadi.

Qolaversa, "Yangi O'zbekiston" umummilliy harakatida "Uchinchi Renessans" milliy g'oyasi atrofida birlashish, unga intilish "tarix va kelajak oldidagi muqaddas burchimizdir".

Dunyoda ro'y berayotgan so'nggi voqea va hodisalarni kuzatib, dilimizda boshimiz uzra musaffo osmon uchun shukronalik tuyg'usi o'tadi. Ha, tinchlik qadriyati... Har tongda farzandlarimizni o'z bag'rimizga bosmoqlik baxti. Ta'lim olish baxti. Uchinchi Renessansga intilish baxti...

Har qanday jamiyatning iqboli va istiqboli yosh avlodga bo'lgan e'tiborga bog'liqligi ayon. Prezidentimiz faoliyati va qarashlarining muhim yo'nalishi ham shunga qaratilgani bejiz emas. Kelajakning bunyodkori, ertangi kunning hal qiluvchi kuchi — yoshlarga munosabat masalasi davlatning ustuvor siyosatiga aylangani rost.

Maktabgacha ta'lim, Xalq ta'limi hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirliklari zimmasiga yuklangan vazifalar ham ana shu maqsadga qaratilgan. Yoshlar borasidagi siyosat ta'limning uzluksizligigagina emas, balki uzluksiz tarbiyaga ham yo'naltirilgani e'tiborlidir. Birgina misol sifatida Prezident maktablarining, atoqli adiblar nomi bilan bog'langan ijod maktablarining ochilishini keltirish mumkin.

Prezident Shavkat Mirziyoyev «Yangi O'zbekistonni, albatta, yoshlar bilan birga quramiz. 2020 yil yoshlarga oid davlat siyosatida tub burilish yili bo'ladi» — deganida qat'iy ishonch va aniq rejalar borligini nazarda tutayotgani sir emas. Aniq

maqsadlar sari intilganda, shunga mos bo'lgan intellektual, salohiyatli yoshlar va barkamol avlod zarur.

Shavkat Mirziyoyev Muhammad al-Xorazmiy nomidagi maktabda yoshlar bilan uchrashuvida ana shu masalalarni ko'ndalang qo'ygani ham bejiz emas. Buning uchun o'zi va so'zi ibrat, ilm-u amali bilan o'rnak bo'ladigan yoshlardagina vatan taqdiriga daxldorlik tuyg'usi, fuqarolik burchini anglash hissi ustuvor bo'ladi. Bu esa kelajak avlodga oid davlat siyosatining huquqiy asoslari mustahkamlanib, Yoshlar masalalari bo'yicha respublika idoralararo kengashi tuzilishiga imkon tug'dirdi.

Prezident nutqida keltirilganidek, hozirda Yoshlar Ittifoqining 7 million 690 ming nafar a'zosi mavjud ekan, bu raqam yangilanayotgan, chin ma'noda o'zgarayotgan O'zbekistonning istiqbolini belgilaydigan katta kuch ekanini unutmaslik kerak.

Prezidentimizning uch yil oldin yoshlarga ishonch bildirib aytgan ushbu so'zlari hamon qulog'imiz ostida jaranglaydi. «Xalq dengiz bo'lsa, yoshlar uning to'lqinidir». Demak, yoshlik — umrning avji va mavjiga qiyos.

Yaqinda bo'lib o'tgan videoselektorda ana shu qudratli to'lqinga umid va ishonch bilan qarab shunday dedi: «Yoshlar orasida «Men Sizning yoningizda turib, kamarbasta bo'laman!» deb ko'zi yonib turgan, bilimli, jasoratli yigit-qizlar borligiga ishonaman. Yetakchilikning, o'z ortidan ergashtirishning eng to'g'ri yo'li shaxsiy o'rnak va namuna bo'lishdir».

Ergashuvchi bo'lib yurish liderlik, yetakchilik nisbati emas, balki ergashtiruvchilik uning sifatidir. Ergashtiruvchi bo'lish uchun har tomonlama o'rnak va ibratli bo'la olish zarurdir. O'zi o'zgalarga namuna bo'lmagan insonda liderlik salohiyati bo'lmaydi.

Uchrashuvda yoshlar hayotidagi muammolar, dolzarb vazifalar muhokama qilinishi asnosida ularning yechimiga daxldor bo'lgan muhim va o'zak masalalardan biri tilga olindi. «Bu ishlarning barchasi tilimizga e'tiborni kuchaytirish, yoshlarimizni milliy an'analарimizga hurmat va sadoqat ruhida tarbiyalashga qaratilishi»dir.

Prezident ayni paytda buning javobini ham o'zi keltirib o'tdi. «Bu borada yoshlarimizda nutq madaniyati va notiqlik mahoratini oshirish uchun resublika yosh badiiy so'z ustalari tanlovini o'tkazish bugungi davr talabidir».

Darhaqiqat, yoshlarning ma'naviy va ma'rifiy savodxonligi hamda o'z fikrini erkin va farovon ifodalash qobiliyati bo'lmasa, ko'zlangan maqsadga erishish mushkulligi ayon.

Tasavvur qiling, o'z g'oyasini tushuntira olmagan liderning, tadbirkorning, fermerning hamda rejasi va yo'l xaritasini ravon bayon eta olmagan o'qituvchi yoxud rahbarning, shuningdek, boshqa soha vakillarining harakati samarasi, ish natijasi qanday bo'lishi mumkin? Shuning uchun ham, iqtisodning, siyosatning, xalqaro maydonlardagi munosabatlarning, moliyaviy, ma'naviy va ma'rifiy masalalarning alifbosi ham, ibtidosi ham nutq madaniyati va notiqlik mahoratidir.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, lider ergashtiruvchi bo'lishi kerak ekan, xo'sh, ergashtirish nimaning badaliga bo'ladi? Albatta, qiziqtirish, o'zaro manfaat hosil qilish evaziga shakllanadi. Bu esa, o'z navbatida, nutq mahorati orqali ro'yobga chiqadi. Shunday ekan, muammolar yechimi, masalalar bichimi ham notiqlik san'ati

bilan. Ta'limning kaliti nutq bilan, tarbiyaning kaliti xulq bilan bo'lgani kabi muloqotning ham ochqichi nutq, muomalaning tutqichi xulqdir.

Ana shuning uchun ham yosh rahbarlarning nutq madaniyati va notiqlik mahoratini oshirish zamon taqozosidir. Shu onda xalqimizning «O'zingga qarab kutarlar, so'zingga qarab kuzatarlar» degan naqli beixtiyor yodga keladi.

Bugungi tahlikali zamonda, globallashuv davrida, ayniqsa, g'oyalar kurashi keskin tus olgan paytda mazmundor mohiyatga ega nutq ham, mahoratli, fikri teran, so'zga chechan notiqlar ham suvdek, havodek zarur. Chunki asosli, hayotiy, samarali targ'ibot va tashviqotgina xalqni ishontiradi, ruhlantiradi, ulug' va qutlug' maqsadlar sari ilhomlantiradi. Aks holda, dushman undan ustomonlik bilan foydalanib omma ongini zaharlashi, turli oqimlar tomon og'dirishi, asosiy maqsaddan chalg'itishi, yo'ldan ozdirishi hech gap emas. Jangda sen dushmanni otmasang, u seni otadi. Bu oddiy mantiq. Notiqlik mahoratidan unumli foydalana olsak, biz hamisha g'olibmiz.

Hozirgi zamonda xalq qalbi va ongi uchun kurash ketayotgan paytda muhim mafkuraviy qurol - notiqlik mahoratini chuqur egallashimiz kerak. Ushbu jaholatga qarshi ma'rifat yarog'idan, mafkuraviy mexanizmdan ayniqsa, yoshlar to'la va to'g'ri foydalana olishi kerak. Shuning uchun ham Prezidentimiz nutq madaniyati va notiqlik mahoratini shunchaki muloqot va muomala manbai emas, balki ma'rifat va ma'naviyatning, targ'ibot va tashviqotning quroli sifatida his etib, bundan foydalana olish milliy g'oyamiz himoyasiga daxldor ekanini uqtirayotgan bo'lsalar ajab emas. Chunki g'oyamiz — himoyamiz, himoyamiz esa g'oyamizdir. Bu esa mafkuraning mayog'i, g'oyamizning bayrog'i va yarog'i notiqlik mahoratini egallash bilan amalga oshadi.

Prezident o'z nutqlarida ma'rifatparvar adib Fitratning «Bu dunyo kurash maydonidir. Sog'lom tan, o'tkir aql va yaxshi axloq bu maydon qurolidir», — degan so'zlarini ham bejiz eslatmadi. Aqlan, ruhan va jismonan sog'lom avlod barkamol bo'lganidek, xulqiy va nutqiy madaniyatga ega bo'lgan inson komil inson sanaladi.

Prezident ishonch bildirish asnosida yurtimizda iqtidorga, liderlik salohiyatiga ega yoshlar ko'pligi uchun ham mamlakatimizda uchinchi renesans davriga zamin borligini ro'yi rost e'tirof etdi. Erishilayotgan yutuqlarimiz ko'p, lekin ular hali yetarli emas. Davlat rahbari yoshlar bilan uchrashuvda aytganidek, yoshlarimiz zamonaviy bilim va taraqqiyot cho'qqilarini egallab, o'z ma'naviyati va tafakkuri bilan barchaga ibrat hamda namuna bo'lishi kerak. Buning uchun ular vatan ravnaqini o'z hayotining mazmuni deb bilishlari, yoshlik umrning beg'ubor, ulkan orzu-umidlar va imkoniyatlar davri ekanini teran his etishlari lozim.

Mamlakatimiz aholisining 30 foizini 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan yigit-qizlar tashkil etadi. Ularning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi uchun keng sharoit yaratilgan. Shu bilan birga, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishni tashkil etish dolzarb masala hisoblanadi. Yoshlar qanchalik ma'naviy barkamol bo'lsa, turli yot illatlarga qarshi immuniteti ham shunchalik kuchli bo'ladi.

Ma'lumki, 2019 yil 19-martda davlatimiz rahbari ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalardagi ishlarni yangi tizim asosida yo'lga qo'yish bo'yicha **5 ta muhim tashabbusni** ilgari surgan edi.

Birinchi tashabbus yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, iste'dodini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi.

Ikkinchi tashabbus yoshlarni jismoniy chiniqtirish, sport sohasida qobiliyatini namoyon qilishlari uchun zarur sharoitlar yaratishga yo'naltirilgan.

Uchinchi tashabbus aholi va yoshlar o'rtasida kompyuter texnologiyalari va internetdan samarali foydalanishni tashkil etishga qaratilgan.

To'rtinchi tashabbus yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ular o'rtasida kitobxonlikni keng targ'ib qilish bo'yicha tizimli ishlarni tashkil etishga yo'naltirilgan.

Beshinchi tashabbus xotin-qizlarni ish bilan ta'minlash masalalarini nazarda tutadi.

Prezidentning 2019- yilda Sirdaryo hamda Namangan viloyatlariga qilgan amaliy tashrifi davomida mazkur hududlardagi tuman va shahar kutubxonalariga bir necha yuz ming nusxada badiiy adabiyotlar yetkazib berildi. "Ma'rifat karvoni" tashkil etildi. Yoshlar uchun 25 ming dona kitob, 80 turdagi sport jihozlari va musiqa asboblari yetkazib berildi.

Mazkur 5 tashabbus keng jamoatchilik tomonidan katta qiziqish bilan kutib olindi. Endilikda ushbu tajribani yurtimizning barcha hududlarida keng joriy qilish masalalari muhokama qilindi. Madaniyat vazirligi va Xalq ta'limi vazirligiga hokimliklar bilan birgalikda tuman va shaharlarda madaniyat markazlari va umumta'lim maktablarida yoshlarning qiziqishidan kelib chiqib, qo'shimcha 1,5 mingta to'g'arak tashkil etish vazifasi qo'yildi.

Tashabbuskor iste'dodli yoshlar va mahalliy homiylarni jalb etgan holda, madaniyat markazlarida badiiy-havaskorlik jamoalari, yoshlar teatr-studiyalari va "Yoshlar klublari" tashkil qilish zarurligi ta'kidlandi. Taniqli san'atkor va iste'dodli ijodkorlarni tumanlardagi madaniy ishlarga ko'makchi sifatida biriktirish yaxshi natija berayotganini inobatga olib, bu tajribani butun mamlakatga yoyish bo'yicha ko'rsatmalar berildi. Unga muvofiq, taniqli artistlar tuman va shaharlarga ijodiy maslahatchi sifatida biriktirilib, o'sha joylarda madaniyat va san'atni rivojlantirishga mas'ul bo'ladi, tuman va shaharlar hokimlari esa ushbu ishlarga moddiy va tashkiliy jihatdan yordam beradi. Musiqa va san'at sohasida oliy ma'lumotli kadrlarni ko'paytirish masalasiga ham e'tibor qaratildi.

Oliy va o'rta maxsus ta'lim hamda Xalq ta'limi vazirliklariga muayyan mavzular bo'yicha tarix darslarini muzeylar, tarixiy obidalar, qadamjo va teatrlarda sayyor o'tkazilishini tashkil qilish topshirildi. Ikkinchi tashabbusga doir masalalar muhokama qilinar ekan, diyorimizda 12 mingdan ziyod sport inshootlari borligi, lekin yoshlarni jismoniy tarbiya va ommaviy sportga qamrab olish darajasi yetarli emasligi qayd etildi. Umumta'lim maktablarining sport anjomlari bilan jihozlanish ko'rsatkichi mamlakat bo'yicha 56 foizni, jumladan, Surxondaryo viloyatida 12 foizni, Xorazmda 14 foizni, Qoraqalpog'istonda 15 foizni tashkil etadi, xolos. Shuning uchun olis va chekka qishloqlarda yengil konstruksiyali sendvich panellardan kichik sport zallari va sun'iy qoplamali maydonlar qurish, tashabbuskor tadbirkorlarga sport inshootlari tashkil etish uchun yer ajratish tadbirlari amalga

oshirilmoqda. Bunday tadbirkorlarga O‘zmilliybank tomonidan “Yoshlar – kelajagimiz” dasturi doirasida imtiyozli kreditlar ajratilmoqda.

4.Jamiyatda bag‘rikenglik va insonparvarlik madaniyatini yuksaltirish, millatlararo va konfessiyalararo hamjihatlikni, fuqarolar totuvligini ta‘minlash, shuningdek, xorijiy mamlakatlar bilan do‘stona, teng huquqli va o‘zaro manfaatli munosabatlarni mustahkamlash O‘zbekiston davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

Bular Konstitutsiyamizda mustahkamlangan fuqarolarning irqi, millati, tili, e‘tiqodi, shaxsi va ijtimoiy kelib chiqishidan qat‘i nazar, qonun oldida tengligi tamoyillari hamda turli millat va elatlar vakillarining tili, urf-odatlar va an‘analarini hurmat qilish, ularni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga asoslanadi. Jamiyatda do‘stlik va ahillik, tinchlik va barqarorlik muhitini mustahkamlash ijtimoiy, siyosiy, huquqiy, iqtisodiy, gumanitar va ma‘naviy sohalarda islohotlarni izchil amalga oshirish, xalqaro maydonda mamlakatimiz nufuzini yanada oshirishning muhim omili va zarur sharti hisoblanadi.

Bugun O‘zbekistonda 130 dan ortiq millat va elat vakillari bir oila bo‘lib yashamoqda. Ular barcha soha va tarmoqlarda fidokorona mehnat qilib, rivojlangan bozor iqtisodiyotiga asoslangan demokratik huquqiy davlat qurishga va kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirishga katta hissa qo‘shmoqdalar. Mustaqillik yillarida milliy madaniy markazlarning 120 dan ortiq faoli davlat mukofotlariga sazovor bo‘ldi, orden va medallar bilan taqdirlandi, jumladan, 14 nafariga «O‘zbekiston Qahramoni» yuksak unvoni berildi.

Respublika baynalmilal madaniyat markazi, 138 milliy madaniy markaz, O‘zbekiston xorijiy mamlakatlar bilan do‘stlik va madaniy-ma‘rifiy aloqalar jamiyatlari kengashi, shuningdek, 34 do‘stlik jamiyati faoliyati O‘zbekistondagi barcha millatlar va elatlarning tarixi, madaniyati, ma‘naviy qadriyatlari, an‘ana hamda urf-odatlarini asrash va har tomonlama rivojlantirish, millatlararo munosabatlarni uyg‘unlashtirish, jamiyat va davlatni barqaror rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ular «xalq diplomatiyasi» mexanizmidan faol foydalangan holda tinch va farovon hayotni asrash, xorijiy mamlakatlar bilan do‘stona munosabatlar va madaniy-ma‘rifiy aloqalarni rivojlantirish, chet eldagi hamyurtlar bilan yaqin va o‘zaro manfaatli munosabatlarni yo‘lga qo‘yishga salmoqli hissa qo‘shmoqda. Bugungi kunda mamlakatimiz ta‘lim muassasalarida o‘qish 7 tilda olib borilmoqda. Teleradioko‘rsatuv va eshittirishlar 12 tilda efirga uzatilmoqda, gazeta va jurnallar 10 dan ortiq tilda chop etilmoqda.

Prezidentning 1992-yil 7-martdagi farmoni bilan islom dini omilidan, uning ma‘naviy imkoniyatlaridan keng foydalanish maqsadida Vazirlar Mahkamasi huzurida Din ishlari bo‘yicha qo‘mita tashkil etildi. Uning tasarrufida Xalqaro islom-tadqiqot instituti va 10 ta madrasa faoliyat ko‘rsatmoqda. Ularda 1000 dan ortiq talaba yoshlar ta‘lim olmoqdalar. 1999-yilda tashkil etilgan Toshkent Islom universitetida (hozirda Xalqaro Islom akademiyasi) 1000 dan ziyod talaba o‘qimoqda.

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida va 2021-yil 5 - iyulda yangi tahrirda qabul qilingan “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonunda davlatning din va dindorlar vakillariga munosabati huquqiy jihatdan aniq belgilab

berilgan. O'zbekistonda davlat va din o'rtasidagi munosabatlarda quyidagi tamoyillarga amal qilinmoqda:

- dindorlarning diniy tuyg'ularini himoya qilish;
- diniy e'tiqodlarni fuqarolarning yoki ular uyushmalarining xususiy ishi deb tan olish;
- diniy qarashlarga amal qiluvchi fuqarolarning ham, ularga amal qilmaydigan fuqarolarning ham huquqlarini teng kafolatlash hamda ularni ta'qib qilishga yo'l qo'ymaslik;
- ma'naviy tiklanish, umuminsoniy-axloqiy qadriyatlarni qaror toptirish ishida diniy uyushmalar bilan muloqot qilish;
- dindan buzg'unchilik maqsadlarida foydalanishga yo'l qo'yib bo'lmasligini e'tirof etish;
- din va e'tiqodga sig'inish erkiga qonun bilan belgilangan cheklashlar orqaligina daxl qilish mumkin;
- diniy da'vatlar bilan hokimiyat uchun kurashga, siyosat, iqtisodiyot, qonun-chilikka aralashishga yo'l qo'yilmaydi.

Muxtasar qilib aytganda, mustaqillik yillarida din, eng avvalo, islom dinining ham milliy, ham umuminsoniy qadriyat sifatidagi mavqeyi tiklandi, diniy ulamolarning qadr-qimmatini o'z joyiga qo'yildi.

O'zbekistonda 2019 – yilgi ma'lumotga ko'ra 2241 diniy tashkilot erkin faoliyat ko'rsatmoqda. Jumladan, O'zbekiston musulmonlari idorasi, Rus Pravoslav cherkovi Toshkent va o'rta Osiyo Yeparxiyasi, Yevangel xristian-baptistlari cherkovi, Rim-katolik cherkovi, To'la Yevangel xristianlari cherkovi, O'zbekiston Injil jamiyati singari diniy tashkilotlar faoliyatidan turli dinlarga mansub fuqarolarimiz birdek manfaatdor ekanliklarini izohlashga hojat bo'lmasa kerak. Bulardan tashqari respublikamizda 2000 dan ortiq musulmonlar masjidi, 168 xristian cherkovi, 7 yahudiy sinagogasi, 7 bahoiylar uyushmasi, 2 Krishna jamiyati, 1 budda ibodatgohi mavjud. Diniy ta'limotni puxta o'zlashtirishga xizmat qiladigan 12 ta diniy ta'lim muassasasi qatorida 1 tapravoslav, 1 ta xristian protestant seminariysi ham faoliyat ko'rsatmoqda.

Yuqorida qayd etilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, yurtimizda islom diniga qanday sharoitlar yaratilgan bo'lsa, boshqa dinlarga ham xuddi shunday erkin ibodat qilish va bu borada hech bir to'siqlarsiz faoliyat yuritishlari uchun barcha shart-sharoitlar muhayyo etilgan. Har yili minglab musulmonlarimiz Haj safarlariga borishgani kabi mazkur diniy tashkilotlarning 120 dan ortiq vakili Isroil, Gretsiya va Rossiyadagi diniy ziyoratgohlarga safar uyushtiradilar, xorijga e'tiqodiy ziyoratga yo'l oluvchilar uchun beriladigan imkoniyatlardan foydalanadilar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni jamiyatda barqarorlik, tinchlik va totuvlikni ta'minlash, fuqarolar ongida katta, ko'p millatli yagona oilaga mansublik tuyg'usini mustahkamlash, milliy madaniy markazlar va do'stlik jamiyatlari faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash va yanada rivojlantirish, xorijiy mamlakatlar bilan madaniy-ma'rifiy aloqalarni kengaytirishga qaratilgan.

Xususan, Respublika baynalmilal madaniyat markazi va O'zbekiston xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalar jamiyatlari kengashi negizida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi **Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasining** tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etdi.

Mazkur Qo'mita zimmasiga jamiyatda millatlararo totuvlik va bag'rikenglikni ta'minlash, tinchliksevar siyosatni, mamlakat hayotining barcha sohalarida erishilgan yutuq va muvaffaqiyatlarni keng targ'ib qilish, xalqaro hamjamiyat, shu jumladan, chet eldagi hamyurtlarimiz diasporasi bilan do'stlikni mustahkamlashga doir davlat siyosatini izchil amalga oshirish vazifasi yuklanadi.

Qo'mita millatlararo totuvlik, do'stlik va hamjihatlik tamoyillarini qaror toptirish, millatlararo munosabatlar madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan ijtimoiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, muvofiqlashtirish va rag'batlantirishga doir chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Shuningdek, milliy madaniy markazlarga amaliy va metodik yordam ko'rsatadi, ularning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlaydi, millati, irqi va diniy e'tiqodidan qat'i nazar, fuqarolar ongida ko'p millatli yagona oila tuyg'usini mustahkamlash, «O'zbekiston – umumiy uyimiz» tamoyilini amalga oshirish choralari ko'radi.

Yoshlarni bag'rikenglik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, tarix, madaniyat, milliy ana'ana va urf-odatlarini asrab-avaylash ruhida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratiladi. Bu millatchilik va ekstremizm aqidalariga qarshi mafkuraviy immunitetga ega, mustaqillik g'oyalariga sodiq, O'zbekiston milliy manfaatlarini himoya qiladigan va ilgari suradigan ma'naviy barkamol avlodni shakllantirish imkonini beradi.

Qo'mita o'zbek xalqining mamlakatimiz tashqarisidagi tarixiy va madaniy meros obyektlarini asrab-avaylashni ta'minlash maqsadida davlat va nodavlat tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilish masalasiga ham alohida e'tibor qaratadi.

2019-yil 15-noyabr kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "Millatlararo munosabatlar sohasida O'zbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmonni imzoladi.

Quyidagilar millatlararo munosabatlar sohasida O'zbekiston Respublikasi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari etib belgilandi:

millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini yanada rivojlantirish sohasida O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatini amalga oshirish jarayonida davlat organlari va tashkilotlarining, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining fuqarolik jamiyati institutlari bilan, shu jumladan, ommaviy axborot vositalari bilan o'zaro hamkorligi mexanizmlarini takomillashtirish;

millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini yanada rivojlantirish, respublikamizda yashab turgan turli millat va elat vakillarining tili, madaniyati, an'analari va urf-odatlarini saqlash va rivojlantirish sohasida O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatini samarali amalga oshirish uchun qo'shimcha ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar yaratish va boshqalar.

5.Istiqlol yillarida amaliy san'at, teatr, kino san'ati sohaları rivojlantirildi. 1994-yilda Andijonda jamoatchilik asosida faoliyat ko'rsatayotgan yoshlar teatri

davlat tasarrufiga olinib, Abbos Bakirov nomli yoshlar va bolalar teatriga aylantirildi. 2000-yili Ogahiy nomidagi Xorazm viloyat teatri to'la ta'mirlandi.

Respublika Prezidentining farmonlari asosida teatrlar davlat byudjeti hisobiga qo'llab-quvvatlandi. Farmonga binoan Madaniyat ishlari vazirligi tizimida va teatr ijodiy xodimlari uyushmasi qoshida 1998-yilda "O'zbekteatr" ijodiy-ishlab chiqarish birlashmasi tashkil etildi. Birlashma teatr jamoalariga xalqimizning boy ma'naviy olamini, uning madaniy merosi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat hissini uyg'otuvchi spektakllar yaratishda, iste'dodli yoshlarni teatrga jalb qilishda, teatrlarning moddiy-texnikaviy bazasini mustahkamlashda, ijodiy xodimlarni ijtimoiy himoya qilishda ko'maklashdi. "O'zbekteatr" birlashmasi va barcha teatrlar 5 yilga barcha turdagi soliqlardan ozod qilindi. Murakkab o'tish davri qiyinchiliklariga qaramasdan bironta teatrning yopilishiga yo'l qo'yilmadi. Teatr binolari ta'mirlandi, ichki jihozlari yangilandi. Respublikamizda 36 ta professional teatr faoliyat ko'rsatmoqda. Har bir viloyatda qo'g'irchoq teatrlari bolalarga xizmat ko'rsatmoqda.

1996-yilda Toshkentda Koreya drama va estrada milliy teatri tashkil etildi va shu yilning dekabr oyida o'z faoliyatini boshladi. Davlat akademik rus drama teatri 1999-yilda hozirgi zamon talablari darajasida tubdan qayta qurilgan muhtasham binoga ko'chirildi va o'zining 64-teatr mavsumini yangi binoda boshladi.

2001-yilda respublika teatr san'atida muhim tarixiy voqea sodir bo'ldi. Hamza nomidagi O'zbek akademik drama teatri binosi muhtasham koshona shaklida qayta qurildi, zamonaviy teatr uskunolari va mebellar bilan jihozlandi. 2001-yil 21-sentabrda Prezident farmoni bilan unga Milliy teatr maqomi berildi, O'zbekiston Milliy akademik drama teatri deb ataldi.

Mustaqillik yillarida kino san'ati ham rivojlandi. Kino san'atining ijodkor ustalari Shuhrat Abbosov, Yo'ldosh A'zamov, Elyor Eshmuhammedov, Ali Hamroyev, Rashid Malikov, Jahongir Fayziyev, Zulfiqor Musoqov, Sharof Boshbekov va boshqalar zamonaviy kinofilmlar yaratish ishlarida peshqadamlik qildilar. Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida xususiy kinostudiyalar vujudga keldi. 1992-yil fevralda Latif Fayziyevning dastlabki xususiy kinostudiyasi "Fayzifilm" ro'yxatga olindi. 1996-yilda "O'zbekfilm" tasarrufida 8 ta studiya, shuningdek 30 ga yaqin mustaqil ijodiy studiyalar faoliyat yuritdi.

1996-yil 29-aprelda e'lon qilingan Prezident farmoni milliy kino san'atining rivojida muhim bosqich bo'ldi. Unga binoan "O'zbekkino" davlat aksionerlik kompaniyasi tuzildi. Kino tarmog'i tashkilotlariga davlat budjetidan ajratiladigan har yillik dotatsiyalar 2000-yilgacha saqlab qolindi. Kino sohasining iqtidorli yoshlari uchun xorijiy kino akademiyalari va o'quv markazlarida o'qish, malakasini oshirish ishlari amalga oshirildi.

Istiqlol yillarida tasviriy san'at ham rivojlandi, rassomchilik yangi ma'no-mazmun bilan boyidi. 1997-yilda Prezident farmoniga muvofiq O'zbekiston Badiiy akademiyasining tashkil etilishi va "Tasviriy oyina" respublika ijodiy uyushmasining tuzilishi, ularning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi tasviriy san'at rivojida muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Iste'dodli yoshlarni izlab topish, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash ishlari yo'lga qo'yildi.

O'zbekiston xalq rassomlari Malik Nabiyev, Bahodir Jalolov, qobiliyatli mo'yqalam sohibi Zayniddin Faxriddinov va boshqalar xalqimiz ongida milliy

g'urur, istiqlol va Vatanga sadoqat tuyg'ularini uyg'otuvchi qator san'at asarlarini yaratdilar. Amir Temur, Ulug'bek, Bobur, fan va ma'naviy-ma'rifiy sohada dunyoga mashhur bobokalonlarimizning portretlari yaratildi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O'zbekiston tarixida qaysi asrlarda renessanslar sodir bo'lgan?
2. Ma'mun akademiyasi qayerda tashkil etilgan?
3. Mustaqillik yillarida milliy qadriyatlarimizni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
4. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning bugungi kundagi ahamiyati nimada deb bilasiz?
5. Qaysi buyuk siymolarning tavallud yubeleylari keng nishonlandi?
6. Sport borasida qo'lga kiritilgan yutuqlarimiz haqida nimalar bilasiz?
7. Istiqlol yillarida adabiyot qanday rivojlandi?
8. Mustaqillikdan keyin diniy qadriyatlarni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
9. Prezidentimiz tomonidan ilgari surgan Beshta tashabbus haqida nimalarni bilasiz?
10. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini ayting.
11. Istiqlol yillarida teatr va kino san'ati qanday rivojlandi?
12. Respublikada diniy erkinlikni ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirilmoqda?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Yunusova X.E. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma'naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.
2. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.
3. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
4. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021. - 186 bet.
5. Murtazayeva R.H. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

11-Mavzu: O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TA’LIM SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR

REJA:

1. Mustaqillikning ilk yillarida ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar
2. Yangi jamiyat qurishda ta’lim va tarbiyaning o‘rni va roli
3. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi”ning qabul qilinishi. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi yangi tahrirdagi qonuni

Tayanch so‘z va iboralar: *“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, ta’lim, maktab ta’limi, oliy ta’lim, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, oliy ta’limdagi islohotlar, ta’lim va tarbiya, ilm-fan, kredit-modul tizimi.*

1. Ma’lumki, mustamlakachi sovet hukumati davrida hukmron tuzum o‘zining jahonda eng insonparvar, odil, demokratik va eng savodxon jamiyat barpo etgani bilan maqtanib, butun jahonga jar solar edi. Sirtidan qaraganda, haqiqatan ham, manzara shunday edi. Sobiq SSSRda yuzlab universitet va institutlar, oliy va o‘rta maxsus bilim yurtlari, minglab ilmiy-tadqiqot muassasalari faoliyat ko‘rsatardi. Lekin ular, son va miqdor jihatidan ko‘p bo‘lgani bilan jahon andazalari darajasida emas edi. Buning asosiy sabablaridan biri kommunistik jamiyatda hamma narsa, jumladan, ilm-fan, maktab-maorif tizimining ham o‘sha yo‘lg‘on g‘oyalarga qurbon qilinganida edi. Sovet Ittifoqini tanazzulga olib kelgan sabablardan biri ham shunda ekanligi shubhasizdir.

Istiqlolning dastlabki kunlaridanoq fan va texnikaga munosabat o‘zgardi, xalq ta’limi tizimini isloh qilishga kirishildi. Mustaqil O‘zbekistonda maorif va madaniyat ishlarini eng muhim va dolzarb soha sifatida rivojlantirishga alohida e’tibor berildi. 1992-yil 2-iyulda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida» gi Qonuni hamda 1991–1996-yillarda elon qilingan 30 dan ziyod Prezident farmon-lari va Vazirlar Mahkamasining qarorlari asosida ta’lim sohasida qator o‘zgarishlar amalga oshirildi:

• Maktabgacha ta’lim sohasida uylarda tashkil etiladigan bolalar bog‘chalari hamda «bolalar bog‘chasi – maktab» majmuyi tarmog‘i rivojlandi. Bolalarga chet el tillarini, xoreografiya, tasviriy va musiqa san’ati, kompyuter savodxonligi asoslarini o‘rgatuvchi 800 dan ortiq guruh tashkil etildi;

•Yangi tipdagi maktablar va umumta'lim o'quv yurtlari tarmog'i rivojlantirildi. 1992–1996-yillarda 238 ta litsey va 136 ta gimnaziya ochildi va faoliyat ko'rsatdi;

•«Sog'lom avlod uchun», «Iqtisodiy ta'lim», «Qishloq maktabi», «Rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tiklash» va boshqa tarmoq dasturlari ishlab chiqildi hamda ta'lim sohasida tatbiq etila bordi;

•Mehnat bozorini, eng avvalo, qishloq joylarida mehnat bozorini shakllantirishning hududiy xususiyatlarini hisobga olgan holda hunar-texnika ta'limini qayta tashkil etish ishlari amalga oshirildi. Bu tizimda jami 221 ming kishini ta'lim bilan qamrab olgan 442 o'quv maskani, shu jumladan, 209 ta kasb-hunar maktabi, 180 ta litsey va 53 ta biznes maktablari ishladi;

•Toshkent, Samarqand, Urganch, To'rtko'1, Andijon bank kollejlari, Toshkent ayo'llar kolleji tashkil etildi. Respublikada 1996–1997-o'quv yilida 258 ta o'rta kasb-hunar ta'lim o'quv yurti ishladi. Ularda qariyb 16 ming o'qituvchi va muhandis-pedagog xodimlar 197 ming o'quvchiga kasb-hunar o'rgatish bilan shug'ullandi;

•Oliy ta'lim sohasida ham qator yangi o'quv yurtlari ochildi. 1992-yil 28-fevraldagi Prezident farmoni bilan 8 ta viloyat pedagogika institutlari universitetlarga aylantirildi. Eng zarur zamonaviy mutaxassisliklar bo'yicha yangi oliy o'quv yurtlari – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi, Qurolli Kuchlar akademiyasi, Ichki ishlar vazirligi akademiyasi, Bank-moliya akademiyasi, Toshkent moliya instituti, Navoiy konchilik instituti, Samarqand davlat chet el tillari instituti, Andijon muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jizzax politexnika instituti, Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti, Navoiy davlat pedagogika instituti, Namangan muhandislik-iqtisodiyot instituti hamda viloyatlarda yirik universitetlarning filiallari tashkil etildi. 1997-yil boshlarida Respublika Oliy ta'lim tizimida 58 ta oliy o'quv yurti, shu jumladan, 16 ta universitet va 42 ta institut faoliyat ko'rsatdi. Ularda 164 ming talaba o'qidi, 18,5 ming professor-o'qituvchi faoliyat ko'rsatdi;

•Abituriyentlar va talabalarning bilim darajasini test va reyting asosida baholashning ilg'or usullari joriy etildi;

•Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar sifatiga bo'lgan talablarning oshgani bois aspirantura va doktoranturada kadrlar tayyorlash kengaydi. Oliy attestatsiya komissiyasi tashkil etildi;

• Iqtidorli bolalar va qizlarni izlab topish, ularga ko'maklashish, ularning qobiliyati va istedodini o'stirish bo'yicha maxsus fondlar tashkil etildi, qobiliyatli Yoshlarni chet ellardagi yetakchi o'quv yurtlari va ilmiy markazlarda o'qitish va stajirovkadan o'tkazish yo'lga qo'yildi;

•Iste'dodli Yoshlarni moddiy va manaviy rag'batlantirish, chet elda o'qishini qo'llab-quvvatlash maqsadida Respublika bolalar fondi, «Kamolot», «Sog'lom avlod uchun», «Istedod», «Ulug'bek» va «Umid» jamg'armalari tashkil etildi;

•O'zbekiston ta'lim sohasida AKSELS, AYREKS, Amerika Kollejlari Konsorsiumi, SARE, Tinchlik Korpusi (AQSH), DAAD, Konrad Adenauer Fondi (Germaniya), Britaniya Kengashi (Buyuk Britaniya) kabi xalqaro tashkilotlar va boshqa nohukumat tashkilotlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. 2006-yil yozida Toshkentda Lomonosov nomidagi Moskva Davlat Universitetining filiali tashkil etildi.

Ta'lim tizimida bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilsada, hali bu sohada jiddiy kamchiliklar mavjud edi. Ta'lim tizimi, kadrlar tayyorlash jamiyatda bo'layotgan demokratik o'zgarishlar, bozor islohotlari talablari bilan bog'lanmagan edi. O'quv jarayonining moddiy texnika va axborot bazasi qoniqarsiz ahvolda edi. Ta'lim muassasalarida zamonaviy o'quv adabiyotlari va didaktik materiallar yetishmasdi. Yuqori malakali pedagoglar yetishmasdi, ishlab turgan murabbiy-o'qituvchilar kattagina qismining bilim va kasb saviyasi yetarli darajada emas edi. Maktab o'quvchilarida mustaqil fikr shakllantirilmayotgan edi.

2.Mustaqillik yillarida bozor iqtisodiyotiga o'tish mulkchilikning xususiy shakllari ishlab chiqarishini kengaytirish sharoitida o'rta hunar ta'limini yanada takomillashtirishni ham talab qila boshladi. Bu muammo, ayniqsa, qishloq joylarida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Qishloqda kichik va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga ko'maklashish, qishloq yoshlarini faol tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish uchun 1995-yildan boshlab qishloq yerlarida joylashgan hunar-texnika bilim yurtlari va o'rta maxsus o'quv yurtlari faoliyatini tubdan qayta isloh qilish amalga oshirildi.

Har bir viloyat va tumanlarda tadbirkorlik o'quv yurtlari, kasb litseylari, biznes maktablar, kichik va o'rta biznes, fermerlik xo'jaliklari, aholiga xizmat ko'rsatish sohalari uchun kollejlari ochildi.

Ta'lim tizimida quyidagi o'zgarishlar amalga oshirildi:

•Toshkent, Samarqand, Urganch, To'rtko'1, Andijon bank kollejlari, Toshkent ayollar kolleji tashkil etildi. Respublikada 1996–1997-o'quv yilida 258 ta o'rta kasb-hunar ta'lim o'quv yurti ishladi. Ularda qariyb 16 ming o'qituvchi va muhandis-pedagog xodimlar 197 ming o'quvchiga kasb-hunar o'rgatish bilan shug'ullandi;

•Oliy ta'lim sohasida ham qator yangi o'quv yurtlari ochildi. Eng zarur zamonaviy mutaxassisliklar bo'yicha yangi oliy o'quv yurtlari – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi, Qurolli Kuchlar akademiyasi, Ichki ishlar vazirligi akademiyasi, Bank-moliya akademiyasi, Toshkent moliya instituti, Navoiy konchilik instituti, Samarqand davlat chet el tillari instituti, Andijon muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jizzax politexnika instituti, Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti, Navoiy davlat pedagogika instituti, Namangan muhandislik-iqtisodiyot instituti hamda viloyatlarda yirik universitetlarning filiallari tashkil etildi. 1997-yil boshlarida Respublika Oliy ta'lim tizimida 58 ta oliy o'quv yurti, shu jumladan, 16 ta universitet va 42 ta institut faoliyat ko'rsatdi. Ularda 164 ming talaba o'qidi, 18,5 ming professor-o'qituvchi faoliyat ko'rsatdi;

•Abituriyentlar va talabalarning bilim darajasini test va reyting asosida baholashning ilg'or usullari joriy etildi;

•Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar sifatiga bo'lgan talablarning oshgani bois aspirantura va doktoranturada kadrlar tayyorlash kengaydi. Oliy attestatsiya komissiyasi tashkil etildi;

•Iste'dodli yoshlarni moddiy va ma'naviy rag'batlantirish, chet elda o'qishini qo'llab-quvvatlash maqsadida Respublika bolalar fondi, "Kamolot", "Sog'lom avlod uchun", "Iste'dod", "Ulug'bek" va "Umid" jamg'armalari tashkil etildi;

•O'zbekiston ta'lim sohasida AKSELS, AYREKS, Amerika Kollejlari Konsorsiumi, SARE, Tinchlik Korpusi (AQSH), DAAD, Konrad Adenauer Fondi (Germaniya), Britaniya Kengashi (Buyuk Britaniya) kabi xalqaro tashkilotlar va boshqa nohukumat tashkilotlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. 2006-yil yozida Toshkentda Lomonosov nomidagi Moskva Davlat Universitetining filiali tashkil etildi.

Viloyatlarda ham yangidan-yangi o'quv yurtlari ochildi. Birinchi Prezident I. Karimovning 1992-yil 28-fevraldagi farmoni bilan 8 viloyat pedagogika institutlariga universitet maqomi berildi. Bu respublika hukumatining izchil madaniy-ma'rifiy siyosatining yana bir dalili bo'ldi. Bunday yangilanishdan ko'zda tutilgan maqsad viloyatlarda oliy universitet ta'limini tashkil etish, bu joylarda ilmiy-ma'rifiy ishlarni rivojlantirishga, eng olis va chekka shaharlarni madaniy-ma'rifiy markazga aylantirishga asos bo'ldi. Ilmiy va ma'rifiy ishlar xalq hayotiga tobora chuqurroq kirib bora boshladi. Bu mamlakat aholisi ongi va dunyoqarashini kengaytirishda katta ahamiyat kasb etdi. Bevosita mehnat jarayoni bilan bog'liq odamlar endi ilmiy yangiliklardan doimo va o'z vaqtida xabardor bo'lib bor-dilar. Yangidan-yangi ilmiy-texnikaviy ishlanmalar, ixtirolar yaratilgan joyida tezroq ishlab chiqarishga joriy etilish imkonlari vujudga keldi.

Mamlakat shaharlarida oliy universal ta'limni joriy etishda rivojlangan davlatlar tajribasiga suyanib ish tutildi. Jumladan, Amerika Qo'shma Shtatlarining Garvard, Stenford, Priston, Buyuk Britaniyaning Oksford, Kembrij, Lid, Fransiyaning Strasburg, Lion, Dijon, Grenobl shaharlari nomi bilan ataluvchi universitetlari bu mamlakatlarning poytaxtlarida emas, turli viloyatlarida joylashgan bo'lishiga qaramasdan, o'zining yuksak malakali kadrlar tayyorlash va ilmiy salohiyatlari bilan jahonda nom qozongan.

Yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashda talabalarning xorijda o'tadigan stajirovkalariga va qo'shma korxonalar, firmalar, auditorlik kompaniyalarida ishlab chiqarish praktikasidan o'tishlariga katta ahamiyat berilmoqda. Shu kunlarda mamlakatimizdan minglab talabalar xorijiy mamlakat o'quv yurtlarida iqtisodiy ixtisoslar bo'yicha o'qishmoqda. Bir necha ming talaba 3 oydan bir yilgacha xorijiy o'quv yurtlarida ta'lim olmoqda.

Mustaqil respublikamizda **fan taraqqiyotiga** katta e'tibor berilmoqda. Yuzaga kelgan yangi tarixiy shart-sharoit ilm-fan sohasini tub isloh qilishni taqozo etdi. Zero, dolzarb ilmiy-texnik muammolar hal qilinishi respublikaning rivojlanishini ta'minlar edi. Avvalo, Prezidentning 1992-yil martdagi farmoni bilan ilmiy kadrlar tayyorlanishini tashkil etuvchi vakolatli organ – Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) tashkil etildi. Prezidentning 1992-yil iyuldagi «Ilm-fanni davlat yo'li bilan qo'llab-quvvatlash va innovatsiya faoliyatini rivojlantirish to'g'risida»gi Farmoni asosida respublika olimlari xorijiy mamlakatlarga tajriba oshirishga yuborilishi yo'lga qo'yildi. Ilmiy natijalarni ichki va tashqi bozorga olib chiqish bilan shug'ullanuvchi Respublika ilmiy ishlanmalarni innovatsiya tijorat markazi Fanlar akademiyasi tarkibida tashkil etildi.

1997-yil Xorazm Ma'mun akademiyasi qayta tiklanib, Fanlar akademiyasining mintaqaviy bo'linmasi sifatida tashkil etildi. 2000-yili Fanlar akademiyasi Sharqshunoslik institutining qo'lyozmalar fondi dunyoning eng boy qo'lyozmalar xazinasidan biri sifatida YUNESKO madaniy merosi ro'yxatiga kiritildi. Prezidentning 2006-yil avgustdagi «Fan va texnologiyalar rivojlanishining muvofiqlashtirish va boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qaroriga muvofiq Vazirlar Mahkamasi huzurida Fan va texnologiyalarni rivojlantirishni muvofiqlashtirish qo'mitasi tashkil etildi (bugungi kunda Innovatsion rivojlanish vazirligi). Qo'mitaga fan va texnologiyalarni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqish, innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar integratsiyalashuviga, ilmiy sohadagi xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga ko'maklashish kabi vazifalar belgilab qo'yildi.

Fanlar akademiyasi O'simlik moddalar kimyosi instituti tomonidan tayyorlangan 10 jildlik «Tabiiy birikmalar (O'simlik zahiralari, tuzilishi va xossalari)» nomli noyob ma'lumotnoma ingliz tilida Londonda chop etildi. Bu ilm-fan sohasida xalqaro hamkorlik rivojlanayotganidan ham dalolat beradi.

3.Ma'lumki ta'lim mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy, g'oyaviy-madaniy hayotining muhim tarmog'idir. Ta'lim asoslari O'zbekistonda uning Konstitutsiyasi va «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun bilan kafolatlangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992-yil 2-iyuldagi qaroriga asosan «Ta'lim to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni (keyinchalik 1997-yilda hamda 2020-yilda yangidan qabul qilingan)amalg kirdi.

Birinchi Prezident I.A.Karimov tashabbusi bilan ta'limni tubdan isloh qilish yo'llari ishlab chiqildi. Islom Karimov 1997-yil 29-avgustda Oliy Majlisning IX-sessiyasida “Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori” mavzusida ma'ruza qildi. Ma'ruzada oldimizga qo'ygan buyuk maqsadlarimizni ro'yobga chiqarish taqdiri, avvalambor, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan chambarchas bog'liq ekanligi asoslab berildi va quyidagi vazifalar ilgari surildi:

– eski sovet davridan qolgan ta'lim-tarbiya tizimiga xos mafkuraviy qarashlardan, sarqitlardan qutulish;

– milliy ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uning milliy zaminini mustahkamlash, jahon andazalari darajasiga ko'tarish;

– uzluksiz ta'lim tizimini tashkil qilish;

– ta'lim muassasalarining moddiy bazasini zamon talablari darajasiga ko'tarish;

– bolalarimizga zamonaviy bilim berish, buning uchun, avvalo, o'qituvchi-murabbiylar bilimining saviyasini ko'tarish;

– zamonaviy o'quv dasturlari, darsliklar yaratish;

– xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatishga katta ahamiyat berish;

– bitiruvchilarni emas, maktab ta'limi va tarbiyasini ko'rgan shaxslarni tayyorlash;

– o'quvchilarda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini hosil qilish, ularni erkin fikrlaydigan etib tarbiyalash;

– respublika oliy o'quv yurtlarining xorijiy davlatlardagi oliy o'quv yurtlari bilan aloqasini o'rnatish va mustahkamlash; yoshlarimizni, professor-o'qituvchilarni taraqq-

qiy topgan davlatlardagi o'quv markazlariga borib o'qishini, malakasini oshirishini tashkil etish.

1997-yil 29-avgust kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX-sessiyasida O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi yangi Qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" qabul qilindi. Ularda ta'lim sohasidagi davlat siyosatining quyidagi asosiy prinsiplari belgilab berildi:

- ta'lim va tarbiyaning insonparvar, demokratik xarakterda ekanligi;
- ta'limning uzluksizligi va izchilligi;
- umumiy-o'rta, shuningdek o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining majburiyligi;
- o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining yo'nalishini: akademik litseyda yoki kasb-hunar kollejida o'qishni tanlashning ixtiyoriyligi;
- ta'lim tizimining dunyoviy xarakterda ekanligi;
- davlat ta'lim standartlari doirasida ta'lim olishning hammauchun ochiqqligi;
- ta'lim dasturlarini tanlashga yagona va tabaqalashtirilgan yondashuv;
- bilimli bo'lishni va iste'dodni rag'batlantirish;
- ta'lim tizimida davlat va jamoat boshqaruvini uyg'unlashtirish.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim quyidagi turlarda amalga oshirilishi belgilandi:

- maktabgacha ta'lim;
- umumiy o'rta ta'lim;
- o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi;
- oliy ta'lim;
- oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim;
- kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash;
- maktabdan tashqari ta'lim.

Milliy dasturni yaratishda hayotimizning barcha sohalarida bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgan islohotlarga monand ravishda, ta'lim islohotlarini uch bosqichda amalga oshirish nazarda tutilgan:

Birinchi bosqich (1997–2001-yy.) da mavjud kadrlar tayyorlash tizimining ijobiy salohiyatini saqlab qolish asosida ushbu tizimni isloh qilish va rivojlantirish uchun huquqiy, kadrlar jihatidan, ilmiy-uslubiy, moliyaviy-moddiy shart-sharoitlar yaratish vazifalari ro'yobga chiqariladi;

Ikkinchi bosqich (2001–2005-yy.) da Milliy dastur to'liq ro'yobga chiqadi, mehnat bozorining rivojlanishi va real ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda unga aniqliklar kiritiladi;

Uchinchi bosqich (2005- va undan keyingi yillar) da to'plangan tajribani tahlil qilish va umumlashtirish asosida, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish istiqbollariga muvofiq kadrlar tayyorlash tizimi takomillashtiriladi va rivojlaniriladi.

O'zbekiston hukumati ta'limni rivojlantirish uchun katta mablag' ajratmoqda. Birgina 2001-yilda ta'lim xarajatlari davlat budjeti sarf-xarajatlarining 36 foizini tashkil etdi. Ta'lim uchun 150 mln AQSH dollaridan ziyod chet el investitsiyasi sarflandi. Ular yangi ta'lim binolari barpo etish, ularni eng zamonaviy o'quv-laboratoriya uskunalari va o'quv mebellari bilan jihozlash uchun sarflandi. Keyingi yillarda 848398 o'quvchi o'rniga mo'ljallangan 2244 ta yangi umumta'lim maktab binolari qurilib, foydalanishga topshirildi. Umumta'lim maktablari uchun davlat ta'lim standartlari, ularga asoslangan

o'quv dasturlari, darsliklar yaratilib, ta'lim jarayoniga joriy etildi. 2002/2003 o'quv yiliga kelib umumiy o'rta ta'lim muassasalarida, ya'ni 1 - 9 - sinflarda o'qitish to'raligicha lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosida olib borildi. Hukumat o'quvchilarni darsliklar bilan ta'minlashga g'amxo'rlik qilmoqdi. Ta'lim mazmun va mohiyat jihatidan yangilandi. Har yili 600 ming nafardan ziyod birinchi sinf o'quvchilari Prezident sovg'asi sifatida o'quv qurollari, darsliklar bilan bepul ta'minlanadi.

2004-yil 19-fevraldagi Prezident farmoni va 2004-yil 9-iyuldagi Vazirlar Mahkamasining qarori asosida maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturi ishlab chiqildi. Dasturga binoan 2004–2009-yillarda buziladigan umumta'lim maktablari o'rniga yangi maktablar qurish, maktablarni kapital rekonstruksiya qilish, kapital va joriy ta'mirlash tadbirlari ishlab chiqildi.

Prezidentimizning 2017-yil iyuldagi «Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston Yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida»gi Farmoniga muvofiq, mamlakatimizdagi barcha harbiy akademik litseylarga «Temurbeklar maktabi» nomi berildi. Yoshlarni yanada rag'batlantirish maqsadida «Mard o'g'lon» mukofoti ta'sis etildi.

Oliy ta'lim ikki bosqichdan: bakalavriat va magistraturadan iborat etib qayta tashkil etildi. 1999-yilda Toshkent Islom universiteti tashkil etildi. 2001/2002 o'quv yilida 62 ta oliy o'quv yurtida 180 mingdan ortiq bo'lajak bakalavrlar va 5 mingdan ortiq magistrantlar ta'lim-tarbiya oldilar. 18486 nafar professor-o'qituvchilar mehnat qildilar, ularning 1462 nafari fan doktori, 7201 nafari fan nomzodidir. 1998–2001-yillarda 131 ta bakalavriat yo'nalishi, 664 ta magistratura mutaxassisliklari bo'yicha bakalavr va magistrlar uchun qo'yiladigan talablarni o'zida mujassamlashtirgan davlat ta'lim standartlari, ularga mos o'quv dasturlari, o'quv adabiyotlari yaratildi va ta'lim jarayoniga joriy etildi. 2002-yilda 35620 talaba bakalavr, 3000 tasi magistr unvonini oldi.

Prezidentning 2011 yil 20 mayda “Oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini modernizatsiyalash va mutaxassislar tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash to'g'risida”gi qarori qabul qilindi. Mazkur Qaror oliy ta'lim muassasalari faoliyatini jahon andozalari darajasida tashkil etish, ularni zamonaviy darslik, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, ilmiy laboratoriyalar bilan ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Bundan tashqari, o'qituvchilarning amaliy jihatdan chet tillarini bilishi bo'yicha ham bir qator ishlar amalga oshirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda qabul qilingan “Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarorining muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan ishlar keyingi yillarda ham davom ettirildi. Jumladan, 2017-yil 7-fevralda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni e'lon qilindi. Mazkur Farmonda ijtimoiy soha, xususan, ta'lim va ilm-fan sohalarini takomillashtirish borasida qator vazifalar belgilandi.

2020 yil 23 sentabrda “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunning yangi tahriri qabul qilindi. Hujjat 1997 yildan buyon amal qilib kelayotgan eskirgan “Ta'lim to'g'risida”

va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida”gi qonunlarni almashtirdi. Yangi qonunning oldingisidan farqlari quyidagilar:

birinchidan, ta‘lim olish shakllarining tasnifi kengaytirildi:

- ishlab chiqarishdan ajralgan (kunduzgi) va ajralmagan holda (sirtqi, kechki, masofaviy);
- nazariy - ta‘lim tashkiloti negizida, amaliy - ta‘lim oluvchining ish joyida birga olib boriladigan dual ta‘lim;
- oilada ta‘lim olish va mustaqil ta‘lim olish;
- katta yoshdagilarni o‘qitish va ularga ta‘lim berish;
- jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo‘lgan bolalar (shaxslar) uchun inklyuziv ta‘lim;
- eksternat tartibidagi ta‘lim - o‘quv dasturlarini mustaqil ravishda o‘zlashtirishni o‘z ichiga olib, uning yakunlari bo‘yicha ta‘lim oluvchilardan davlat ta‘lim muassasalarida yakuniy va davlat attestatsiyalaridan o‘tish;
- mudofaa, xavfsizlik va huquqni muhofaza qilish faoliyati sohasida kadrlar tayyorlash.

ikkinchidan, Vazirlar Mahkamasi, Ta‘lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (Ta‘lim inspeksiyasi), Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarni rivojlantirish agentligi, shuningdek soha vazirliklari va mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari tafsilotlari bilan aniqlashtirildi.

uchinchidan, ta‘lim jarayonining barcha ishtirokchilarining huquqiy maqomiga ko‘proq etibor qaratilgan:

- ta‘lim tashkilotlari – ularni tashkil etish, qayta tashkil etish va tugatish, ustavga talablar;
- pedagogik xodimlar, ta‘lim oluvchilar, ularning ota-onalari va boshqa qonuniy vakillari – huquqlar, majburiyatlar va kafolatlar bo‘yicha ta‘lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilarini ijtimoiy himoya qilish chora-tadbirlari belgilangan.

to‘rtinchidan, davlat ta‘lim standartlari va talablari, o‘quv jarayoniga o‘quv rejalari va dasturlarini, ta‘lim sohasiga eksperimental va innovatsion faoliyat ta‘limni joriy etish bilan bog‘liq masalalar tartibga solingan. O‘qishga qabul qilish, jumladan maqsadli qabul qilish mexanizmi bayon etilgan;

beshinchidan, davlat tomonidan tartibga solish va nazorat qilish dastaklari reglamentlangan:

- nodavlat ta‘lim tashkilotlarining faoliyatini litsenziyalash – litsenziyalar Ta‘lim inspeksiyasi tomonidan cheklanmagan muddatga, har bir ta‘lim turi uchun alohida beriladi;
- ta‘lim tashkilotlarini attestatsiyadan va davlat akkreditatsiyasidan o‘tkazish – Ta‘lim inspeksiyasi tomonidan 5 yil muddatga amalga oshiriladi. Bunda nodavlat ta‘lim tashkilotlari litsenziya olingan kundan e‘tiboran 5 yil davomida akkreditatsiyadan o‘tgan deb hisoblanadi, bu muddat tugagach, ushbu attestatsiya va akkreditatsiyadan o‘tkaziladi. Davlat akkreditatsiyasidan o‘tgan tashkilotlar maxsus reyestrda kiritiladi, bu haqdagi ma‘lumotlar Ta‘lim inspeksiyasining saytiga joylashtiriladi;

Ushbu qonun o‘zida ta‘lim tizimiga zamonaviy yondoshuvni aks ettirgani bilan ahamiyatlidir.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Istiqloлга endi erishgan O'zbekistonda ta'lim tizimi qanday ahvolda edi?
2. Ta'lim tizimini rivojlantirishning jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati nimada?
3. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi haqida nimalarni bilib oldingiz?
4. Mustaqillik yillarida ta'lim tizimida qanday muhim ishlar amalga oshirildi?
5. 2020 yilda yangi qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning oldingilaridan farqli jihatlarini ayting.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Yunusova X.E. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma'naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.
2. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.
3. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
4. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Murtazayeva R.H. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

12-Mavzu: O'ZBEKISTON VA JAHON HAMJAMIYATI

REJA:

1.O'zbekistonning tinchliksevar tashqi siyosati asoslari va uning jahon hamjamiyati tomonidan tan olinishi. O'zbekistonning MDHdagi o'rni va mavqeining oshib borishi

2.O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari

3.O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi va Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari

Tayanch so'z va iboralar: *Tashqi siyosatining asosiy tamoyillari, O'zbekiston va BMT munosabatlari, tashqi iqtisodiy aloqalar, diplomatik munosabatlar, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi, O'zbekiston va Markaziy Osiyo, Yevropada xavfsizlik va*

hamkorlik tashkiloti, O'zbekiston va Osiyo mamlakatlari o'rtasidagi aloqalar, Shanxay hamkorlik tashkiloti, O'zbekiston va AQSh, O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari munosabatlari

1.O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini qo'lga kiritishi yosh davlatimizni jahon hamjamiyatiga qo'shilish uchun imkoniyat yaratdi. Shu bois mamlakatimiz rahbariyati istiqlolning dastlabki kunlaridan e'tiboran O'zbekistonning milliy manfaatlariga mos keladigan puxta siyosiy yo'lini belgilash, jahon hamjamiyatiga qo'shilish, xorijiy mamlakatlar bilan aloqalar o'rnatish kabi dolzarb masalalarni hal qilishga kirishdi. Istibdod davrida mamlakatimiz to'la mustaqil ravishda tashqi siyosat va diplomatik faoliyat yuritish, xorijiy davlatlar va xalqaro nufuzli tashkilotlar bilan aloqalarni o'rnatish kabi huquqlardan mahrum etilgan edi.

Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov o'zining "O'zbekistonning o'z istiqloli va taraqqiyot yo'li" va boshqa asarlarida mustaqil tashqi siyosat yuritish qoidalarini nazariy va amaliy jihatdan asoslab berdi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasida Respublika mustaqil tashqi siyosiy faoliyatining huquqiy asoslari, prinsiplari, maqsad va vazifalari o'zining qonuniy aksini topdi.

O'zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- mafkuraviy qarashlardan qat'i nazar hamkorlik uchun ochiqlik umuminsoniy qadriyatlarga, tinchlik va havfsizlikni saqlashga sodiqlik;
- davlatlarning suveren tengligi va chegaralar dahsizligini hurmat qilish;
- boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik;
- nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish;
- kuch ishlatmaslik va kuch bilan tahdid qilmaslik;
- inson huquqlari va erkinliklarini hurmatlash;
- ichki milliy qonunlar va huquqiy normalardan xalqaro huquqning umum e'tirof etilgan qoidalari va normalarining ustuvorligi;
- davlatning, xalqning oliy manfaatlarini, faravonligi va havfsizligini ta'minlash maqsadida ittifoqlar tuzish, hamdo'stliklarga kirish va ulardan chiqish;
- tajovuzkor harbiy bloklar va uyushmalarga kirmaslik;
- davlatlararo aloqalarda teng huquqlilik va o'zaro manfaatdorlik davlat milliy manfaatlarining ustunligi;
- tashqi aloqalarni ham ikki tomonlama, ham ko'p tomonlama kelishuvlar asosida rivojlantirish, bir davlat bilan yaqinlashish hisobiga boshqasidan uzoqlashmaslik.

2018 yil holatiga ko'ra O'zbekistonni 180 ga yaqin davlat tan olgan. Ularning 134 tasi bilan diplomatik munosabatlar o'rnatilgan. Toshkentda 45 ta davlatning elchixonalari, 9 ta faxriy konsulxona, 11 ta xalqaro tashkilot, 5 ta xalqaro moliyaviy, 3 ta diplomatik mavqedagi savdo vakolatxonalari faoliyat yuritmoqda. 2022 yil 13 iyun kuni Antigua va Barbuda davlati bilan diplomatik munosabatlar o'rnatilishi natijasida O'zbekiston diplomatik munosabatlar o'rnatgan davlatlar soni 141 taga yetdi.

Xorijiy mamlakatlarda va xalqaro tashkilotlarda O'zbekiston Respublikasining 47 ta diplomatik va konsullik vakolatxonalari mavjud. O'zbekiston 100 dan ortiq

xalqaro tashkilotlarning a'zosi bo'lib, mamlakatimiz turli xil ko'p tomonlama hamkorlik tuzilmalari bilan o'zaro sherikchilik aloqalarini rivojlantiradi. O'zbekiston Respublikasi o'zining xohish irodasi va taklifiga ko'ra **1992- yil 2-martda** jahondagi eng nufuzli xalqaro tashkilot - Birlashgan Millatlar Tashkilotiga qabul qilindi. Mamlakatimiz jahon hamjamiyatining teng huquqli a'zosi bo'ldi.

Mamlakatimiz birinchi Prezidenti I.Karimovning BMT Bosh Assambleyasining 1993-yilda bo'lgan 48-sessiyasida ishtirok etishi va unda 27-sentabrda qilgan ma'ruzasi O'zbekistonni jahonga ko'hna va yosh navqiron davlat sifatida namoyon etdi. O'zbekiston Respublikasi nomidan Markaziy Osiyoda xavfsizlik, barqarorlik va hamkorlik masalalari bo'yicha BMT ning Toshkentda doimiy ishlovchi seminarini chaqirish, narkobiznesga qarshi kurashni kuchaytirish, Orol muammosini hal etish va boshqa masalalar bo'yicha bir qator takliflar o'rta qo'yildi.

1993-yil 24-oktabrda Toshkentda BMT ning vakolatxonasi ochildi va ish boshladi.

2017 yil 19 sentyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev AQShda bo'lib, BMTning 72-sessiyasida nutq suzladi. Mazkur nutq O'zbekistonning BMT doirasidagi xalqaro tashabbuslarida yangi tendensiyalarni namoyon qildi. O'zbekiston Prezidenti o'z nutqida mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy hayotidagi o'zgarishlar hamda aniq va asosli manbalarga ega bir nechta tashabbuslarni ilgari surdi. Ya'ni globallashtirish va axborot kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan bugungi sharoitda yoshlarga oid siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qaratilgan umumlashtirilgan xalqaro huquqiy hujjat - **BMTning Yoshlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyasini ishlab chiqish, BMT Bosh Assambleyasining «Ma'rifat va diniy bag'rikenglik» deb nomlangan maxsus rezolyutsiyasini qabul qilish, BMT Xavfsizlik Kengashini bosqichma-bosqich isloh qilish** kabi global xarakterdagi takliflari jahon jamoatchiligida katta qiziqish uyg'otdi. Xususan, O'zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyevning mazkur nutqi mavjud muammolarga mahalliy, mintaqaviy va global darajada ahamiyat qaratilib, ularning yechimiga pragmatik yondashilganligi bilan alohida ahamiyat kasb etdi. Shuningdek, Sh.Mirziyoyev 2020 yil 23 sentabrda ham BMTning 75-sessiyasida ham nutq so'zladi. E'tiborlisi mazkur nutq o'zbek tilida bo'ldi.

Hozirda jahonda turli xil xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar mavjud bo'lib, ularning orasida **Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH)** o'ziga xos ko'rinishga ega. 1991 yil 8-dekabrda Minskda – Rossiya, Ukraina va Belarus rahbarlarining uchrashuvida Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) ni tuzish to'g'risida shartnoma imzoladilar. Shartnomada 1922 yil 30-dekabrda tashkil topgan SSSR tugatilganligi va Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) tashkil etilganligi rasman e'lon qilindi. 1991 yil 25-dekabrda SSSR xalqaro huquq subyekti sifatida barham topdi va M.S.Gorbachyov Bosh kotib va Prezident lavozimlaridan iste'foga chiqdi.

1991 yil 21-dekabrda Almatida 11 davlat – Rossiya, Ukraina, Belarus, Qozog'iston, O'zbekiston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston, Ozarbayjon, Armaniston, Moldova davlatlari boshliqlarining Kengashida Belovejskoye Pushche shartnomasi yuzasidan protokol imzolaniib, "Teng huquqli va ahdlashayotgan oliy

tomonlar” maqomida MDH muassisi bo’ldilar. Kengashda Almati Deklaratsiyasi qabul qilindi.

1992-yil 20-martda Kiyev shahrida O‘zbekiston Respublikasi bilan **Rossiya Federasiyasi** o‘rtasida diplomatik munosabatlar o‘rnatish to‘g‘risida Protokol imzolangan bo‘lsa, 1992-yil 5-mayda Moskvada O‘zbekiston Respublikasi bilan Rossiya Federasiyasi o‘rtasida davlatlararo munosabatlar asoslari to‘g‘risidagi Shartnoma imzolandi, 1992-yil 22-iyulda esa Toshkentda Rossiya Federasiyasi Bosh vaziri A.Shoxin boshchiligidagi Rossiya Federasiyasi va O‘zbekiston delegasiyalarining muzokaralari bo‘lib o‘tdi. Muzokaralar yakunida O‘zbekiston Rossiya munosabatlarni rivojlantirishga aloqador qo‘shma axborot imzolangan edi.

2014-yilning 10-dekabrida Rossiya Federasiyasi Prezidenti V.Putinning O‘zbekistonga rasmiy tashrifi bo‘lib o‘tdi. Sh. Mirziyoyev 2017 yil 4-5 aprel kunlari Rossiya Federasiyasiga tashrif buyurdi. Ushbu tashrifda ikki mamlakat Prezidentlari mamlakatlar o‘rtasida turizm, neft va gaz sohasida o‘zaro manfaatli hamkorlik sog‘liqni saqlash, tibbiyot va fan sohasida 16 mld lik 50 dan ortiq hujjatlarni imzoladi. O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasida madaniy- gumanitar sohalarida o‘zaro hamkorlik izchil rivojlanmoqda. Adabiyot va san’at uyg‘unligini biz Moskva shahrida buyuk o‘zbek shoiri, mutafakkir Alisher Navoiyga, Toshkent shahrida esa Pushkin haykalini o‘rnatilganligidan bilishimiz mumkin. Ikki mamlakat o‘rtasida qishloq xo‘jaligi sohasidagi tovar ayrboshlash 2019 yilda 20 % o‘sib 398 mln. ga yetdi.

O‘zbekiston Respublikasi **Belarus Respublikasi** bilan har tomonlama hamkorlikni mustahkamlashga alohida e’tibor qaratadi. Mamlakatlarimiz iqtisodiyoti bir-birini to‘ldiradi. So‘nggi ikki yilda Toshkent va Minskda Hukumatlararo komissiyaning (HK) ikkita yig‘ilishi bo‘lib o‘tdi. O‘zbekiston Respublikasi bilan Belarus Respublikasi o‘rtasida 2008-2017-yillarga mo‘ljallangan iqtisodiy hamkorlik to‘g‘risidagi shartnoma va uning ijrosi yuzasidan Dastur imzolangan. O‘zbekiston va Belarus hukumatlari o‘rtasida jinoyatchilikka qarshi kurash, Favqulodda vaziyatlar vazirliklari o‘rtasida favqulodda vaziyatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etishda hamkorlik to‘g‘risidagi hujjatlar imzolangan.

1994-yil dekabrda Belarus Respublikasi Prezidenti A.Lukashenkoning O‘zbekistonga rasmiy tashrifi amalga oshirilgan.

MDH mamlakatlari boshliqlari majlisi doirasida Minsk shahrida 2014-yil oktyabrida O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov va Belarus Respublikasi Prezidenti A.Lukashenko uchrashishdi. Uchrashuvda ikki tomonlama hamkorlikni rivojlantirishning asosiy masalalari muhokama qilindi.

O‘zaro tovar aylanmasi hajmi 2016-yil yakunlari bo‘yicha qariyb 113,4 million AQSh dollarini tashkil etdi.

Gruziya O‘zbekistonning eng muhim tashqi iqtisodiy hamkorlaridan biri hisoblanadi.

Ikki mamlakat o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy hujjat – 1995-yilning 4-sentyabrida O‘zbekiston va Gruziya o‘rtasida imzolangan do‘stlik va hamkorlik to‘g‘risidagi kelishuv hisoblanadi.

Ikki tomonlama savdo-iqtisodiy munosabatlarni iqtisodiy hamkorlik bo'yicha O'zbek-gruzin Qo'shma komisiyasi tartibga soladi. 2014-yilning 20- oktyabrida Toshkent shahrida mazkur komisiyaning navbatdagi yetinchi yig'ilishi bo'lib o'tdi.

2016-yil yakunlari bo'icha ikki davlat o'rtasidagi umumiy tovar aylanmasi hajmi 90,8 million AQSh dollarini tashkil etdi.

Yuqorida etirof etilgan uchrashuvlar, siyosiy, iqtisodiy, madaniy sohada amalga oshirilgan hamkorlik O'zbekistonning MDH davlatlari bilan har tomonlama aloqalarini yanada mustahkamladi.

2.O'zbekiston tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri Markaziy Osiyodagi yangi mustaqil davlatlar – Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston bilan hamkorlik do'stlik aloqalarini mustahkamlashga qaratilgan. Markaziy Osiyodagi beshta davlat o'rtasida o'xshash jihatlar ko'p. Tariximiz, madaniyatimiz, tilimiz, dilimizning birligi, tomirlarimizning tutashib ketganligi bu mamlakat xalqlarini bir-biriga yanada yaqinlashtirish zaminidir.

O'zbekiston Respublikasining tashqi aloqalarida, Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishida Markaziy Osiyo Hamkorlik (MOH) tashkiloti muhim ahamiyat kasb etdi. Bu tashkilot 1994 yil iyul oyi boshida O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston Prezidentlarining Almati shahrida bo'lib o'tgan uchrashuvi asosida tashkil topgan Markaziy Osiyo Iqtisodiy Hamjamiyati (MOIH) zaminida 2002 yil 28-fevralda tashkil topgan. 2002 yil 28-fevral kuni Almati shahrida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining uchrashuvi bo'lib o'tadi. Muzokaralarning yakunlari bo'yicha prezidentlar Markaziy Osiyo Hamkorlik (MOH) tashkilotini ta'sis etish to'g'risidagi shartnomani imzolaydilar. Tashkilotning raisi etib I.A.Karimov saylanadi. Bu tashkilot endi iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish bilan birga siyosiy-ijtimoiy, madaniy texnikaviy va boshqa aloqa turlarini kengaytirish masalalari bilan shug'ullanadigan bo'ldi. MOH tashkilotining tashkil etilishi, uning a'zolari bo'lgan O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston o'rtasidagi o'zaro manfaatli aloqalarni yanada kuchayishida muhim ahamiyat kasb etdi.

Ayni paytda O'zbekiston Markaziy Osiyo respublikalari bilan aloqalarni yo'lga qo'yib borar ekan, bu mintaqada iqtisodiy, madaniy hamkorlikni yo'lga qo'yishdagi asosiy xavf Afg'oniston mojarosi ekanligini doimo diqqat markazida saqlab turdi. Bularga siyosiy jihatdan diniy ruhdagi ekstremizm, xalqaro terrorizm, korrupsiya va jinoyatchilik, narkotik moddalarni tarqatish, qurol-yarog' savdosi kabi muammolarni kiritish mumkin.

Oxirgi yillarda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning tashabbusi bilan O'zbekistonning Qozog'iston, Tojikiston, Turkmaniston, Qirg'iziston respublikalari bilan munosabatlari yangi bosqichga chiqdi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Samarqand shahrida o'tgan "Markaziy Osiyo: yagona tarix va umumiy kelajak, barqaror rivojlanish va taraqqiyot yo'lidagi hamkorlik" mavzusidagi xalqaro konferensiyada so'zlagan nutqida "Bizning mintaqamiz xalqlarini ming yillik qardoshlik va yaxshi qo'shnichilik rishtalari bog'lab turadi. Bizni tarix, din, umumiy madaniyat va an'analar birlashtiradi", deb ta'kidladi.

Yevroosiyoning “yuragi”da joylashgan mintaqamiz Yevropa va Yaqin Sharq, Janubiy va Sharqiy Osiyoni bog‘lovchi ko‘prik bo‘lib, Rossiya va Xitoy singari yirik davlatlar bilan chegaradoshdir.

Mintaqamiz tabiiy resurslarga boy, bu yerda ko‘plab mamlakatlar va butun mintaqalar rivojiga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatgan noyob madaniyat va taraqqiyot salohiyati mavjud. Ayni paytda Markaziy Osiyoda qudratli davlatlarning manfaatlari kesishmoqda, beqarorlik va qarama-qarshilik o‘choqlariga tutash bo‘lgan ushbu mintaqaga yaqin va uzoq xoriyda ro‘y berayotgan barcha salbiy jarayonlar ta’sirini his etmoqda. Tabiiy savol tug‘iladi: mintaqada vaziyat qanday rivojlanadi? Bu yerda qanday kuch ustun keladi – nizo va qarama-qarshiliklarmi yoki hamkorlik va taraqqiyotmi?

Umumiy aholisi **70 milliondan** ortiq bo‘lgan mintaqamizning kelajagi bugungi kunda Markaziy Osiyoning har bir davlati tomonidan barpo etilmoqda. Bizning qat’iy ishonchimizga ko‘ra, amaliy hamkorlikka tayyorlik va unga astoydil intilish, shuningdek, barcha Markaziy Osiyo mamlakatlarining umumiy kelajak uchun mas’uliyatni his etishi mintaqaning barqaror rivojlanishi va farovonligining mustahkam poydevori va kafolatidir.

Mustaqil O‘zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyodagi mustaqil davlatlar bilan aloqalarida **Qozog‘iston** Respublikasi bilan yo‘lga qo‘yilgan ko‘p tomonlama o‘zaro manfaatli aloqalari katta ahamiyatga ega. O‘zbekistonning Qozog‘iston bilan ikki tomonlama munosabatlari 1992 yil 24-iyunda imzolangan O‘zbekiston bilan Qozog‘iston o‘rtasida do‘stlik va hamkorlik to‘g‘risidagi shartnoma asosida mustahkamlanib bormoqda. Qozog‘iston va O‘zbekiston birinchi Prezidentlari N.Nazarboyev va I.Karimovlarning 1994 yil 10-12-yanvardagi Toshkentdagi rasmiy uchrashuvida ikki respublika o‘rtasida tovarlar, xizmatlar, sarmoyalar va ishchi kuchlarini erkin o‘tib turishini nazarda tutuvchi hamda o‘zaro kelishilgan kredit, hisob-kitob, byudjet, soliq, narh boj va valyuta siyosatini ta’minlash to‘g‘risidagi shartnoma imzolandi. 1998 yil 31-oktyabrda O‘zbekiston bilan Qozog‘iston o‘rtasida abadiy do‘stlik shartnomasi imzolandi.

O‘zbekiston va Qozog‘iston Prezidentlarining 2000 yil 20-21-aprelda Toshkentda ikki davlat chegaralarini aniq belgilashga bag‘ishlangan uchrashuvi bo‘ldi. Uchrashuv yakunida “O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov va Qozog‘iston Respublikasi birinchi Prezidenti N.Nazarboyevning qo‘shma bayonoti” imzolandi.

2017 yil 23-24 mart kunlari O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev Qozog‘iston Respublikasi birinchi Prezidenti N.Nazarboyev taklifiga binoan Qozog‘iston Respublikasida bo‘ldi. Uchrashuvda Afg‘oniston muammosi, uni tinch yo‘l bilan hal etish zarurligi, transchegaraviy daryolar suvlaridan oqilona foydalanish, siyosiy savdo-sotiq masalalari muhokama qilindi. O‘zbekistonda hozirgi kunda Qozog‘iston kapitali ishtirokida 230 dan ortiq, Qozog‘istonda O‘zbekistonlik ishbilarmonlar bilan hamkorlikda 130 dan ortiq korxonalar faoliyat ko‘rsatmoqda. Toshkent Samarqandni bog‘lovchi Maxtaral tumanidan o‘tuvchi avtomobil yo‘lining oichilishi, Toshkent- Olmata tezyurar poyezdi va ikki mamlakat o‘rtasida avtobus qatnovining yo‘lga qo‘yilishi, hududlararo aloqalar savdo va turizm rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonning **Qirg'iziston** bilan ikki tomonlama hamkorligi O'zbekiston Respublikasi bilan Qirg'iziston Respublikasi o'rtasida Toshkentda 1992 yil 29-sentyabrda imzolangan do'stlik hamkorlik va o'zaro yordam haqida shartnoma asosida yo'lga qo'yildi va rivojlandi. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimovning 1993 yil avgustda Qirg'izistonga qilgan davlat tashrifi paytida ikki mamlakat o'rtasida 1994-2000 yillarga mo'ljallangan iqtisodiy integratsiyani rivojlantirish to'g'risida Bayonot imzolandi. Bu hujjat ikkala respublikada ishlab chiqilgan milliy dasturlarni muvofiqlashtirishga, xomashyo va ishchi kuchidan, ilmiy salohiyatdan unumli foydalanishga qaratilgan. Ikki davlat o'rtasida turli sohalarda hamkorlikni mustahkamlash haqida bitimlar imzolangan. 1994 yil 16-yanvarda I.A.Karimov Qirg'izistonda bo'ldi, tovarlar, xizmatlar, sarmoyalar va ishchi kuchlarini erkin o'tib yurishini nazarda tutuvchi hamda o'zaro kelishilgan savdo-sotiq, byudjet, soliq, narh boj va valyuta siyosatini belgilovchi shartnomani imzoladi. Bu hujjatlar asosida ikki respublika o'rtasida qardoshlik aloqalari, ikki tomonlama hamkorlik rivojlanib bormoqda. 2000 yilda O'zbekistonda 22 ta o'zbek-qirg'iz qo'shma korxonasi, Qirg'izistonda 61 ta qirg'iz-o'zbek qo'shma korxonasi faoliyat yuritdi. 2017 - yil 5-6 - sentabr kunlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev Qirg'iziston Respublikasi Prezidenti Almazbek Atamboyevning taklifiga binoan Qirg'iziston Respublikasida bo'ldi. 2021 - yil 11 - 12 - mart kunlari Qirg'iz Respublikasi Prezidenti Sadir Japarovning O'zbekistonga rasmiy tashrifi amalga oshirildi. O'tkazilgan muzokaralar natijasida qo'shma bayonot imzolandi.

Tojikistonda 1992-1996 yillarda davom etgan birodarkushlik urushi Tojikistonning iqtisodiy taraqqiyotiga salbiy ta'sir etdi, uning qo'shni mamlakatlar, shu jumladan, O'zbekiston bilan hamkorligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatdi. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimov taklifiga binoan 1998 yil 4-yanvar kuni Tojikiston Prezidenti Imomali Rahmonov O'zbekistonga amaliy tashrif bilan keldi. Ikki mamlakat rahbarlari tashrif yakunlari bo'yicha qo'shma axborot imzoladilar. Uchrashuv paytida ikki davlat o'rtasida ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda hamkorlik bo'yicha bitimlar imzolandi. O'zbekiston va Tojikiston munosabatlari o'zining yangi mustahkamlanish va taraqqiyot davriga o'tdi. O'zbekiston bilan Tojikiston o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi 1997 yilda 50 million AQSh dollaridan oshdi. 2000 yilda O'zbekistonda 15 ta o'zbek-tojik qo'shma korxonasi, Tojikistonda 3 ta o'zbek-tojik qo'shma korxonasi faoliyat ko'rsatdi.

So'nggi yillarida O'zbekiston va **Turkmaniston** Respublikalari o'rtasida ham do'stlik va ikki tomonlama hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yildi va hozirgi davrda bu hamkorlik rivojlanib bormoqda.

2017 yil 23-24 aprel kunlari Turkmaniston Prezidenti Gurbanguli Berdimuhamedov davlat tashrifi bilan O'zbekistonda bo'ldi. Uchrashuvda ikki mamlakat o'rtasida savdo uylari ochish, ishbilarmonlar kengashi tashkil etish, transport, tranzit, qishloq xo'jaligi, fan texnika, sport va boshqa sohalarga doir 17 ta hujjat imzolandi. Oliy o'quv yurtlari o'rtasida, axborot kommunikatsiya sohasida 15 ta hujjat imzolandi. Toshkent shahrida turkman shoiri Maxtumquliga atab ko'cha va unga me'moriy yodgorlik ochildi. Toshkent shahrida 10 gektar maydonni egallagan Ashgabat saylgohi ochilib, unda Turkmaniston ramzi bo'lgan axalteki otlarining haykallari o'rnatildi.

3. Mustaqil O'zbekiston Respublikasining jahon hamjamiyatiga integrasiyalashuvida Yevropa Ittifoqi davlatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalarni yo'lga qo'yish va tobora rivojlantirish alohida o'rin tutadi. 1996 yil 21-iyunda O'zbekiston bilan **Yevropa Ittifoqi** o'rtasidagi "Sheriklik va hamkorlik to'g'risidagi bitim" mamlakatimizning Yevropa Ittifoqi bilan o'zaro munosabatlarining huquqiy negiziga aylandi. O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlik aloqalari yildan-yilga chuqurlashib bormoqda. Mamlakatimizda Yevropa Ittifoqiga a'zo mamlakatlarning 145 firma va kompaniyasi vakolatxonalari akkreditatsiya qilingan. Yevropalik sarmoyadorlar ishtirokida 491 ta korxona ishlayapti. 1995-2002 yillarda Yevropa Ittifoqi mamlakatlarining firma va kompaniyalari umumiy qiymati qariyb 8 mlrd dollarlik yirik sarmoyaviy loyihalarni amalga oshirishda qatnashdi.

O'zbekistonning Yevropa Ittifoqining a'zosi **Germaniya** bilan o'zaro manfaatli aloqalari kengayib bormoqda. Bu davlat bilan mamlakatimizning o'zaro aloqalari o'tmishga borib taqaladi. O'zbekiston Germaniya munosabatlari 1992 yildan boshlangan. Germaniya mamlakati O'zbekiston mustaqilligini 1991 yil 31-dekabr kuni tan olgan. O'zbekiston Respublikasi bilan GFR o'rtasida diplomatik munosabatlar 1992 yil 6 yanvarda o'rnatilgan. 1992 yil 6 martda o'zaro elchixonalar va konsulliklar ochish, diplomatik aloqalarni yo'lga qo'yish, siyosiy ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy sohalarida hamkorlik qilishga kelishib olindi. Shu kungacha ikki davlat o'rtasida 140 dan ortiq turli bitim va shartnomalar imzolangan.

2017 yil 30 noyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "O'zbekiston Respublikasi va Germaniya Federativ Respublikasi o'rtasida ikkitomonlama hamkorlik aloqalarini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori qabul qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2019 yil 20 yanvarda GFR federal kansleri Angela Merkel taklifiga binoan ushbu mamlakatda bo'ldi. Uchrashuvda asosiy e'tibor ikki mamlakat o'rtasida savdo-iqtisodiy investitsiyaviy va texnologik hamkorlikni rivojlantirish masalalariga qaratildi. O'tkazilgan Biznes forumda 8 mlrd yevroga teng qiymatdagi yangi loyihalarni amalga oshirishga kelishib olindi. 2018 yilda ikki mamlakat o'rtasidagi tovar-ayrboshlash hajmi 700 mln yevrodan oshgan bo'lsa, 2019 yil bu ko'rsatkich 1 mlrd yevrodan oshishi ko'zda tutildi.

Fransiya O'zbekistonning Yevropadagi muhim hamkorlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A. Karimovning Fransiya davlat va rasmiy tashriflari (1993 va 1996-yillar) hamda Fransiya Respublikasi Prezidenti F. Mitteranning O'zbekistonga davlat tashrifi (1994-yil) bo'lib o'tgan. 1996-yil iyun oyida Florensiya shahrida o'tkazilgan Yevropa Ittifoqi davlatlari rahbarlari sammiti va 2002-yil noyabr oyida Praga shahrida bo'lib o'tgan NATO/YeAHK sammiti doirasida O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A. Karimovning Fransiya Prezidenti J. Shirak bilan uchrashuvlari ham o'tkazilgan.

Ikki davlat Tashi ishlar vazirliklari o'rtasidagi 10 ta siyosiy maslahatlashuvlar bo'lib o'tgan. Oxirgisi 2017-yilning aprel oyida Toshkent shahrida o'tkazildi.

2008-yil O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatida parlamentlararo hamkorlik guruhi tuzildi, 2010-yildan boshlab Oliy Majlis Qonunchilik palatasida «O'zbekiston – Fransiya» do'stlik guruhi faoliyat yuritmoqda.

Fransiya O'zbekistonning Yevropadagi muhim savdo-iqtisodiy hamkorlaridan biridir. 2017-yil yakunlari bo'yicha ikki tomonlama savdo aylanmasining hajmi 251,6 mln. AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, hozirgi kunda bu ko'rsatgich yana ham o'smoqda.

Fransiyada Temuriylar davri tarixi va madaniyatini o'rganish Assosiasiyasi hamda «Avisenna – Fransiya» Assosiasiyasi faoliyat yuritib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi **Amerika Qo'shma Shtatlari** bilan ham faol aloqalar olib bormoqda. 2017-yilda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi delegatsiyasi AQShga va Vakillar palatasi a'zosi T.Kelli boshchiligidagi bir guruh kongress a'zolari O'zbekistonga tashrif buyurdi.

2018-yil 15-17-may kunlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning AQShga rasmiy davlat tashrifi amalga oshirildi. Sh.Mirziyoyev AQSh Prezidenti Donald Tramp bilan uchrashdi. Keng doiradagi muzokaralarda O'zbekiston va AQSh delegatsiyalari vakillari ishtirok etib, siyosiy, savdo-iqtisodiy, investitsiyaviy va boshqa sohalarda hamkorlikni rivojlantirish masalalari muhokama etildi.

Mamlakatlar o'rtasidagi ishbilarmonlik aloqalarini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishda AQSh-O'zbekiston savdo palatasi muhim ahamiyat kasb etadi. AQSh va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida imzolangan TIFA savdo va investitsiyalar to'g'risidagi bitimning amalga oshirilishi Amerika bilan savdo aloqalarini rivojlantirishga hissa qo'shmoqda.

«Boeing» kompaniyasi «O'zbekiston havo yo'llari» Milliy aviakompaniyasini zamonaviy avialaynerlar, xususan «Boeing-787-8 Dreamliner» rusumidagi yangi avlod samolyotlari bilan ta'minlovchi asosiy va doimiy hamkor sanaladi.

«General Electric» korporatsiyasi O'zbekistonning neft-gaz va aviasiya sektorlarida, shuningdek salomatlik va qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish sohasidagi muhim hamkori hisoblanadi.

AQShning O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan boshqa kompaniyalari ichida «Exxon Mobil», «CNH Industrial», «Coca-Cola», «Hyatt», «Hilton», «John Deyere», «Honeywell», «Caterpillar» va boshqalar ham mavjud.

Universitetlararo hamkorlikni yanada rivojlantirish doirasida O'zbekistonning bir qator oliy ta'lim muassasalari hamda AQShning Ogayo va Michigan universitetlari, Boston yuridik kolleji, Amerika va Jorjtaun universitetlari kabi oliy ta'lim muassasalari bilan aloqalarni kengaytirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Xususan, Toshkentda Vebster universiteti filialini ochish to'g'risida kelishuvga erishildi.

Turkiya O'zbekiston Respublikasi mustaqilligini 1991 yil 16 dekabrda tan olgan. Diplomatik aloqalar 1992 yil 4 martda o'rnatilib, shu yil aprel oyida Turkiyaning Toshkentda elchixonasi ochilgan. 1993 yil may oyidan Anqarada O'zbekiston elchixonasi faoliyat ko'rsatib kelmoqda. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov 4 marotaba Turkiyaga tashrif buyurgan (1991, 1994, 1997 va 1998 yy.).

2017 yil 25-26 oktyabr kunlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Turkiya Respublikasiga davlat tashrifi amalga oshirildi.

Turkiya prezidentlari T.Ozal (1993 y.), S.Demirel (1996 y., 1996 y., 1999 y.), N.Sezer (2000 y.) R.Erdog'an (2016 y., 2022 y.), bosh vazirlari S.Demirel (1992 y.), T.Chiller (1995 y.), M.Yilmaz (1998 y.) va R.Erdog'an (2003y.) O'zbekistonga rasmiy tashrif buyurgan.

Turkiya O'zbekistonning yirik savdo-iqtisodiy hamkorlaridan biri hisoblanadi (Rossiya, Xitoy va Qozog'istondan keyin 4-o'rinda). 2017-yil yakunlariga ko'ra, o'zbek-turk savdo aylanmasi hajmi 1,5 milliard AQSh dollarini tashkil etdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev 2017 yil 25-26 oktyabr kunlari Turkiya Respublikasi Prezidenti Rejep Tayyip Erdog'onning taklifiga binoan Turkiya davlatiga tashrif buyurdi. Uchrashuvda ikki mamlakat o'rtasida savdo-iqtisodiy, siyosiy, turizm, transport, logistika, madaniy- gumanitar va boshqa sohalarda, jami 3.5 mld dollar hajmidagi 30 dan ortiq loyihalar bo'yicha bitimlar imzolandi. Tashrif chog'ida ikki mamalakat o'rtasida tovar ayrboshlash hajmi 2020 yillarga borib 3-4 mld dollarga yetkazishga kelishuvga erishildi.

O'zbekiston va **Pokiston** hukumatlararo savdo-iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy hamkorlik bo'yicha qo'shma komissiyasi 1993-yilda tuzilgan bo'lib, uning so'nggi 5-yig'ilishi 2011-yil mart oyida Islomobadda bo'lib o'tgan. 2017-yil 5 apreldan boshlab "Toshkent-Lahor-Toshkent" yo'nalishi bo'yicha haftasiga ikki parvoz qayta tiklandi.

2018-yil yanvar-noyabr oylarida o'zaro savdo ko'rsankichi 92,4 mln.ga etdi, eksport 28,7 mln., import 63,7 mln. O'zbekistonda Pokiston kapitali ishtirokida tuzilgan 81 korxona ishlab turibdi. Ularning 4 tasi 100 foiz Pokiston sarmoyasi asosida faoliyat yuritmoqda. 23 qo'shma korxona 2018-yilda tashkil etilgan. Ular asosan savdo, to'qimachilik qog'oz, charm, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish, transport va sayyohlik xizmatlari kabi sohalarda ishlaydi.

Eron Islom Respublikasi 1991-yilning 25-dekabrida O'zbekiston Respublikasining mustaqilligini rasman tan oldi.

1992-yil 10-mayda O'zbekiston va Eron o'rtasida diplomatik aloqalar o'rnatildi.

Eronning Toshkentdagi elchixonasi 1992-yil noyabr oyida va O'zbekistonning Tehrondagi elchixonasi 1995-yil may oyida ochilgan.

O'tgan muddat davomida O'zbekistonning birinchi Prezidenti Islom Karimovning Eronga to'rt bor tashrifi amalga oshirildi. (1992 va 2003-yillarda rasmiy, 1996 va 2004-yillarda EKO sammiti doirasida).

O'z navbatida Eron prezidentlari A.Rafsanjoni (1993-yil oktyabr) va S.Hotamiylarning (2002-yil aprel) O'zbekistonga rasmiy tashriflari bo'lib o'tgan.

Islom hamkorlik tashkilotining (IHT) 2017-yil sentyabrda Ostona o'tkazilgan fan va texnologiyalar bo'yicha birinchi sammiti doirasida O'zbekiston Prezidenti Sh. Mirziyoyevning Eron Islom Respublikasi Prezidenti H.Ruhoniy bilan uchrashuvi bo'lib o'tdi.

2018-yil natijalariga ko'ra, o'zaro tovar ayrboshlash ko'rsatkichlari \$306,5 mln, shu jumladan O'zbekison eksporti – \$172,5 mln., import esa \$133,9 mln. hajmida qayd etildi.

O'zbekistonning Eronga eksporti paxta, paxta tolasi, qora va rangli metallar, mineral o'g'itlar,elektomexanik jihozlar, mevalar, quruq mevalar va plastmassa mahsulotlaridan iborat bo'lmoqda.

Hozirgi davrda O'zbekistonning **BAA, Saudiya Arabistoni, Misr Arab Respublikasi, Isroil, Quvayt va** boshqa Osiyo dalatlari bilan har tomonlama aloqalari kengayib bormoqda.

Sovet tuzumi davrida mamlakatlarimiz xalqlari vakillari qanchalik intilmasinlar, qanchalik harakat qilmasinlar, O'zbekiston – **Xitoy** hamkorligi cheklanganligicha qolib ketavergan edi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritgandan keyin ko'p asrlar davomida shakllanib kelgan O'zbek va xitoy xalqlari o'rtasidagi do'stlik hamkorlik aloqalarini tiklash, umuman, ko'p tomonlama faol tashqi siyosat yuritish imkoniyati paydo bo'ldi.

Xitoy O'zbekiston Respublikasining mustaqilligini tan olgan dastlabki davlatlardan biri hisoblanadi (1991 yil 27 dekabr). 1992 yil 2 yanvarda XXR tashqi savdo va iqtisodiy hamkorlik vaziri Li Lyansinning O'zbekistonga tashrifi davomida ikki mamlakat o'rtasida diplomatik munosabatlarni o'rnatish to'g'risida Bayonnoma imzolangan.

1992 yil 12–14 mart kunlari O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov boshchiligidagi hukumat delegatsiyasi XXR raisi Yan Shankunning taklifiga binoan Xitoyga tashrif buyurdi. Tashrif davomida XXR va O'zbekiston Respublikasi o'rtasidagi hamkorlik to'g'risidagi yigirmaga yaqin muhim hujjatlar imzolangan. O'zbekiston Respublikasi va XXR o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning tamoyillari to'g'risidagi Shartnoma, O'zbekiston Respublikasi va XXR qishloq xo'jaligi vazirliklari o'rtasidagi hamkorlik to'g'risidagi Bitim, O'zbekiston Respublikasi va XXR tashqi ishlar vazirliklari o'rtasida konsultatsiyalar o'tkazish to'g'risidagi Bayonnomalar o'zaro hamkorlikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Ikki davlat hukumatlarining o'zaro kelishuviga va imzolangan bitimlariga asosan, 1992 yilda Xitoyning O'zbekistondagi elchixonasi rasman o'z faoliyatini boshladi. O'z navbatida, O'zbekiston Respublikasining XXRdagi elchixonasi 1995 yil 6 mayda Pekin shahrida ochildi. Shuningdeq savdo-tijorat ishlari bo'yicha vakolatxonamiz Xitoyning 15 eng yirik shaharlaridan biri hisobangan Shanxay shahrida o'z faoliyatini bugungi kunga qadar samarali olib bormoqda.

Hozirgi kunda O'zbekistonning tashqi eksport-import savdosida Xitoy birinchi o'rinda turadi.

O'zbekistonning mustaqillik sharoitidagi **Janubiy Koreya** bilan hamkorligining huquqiy asoslarining shakllantirilishi 1991-yil 31-dekabrga to'g'ri keladi. Mazkur sanada Koreya Respublikasi O'zbekistonning mustaqil davlat sifatidagi suverenitetini e'tirof etdi. Ikki mamlakat o'rtasidagi rasmiy diplomatik aloqalar 1992-yil 29-yanvar kuni o'rnatildi.

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov 1992-yilning 16-iyunda rasmiy ravishda Janubiy Koreyaga birinchi tashrifini amalga oshirdi. Ushbu tashrif davrida imzolangan kelishuv va shartnomalarda ikki davlat o'rtasidagi hamkorlikning huquqiy asoslariga dastlabki poydevorni qo'ydi deb hisoblash mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1994-yil 7-apreldagi qaroriga muvofiq Janubiy Koreya poytaxti Seul shahrida O'zbekiston Respublikasining Konsullik vakolatxonasini tashkil etildi. Vazirlar Mahkamasining

1996-yil 21-sentyabrdagi qaroriga muvofiq Koreya Respublikasida O'zbekiston Respublikasi elchixonasi faoliyati yo'lga qo'yildi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga asosan, 2014-yilda ikki davlat o'rtasidagi tovar aylanmasi 2016,4 mln. AQSh dollarini tashkil etdi, ulardan eksport 143,7 mln. AQSh dollar, import – 1872,7 mlrd. AQSh dollar tashkil qildi. Janubiy Koreya tomonidan O'zbekiston iqtisodiyotiga kiritilgan investisiyalarning hajmi 5 mlrd. AQSh dollardan oshgan.

O'zbekiston-Janubiy Koreya tovar ayirboshlash miqdorida O'zbekistonning eksportining asosini paxta tolasi tashkil qiladi. Undan tashqari O'zbekiston Koreya Respublikasiga uran, teri va qishloq xo'jalik mahsulotlarini eksport qiladi. O'zbekiston bo'lsa Janubiy Koreya importida asosiy urg'uni zamonaviy ilg'or texnologiyalarni olishga qaratgan. Chunki O'zbekiston iloji boricha tayyor mahsulot olishdan ko'ra uni o'zimizda ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishni asosiy maqsad deb biladi. Shuning uchun ham ko'pincha raqobatdardosh mahsulot ishlab chiqarishga qodir bo'lgan texnologiyalarni sotib olishga harakat qiladi.

O'zbekistonning Sharqning eng rivojlangan mamlakati – Yaponiya, janubi-sharqiy Osiyo va Okeaniya mintaqasidagi Malayziya, Indoneziya, Vyetnam, Avstraliya kabi mamlakatlari bilan siyosiy, diplomatik aloqalari yo'lga qo'yildi, o'zaro manfaatli iqtisodiy va madaniy hamkorlik rivojlanib bormoqda.

1991-yil 28-dekabrida **Yaponiya** O'zbekistonning mustaqilligini tan oldi. 1992-yil-26 yanvarda diplomatik munosabatlar o'rnatildi.

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov 3 marotaba – 1994, 2002 va 2011 yillarda Yaponiyaga tashrif buyurdi. O'zbekistonga javob tashriflari 2006 yilning avgust oyida Yaponiya bosh vaziri J.Koidzumi va 2015-yil oktyabrda Yaponiya bosh vaziri S.Abe tomonidan amalga oshirildi. 2010 va 2014-yillarning mayida Yaponiya bosh vaziri o'rinbosarlari, moliya vazirlari N.Kan va T.Aso O'zbekistonga tashrif buyurdi.

2002 yildan boshlab ikki davlatning tashqi ishlar vazirliklari o'rtasida doimiy ravishda siyosiy maslahatlashuvlar o'tkazib kelinmoqda. 2017-yil martda siyosiy maslahatlashuvlarning navbatdagi uchrashuvi Tokio shahrida o'tkazildi.

O'zbekistonda 10 ta qo'shma korxona mavjud bo'lib, shundan bittasi 100 foiz yapon sarmoyasi ishtirokida tuzilgan. 13 ta yapon kompaniyalarining vakolatxonalari akkreditatsiyadan o'tgan.

2017-yil yanvar-oktyabr oralig'ida o'zaro tovar aylanmasi 138,5 million dollarni tashkil qildi.

Yaponiyaning O'zbekistonga ko'rsatgan moliya-texnikaviy yordami 4,1 milliard dollardan oshdi. Ushbu yordam tufayli O'zbekistonda sog'liqni saqlash, maorif, energetika, transport, telekommunikasiya va boshqa sohalarda qator ijtimoiy ahamiyatli va infratuzilma loyihalari amalga oshirildi.

Hozirgi kunda Yaponiya O'zbekistonning eng yirik hamkorlaridan biridir.

Hozirgi davrda O'zbekistonning Shanxay Hamkorlik Tashkilotidagi ishtiroki alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu tashkilot (1996-y. Shanxayda chegara hududlarida harbiy sohada o'zaro ishonchni mustahkamlash chora-tadbirlari to'g'risida imzolangan Bitim doirasida) Xitoy bilan qo'shni davlatlar o'rtasida

chegaralarga doir masalalarni hal etishga qaratilgan norasmiy forum sifatida tashkil etilgan edi.

ShHT - submintaqaviy xalqaro tashkilotga sakkizta davlat – Qozog‘iston, Xitoy, Qirg‘iziston, Rossiya, Tojikiston, O‘zbekiston, Hindiston va Pokiston a‘zo bo‘lgan. Rasmiy tillari - rus va xitoy tili. Qarorgohi Pekinda joylashgan.

2001-yilning iyun oyida bo‘lib o‘tgan sammitda «Shanxay beshligi» unga a‘zo bo‘lgan davlat - O‘zbekiston Respublikasi ishtirokida Shanxay Hamkorlik tashkilotiga aylantirildi. O‘zbekistonning ushbu tashkilotga a‘zo bo‘lib kirishi ma‘qullangach, mamlakatimiz shakllantirilayotgan yangi tashkilotning maqomi va ahamiyati, maqsad hamda vazifalarini aniqlashtirish, jumladan, SHHT hech qachon harbiy yoki harbiy-siyosiy tashkilotga aylantirilmasligiga oid takliflarni ilgari surdi. Davlat boshliqlari tomonidan Mintaqaviy antiterroristik tuzilma Ijroiya qo‘mitasi qarorgohini Bishkekdan (Qirg‘iziston) Toshkent shahriga ko‘chirish, shuningdek, 2004-yil 1-yanvaridan tashkilotning doimiy faoliyat yurituvchi organlari - SHHT Kotibiyatining Pekin shahrida, MATT Ijroiya qo‘mitasining Toshkent shahrida ish boshlashi haqida qaror qabul qilindi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda tarixiy jixatdan qisqa bir davrda xalqaro munosabatlarni yo‘lga qo‘yish va rivojlantirish bobida asrlarga arziydigan ishlar amalga oshirildi. O‘zbekiston o‘zining tinchliksevar, yaxshi qo‘shnichilik o‘zaro foydali hamkorlikka qaratilgan siyosati va faoliyati bilan butun dunyoga tanildi, jahon hamjamiyatida o‘zining munosib o‘rnini egalladi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O‘zbekistonning tashqi siyosati konsepsiyasi qanday tamoyillarga asoslanadi?
2. O‘zbekiston va BMT aloqalari haqida nimalarni bilasiz?
3. O‘zbekiston Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligida qanday o‘rin tutadi?
4. O‘zbekistonning Rossiya Federatsiyasi bilan o‘zaro munosabatlari haqida so‘zlang.
5. O‘zbekistonning tashqi siyosatida Markaziy Osiyo qanday o‘rin egallaydi?
6. O‘zbekiston va Qozog‘istonning o‘zaro aloqalari haqida so‘zlang.
7. Yevropa mamlakatlari bilan hamkorlik aloqalari haqida so‘zlang.
8. O‘zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o‘zaro manfaatli aloqalari qay darajada rivojlanmoqda?
9. O‘zbekiston va ShHT aloqalari haqida nimalarni bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov Q. O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
2. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. R.H. Murtazayeva O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so‘z, 2019.
5. G‘afforov Ya. Xalqaro tashkilotlar hamkorligi. 1-2-qism. – Toshkent, 2021.

6. O.Q.Alimardonov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo‘nalishlari (o‘quv qo‘llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
8. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

13-Mavzu: YANGI O‘ZBEKISTON IJTIMOIIY-SIYOSIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTIDA RO‘Y BERAYOTGAN O‘ZGARISHLARNING XALQARO REYTING VA INDEKSLARDA AKS ETISHI.

Reja:

- 1.O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o‘rni va nufuzining ortib borishi
- 2.O‘zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslar bo‘yicha samaradorlikni oshirish borasidagi olib borilayotgan chora-tadbirlar.
- 3.O‘zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslardagi rolini oshirishning ahamiyati.
- 4.Hukumat tomonidan amalga oshirilgan ishlarning mazmun mohiyati.

Tayanch so‘z va iboralar: *Indeks, xalqaro reyting, logistika, huquq samaradorligi, “Inson kapitali”, “Elektron ishtirok” va “Telekommunikasiya infratuzilmasi”.*

1.Insoniyat taraqqiyoti, barcha sohalarda kechayotgan globallashuv jarayonlar, sifat va tarkibiy o‘zgarishlar xalqaro hamkorlik va aloqalarni yangi bosqichga ko‘tarish barobarida har bir mustaqil mamlakatning ushbu holatlarga yangicha qarashga, ular bilan birga odim tashlash vazifasini ko‘ndalang qo‘ymoqda. Bu esa, eng avvalo, o‘sha mamlakatning jahon miqyosidagi o‘rni, xalqaro reyting va ko‘rsatkichlarda tutgan mavqei bilan belgilanadi.

Bugun hayotning har bir jabhasida yangilik va bunyodkorlik ishlari jadal sur'atlarda davom etmoqda. Tabiiyki, bunday yangilanishlar natijasi nafaqat xalqimiz hayotida, balki nufuzli xalqaro reyting va indekslar ko‘rsatkichlarida ham o‘z ifodasini topayotir.

Aytish kerakki, xalqaro reyting va indekslar har bir mamlakatning rivojlanish jarayonini o'zida namoyon etib, davlat boshqaruvi sifati, aholining turmush darajasi, inson huquqlari muhofazasi, tadbirkorlik faoliyati va xorijiy investorlar uchun qulay muhit, barqaror iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlik kabi muhim jihatlarning ko'zgusidir. Bu jihatlarda mamlakatimizdagi islohotlar mohiyatida ham mujassam. Bularning barchasi inson qadrini ulug'lashga, odamlarning hayotdan rozi va mamnun bo'lib yashashini ta'minlashga xizmat qilishi bilan yanada teran mazmun kasb etadi.

2017 – 2021 - yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirish doirasida mamlakatimizning xalqaro maydondagi ijobiy obro'sini shakllantirish, O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglardagi o'rnini xolis va haqqoniy baholashni ta'minlash bo'yicha aniq maqsadga yo'naltirilgan ishlar amalga oshirildi.

Shu bilan birga, ko'rilayotgan choralarga qaramasdan, mamlakatda tegishli yo'nalishlar bo'yicha milliy reytinglarni yuritishga yordam beradigan, amalga oshirilayotgan islohotlarning xalqaro mezonlar va standartlarga muvofiqligini baholashning yaxlit tizimi mavjud emas.

Mazkur holat xalqaro tashkilotlar va ilmiy muassasalar bilan tizimli hamkorlik aloqalarini o'rnatish, mas'ul vazirlik va idoralarda baholanayotgan yo'nalishlar bo'yicha tavsiyalar va boshqa davlatlarning ijobiy tajribasini o'z ichiga olgan tegishli ma'lumotlar bazasini, xodimlarda esa xalqaro reytinglar metodologiyasini qo'llash bo'yicha dunyoqarashni shakllantirish imkonini bermayapti.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarni baholashning yaxlit va mustaqil tizimini shakllantirish, shuningdek, respublikaning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilashni ta'minlash maqsadida **2019 yil 2019-yil 25-fevralda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4210-sonli Qarori** e'lon qilindi. Qarorda Milliy monitoring tizimi yaratish, boshqaruv sifati va siyosatning samaradorligini o'lchash, mamlakatda yuz berayotgan o'zgarishlar jarayonini baholash, tadqiqotlar natijalaridan kelib chiqqan holda islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqishga yordam beruvchi ustuvor xalqaro reytinglarning mezonlari va indikatorlari Milliy monitoring tizimining tarkibiy qismi etib belgilash ta'kidlandi. Respublikadagi tadqiqot institutlariga alohida xalqaro reytinglar birlashtirildi va ularga quyidagi vazifalar yuklatildi:

xalqaro reytinglarning metodologik va boshqa tarkibiy qismlarini aniqlash, ularni amaldagi qonunchilikka implementatsiya qilish, O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglardagi past ko'rsatkichlariga sabab bo'layotgan asosiy omillarni aniqlash;

o'zini o'zi baholash uchun ustuvor xalqaro reytinglarning mezonlari va indikatorlari asosida milliy indekslarni ishlab chiqish;

loyihalar va amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarni mamlakatimizning xalqaro reytinglardagi o'rnini yuksaltirishga to'sqinlik qilayotgan normalarni aniqlash nuqtai nazaridan ekspert tahlil qilish hamda tahlil natijalariga ko'ra tegishli tavsiyalar ishlab chiqish;

O'zbekiston Respublikasining tegishli reytinglardagi rivojlanish jarayoni to'g'risidagi axborotlarni, shuningdek, baholanayotgan yo'nalishlar bo'yicha

tavsiyalar va xorijiy davlatlarning ilg'or tajribasini o'z ichiga olgan axborotlar ma'lumot bazasini yaratish;

O'zbekiston Respublikasining ustuvor xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilashga to'sqinlik qilayotgan mavjud haqiqiy muammolarning tizimli tahlilini olib borish, ularni hal etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish.

Ko'rsatilayotgan davlat xizmatlari sifatini yaxshilash, aholining davlat organlari faoliyatidan qoniqishi darajasini hamda ularning xodimlari kasbiy mahoratini oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi va Savdo-sanoat palatasining "davlat xizmatlarining sirli mijozi" institutini joriy etish to'g'risidagi taklifiga rozilik berildi.

"Davlat xizmatlarining sirli mijozi" institutidan foydalanish doirasidagi chora-tadbirlar O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi va Savdo-sanoat palatasi tomonidan tashkil etiladi;

"sirli mijozi" tomonidan monitoring nafaqat bevosita obyektlarga tashrif buyurishlar, balki monitoring amalga oshirilayotgan davlat xizmatlariga qarab boshqa vositalar (telefon qo'ng'iroqlari, elektron pochta orqali murojaat qilish va boshqalar) orqali ham amalga oshirilishi mumkin;

"davlat xizmatlarining sirli mijozi" instituti faoliyatini yuritish bilan bog'liq xarajatlar Adliya organlari va muassasalarini rivojlantirish jamg'armasi hamda O'zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladi.

O'zbekiston Respublikasi *Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi* "**O'zbekiston Respublikasi xalqaro reytinglarda**" **yagona portali** faoliyatini qo'llab-quvvatlash va yangilash bo'yicha **mas'ul organ** etib belgilandi.

O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglardagi va alohida tarkibiy indikatorlardagi o'rnini yaxshilash uchun mas'ul vazirliklar, idoralar va tadqiqot institutlari har chorak yakuni bo'yicha keyingi oyning 15 sanasiga qadar O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligiga mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar to'g'risidagi ma'lumotlar, zarur statistik axborotlar va boshqa materiallarni taqdim etishni ta'minlashi belgilab qo'yildi.

Bunda, O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglardagi va alohida tarkibiy indikatorlardagi o'rnini yaxshilash uchun mas'ul vazirliklar, idoralar va tadqiqot institutlari rahbarlari "O'zbekiston Respublikasi xalqaro reytinglarda" yagona portalida e'lon qilinadigan axborotlarning ishonchliligi uchun shaxsan javobgar hisoblanishi belgilab qo'yildi.

Alohida xalqaro reytinglar biriktirilgan tadqiqot institutlari RO'YXATI

T/r	Xalqaro reyting nomi	Mas'ul tadqiqot institutlari
1.	Iqtisodiy erkinlik indeksi (Index of economic freedom), tuzuvchi — Meros jamg'armasi (The Neritage	O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi huzuridagi Prognozlashtirish va makroiqtisodiy

	foundation)	tadqiqotlar instituti
2.	Global raqobatbardoshlik indeksi (The Global Competitiveness Index), tuzuvchi — Jahon iqtisodiy forumi (World Economic Forum)	O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Budjet-soliq tadqiqotlari instituti
3.	Biznes yuritish (Doing business), tuzuvchi —Jahonbanki (The World bank)	Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining Xalqaro-huquqiy tadqiqotlar va qiyosiy ommaviy huquq markazi
4.	Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) kredit reytingi	O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Budjet-soliq tadqiqotlari instituti
5.	Huquq ustuvorligi indeksi (The Rule of law index)	Adliya vazirligi huzuridagi Huquqiy siyosat tadqiqot instituti
6.	Korrupsiyani qabul qilish indeksi (The Corruption perceptions index), tuzuvchi — Transparency international	O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi akademiyasi
7.	Inson kamoloti indeksi (Human development index), tuzuvchi — Birlashgan Millatlar Tashkiloti Taraqqiyot dasturi (United Nations Development Programme)	O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligining Tarmoq bozorlari va eksportga yo‘naltirilgan ishlab chiqarish tadqiqotlari markazi
8.	Jahon mamlakatlari demokratiyasi indeksi (The Democracy index), tuzuvchi — The Economist Intelligence Unit tadqiqot markazi	O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Qonunchilik muammolari va parlament tadqiqotlari instituti
9.	Erkin matbuot indeksi (Worldwide press freedom index), tuzuvchi — “Chegarasiz reportyorlar” xalqaro nohukumat tashkiloti (Reporters Without Borders)	O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti
10.	Logistika samaradorligi indeksi (Logistics performance index), tuzuvchi — Jahon banki (The World bank)	Transport vazirligining Transport va logistikani rivojlantirish muammolarini o‘rganish markazi
11.	Elektron hukumatni rivojlantirish indeksi (The UN E-Government development index), tuzuvchi — Birlashgan Millatlar Tashkiloti (The United Nations)	Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Toshkent shahridagi Inxa universiteti
12.	Statistik salohiyat indeksi (Statistical Capacity Indicators), tuzuvchi—Jahon banki (The World bank)	O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik

		tadqiqotlar instituti
13.	Raqobatbardosh sanoat unumdorligi indeksi (Competitive Industrial Performance Index), tuzuvchi — YuNIDO (UNIDO)	O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligining Tarmoq bozorlari va ishlab chiqarishda mehnat unumdorligi tadqiqotlari markazi
14.	Korrupsiyani tiyib turish (Control of Corruption), tuzuvchi — Jahon banki (The World Bank)	O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi akademiyasi
15.	Innovatsiyalar global indeksi (The Global Innovation Index), tuzuvchi — INSEAD xalqaro biznes-maktabi, Kornel universiteti (Cornell University), Xalqaro intellektual mulk tashkiloti (World Intellectual Property Organization, WIPO)	O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining Innovatsion ishlanmalarni tatbiq etishning ilmiy-amaliy markazi
16.	Boshqaruv sifati indikatorlari (Worldwide governance indicators), tuzuvchi — Jahon banki (The World Bank) ("Korrupsiyani tiyib turish" indeksi (Control of Corruption Index) bundan mustasno)	O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Huquqiy siyosat tadqiqot instituti
17.	Byudjet ochiqqligi (Open budget index), tuzuvchi — Xalqaro byudjet hamkorligi (International budget partnership)	O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Byudjet-soliq tadqiqotlari instituti

2. Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va xalqaro maydondagi imidjini mustahkamlash, davlat organlari va tashkilotlarida xalqaro reyting va indekslar bilan ishlashning yangi mexanizmlarini joriy qilish, shuningdek, 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida:

1. Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi (keyingi o'rinlarda – Kengash) tashkil etildi.

Kengashning asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilandi:

— mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy taraqqiyot darajasini tizimli tahlil qilib borish, turli sohalarda amalga oshirilayotgan tub o'zgarishlarning O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslarda mamlakatning o'rnini yaxshilash maqsadlariga xizmat qilishini ta'minlash, mazkur yo'nalishdagi ishlarning samaradorligiga to'siq bo'layotgan muammolarni bartaraf etish;

— O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslarda mamlakatning o'rnini yaxshilash maqsadida davlat hokimiyati va boshqaruvi tizimini takomillashtirish, jamiyatni demokratlashtirish, ilg'or xalqaro tajribaga asoslangan

davlat va jamiyat qurilishi sohasidagi islohotlarni amalga oshirish bo'yicha tashabbuslarni ilgari surish;

— davlat va jamiyat hayotining turli jabhalarini tartibga solishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarini O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslardagi mamlakatning o'rniga ta'siri nuqtai nazaridan kompleks baholab borish.

Shu bilan birgalikda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Adliya vazirligi Kengashning ishchi organlari etib belgilandi. Kengash ishchi organlari bo'yicha taqsimlangan O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslarda mamlakatning o'rnini yaxshilashga qaratilgan ta'sirchan choralar ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi hamda ushbu yo'nalishda tizimli xalqaro hamkorlik olib borilishi ustidan Kengash tomonidan nazorat o'rnatiladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy reyting va indekslarning Kengash ishchi organlari bo'yicha taqsimoti tasdiqlandi.

2. Mas'ul davlat organlari birinchi **rahbarlarining** faoliyati samaradorligini baholashning **bosh mezonlaridan** biri etib O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor yo'nalishlarni belgilab oldi.

3. Mutasaddi vazirlik va idoralar o'zlari mas'ul bo'lgan reyting va indekslarning e'lon qilinishi muddatlari va ularning metodologiyalarini hisobga olgan holda, KPIga erishish maqsadida: 2020-yil ikkinchi yarmi davomida amalga oshirilishi lozim bo'lgan tashkiliy chora-tadbirlar dasturlarini, har yil 1-dekabrga qadar kelgusi yil davomida amalga oshirishi lozim bo'lgan tashkiliy chora-tadbirlar dasturlarini ishlab chiqish vazifalari qo'yildi. Bunda, xalqaro reyting va indekslarning navbatdagi nashrida zarur ko'rsatkichni qayd etishga qaratilgan amaliy takliflarni ishlab chiqish, shuningdek, reyting va indekslarni e'lon qiluvchi tashkilotlar hamda ularni tuzishda foydalaniladigan axborot manbalari bilan hamkorlik qilish mexanizmlarini nazarda tutish lozim. Shunday tartib o'rnatildiki, unga muvofiq mas'ul davlat organlarining birinchi rahbarlari **har chorak yakuni** bo'yicha keyingi oyning 15-sanasiga qadar Kengash ishchi organlariga mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar to'g'risidagi ma'lumotlar, zarur statistik axborotlar va boshqa materiallarni taqdim etadi. Keyingi oyning 30-sanasiga qadar Kengash raisi yoki o'rinbosarining rahbarligida o'tkaziladigan yig'ilishlarda tegishli xalqaro reyting va indekslarda KPI ga erishish uchun amalga oshirilgan chora-tadbirlar to'g'risida axborot beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-martdagi PF-5687-son Farmoni bilan tashkil etilgan Ustuvor xalqaro reyting va indekslar bilan ishlashni muvofiqlashtirish bo'yicha komissiya zimmasiga Kengash faoliyatini tashkil etishga ko'maklashish va Kengash yig'ilishlari oralig'ida tegishli yo'nalishda mas'ul davlat organlari ishini muvofiqlashtirib borish vazifasi yuklatildi. Mas'ul davlat organlari hamda tadqiqot institutlari tegishli xalqaro reyting va indekslar bo'yicha amalga oshirilgan ishlar haqidagi ma'lumotlarni Kengash ishchi organlariga muntazam ravishda taqdim etib boradi.

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi markaziy apparati tuzilmasida adliya organlari va muassasalari boshqaruv xodimlarining cheklangan soni va mehnatga haq to'lash fondi doirasida 6 ta shtat birligidan iborat **Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash boshqarmasi** tashkil etildi. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi bir oy

muddatda ushbu boshqarmaning yuqori malakali kadrlar bilan to'ldirilishini ta'minlasin. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda **2020-yil 1-oktyabrga qadar** Internet tarmog'ida **“O'zbekiston Respublikasi xalqaro reytinglarda” yagona portalining** (keyingi o'rinlarda – portal) ishga tushirilishini ta'minlandi.

Kengash ishchi organlari O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi bilan birgalikda portal faoliyatining uzluksiz ishlashini ta'minlash va uni yangilab borish uchun mas'ul etib belgilandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi mas'ul davlat organlari bilan birgalikda muntazam ravishda davlat va jamiyat hayotining xalqaro reyting va indekslar, ularning tarkibiy indikatorlarida baholanadigan sohalariga oid davlat siyosatidagi o'zgarishlar va islohotlarning mohiyatini yoritish hamda sohada jamoatchilik nazoratini o'rnatish maqsadida keng qamrovli targ'ibot ishlarini amalga oshiradi. Mazkur farmonning ijrosini nazorat qilish O'zbekiston Respublikasining Bosh vaziri A.N.Aripov, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi rahbari Z.Sh.Nizomiddinov va O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o'rinbosari J.A.Qo'chqorov zimmasiga yuklansin.

Iqtisodiy va siyosiy-huquqiy xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash, bu borada mutasaddi vazirlik va idoralarning faoliyatini samarali muvofiqlashtirish, xalqaro maydonda mamlakatimiz mavqeyini yanada yuksaltirish, xorijiy reyting agentliklari bilan hamkorlikni tizimli ravishda amalga oshirish, mas'ul davlat organlari rahbarlariga yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida va sifatli bajarilishida ularning shaxsiy javobgarligini kuchaytirish maqsadida:

1. Ustuvor xalqaro reyting va indekslarni kompleks ravishda ko'rib chiqish va yaxshilash borasida ijro samaradorligini oshirish hamda mutasaddi vazirlik va idoralar tomonidan olib borilayotgan tegishli chora-tadbirlarni tizimli muvofiqlashtirish lozimligini inobatga olgan holda:

a) Komissiya xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash bo'yicha ishlarni amalga oshirish doirasida:

Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashining (keyingi o'rinlarda — Kengash) ishini tashkil etishga ko'maklashadi;

Kengash yig'ilishlari oralig'ida mutasaddi vazirlik va idoralar tomonidan maqsadli ko'rsatkichlarga erishish borasida amalga oshirilayotgan ishlarni muvofiqlashtirib boradi;

Tegishli qarorlar qabul qiladi va ularning ijrosini vazirlik hamda idoralar tomonidan sifatli va to'liq bajarilishini ta'minlaydi, shuningdek ularning oylik hisobotlarini eshitadi;

Kengash kotibiyatiga amalga oshirilgan ishlar yuzasidan davriy hisobot taqdim etadi;

b) moliya vaziri o'rinbosari adliya vazirining tegishli o'rinbosari bilan birgalikda:

xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash borasida mutasaddi vazirlik va idoralarning muvofiqlashtirilgan o'zaro hamkorligini,

ularga yuklatilgan vazifalarni samarali va sifatli bajarish uchun uslubiy va konsultativ yordam ko'rsatishni ta'minlaydi;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining yig'ilishlarida, shu jumladan Rayosat majlislarida, mutasaddi vazirlik va idoralar tomonidan xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash borasida amalga oshirilayotgan ishlar ahvolini tanqidiy ko'rib chiqish bo'yicha takliflar beradi;

v) Boshqarma va Adliya vazirligining Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash boshqarmasi Komissiya ishchi organlari bo'lib, mutasaddi vazirlik va idoralarning xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash faoliyatini samarali tashkil etadi va zarur ma'lumotlarni umumlashtiradi, bu borada quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

mutasaddi vazirlik va idoralardan zarur bo'lgan ma'lumotlarni so'rab oladi, amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning natijadorligi yuzasidan axborot-tahliliy materiallar tayyorlaydi va Komissiyaga taqdim qiladi;

xalqaro reyting va indekslarni e'lon qiluvchi tashkilotlar, reyting agentliklari, mahalliy hamda xalqaro ekspert, konsultant va mutaxassislar bilan to'g'ridan-to'g'ri ishlaydi, shu jumladan, ularni respublikaga taklif qiladi va olib borilayotgan islohotlar ko'lami bilan yaqindan tanishtiradi, chet elda sohaga oid tadbirlarda mutaxassislar ishtirokini, davra suhbatlari, xalqaro forum va konferensiyalarni tashkillashtirib beradi;

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administrasiyasining Xalqaro reytinglar bilan ishlash va «Elektron hukumat» tizimini joriy etish ishlarini muvofiqlashtirish sho'basini bilan ustuvor xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash uchun kompleks chora-tadbirlarni belgilash yuzasidan yaqindan hamkorlik qiladi;

tegishli takliflarni ishlab chiqadi hamda ularni ko'rib chiqish uchun Komissiyaga kiritadi;

g)xalqaro reyting va indekslarning ma'lumot bazalaridan foydalanish, zarur axborot materiallarini olish, ushbu reyting va indekslardagi O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilash bo'yicha xalqaro reyting agentliklari hamda xalqaro ekspert, konsultant va mutaxassislarni jalb qilish bilan bog'liq xarajatlarni qoplash O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining zaxira jamg'armasi mablag'lari hisobidan amalga oshiriladi.

Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi tashkil etiladi.

Prezident farmoniga binoan, davlat organlarida xalqaro reytinglar bilan ishlash masalasini muvofiqlashtirish maqsadida Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi tashkil etiladi va u Parlament nazorati ostida bo'ladi. Shuningdek, 1-oktyabrga qadar «O'zbekiston Respublikasi xalqaro reytinglarda» yagona portali ishga tushiriladi 2-iyun kuni prezident Shavkat Mirziyoyev «O'zbekiston Respublikasining Xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to'g'risida»gi farmonni imzoladi. Farmonda qayd etilishicha, bir qator xalqaro reytinglarda mamlakatning ko'rsatkichlari sezilarli yuqorilaganiga qaramay ayrim rahbarlar reytinglar bilan ishlashga yetarlicha e'tibor qaratmayotganligi va xalqaro tashkilotlar tomonidan o'tkazilayotgan so'rovlarda

aksariyat islohotlar o'z aksini topmayotganligi oqibatida ustuvor xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston quyi pog'onalarda qolmoqda. Shu bois, mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va xalqaro maydondagi imidjini mustahkamlash, davlat organlari va tashkilotlarida xalqaro reyting va indekslar bilan ishlashning yangi mexanizmlarini joriy qilish maqsadida **Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi** tashkil etiladi.

Kengashning asosiy vazifalari qatorida O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy taraqqiyot darajasini tizimli tahlil qilib borish, amalga oshirilayotgan o'zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda mamlakatning o'rnini yaxshilash maqsadlariga xizmat qilishini ta'minlash belgilangan.

Muhim o'zgarishlardan biri Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash tizimining komissiyasi endilikda Respublika kengashi **Parlament nazorati ostida bo'ladi**. Senat raisi Kengashga rahbarlik qiladi. Bundan tashqari, Kengash ishchi organlari sifatida Moliya vazirligi va Adliya vazirligi belgilangan. Ular mos ravishda ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy reytinglar bo'yicha ish olib borishadi.

Xalqaro reyting va indekslar bilan tizimli ishlashning avvalgi va yangi mexanizmi Farmon bilan shuningdek, O'zbekiston uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslar bo'yicha **samaradorlikning eng muhim ko'rsatkichlari (KPI) tasdiqlandi**. Shu bilan birga, mas'ul davlat organlarining birinchi rahbarlari har chorak yakuni kengash ishchi organlariga zarur statistik axborotlar va boshqa materiallarni taqdim etadi.

Bundan tashqari, farmonga muvofiq, Adliya vazirligi markaziy apparati tuzilmasida adliya organlari va muassasalari boshqaruv xodimlarining cheklangan

soni va mehnatga haq to'lash fondi doirasida 6 ta shtat birligidan iborat **Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash boshqarmasi** tashkil etiladi.

3.Insoniyat taraqqiyoti, barcha sohalarida kechayotgan globallashuv jarayonlar, sifat va tarkibiy o'zgarishlar xalqaro hamkorlik va aloqalarni yangi bosqichga ko'tarish barobarida har bir mustaqil mamlakatning ushbu holatlarga yangicha qarashga, ular bilan birga odim tashlash vazifasini ko'ndalang qo'ymoqda. Bu esa, eng avvalo, o'sha mamlakatning jahon miqyosidagi o'rni, xalqaro reyting va ko'rsatkichlarda tutgan mavqeyi bilan belgilanadi.

Bugun hayotning har bir jabhasida yangilik va bunyodkorlik ishlari jadal sur'atlarda davom etmoqda. Tabiiyki, bunday yangilanishlar natijasi nafaqat xalqimiz hayotida, balki nufuzli xalqaro reyting va indekslar ko'rsatkichlarida ham o'z ifodasini topayotir.

Aytish kerakki, xalqaro reyting va indekslar har bir mamlakatning rivojlanish jarayonini o'zida namoyon etib, davlat boshqaruvi sifati, aholining turmush darajasi, inson huquqlari muhofazasi, tadbirkorlik faoliyati va xorijiy investorlar uchun qulay muhit, barqaror iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlik kabi muhim jihatlarning ko'zgusidir. Bu jihatlarda mamlakatimizdagi islohotlar mohiyatida ham mujassam. Bularning barchasi inson qadrini ulug'lashga, odamlarning hayotdan rozi va mamnun bo'lib yashashini ta'minlashga xizmat qilishi bilan yanada teran mazmun kasb etadi.

Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to'g'risida"gi farmoni yurtimizda bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan ishlarni yangi bosqichga ko'tarishda muhim dasturilamal bo'ldi.

Mazkur farmonga muvofiq, xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi tuzilib, sohada parlament nazorati o'rnatildi.

Ilgari ustuvor xalqaro reyting va indekslar bo'yicha ishlarni hukumatning maxsus komissiyasi muvofiqlashtirib kelar edi. Prezidentimiz farmoni bilan bu borada respublika kengashi tuzilishiga nima sabab bo'ldi.

Xalqaro reyting va indekslar dunyodagi institusional muhitning sifatini baholashda iqtisodiy rivojlanishning asosiy sharti sifatida jahon hamjamiyati tomonidan qabul qilingan vositadir. Ular nafaqat ekspertlar, balki davlatlar darajasida ham islohotlar va ijtimoiy-iqtisodiy siyosat mezonlari sifatida qo'llanib kelinadi.

Keyingi yillarda mamlakatimiz ko'pgina ustuvor reytinglarda yuqorilab borayotgani yurtimizda aholi turmush farovonligini oshirish, jamiyatimizda ochiqlik, oshkoralikni ta'minlash borasida qilinayotgan ezgu ishlarning muhim natijasidir. Masalan, yaqinda BMTning Sanoatni rivojlantirish tashkilotining (YuNIDO) "Raqobatbardosh sanoat unumdorligi indeksi" bo'yicha hisoboti chop etildi. Unda mamlakatimiz ilk marotaba aks ettirilib, 152 ta mamlakat orasida 92-o'rinni, MDHga a'zo davlatlar orasida 5-o'rinni, Markaziy Osiyo mamlakatlari orasida 2-o'rinni egalladi.

Aytish kerakki, bugun jamiyatimizdagi islohotlarning bosh maqsadi xalqimizni rozi qilishdek ezgu maqsadga yo'naltirilmoqda. Barcha sa'y-harakatlarimiz, islohotlarimiz, qabul qilayotgan qonun va qarorlarimiz zahirida ham ushbu maqsad

mujassam. Aholi yuritilayotgan siyosatdan qanchalik rozi bo'lsa, turli reyting va indekslardagi o'rnimiz o'z-o'zidan oshib boraveradi.

Xususan, iqtisodiyotda davlatning rolini kamaytirish, makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy o'sish istiqbollarini yaxshilashga qaratilgan bosqichma-bosqich islohotlar 2020-yilda Jahon bankining "Biznes yuritish" indeksida 76-o'rindan 69-o'ringa ko'tarilishimizga, "Transparency International"ning Korruptsiyani qabul qilish indeksi hamda "World Justice Project"ning Qonun ustuvorligi indeksida mamlakatimiz o'rnini yaxshilanishiga olib keldi.

Shu bilan birga, bu yo'nalishda hali qilinishi kerak bo'lgan vazifalar talaygina. Prezidentimiz farmoni asosida davlat organlari faoliyati natijadorligini oliy, ya'ni parlament darajasida nazorat qilish belgilanganidan maqsad — bu borada vazirlik va idoralar rahbarlarining mas'uliyatini oshirishdir. Shu bois, xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha respublika kengashi tashkil etildi. Oliy Majlis deputatlari va senatorlarining xalq tomonidan saylanishini inobatga oladigan bo'lsak, mazkur mexanizm sohadagi chora-tadbirlar ijrosi ustidan xalq nazorati o'rnatilganligini anglatadi. Endilikda vazirlik va idoralar rahbarlari o'zlari mas'ul bo'lgan reyting va indekslarda ko'rsatkichlarni yaxshilash bo'yicha amalga oshirilgan ishlar va belgilangan vazifalar ijrosi yuzasidan respublika kengashida hisobot berib boradilar. Xalqaro reyting va indekslardagi mamlakatimiz o'rnining yaxshilanishi ko'p jihatdan qabul qilayotgan qonunlarimizning joylardagi ijrosiga bog'liq. Shuning uchun ham kengash tarkibiga mahalliy hokimlar kiritildi. Bu esa qonun talablarining joylardagi ijrosi yuzasidan muammolarni vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi. Shu orqali bu yo'nalishdagi ishlarda parlament, vazirlik va idoralar hamda mahalliy hokimliklarning o'zaro hamkorligi ta'minlanadi, sansalorlik holatlarining oldi olinadi, barcha ishlar muvofiqlashtirilgan holda tashkil etiladi. Albatta, bu ko'p vaqt sarflanadigan, progressiv bilimlarni talab etuvchi yangi jarayonlardan biri. Bu, shubhasiz, mas'ul davlat organlarining o'zlariga birlashtirilgan xalqaro reyting va indekslar metodologiyasini izchillik bilan o'rganish, uni to'g'ri talqin qila olgan holda amaliyotga tatbiq eta olish, xalqaro reyting va indeksni beruvchi tashkilot bilan aloqalarni o'rnatish bilan bog'liqdir. Ochig'i, barcha vazirlik va idoralar, ayniqsa, joylardagi hokimliklar yoki parlament a'zolarining barchasi ham masalaning tub mohiyatini to'la anglab yetdi, deb aytish mushkul. Yuqorida aytganimdek, reyting va indekslar joylardagi vaziyatga bog'liq, qonunlarning ijrosiga bog'liq. Ming afsuski, joylardagi hokimliklar yoki davlat organlari vakillarining ba'zida bilib-bilmay aytgan gap-so'zlari yoki xatti-harakatlari reyting va indekslardagi o'rnimizga salbiy ta'sir qiladi.

Shu o'rinda barcha rahbarlar, ular qaysi darajadagi rahbar bo'lishidan qat'i nazar, o'z harakatlarini qonunlarda belgilangan tartibda amalga oshirishlari zarur ekanini yana bir karra ta'kidlamochim. Odamlar bilan muloqotlarda esa inson sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilinishi shart.

Har bir tizimda ishlarimizni samarali tashkil etish maqsadida barcha vazirlik va idoralarda xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo'yicha tarkibiy bo'linmalar tashkil etilishiga erishdik. Bu esa ishimizni ancha osonlashtiradi. Ajratilgan alohida xodimlar doimiy ravishda o'zlarining vazirligi yoki idorasi mas'ul bo'lgan xalqaro reyting va indeks bo'yicha ish olib boradi.

Xalqaro reyting va indekslarning ahamiyati, oldimizda turgan ustuvor vazifalarni belgilash, reyting agentliklarining metodologiyalarini o'rganish maqsadida mahalliy hokimliklar hamda vazirlik va idoralar mas'ullari uchun maxsus treninglarni boshladik.

Shu bilan birga, eng asosiy ishimiz qonunlar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarning amaldagi ijrosini, bir so'z bilan aytganda, qonun ustuvorligini ta'minlashdir. Bu borada biz parlament va jamoatchilik nazoratini qat'iy yo'lga qo'yishga kirishdik va, albatta, ijobiy natijalarga erishamiz.

O'zbekistonning ushbu xalqaro indekslarda e'tirof etilmaganiga bir necha sabablar bor. Masalan, Jahon iqtisodiy forumining "Global raqobatbardoshlik indeksi"ga mamlakatimizni kiritish masalasi yuzasidan Moliya vazirligi olib borgan muzokaralar natijasida indeksga kirish jarayoni 2 yil muddatni talab etishi ma'lum bo'ldi.

Birinchi yilda tashkilot tomonidan O'zbekistonda rasmiy so'rovnoma o'tkazish uchun hamkor, ya'ni nodavlat notijorat tashkilotlar, ilmiy-tadqiqot institutlari tanlab olinadi va so'rovnoma o'tkaziladi. Ikkinchi yilda so'rovnoma natijalaridan kelib chiqib, O'zbekistonning indeksdagi norasmiy o'rni belgilanadi hamda ularning O'zbekiston ko'rsatkichlarining haqiqiy tendensiyalari bilan qay darajada mos kelishi tekshirib ko'riladi. Tendensiyalar maxsus ekspertlar tomonidan 2 yil mobaynida muntazam kuzatilib boriladi va tahlil qilinadi.

Xalqaro byudjet hamjamiyatining "Byudjet ochiqligi indeksi"ga kirish masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, indeks bo'yicha mamlakatda tadqiqot o'tkazish uchun zarur resurslar (jumladan, mablag'lar) faqatgina xalqaro nodavlat tashkilotlar va institutlar (donorlar) hisobidan amalga oshiriladi.

Hamjamiyatning asosiy talablaridan biri — tadqiqot o'tkazishdagi mahalliy hamkor sifatida mustaqil fuqarolik jamiyati institutlari (nodavlat notijorat tashkilotlar) bo'lishi zarur. Mazkur indeks hisobotida mamlakatimizni aks ettirish bo'yicha yakuniy qaror tashkilotning joriy yil avgust oyidagi yig'ilishida ko'rib chiqilishiga kelishilgan.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining "To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiyalarni tartibga solish cheklovlari indeksi"da O'zbekistonni e'tirof etish maqsadida tuzilma mas'ul rahbarlari bilan muzokaralar o'tkazildi. Xususan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti bilan birgalikda "Investision siyosat sharhi — O'zbekiston" nomli hisobotni ishlab chiqish va bu orqali indeksda mamlakat o'rnini aks ettirish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha kelishuvlarga erishildi.

Kornell universiteti, Xalqaro intellektual mulk tashkilotining "Global innovasiyalar indeksi"da mamlakatimiz o'rnini aks ettirish masalasida Innovatsion rivojlanish vazirligi muzokaralar o'tkazmoqda. Hozir ushbu indeksda talab etilgan zarur statistik ma'lumotlarni jamlash bo'yicha hamkorlikda ishlar yo'lga qo'yilgan.

— Albatta, bunday ma'lumotlar turli axborotnomalar shaklida tegishli tashkilotlar, xususi investorlar hamda xalqaro ekspertlarga jo'natilmoqda. Shuningdek, ular vazirliklarning rasmiy veb-saytlari va ijtimoiy tarmoqlardagi rasmiy sahifalarida ham keng jamoatchilik e'tiboriga havola etib borilmoqda.

Bundan tashqari, ayrim reyting va indekslarda talab etilgan statistik ma'lumotlar respublikamizning davlat idoralari va tashkilotlari tomonidan shakllantirilgan statistik ma'lumotlar bazasiga asoslanadi.

Masalan, BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari"da jami 206 ta milliy indikator tasdiqlangan. Davlat statistika qo'mitasi tomonidan yaratilgan maxsus saytga bu boradagi zarur ma'lumotlar doimiy ravishda joylashtiriladi. Shuningdek, xalqaro reyting va indekslar uchun kerakli ma'lumotlar davlat idoralari tomonidan muntazam yangilanib boriladi.

Misol uchun, hukumat portali doirasida "Ochiq ma'lumotlar portali" ishga tushirilgan. Mazkur portal Davlat statistika qo'mitasining davlat organlari va tashkilotlarining ochiq ma'lumotlar bazasi yuritilishi va yangilanishi, shuningdek, tegishli axborotlarning o'z vaqtida aks ettirilishini muvofiqlashtirib kelmoqda.

Umuman olganda, xalqaro reyting va indekslarni yurituvchi tashkilotlar tadbirkorlar va aholi o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalariga, nodavlat notijorat tashkilotlar ma'lumotlariga hamda milliy va xorijiy ekspertlar xulosalariga tayanadi. Bu esa, o'z navbatida, respublika miqyosida iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sohadagi islohotlar va ularning natijalaridan mahalliy aholi va tadbirkorlar qay darajada xabardor ekanini ko'rsatib beradi.

Hozirgi kunda mamlakatimiz qaysi reyting va indekslarda quyi pog'onalarda qolmoqda va buning asosiy sabablari nimalardan iborat?

Asosan, siyosiy-huquqiy reyting va indekslarda mamlakatimiz o'rinlari nisbatan quyi pog'onalarda. Masalan, So'z erkinligi va hisobdorlik indeksida 191-o'rinda, Normativ sifat indeksida 184-o'rinda, Korrupsiyani nazorat qilish indeksida 183-o'rinda, Qonun ustuvorligi indeksida 182-o'rinda, Jahon matbuot erkinligi indeksida 156-o'rinda turibmiz. Albatta, so'nggi 3-4 yil mobaynida ushbu sohalarni tartibga soluvchi ko'plab qonun hujjatlari qabul qilindi, turli institusional o'zgarishlar ro'y berdi.

Xususan, mamlakatimizda so'z erkinligi hamda ommaviy axborot vositalarining cheklov va to'siqlarsiz faoliyat yuritishi uchun zarur sharoitlar yaratildi. Ommaviy axborot vositalari uchun media bozorida keng sharoit yaratish va ularni yanada rivojlantirish hamda jurnalist va bloggerlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida Milliy mass-mediani qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish jamoat fondi tashkil etildi.

Korrupsiyaga qarshi kurashish sohadagi munosabatlarni tartibga solish maqsadida "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonun qabul qilindi. Bu boradagi davlat dasturlarining ishlab chiqilishi va amalga oshirilishini tashkil etish, turli organlar va tashkilotlarning faoliyatini muvofiqlashtirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish maqsadida Korrupsiyaga qarshi kurashish milliy kengashi tashkil etildi. Korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasida davlat siyosatini yurituvchi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi tuzildi.

Qator sohalardagi o'zgarishlar bilan bog'liq qonunchilikning jadal rivojlanishi ayrim hollarda amaldagi qonun hujjatlariga zid bo'lgan ko'plab normalarning vujudga kelishiga sabab bo'ldi. Shuning uchun ham qonunchilikni tubdan qayta ko'rib chiqish, uni tizimlashtirish, normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish va qabul qilish jarayonlari sifatini oshirish, ijrosi monitoringini takomillashtirish

maqsadida Norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish konsepsiyasi ishlab chiqildi.

Biroq shuncha ishlarga qaramay, indekslardagi ko'rsatkichlar bu borada hali kamchiliklarimiz borligini ko'rsatib turibdi. Shu bois, qator muhim vazifalarni belgilab olganmiz. Eng avvalo, O'zbekiston Respublikasining korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha uzoq muddatli strategiyasini ishlab chiqishimiz zarur bo'ladi.

Shuningdek, davlat organlarida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni majburiy baholash tartibini belgilash va davlat boshqaruvi sohasida korrupsiyaning oldini olish bo'yicha reytingini shakllantirishni yo'lga qo'ymoqchimiz.

Shu bilan birga, mamlakatimizning Korrupsiyaga qarshi davlatlar guruhi (GREKO) xalqaro tashkilotiga a'zo bo'lishi va bu tashkilotning korrupsiyaga qarshi tegishli konvensiyalari talablarini milliy qonunchiligimizga implementatsiya qilish masalasini ham o'rganib chiqishimiz lozim.

Ommaviy axborot vositalari, fikrlar xilma-xilligi va so'z erkinligini ta'minlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini yanada mustahkamlashimiz zarur. Ayniqsa, jurnalistning qonuniy professional faoliyatiga to'sqinlik qilishga oid huquqbuzarliklarga nisbatan javobgarlikni belgilashimiz kerak.

Respublikaning siyosiy-huquqiy reyting va indekslarda quyi pog'onalardan joy olganligining sabablaridan yana biri mazkur reyting va indekslar, asosan, jamoatchilik fikri va xalqaro ekspertlar xulosasi asosida shakllantirilishidadir. Qolaversa, indeks yurituvchi tashkilotlar so'rovnomalari faqatgina mustaqil fuqarolik jamiyati institutlari (nodavlat notijorat tashkilotlar) bilan hamkorlikda o'tkazilishini inobatga olib, respublika miqyosida bunday tashkilotlar kamligi hamda ular tomonidan tadqiqot ishlarini amalga oshirish salohiyati cheklanganligi kabi omillar ham bunga sabab bo'lishi mumkin.

Shu o'rinda alohida qayd etishimiz zarur, har bir davlat organi, ayniqsa, respublika darajasidagi vazirlik, idora, tashkilotlar huzurida nodavlat notijorat tashkilotlar vakillaridan iborat jamoatchilik kengashlari tuzilib, ular bilan yaqin hamkorlik o'rnatilsa, maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Yaqinda BMTning "Raqamli hukumatni barqaror rivojlanishi yo'lidagi o'n yillik harakat" nomli hisoboti e'lon qilindi. 2020-yil uchun dunyoda elektron hukumat rivojlanishi natijalari taqdim qilingan ushbu reytingda O'zbekiston 6 ta pog'onaga tushib, 87-o'rinni egalladi. Nima deb o'ylaysiz, nima sababdan mamlakatimiz avvalgi o'rnini yo'qotdi?

Albatta, O'zbekiston umumiy reytingda 6 ta pog'onaga pasaydi. Lekin reytingni shakllantiruvchi komponentlar bo'yicha birmuncha o'sish kuzatilgan. Masalan, ushbu reytingning "Inson kapitali", "Elektron ishtirok" va "Telekommunikasiya infratuzilmasi" indeksleri bo'yicha ko'rsatkichlar 0,01 dan 0,14 punktga oshgan.

"Elektron ishtirok" indeksi bo'yicha respublikamiz o'zining ko'rsatkichini 0,80 punktga oshirib, umumiy reytingdagi o'rnini 13 pog'onaga ko'tardi va 46-o'rinni egallab, elektron ishtirok indeksining juda yuqori rivojlanish darajasiga ega mamlakatlar ro'yxatiga kirdi. Vaholanki, 2018-yilda ushbu indeks bo'yicha mamlakatimiz 59-o'rinda edi.

Bundan tashqari, O'zbekistonga ochiq ma'lumotlar bo'yicha eng yuqori ball berildi. Albatta, "Elektron hukumatni rivojlantirish" reytingidagi o'rnimiz

pasayishiga ayrim omillar ta'sir qildi. Eng avvalo, ta'kidlash joizki, 2018-yildan joriy yilning aprel oyiga qadar respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va "Elektron hukumat" tizimini joriy etishda yagona muvofiqlashtiruvchi organ mavjud bo'lmagan. Natijada reytingni oshirish bo'yicha aniq belgilangan chora-tadbirlar rejasi qabul qilinmagan va tegishli ishlar yetarli darajada tashkil etilmagan. Hozir Axborot texnologiyalari va kommunikasiyalarini rivojlantirish vazirligi ushbu ishga mas'ul etib belgilangan.

Shuningdek, milliy elektron xizmatlar portali hamda ta'lim, mehnat, ijtimoiy xizmatlar, sog'liqni saqlash, moliya va atrof-muhit sohasidagi tegishli vazirlik va idoralarning veb-saytlari ham talabga to'liq javob beradi, deb ayta olmaymiz. Ushbu saytlar reytingning "Elektron xizmatlar" komponentida 148 ta jihat bo'yicha baholab boriladi. Milliy onlayn xizmatlar portali va rasmiy veb-saytlarning mobil - qurilmalardan foydalanish uchun moslashgan shakllari yetarli darajada joriy etilmagan.

Shuningdek, tranzaksiya xizmatlari darajasining pastligi, davlat bojlari, turli yig'imlar va jarimalarni to'liq elektron tarzda to'lash ham oxiriga yetmaganligi reytingdagi o'rnimizga salbiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

Reytingning "Inson kapitali" komponenti bo'yicha ham ishlashimiz kerak bo'lgan ayrim kamchiliklar bor. Masalan, masofaviy o'qitish imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotgani, oliy ma'lumotga ega aholi qatlami bo'yicha aniq ma'lumotlar yetarli emasligi reytingdagi o'rnimizga ta'sir qilmoqda.

Mobil aloqa abonentlari, internet foydalanuvchilari ulushini begilaydigan "Telekommunikasiya infratuzilmasi" komponentida esa respublikaning uzoq hududlariga yuqori tezlikdagi simli internet tarmog'i yetib bormaganligi ham reytingdagi o'rnimizga o'z ta'sirini o'tkazmoqda.

Bu kamchiliklarni to'g'rilash bo'yicha ustuvor vazifalarni belgilab olganmiz. Umid qilamizki, navbatdagi hisobotlarda ushbu yo'nalishda mamlakatimiz o'zni yanada yaxshilanishiga erishiladi.

Koronavirus pandemiyasi ko'p islohotlarimizga salbiy ta'sir qildi. Iqtisod deysizmi, sanoatmi, ta'lim va boshqa sohalarda qiyin raqobat muhitida qoldi. Darhaqiqat, bugungi kunda koronavirus pandemiyasi global miqyosda butun insoniyatga xavf solayotganiga, barcha sohalarda turli qiyinchiliklarni keltirib chiqarayotganiga barchamiz guvoh bo'lib turibmiz.

Pandemiya sharoitida, albatta, birinchi zarba iqtisodiyotga tushadi, rejalashtirilgan ko'plab islohotlar ijrosi ortga suriladi, asosiy e'tibor sog'liqni saqlash tizimini qo'llab-quvvatlash, aholini ijtimoiy himoya qilish, uning turmush darajasini yaxshilashga qaratiladi.

Xalqaro reyting agentliklari indekslarni hisoblab chiqishda yoki reytinglarni tuzishda, asosan, mamlakatning turli statistik ko'rsatkichlariga tayanadi. Tan olish lozim, pandemiya sababli statistik ko'rsatkichlarning yaxshi tomonga o'zgarishiga nisbatan ularning yomonlashish ehtimoli yuqoriroq.

Shu sababli keyingi yillarda xalqaro reyting va indekslardagi o'rnimizning joriy holatida saqlab qolinishi yoki pastlashishi ehtimolini nazardan qochirib bo'lmaydi. Biroq unutmaslik kerakki, pandemiya bitta yoki bir nechta davlatda emas, balki butun dunyo mamlakatlariga bevosita salbiy ta'sirini o'tkazmoqda.

Shu bois, balki boshqa davlatlarning ham reytinglardagi o'zni pastlashishi sabab mamlakatimizning o'zni tom ma'noda ko'tarilishi yoki joriy holatda saqlanib qolishi ham ehtimoldan xoli emas.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Xalqaro reyting va indekslarning mamlakat uchun ahamiyati nimada?
2. O'zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi masalasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
3. O'zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi uchun qanday ishlar olib borilayapti?
4. Elektron hukumat haqida qanday tushunchaga egasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
2. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
8. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024

14-Mavzu: YANGI O'ZBEKISTONDA PREZIDENT SH.M.MIRZIYOYEV RAHBARLIGI VA TASHABBUSI OSTIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLAR

REJA:

1.2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining hayotga joriy etilishi va natijalari

2.Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining mazmun mohiyati va ustuvor yo'nalishlari

3.O'zbekiston Respublikasi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining umumxalq tomonidan qabul qilinishi (2023 yil 30 aprel)

Tayanch soʻz va iboralar: *Yangi Oʻzbekiston, Harakatlar strategiyasi, 2017-2021 yillar, davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirish, iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish, ijtimoiy sohani rivojlantirish, xalq bilan muloqot, virtual va xalq qabulxonalari, Taraqqiyot strategiyasi, 100 ta maqsad, 7 ta ustuvor yoʻnalish, milliy tiklanishdan - milliy yuksalish sari*

1. Mustaqillik yillarida Oʻzbekiston oʻzining boy tarixiga tayanib, porloq istiqbolini qurayotgan davlat, hamjihat, xalq, tez rivojlanayotgan mamlakatlardan biri sifatida dunyoga tanildi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida boshlangan, hayotga tatbiq etilayotgan izchil islohotlar, amaliy saʼy-harakatlar yangi taraqqiyot marralarini egallash, zamon shiddatiga mos tarzda rivojlanish, xalqimiz manfaatlarini taʼminlashga qaratilgani bilan gʻoyat ahamiyatlidir.

Oʻzbekistonda **2016 yil 4 dekabrda** boʻlib oʻtgan Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti saylovidan keyin xalq davlatining mustahkam poydevorini qurish, demokratik imkoniyatlarni kengaytirish, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatining mustaqil hokimiyat sifatida faoliyat olib borishi boʻyicha asosiy taladan kelib chiqib chiqadigan bosh tamoyil - xalqqa xizmat qilish va uning oldida hisob berish masalasi kun tartibiga qoʻyildi. Agar ana shu tamoyilga amal qilinmasa, har qanday hokimiyat faqat byurokratik tuzilmadan iborat boʻlib qolishi haqli ravishda taʼkidlab kelinmoqda. Haqiqatan ham, xalqqa yaqinlashish, uning ichiga kirib, eng dolzarb muammolarini hal etish, elu yurt dardu tashvishlari bilan yashash har qanday hokimiyatning borligini bildiradi. Chunki u shu tariqa hokimiyatning birdan-bir manbai boʻlgan xalq tomonidan eʼtirof etiladi, qoʻllab-quvvatlanadi.

Bugungi kunda Prezidentimiz tomonidan **“Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz”** degan ezgu va hayotbaxsh shior asosida olib borilayotgan keng koʻlamli islohotlar tufayli har bir kunimiz inson manfaatlarini taʼminlash, fuqarolar haq-huquqlarini kafolatli himoya etish, odamlarni rozi, baxtli, saodatli qilishga qaratilgan yangi, qudratli oʻzgarishlar ruhida kechmoqda. Oʻzbekiston jamiyati sifat jihatidan mutlaqo yangi davrga qadam qoʻymoqda.

2016 yil 14 dekabr kuni Toshkent shahrida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bagʻishlangan Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining qoʻshma majlisi boʻlib oʻtdi. Tantanali marosimda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev nutq soʻzladi. «Bizning vazifamiz – toʻplangan tajriba va ilgʻor xalqaro amaliyotga suyangan holda, - dedi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishishi marosimiga bagʻishlangan nutqida, - oʻzimizning taraqqiyot va yangilanish modelimizni qatʼiy amalga oshirishdan iborat. Shu borada yaqin va oʻrta muddatga belgilangan marralarga erishish uchun qatʼiyat bilan harakat qilishimiz zarur. Shu maqsadda 2017-2021 yillarda Oʻzbekistonni yanada rivojlantirish boʻyicha Harakatlar strategiyasini ishlab chiqish yaqin kunlarda yakunlanadi».

Oʻzbekistonning oldida 25 yil davomida bosib oʻtilgan yoʻl va orttirilgan tajribani xolisona baholashdan, mustaqillik yillarida erishilgan yutuqlarni tahlil qilishdan hamda zamon talablaridan kelib chiqqan holda, oldimizda demokratik

islohotlarni yanada chuqurlashtirish va mamlakat taraqqiyotini jadallashtirishning muhim ustuvorliklarini hamda aniq marralarini belgilash vazifasi turgan edi.

Mazkur vazifani amalga oshirish yo'lida aholining keng qatlamlari, jamoatchilik va ishbilarmon doiralar vakillari, davlat organlarining rahbarlari va mutaxassislari bilan amaliy suhbat hamda muhokamalar olib borildi, shuningdek amaldagi qonun hujjatlari, milliy va xalqaro tashkilotlarning axborot-tahliliy materiallari, ma'ruzalari, tavsiyalari va sharhlari o'rganildi, rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi tahlil qilindi.

Kelib tushgan takliflarni jamlash, chuqur o'rganish hamda umumlashtirish asosida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni loyihasi ishlab chiqilib, u bilan:

-2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi;

-Harakatlar strategiyasini «Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili»da amalga oshirishga oid Davlat dasturi tasdiqlandi. Loyihalarni tayyorlash davomida aholining keng qatlamlari orasida qizg'in muhokamalar olib borildi. Loyihalar muhokama uchun turli axborot maydonlariga joylashtirildi, ularning natijasida ko'plab taklif va mulohazalar kelib tushdi. Fuqarolar siyosiy-huquqiy borada yuksak faollik ko'rsatib, olib borilayotgan islohotlarga alohida qiziqish va daxldorlikni namoyon qildilar.

Harakatlar strategiyasiga O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan saylovoldi jarayoni, jamoatchilik, ishbilarmon doiralar vakillari hamda davlat organlari bilan uchrashuvlar chog'ida bildirilgan mamlakatni ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy, madaniy-gumanitar rivojlantirishning konseptual masalalari kiritildi.

Harakatlar strategiyasining maqsadi olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratishdan, mamlakatni modernizatsiyalash va hayotning barcha sohalarini erkinlashtirishdan iborat edi.

2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyev tomonidan e'lon qilingan “Harakatlar strategiyasi”, o'z mohiyat e'tiboriga ko'ra, dunyoda tub o'zgarishlar yuz berayotgan hozirgi zamonda davlat va jamiyat qurilishi sohasidagi demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, sud-huquq, iqtisodiy, ijtimoiy sohalar va xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha beshta ustuvor yo'nalishda aniq muddatga mo'ljallangan tom ma'nodagi milliy strategiya hisoblanadi. U besh bosqichda, besh yil davomida yurtimizda yillarga beriladigan nomlardan kelib chiqib, har bir yil bo'yicha davlat dasturlari qabul qilinishini nazarda tutgan holda amalga oshirildi. Va bu O'zbek modelining mantiqiy davomi bo'lib xizmat qilidi, deyish mumkin.

Ushbu hujjat 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining normalari hamda 2010 yilda birinchi Prezidentimiz Islom Karimov taqdim etgan “Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi”da belgilab berilgan ustuvor yo'nalishlar doirasidagi demokratik yangilanish hamda modernizatsiya jarayonlarining mantiqiy va qonuniy, izchil va uzviy davomidir. Ayni

paytda bu muhim strategiya davlatimiz va jamiyatimizni rivojlantirishning mutlaqo yangi bosqichini boshlab bermoqda. Bu bejiz emas. Nega deganda, Prezident Sh.M.Mirziyoyev Asosiy Qonunimizning istiqlol arafasida ishlab chiqilishi va mustaqillikning ilk yillarida qabul qilinishi davrida ham, Konsepsiyani tayyorlash va unda belgilangan eng muhim vazifalarni hayotga chuqur tatbiq yetish jarayonlarida ham Yo‘lboshchimizning yonida turib, ta’bir joiz bo‘lsa, yelkama-yelka birga ishlagan.

O‘zbekistonda ayni shu asosda inson huquq va erkinliklarini ta’minlash, jamiyat hayotining barcha sohalarini yanada liberallashtirish borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xalq davlat hokimiyatining birdan-bir manbai ekani haqidagi Konstitutsiyaviy tamoyil asosida xalq bilan muloqot davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi.

Mamlakatni innovatsion rivojlantirish, odamlarda faol fuqarolik pozitsiyasi va tashabbuskorlikni kuchaytirish, mustaqil dunyoqarash va fikrlash ko‘nikmasini shakllantirish, jamiyatda adolat ustuvorligini ta’minlash, huquqiy-demokratik davlat asoslarini mustahkamlash, korrupsiyaga qarshi kurash, jaholatga qarshi ma’rifat bilan kurashish bo‘yicha muhim vazifalar amalga oshirildi.

Jamiyat hayotining barcha bo‘g‘inlarida xalq bilan muloqotning turli shakl va vositalari, jumladan, **Xalq qabulxonalari, Virtual qabulxonalar, Bosh vazir qabulxonasi**, mas’ul va mutasaddi rahbarlarning xalq deputatlari mahalliy kengashlaridagi hisobotlari, sayyor qabullar, ijtimoiy muammolarni, odamlarning yashash sharoitlarini bevosita joylarga chiqib o‘rganish kabi usullar keng qo‘llanayotgani milliy davlatchilik asoslarini mustahkamlash orqali milliy g‘oya tamoyillarini takomillashtirishga, pirovard natijada aholi manfaatlarini va farovonligini ta’minlashga xizmat qilmoqda.

Iqtisodiyotda davlat ishtirokini kamaytirish, bozor munosabatlariga to‘liq o‘tish, xususiy mulk, xususiy tadbirkorlik erkinligiga yanada keng yo‘l ochish, barcha sohalarda davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini faol qo‘llashga alohida e’tibor berilmoqda. Yer osti va yer usti boyliklaridan, inson resurslaridan to‘la foydalanish uchun barcha sharoit va imkoniyatlar yaratilmoqda.

O‘zbekiston taraqqiyotning yangi bosqichida fuqarolar qalbi va ongidagi yangi sifat o‘zgarishlari hayot darajasining yuksalishi bilan uyg‘un holda kechmoqda.

Insoniyatning tarixiy taraqqiyoti va rivojlanish bosqichlariga e’tibor bersak, har bir davrning o‘z taraqqiyot omillari, ehtiyojlari, talablari va hayotiy tamoyillari bo‘ladi. Tabiiyki, bularning barchasini shakllantirish va rivojlantirishga, ularga alohida ma’no-mazmun bag‘ishlashga, bu davrda davlat, jamiyat hayoti, ijtimoiy-siyosiy institutlar faoliyatining aniq yo‘nalishlarini belgilab beradigan ulkan tarixiy voqealarning guvohi bo‘ladi.

2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi mamlakatimizda ham, chet el ijtimoiy-siyosiy doiralari tomonidan ham katta qiziqish va e’tibor bilan o‘rganildi. Bu borada atoqli olimlar, nufuzli ekspert va kuzatuvchilar, turli darajadagi ko‘zga ko‘ringan rahbarlar o‘z fikr-mulohazalarini bildirdilar. Harakatlar strategiyasining har bir ustuvor yo‘nalishi mamlakatimiz taraqqiyoti uchun g‘oyat muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ular quyidagilardan iborat:

Birinchi yo‘nalishda davlat va jamiyat tizimini takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari alohida belgilab berildi. Unda demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, mamlakatni modernizatsiya qilishda Oliy Majlis va siyosiy partiyalarning rolini yanada kuchaytirish, shu orqali qonun ustuvorligiga erishish asnosida jamiyatda boshqaruvning erkin va xalq hokimiyatchiligi tamoyillarini chuqurlashtirishga erishiladi. Davlat boshqaruvi tizimini liberallashtirish, turli byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, davlat boshqaruvida keng jamoatchilikning faol ishtirokini ta‘minlash choralari ko‘rish bo‘yicha aniq g‘oyalar ilgari suriladi. Ochiq jamiyat qurish, davlat va fuqaro munosabatlarini mustahkamlash va natijada O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida muhrlab qo‘yilganidek, **davlatning yagona va birdan-bir manbai xalq ekani, davlat xalq manfaatlarini himoya qilishi, ayni paytda xalq o‘z maqsad va intilishlarini, orzu-umidlarini davlat timsolida ko‘rishi** kabi prinsip va qoidalarni to‘liq amalga oshirish asosiy maqsad qilib qo‘yilgan.

Ikkinchi yo‘nalish qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlaridan iborat. Bunda sud hokimiyatining chinakam samaradorligini ta‘minlash, sudning nufuzini oshirish, sud tizimini demokratlashtirish va takomillashtirish ustuvor vazifa qilib qo‘yildi. Mazkur yo‘nalishda fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini ta‘minlash, qonun ustuvorligiga erishish orqali inson manfaatlarini himoya qilish, qabul qilingan barcha qonunlarning to‘la va samarali ishlashi bo‘yicha tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirishga jiddiy e‘tibor beriladi. Oliy sud faoliyatini isloh qilish, uning zamonaviy, hozirgi kun talablari asosida ishlaydigan tizimini vujudga keltirish borasida yangi g‘oyalar ilgari surildi. Jumladan, ma‘mu riy, jinoyat, fuqarolik va xo‘jalik qonunchiligini takomillashtirish orqali adolatli, xalqchil, fuqarolar manfaatlarini to‘la himoya qila oladigan, ularning muammolarini o‘z vaqtida hal qilib beradigan sud tizimini vujudga keltirish talab etiladi.

Jinoyatchilikka qarshi kurashish, eng muhimi, turli huquqbuzarliklarning oldini olish, ularning sodir etilmasligi choralari ko‘rish, profilaktika tizimini yanada chuqurlashtirish va samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish, sud-huquq tizimida qonuniylikni yanada mustahkamlash, qonunga rioya kilish va qonun ustuvorligiga erishish orqali sud va sudlovning yuksak madaniyatga erishish yo‘l-yo‘riqlari aniq-ravshan aks ettiriladi.

Yuridik yordam va xizmat ko‘rsatish tizimini takomillashtirish orqali sud-huquq organlarini «jazolovchi organdan fuqarolar manfaatini himoya qiladigan, ularning kundalik yumushlariga yordam beradigan, har qanday muammolarini qonun doirasida hal qilib beradigan xizmatlar organiga aylantirish» bo‘yicha amaliy yechim va takliflar ilgari suriladi.

Uchinchi yo‘nalish iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo‘nalishlarini o‘zida ifoda etadi. Bunda makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamalash va yuqori iqtisdiy o‘sish sur‘atlarini saqlab qolish, iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish hisobidan ishlab chiqarilayotgan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish, mamlakat eksport salohiyatini kuchaytirish bosh vazifa qilib qo‘yilgan. Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish, tuproq unumdorligini va

ekinlar hosildorligini oshirish, yangi va xaridorgir mahsulotlar etishtirish orqali jahon bozoriga chiqishning yangi yo'nalishlarini joriy etish nazarda tutilgan.

Iqtisodiyotda davlat ishtirokni kamaytirish, xususiy mulk huquqini himoya qilish, mulkka egalik qilish va uning hajmini oshirish orqali yuqori saradorlikka erishish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish, uni rag'batlantirish mo'ljallangan. Viloyat, tuman va shaharlarni ularning tabiiy-geografik imkoniyatlari, yer sharoiti va dehqonchilik madaniyatini nazarda tutgan holda, hududiy ehtiyoj va manfaatlar nuqtai nazaridan iqtisodiy rivojlantirish choralarini ko'rish belgilangan.

To'rtinchi yo'nalishda ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari o'z ifodasini topgan. Bunda aholi bandligi va uning real daromadlarini izchil oshirish, jumladan, mehnatga layoqatli aholi qatlami uchun yangi ish o'rinalari yaratish, mehnat faoliyatning yangi shakl va turlarini joriy etish nazarda tutilgan edi. Aholining ijtimoiy himoya qilish va sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish orqali jamiyatda sog'lom turmush tarzini yanada chuqurlashtirish masallariga alohida ahamiyat berilgan. Shuningdek, aholini arzon uy-joylar bilan ta'minlash, hayot sharoitlarini yaxshilash, yo'l-transport, muxandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni modernizatsiya qilish orqali uzoq istiqbolga mo'ljallangan va munosib turmush darajasini ta'minlaydigan yuksak madaniyatli yashash sharoitiga erishish chora-tadbirlarini ko'rish eng muhim vazifa qilib belgilanganligi e'tiborga sazovordir.

Ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohasini rivojlantirishga, har tomonlama barkamol, etuk inson – yuqori malakali mutaxassisni tarbiyalashga alohida e'tibor beriladi. Bu esa yoshlarga oid davlat siyosatini turli chorlar bilan takomillashtirishni taqozo etadi.

Beshinchi yo'nalish xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi usutuvor vazifalar bilan bog'liq bo'lib, bunda dunyo qalqib turgan, turli mintaqalarda urush davom etayotgan, qon to'kilayotgan bir sharoitda milliy xavfsizlikni ta'minlashga jiddiy e'tibor berish eng muhim vaziflardan biri sifatida belgilangan. O'ndan ortiq diniy konfessiyalar, 130 dan ziyod millat va elat vakillari yashayotgan O'zbekistonda tinchlik va barqarorlikni ta'minlash, o'zaro ishonch, bir-birini tushunish, turli e'tiqod va madaniyatlarni hurmat qilish singari bag'rikenglik fazlatlarini yanda chuqurlashtirishning ahamiyati beqiyos ekanligi ta'kidlanadi.

O'zbekiston deb atalgan umumiy xonadonimiz, 36 millionli oilamiz istiqboli uchun diniy e'tiqodi, milliy mansubligi, kasbu kori va yoshidan qat'i nazar, har bir fuqaro mas'ul ekanini anglash, farzandlarimizni shu ruhda tarbiyalash asosiy vazifa etib belgilangan. O'zbekistonning tashqi siyosatida, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilanganidek, davlatlarning suverenitetini, hududiy yaxlitligini hurmat qilish, kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan taxdid qilmaslik, chegaralarning daxlsizligini saqlash, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik qoidalariga va xalqaro huquqning umume'tirof etilgan boshqa qoida va normalariga asoslanib, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat olib borish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqish muhim vazifa qilib qo'yilgan.

Aytish mumkinki, 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi o'tgan 25 yil davomida mamlakatimiz erishgan ulkan yutuqlar, tarixiy tajribalarni umumlashtirib, hozirgi kunda davrning o'zi oldimizga qo'yayotgan dolzarb masalalarni hisobga olib, keyingi besh yilga va undan keyingi davrga mo'ljallangan tarixiy taraqqiyotning yangi ufqlarini ochib berishga qaratilgan bo'lib, u o'zining mohiyat e'tibori bilan O'zbekistonni yangi rivojlanish bosqichiga ko'tarishni ta'minlagan strategik dasturdir.

Hozirgi vaqtda davlat va jamiyat boshqaruvining barcha bosqichlarida tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom qabul qilinayotgan har bir qonun, farmon va qaror, joriy etilayotgan yangilikka ongli munosabat birinchi o'ringa chiqib, ishchanlik muhiti keng qaror topib borayotganiga barchamiz guvoh bo'lmoqdamiz.

Har bir sohada davlat tomonidan belgilab berilgan aniq va samarali tizim va standartlar asosida ish tutish, masalan, iqtisodiyot sohasini oladigan bo'lsak, nafaqat mahsulotlar sifatini, balki shu mahsulotlarni ishlab chiqaradigan odamlarda kasbiy rivojlanishning uzluksizligi, ularda o'z shaxsiy mas'uliyatini doimo chuqur his etib yashashni ta'minlaydi, bu esa faoliyatda barqarorlik, izchillik va sifat omillariga rioya etishni zaruriyatga aylantiradi.

Harakatlar strategiyasi odamlarni ochiqlik, oshkoralik, shaffoflik muhitida yashash va ishlashga da'vat etmoqda. Har bir soha faoliyati ulkan ta'sir kuchiga ega bo'lgan, fuqarolik jamiyatining ajralmas qismi bo'lgan jamoatchilik nazorati ostida rivojlanishi zarurligini kun tartibiga qo'ymoqda. Bunday muhitda insonning davlat, jamiyat va o'z oldida mas'uliyatni to'la his etib yashashi, so'zi bilan ishi bir bo'lishiga rioya etish fazilatlarini asosiy mezon sifatida namoyon bo'ladi. Harakatlar strategiyasi O'zbekistonda huquqiy demokratik asosdagi xalq davlatini barpo etish yo'lini har tomonlama asoslab beradigan hujjat hisoblanadi.

Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoyev davlat rahbari sifatidagi dastlabki nutq va ma'ruzalaridayoq **“Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak”**, **“Xalq boy bo'lsa, davlat ham boy va qudratli bo'ladi”** degan g'oyalarni o'rtaga tashladi. Bu g'oyalar mamlakatimiz Konstitutsiyasida belgilab qo'yilgan **“Xalq davlat hokimiyatining birdan-bir manbaidir”** degan qoidaga har tomonlama mos bo'lib, uning mantiqiy rivoji, amaliy natijasini ifoda etadi. Ya'ni, xalq davlat hokimiyatining birdan-bir manbai bo'lsa, bu hokimiyatni amalga oshiradigan davlat idoralari avvalo kimga xizmat qilishi kerak? Albatta, birinchi navbatda xalqqa xizmat qilishi lozim.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, davlatimiz rahbarining yuqorida zikr etilgan g'oyalari ham mantiqiy jihatdan to'liq konstitutsiyaviy mazmun va mohiyatga ega bo'lib, ular O'zbekistonda barpo etilayotgan davlat va jamiyat mazmunini yanada aniqlashtiradi. Ya'ni, biz barpo etayotgan huquqiy demokratik davlatning birinchi o'rinda turadigan qadriyati adolat, huquq, va qonunlarni belgilaydi. Xalqning erkin, tinch, ozod va farovon yashashi, shu g'oyalarni himoya qilib, mustahkamlab, o'zaro tenglik asosida oldinga intilishi – demokratiyadir.

Bir so'z bilan aytganda, bugungi kunda **mamlakatimizda mazmunan yangi davlat, yangi jamiyat tarkib topayotgan ekan**, unga mos yangi qadriyat va munosabatlar tizimi shakllanishi ham tabiiydir. Hozirgi vaqtda qabul qilinayotgan

qonunlar, farmon va qarorlar ana shu ulkan o'zgarishlarga yangi turtki va yo'nalish bermoqda.

Biz bugun ajdodlarimiz ming-ming yillardan beri orzu qilgan, ammo amalga oshira olmagan, adolat, tinchlik, obodlik, farovonlik kabi qadriyatlar mujassami bo'lgan chinakam xalq davlatini barpo etishga kirishdik.

Harakatlar strategiyasining to'la bajarilishi quyidagi natijalarga olib kelishi ko'zda tutilgan edi:

1. Huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyati barpo etiladi, aholi turmush darajasi va hayot sifati oshadi.
2. Mamlakatimizda muvaffaqiyatsiz va qoloq ishlovchi sohalar, korxonalar, tashkilotlar, muassasalar yoki rahbar va xodimlar bo'lmaydi. Hamma tashkilot va muassasalarda xalqaro qabul qilingan standartlar asosida hamda o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'ygan holda ishlash ta'zi to'la kuch bilan amal qila boshlaydi.
3. Tadbirkorlik faoliyati odamlar orzusidagi ishdan real hayot tarziga, yalpi ijtimoiy harakatga aylanadi.
4. Soliq to'lovchilarning umumiy miqdori oshadi, demakki, ish bilan band aholi hissasi keskin ko'payadi.
5. Mamlakatimizda sanoatning yalpi ichki mahsulotdagi hajmi oshadi, davlatning eksport salohiyati keskin ko'tariladi.
6. Davlat xalqqa to'laqonli xizmat qila boshlaydi, bu jarayon nodavlat tashkilotlar tomonidan jamoatchilik nazoratiga olinadi.
7. Har bir ish, sohaning, u bank, fermerlik, ularning holatiga jamoatchilik tomonidan baho berib boriladi.
8. 2021 yilga kelib yalpi ichki mahsulotning umumiy hajmida industrial mahsulotlar, intellektual-madaniy mulk va xizmatlarning hissasi keskin oshadi.
9. Dunyoda andozasi bo'lmagan yangi demokratik, insonparvar tuzilma - xalq davlati shakllanadi va butun jahon mamlakatlari uchun xalqchil, demokratik tartibotlar o'rnatishda namunaviy model sifatida tavsiya etiladi.
10. Iqtisodiy holati turli darajada bo'lgan aholi qatlamlariga moslab, yangi uy-joy qurilishi keng ko'lamlarda olib boriladi. Uy-joyga ehtiyojmand oilalarning muammolari yechiladi.
11. Yoshlarda mehnatga bo'lgan ko'nikmani tarbiyalash, ularga mehnat qilib zavqlana olishni o'rgatishning amaliy mexanizmlari ishlab chiqiladi va yagona milliy siyosat sifatida joriy etiladi.
12. Diniy ekstremistik oqimlarga berilish holatlarining oldi olinadi, davlat qonunlari, jamiyat qoidalari, haqiqiy islom ma'rifatining hamkorlikdagi kuchi o'z ta'sirini samarali namoyon eta boshlaydi va boshqalar.

Mamlakatimizni 2017 – 2021 – yillarda rivojlantirishga qaratilgan Harakatlar strategiyasi doirasida o'tgan yillar davomida 300 ga yaqin qonun, 4000 dan ortiq Prezident Qarorlari qabul qilindi.

2. Jahon miqyosidagi murakkab jarayonlarni va mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot natijalarini chuqur tahlil qilgan holda keyingi yillarda **“Inson qadri uchun” tamoyili** asosida xalqimizning farovonligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini transformatsiya qilish va tadbirkorlikni jadal

rivojlantirish, inson huquqlari va manfaatlarini so‘zsiz ta‘minlash hamda faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlarning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash maqsadida Prezident Shavkat Mirziyoevning 2022-yil 28-yanvar kuni PF-60-sonli **“Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari”** tamoyiliga asosan ishlab chiqilgan **7 ta ustuvor yo‘nalishdan** iborat **“2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”** farmoni va 2023-yil 28-fevral kuni “2022 – 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasini **“Insonga e‘tibor va sifatli ta‘lim yili”**da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida”gi PF-27-son farmoni qabul qilindi. Ushbu ishlab chiqilgan **7 ta ustuvor yo‘nalish** quyidagilardan iborat:

- inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish orqali xalqparvar davlat barpo etish;

- mamlakatimizda adolat va qonun ustuvorligi tamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartiga aylantirish;

- milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o‘sish sur‘atlarini ta‘minlash;
- adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish;

- ma‘naviy taraqqiyotni ta‘minlash va sohani yangi bosqichga olib chiqish;

- milliy manfaatlardan kelib chiqqan holda umumbashariy muammolarga yondashish;

- mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish, ochiq, pragmatik va faol tashqi siyosat olib borish.

Bu yo‘nalishlarda belgilangan vazifalar **100 ta maqsadni** o‘z ichiga oladi.

Shuningdek, **“Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”**da inson qadrini ulug‘lashga yo‘naltirilgan ijtimoiy himoya siyosati bo‘yicha belgilangan vazifalar doirasida:

- ijtimoiy himoya sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirish; ijtimoiy sug‘urta tizimini yaratish, jumladan ijtimoiy sug‘urta jamg‘armasini tashkil etish;

- kam ta‘minlangan oilalarga ijtimoiy yordam va xizmatlarni ijtimoiy shartnoma asosida taqdim etish;

- “Ijtimoiy himoya yagona reestri” axborot tizimida yordamga muhtoj ayollar, yoshlar va nogironligi bo‘lgan shaxslar bo‘yicha alohida ma‘lumotlar bazasini yaratish, jumladan “Temir daftar”, “Yoshlar daftari” va “Ayollar daftari”ni “Ijtimoiy himoya yagona reestri” bilan integratsiya qilish; ayollarga pensiya hisoblashda ularning bolani parvarishlash ta‘tilida bo‘lish vaqtining hammasini jamlaganda ish stajiga qo‘shib hisoblanadigan 3 yillik davrni 6 yilga oshirish;

- mahallalarda yangi institut sifatida joriy qilingan tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta‘minlash va kambag‘allikni qisqartirish masalalari bo‘yicha tuman (shahar) hokimi yordamchilari hamda yoshlar yetakchilari faoliyati samarali yo‘lga qo‘yish;

- mahalladan turib barcha davlat organlariga murojaat qilish va ularning rahbarlari bilan muloqot qilish tizimi yaratilib, davlat va ijtimoiy xizmatlarni bevosita mahallada ko‘rsatish, shu jumladan O‘zbekiston Respublikasi

Prezidentining Xalq qabulxonalari bilan samarali aloqalarni yo'lga qo'yish orqali mahallalarning xalq oldidagi nufuzi oshirish;

-mahallalarning "o'sish nuqtalari" va ularda yashovchi aholining tadbirkorlik faoliyatidagi ixtisoslashuvidan kelib chiqib, ularda istiqomat qilib, faoliyat yurituvchi aholini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimi samaradorligi oshirish;

-mahalla hududida davlat-xususiy sheriklik asosida sport va madaniy inshootlar, ijodiy klublar, bandlikka ko'maklashish va o'qitish markazlari, tadbirkorlik ob'ektlari kabi infratuzilmani yaratish bo'yicha chora-tadbirlar kabi bir qator vazifalarni amalga oshirish belgilangan. Albatta, Prezidentimiz ta'kidlaganidek, biz bundan buyon faoliyatimizni "inson –jamiyat – davlat" degan yangi tamoyil asosida tashkil etamiz. Chunki, Vatanimizning taqdiri va kelajagi bilan bog'liq ustuvor masalalarni hal etishda keng jamoatchilik, har qaysi fuqaroning fikri bizuchun o'ta muhimdir. Shuningdek, yurtimizda yashayotgan har bir fuqaroning, butun xalqimizning farovonligini ta'minlashga xizmat qiladigan **"Yangi O'zbekiston –xalqchil va insonparvar davlat"** g'oyasini amalga oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu asosda mahalliy boshqaruv organlarining joylarda muammolarni hal etishdagi roli va mas'uliyati yanada kuchaytirilmoqda. Buning uchun davlat funksiyalarining katta qismi markazdan hududlarga o'tkazilmoqda.

Insonparvarlik – bu insonning qadri, erkinligi, baxt-saodati, teng huqukliligi to'g'risida, insoniylikning barcha tamoyillarini yuzaga chiqarish uchun shart-sharoitlar yaratib berish haqida g'amxo'rlik qilishni ifodalovchi g'oyadir. Ushbu g'oyaning mohiyatiga ko'ra, dunyoda eng qimmatli narsa insondir, butun mavjudot, borliq insonga, uning baxt-saodatiga xizmat qilishi lozim. Inson taqdiri, xalq manfaatlari, mamlakat kishilari haqida g'amxo'rlik insonparvarlikning asosiy masalasidir.

Insonparvarlik g'oyalari uzoq tarixga ega. Ular baxt-saodat va adolatga erishish orzulari tarzida qadimdan xalq og'zaki ijodida, adabiyotda, diniy va falsafiy ta'limotlarda o'z aksini topib kelmoqda.

Buyuk ajdodlarimizdan Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy va boshqalarning asarlarida insonparvarlik, inson erkinligi, uning qadr-qimmati g'oyalari olg'a surildi. Jumladan, Abu Nasr Forobiy insonlarning inoq va do'st yashashi mamlakatda xalqlar uchun katta foyda keltirishini isbotlashga intilgan va tinchlikni qat'iy quvvatlab, butun faoliyatini inson xizmatiga qaratgan.

Alisher Navoiy inson taqdiri, xalq manfaati, mamlakat haqida g'amxo'rlikni asosiy masala, deb bilgan va dunyoda eng qimmatli narsa insondir, degan fikrni olg'a surgan. Shuningdek, jahon dinlari ta'limotlarida ham insonparvarlik g'oyalari asosiy o'rinni egallaydi.

Jahon taraqqiyotining sunggi yillarida tub o'zgarishlar yuz berib, haqiqiy insonparvarlik tomon jiddiy qadamlar qo'yildi. BMT, YUNESKO kabi xalqaro, mintaqaviy va davlatlararo tashkilotlar deklaratsiya va hujjatlarida ko'rish mumkin. Insonparvarlik har bir huquqiy, demokratik davlatning hayot qoidalaridan biriga aylanmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan xalqchil va insonparvar siyosatini insonparvarlik shartlari, talablari, qoidalariga, Sharq va G‘arb davlatlarining eng ilg‘or tajribalariga tayanib olib bormoqda.

Mamlakatimiz rahbari o‘z nutqida bu tushunchani yanada yorqinroq va yanada ko‘lamliroq ifodaladi: “Inson qadri deganda, biz, avvalo, har bir fuqaroning tinch va xavfsiz hayot kechirishini, uning fundamental huquq va erkinliklarini ta‘minlashni nazarda tutamiz. Inson qadri deganda, biz har bir fuqaro uchun munosib turmush sharoiti va zamonaviy infratuzilma tashkil etishni, malakali tibbiy xizmat ko‘rsatish, sifatli ta‘lim, ijtimoiy himoya tizimi, sog‘lom ekologik muhit yaratib berishni tushunamiz”. Darhaqiqat, yetakchi uchun bundan ulug‘ maqsad, bundan ustuvorroq vazifa bo‘lmaydi. Inson qadri ulug‘langan yurtning kelajagi ham buyuk bo‘ladi.

3.2023 yil 30 aprel kuni o‘tkazilgan umumxalq referendumida O‘zbekiston xalqi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyani amalga kiritish uchun ovoz berdi. Konstitutsiyani yangi tahrirda qabul qilish O‘zbekiston jamiyatining evolyutsion rivojlanishidan kelib chiqqan hayotiy zarurat bo‘lib, bu ish mamlakat, millat va xalq sifatida keyingi qadamlarimizni aniqlab olishimiz uchun g‘oyat ahamiyatli masala, adolatli jamiyat qurish yo‘lidagi ulkan qadam bo‘ldi. Ushbu zaruriyatga nima sabab bo‘ldi?

So‘nggi olti yilda erishgan yutuqlarimizni, xususan, iqtisodiyot, inson huquqlari, odil sudlov, so‘z va e‘tiqod erkinligi, ijtimoiy himoya sohalaridagi yuzlab cheklovlarning olib tashlangani, naqd pul, valyuta, kredit masalalaridagi muammolar hal qilingani, qo‘shnilarimiz bilan oramizdagi 25 yillik “muzlar erigani” va boshqa ijobiy harakatlar ortga qaytmasligining konstitutsiyaviy himoyasini ta‘minlash zarur. Bu yutuqlar, huquq va erkinliklardan nafaqat hozirgi, balki kelajak avlodlarimiz ham emin-erkin foydalanishi uchun, ularni, albatta, Konstitutsiyada muhrlab qo‘yish talab etilmoqda.

E‘tibor bersak, mamlakatimiz har jihatdan katta davlatga aylanmoqda. Aholimiz 2040 yilga borib 50 millionga etadi, jamiyatning yarmidan ko‘pini yoshlar tashkil qiladi. Ularga munosib hayot sharoiti yaratish uchun esa barqaror iqtisodiyot, xavfsiz davlat, samarali boshqaruv, ijtimoiy kafolatlar bo‘lishi lozim.

Bular va boshqa ko‘pdan-ko‘p muammolar yechimi mustahkam huquqiy poydevorni – O‘zbekistonning yangi tahrirdagi Konstitutsiyasini taqozo etadi.

Bir narsani alohida aytish kerakki, Konstitutsiyaning bu matni olim-u mutaxassislar tomonidan faqat kabinetlarda yaratilmadi. Balki, dastavval ikki bosqichda xalqimizning fikri, takliflari o‘rganildi, shundan so‘nggina Konstitutsiya loyihasi tayyorlandi. Avvallari esa Konstitutsiya qabul qilishda dastlab loyiha ishlab chiqilib, keyin xalq muhokamasiga qo‘yilardi.

- birinchi bosqichda Konstitutsiya loyihasini shakllantirish uchun fuqarolarimiz 60 mingdan ziyod taklif berishdi. Ularning taxminan har to‘rttasidan bittasi loyihadan joy oldi;

- ikkinchi bosqichda Konstitutsiya loyihasi umumxalq muhokamasiga qo‘yildi. Ommaviy axborot vositalari, Internet tarmoqlari orqali loyiha bilan 5 million aholi tanishib, 150 mingdan ortiq taklif va mulohazalar aytili.

SHu bilan birga, mehnat jamoalari, oliygohlar, mahalla faollari va ziyolilar bilan bo‘lib o‘tgan muhokamalarda ham yana qariyb 10 mingta qo‘shimcha taklif kelib tushdi. Ayni paytda xalqaro-huquqiy hujjatlar va 190 dan ortiq davlatlar tajribasi o‘rganildi, loyiha 6 turdagi ekspertizadan o‘tkazildi.

Bularning hammasi yangi tahrirdagi Konstitutsiyada jamiyatning barcha qatlamlari manfaatlari inobatga olingani, YA'ngi O‘zbekistonni qurish g‘oyasi atrofida butun jamiyat jipslashgani, Bosh Qomusimiz tom ma’noda xalq Konstitutsiyasi bo‘layotganidan dalolat beradi.

Konstitutsiya loyihasidagi moddalar soni amaldagi 128 tadan 155 taga, normalar soni 275 tadan 434 taga oshdi. ya’ni, Asosiy qonunimiz matni qariyb 65 foizga ortdi va xalqimiz takliflari asosida yangilandi.

Konstitutsiyaning asosiy yangiliklari quyidagilar:

Konstitutsiyada O‘zbekiston – suveren, demokratik, huquqiy va ijtimoiy davlat ekani qat’iy belgilab qo‘yilmoqda.

Kuchli ijtimoiy himoya va muhtojlarga g‘amxo‘rlik – davlat siyosatining muhim yo‘nalishi bo‘lib qoladi.

Tariximizda ilk bora O‘zbekiston – ijtimoiy davlat, deb belgilanmoqda. Ya’ni, insonga e’tibor hamda g‘amxo‘rlik – davlat va jamiyatning eng asosiy burchi ekani mustahkamlanayapti.

Konstitutsiyada kambag‘allikni qisqartirish, bandlikni ta’minlash, ishsizlikdan himoya qilish bo‘yicha davlat o‘ziga qator yangi majburiyatlar olishi belgilanmoqda. Umuman davlatning ijtimoiy sohadagi majburiyatlari bilan bog‘liq Konstitutsiyadagi normalar

3 barobar ko‘paytirilyapti.

Xususan, Konstitutsiyada har kimning uy-joyli bo‘lish huquqi belgilanmoqda. Ushbu normaning amal qilishi har bir fuqaro, jumladan, yosh oilalarning o‘z boshpanasiga ega bo‘lishini ta’minlab, kishilarning hayotdan rozilik darajasini oshiradi.

Ma’lumot uchun: o‘tgan yili mamlakatimizda 50 ming oila uchun yangi kvartiralar olishga sharoit yaratib berilgan bo‘lsa, bu yil 90 ming oilani uy-joyli qilish marrasi olingan. YAqin 2-3 yilda esa bu raqamni 200 mingga etkazish ustida ishlanmoqda.

Bundan tashqari, hech kim sudning qarorisiz va qonunga zid tarzda uy-joyidan mahrum etilishi mumkin emasligi, uy-joyidan mahrum etilgan mulkdorga uy-joyning qiymati hamda u ko‘rgan zararlarning o‘rni qonunda nazarda tutilgan hollarda va tartibda oldindan hamda teng qiymatda (bozor qiymatida) qoplanishi ta’minlanishi kafolatlanmoqda.

Davlat bebaho tabiiy boyliklarimizni ko‘paytirish, asrab-avaylash va atrof-muhit musaffoligini saqlash choralarini ko‘radi.

Aholi hayoti va salomatlik darajasini yaxshilashning zaruriy sharti sifatida Konstitutsiyada atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha kompleks choralar belgilanmoqda.

So‘nggi uch yilda qurilishlardan norozi bo‘lib, aholidan 15 mingta murojaat kelib tushgan, sudlar tomonidan birgina Toshkent shahrida 200 dan ortiq qurilishlar to‘xtatib qo‘yilgan, avtomobillar soni 1,3 millionga ko‘payib,

3,6 millionga etgan, har yili atmosfera havosiga 2,2 million tonna sanoat va transport tashlanmalari chiqarilayotgani ham ushbu masala tobora dolzarb ahamiyat kasb etayotganligidan dalolat bermoqda.

Shu munosabat bilan, davlat atrof-muhitni yaxshilash, tiklash va muhofaza qilish, ekologik muvozanatni saqlash bo'yicha choralarni amalga oshiradi, fuqarolarning ekologik huquqlarini ta'minlash va atrof-muhitga zararli ta'sir ko'rsatilishiga yo'l qo'ymaslik maqsadida shaharsozlik faoliyati sohasida jamoatchilik nazoratini amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratadi, degan norma mustahkamlanmoqda.

Har kim qulay atrof-muhitga, uning holati to'g'risidagi ishonchli axborotga ega bo'lish huquqiga egaligi belgilanmoqda. Aholimiz va kelajak avlod uchun ekologik toza hududni saqlab qolishning konstitutsiyaviy kafolatlari yaratilyapti.

Ta'lim olish huquqi va imkoniyati kengaytiriladi, o'qituvchilar konstitutsiyaviy maqomga ega bo'ladi.

Ijtimoiy davlatga xos yondashuvlar ta'lim sohasiga oid ko'plab modda va normalarda ham o'z ifodasini topmoqda. Ta'lim va ilm-fanga oid normalar qariyb 2 barobarga oshmoqda.

Jumladan, fuqarolarning oliy ta'lim muassasalarida davlat granti hisobidan o'qish huquqi qat'iy belgilab qo'yildi.

Ma'lumot tariqasida aytish mumkinki, 2017 yilgacha oliygohlarda o'qish uchun davlat grantlari soni faqat qisqarib kelgan bo'lsa, oxirgi olti yilda bu boradagi ahvol butunlay o'zgardi. Grantlar soni 2 baravar ko'payib, 40 mingga etdi. Magistratura uchun esa 5 baravar ko'paydi.

Asosiy qonunda fuqarolarning bepul boshlang'ich kasb-hunarga o'qitilishi ham belgilanmoqda.

Nogironligi bor bolajonlarimizga o'z tengdoshlari bilan bir xil ta'lim olishi uchun barcha sharoitlarni yaratish ko'zda tutilyapti. SHuning uchun, bunday imkoniyatlar inklyuziv ta'lim sifatida Konstitutsiyaga kiritilmoqda. Bu shunday nuqsonlarga ega bolalarimizning yakkalanib qolmasligi, jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida shakllanishi va kamol topishi uchun muhim kafolatdir.

Konstitutsiyada davlatning o'qituvchilar sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish, ularning ijtimoiy va moddiy farovonligi, kasbiy jihatdan o'sishi to'g'risida g'amxo'rlik qilish majburiyati kuchaytirilyapti. Bu qoidalar mamlakatimizdagi 685 ming nafardan ortiq o'qituvchilarning professional o'sishi hamda ijtimoiy va moddiy qo'llab-quvvatlanishi ularning jamiyatdagi ijtimoiy maqomi, obro'sini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Oliy ta'lim tashkilotlariga akademik erkinlik, o'zini o'zi boshqarish, tadqiqotlar o'tkazish va o'qitish erkinligi huquqi taqdim etilmoqda. Konstitutsiyamizga ushbu normaning kiritilishi professor-o'qituvchilar va talabalarning o'quv jarayonidagi mustaqilligini ta'minlashga xizmat qiladi. Jumladan, keyingi yillarda ko'plab nodavlat oliy o'quv yurtlari ochildi, xorijiy universitetlar filiallari soni ortmoqda, 41 ta davlat oliy o'quv yurtiga akademik va moliyaviy mustaqillik berildi.

Yana bir muhim yangilik – davlat oilaning to'laqonli rivojlanishi uchun ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy va boshqa shart-sharoitlar yaratishi konstitutsiyaviy

mustahkamlanmoqda. Ushbu normaning kiritilishi jamiyatimizda oila mustahkamligi va mo‘‘tabarligini barqaror ta‘minlashga xizmat qiladi.

Endi farzandlar tarbiyasi, ularga ta‘lim berish, barkamol voyaga etkazish ham ota-ona majburiyati sifatida belgilanmoqda. Bolaning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta‘minlash hamda himoya qilish, uning jismoniy, aqliy va madaniy jihatdan to‘laqonli rivojlanishi uchun eng yaxshi shart-sharoitlarni yaratish esa davlatning burchi sifatida belgilanmoqda.

Konstitutsiyada har kimning mehnati uchun hech qanday kamsitishlarsiz hamda mehnatga haq to‘lashning belgilangan eng kam miqdoridan kam bo‘lmagan tarzda adolatli haq olish huquqi kafolatlanmoqda. Mazkur normaning Konstitutsiyada belgilanishi fuqarolarning ish haqlari miqdori shunchaki emas, aynan ularning munosib turmush kechirishini ta‘minlashda, pirovard natijada aholi turmush darajasini yaxshilashda va mamlakatimizda ijtimoiy adolatni ustuvor qadriyatga aylantirishda muhim ahamiyatga ega.

Inson huquq va erkinliklari kafolatlari sezilarli darajada kuchaytirilmoqda.

Xususan, O‘zbekistonda o‘lim jazosi taqiqlanmoqda. O‘lim jazosini taqiqlashni konstitutsiyaviy darajada belgilanishi insonni hayotdan hatto davlat ham mahrum etishga haqli emasligini kafolatlaydi.

Bundan tashqari, shaxs sudning qarorisiz 48 soatdan ortiq muddat ushlab turilishi mumkin emasligi belgilanyapti. Ya‘ni, shaxsning erkinligini cheklash bilan bog‘liq har qanday harakat faqatgina sud qarori asosida amalga oshirilishi shart. Ushbu qoida tergov organlari tomonidan insonlarni noqonuniy hibsga olish, asossiz qamoqqa olish va saqlashga yo‘l qo‘ymaslikka qaratilgandir. Bu orqali xalqaro e‘tirof etilgan “Xabeas korpus” institutini qo‘llanish ko‘lami yanada kengayadi.

Ilk bor shaxsni ushlab chog‘ida unga tushunarli tilda uning huquqlari va ushlab turilishi asoslari tushuntirilishi shartligi, ayblanuvchi va sudlanuvchilarga o‘ziga qarshi ko‘rsatma bermaslik (xalqaro e‘tirof etilgan “Miranda qoidasi”), sukut saqlash huquqi berilmoqda.

Har kimning yozishmalari, telefon orqali so‘zlashuvlari, pochta, elektron va boshqa xabarlari sir saqlanish huquqiga ega ekanligi belgilanmoqda. Bunday huquqlarning cheklanishiga yoki uy-joyda tintuv o‘tkazishga faqat qonunga muvofiq va sudning qaroriga asosan yo‘l qo‘yilishi belgilab qo‘yilmoqda.

Har kim o‘z huquq va erkinliklarini qonunda taqiqlanmagan barcha usullar bilan himoya qilishga haqliligi belgilanyapti. Ushbu qoidaning mazmun-mohiyati shundaki, fuqarolar o‘z buzilgan huquq va erkinliklarini, o‘zgalar huquqlarini buzmaganda, mustaqil himoya qilish huquqiga ega. Yagona shart – bu fuqarolar tomonidan o‘zini himoya qilishda qo‘llaniladigan usullar yoki choralarning qonunchilik hujjatlarida taqiqlanmagan bo‘lishidir.

Shuningdek, Konstitutsiyada ommaviy axborot vositalari faoliyatining erkinligi, ularning axborotni izlash, olish, undan foydalanish va uni tarqatishga bo‘lgan huquqlari kafolatlanmoqda.

Konstitutsiyamizga ilk marotaba fuqarolik jamiyati institutlariga bag‘ishlangan alohida bob kiritilishi va ular faoliyati kafolatlarining belgilanishi jamiyatda ochiqlik, oshkoralik va qonuniylik muhitini, davlat va jamiyat o‘rtasidagi muloqotni

mustahkamlash hamda kuchli jamoatchilik nazoratini yo'lga qo'yish uchun mustahkam zamin hozirlaydi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo'nalishni o'z ichiga oladi?
2. Davlat va jamiyat tizimini isloh qilishda nimalarga e'tibor beriladi?
3. Harakatlar strategiyasining to'la bajarilishi qisqa qilib ifodalanganda qanday natijalarga olib keldi?
4. Taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?
5. Taraqqiyot strategiyasida ko'zda tutilgan maqsadlar haqida nimalarni bilasiz?
6. Harakatlar strategiyasining ilmiy-nazariy asoslari va xususiyatlari nimalardan iborat?
7. O'zbekiston Respublikasining Yangi Konstitutsiyasi qabul qilinishining ahamiyati nimada?
8. O'zbekiston Respublikasining Yangi Konstitutsiyasida inson huquqlari masalasida qanday o'zgartirishlar kiritildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
2. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
8. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

15-Mavzu: YANGI O‘ZBEKISTONDA XALQCHIL VA INSONPARVAR DAVLAT QURISHNING IJTIMOIIY-SIYOSIY AHAMIYATI

REJA:

- 1.Virtual qabulxonalarning ochilishi-xalq bilan muloqotning yo‘lga qo‘yilishi.
- 2.Xalqchil va insonparvar davlat qurishda sud huquq tizimida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarning o‘rni
- 3.Ta’lim tizimi, sog‘liqni saqlash, turizm, sport va boshqa sohalardagi tub o‘zgarishlar

Tayanch so‘z va iboralar: *virtual, xalqchilik, sud-huquq tizimi, qabulxonalar, Parij olimpiadasi, sog‘liqni saqlash vazirligi, huquqiy madaniyat, xalq qabulxonalari*

1.2016-yilda ilk bor mamlakat aholisi va hukumatning to‘g‘ridan-to‘g‘ri muloqoti yo‘lga qo‘yildi. 2016-yil 24-sentabrda O‘zbekiston hukumati portalida Bosh vazirning virtual qabulxonasi pm.gov.uz (2017-yil yanvar oyidan Prezident virtual qabulxonasi) ochilishi murojaatlar bilan ishlash tizimini bugungi shiddatli XXI asr talablariga mos holda takomillashtirish imkonini berdi. Hukumat rahbari bilan oddiy odamlar o‘rtasida hech qanday vositachilarsiz to‘g‘ridan-to‘g‘ri muloqot yo‘lga qo‘yildi. Shu bois ham mazkur virtual qabulxona ishga tushgan kuniyoq mamlakatimizning turli joylaridan mingga yaqin ariza, shikoyat va takliflar kelib tushdi. 2017-yilning “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yilf” deb e‘lon qilinishi bu sohadagi ishlarni faollashtirdi. Ana shu muloqotni amalda y o‘lga qo‘yish, inson manfaatlari ta‘minlash maqsadida fuqarolar murojaatlari bilan ishlashning yangi tizimi joriy etildi. Ijtimoiy adolat ta‘minlangan davlatda xalqning bunyodkorlik salohiyati, yaratuvchanlikka intilishi va ishtiyoqi hosil beraveradi. Shu ma’noda mustaqil Vatanimiz tarixida, xalqimiz hayotida yana bir yangi davr, yangi taraqqiyot bosqichi boshlandi, deyishga barcha asosimiz bor. Strategik maqsadlarimiz aniq va ravshan - demokratik, insonparvar davlat qurish, erkin fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, Vatanimiz iqtisodiy qudratini yuksaltirish, pirovardida, xalqimizni hayotdan rozi qilish, uning yanada farovon yashashi uchun barcha shart-sharoitni yaratish. Bunday yuksak marralarga xalq bilan muloqot qilib, odamlarning ichiga kirish, ularning dardu tashvishlari bilan yashash, inson manfaatlari ta‘minlash orqaligina erishish mumkin. O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2016-yil 28-dekabrda “Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoniga binoan Xalq qabulxonalari tashkil etildi. Uning xodimlari esa O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti devonining xodimlari hisoblanishi belgilab qo‘yildi. 2017-yil dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 25 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruzasida Xalq qabulxonalari negizida, Prezident huzurida alohida tuzilma - Tezkor davlat xizmatlari agentligini tashkil etish g‘oyasini ilgari surdi. Bir

yil davomida sinovdan o'tib, tobora takomillashtirilib borilgan ushbu mexanizm dunyo hamjamiyatiga chinakam demokratiya yo'lidagi muvaf-faqiyatlarimizdan biri sifatida namoyish etildi. Shavkat Mirziyoyev Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh hokimiyatini Assambleyasining nomiga 72-sessiyasida, xalq emas, balki amalda joriy qilish mexanizmlarini mustahkamlashni global maqsad sifatida belgilab, mamlakatimiz barcha hududida Prezidentning virtual va Xalq qabulxonalari tashkil etilganini hamda hozirgi kungacha bir milliondan ortiq fuqarolarimiz bu qabulxonalar orqali o'zlarining dolzarb muammolarini hal qilganini ta'kidlab o'tdi. 2017-yil 13-sentyabrda O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonuni yangi tahrirda qabul qilindi. Yangi tahrirdagi Qonunda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalq va Virtual qabulxonalari faoliyati, ularning asosiy vazifalari, huquq va majburiyatlari batafsil bayon etilgan. Qonun bilan elektron murojaatni elektron raqamli imzo bilan tasdiqlash talabi bekor qilindi. Murojaatlarning ko'rib chiqilishi ustidan doimiy monitoring va nazorat davlat organlarining rahbarlari yoki vakolatli mansabdor shaxslar tomonidan amalga oshiriladi. Shuningdek, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlarini ko'rib chiqish bilan bog'liq materiallarni har chorakda jamlash, tegishli axborot-tahliliy ma'lumotlarni ishlab chiqish va davlat organlarining rasmiy veb- saytlariga joylashtirish tartibi joriy etildi. Mamlakatimiz, xalqimiz hayotida har kuni yangidan-yangi o'zgarishlar, yangilanishlar ro'y bermoqda. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan hayotga tatbiq etilgan, yurtimizni har tomonlama rivojlantirish, xalq bilan ochiq-oshkora muloqot qilishning yangicha tizimi - Xalq qabulxonalari instituti o'tgan vaqt mobaynida bajarilgan ishlardan ko'ra hali etilishi lozim bo'lgan vazifalar yanada ko'proq ekanligini namoyon etdi. Zotan, haqiqat bahslarda, oshkora muloqotlarda bo'y ko'rsatadi. 21 Prezidentning joylarda Xalq qabulxonalari, virtual qabulxonasi tashkil etilganidan keyin xalqning real hayotidan xabardor bo'lish, odamlarning ko'p yillik muammolarini, talab va ehtiyojlarini yaqindan o'rganish, ularni hatto joyida hal etish, zarur chora- tadbirlarni belgilab, ijtimoiy adolatni ta'minlash imkoniyati paydo bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti devonining (keyinchalik Prezident Administratsiyasi) Fuqarolar huquqlarini himoya qilish, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlashni nazorat qilish va muvofiqlashtirish xizmati tomonidan mamlakatimizning barcha shahar hamda tumanlarida, chekka-chekka qishloqlarda, mahallalarda ommaviy qabullar, xalq bilan yuzma-yuz suhbatlar tashkil etildi. Qisqacha qilib aytganda, xalq ichiga kirib borildi. Odamlarning yuraklarida yig'ilib qolgan dardlari, allaqachon hal qilinishi mumkin bo'lgan-u, lekin to'rachilik, o'zibo'larchilik, sansolarlik oqibatida yillar davomida yechilmay kelgan muammolar yuzaga chiqq boshladi. Eng muhimi, odamlar dardlarini aytishi, kattayu kichik idoralar rahbarlari bilan yuzma-yuz gaplashishi, muammolariga qisqa fursatda yechim topishi uchun qulay imkoniyat yuzaga keldi. Nafaqat muammolar, ularning talab va takliflariga ham quloq tutildi, bu takliflar yig'ilib, tegishli chora-tadbirlar ishlab chiqilishi yo'lga qo'yildi. O'zbekiston Prezidentining "Rahbarlar xalqning xizmatkori bo'lishi zarur", "Asosiy maqsadimiz - xalq roziligi, xalq bizdan rozi bo'lsa, ishimizda unum va baraka bo'ladi", degan qat'iy talablari amalda o'z ifodasini ko'rsatdi. Bugungi kunda ana shu izlanishlar samarasi sifatida ko'plab yangiliklar hayotga tatbiq etilmoqda.

Fuqarolar bilan ochiq muloqotlar o'tkazish yo'lga qo'yilib, O'zbekiston Prezidentining virtual qabulxonasi va Xalq qabulxonalariga kelib tushgan murojaatlar tahlil qilinganda, qator muammolar bilan birga, aholiga davlat xizmatlari ko'rsatish borasida ham ko'plab yechimini kutayotgan muammolar mavjudligi aniqlandi. Holbuki, mamlakatimizda tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida 2003-yildan boshlab tadbirkorlik sub'yektlarini "Yagona darcha" tamoyili asosida ro'yxatdan o'tkazish uchun shahar, tuman hokimliklari huzurida maxsus inspeksiya tashkil etilgan edi. 2016-yilda esa ular negizida Davlat xizmatlari ko'rsatish 22 markazlari ish olib borgan. Ammo ushbu sa'y-harakatlar ham aholining bugungi talab va ehtiyojlarini qondirish uchun yetarli emasligi ayon bo'ldi. Binobarin, odamlarning har bitta hujjat uchun turli-tuman idoralarga murojaat qilishi, soatlab navbat kutishlar, qog'ozbozlik, turli ovoragarchiliklar barham topmadi. Shu boisdan mamlakatimizda davlat xizmatlari ko'rsatishning milliy tizimini tubdan isloh qilish borasida keng ko'lamli ishlar boshlandi. Ruxsatnoma va litsenziyalarni olish tartibini soddalashtirish uchun licence.gov.uz, davlat xizmatlarini "Bir darcha" tamoyili asosida yo'lga qo'yish uchun www.birdarcha.uz veb-sayti ishga tushirildi. Mazkur soddalashtirish ishlari natijasida tadbirkorlik sub'yektini ro'yxatdan o'tkazish harakatlari 4 baravar, ro'yxatdan o'tkazish vaqti esa 30 daqiqagacha qisqartirildi. 2017-yilda tashkil etilgan O'zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (www.my.gov.uz) davlat organlari tomonidan ko'rsatiladigan, shu jumladan pulli asosda ko'rsatiladigan interaktiv davlat xizmatlaridan erkin foydalanishning yagona nuqtasi hisoblanadi. Ushbu portal orqali davlat elektron xizmatlarini onlayn to'lash, kerakli hujjatlarni muassasaga bormay turib qo'lga kiritish, tarmoqda turib soliq va kommunal xizmatlaridan qarzdorlik, y o'l qoidalarini buzganlik uchun jarimalar, shaxsiy nafaqa va sug'urta ustamolari haqida ma'lumot olish imloniyatlari yaratildi. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o'zining Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasi a'zolariga Murojaatnomasida demokratiyaning ilg'or mexanizmi sifatida jamoa bo'lib elektron murojaat kiritish tartibini joriy etishni taklif etdi. Ya'ni, bir guruh fuqarolar tomonidan ilgari surilgan tashabbuslarni Oliy Majlis yoki xalq deputatlari kengashlari ko'rib chiqishi majburiy ekani qonunda belgilab qo'yilishi lozim. Shu munosabat bilan mamlakatimiz fuqarolari davlat va jamiyat hayotiga daxldor muhim masalalar bo'yicha o'z fikrlarini bildirishlari uchun internet tarmog'ida "Mening fikrim" deb nomlangan maxsus veb-sahifa tashkil etish maqsadga muvofiqligi takidlandi. 2018-yilda O'zbekistonda jamoaviy murojaatlar uchun yagona mahalliy portal paydo bo'ldi. U yerda fuqarolar davlat va jamiyat ahamiyatiga ega bo'lgan masalalar bo'yicha o'z fikr va tashabbuslarini e'lon qilishlari mumkin bo'ldi. "Mening fikrim" 23 veb-portali mamlakatimizda fuqarolarning jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish, davlat hokimiyati vakillik organlari faoliyatining ochiqligi, qabul qilinayotgan qonunlarning hayotiy va samarali bo'lishini ta'minlash maqsadida yaratildi. Portal quyidagi tartibda ishlaydi: 1)Fuqarolar o'z tashabbuslarini portalga yozishadi. 2)Ekspertlar ko'rib chiqqanidan so'ng ushbu tashabbus portalda e'lon qilinadi. 3)Portalda ushbu tashabbuslarga jamoatchilik tomonidan ovoz beriladi. 4)Ovozlar yetarli darjaga yetgach tashabbus Oliy Majlis yoki Xalq deputatlari Kengashlari e'tiboriga taqdim etiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

tegishli qarori bilan 2018-yil 1-maydan boshlab barcha normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari ishlab chiquvchi tashkilotlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portaliga jamoatchlik muhokamasi o'tkazilishi uchun joylashtirishi belgilandi. Ya'ni barcha normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinishidan oldin jamoatchlik muhokamasi o'tkazilishi tartibi joriy etildi.

Sh.Mirziyoyev har bir tuman va shaharda Prezidentning Xalq qabulxonasini ochish to'g'risidagi farmonni imzoladi. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2016-yil 28-dekabr kuni "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmonni imzoladi.

Farmonda qayd etilishicha, sentabr so'ngida ochilgan bosh vazir virtual qabulxonasi qisqa davrdagi faoliyati davomida aholining eng dolzarb muammolarini hal etish imkonini beruvchi, davlat hokimiyati va boshqaruvi, xo'jalik boshqaruvi organlari, barcha darajadagi hokimiyatlar bilan fuqarolar o'rtasidagi hamkorlikning samarali mexanizmiga aylandi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, murojaatlarning aksariyat qismi tadbirkorlik sub'ektlarining rivojlanishiga xalaqit berayotgan to'siq va g'ovlarni bartaraf etish, qonunchilikka zid bo'lgan idoraviy qarorlarni bekor qilish, ishga joylashish, sog'liqni saqlash, bank kreditlaridan erkin foydalanish, uy-joy-kommunal va yo'l-transport xizmatlari sifatini yaxshilash masalalari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, sud, huquqni muhofaza qiluvchi va nazorat organlarining faoliyati yuzasidan kelib tushmoqda.

Ayni paytda, farmonda keltirilishicha, virtual qabulxona faoliyati "davlat organlarining murojaatlar bilan bog'liq ishni tashkil etishda ularni ko'rib chiqish tartibi va muddatlariga, rasmiyatchilik, byurokratizm va sansalorlik holatlariga doir qator tizimli kamchiliklarni aniqladi".

2017-yil "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili" deb e'lon qilingani munosabati bilan hamda aholining O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining virtual qabulxonasi ishi to'g'risidagi ko'plab ijobiy fikrlarini e'tiborga olib, barcha darajadagi davlat organlari faoliyatida "Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak" degan tamoyilni amalda qaror toptirish, shuningdek jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlashning sifat jihatidan yangi tizimini joriy etish maqsadida O'zbekiston Prezidenti devoni ishlar boshqarmasining Fuqarolar qabulxonasi negizida O'zbekiston Prezidentining Xalq qabulxonasi va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining virtual qabulxonasi tashkil etish ko'zda tutilgan. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida, shuningdek har bir tuman va shaharda (tumanga bo'ysunuvchi shaharlardan tashqari) esa O'zbekiston Prezidentining Xalq qabulxonalari faoliyat ko'rsatadi.

Quyidagilar Xalq qabulxonalari va Virtual qabulxonaning asosiy vazifalari etib belgilandi: - aholi bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqotni tashkil etish, jismoniy va yuridik shaxslarning huquq va erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini to'laonli himoya qilishga qaratilgan, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari (bundan buyon — murojaatlar) bilan ishlashning sifat jihatidan yangi va samarali tizimi faoliyatini ta'minlash;

-fuqarolarning O'zbekiston Respublikasi Prezidentiga, Oliy Majlisga, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti devoniga, Hukumatga, davlat boshqaruvi organlariga, sud, huquqni muhofaza qiluvchi va nazorat organlariga, mahalliy davlat hokimiyati organlariga, boshqa davlat tashkilotlariga (bundan buyon — davlat organlari) va xo'jalik boshqaruvi organlariga murojaat qilishga oid konstitutsiyaviy huquqlarining so'zsiz amalga oshirilishi uchun sharoitlar yaratish;

-Xalq qabulxonalariga va Virtual qabulxonaga kelib tushgan murojaatlar "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga qat'iy amal qilgan holda, to'liq, xolis va o'z vaqtida ko'rib chiqilishini tashkil etish;

-Xalq qabulxonalariga va Virtual qabulxonaga kelib tushgan hamda tegishliligi bo'yicha davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlariga yuborilgan murojaatlar ko'rib chiqilishi ustidan tizimli monitoring va nazoratni amalga oshirish;

-jismoniy shaxslarning va yuridik shaxslar vakillarining qabullarini davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlarining mansabdor shaxslari ishtirokida, shu jumladan videokonferensaloqa orqali o'tkazish;

-Xalq qabulxonalariga va Virtual qabulxonaga kelib tushayotgan murojaatlarning qayd etilishi, umumlashtirilishi, tizimlashtirilishi va ko'rib chiqilishi ustidan nazorat qilinishi bo'yicha yagona elektron axborot tizimini joriy etish va yuritish yo'li bilan murojaatlar bilan ishlashda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish.

Farmonga ko'ra, Prezident devoni tarkibiy tuzilmasida Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlashni nazorat qilish va muvofiqlashtirish xizmati tuziladi. Xizmat zimmasiga quyidagi asosiy vazifalar yuklatildi:

- murojaatlarni ko'rib chiqishda aniqlangan tizimli qonunbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlarini bartaraf etishga qaratilgan huquqni qo'llash amaliyoti va amaldagi qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqish;

- Xalq qabulxonalari va Virtual qabulxona faoliyatini samarali tashkil etish va muvofiqlashtirish, shuningdek ularning faoliyatini me'yoriy-uslubiy va axborot-tahliliy jihatdan ta'minlash;

- davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlarining murojaatlar bilan ishlash borasidagi faoliyatini, shu jumladan joylarga sayyor chiqishlarni tashkil etish hamda kelib tushayotgan murojaatlar bo'yicha tezkorlik bilan tegishli chora-tadbirlarni ko'rish orqali nazorat qilish va muvofiqlashtirish;

-Xalq qabulxonalariga va Virtual qabulxonaga kelib tushgan, shuningdek tegishliligiga ko'ra davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlariga yuborilgan murojaatlarni qabul qilish, qayta ishlash, ko'rib chiqish va ular bo'yicha qarorlar qabul qilinishi ustidan tizimli monitoring va nazoratni amalga oshirish;

-mazkur sohadagi huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktikasi, aybdor shaxslar javobgarligining muqarrarligini ta'minlashga doir chora-tadbirlarni ishlab chiqish;

-murojaatlarga asos bo'lgan tizimli qonunbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlarini aniqlash yuzasidan doimiy tahlillar o'tkazish;

- murojaatlar bilan ishlashni yanada takomillashtirish, fuqarolar bilan ochiq muloqotni kengaytirish, aholining davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlariga

bo'lgan ishonchini mustahkamlashga doir chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

-Xalq qabulxonalari kadrlar tarkibini aholi bilan bevosita ishlash uchun zarur bilimga, tashkilotchilik va tahlil qilish qobiliyatiga, shuningdek ma'naviy-axloqiy va psixologik fazilatlariga ega bo'lgan yuqori malakali mutaxassislar bilan shakllantirish, to'ldirish va mustahkamlab borish;

-davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlarining murojaatlar bilan ishlash borasidagi faoliyati haqida O'zbekiston Respublikasi Prezidentiga muntazam axborot berib borish;

-murojaatlar bilan ishlash natijalari ommaviy axborot vositalarida tizimli yoritib borilishini tashkil etish.

Barcha darajadagi Xalq qabulxonalari xodimlari O'zbekiston Prezidenti devonining xodimlari hisoblanadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida, shuningdek har bir tuman va shaharda tuzilayotgan Xalq qabulxonalari faoliyatini tashkiliy, moliyaviy va moddiy-texnik jihatdan ta'minlash tegishliligicha Qoraqalpog'iston Vazirlar Kengashi, viloyatlar, Toshkent shahar, tumanlar va shaharlar hokimiyatlari tomonidan amalga oshiriladi.

Farmonda davlat organlari, xo'jalik boshqaruvi organlarining rahbarlari va mansabdor shaxslari, barcha darajadagi hokimlarga:

-jismoniy shaxslarning va yuridik shaxslar vakillarining sayyor qabullarini, shu jumladan Xalq qabulxonalari tomonidan tashkil etiladigan qabullarini muntazam o'tkazib borish;

-har oyda Xizmatga murojaatlar bilan ishlashga oid, shu jumladan Xalq qabulxonalari va Virtual qabulxonadan ko'rib chiqish uchun yuborilgan murojaatlar bilan ishlashga oid o'z hisobotini taqdim etib borish vazifasi yuklatildi.

Davlat organlari va xo'jalik boshqaruvi organlarining rahbarlari va mansabdor shaxslari murojaatlar to'g'risidagi qonunchilik talablari va normalarini buzganliklari uchun jinoiy javobgarlikka tortishgacha bo'lgan javobgarlik xususida qat'iy ogohlantiriladi.

Mamlakat bosh vaziri Abdulla Aripovga bir oylik muddatda Xalq qabulxonalari va Virtual qabulxona faoliyatini samarali tashkil etish uchun barcha tashkiliy, moliyaviy va moddiy-texnik masalalar hal etilishini ta'minlash topshirildi. Mazkur Farmonning ijro etilishini nazorat qilish O'zbekiston bosh vaziri va Bosh prokuror Ixtiyor Abdullayev zimmasiga yuklatildi.

Mamlakatimiz, xalqimiz hayotida har kuni yangidan-yangi o'zgarishlar, yangilanishlar ro'y bermoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan hayotga tatbiq etilgan, yurtimizni har tomonlama rivojlantirish, xalq bilan ochiq-oshkora muloqot qilishning yangicha tizimi – Xalq qabulxonalari instituti o'tgan vaqt mobaynida bajarilgan ishlardan ko'ra hali etilishi lozim bo'lgan vazifalar yanada ko'proq ekanligini namoyon etdi. Zotan, haqiqat bahslarda, oshkora muloqotlarda bo'y ko'rsatadi. Prezidentning joylarda Xalq qabulxonalari, virtual qabulxonasi tashkil etilganidan keyin xalqning real hayotidan xabardor bo'lish, odamlarning ko'p yillik muammolarini, talab va ehtiyojlarini yaqindan o'rganish, ularni hatto joyida hal

etish, zarur chora-tadbirlarni belgilab, ijtimoiy adolatni ta'minlash imkoniyati paydo bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti devonining Fuqarolar huquqlarini himoya qilish, jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlashni nazorat qilish va muvofiqlashtirish xizmati tomonidan mamlakatimizning barcha shahar hamda tumanlarida, chekka-chekka qishloqlarda, mahallalarda ommaviy qabullar, xalq bilan yuzma-yuz suhbatlar tashkil etildi. Qisqacha qilib aytganda, xalq ichiga kirib borildi. Odamlarning yuraklarida yig'ilib qolgan dardlari, allaqachon hal qilinishi mumkin bo'lgan-u, lekin to'rachilik, o'zibo'larchilik, sansolarlik oqibatida yillar davomida yechilmay kelgan muammolar yuzaga chiqa boshladi. Eng muhimi, odamlar dardlarini aytishi, kattayu kichik idoralar rahbarlari bilan yuzma-yuz gaplashishi, muammolariga qisqa fursatda yechim topishi uchun qulay imkoniyat yuzaga keldi. Nafaqat muammolar, ularning talab va takliflariga ham quloq tutildi, bu takliflar yig'ilib, tegishli chora-tadbirlar ishlab chiqilishi yo'lga qo'yildi. Prezidentimizning "Rahbarlar xalqning xizmatkori bo'lishi zarur", "Asosiy maqsadimiz – xalq roziligi, xalq bizdan rozi bo'lsa, ishimizda unum va baraka bo'ladi", degan qat'iy talablari amalda o'z ifodasini ko'rsatdi. Bugungi kunda ana shu izlanishlar samarasi sifatida ko'plab yangiliklar hayotga tatbiq etilmoqda.

Fuqarolar bilan ochiq muloqotlar o'tkazish yo'lga qo'yilib, Prezidentning virtual qabulxonasi va Xalq qabulxonalari kelib tushgan murojaatlar tahlil qilinganda, qator muammolar bilan birga, aholiga davlat xizmatlari ko'rsatish borasida ham ko'plab yechimini kutayotgan muammolar mavjudligi aniqlandi. Holbuki, mamlakatimizda tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida 2003 yildan boshlab tadbirkorlik subyektlarini "Yagona darcha" tamoyili asosida ro'yxatdan o'tkazish uchun shahar, tuman hokimliklari huzurida maxsus inspeksiya tashkil etilgan. 2016 yildan esa ular negizida Davlat xizmatlari ko'rsatish markazlari ish olib borgan. Ammo ushbu sa'y-harakatlar ham aholining bugungi talab va ehtiyojlarini qondirish uchun yetarli emasligi ayon bo'ldi. Binobarin, odamlarning har bitta hujjat uchun turli-tuman idoralarga murojaat qilishi, soatlab navbat kutishlar, qog'ozbozlik, turli ovoragarchiliklar barham topmadi. Shu boisdan mamlakatimizda davlat xizmatlari ko'rsatishning milliy tizimini tubdan isloh qilish borasida keng ko'lamli ishlar boshlandi 2017 yil 12 dekabrda Prezidentimizning "Aholiga davlat xizmatlari ko'rsatishning milliy tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni qabul qilindi va ushbu hujjat asosida O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Davlat xizmatlari agentligi tashkil etildi. Bu ham, albatta, aholiga barcha sohalarda qulay imkoniyatlar yaratish, ortiqcha ovoragarchiliklarga barham berish yo'lida tashlangan yana bir muhim qadamdir. Ilgari "Yagona darcha" tizimi faqatgina tadbirkorlarga xizmat ko'rsatib kelgan bo'lsa, endilikda oddiy fuqarolarga ham davlat idoralari bilan bog'liq ishlarda ushbu tizim orqali xizmat ko'rsatish maqsad qilindi. Natijada aholiga eng zarur va talab yuqori bo'lgan davlat xizmatlarini "yagona darcha" tamoyili asosida ko'rsatish uchun mamlakatimizning barcha shahar va tumanlarida Davlat xizmatlari markazlari tarmog'i vujudga keldi.

Mazkur tizimning davlatimiz rahbari tashabbusi bilan tashkil etilgan va amalda munosib samara bergan Xalq qabulxonalari negizida barpo etilgani ayniqsa ahamiyatlidir. Chunki shu jamiyatda yashayotgan har bir fuqaro hayoti davomida

turli ehtiyojlar bilan davlat idoralariga duch kelishi tabiiy hol. Xalqning davlat idoralari bilan munosabatlarida yengillik yaratish, mushkulini oson qilish esa bugungi kunda davlatimizning asosiy e'tibor markaziga ko'tarilgan. Davlat xizmatlari ko'rsatishning yangi, zamonaviy konsepsiyasida fuqarolarning navbat kutib turishlarini keskin kamaytirish, hujjatlarni elektron tarzda yuritish hisobiga qog'ozbozlikni qisqartirish, turli xil buyruqbozlik va sansolarliklarga chek qo'yish ko'zda tutilgan. Eng muhimi, davlat xizmatlari markazlarining ish prinsipi "Fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi" degan tamoyilga asoslangan.

Qisqa fursatda respublikamizdagi har bir tuman va shaharda Davlat xizmatlari markazlari tashkil qilindi. Joriy yil boshida ushbu markazlarda aholiga qariyb 30 turdagi xizmatlar ko'rsatilgan bo'lsa, 1 apreldan e'tiboran bunday xizmatlar soni 50 tadan ortdi. Iyun oyidan boshlab esa ular qatoriga yana 30 dan ortiq xizmat turlari qo'shildi. Bu odamlarning qimmatli vaqtlarini tejash bilan birga, ortiqcha sarf-xarajatlarning oldini olish imkonini ham bermoqda. Misol uchun, yoshlar oila qurganda nikohni qayd etishi, farzand dunyoga kelganda unga guvohnoma olish, bolalarni bog'chaga joylashtirish, mashinani boshqarish uchun haydovchilik guvohnomasini olish yoki yangisiga almashtirish kabi kundalik hayotimizda ko'p bora duch keladigan ishlar endilikda Davlat xizmatlari markazida hal etib beriladi. Buning uchun turli idoralarga qatnashga, uzoq vaqt kutishga endi hojat yo'q.

Avvalo, shuni chuqur anglashimiz zarurki, bugun mamlakatimizda ro'y berayotgan o'zgarish va islohotlarning zamirida "Nima qilsak odamlarimizning tashvishi kamayadi, ularga tejamli va qulay bo'ladi?" degan jiddiy savol turadi. Ana shu yangilik va islohotlarning barchasi odamlarni ko'pdan beri qiynab kelgan muammolarni bartaraf etish, ularni bugungi hayotdan mamnun etib, ertangi kunga bo'lgan ishonchini amalda mustahkamlashga xizmat qilishi kerak. Shu ma'noda yurtimiz hayotida yangilik bo'lgan mazkur tizim faoliyatini boshlashda ham puxta o'ylab qadam tashlandi. Bu borada davlat xizmatlari ko'rsatish sohasida xorijiy mamlakatlar tajribasini muntazam ravishda o'rganib borishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Hozirga qadar Angliya, Germaniya, AQSH, Kanada, Avstraliya, Rossiya Federatsiyasi, Gruziya, Ozarbayjon, Litva, Singapur, Qozog'iston va boshqa davlatlar qonunchiligi o'rganilib, Avstraliya va Kanadaning davlat xizmatlari elektron tizimi atroflicha tahlil qilindi. Tahlil natijalariga ko'ra ma'lumotnomalar tayyorlanib, ularning ijobiy tajribasidan kerakli o'rinlarda foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqildi.

Shundan so'ng Namangan shahar davlat xizmatlari markazi misolida "Namangan tajribasi" loyihasi amalga oshirildi. Bu yerda barcha ishlar namunaviy tarzda tashkil etilib, muammo va kamchiliklar o'rganildi, shundan so'ng shakllangan tajriba respublikaning hamma hududlariga tatbiq etildi. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, Davlat xizmatlari markazlarining Prezidentning Xalq qabulxonalari huzurida faoliyat olib borishi va bitta binoda joylashtirilishida ham o'ziga xos ma'no bor. Ya'ni, avvalo, Xalq qabulxonalari qisqa vaqt ichida millionlab odamlarning muammolariga yechim topib, odamlarning ishonchini qozondi. Mazkur tuzilma ham fuqarolarning Xalq qabulxonalari kelib tushgan murojaatlari asosida, ularning talab va istaklarini o'rganish natijasida vujudga keldi. Shuningdek, Xalq qabulxonalari kelayotgan odamlarning aksariyat murojaatlari davlat idoralari va turli hujjatlar bilan

bog'liq bo'lmoqda. Shunday ekan, demak, endilikda fuqarolarning ko'pgina tashvishlari Davlat xizmatlari markazlarida hal etilishi imkoniyati mavjud.

Davlatimiz rahbarining 2018 yil 11 apreldagi "Davlat xizmatlari ko'rsatish tizimini jadal rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida ushbu sohada boshlangan ishlarga tanqidiy baho berildi va bu ko'zda tutilgan reja hamda maqsadlarni jadallik bilan amalga oshirishga jiddiy turtki bo'ldi. "Namangan tajribasi" loyihasidan ma'lum bo'ldiki, Namangan shahar Davlat xizmatlari markazida yuridik va jismoniy shaxslarga yaratilgan sharoitlar vaqtini tejash, turli ovoragarchilik va sansolarliklarning oldini olish imkonini berdi. Bu yerda yaratilgan shart-sharoitlardan barcha fuqarolar mamnun ekanliklarini bildirishmoqda. Davlat xizmatlari markazi ixtiyoriga berilgan to'rt qavatli bino shu paytgacha foydalanilmay kelinayotgan, qarovsiz bir ahvolda edi. Ushbu binoda 15 milliard so'mlik rekonstruksiya va jihozlash ishlari olib borilgach, zamonaviy, ko'rkam qiyofa kasb etdi.

Markazda elektron navbat tizimi tashkil etilgan. Bir kunda 1000 nafarga yaqin tadbirkor va fuqarolarga xizmat ko'rsatish mumkin. Xalq qabulxonasi, FHDYO, notarius, pasport bo'limlari, haydovchilik guvohnomasini almashtirish, tez tibbiy yordam, kadastr, sug'urta, bank shaxobchalari shu yerning o'zida joylashgan. Bolalar maydonchasi, kafe tashkil etilgani esa mijozlar uchun yanada qulaylik tug'diradi. Markazda 20 ga yaqin malakali mutaxassis faoliyat olib boradi. Ular 600 mingdan ortiq aholiga zamonaviy texnologiyalar vositasida tezkor xizmat ko'rsatishadi.

O'tgan qisqa vaqt oralig'ida ushbu davlat xizmatlari markazida qariyb 5 mingta ariza qabul qilingan va ularning aksariyati ijobiy hal etilgan. Birgina tadbirkorlikni ro'yxatdan o'tkazish masalasida 1300 ga yaqin ariza ijobiy yechim topgan. O'rni kelganda aytish mumkinki, ilgari tadbirkorlikni ro'yxatdan o'tkazish uchun juda ko'plab hujjatlar talab etilib, ortiqcha qog'ozbozlik qilinardi. Talab qilingan hujjatlarni tayyorlab kelish uchun turli idoralarga qatnab, uzundan-uzoq navbat kutib, oylab, hatto yillab sarson bo'lish hollariga duch kelinganini tadbirkorlikni yo'lga qo'yimoqchi bo'lgan fuqarolar yaxshibilishadi. Bunday qiyinchiliklarga hamma ham bardosh bera olmaydi. Natijada yaxshi niyat bilan boshlagan ishidan ko'ngli sovib, qo'l siltab ketganlar qancha.

Shuningdek, jamg'arib boriladigan pensiya tizimi, soliq to'lovchining identifikatsiya raqamini olish, ipoteka shartnomalarini ro'yxatdan o'tkazish, tibbiy faoliyat huquqini litsenziyalash, elektron raqamli imzo kalitlarini ro'yxatga olish, haydovchilik guvohnomasini yangi namunadagisiga almashtirish, bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga joylashtirish, kommunal xizmat kabi masalalarda odamlar ko'plab muammolarga, ortiqcha sarsongarchiliklarga duch kelar edi. Endilikda bunday masalalar Davlat xizmatlari markazida qisqa vaqtda hal etib beriladi. Masalan, haydovchilik guvohnomasini yangisiga almashtirmoqchi bo'lgan kishi markazga kelib, eski haydovchilik guvohnomasi va fuqarolik pasportini beradi va belgilangan miqdordagi to'lovni istalgan shaklda to'laydi. Mutaxassislar shu yerning o'zida fuqaroni suratga olib, tegishli hujjatlarni hech qanday muammosiz rasmiylashtiradi. Qarabsizki, yarim soat ichida fuqaro yangi namunadagi haydovchilik guvohnomasini olib ketadi.

Bolalarni bog'chaga joylashtirish masalasida ham ota-onalar shu paytgacha turli qiyinchiliklarga duch kelganligini ko'pchilik yaxshi biladi. Endilikda bu masala ham markazda hal qilinadigan bo'ldi. Ariza ro'yxatga kiritilib, yo'llanma olish uchun elektron navbatga qo'yiladi. Markazda ushbu xizmat joriy etilganidan buyon 250 dan ziyod ariza kelib tushgan va qisqa vaqtda 120 dan ortiq bola maktabgacha ta'lim muassasasiga joylashtirilgan.

Bulardan tashqari, bu yil birinchi marta sinov tariqasida Toshkent davlat yuridik universitetiga abituriyentlardan hujjatlar qabul qilish yurtimizning barcha shahar va tumanlaridagi Davlat xizmatlari markazlari orqali amalga oshirilishi yo'lga qo'yildi. Tasavvur qilib ko'ring, ushbu universitetga birgina hujjat topshirish maqsadida abituriyent, uning ota-onasi Qoraqalpog'istondan, Xorazmdan, Surxondaryo yoki Andijondan va boshqa viloyatlardan poytaxtga kelib-ketishi uchun qancha vaqt, qancha sarf-xarajat kerak bo'ladi. Hujjatlar Davlat xizmatlari markazlari orqali qabul qilinayotgani esa kelajakka katta orzu-niyatlar bilan qadam qo'yayotgan yoshlarga va ularning ota-onalariga yana bir qulay imkoniyat taqdim etganidan yurtdoshlarimiz mamnun.

Prezidentimiz joriy yil may oyida Namangan viloyatiga tashrifi chog'ida ushbu markaz faoliyati bilan ham tanishib, fuqarolar va xizmat ko'rsatuvchilar uchun yaratilgan sharoitlarni ko'zdan kechirgan edi. "Biz bu xizmatni nima uchun tashkil qildik? Adolat buzilmasligi, korrupsiya bo'lmasligi, odamlar qiynalmasligi uchun. Ushbu muassasa Davlat xizmatlari markazlari faoliyatini tashkil etishning Namangan tajribasi, odamlar bilan muloqotning yangi namunasi bo'ladi. Eng katta yutug'imiz – bunday idoralarda endi fuqarolar emas, hujjatlar harakatlanadi", - deya ta'kidlagan edi davlat rahbari.

Darhaqiqat, "Namangan tajribasi" aholiga davlat xizmatlari ko'rsatish borasidagi ko'plab masalalarga oydinlik kiritdi. O'tgan qariyb 15 yil davomida "Yagona darcha" tizimi faqat tadbirkorlarga xizmat ko'rsatgani bois yuridik shaxslar bu borada anchagina tushunchaga ega bo'lsalar-da, biroq oddiy fuqarolar bu yangilik haqida hali yetarlicha tasavvurga ega emasligi ayon haqiqat. Shuning uchun davlat xizmatlari markazlari xodimlari bevosita mahallalarga, xonadonlarga borib, aholi uchun yaratilgan ushbu qulaylikni odamlarga tushuntirib, amalda ko'rsatib berishdi va keng targ'ibot ishlarini olib borishdi.

Davlat xizmatlari agentligi va uning tarkibiy bo'linmalari xodimlari ishtirokida fuqarolar bilan 12 mingdan ortiq uchrashuvlar o'tkazilib, ularda 400 mingga yaqin aholi qamrab olindi. Davlat xizmatlari ko'rsatish bo'yicha yaratilgan milliy tizim va uning ahamiyati haqida barchani xabardor qilish maqsadida aholi gavjum bo'lgan joylarda, avtomobillar serqatnov bo'lgan yo'llar yoqasida, yirik savdo majmualari, bozorlar va boshqa joylarda 3770 dan ortiq reklama bannerlari joylashtirildi. Respublika bo'yicha o'rnatilgan 50 ga yaqin monitorlarda davlat xizmatlari faoliyatiga oid lavhalar berib borilmoqda. Shuningdek, markazlar faoliyatito'g'risida batafsil ma'lumot berish uchun namunaviy stendlar va targ'ibot lavhalari tayyorlanib, 7 mingga yaqin fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari binolariga o'rnatildi.

Markazlarning olib borayotgan faoliyati, fuqarolar va tadbirkorlarga ko'rsatiladigan xizmat turlari haqida markaziy va mahalliy tele va radiokanallarda, gazetalarda, internet tarmoqlarida doimiy ravishda chiqishlar qilinayotgani ham

odamlarning dardu tashvishlarini o‘ylab yaratilayotgan qulay imkoniyatlar xususida yurtdoshlarimizda munosib taassurot uyg‘otishiga xizmat qiladi, albatta. Aholi bilan aloqaning samarali tizimini tashkil etish maqsadida “Telegram” mobil ilovasida “Davlat xizmatlari” kanali ishga tushirildi. “Facebook” ijtimoiy tarmog‘idagi “Xalq bilan muloqot/Dialog s narodom” guruhida yangiliklar va tushuntirishlar, infografikalar va fotosuratlar muntazam berib borilmoqda. Shu bilan birga, joylarda tashkil etilayotgan huquqiy-targ‘ibot sayillari, uchrashuv va davra suhbatlari ham odamlarda o‘ziga xos qiziqish uyg‘otmoqda. Hozirgacha bunday tadbirlarda 650 mingga yaqin aholi ishtirok etdi.

Aholiga ko‘rsatiladigan xizmatlar har jihatdan qulay, tezkor va sifatli bo‘lishi uchun sharoit ham zamonaviy bo‘lishi zarur, albatta. Shuning uchun ham Xalq qabulxonalari va davlat xizmatlari markazlarini barcha sharoitlarga ega binolarga joylashtirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Aynan shu maqsadda namunaviy loyihalar asosida Namangan, Farg‘ona va Qo‘qon shaharlarida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining joylardagi Xalq qabulxonalari huzuridagi Davlat xizmatlari markazlari uchun zamonaviy binolar qurilib, foydalanishga topshirildi. Ayni paytda Toshkent shahar Chilonzor tumanida markaz uchun zamonaviy bino qurish ishlari boshlandi, Shayxontohur va Sergeli tumanlarida markazlar uchun tegishli binolar tanlanib, qurilish-ta‘mirlash ishlarini boshlash choralari ko‘rilmoqda. Yil oxiriga qadar barcha viloyat markazlari va Toshkent shahrida namunaviy loyihalar asosida markazlar uchun, birinchi navbatda, davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida zamonaviy binolar qurish borasida sa‘y-harakatlar olib borilmoqda.

Aholiga faqat markaz binolarida xizmat ko‘rsatish bilan cheklanib qolmasdan, sayyor tartibdagi xizmatlarni yo‘lga qo‘yish ham bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, chekka qishloqlarda istiqomat qiluvchi fuqarolar tuman markaziga borib kelishga ko‘pincha qiynaladi. Davlat xizmatlari markazlari xodimlari tez-tez qishloqlarga, mahallalarga chiqib, shu joyning o‘zida aholiga xizmat ko‘rsatishni tashkil qilsa, fuqarolarning yana bir mushkuli oson bo‘ladi. Shu boisdan olis hududlarda yashovchi aholiga qulaylik yaratish maqsadida respublikamizning barcha tuman, shahar Davlat xizmatlari markazlari viloyat hokimliklari ko‘magida zamonaviy uskunalar bilan jihozlangan “Damas” avtotransport vositalari bilan ta‘minlandi va sayyor davlat xizmatlarini ko‘rsatish amaliyoti yo‘lga qo‘yildi. Shuningdek, umumiy qiymati qariyb 1 million dollar bo‘lgan 20 ta “Isuzu” avtobuslari grant mablag‘lari asosida xarid qilinishi ta‘minlandi. Bu ham davlatimiz siyosatida ilgari surilayotgan “Inson manfaatlari hamma narsadan ustun” degan ezgu g‘oyaning amaliy ifodasidir.

Ana shu xayrli tashabbuslarning uzviy davomi sifatida “Obod qishloq dasturi” doirasida Davlat xizmatlari markazlarining malakali mutaxassislaridan iborat ishchi guruhlari tuzildi. Ular bevosita mahallalarga borib, 4200 ga yaqin xonadonga kirib, aholi bilan yuzma-yuz suhbatlar o‘tkazdilar. Fuqarolarning aniqlangan muammolari yuzasidan huquqiy maslahatlar berishdi. Sayyor tartibda 6700 ga yaqin davlat ro‘yxatidan o‘tkazish tadbirlari, 1700 dan ziyod notarial harakatlar, 600 dan ortiq FHDYO xizmatlari ko‘rsatilishi tashkil etildi va bunday tadbirlar davom ettirilmoqda.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan bu kabi tadbirlar odamlarda minnatdorlik hissini uyg‘otmoqda. Lekin mazkur islohotlar mohiyatini hamma ham

birday tushunyapti deb bo'lmaydi. Ayrim idoralarda hali ham sustkashlik, o'zibo'larchilik, yangiliklargapanja orasidan qarash hollari, afsuski, uchrab turibdi. Aksariyat tashkilotlarning axborot tizimlari va ma'lumotlar bazalari yaratilmagan, shu sababli ularni yagona tizim bilan integratsiya qilish imkoniyati qiyin kechmoqda. Idoralararo elektron hamkorlikni yo'lga qo'yish, arxiv hujjatlarini raqamlashtirish kabi sohalarda hal etilishini kechiktirib bo'lmaydigan muammolar ko'zga tashlanib turibdi. Shu sababdan ham davlat xizmatlari ko'rsatish sohasidagi qonun hujjatlarini buzganligi uchun 2415 ta holatda mas'ul tashkilotlar va ularning xodimlariga nisbatan ta'sir choralari qo'llanilgan. Xususan, 79 ta holat bo'yicha ma'muriy bayonnoma rasmiylashtirilib, 36 nafar mas'ul shaxs ma'muriy, 82 nafar shaxs intizomiy javobgarlikka tortilgan, 4 nafar shaxs lavozimidan ozod etilib, 203 ta taqdimnoma va 170 ta ogohnoma kiritilgan.

2.2017-yildan Ozbekistonda boshlangan sud-huquq tizimidagi islohotlar 2-davrining asosiy xususiyati O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 21-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi sud tizimi tuzilmasini tubdan takomillashtirish va faoliyati samaradorligini oshirish chora- tadbirlari to'g'risida"gi farmoni asosida amalga oshirilmoqda. Mazkur farmon asosida O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi birlashtirilib, fuqarolik, jinoiy, ma'muriy va iqtisodiy sud ish yurituvchi sohasidagi sud hokimiyatining yagona oliy organi - O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi tashkil etildi. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Harbiy hay'ati, O'zbekiston Respublikasi Harbiy sudi, okrug va hududiy harbiy sudlar shtat birliklari O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tarkibidan O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi tizimiga o'tkazildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 21 oktyabrdagi "Sud- huquq tizimini yanada isloh qilish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoniga ko'ra, sudyalik lavozimiga tayinlash (saylash) muddatlariga qat'iy aniqlik kiritildi. Ya'ni sudyalik lavozimiga birinchi marotaba tayinlash 5 yilga, ikkinchi marotaba - 10 yil, keyingisida muddatsiz tayinlanish (saylanish) imkoni yaratildi. Bu sudyalarning yoshi, malakasi, kasb mahoratini inobatga olgan holda uzoqroq muddatga faoliyat ko'rsatishini kafolatlaydi. Sudyalikka hayot tajribasiga ega shaxslarni tayinlash maqsadida ilk marotaba tavsiya etiladigan nomzodlar uchun sudyalikka nomzodning yoshi kamida 35 yosh etib belgilandi. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish borasida strategik ahamiyatga ega muhim qadamlar tashlandi. Jumladan, sudlar mustaqilligini ta'minlash maqsadida, 2017-yilda Sudyalar Oliy kengashi tashkil qilindi. O'zbekiston Konstitutsiyasining 135-moddasiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi 69 Sudyalar oliy kengashi sudyalar hamjamiyatining mustaqil organi bo'lib, u sudyalar korpusining shakllantirilishini, sud hokimiyati mustaqilligining konstitutsiyaviy prinsipiga rioya etilishini ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi raisi va uning o'rinbosari O'zbekiston Respublikasi Prezidentining taqdimiga binoan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati tomonidan besh yillik muddatga saylanadi. Ayni bir shaxs surunkasiga ikki muddatdan ortiq O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashining raisi, rais o'rinbosari etib saylanishi mumkin emas. Shuningdek, Oliy sud va Oliy xo'jalik sudi birlashtirilib, Oliy sud faoliyati takomillashtirildi. Hududlardagi xo'jalik sudlari

iqtisodiy sudlar sifatida qayta tashkil etildi, 71 ta tumanlararo, tuman (shahar) iqtisodiy sudiga ishlarni birinchi instansiyada ko'rib chiqish vakolati berildi. Sudlarning o'z moliyaviy, moddiy-texnik masalalarini mustaqil hal qilish boradagi vakolatlari adliya organlaridan olinib, Oliy sudga o'tkazildi. Shaxsning jinoyat sodir etishdagi aybdorligi faqat sud muhokamasida o'z isbotini topgan dalillarga asoslanishi kerakligi qat'iy belgilab qo'yildi. Qiynoqqa solish, ruhiy, jismoniy bosim o'tkazish va boshqa zo'ravonlik holatlari qat'iy taqiqlandi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyat hujjatlarining Konstitutsiyaga muvofiqligi to'g'risidagi ishlarni ko'radi. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Konstitutsiyasiga muvofiq, fuqarolar va yuridik shaxslar, agar sud orqali himoya qilishning boshqa barcha vositalaridan foydalanib bo'lingan bo'lsa, sudda ko'rib chiqilishi tugallangan muayyan ishda sud tomonidan o'ziga nisbatan qo'llanilgan qonunning Konstitutsiyaga muvofiqligi to'g'risidagi shikoyat bilan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudiga murojaat qilishga haqli. Sud tomonidan jinoyat ishini qo'shimcha tergovga qaytarish instituti bekor qilindi. Fuqarolik ishi bo'yicha sud qarorini nazorat tartibida qayta ko'rib chiqish imkoniyatini beruvchi muddat 3 yildan 1 yilga qisqartirildi. O'tgan davr mobaynida sudyalarning umumiy soni qariyb 30 foizga oshdi, natijada sudyalar korpusi kuchaytirildi. Sudyalar daxlsizligini ta'minlash va korrupsiyaning 70 oldini olish bo'yicha sud inspeksiyasi tashkil etildi. Shuningdek, investitsiyaviy nizolar va raqobatga oid ishlar faqat iqtisodiy sudlar tomonidan ko'rib chiqiladigan bo'ldi. Prokurorlarning barcha iqtisodiy sud majlislarida ishtirok etish huquqi bekor qilindi. Endi, bundan buyon prokuror faqat qonunda nazarda tutilgan hollarda yoki prokurorning da'vo arizasi bilan qo'zg'atilgan ishlardagina ishtirok etishi mumkin. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2020-yil 24-iyul kuni "Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorni imzoladi. Mazkur hujjatga muvofiq, 2021-yil 1-yanvardan boshlab, fuqarolik, jinoyat ishlari va xo'jalik sudlari bo'yicha viloyat va unga tenglashtirilgan sudlar negizida umumiy yurisdiksiya sudlari - Qoraqalpog'iston sudi, viloyat sudlari va Toshkent shahar sudi tashkil etildi. Bunda sud ishlarini yuritish turlari bo'yicha sudyalarning ixtisoslashuvi va sudyalar hay'atlari shakllantirilib, ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rish vakolatlari jinoyat ishlari bo'yicha sudlarga o'tkazildi. Viloyatlar markazlari va Toshkent shahrida ma'muriy va boshqa jamoat munosabatlaridan kelib chiqadigan ishlarni ko'rishga ixtisoslashgan tumanlararo ma'muriy sudlari ish boshladi va shu munosabat bilan tuman va shahar ma'muriy sudlari tugatildi, Qoraqalpog'iston, viloyatlar va Toshkent shahar ma'muriy sudlari saqlanib qoldi. Bundan buyon sudlar ishini tashkil etish aholi soni va amaldagi ish hajmiga qarab belgilanadigan bo'ldi. 2021-yil 1-yanvardan "Bir sud - bir instansiyd" tamoyili joriy etildi va bir necha sud bosqichlari bekor qilindi. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Konstitutsiyasiga ko'ra, sudyalar muayyan ishlar bo'yicha hisobdor bo'lmaydi. Konstitutsiyaviy sud sudyalari 10 yil muddatga saylanadi va qayta saylanishi mumkin bo'lmaydi. Avvalgi tartibga ko'ra, bu muddat birinchi marta saylanganida 5 yil, keyingisida 10 yil edi. Sudda ishlarni ko'rib chiqishda inson huquqlari kafolatlarini yanada kuchaytirish va taraflarning tortishuvchanlik tamoyilini ro'yobga chiqarish maqsadida jinoyat ishlari bo'yicha

sudlarda dastlabki eshituv instituti joriy etildi. Ehtiyot chorasi sifatida qamoqda saqlash va dastlabki tergovning eng yuqori muddatlari kamaytirildi. 71 Sudyalikka nomzodlarni tanlov asosida ishga qabul qilish mexanizmi joriy etilgani alohida e'tirofga loyiq. Ilk bor sudyalik lavozimiga nomzodlarni tanlash bo'yicha imtihon jarayonlarini onlayn yoritib borish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Shuningdek, sudyalik lavozimiga birinchi marta tayinlanadigan nomzodlarni ko'rib chiqish muqobillik asosida amalga oshiriladigan bo'ldi. Albatta, malakali va yetuk sudyalarning korpusini hamda sud apparati xodimlarini tayyorlashning yangi tizimi jamiyatda sud idoralariga bo'lgan ishonchni oshirish, adolat barqarorligi va qonun ustuvorligini ta'minlash, tom ma'noda sudni "Adolat qo'rg'oni"ga aylantirish hamda odil sudlovning yuqori darajaga ko'tarilishiga xizmat qiladi. Yana bir e'tiborga molik jihat shundaki, sud ishlarini yuritishda nazorat instansiyasi tugatildi. Sud tizimida ortiqcha sud bosqichlarini bekor qilish orqali "Bir sud - bir instansiya" tamoyili, shuningdek, tumanlararo sudlarning qarorlarini viloyat sudlari tomonidan, viloyat sudlarining birinchi instansiya sudi sifatida chiqargan qarorlarini esa O'zbekiston Respublikasi Oliy sudining sudlov hay'ati tomonidan apellyatsiya tartibida qayta ko'rib chiqish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Aybiga iqrorlik bo'yicha kelishuv instituti joriy qilindi. U mamlakatda jinoyat, jinoyat-protsessual qonunchiligining tatbiq etilishi, inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining himoyasi yuqori pog'onaga ko'tarilishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, Bosh prokuror va o'rinbosarlarining sudning qarorlari ustidan nazorat tartibida protest kiritish huquqi bekor bo'ldi. Sudya faoliyatining samaradorligini elektron reyting orqali ochiq va shaffof baholashni ta'minlaydigan aniq mezonlar (reyting dasturi) amaliyotga tatbiq etildi. Sudyalarning daxlsizligini ta'minlash va korrupsiyaning oldini olish maqsadida tuzilgan sud inspeksiyasi, shubhasiz, sudyalarning daxlsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Davlat ayblovchisi ayblovdan voz kechgan taqdirda, reabilitatsiya asoslariga ko'ra, jinoyat ishi tugatiladigan bo'ldi. O'zbekiston tarixida ilk marotaba davlat organlari va mansabdor shaxslarning qarorlari hamda g'ayriqonuniy xatti-harakatlari ustidan sudga shikoyat qilish borasida yangi tizim yo'lga qo'yildi. Konstitutsiyaviy huquqni amalga ta'minlash maqsadida 72 yaratilgan ushbu tizim qisqa muddatda o'z natijasini bera boshladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 22-iyundagi Farmoni bilan Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasi tasdiqlangani mamlakatda amalga oshirilayotgan huquqiy islohotlarning va inson huquqlarini himoya qilish institutsional mexanizmlarini yaratishning muhim bosqichi hisoblanadi. Milliy strategiya Vena deklaratsiyasi va Harakatlar dasturi asosida ishlab chiqilgan bo'lib, unda BMT Inson huquqlari bo'yicha oliy komissari Boshqarmasi, YEXHTning Demokratik institutlar va inson huquqlari bo'yicha byurosi hamda xalqaro ekspertlar tavsiyalari hisobga olingan. Sud tizimini bosqichma-bosqich raqamlashtirish, byurokratik g'ov va to'siqlarni bartaraf etish orqali fuqarolar va tadbirkorlik sub'ektlarining odil sudlovga erishish darajasini tubdan oshirish bo'yicha ham aniq vazifalar belgilandi. Jumladan, sud tizimini raqamlashtirish sudlarda ishlarni tez va sifatli ko'rib chiqishga xizmat qilishi bilan ahamiyatli bo'lib, xalqaro maydonda O'zbekistonning nufuzini oshirishda ham muhim o'rin tutadi. Endilikda sud muhokamasida onlayn ishtirok etish, sudga murojaat qilish va ko'plab shunga o'xshash xizmatlarni elektron tarzda amalga

oshirish imkoni yaratilmoqda. 2022-yil 1-yanvardan boshlab davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, xo'jalik boshqaruvi organlari, advokatlar tomonidan sudlarga da'vo, ariza va shikoyatlarni faqat elektron shaklda taqdim etish amaliyoti joriy etildi. "Xabeas korpus" institutini yanada rivojlantirish orqali tergov ustidan sud nazoratini kuchaytirish belgilangan bo'lib, sud nazorati - jinoyat protsessida shaxsning sud himoyasida bo'lish konstitutsiyaviy huquqini ta'minlash hamda protsess ishtirokchilari va fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. O'zbekistonda yuridik ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha barcha zarur choralar ko'rilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-aprelda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida yuridik ta'lim va fanni tubdan takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmonida, jumladan, advokatura uchun kadrlar tayyorlashni rivojlantirish yo'nalishi belgilab berilgan. Shu asosda Samarqand, 73 Namangan va Termiz davlat universitetlarida huquqshunoslik fakultetlari ochildi. Xulosa o'rnida shuni alohida qayd etish lozimki, mamlakatimizda sud-huquq sohasida amalga oshirilgan tizimli va salmoqli islohotlar o'tgan davr mobaynida sud hokimiyatni mustaqil va alohida hokimiyat tarmog'i sifatida tashkil etish, uni jazolash organidan inson huquq va erkinliklarini muhofaza qiluvchi hamda qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qiluvchi mustaqil institutga aylantirdi.

3. 2017-2021-yillarda oliy ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish dasturini ishlab chiqish, o'quv dasturlarini yanada zamonaviylashtirish, pullik xizmatlar ko'rsatish va moliyalashtirishning qo'shimcha manbalarini izlashda oliy o'quv yurtlarining vakolatlarini kengaytirish yo'li bilan ularning mustaqilligi bosqichma-bosqich rivojlantirib borilishi belgilandi.

2017-yil 10 yildan ortiq vaqt mobaynidagi tanaffusdan keyin, davlat va jamiyatdagi malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojlar inobatga olinib, O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan sirtqi ta'lim tizimi tiklandi, maxsus sirtqi ta'lim takomillashtirildi.

2017-yil 16-noyabrda O'zbekiston Prezidentining «Respublika oliy ta'lim muassasalari bakalavriatiga kirish test sinovlarini o'tkazish tartibini takomillashtirish to'g'risida»gi qarori qabul qilindi. Unga muvofiq, 2018/2019 o'quv yilidan boshlab alohida iqtidor talab etiladigan madaniyat, san'at, dizayn, tasviriy va amaliy san'at, musiqiy ta'lim, san'atshunoslik, sport va jismoniy tarbiya sohasidagi ta'lim yo'nalishlarida test sinovlari o'tkazilmaydigan bo'ldi. Masalan, O'zbekiston davlat konservatoriyasi, O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti, Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti, O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya instituti va alohida iqtidor talab etadigan ta'lim yo'nalishlariga faqat ijodiy imtihonlar orqali qabul qilish yo'lga qo'yildi.

Test sinovlari shaffof va haqqoniy o'tishini ta'minlash maqsadida ushbu tizimni takomillashtirish hamda abituriyentlar, ota-onalarga yengilliklar tug'dirish maqsadida mavjud tizimni isloh qilish talab etildi. 2018/2019 o'quv yilidan boshlab, test jarayonini bir kunda emas, 15 kun davomida o'tkazish, natijasini esa imtihonning ertasiga e'lon qilish amaliyoti yo'lga o'yildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 apreldagi 2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori oliy ta'lim

tizimini tubdan takomillashtirish, mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish borasidagi ustuvor vazifalarga mos holda, kadrlar tayyorlashning ma'no-mazmunini tubdan qayta ko'rib chiqish, xalqaro standartlar darajasida oliy malakali mutaxassislar tayyorlash uchun zarur sharoitlar yaratish maqsadida qabul qilingan dasturga muvofiq, 2017-2021-yillarda 48 ta oliy ta'lim muassasasida jami 180 ta o'quv, ilmiy-laboratoriya binosi, sport inshootlari va ijtimoiy-muhandislik infratuzilmalari obyektlarida qurilish, rekonstruksiya va kapital ta'mirlash ishlari olib borildi.

Ta'lim-tarbiya jarayonlarining sifati ustidan samarali davlat nazoratini o'rnatish maqsadida Vazirlar Mahkamasi huzurida Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'yicha davlat inspeksiyasi tashkil etildi. Uning asosiy vazifasi – ta'lim-tarbiya jarayoni, professor-o'qituvchilar tarkibi, ta'lim tizimida kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish sifati hamda mulkchilik shakli va idoraviy bo'ysunishidan qat'i nazar, ta'lim muassasalarini attestatsiya va davlat akkreditatsiyasidan o'tkazish, ta'lim-tarbiya sifatini nazorat qilish bo'yicha davlat siyosatini amalga oshirishdan iborat.

Oliy ta'lim tizimini 2017-2021-yillarga mo'ljallangan kompleks rivojlantirish dasturini amalga oshirish uchun yo'naltiriladigan moliyaviy mablag'lar 1,7 trillion so'mdan ziyod bo'lib, ulardan 1,2 trillion so'mi o'quv-laboratoriya binolari, sport zallari va talabalar turar-joylarini rekonstruksiya qilish va kapital ta'mirlashga, 500 milliard so'mdan ortiq mablag' esa o'quv-laboratoriya uskunalari, mebel va inventar bilan ta'minlash, umumiy tartibda foydalanishga mo'ljallangan, barcha ta'lim muassasalariga xizmat ko'rsatadigan laboratoriya komplekslarini tashkil etish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirishga sarflandi.

Tibbiyotga oid oliy ta'lim tizimida ham bir qator islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, tibbiyot sohasida bakalavriat ta'lim yo'nalishlarida o'qish muddati 7 yildan 6 yil va tibbiy profi laktika yo'nalishida 6 yildan 5 yil etib belgilandi.

2012-yilga qadar aspirantura (3 yil) va doktorantura (3 yil)dan iborat bo'lib, 2012–2017-yillarda bir bosqichli doktorantura faoliyat olib bordi. 2013–2017-yillar oralig'ida faqat 360 ga yaqin tadqiqotchi doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. Bu esa respublikadagi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalari uchun oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlarga bo'lgan ehtiyojni qondira olmadi. Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim sohasini yanada takomillashtirish, ilmiytadqiqot faoliyatida yoshlarning intellektual salohiyatini namoyon etish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida hamda bir qator ilg'or xorijiy mamlakatlarning xalqaro amaliyotini o'rgangan holda **2017-yilning 1-iyulidan** boshlab oliy o'quv yurtidan keyingi ta'limning ikki pog'onali tizimi joriy etildi. Birinchisi – dissertatsiya himoya qilish va tegishli fan tarmog'i bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini berishni nazarda tutuvchi tayanch doktorantura va ikkinchisi – dissertatsiya himoya qilish va tegishli fan tarmog'i bo'yicha fan doktori (Doctor of Science) ilmiy darajasini berishni nazarda tutuvchi doktorantura tizimidir.

2017-yilda mamlakatimizda 80 dan ortiq oliy o'quv yurti, jumladan, 19 ta universitet, 37 ta institutlar, 6 ta akademiya, 1 ta konservatoriya, 1 ta raqs va xoreografiya oliy maktabi, 13 ta OTMlar filiallari, 6 ta xorijiy davlatlar OTMlarining filiallari faoliyat ko'rsatdi.

2017 yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining yetmishga yaqin farmon, qaror va farmoyishi qabul qilindi. Bu tom ma'noda ta'lim

tizimidagi o'zgarish va yangilanishlar jarayonini boshlab berdi. Umumta'lim maktablariga mazkur yilda 10-sinfga o'quvchilar qabul qilish qayta yo'lga qo'yildi. Bu akademik litsey va kasb-hunar kollejlariga qabul jarayoni bilan barobar olib borildi. Bunda ota-onalar va o'quvchilarning xohish-istaklari inobatga olindi.

Vazirlik markaziy apparati tarkibida **o'qituvchilarning sha'ni va qadr-qimmatini himoyalash, ular huquqlarining buzilishiga yo'l qo'ymaslik, davlat organlari va boshqa tashkilotlarning ta'lim muassasalari faoliyatiga asossiz aralashuviga yo'l qo'ymaslik** maqsadida Nazorat-huquqiy xizmati tashkil etildi. Respublika maqsadli kitob jamg'armasi Moliya vazirligidan Xalq ta'limi vazirligiga o'tkazildi. Xalq ta'limi sohasida loyiha hujjatlariga texnik topshiriqlarni ishlab chiqish va qurilish ob'ektlari sifatini nazorat qilish injiniring kompaniyasi tashkil etildi. Xalq ta'limi sohasidagi islohotlarga ko'maklashish jamg'armasi tashkil etildi, shu bilan birga 2019 yil 1 yanvardan xalq ta'limini rivojlantirish jamg'armasi tashkil etildi.

2019 yil 8-oktabrda O'zbekiston Respublikasi oily ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi qabul qilindi. Unda oily ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish, respublikadagi barcha OTMlarni kredit-modul tizimiga o'tkazish vazifasi qo'yildi.

2020 yilda mamlakatda 117 ta OTM faoliyat olib bordi. 2022 yilga kelib ularning soni 159 taga yetdi. Yangi oliy ta'lim muassasalarini ochish va yoshlarni oliy ta'limda o'qishni davom ettirishga jalb qilish ishlari amalga oshirilmoqda. 2017-yilda oliy ta'limga o'rta ta'limdan o'quvchilarni qamrab olish 9 foizni tashkil qilgan bo'lsa, 2020 yil ushbu raqam 20 foizga yetgan. 2021 yil yili ushbu ko'rsatkichni 25 foizga yetkazildi. 2020 yil holatiga O'zbekistonda 21 ta xorij OTM filiali, jumladan, Germaniya, Italiya, Fransiya, Rossiya, Yaponiya va Malayziya kabi davlatlarning institut va universitetlarining filiallari nafaqat poytaxt, balki viloyatlarda ham ochilgan. 2020-yilda xorij OTM filiallari soni yana 10 taga ko'payadi.

2021 yilda oliy ta'limga qabul parametrlari 2016 yilga nisbatan 2,5 barobarga o'sdi, yoshlarimizni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 9 foizdan 29 foizga yetdi. Oliy ta'lim muassasalariga, real imkoniyatlardan kelib chiqqan holda, qabul kvotalarini mustaqil belgilash tizimini joriy etish belgilandi. Oxirgi 3 yilda oliy ta'lim muassasalari soni 65 tadan 117 taga yetdi, qabul o'rinlari 66 mingtadan 181 mingtaga oshdi. Ularning moddiy-texnik bazasi mustahkamlandi. Xorijiy mamlakatlar bilan qo'shma ta'lim dasturlari doirasida 64 ta yangi kasb bo'yicha mutaxassislar tayyorlash yo'lga qo'yildi. Professor-o'qituvchilarning maoshi o'rtacha 3,5 baravarga oshirildi.

2020 yildan boshlab, abituriyentlarga test sinovi topshiriladigan fanlar majmuasi hamda fanlar ketma-ketligi bir xil bo'lgan beshtagacha bakalavriat ta'lim yo'nalishi bo'yicha tanlovda ishtirok etish huquqi berildi. Oliy ta'lim muassasalariga hujjatlar onlayn topshirilish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Shuningdek, test sinovlarining 15 kunda o'tkazilishi; natijalar test sinovi o'tkazilgan kunning ertasiga e'lon qilinishi; abituriyentlar bino hududiga va bevosita bino ichiga kirishda metallodetektorlar, shaxsni identifikatsiya qilish va videofiksatsiya qurilmalari orqali kiritilishi; test sinovi jarayonlari to'la videokuzatuv ostida o'tishi, barcha hatti-harakatlar nazoratda olinishi kabi amaliyotlar yo'lga qo'yildi.

2020/2021-o'quv yilida 25 ta OTM kredit-modul tizimiga o'tkazildi.

2023-yilda 7 ta yangi oliy ta'lim muassasasi faoliyati yo'lga qo'yilib, ularning soni jami 213 taga yetdi. Shundan 116 tasi davlat, 67 tasi nodavlat, 30 tasi esa xorijiy oliy ta'lim muassasalaridir.

Hozirda 213 ta oliygohda 1 mil 300 ming nafardan ziyod talaba tahsil olib, bu ko'rsatkich orqali yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2022 yilgi 38 foizdan 42 foizga oshdi.

QS "Fan sohalari reytingi"da 2 ta oliygoh 4 ta fan sohalari bo'yicha "TOP-500", "QS Osiyo universitetlari reytingi 2024" ro'yxatida 14 ta oliygoh "TOP-1 000", "QS Sustainability Rankings – 2024" reytingida 3 ta oliygoh "TOP-1 000" universitetlar ro'yxatiga kiritildi.

6 ta ta'lim tashkilotining ta'lim dasturlari xalqaro akkreditatsiyadan o'tkazildi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan tizimli islohotlar ilm-fan va innovatsiyalarda ko'plab kamchiliklarni bartaraf etdi, natijada Global innovatsiya indeksi- (Global Innovation Index) 2023 yildagi hisoboti natijasiga ko'ra, respublika reytingi 38 pozitsiyaga yaxshilandi va 132 mamlakat orasida 82-o'rinni egalladi.

2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni bilan taqdiqlangan "«O'ZBEKISTON — 2030» strategiyasida oliy ta'lim sohasida quyidagi maqsadlar qo'yildi.

- Yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini kamida 50 foizga yetkazish.
- Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarini oliy ma'lumotli pedagog kadrlar bilan to'liq ta'minlash.
- 30 ta oliy ta'lim muassasasining ta'lim dasturlarini xalqaro akkreditatsiyadan o'tkazish.
- "Top-500"ga kiradigan xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda kamida 50 ta qo'shma ta'lim dasturi asosida "ikki diplomli tizim"ni joriy etish.
- 10 ta oliy ta'lim muassasasini dunyoning eng nufuzli "Top-1 000" oliy ta'lim tashkilotlari reytingiga kiritishga erishish.
- Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiqotlar natijadorligini oshirish va ilmiy salohiyatni 70 foizga yetkazish.

Sport borasida so'ngi vaqtlarda erishilgan yutuqlar borasida gapirganimizda Parij olimpidasi natijasi haqida gapirmay ilojimiz yo'qdir.

2024 yilgi Parij yozgi Olimpiya o'yinlari natijalari.

1		United States of America	40	44	42	126	
2		People's Republic of China	40	27	24	91	
3		Japan	20	12	13	45	
4		Australia	18	19	16	53	
5		France	16	26	22	64	
6		Netherlands	15	7	12	34	
7		Great Britain	14	22	29	65	
8		Republic of Korea	13	9	10	32	
9		Italy	12	13	15	40	
10		Germany	12	13	8	33	
11		New Zealand	10	7	3	20	
12		Canada	9	7	11	27	
13		Uzbekistan	8	2	3	13	
14		Hungary	6	7	6	19	
15		Spain	5	4	9	18	

O'zbekiston jamoasi jami 8 ta oltin, 2 ta kumush va 3 ta bronza medallarini qo'lga kiritish orqali 206 ta mamlakatlar orasidan rivojlangan mamlakatlarni ortda qoldirgan holda 13-o'rinni egallab, kuchli 15 talik ro'yxatga kirishga sazovor bo'ldi.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Virtual qabulxona va Xalq qabulxonalarining vazifalari nimalardan iborat?
2. Ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar haqida nimalar berasiz?
3. Oxirgi yillarda oliy ta'lim sohasida qanday o'zgarishlar amalga oshirildi?
4. Yangi O'zbekistonda sport borasida erishgan yutuqlar borasida nimalarni bilasiz?
5. Tarixdagi dastlabki olimpiada qachon bo'lib o'tgan?
6. Olimpiadaning kelib chiqish tarixi haqida gapirib bering.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
2. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.

5. A.A.Insopov. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O.Q.Alimardonov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo‘nalishlari (o‘quv qo‘llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
8. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

3.2. AMALIY MASHG‘ULOTLAR UCHUN O‘QUV MATERIALLARI

**1-Mavzu: KIRISH. “O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI”
O‘QUV FANINING PREDMETI, MAQSADI VA VAZIFALARI, NAZARIY-
METODOLOGIK TAMOYILLARI**

REJA:

1. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” – O‘zbekiston tarixining uzviy va ajralmas qismidir
2. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari
3. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘rganishning nazariy-uslubiy asoslari
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikr-mulohazalari

Tayanch so‘z va iboralar: *O‘zbekiston tarixi faniga yangicha yondashuv, O‘zbekiston tarixini davrlashtirish, fan, predmet, obyekt, nazariy - uslubiy asoslar, tamoyillar, xolislik, ilmiylik, tarixiylik, ma’naviy yetuk shaxs, milliy tarix*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Sovetlar hukmronligi davrida vatanimiz tarixi qanday davrlarga bo‘lib o‘rganilgan?
2. Tarixnavis olimlar O‘zbekiston tarixini qanday qismlarga bo‘lib o‘rganishni taklif qilishadi?
3. Akademik A.Asqarov O‘zbekiston tarixini qanday qismlarga bo‘lishni taklif qiladi?
4. O‘zbekistonning eng yangi tarixida Islom Karimov qanday o‘rin tutadi?
5. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari nimalardan iborat?
6. Sh.M.Mirziyoyevning ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikrlari haqida gapirib bering.
7. Sizningcha yuksak intellektual salohiyatli, ma’naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi tarixining tutgan o‘rni qanday?
8. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fani nechanchi yildan ta’lim tizimiga kiritildi va bunga sabab nima?
9. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining nazariy – uslubiy asoslari nimadan iborat?
10. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘qitishning ahamiyati nimada?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.

4. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
5. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.
9. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

2-Mavzu: O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK G'OYALARINING TARIXIY ASOSLARI

REJA:

- 1.Markaziy Osiyo hududidagi ilk davlat uyushmalari
- 2.Eramizning IX asriga qadar davlatchilik rivoji
- 3.IX-XII asrlarda hukmronlik qilgan davlatlar
- 4.Amir Temur – buyuk davlat arbobi va sarkarda

Tayanch so'z va iboralar. *Ilk shaharsozlik, Baqtriya, Sug'diyona, Xorazm, «Avesto», qadimgi Farg'ona, Qang', Kushonlar, Eftalitlar, Turk hoqonligi, Tohiriylar, Somoniylar, Qoraxoniylar, siyosiy tarqoqlik, markazlashgan davlat, «Loy jangi», Sarbadorlar, Temur davlati, harbiy yurishlar, «Kuch adolatdadir»*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O'zbekiston hududidagi ilk davlatlar qaysilar?
2. Kushon davlati yurtimiz tarixida qanday o'rin tutadi?
3. Qoraxoniylar davridagi ijtimoiy-iqtisodiy hayot qanday bo'lgan?
4. Xorazmshohlar davlatining inqirozga yuz tutishining sabablari nimada?
5. Amir Temur yurt obodligi yo'lida qanday ishlarni amalga oshirgan?
6. Amir Temurning tarixiy xizmatlari haqida nimalarni bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
5. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
6. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O‘zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

3-Mavzu: O‘ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK G‘OYALARINING TARIXIY ASOSLARI

REJA:

- 1.O‘rta Osiyoning xonliklarga bo‘linib ketishi, uning sabab va oqibatlari. XVI-XIX asrlar birinchi yarmida O‘rta Osiyodagi ijtimoiy-siyosiy ahvol
- 2.Turkiston o‘lkasida Rossiya imperiyasi mustamlaka tuzumi. Milliy ozodlik harakatlari
- 3.Sovet hukmronligi davrida O‘zbekistonning markazga ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy qaramligi va uning oqibatlari. Sovetlarning qatag‘on-zo‘ravonlik siyosati va uning mohiyati
- 4.Mamlakatimiz erki va ozodligi uchun kurashganlar: Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi. Jadid ma’rifatparvarlari

Tayanch so‘z va iboralar. *O‘zaro urushlar, shayboniylar, ashtarxoniylar, hokimiyatni kuchaytirish uchun kurash, Xiva inoqlari va qo‘ng‘irotlari, Qo‘qon minglari, Buxoro mang‘itlari, xonliklardagi norozilik harakatlari, rus bosqini, xomashyo bazasi, mustamlaka boshqaruv tizimi, milliy ozodlik harakatlari, jadidchilik, byurakratik boshqaruv, sovet davlati, qatag‘on siyosati*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. XVI asr boshida Xorazm o'lkasida qanday voqealar sodir bo'ldi, hokimiyatni kimlar egalladi?
2. Ashtarxoniylar kim, ular Buxoro xonligida hokimiyatni qachon qo'lgan kiritdilar?
3. Nima uchun Turkiston uch xonlikka bo'linib ketdi?
4. Qo'qon xonligining tashkil topishini, hokimiyatni qanday sulola boshqarganini bilasizmi?
5. Rossiya bosqini qanda boshlandi?
6. Turkiston general-gubernatorligi qachon tuzildi, uning hududlarini bilasizmi?
7. Gandimiyon shartnomasi qachon tuzildi, uning shartlarini bilasizmi?
8. Milliy ozodlik harakati deganda nimani tushunasiz, uning sabablari nimada?
9. Jadidchilik harakati yurtimiz tarixida qanday o'rin tutadi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O'zbekiston, 2019.
4. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
6. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
7. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ositida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
8. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

4-Mavzu: MUSTAQILLIKKA ERISHISH ARAFASIDA O‘ZBEKISTONDAGI IJTIMOIIY-SIYOSIY JARAYONLAR

REJA:

- 1.XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotidagi inqirozli holat
- 2.Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on-zo‘ravonlik siyosati. “Paxta ishi”, “o‘zbek ishi”.
- 3.Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi. Orol fojiasi. Farg‘ona voqealari
- 4.I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati

Tayanch so‘z va iboralar. *Iqtisodiy inqiroz, ijtimoiy - siyosiy tanglik, “qayta qurish”, buyruqbozlik boshqaruv usuli, “kadrlar to‘dasi”, “Paxta ishi” “O‘zbek ishi”, Orol fojiasi, millatlararo ziddiyatlar, o‘zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi, Mustaqillik deklaratsiyasi, Islom Karimov – O‘zbekistonning birinchi prezidenti.*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. XX asrning 70-80 yillarida SSSRda iqtisodiyotida qanday vaziyat yuzaga keldi?
2. Qanday sabablar SSSRni inqirozli vaziyatga olib keldi?
3. “Qayta qurish” siyosati deganda nimani tushunasiz?
4. Nima uchun “qayta qurish” siyosati barbod bo‘ldi?
5. “Paxta ishi” nima, uning oqibatlarini bilasizmi?
6. “Kadrlar to‘dasi” deganda nimani tushunasiz?
7. “Kadrlar to‘dasi” respublikada qanday bedodliklarni amalga oshirdi?
8. O‘zbekiston ekologiyasining buzilishiga nima sabab bo‘ldi?
9. Farg‘ona fojialari haqida nimalarni bilasiz?
10. O‘zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimov faoliyati haqida qanday ma’lumotlarga ega bo‘ldingiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. O‘zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas’ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O‘zbekiston, 2019.
4. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
5. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
6. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. -

Toshkent, 2023.

7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
8. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

5-Mavzu: MUSTAQIL O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHKIL TOPISHINING TARIXIY AHAMIYATI. O'ZBEKISTONNING O'ZIGA XOS ISTIQLOL VA TARAQQIYOT YO'LI

REJA:

1. Mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol
2. Mustaqillikning e'lon qilinishi. O'zbekiston Respublikasining tashkil etilishi
3. Mustaqil O'zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I.Karimovning tarixiy xizmatlari

Tayanch so'z va iboralar: *Mustaqillik, mustaqil davlat, referendum, "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'g'risida" Oliy Kengash Bayonoti, "O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida"gi Qonun, xalqning asriy orzusi, O'zbekistonning o'z yo'li, mustaqillikni mustahkamlash, I.Karimovning tarixiy xizmatlari, I.Karimov xotirasini abadiylashtirish*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Nima sababdan Ittifoqdosh respublikalar SSSR tarkibidan chiqa boshladilar?
2. 1991 yil 19 -21 avgust kunlari Moskvada qanday voqealar sodir bo'ldi?
3. Suverenitet, referendum so'zlarining ma'nosini bilasizmi?
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991- yil 31- avgustda bo'lgan sessiyasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
5. O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to'g'risidagi Oliy Kengash Bayonoti haqida so'zlab bering.
6. Qanday vaziyatda O'zbekiston o'z mustaqilligini e'lon qildi?
7. Mustaqil O'zbekiston davlatini dastlab qaysi davlatlar tan oldi?
8. 1991-yil 29-dekabrdagi referendum natijalari haqida nima bilasiz?

9. O'zbekistonning o'z mustaqilligini mustahkamlashda Islom Karimovning o'rini yoritib bering
10. Respublikada Islom Karimovning xotirasini abadiylashtirish uchun qanday ishlar amalga oshirildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. Darslik.- Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
3. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
4. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
5. A.S.Sagdullayev umumiy tahriri ostida. O'zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – Toshkent: NIF MSH. 2024.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

6-Mavzu: MUSTAQIL O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHKIL TOPISHINING TARIXIY AHAMIYATI. O'ZBEKISTONNING O'ZIGA XOS ISTIQLOL VA TARAQQIYOT YO'LI

REJA:

- 1.O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'lini tanlashi. Taraqqiyotning „O'zbek modeli” va uning o'ziga xos xususiyatlari
- 2.O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy rivojlanish strategiyasi: yangilanish va taraqqiyot yo'li
- 3.Mustaqil O'zbekiston Konstitutsiyasining qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Davlat ramzlari

Tayanch so'z va iboralar: *Taraqqiyotning “O'zbek modeli”, besh tamoyil, milliy taraqqiyot, milliy model, O'zbekiston bozor munosabatlariga o'tishning o'ziga*

xos yo'li, evolyutsion o'tish yo'li, mulkni xususiyLashtirish, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, davlat bayrog'i, davlat gerbi, davlat madhiyasi

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Taraqqiyotning "O'zbek modeli" deganda nimani tushunasiz?
2. Taraqqiyotning "O'zbek modeli" nechta tamoyilni o'z ichiga oladi?
3. Taraqqiyotning o'ziga xos modellari haqida nima bilasiz?
4. O'zbekistonning o'z taraqqiyot yo'li I.Karimovning qaysi asarlarida bayon qilib berilgan?
5. Yangilanayotgan jamiyatning siyosiy sohasida qanday o'zgarishlar amalga oshiriladi?
6. Yangilanayotgan jamiyatning iqtisodiy sohasida qanday o'zgarishlar amalga oshiriladi?
7. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi tarixiy jarayoni haqida nimalarni bilasiz?
8. O'zbekiston Respublikasining Davlat ramzlari haqida gapirib bering.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
4. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
6. Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.
7. Levitin L. O'zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent: O'zbekiston, 2005.
8. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
9. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: "Zamon poligraf", 2023.
10. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
11. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
12. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
13. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.
14. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov,

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

7-Mavzu: O‘ZBEKISTONDA DEMOKRATIK, FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARINING SHAKLLANISHI, AMALGA OSHIRILGAN SIYOSIY ISLOHOTLAR

REJA:

1. Mustaqil O‘zbekistonda hokimiyatlar bo‘linishi prinsipi. O‘zbekistondagi parlament tizimi va undagi islohotlar. O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati
2. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar
3. O‘zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki
4. O‘z-o‘zini boshqaruv organi – mahalla boshqaruv tizimini takomillashtirish

Tayanch so‘z va iboralar: *Hokimiyatlar bo‘linish prinsipi, huquqiy demokratik davlat, Prezident, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi, nodavlat notijorat tashkilotlar, jamoat birlashmalari, o‘zini-o‘zi boshqarish organlari, mahalla, sud hokimiyati, milliy parlament, Oliy Majlis, qonunchilik palatasi, Senat, Vazirlar Mahkamasi, sud-huquq tizimi, Oliy sud, fuqarolik sudi, ma‘muriy sud, jinoyat ishlari sudi, iqtisodiy sudlar, hokimlik*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Hokimiyatning bo‘linish prinsipi deganda nimani tushunasiz?
2. Vazirlar Mahkamasining qanday vakolatlari bor?
3. Oliy Majlis va Vazirlar Mahkamasining funksiyalarida o‘xshashlik bormi?
4. Mustaqil O‘zbekiston tarixidagi Bosh vazirlar to‘g‘risida nimalarni bilasiz?
5. Fuqarolik jamiyati tushunchasi haqida nimalarni bilasiz?
6. Milliy parlamentarizmning eng yangi tariximizdagi umum e’tirof etilgan uchta asosiy davrining o‘ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
7. Qonun ijodkorligi va parlament nazorati tushunchalarining mazmun-mohiyati nimadan iborat?
8. Huquq-tartibot organlari va sud tizimida qanday o‘zgarishlar bo‘ldi?
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qanday vakolatlarga ega?

10. 2017-yilgi Prezident farmonidan so'ng sud tizimida qanday o'zgarishlar sodir bo'ldi?
11. Vazirlar Mahkamasining tarkibi kimlardan iborat?
12. Respublikamizda qanday siyosiy partiyalar faoliyat ko'rsatmoqda?
13. Respublikamizda qanday siyosiy partiyalar faoliyat ko'rsatmoqda?
14. Nodavlat notijorat tashkilot deganda nima tushuniladi?
15. Fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlarining faoliyati to'g'risida nimalarni bilasiz?
16. Ijtimoiy sheriklik deganda nimani tushunasiz?
17. Nodavlat notijorat tashkilotlarning huquqiy asoslari haqida nima bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
3. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
4. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023.
5. Levitin L. O'zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent: O'zbekiston, 2005.
6. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
7. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: "Zamon poligraf", 2023.
8. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
9. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
10. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
11. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.
12. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

8-Mavzu: IQTISODIY ISLOHOTLAR, XUSUSIY MULKCHILIKNING SHAKLLANISHI. O‘ZBEKISTONDA BOZOR MUNOSABATLARINING RIVOJLANISHI

Reja:

1.O‘zbekiston Respublikasida bozor munosabatlarining shakllanishi, uning yo‘nalishlari, bosqichlari va xususiyatlari

2.Qishloq xo‘jaligidagi islohotlar, sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi

3.Mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiya va diversifikatsiya qilinishi, bank-moliya tizimini mustahkamlash borasidagi chora - tadbirlar.

Tayanch so‘z va iboralar: *iqtisodiy soha, islohot, xususiylashtirish, investitsiya, jamoa xo‘jaligi, fermer xo‘jaligi, xususiy mulk, bozor munosabatlari, narxni erkinlashtirish, sanoat, savdo, ishlab chiqarish, eksport, avtomobilsozlik, soliq tizimi, bank tizimi*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Bozor munosabatlarining shakllanishida iqtisodiy islohotlarning ahamiyati nimada?
2. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligida qanday islohotlar o‘tkazildi?
3. Respublikada xususiylashtirish jarayonlari qanday amalga oshirildi?
4. Sanoat ishlab chiqarish sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshirildi?
5. Mustaqillik yillarida avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi haqida nimalarni bilasiz?
6. Valyutaning erkin konvertatsiya qilina boshlanishining qanday ahamiyati bor?
7. Soliq tizimida qanday islohotlar amalga oshirildi?
8. O‘zbekiston bank tizimi haqida nimalarni bilasiz?
9. “Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari haqida ma’lumot bering.
10. Mamlakatimizda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida so‘nggi yillarda qanday o‘zgarishlar amalga oshirildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma’nfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiligiga bag‘ishlangan tantanali marosimidagi ma’ruzasi. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.

4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
5. Mirziyoyev Sh. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To‘ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2022.
6. O‘lmasov A., Vaxobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. - Toshkent: Sharq, 2006.
7. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
8. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
9. Yangi O‘zbekiston tarixi [Matn]: O‘quv qo‘llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: “Zamon poligraf”, 2023.
10. A.A.Insopov. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
11. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
12. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
13. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
14. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.
15. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

9-Mavzu: O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIIY SOHADAGI O‘ZGARISHLAR.

REJA:

1. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi. Sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta’minlash
2. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati
3. O‘zbekiston Respublikasida nodavlat notijorat tashkilotlarining ijtimoiy himoya masalasidagi ishtiroki.

Tayanch so‘z va iboralar: *Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasi, ijtimoiy soha, ijtimoiy himoya, aholi turmush darajasi, sog‘liqni saqlash tizimi, aholini uy-joy bilan*

ta'minlash, pensiyalar, xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini oshirish, "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Kuchli ijtimoiy siyosat, aholini ijtimoiy himoyalash, deganda nimani tushunasiz?
2. Istiqlolning dastlabki yillarida aholini ijtimoiy himoya qilish masalsida qanday chora-tadbirlar amalga oshirildi?
3. Mustaqillik arafasida va undan keyin aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
4. Respublikamizda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash borasida qanday ishlar olib borilmoqda?
5. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi qanday kurash olib borilmoqda?
6. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati nimadan iborat?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
2. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.
3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
4. Yangi O'zbekiston tarixi [Matn]: O'quv qo'llanma / O.S.Artikbayev, Ya.A.Turdimuratov. – Toshkent: "Zamon poligraf", 2023.
5. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

10-Mavzu: MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDAGI MA'NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOT

REJA:

1. Milliy istiqlol g'oyasi va mafkuraviy masalalar.

2. Mustaqillik yillarida buyuk ajdodlar va tarixiy shaxslarga bo'lgan e'tibor. Madaniyat va san'at sohasining rivojlanishi.

3. Yangi O'zbekistonning uchinchi renessans tomon tutgan yo'li.

4. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati

5. Amaliy san'at, rassomchilik, teatr va kino san'ati

Tayanch so'z va iboralar: *Renessans, o'zbek tili, ma'naviy meros, milliy qadriyatlar, ma'naviyat, buyuk siymolar tavallud sanalari, islom dini, milliy an'analar, milliy istiqlol g'oyasi, madaniyat, san'at, sport, kino, teatr, adabiyot, musiqa, besh tashabbus, millatlararo munosabatlar, dinlararo bag'rikenglik o'zlikni anglash, ajdodlar merosi.*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O'zbekiston tarixida qaysi asrlarda renessanslar sodir bo'lgan?
2. Ma'mun akademiyasi qayerda tashkil etilgan?
3. Mustaqillik yillarida milliy qadriyatlarimizni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
4. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning bugungi kundagi ahamiyati nimada deb bilasiz?
5. Qaysi buyuk siymolarning tavallud yubelejlari keng nishonlandi?
6. Sport borasida qo'lga kiritilgan yutuqlarimiz haqida nimalar bilasiz?
7. Istiqlol yillarida adabiyot qanday rivojlandi?
8. Mustaqillikdan keyin diniy qadriyatlarni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
9. Prezidentimiz tomonidan ilgari surgan Beshta tashabbus haqida nimalarni bilasiz?
10. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini ayting.
11. Istiqlol yillarida teatr va kino san'ati qanday rivojlandi?
12. Respublikada diniy erkinlikni ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirilmoqda?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Yunusova X.E. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma'naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.
2. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.
3. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
4. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021. - 186

bet.

5. Murtazayeva R.H. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
6. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
7. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

11-Mavzu: O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TA'LIM SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR

REJA:

1. Mustaqillikning ilk yillarida ta'lim tizimidagi o'zgarishlar
2. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rnini va roli
3. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi yangi tahrirdagi qonuni

Tayanch so'z va iboralar: *"Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, ta'lim, maktab ta'limi, oliy ta'lim, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, oliy ta'limdagi islohotlar, ta'lim va tarbiya, ilm-fan, kredit-modul tizimi.*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Istiqloлга endi erishgan O'zbekistonda ta'lim tizimi qanday ahvolda edi?
2. Ta'lim tizimini rivojlantirishning jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati nimada?
3. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi haqida nimalarni bilib oldingiz?
4. Mustaqillik yillarida ta'lim tizimida qanday muhim ishlar amalga oshirildi?
5. 2020 yilda yangi qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning oldingilaridan farqli jihatlarini ayting.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga

- quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlari ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
 4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
 5. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
 6. Yunusova X.E. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma'naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.
 7. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.
 8. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
 9. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
 10. Murtazayeva R.H. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
 11. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024
 12. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

12-Mavzu: O'ZBEKISTON VA JAHON HAMJAMIYATI

REJA:

1. O'zbekistonning tinchliksevar tashqi siyosati asoslari va uning jahon hamjamiyati tomonidan tan olinishi. O'zbekistonning MDHdagi o'rni va mavqeining oshib borishi
2. O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari
3. O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi va Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari

Tayanch so'z va iboralar: *Tashqi siyosatining asosiy tamoyillari, O'zbekiston va BMT munosabatlari, tashqi iqtisodiy aloqalar, diplomatik munosabatlar, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi, O'zbekiston va Markaziy Osiyo, Yevropada xavfsizlik va*

hamkorlik tashkiloti, O'zbekiston va Osiyo mamlakatlari o'rtasidagi aloqalar, Shanxay hamkorlik tashkiloti, O'zbekiston va AQSh, O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari munosabatlari

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. O'zbekistonning tashqi siyosati konsepsiyasi qanday tamoyillarga asoslanadi?
2. O'zbekiston va BMT aloqalari haqida nimalarni bilasiz?
3. O'zbekiston Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligida qanday o'rin tutadi?
4. O'zbekistonning Rossiya Federatsiyasi bilan o'zaro munosabatlari haqida so'zlang.
5. O'zbekistonning tashqi siyosatida Markaziy Osiyo qanday o'rin egallaydi?
6. O'zbekiston va Qozog'istonning o'zaro aloqalari haqida so'zlang.
7. Yevropa mamlakatlari bilan hamkorlik aloqalari haqida so'zlang.
8. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari qay darajada rivojlanmoqda?
9. O'zbekiston va ShHT aloqalari haqida nimalarni bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
5. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
7. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
8. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
9. R.H. Murtazayeva O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.
10. G'afforov Ya. Xalqaro tashkilotlar hamkorligi. 1-2-qism. – Toshkent, 2021.
11. O.Q. Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
12. R.H. Murtazayeva, A.A. Yermetov, A.A. Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.

13. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор.
М.А.Рахимов. - Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2018.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

13-Mavzu: YANGI O‘ZBEKISTON IJTIMOIIY-SIYOSIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTIDA RO‘Y BERAYOTGAN O‘ZGARISHLARNING XALQARO REYTING VA INDEKSLARDA AKS ETISHI.

Reja:

1. O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o‘rni va nufuzining ortib borishi
2. O‘zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslar bo‘yicha samaradorlikni oshirish borasidagi olib borilayotgan chora-tadbirlar.
3. O‘zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslardagi rolini oshirishning ahamiyati.
4. Hukumat tomonidan amalga oshirilgan ishlarning mazmun mohiyati.

Tayanch so‘z va iboralar: Indeks, xalqaro reyting, logistika, huquq samaradorligi, “Inson kapitali”, “Elektron ishtirok” va “Telekommunikasiya infratuzilmasi”.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Xalqaro reyting va indekslarning mamlakat uchun ahamiyati nimada?
2. O‘zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi masalasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
3. O‘zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi uchun qanday ishlar olib borilayapti?
4. Elektron hukumat haqida qanday tushunchaga egasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.

3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'nfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiligiga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.
5. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
6. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
7. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
8. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
9. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
10. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
11. O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
12. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
13. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Methodist nashriyoti, 2023.
14. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). –Ташкент: NIF MSH, 2024

14-Mavzu: YANGI O'ZBEKISTONDA PREZIDENT SH.M.MIRZIYOYEV RAHBARLIGI VA TASHABBUSI OSTIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLAR

REJA:

1. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining hayotga joriy etilishi va natijalari

2. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining mazmun mohiyati va ustuvor yo'nalishlari

3. O'zbekiston Respublikasi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining umumxalq tomonidan qabul qilinishi (2023 yil 30 aprel)

Tayanch so'z va iboralar: *Yangi O'zbekiston, Harakatlar strategiyasi, 2017-2021 yillar, davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirish, iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish, ijtimoiy sohani rivojlantirish, xalq bilan muloqot, virtual va xalq qabulxonalari, Taraqqiyot strategiyasi, 100 ta maqsad, 7 ta ustuvor yo'nalish, milliy tiklanishdan - milliy yuksalish sari*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo‘nalishni o‘z ichiga oladi?
2. Davlat va jamiyat tizimini isloh qilishda nimalarga e‘tibor beriladi?
3. Harakatlar strategiyasining to‘la bajarilishi qisqa qilib ifodalanganda qanday natijalarga olib keldi?
4. Taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo‘nalishlari nimalardan iborat?
5. Taraqqiyot strategiyasida ko‘zda tutilgan maqsadlar haqida nimalarni bilasiz?
6. Harakatlar strategiyasining ilmiy-nazariy asoslari va xususiyatlari nimalardan iborat?
7. O‘zbekiston Respublikasining Yangi Konstitutsiyasi qabul qilinishining ahamiyati nimada?
8. O‘zbekiston Respublikasining Yangi Konstitutsiyasida inson huquqlari masalasida qanday o‘zgartirishlar kiritildi?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma’nfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bag‘ishlangan tantanali marosimidagi ma’ruzasi. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O‘zbekiston. 2017.
5. Mirziyoyev Sh. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To‘ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2022.
6. Usmonov Q. O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
7. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
8. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.
9. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
10. A.A.Insopov. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
11. O.Q.Alimardonov. O‘zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo‘nalishlari (o‘quv qo‘llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
12. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.

13. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
14. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). – Ташкент: NIF MSH, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

15-Mavzu: YANGI O‘ZBEKISTONDA XALQCHIL VA INSONPARVAR DAVLAT QURISHNING IJTIMOIIY-SIYOSIY AHAMIYATI

REJA:

1. Virtual qabulxonalarning ochilishi-xalq bilan muloqotning yo‘lga qo‘yilishi.
2. Xalqchil va insonparvar davlat qurishda sud huquq tizimida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarning o‘rni
3. Ta’lim tizimi, sog‘liqni saqlash, turizm, sport va boshqa sohalardagi tub o‘zgarishlar

Tayanch so‘z va iboralar: *virtual, xalqchilik, sud-huquq tizimi, qabulxonalar, Parij olimpiadasi.*

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Virtual qabulxona va Xalq qabulxonalarining vazifalari nimalardan iborat?
2. Ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar haqida nimalar berasiz?
3. Oxirgi yillarda oliy ta’lim sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshirildi?
4. Yangi O‘zbekistonda sport borasida erishgan yutuqlar borasida nimalarni bilasiz?

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Usmonov Q. O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.
2. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. Mas’ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.
3. Rasulova N. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. 1-qism. - Toshkent, 2021.

4. N.Oblamurodov. F.Tolipov. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2022.
5. A.A.Insopov. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllanishi va rivojlanish tarixi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Universitet. 2023.
6. O.Q.Alimardonov. O'zbekistonning eng yangi tarixi: tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishlari (o'quv qo'llanma). - Toshkent, FAST SUPPORT AND RESULT, 2023.
7. R.H.Murtazayeva, A.A.Yermetov, A.A.Odilov va boshq. O'zbekistonning eng yangi tarixi. - Toshkent, 2024.
8. Д.М.Иноятова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие для вечерних отделений). - Ташкент: Metodist nashriyoti, 2023.
9. К.Д.Саипова. Новейшая история Узбекистана (учебное пособие). – Ташкент: NIF MSH, 2024

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

**3.4. MUSTAQIL
TA'LIM BO'YICHA
O'QUV
MATERIALLARI**

**“O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanidan rejalashtirilgan talabalar
mustaqil ta’limining kalendar tematik rejasi**

Mustaqil ta’lim (MT)		
1.	IX-XII asrlarda mamlakatimiz hududida ro‘y bergan madaniy uyg‘onish (Renessans).Buyuk allomalarning jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasi	
2.	Jaloliddin Manguberdi - Vatan himoyachisi	
3.	Amir-Temur buyuk davlat arbobi	
4.	Mirzo Ulug‘bek - davlat arbobi va buyuk olim	
5.	Jadid ma’rifatparvarlarining o‘lka ijtimoiy-ma’naviy hayotida tutgan o‘rni (Munavvar Qori, Fitrat, Behbudiy, Avloniy va boshq.)	
6.	“Qayta qurish” yillarida O‘zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat	
7.	O‘zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o‘zgarishlar mazmun va mohiyati	
8.	Mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi tizimida amalga oshirilgan islohotlar	
9.	Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ma’naviy o‘zgarishlar	
10.	O‘zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati	
11.	Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligi va sanoat sohasidagi o‘zgarishlar	
12.	Yangi O‘zbekistonda inson haq-huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi	
13.	Yangi O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida ro‘y berayotgan o‘zgarishlarning xalqaro reyting va indekslarda aks etishi	
14.	O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik aloqalari	
15.	O‘zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta’minlashdagi o‘rni	

3.5. FAN BO‘YICHA GLOSSARIY

(o‘zbek, rus, ingliz
tillarida)

Atamaning o‘zbek tilida nomlanishi	Atamaning rus tilida nomlanishi	Atamaning ingliz tilida nomlanishi	Atamaning ma’nosi
Agrar siyosat	Аграр siyosat	Agrarian policy	Davlatning qishloq xo‘jalik sohasidagi faoliyati bo‘lib, u qishloq xo‘jaligini, yer mulkchiligini va h. k.rivojlantirish yo‘llari masalalarini hal qilishga qaratilgan iqtisodiy siyosatning bir turi
Agrosanoat majmuasi	Агропром ышленный комплекс	Agro-industrial complex	qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish, saqlash, qayta ishlash va iste’molchilarga yetkazish bilan shug‘ullanuvchi xo‘jaliklar yaxlitligi
Avtoritarizm	Авторитар изм	Authoritari anism	(lot.auktoritas - hokimiyat) – davlatni idora qilish usuli. Avtoritarizm siyosiy hokimiyat hukmdor shaxsning yoki yetakchining siyosiy irodasi va qarorlari asosida amalga oshiriladi. Avtoritarizm siyosiy hokimiyat shakli sifatida avtorkariya va diktatura bilan uyg‘unlashib ketadi. Atama Frankfurt maktabi vakillari tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan. Avtoritarizm haqiqiy demokratiyaning yo‘qligini anglatadi
Asr	Бек	Century	(arab. – davr, vaqt) – yuz taqvim yili (kalendar yil)ga teng vaqt oralig‘i; mas., XX1asr 2001- yil 1-yanvardan 2100 -yil 31-dekabrgacha davrni o‘z ichiga oladi
Avtonomiya	АВТОНОМИЯ	Autonomy	(yunon.Autos – o‘zim, nomos- qonun), muxtoriyat – mamlakat tarkibidagi biror hududning Konstitutsiya bilan kafolatlangan o‘z-o‘zini boshqarish huquqi
Barqarorlik	Устойчиво сть	Sustainabili ty	(ijtimoiy jamiyatdagi) – tinchlik, osoyishtalik va ijtimoiy mehnat muhiti qat’iy, uzil-kesil hamda mustahkam o‘rnatilgan muhim sharoit. Barqarorlik har qanday bunyodkorlik faoliyatining zamini va zaruriy shartidir. Insoniyatning shu kunlargacha kechirgan tarixi – barqarorlik va beqarorlikdan (ya’ni sinfiy, harbiy, qabilaviy va guruhviy qarashlar, to‘qnashuvlar, shafqatsiz urushlar

			sahifalaridan) tarkib topgan
BMT (Birlashgan Millatlar Tashkiloti)	ООН (Организац ия Объединенн ых Наций)	UN (The United Nations)	xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash hamda mustahkamlash, shuningdek davlatlar o'rtasida tinch hamkorlik qilish maqsadida suveren davlatlarning ixtiyoriy birlashuvi asosida tuzilgan xalqaro tashkilot. BMT Nizomi 1945 yil iyunida San-Fransiskoda bo'lib o'tgan konfyeryentsiyada 50 davlat vakillari tomonidan imzolangan va 1945 yil 24 oktyabrda kuchga kirgan (bu sana BMT kuni sifatida nishonlanadi).
Bozor iqtisodiyoti	Рыночная экономика	Market economy	jamiyat taraqqiyotini tezlashtiruvchi iqtisodiy aloqalar majmui. Bozor iqtisodiyotining mohiyati shundan iboratki, u barcha jamiyat a'zolarini ishlab chiqarish va iste'mol orqali doimiy hamda to'xtovsiz musobaqaning ishtirokchilariga aylantiradi, shu boisdan bozor iqtisodiyoti ishlab chiqarishning kun sayin takomillashuviga, mahsulot sifatining yaxshilanib borishiga, miqdorining esa ko'payishiga sababchi bo'ladi. Bozor iqtisodiyoti xalqning, ommaning ijodiy va mehnat imkoniyatlarini yuzaga chiqarib, tadbirkorlik va ishbilarmonlikka yo'l ochadi, mulkka egalik qilish qoidalarini takomillashtiradi, unga turtki beradi
Bozor infratuzilmasi	Инфраструктура рынка	Market infrastructure	tovar va xizmatlarning ishlab chiqaruvchidan iste'molchiga yetkazib berilishini ta'minlashga qaratilgan tarmoqlar va faoliyat sohalari yig'indisidan iborat. Bozor infrastrukturasining rivojlanishi mablag'larning iqtisodiyotda aylanishining tezlashuviga, yangidan yaratilgan mahsulotlar realizatsiyasini tezroq amalga oshirilishini ta'minlashga xizmat qiladi
Vatan	Родина	Homeland	(arabcha "vatan"-ona yurt)-kishilarning yashab turgan, ularning avlod va ajdodlari tug'ilib o'sgan joyi, hududi, ijtimoiy muhiti, mamlakati.

Vatanparvarlik	Патриотизм	Patriotism	kishining o'zi tug'ilib o'sgan, kamol topgan joy, zamin, o'lkaga bo'lgan mehr-muhabbatini, munosabatlarini ifoda etadigan ijtimoiy va ma'naviy-axloqiy xislatlari, fazilatlaridir
Viloyat	Провинция	Province	1.Mamlakatning poytaxtdan yiroqdagi cheka o'lkasi; 2.Yirik ma'muriy-hududiy bo'linma
Davlatchilik	Государственность	Statehood	bosh siyosiy hokimiyat va unga bo'ysinuvchi boshqaruv tizimi bo'lib, bu tizim jamiyatning barcha, ya'ni siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarini o'z ichiga oladi. Davlatchilik azaliy va abadiy mavjudlik emas
Diktatura	Диктатура	Dictatorship	(lot. diktatura – cheklanmagan hokimiyat) – davlat hokimiyatini nodemokratik usullar bilan amalga oshirish tizimini ifodalovchi tushuncha, avtoritar yoki totalitar rejim. Diktaturaga asoslangan siyosiy rejimda hokimiyat bir shaxs – diktator yoki bir necha shaxslarning qo'lida markazlashadi, siyosatda zo'rovonlik va terror kuchayadi
Davlat madhiyasi	Национальный гимн	National Anthem	(yunoncha “hymnos”-madhiya, maqtovdashulasi) - tantanali kuy va ashula, mamlakat yakdilligi timsollaridan biri, dasturiy xarakterdagi tantanali qo'shiq, vatanni, davlatni, tarixiy voqealarni, ularning qahramonlarini sharaflaydigan she'riy-musiqaviy asar, davlat ramzlaridan biri.
Davlat ramzlari	Символы приглашения	State symbols	davlat mustaqilligining shartli ravishda belgilovchi tashqi belgi, nishona yoki timsollardir. Bular muayyan davlatning bayrog'i, gerbi, milliy valyutasi va madhiyasidir. Ular mazkur davlatning tuzumini, xalqning tabiati-mentalitetini, iqtisodiy asoslarini va boshqa muhim belgilarini anglatadi
Davlat tili	Государственный язык	State language	tegishli davlatdagi umumiy rasmiy til
Demokratiya	Демократия	Democracy	(qadimiy yunon tilida “demos”-xalq va

	я		“kratos”- hokimiyat)-“xalq hokimiyati” degan ma’nosini anglatadi. Fuqarolarning ozodligi va tengligi prinsiplarini e’lon qilishga asoslangan siyosiy tuzum formasi
Demografiya	Демографи я	Demograph ia	(yunon. demos – xalq va grafo – yozaman, tasvirlayman) – aholi, nufus haqidagi fan. Demografiya – ijtimoiy, iqtisodiy, biologik, geografik omillar, sabab va shart-sharoitlar asosida aholi dinamikasi, migratsiyasi, o’rnashuvi, strukturasi qonuniyatlarini o’rganuvchi ijtimoiy-gumanitar fan hisoblanadi
Geosiyosat	Геополити ка	Geopolitics	davlatlar tashqi siyosatni amalga oshirishga geografik omillar (davlat egallab turgan hududning qulayligi yoki noqulayligi, katta yoki kichik ekanligi, dengizga yaqinligi, tuproqning serhosilligi, tog’ va dasht-cho’llarning ko’p-kamligi va hokazolar) alohida urg’u berish
Jamiyat	Социум (общество)	Society	(arab.- umumiy) – borliqning alohida shaklini ifodalaydigan falsafiy tushuncha, odamlar uyushmasining maxsus shakli, kishilar o’rtasida amal qiladigan ko’plab munosabatlar majmui. Jamiyat – murakkab bir butun ijtimoiy organizm (tizim) bo’lib, kishilar faoliyati jarayonida ular o’rtasida amal qiladigan axloqiy, diniy, siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, mafkuraviy va hokazo munosabatlarning, tarixan tarkib topgan oila, din, davlat, axloq va shu kabi ijtimoiy institutlarning majmuidir
Jadidchilik	Джадидизм	Jadidism	(arabcha “jadid”-yangi)-yangilanish, yangi zamonaviy maktab, matbaa, milliy taraqqiyot usullari, yo’llari tarafdorlarining umumiy nomi.
Istiqlol	Независим ость	Independen ce	(arabcha «istiqlol»-ko’tarilish, qaddini rostdash, o’sish, yuqori joyga erishish)-har bir inson, jamoa, davlat, millatning rivojlanishi uchun zarur erkinlik sharoiti.
Konstitutsiya	Конституц ия	Constitutio n	(lotincha «sonstituio»-tuzilish, tartib)-davlatning asosiy Qonuni bo’lib, ijtimoiy va davlat tuzumining asoslarini, davlat organlari sistemasini, ularning tuzilish va

			faoliyat tartibini, fuqarolarning huquq va burchlarini belgilab beradi.
Integratsiya	Интеграция	Integration	(lot. integer-butun) – 1) ayrim qism va elementlarni bir butunga birlashtirish; 2) turli mamlakatlarning birlashmalari, tor doiradagi iqtisodiy-siyosiy guruhlar qo‘shilishi. Integratsiyaning shakllari turlichadir: ilmiy, siyosiy, iqtisodiy, madaniy, xalqaro va h.k.
Ijtimoiy siyosat	Социальная политика	Social policy	1) daromadlarni taqsimlashda iqtisodiyot qatnashuvchilari o‘rtasida tengsizlik natijasida vujudga keladigan ziddiyatlarni bartaraf etishga qaratilgan davlatning chora-tadbirlaridan iborat; 2) bu davlatning daromadlar taqsimotidagi tengsizlikni iqtisodiyot qatnashuvchilari o‘rtasidagi ziddiyatlarni bartaraf qilishga yo‘naltirilgan siyosat; 3) davlatning daromadlar taqsimotidagi tengsizlikni yumshatishga va bozor iqtisodiyoti qatnashuvchilari o‘rtasidagi ziddiyatlarni bartaraf etishga qaratilgan tadbirlari
Ma’rifat	Enlightenment	Просвещение	(arabcha «arafa»-«bilmoq» so‘zidan)-ta’lim-tarbiya, iqtisodiy, siyosiy, falsafiy, diniy g‘oyalar majmui asosida kishilarning ong-bilimini, madaniyatini o‘stirishga qaratilgan faoliyat.
Millat	Нация	Nation	(arabcha «millat»-xalq)-kishilarning yagona tilda so‘zlashishi, yaxlit hududda istiqomat qilishi, mushtarak iqtisodiy hayot kechirishi, umumiy madaniyat va ruhiyatga ega bo‘lishi asosida tarixan tashkil topgan barqaror birligi
Islomiy davlat	Исламское государство	Islamic state	islom dini qonunchiligi bo‘lgan shariat asosida faoliyat ko‘rsatadigan davlat
Milliylik	Национальность	Nationality	tarixan tashkil topgan barqaror ijtimoiy-etnik birliklarni, ya’ni millatlar va elatlarni boshqa ijtimoiy birliklardan, masalan, ijtimoiy sinflardan farqlovchi tomonlar, xususiyatlar, ma’naviy, ruhiy va madaniy qirralar hamda tafovutlar majmui.

Diplomatiya	Дипломатия	Diplomasy	davlatning tashqi siyosatini belgilab beruvchi xalqaro munosabatlarning amaliy usullari va amaliyoti, davlat ular yordamida o'z tashqi siyosatini amalga oshiradi
Inqiroz	Кризис	Desline	1) kelishmovchiliklar, salbiy hodisalar va tendensiyalar bir-biri bilan bog'liq bir holatdan ikkinchi holatga o'tish. 2) biror narsaning jiddiy yetishmasligi, biror holatdagi jiddiy qiyinchilik; 3) manfaatdor tomonlarning asosiy boyliklari, manfaati va maqsadlariga jiddiy xavf yuzaga keltiradigan davlat ichidagi yoki xalqaro vaziyat; 4) haroratning keskin pasayishi va kasallikning barcha belgilarining yo'qolishi va bu bilan bog'liq bo'lgan kasallik davomidagi o'zgarish
Islohot	Реформа	Reform	progressiv o'zgarish, mavjud bo'lgan yo ijtimoiy tuzumni asosi saqlangan holda biror-bir tomondan jamiyat hayotini qayta qurish
Iqtisodiy inqiroz	Экономический кризис	Economical desline	ishlab chiqarishning keskin suratlarda pasayishi, ishlab chiqarish quvvatining to'la emasligi, ishsizlikning o'sishi, pul-kredit va valyuta-moliya sohasining izdan chiqishi va shu tufayli yuzaga keladigan ayanchli holat
Kampaniya	Кампания	Campaign	ma'lum bir vaqt oralig'ida yuzaga kelgan muhim vazifalar munosabati bilan mavsumlar, saylovlar va boshqalarning sezilarli darajada o'zgargan shartlari, o'ziga xosliklarini o'z ichiga olgan holda o'tkaziladigan faoliyat, ish
Tarixiy xotira	Историческая память	Historical memory	milliy g'urur va iftixor hissining zaminlaridan biri
Ombudsman	Омбудсмен	Ombudsman	(shvedcha «ombutsman») - hukumat idoralari faoliyatini taftish,
Turkiston	Turkistan	Turkistan	ona-Vatanimizning azaliy mo'tabar nomi. Qadimgi turkiy, pahlaviy, xitoy, arab, yahudiy, gurji, arman, qaroim, yunon, lotin, slavyan va boshqa yozma manbalarda yurtimiz shu nom bilan atalgan

Milliy davlatchilik	Националь ная государств о	National state	muayyan millatning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy qadriyatlariga, manfaatlariga asoslangan, jamiyatning ijtimoiy-tarixiy rivoji natijasida shakllangan davlatning bir shakli
Milliy o'z-o'zini anglash	Националь ное самосознан ие	National self understand	har bir millat (elat)ning o'z-o'zini real sub'ekt, muayyan moddiy va ma'naviy boyliklarning egasi, yagona til, urf-odatlar, an'analar, qadriyatlar va davlatga mansubligini, manfaatlar hamda ehtiyojlar umumiylikini tushunib etishiga aytiladi
O'zbekiston Prezidenti	Президент Узбекистан а	Prezident of Uzbekistan	O'zbekiston davlat boshqaruvi shakliga ko'ra, prezidentlik respublikasi, parlament respublikasi va aralash respublikaga xos xususiyatlarni o'zida mujassamlashtirgan
O'rta Osiyo	Центральн ая Азия	Central Asia	O'rta Osiyo hududi o'rta asrlarda Movarounnahr, XIX asrning ikkinchi yarmi va XX asr boshlarida (1924 yilda milliy-davlat chegarasi o'rnatilishiga qadar) Turkiston deb atalgan. Sobiq sovet tuzumi davrida esa O'rta Osiyo va Qozog'iston respublikalari deb atalgan (sababi Qozog'istonning chegaralari sharqi-shimolda O'rta Sibirga, g'arbda O'rol tog'lariga va Volga daryosining etaklarigacha cho'zilib borardi, ya'ni qisman Yevropa qit'asiga mansub edi) SSSR parchalanib, uning tarkibida bo'lgan Tojikiston, Turkmaniston, O'zbyekiston, Qirg'iziston va Qozog'iston mustaqil davlatlarga aylangandan so'ng, tarixi, madaniyati, hududi, ko'p jihatdan tili umumiy bo'lgan bu mamlakatlarni biriktiruvchi, ularni bir-biriga jipslashtiruvchi yangi va istiqbolli omillar paydo bo'ldi va «O'rta Osiyo va Qozog'iston» tushunchasi o'rnini «Markaziy Osiyo» tushunchasi egalladi
Innovatsiya	ИННОВАЦИИ	Innovation	(ingl.— kiritilgan yangilik, ixtiro) ilg'or texnologiya, boshqarish va boshqa sohalardagi yangiliklar va ularning turli sohalarda qo'llanishi

Fuqarolik jamiyati	Гражданское общество	Civil society	Huquq va demokratiyaga asoslangan ijtimoiy hayotning zarur oqilona usuli; insonga uning iqtisodiy, siyosiy va madaniy hayoti shakllarini erkin tanlash kafolatlanadigan, qonun ustuvorligi va inson huquqlari hamda erkinliklari qaror topadigan, ko'p partiyaviylik, siyosiy institutlar, mafkura va fikrlarning xilmaxilligi ta'minlanadigan hamda o'zini-o'zi boshqarish organlarining mavqei baland bo'lgan ijtimoiy tuzum.
Elita	Элита	Elite	(fr. elite - eng sara) - har qanday ijtimoiy tuzilmaning boshqaruv, madaniyat, fanni rivojlantirish funksiyalarini amalga oshiruvchi oliy, imtiyozli qatlami. Elita haqidagi nazariyalar dastavval Platon, Nitshe qarashlarida bayon qilingan bo'lib, XX asr boshlarida V.Pareto, G.Moska, Mixels ta'limotlarida tizimli bir ko'rinishga ega bo'ldi
Integratsiya	Интеграция	Integration	(lot. – tiklash, to'ldirish) ayrim qismlarni, elementlarni qo'shib birlashtirishni ifodalovchi tushuncha. Fanlarning yaqinlashishi va o'zaro bog'lanish jarayoni.
Konvertatsiya	Преобразование	Conversion	(lot. convertatio – o'zgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs bo'yicha boshqa xorijiy valutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.
Konsepsiya	Концепция	Concept	biror sohani rivojlantirishga qaratilgan keng qamrovli loyiha yoki qarashlar majmui
Sanksiya	Санкция	Sanction	huquqshunoslikda huquqbuzarga nisbatan qo'llaniladigan va uning uchun muayyan oqibatlar keltiruvchi chora
Partiya	Партия	Party	(lot.partio – bo'lak, qism) g'oyaviy jihatdan maslakdosh, manfaatlari bir bo'lgan kishilar guruhidan iborat, muayyan ijtimoiy guruh yoki qatlamlarning manfaatlarini himoya qiluvchi siyosiy tashkilot.
Pul krediti siyosati	Политика кредитован	Politics is called credit	davlat tomonidan iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida pul muomalasini

	ия денег		tashkil etish barqarorligi uchun amalga oshiriladigan barcha chora tadbirlar majmui
Modernizatsiya	Модернизация	Modernization	(modern – zamonaviy) yangilanish, zamonaviy; davlat, jamiyat, iqtisodiyot, texnologiya va boshqa sohalarning yangilanishi, yangi uslublar, ixtirolarning qo'llanishi asosidagi o'zgarishlar.
Avf etish	Прощение	Forgiveness	sud hukmi bilan jazo tayinlangan biror shaxsni jinoiy javobgarlikdan ozod qilish yoki berilgan jazoni yengillashtirish. Odatda, afv davlat boshlig'ining qarori bilan amalga kiritiladi
Sessiya	Сессия	Session	(lot. sessio – majlis, yig'ilish) ish, mashg'uloti davriy ravishda amalga oshiriladigan vakolatli organlarning, sud yoki jamiyatlarning ish, yig'ilish o'tkazadigan davri
Strategiya	Стратегия	Strategy	ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishning bosh yunalishi, barcha sa'y-harakatlarning poydevori, davlat va jamiyat hayotidagi tub burilish davri uchun xos bo'lgan boshkaruv san'ati mazmunini ifoda etadi.
Suverenitet	Суверенитет	Sovereignty	(fransuzcha «souverainite» - mustaqillik; oliy hokimiyat) – quyidagi mazmunlarda ishlatiladi: 1. Davlat suvereniteti-hozirgi davlatshunoslik fanida davlatning ichki va tashqi siyosatdagi to'la mustaqilligi sifatida talqin qilinadi. 2. Xalq suvereniteti xalqning to'la hukmronligi, xalq hokimiyati, xalq boshqaruvi ma'nolarini anglatadi
Deputat	Депутат	Deputet	(lot. deputatus – vakil qilingan, yuborilgan) vakolatli davlat organiga saylangan kishi, vakil

**IV. FAN BO‘YICHA
O‘TKAZILADIGAN
ATTESTATSIYALAR
UCHUN SAVOLLAR**

4.1. 1-OB uchun og‘zaki savollar (150 ta)

1. Sovetlar hukmronligi davrida vatanimiz tarixi qanday davrlarga bo‘lib o‘rganilgan?
2. Tarixnavis olimlar O‘zbekiston tarixini qanday qismlarga bo‘lib o‘rganishni taklif qilishadi?
3. Akademik A.Asqarov O‘zbekiston tarixini qanday qismlarga bo‘lishni taklif qiladi?
4. O‘zbekistonning eng yangi tarixida Islom Karimov qanday o‘rin tutadi?
5. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari nimalardan iborat?
6. Sh.M.Mirziyoyevning ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va sabablari to‘g‘risidagi fikrlari haqida gapirib bering.
7. Sizningcha yuksak intellektual salohiyatli, ma’naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi tarixining tutgan o‘rni qanday?
8. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fani nechanchi yildan ta’lim tizimiga kiritildi va bunga sabab nima?
9. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining nazariy – uslubiy asoslari nimadan iborat?
10. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘qitishning ahamiyati nimada?
11. XX asrning 70-80 yillarida SSSRda iqtisodiyotida qanday vaziyat yuzaga keldi?
12. Qanday sabablar SSSRni inqirozli vaziyatga olib keldi?
13. “Qayta qurish” siyosati deganda nimani tushunasiz?
14. Nima uchun “qayta qurish” siyosati barbod bo‘ldi?
15. “Paxta ishi” nima, uning oqibatlarini bilasizmi?
16. “Kadrlar to‘dasi” deganda nimani tushunasiz?
17. “Kadrlar to‘dasi” respublikada qanday bedodliklarni amalga oshirdi?
18. O‘zbekiston ekologiyasining buzilishiga nima sabab bo‘ldi?
19. Farg‘ona fojealari haqida nimalarni bilasiz?
20. O‘zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimov faoliyati haqida qanday ma’lumotlarga ega bo‘ldingiz?
21. Nima sababdan Ittifoqdosh respublikalar SSSR tarkibidan chiqib boshladilar?
22. 1991 yil 19 -21 avgust kunlari Moskvada qanday voqealar sodir bo‘ldi?
23. Suverenitet, referendum so‘zlarining ma’nosini bilasizmi?
24. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991- yil 31- avgustda bo‘lgan sessiyasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
25. O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to‘g‘risidagi Oliy Kengash Bayonoti haqida so‘zlab bering.
26. Qanday vaziyatda O‘zbekiston o‘z mustaqilligini e’lon qildi?
27. Mustaqil O‘zbekiston davlatini dastlab qaysi davlatlar tan oldi?
28. 1991-yil 29-dekabrda referendum natijalari haqida nima bilasiz?
29. O‘zbekistonning o‘z mustaqilligini mustahkamlashda Islom Karimovning o‘rnini yoritib bering

30. Respublikada Islom Karimovning xotirasini abadiylashtirish uchun qanday ishlar amalga oshirildi?
31. Taraqqiyotning “O‘zbek modeli” deganda nimani tushunasiz?
32. Taraqqiyotning “O‘zbek modeli” nechta tamoyilni o‘z ichiga oladi?
33. Taraqqiyotning o‘ziga xos modellari haqida nima bilasiz?
34. O‘zbekistonning o‘z taraqqiyot yo‘li I. Karimovning qaysi asarlarida bayon qilib berilgan?
35. Yangilanayotgan jamiyatning siyosiy sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshiriladi?
36. Yangilanayotgan jamiyatning iqtisodiy sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshiriladi?
37. Yangilanayotgan jamiyatning ma’naviy sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshiriladi?
38. “Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi”da qanday ustuvor yo‘nalishlar belgilab berilgan?
39. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi tarixiy jarayoni haqida nimalarni bilasiz?
40. O‘zbekiston Respublikasining Davlat ramzlari haqida gapirib bering.
41. Hokimiyatning bo‘linish prinsipi deganda nimani tushunasiz?
42. Parlament deganda nimani tushunasiz?
43. Vazirlar Mahkamasining qanday vakolatlari bor?
44. Oliy Majlis va Vazirlar Mahkamasining funksiyalarida o‘xshashlik bormi?
45. Mustaqil O‘zbekiston tarixidagi Bosh vazirlar to‘g‘risida nimalarni bilasiz?
46. Fuqarolik jamiyati tushunchasi haqida nimalarni bilasiz?
47. Milliy parlamentarizmning eng yangi tariximizdagi umum e’tirof etilgan uchta asosiy davrining o‘ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
48. Qonun ijodkorligi va parlament nazorati tushunchalarining mazmun-mohiyati nimadan iborat?
49. Huquq-tartibot organlari va sud tizimida qanday o‘zgarishlar bo‘ldi?
50. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qanday vakolatlarga ega?
51. 2017-yilgi Prezident Farmonidan so‘ng sud tizimida qanday o‘zgarishlar sodir bo‘ldi?
52. Vazirlar Mahkamasining tarkibi kimlardan iborat?
53. Demokratik huquqiy davlat deganda nimani tushunasiz?
54. Respublikamizda qanday siyosiy partiyalar faoliyat ko‘rsatmoqda?
55. Fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish organlarining faoliyati to‘g‘risida nimalarni bilasiz?
56. Bozor munosabatlarining shakllanishida iqtisodiy islohotlarning ahamiyati nimada?
57. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligida qanday islohotlar o‘tkazildi?
58. Respublikada xususiylashtirish jarayonlari qanday amalga oshirildi?
59. Sanoat ishlab chiqarish sohasida qanday o‘zgarishlar amalga oshirildi?
60. Mustaqillik yillarida avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi haqida nimalarni bilasiz?

61. Valyutaning erkin konvertatsiya qilina boshlanishining qanday ahamiyati bor?
62. Soliq tizimida qanday islohotlar amalga oshirildi?
63. O‘zbekiston bank tizimi haqida nimalarni bilasiz?
64. “Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari haqida ma’lumot bering.
65. Mamlakatimizda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida so‘nggi yillarda qanday o‘zgarishlar amalga oshirildi?
66. Ijtimoiy soha deganda nima tushuniladi?
67. Kuchli ijtimoiy siyosat, aholini ijtimoiy himoyalash, deganda nimani tushunasiz?
68. Istiqlolning dastlabki yillarida aholini ijtimoiy himoya qilish masalsida qanday chora-tadbirlar amalga oshirildi?
69. Sizningcha, ta’lim, madaniyat, ilm-fan, adabiyot, san’at va sport sohalarini rivojlantirishda ko‘proq nimalarga e’tibor berish kerak?
70. Mustaqillik arafasida va undan keyin aholini uy-joy bilan ta’minlash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
71. Harakatlar strategiyasida yoshlarni qo‘llab-quvvatlash borasida qanday tadbirlar amalga oshirilishi belgilangan?
72. Harakatlar strategiyasida aholini ish bilan ta’minlash borasida qanday tadbirlar amalga oshirilishi belgilangan?
73. Harakatlar strategiyasida aholi sog‘lig‘ini saqlash borasida qanday tadbirlar amalga oshirilishi belgilangan?
74. O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi qanday kurash olib borilmoqda?
75. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati nimadan iborat?
76. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
77. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
78. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
79. Iqtisodiy islohotlar. Bozor munosabatlarining shakllanishi.
80. Iqtisodiyotning barqarorlashuvi va rivojlanishi
81. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo‘jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo‘nalishlari. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi.
82. “Harakatlar strategiyasi” yangi taraqqiyot bosqichi.
83. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
84. Harakatlar strategiyasi-ijtimoiy sohani rivojlantirishning asosi.
85. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati.
86. O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmatlari.
87. Beshta tashabbus va uning yuksak ma’naviy madaniyatni ta’minlashdagi o‘rni.
88. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning yangi bosqichlari
89. Mustaqillik yillarida davlat boshqaruv tizimida amalga oshirilgan islohotlarning xususiyatlari

90. Yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda O'rta Osiyo allomalari ilmiy merosining o'rni (allomalar ijodi va faoliyati misolida).
91. O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati (o'zgarish va muammolar).
92. Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari nimalarda namoyon bo'ladi?
93. Fuqarolik jamiyatining vazifalari nimalardan iborat?
94. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmonning qabul qilinishi.
95. 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi ustuvor yo'nalishlari.
96. Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?
97. Harakatlar strategiyasining maqsadi ...?
98. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo'yicha Milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?
99. 2017-2021 yillarda O'zbekiston respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining ikkinchi yo'nalishi qanday nomlanadi?
100. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yo'nalishi qanday masalani nazarda tutadi?
101. Harakatlar strategiyasining uchinchi yo'nalishi qanday nomlanadi?
102. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlarida qanday vazifalar qamrab olingan?
103. Harakatlar strategiyasining to'rtinchi yo'nalishi qanday nomlanadi?
104. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish borasida nimalar deyilgan?
105. Harakatlar strategiyasining beshinchi yo'nalishi qanday nomlanadi?
106. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o'z nomzodini qaysi partiyadan qo'ygan edi?
107. Prezident Sh.M.Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlagan?
108. Mamlakatimizda nechanchi yil "Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili" deb nomlangan edi?
109. Prezident Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
110. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yonalishi qanday masalalarni nazarda tutadi?
111. Sud-huquq tizimida qonuniylilikni yanada mustahkamlashda qanday vazifalar belgilangan?
112. Harakatlar strategiyasi ijtimoiy sohani rivojlantirish ustuvor yonalishlari qamrab olgan masalalarni ayting?
113. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlarining maqsadi nima?
114. O'zbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib o'tgan?
115. O'zbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
116. O'zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?

117. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
118. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo'ljallangan?
119. Yurtimizda korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha qanday ishlar amalga oshirildi?
120. 2017 yil 29 noyabrda "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida" Prezident farmoni qabul qilindi. Bundan maqsad nima edi?
121. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
122. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
123. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
124. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
125. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
126. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
127. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
128. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
129. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
130. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
131. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
132. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
133. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
134. Referendum nima?
135. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
136. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
137. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
138. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
139. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
140. Nima sababdan Ittifoqdosh respublikalar SSSR tarkibidan chiqa boshladilar?
141. 1991 yil 19 -21 avgust kunlari Moskvada qanday voqealar sodir bo'ldi?
142. Suverenitet, referendum so'zlarining ma'nosini bilasizmi?
143. O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1991- yil 31- avgustda bo'lgan sessiyasida qanday hujjatlar qabul qilindi?

144. O‘zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to‘g‘risidagi Oliy Kengash Bayonoti haqida so‘zlab bering.
145. Qanday vaziyatda O‘zbekiston o‘z mustaqilligini e‘lon qildi?
146. Mustaqil O‘zbekiston davlatini dastlab qaysi davlatlar tan oldi?
147. 1991-yil 29-dekabrdagi referendum natijalari haqida nima bilasiz?
148. O‘zbekistonning o‘z mustaqilligini mustahkamlashda Islom Karimovning o‘rnini yoritib bering
149. Respublikada Islom Karimovning xotirasini abadiylashtirish uchun qanday ishlar amalga oshirildi?
150. “Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi”da qanday ustuvor yo‘nalishlar belgilab berilgan?

4.2. 2-OB uchun og‘zaki savollar (150 ta)

1. Mustaqillik yillarida milliy qadriyatlarimizni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
2. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning bugungi kundagi ahamiyati nimada deb bilasiz?
3. Istiqlol yillarida adabiyot qanday rivojlandi?
4. Qaysi buyuk siymolarning tavallud yubeleylari keng nishonlandi?
5. O'zbekistonning birinchi Prezidenti Islom Karimovning milliy-ma'naviy tiklanishimiz borasida qilgan xizmatlar haqida o'z fikringizni bildiring
6. Mustaqillikdan keyin diniy qadriyatlarni tiklash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
7. Prezidentimiz tomonidan ilgari surgan Beshta tashabbus haqida nimalarni bilasiz?
8. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini ayting.
9. Istiqlol yillarida teatr va kino san'ati qanday rivojlandi?
10. Respublikada diniy erkinlikni ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirilmoqda?
11. Istiqlolga endi erishgan O'zbekistonda ta'lim tizimi qanday ahvolda edi?
12. Ta'lim tizimini rivojlantirishning jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati nimada?
13. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi haqida nimalarni bilib oldingiz?
14. Mustaqillik yillarida ta'lim tizimida qanday muhim ishlar amalga oshirildi?
15. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi uchun dastlab nimalarga e'tibor berildi?
16. O'zbekistonda xorijiy mamlakatlarning qays oliy ta'lim muassasalari filiallari ochilgan?
17. Oliy ta'limdagi so'nggi yillardagi yirik o'zgarishlarni ayting.
18. Oliy ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar sizni qoniqtiradimi?
19. So'nggi yillarda Xalq ta'limi tizimida qanday muhim islohotlar amalga oshirildi?
20. 2020 yilda yangi qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning oldingilaridan farqli jihatlarini ayting.
21. Qoraqalpog'iston Respublikasi XX asrda qanday sub'ektlar tarkibida bo'lgan?
22. O'zbekiston va Qoraqalpog'iston o'rtasidagi munosabatlar nima asosida tartibga solinadi?
23. Qoraqalpog'iston Respublikasi Konstitutsiyasi va davlat ramzlari qachon qabul qilingan?
24. Suveren Qoraqalpog'iston respublikasi haqida bosh qomusimizda nimalar deyilgan?
25. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston Respublikasi iqtisodiy taraqqiyoti qanday bo'ldi?
26. Qoraqalpog'iston Respublikasida fan va ta'limning rivojlanishi qanday bo'ldi?
27. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston Respublikasi ijtimoiy taraqqiyotidagi o'zgarishlar haqida qisqacha ma'lumot bering.
28. Orol fojeasining kelib chiqishiga qanday omillar sabab bo'lgan?
29. Orol dengizi atrofidagi ekologik falokat kol'ami haqida nimalarni bilasiz?

30. Orolni qutqarish jamg'armasi faoliyati haqida so'zlang.
31. Ekologik holatni yaxshilash borasida qanday ishlar amalga oshirilmoqda?
32. Konstitutsiyamizda O'zbekistonning tashqi siyosati haqida nimalar deyiladi?
33. O'zbekistonning tashqi siyosati konsepsiyasi qanday tamoyillarga asoslanadi?
34. O'zbekiston va BMT aloqalari haqida nimalarni bilasiz?
35. O'zbekistonning Rossiya Federatsiyasi bilan o'zaro munosabatlari haqida so'zlang.
36. O'zbekistonning tashqi siyosatida Markaziy Osiyo qanday o'rin egallaydi?
37. O'zbekiston va Qozog'istonning o'zaro aloqalari haqida so'zlang.
38. O'zbekiston va Tojikistonning o'zaro aloqalari haqida nimalarni bilasiz?
39. Yevropa mamlakatlari bilan hamkorlik aloqalari haqida so'zlang.
40. O'zbekiston Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligida qanday o'rin tutadi?
41. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari qay darajada rivojlanmoqda?
42. O'zbekistonning AQSh bilan munosabatlari haqida so'zlang.
43. Xalqaro reyting va indeksning mamlakat uchun ahamiyati nimada?
44. O'zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi masalasida qanday hujjatlar qabul qilindi?
45. O'zbekistonni xalqaro reyting va indekslarda joy egallashi uchun qanday ishlar olib borilayapti?
46. "Fitch Ratings", "S&P Global Ratings" xalqaro reyting agentliklari, Jahon banki "Biznes yuritish 2020" yangi yillik hisobotida (Doing Business 2020) O'zbekiston qanday o'rin egalladi?
47. Aholi yuritilayotgan siyosatdan qanchalik rozi bo'lsa, turli reyting va indekslardagi o'rnimiz o'z-o'zidan oshib boraveradi, degan tushunchaga munosabatingiz qanday?
48. Alohida xalqaro reytinglar biriktirilgan tadqiqot institutlaridan qaysilarini bilasiz?
49. "Elektron hukumat" nima?
50. O'zbekistonda elektron hukumatni shakllantirishda qanday amaliy ishlar qilindi?
51. "Elektron hukumat" tizimini rivojlantirishning meyoriy-huquqiy asoslari nimalardan iborat?
52. Elektron hukumatning asosiy prinsiplari nimalar?
53. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichi deganda nimani tushunasiz?
54. Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo'nalishni o'z ichiga oladi?
55. Ijtimoiy sohani rivojlantirish ustuvor yo'nalishi qaysi vazifalarni amalga oshirishni ko'zda tutadi?
56. Davlat va jamiyat tizimini isloh qilishda nimalarga e'tibor beriladi?
57. Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik deganda nimani tushunasiz?
58. Harakatlar strategiyasining to'la bajarilishi qisqa qilib ifodalanganda qanday natijalarga olib keladi?
59. Harakatlar strategiyasining ilmiy-nazariy asoslari va xususiyatlari nimalardan iborat?
60. Virtual qabulxona va Xalq qabulxonalarining vazifalari nimalardan iborat?
61. Yangi O'zbekistonda – yangi saylovlar deganda nimani tushundingiz?
62. Saylov kodeksidagi oxirgi o'zgarishlar haqida nimalarni bilasiz?
63. Demokratik saylovlarning xususiyatlarini aniqlang?

64. Kuchli jamiyat qanday sharoitda shakllanadi va unga nimalar xos?
65. “Kuchli davlatdan - kuchli jamiyat sari” degan tamoyil amalda hayotga joriy etilsa davlat bunday sharoitda qaysi sohalarida faoliyat ko‘rsatadi?
66. I.A.Karimov qachon bir guruh tarixchilar bilan uchralib «Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q» ekanligi haqida fikr bildirdi?
67. O‘zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati tizimida ijro etuvchi tarmoqni aniqlang.
68. O‘zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va benuqson bajarilishini qaysi organ nazorat qiladi?
69. O‘zbekiston xalqi deganda kimlar tushuniladi?
70. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
71. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlarini sanab bering.
72. O‘zbekistonda Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta’minlovchi organi ayting.
73. Mustaqil O‘zbekistonda bozor munosabatlariga o‘tishda bosh islohatchi bu...?
74. Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida mahalliy o‘z-o‘zini boshqarishni ifodalovchi tushunchani aniqlang?
75. Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda mahalliy hokimiyat o‘z-o‘zini boshqarish jamoat organlari shaklida amalga oshiriladi. Bunda Fuqarolar rais (oqsoqol) va uning maslahatchilarini necha yil muddatga saylaydilar?
76. Toshkent shahar va viloyatlar hokimlarini kim tayinlaydi?
77. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan tashkil etilgan “Harakatlar strategiyasi” nechanchi yillarni o‘z ichiga oladi?
78. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan qachon “Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmon qabul qilindi?
79. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tarkibida nechta deputat bor?
80. Oliy Majlis Yuqori palatasi tarkibida nechta deputat bor?
81. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati va Senat a’zosi deputati necha yoshdan kichik bo‘lmasligi kerak?
82. Viloyat xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
83. Shahar, tuman xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
84. 1995 yil sentyabrdagi xalqaro konferensiyada qabul qilingan Nukus deklarasiyasi qaysi muammoga qaratilgan edi?
85. A. Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillargacha tariximizni o‘z ichiga oladi?
86. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasi tashqi siyosatga bag‘ishlangan. Unga ko‘ra O‘zbekiston...davom ettiring.
87. Prezident Sh. M. Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
88. Prezident Sh. M. Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlar edi?

89. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
90. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
91. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
92. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
93. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
94. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
95. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
96. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
97. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
98. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
99. Referendum nima?
100. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
101. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
102. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
103. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
104. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
105. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
106. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini ayting.
107. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini ayting.
108. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini ayting.
109. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini ayting.
110. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini ayting.
111. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
112. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?

113. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
114. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?
115. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?
116. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
117. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
118. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
119. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?
120. I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida ma'naviyatga qanday ta'rif berilgan?
121. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
122. 1993 yilda Sohibqiron Amir Temurga qaysi shaharda haykal o'rnatildi?
123. I.A.Karimov qachon bir guruh tarixchilar bilan uchralik «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q» ekanligi haqida fikr bildirdi?
124. I.A.Karimov qaysi asarida ma'naviyatni bugungi kunda muhim ekanligini bildirib unga keng ko'lamli ta'rif bergan?
125. O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati tizimida ijro etuvchi tarmoqni aniqlang.
126. O'zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va benuqson bajarilishini qaysi organ nazorat qiladi?
127. O'zbekiston xalqi deganda kimlar tushuniladi?
128. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimyatni amalga oshiradi?
129. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi boshlig'i nima deb ataladi?
130. Oliy Majlis Yuqori palata boshlig'i nima deb ataladi?
131. O'zbekiston parlamenti tomonidan ta'sis etilgan inson huquqlari bo'yicha vakili qaysi organ?
132. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlarini sanab bering.
133. O'zbekistonda Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta'minlovchi organi ayting.
134. Mustaqil O'zbekistonda bozor munosabatlariga o'tishda bosh islohatchi bu...?
135. Mustaqil O'zbekiston Respublikasida mahalliy o'z-o'zini boshqarishni ifodalovchi tushunchani aniqlang?
136. Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda mahalliy hokimiyat o'z-o'zini boshqarish jamoat organlari shaklida amalga oshiriladi. Bunda Fuqarolar rais (oqsoqol) va uning maslahatchilarini necha yil muddatga saylaydilar?
137. Toshkent shahar va viloyatlar hokimlarini kim tayinlaydi?
138. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan tashkil etilgan "Harakatlar strategiyasi" nechanchi yillarni o'z ichiga oladi?

139. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan qachon “Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmon qabul qilindi?
140. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tarkibida nechta deputat bor?
141. Oliy Majlis Yuqori palatasi tarkibida nechta deputat bor?
142. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati va Senat a‘zosi deputati necha yoshdan kichik bo‘lmasligi kerak?
143. Viloyat xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
144. Shahar, tuman xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
145. 1995 yil sentyabrdagi xalqaro konferensiyada qabul qilingan Nukus deklarasiyasi qaysi muammoga qaratilgan edi?
146. I.A.Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillargacha tariximizni o‘z ichiga oladi?
147. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasi tashqi siyosatga bag‘ishlangan. Unga ko‘ra O‘zbekiston...davom ettiring.
148. Prezident Sh. M. Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
149. Prezident Sh. M. Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlar edi?
150. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?

4.3. YB uchun og‘zaki savollar (300 ta)

1. O‘zbekistonning eng yangi tarixida Islom Karimov qanday o‘rin tutadi?
2. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari nimalardan iborat?
3. Sh.M.Mirziyoyevning ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikrlari haqida gapirib bering.
4. Sizningcha yuksak intellektual salohiyatli, ma’naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi tarixining tutgan o‘rni qanday?
5. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fani nechanchi yildan ta’lim tizimiga kiritildi va bunga sabab nima?
6. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” o‘quv fanining nazariy – uslubiy asoslari nimadan iborat?
7. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘qitishning ahamiyati nimada?
8. XX asrning 70-80 yillarida SSSRda iqtisodiyotida qanday vaziyat yuzaga keldi?
9. Qanday sabablar SSSRni inqirozli vaziyatga olib keldi?
10. “Qayta qurish” siyosati deganda nimani tushunasiz?
11. Nima uchun “qayta qurish” siyosati barbod bo‘ldi?
12. “Paxta ishi” nima, uning oqibatlarini bilasizmi?
13. O‘zbekistonda Prezidentlik boshqaruvi joriy etilishi.
14. O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e’lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati
15. Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O‘zbekistonda hokimiyatlar bo‘linishi prinsipi.
16. O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanishi. Siyosiy partiyalar. O‘zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar.
17. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.
18. O‘zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar.
19. Mustaqil O‘zbekistonda bozor munosabatlariga o‘tishda bosh islohatchi bu...?
20. Davlat mulkini xususiylashtirish, mulkdorlar sinfining shakllanishi.
21. Iqtisodiyotning agrar sektoridagi o‘zgarishlar.
22. Kuchli ijtimoiy siyosat kontsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
23. Ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo‘naltirilgan aholi bandligi, sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta’minlash
24. Ma’naviy qadriyatlar, milliy o‘zlikni anglashni tiklanishi.
25. Milliy istiqlol mafkurasi, ma’naviyat va ma’rifat jamoatchilik markazini tashkil topishi va uning faoliyati.
26. Milliy istiqlol mafkurasi va tamoyillari.
27. Milliy urf odatlar, qadriyatlar va an’analarning tiklanishi.
28. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish.

29. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar: yutuq va natijalar.
30. Sanoat, avtomobilsozlik sohasini rivojlanishi.
31. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o‘rni. Inson haq-huquqlarini ta‘minlash va himoya qilish
32. O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e‘lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati.
33. O‘zbekistonda iqtisodiy mustaqillik va siyosiy suverenitet uchun amaliy harakatlar.
34. Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi. 1989-yil, iyun. Farg‘onadagi qonli fojealar
35. Tarixiy manbalar va ularning turlari, ahamiyati.
36. Yurtimiz tarixidagi ilk saylov. I.A. Karimovning O‘zbekiston Prezidenti etib saylanishi.
37. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi va O‘zbekistonda unga qarshi qo‘llanilgan chora tadbirlar.
38. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma‘naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikrlari.
39. XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma‘naviy hayotidagi inqirozli holat.
40. Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on siyosati: “Paxta ishi” “O‘zbek ishi” nomli kampaniyalar.
41. I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti.
42. O‘zbekiston davlat mustaqilligining e‘lon qilinishi.
43. Mustaqillik to‘g‘risida Referendum.
44. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo‘lidagi sa‘y-harakatlar.
45. Mustaqil O‘zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida birinchi prezident I.Karimovning tarixiy xizmatlari.
46. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma‘naviy sohadagi ustuvor yo‘nalishlar.
47. O‘zbekiston—bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘li.
48. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati.
49. Davlat ramzlari.
50. Mustaqillik yillarida demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurishning asosiy xususiyatlari. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati.
51. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.
52. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
53. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari.
54. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
55. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
56. Iqtisodiy islohotlar. Bozor munosabatlarining shakllanishi.
57. Iqtisodiyotning barqarorlashuvi va rivojlanishi
58. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo‘jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo‘nalishlari. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi.
59. ”Harakatlar strategiyasi” yangi taraqqiyot bosqichi.
60. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va

rivojlantirilishi.

61. Harakatlar strategiyasi-ijtimoiy sohani rivojlantirishning asosi.
62. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati.
63. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning qayta tiklanishi.
64. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmatlari.
65. Beshta tashabbus va uning yuksak ma'naviy madaniyatni ta'minlashdagi o'rni.
66. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati.
67. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rni va roli.
68. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi.
69. Ta'lim sohasidagi islohotlarning yangi bosqichi.
70. Qoraqalpog'iston Respublikasining tashkil topishi.
71. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston respublikasining iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti.
72. Qoraqalpog'iston Respublikasida xalq ta'limi, fan va madaniyat.
73. Orol fojeasi. Ekologik holatni yaxshilash borasidagi davlat siyosati
74. Mustaqil O'zbekistonning tashqi siyosati asoslari va jahon hamjamiyatiga qo'shilishi.
75. O'zbekiston va BMT aloqalari.
76. Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligining tashkil topishi
77. O'zbekistonning Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari bilan aloqalari.
78. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida hamkorlik aloqalari
79. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari
80. O'zbekistonning AQSh va Yevropa mamlakatlari bilan hamkorligi
81. Harakatlar strategiyasi davlat boshqaruvi yangi konsepsiyasi
82. Yangi O'zbekistonda – yangi saylovlar
83. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichi
84. "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy etish" borasidagi davlat siyosati
85. O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslar bo'yicha samaradorlikning eng muhim ko'satkichlari.
86. Elektron hukumat tushunchasi va mazmun-mohiyati
87. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning yangi bosqichlari
88. Mustaqillik yillarida davlat boshqaruv tizimida amalga oshirilgan islohotlarning xususiyatlari
89. Yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda O'rta Osiyo allomalari ilmiy merosining o'rni (allomalar ijodi va faoliyati misolida).
90. O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati (o'zgarish va muammolar).
91. Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari nimalarda namoyon bo'ladi?

92. Fuqarolik jamiyatining vazifalari nimalardan iborat?
93. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonning qabul qilinishi.
94. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi ustuvor yo‘nalishlari.
95. Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?
96. Harakatlar strategiyasining maqsadi ...?
97. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha Milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?
98. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasining ikkinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
99. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yo‘nalishi qanday masalani nazarda tutadi?
100. Harakatlar strategiyasining uchinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
101. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo‘nalishlarida qanday vazifalar qamrab olingan?
102. Harakatlar strategiyasining to‘rtinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
103. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish borasida nimalar deyilgan?
104. Harakatlar strategiyasining beshinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
105. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
106. Prezident Sh.M.Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlagan?
107. Mamlakatimizda nechanchi yil “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” deb nomlangan edi?
108. Prezident Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
109. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yonalishi qanday masalalarni nazarda tutadi?
110. Sud-huquq tizimida qonuniylilikni yanada mustahkamlashda qanday vazifalar belgilangan?
111. Harakatlar strategiyasi ijtimoiy sohani rivojlantirish ustuvor yonalishlari qamrab olgan masalalarni ayting?
112. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash hamda chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo‘nalishlarining maqsadi nima?
113. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib o‘tgan?
114. O‘zbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
115. O‘zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?
116. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
117. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo‘ljallangan?
118. Elektron hukumat qaysi prinsiplar asosida faoliyat yuritadi?
119. “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi Qonun qachon qabul qilingan?
120. Yurtimizda korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha qanday ishlar amalga oshirildi?

121. 2017 yil 29 noyabrda “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida” Prezident farmoni qabul qilindi. Bundan maqsad nima edi?
122. Fuqarolik jamiyatining faoliyat ko‘rsatishida saylov qanday vazifalarni bajaradi?
123. O‘zbekistonda qanday saylov tizimiga amal qilinadi?
124. Mamlakatimizda partiyaviy tizim qanday rivojlanmoqda va uning huquqiy asosi nimalardan iborat?
125. Siyosiy partiya deganda nimani tushunasiz?
126. Tarixda xalqimiz ijtimoiy-siyosiy hayotida mahalla qanday o‘rin tutgan?
127. Mahalla institutining jamiyatimiz hayotidagi o‘rni qanday?
128. Mustaqillik yillarida o‘zini-o‘zi boshqarish sohasida qanday o‘zgarishlar bo‘ldi?
129. Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari deganda qanday g‘oya tushuniladi?
130. “O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni qachon e‘lon qilindi?
131. Milliy parlamentimiz tomonidan qabul qilinib, 2017 yil 3 yanvarda Prezidentimiz tomonidan imzolangan 6 bob, 34 moddadan iborat Qonun qaysi?
132. Demokratik saylovlarning xususiyatlarini aniqlang?
133. Bugungi kunda respublikamizda nechta siyosiy partiya faoliyat olib bormoqda va qaysilar?
134. Kichik biznes vakillari va xususiy tadbirkorlar, fermerlar, moddiy va intellektual mulk egalari hamda o‘rta sinfni tashkil etuvchi boshqa tabaqalar manfaatlarini ifoda etadigan siyosiy partiyasi qaysi?
135. Asosiy maqsadi barqaror rivojlanishga, ekologik xavfsizlikka erishish, hozirgi va kelajak avlod uchun tabiiy resurslarni saqlash va qulay atrof-muhitni yaratishga yo‘naltirilgan davlat siyosatini ro‘yobga chiqarishni ta‘minlash bo‘lgan siyosiy partiya qaysi?
136. Respublikamizda fuqarolik jamiyatini barpo etishda “Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari” tamoyili asosida ish olib borilmoqda. Ushbu g‘oya ilk bor kimning asarlarida bayon qilindi va rivojlantirildi?
137. Kuchli jamiyat qanday sharoitda shakllanadi va unga nimalar xos?
138. “Kuchli davlatdan - kuchli jamiyat sari” degan tamoyil amalda hayotga joriy etilsa davlat bunday sharoitda qaysi sohalarda faoliyat ko‘rsatadi?
139. «Tarix» so‘zi qaysi so‘zdan olingan qanday ma‘no beradi?
140. O‘zbekistonda sobiq sovet davrida amalga oshirilgan so‘nggi qatag‘onliklar nechanchi yillarda amalga oshirildi?
141. O‘zbekistonda necha yoshga to‘lgan fuqarolar Oliy Majlisga deputat etib saylanishi mumkin?
142. 1993 yilda Sohibqiron Amir Temurga qaysi shaharda haykal o‘rnatildi?
143. I.A.Karimov qachon bir guruh tarixchilar bilan uchralik «Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q» ekanligi haqida fikr bildirdi?
144. I.A.Karimov qaysi asarida ma‘naviyatni bugungi kunda muhim ekanligini bildirib unga keng ko‘lamli ta‘rif bergan?
145. O‘zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati tizimida ijro etuvchi tarmoqni aniqlang.

146. O‘zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va benuqson bajarilishini qaysi organ nazorat qiladi?
147. O‘zbekiston xalqi deganda kimlar tushuniladi?
148. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimyatni amalga oshiradi?
149. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi boshlig‘i nima deb ataladi?
150. Oliy Majlis Yuqori palata boshlig‘i nima deb ataladi?
151. O‘zbekiston parlamenti tomonidan ta’sis etilgan inson huquqlari bo‘yicha vakili qaysi organ?
152. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlarini sanab bering.
153. O‘zbekistonda Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta’minlovchi organi ayting.
154. Mustaqil O‘zbekistonda bozor munosabatlariga o‘tishda bosh islohatchi bu...?
155. Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida mahalliy o‘z-o‘zini boshqarishni ifodalovchi tushunchani aniqlang?
156. Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda mahalliy hokimiyat o‘z-o‘zini boshqarish jamoat organlari shaklida amalga oshiriladi. Bunda Fuqarolar rais (oqsoqol) va uning maslahatchilarini necha yil muddatga saylaydilar?
157. Toshkent shahar va viloyatlar hokimlarini kim tayinlaydi?
158. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan tashkil etilgan “Harakatlar strategiyasi” nechanchi yillarni o‘z ichiga oladi?
159. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan qachon “Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmon qabul qilindi?
160. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tarkibida nechta deputat bor?
161. Oliy Majlis Yuqori palatasi tarkibida nechta deputat bor?
162. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati va Senat a’zosi deputati necha yoshdan kichik bo‘lmasligi kerak?
163. Viloyat xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
164. Shahar, tuman xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
165. 1995 yil sentyabrdagi xalqaro konferensiyada qabul qilingan Nukus deklarasiyasi qaysi muammoga qaratilgan edi?
166. I.A.Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillargacha tariximizni o‘z ichiga oladi?
167. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasi tashqi siyosatga bag‘ishlangan. Unga ko‘ra O‘zbekiston...davom ettiring.
168. Prezident Sh. M. Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
169. Prezident Sh. M. Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlar edi?
170. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
171. Qachondan O‘zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - “Internet” bilan aloqa o‘rnatishga muvaffaq bo‘ldi?

172. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
173. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
174. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
175. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
176. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
177. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
178. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
179. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
180. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
181. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
182. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
183. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
184. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
185. Referendum nima?
186. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
187. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
188. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
189. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
190. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
191. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
192. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini ayting.
193. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini ayting.
194. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini ayting.
195. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini ayting.
196. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini ayting.
197. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?

198. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
199. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
200. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
201. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?
202. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?
203. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
204. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
205. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
206. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?
207. I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida ma'naviyatga qanday ta'rif berilgan?
208. O'zbekiston Respublikasida Qurolli kuchlarining Oliy Bosh qo'mondoni vakolati kimga berilgan?
209. O'zbekiston Respublikasida Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta'minlovchi organini aniqlang?
210. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qachon qabul qachon qilindi?
211. O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i qachon qabul qachon qilindi?
212. O'zbekiston Respublikasining davlat gerbi qachon qabul qachon qilindi?
213. O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi qachon qabul qachon qilindi?
214. O'zbekiston Respublikasining davlat tili to'g'risidagi qonuni qachon qabul qachon qilindi?
215. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qachon qabul qachon qilindi?
216. Qachondan boshlab Oliy Majlis ikki palatali parlament sifatida o'z faoliyatini boshlagan?
217. Xalq deputatlari Kengashlari qaysi organga kiradi?
218. O'zbekiston respublikasi parlamenti Qonunchilik palatasi jami nechta deputatlik o'rniga ega?
219. O'zbekiston respublikasi parlamenti Yuqori palatasi jami nechta deputatlik o'rniga ega?
220. O'zbekiston respublikasi parlamenti Qonunchilik palatasi Spikeri kim tomonidan saylanadi?
221. O'zbekiston respublikasi parlamenti Senat raisi kim tomonidan saylanadi?
222. Qonunchilik tashabbusiga kimlar ega?
223. Demokratik davlat belgilarini ayting.
224. "Suverenitet" atamasiga ta'rif bering.
225. "Konstitutsiya" atamasiga ta'rif bering.

226. Fuqarolarning shaxsiy huquqlariga nimalar kiradi?
227. Fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy huquqlariga nimalar kiradi?
228. Fuqarolarning siyosiy huquqlariga nimalar kiradi?
229. Prezidentlikka nomzodlarga qo'yiladigan talablar.
230. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senat a'ziligiga nomzodlarga qo'yiladigan talablar.
231. Hozirgi kunda faoliyat yuritayotgan siyosiy partiyalar.
232. Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonunining maqsadi....
233. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni (PF 4947) qachon qabul qilindi?
234. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
235. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
236. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
237. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
238. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
239. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
240. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
241. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
242. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
243. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
244. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
245. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
246. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
247. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
248. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
249. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
250. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
251. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?

252. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
253. "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
254. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?
255. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
256. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
257. Orol muammosini bartaraf etish choralari o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qayerda imzolandi?
258. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
259. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
260. Istiqlool sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
261. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
262. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
263. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
264. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
265. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
266. . "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
267. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?
268. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
269. Tarix fanini moddiy va yozma manbalar orqali o'rganish masalalari.
270. O'zbekistonning eng yangi tarixi deganda qaysi davrlar nazarda tutiladi?
271. Tarixda ma'lumki buyuk saltanatlar poydevori adolat ustiga qo'yilgan. "Kuch adolatdadur"-degan shoir kimniki?
272. Hozirgi kunda O'zbekistonda nechta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda?
273. Hozirgi kunda O'zbekistonda beshta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda. Sanab bering.
274. O'zbekistonda eng keyin tashkil topgan siyosiy partiyani aniqlang?
275. "Nyumont" firmasi bilan Muruntovda qo'shma korxona qurilgan edi, ushbu firma qaysi davlatga tegishli edi?
276. Janubiy Koreya Respublikasi bilan O'zbekiston o'rtasida tuzilgan bitim asosida "UzDEU avto" qo'shma korxonasi tashkil etildi va qaysi shaharda yengil avtomashinalar ishlab chiqarishga kirishildi?
277. 1996 yilning mart-iyul oylarida "UzDEU" avtokorxonasi dastlab qaysi rusumdagi yengil avtomashinalarini chiqara boshladi?

278. 1995 yili “O‘zavtosanoat” uyushmasi bilan Turkiyaning mashhur “Kochxolding” kompaniyasi o‘rtasida tuzilgan shartnoma asosida qaysi shaharda avtobus zavodi qad ko‘targan?
279. O‘zbekistonda qaysi yili “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi?
280. O‘zbekiston Respublikasida xalqaro shartnomalarni ratifikasiya qilish kimning vakolatiga kiradi?
281. Toshkentda BMTning vakolatxonasi qachon ochilgan?
282. Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi haqida ma’lumot bering,
283. Fuqarolik jamiyatiga ta’rif bering.
284. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmon qachon qabul qilingan?
285. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo‘nalishni o‘z ichiga oladi?
286. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
287. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
288. Ozbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib otgan?
289. Ozbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
290. “Elektron hukumat” ning vazifalari?
291. O‘zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?
292. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
293. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo‘ljallangan?
294. Asosiy maqsadi barqaror rivojlanishga, ekologik xavfsizlikka erishish, hozirgi va kelajak avlod uchun tabiiy resurslarni saqlash va qulay atrof-muhitni yaratishga yo‘naltirilgan davlat siyosatini ro‘yobga chiqarishni ta’minlash bo‘lgan siyosiy partiya bu ...?
295. Hokimiyatlar bo‘linishi tamoyilining real joriy etilganligi tamoyilga ko‘ra qanday hokimiyat tarmoqlari bor?
296. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida qaysi norma mustahkamlab qo‘yilgan?
297. O‘zbekiston Respublikasining qonun chiqaruvchi oliy organi nima deb ataladi?
298. “Qayta qurish” siyosati deganda nimani tushunasiz?
299. Nima uchun “qayta qurish” siyosati barbod bo‘ldi?
300. “Paxta ishi” nima, uning oqibatlarini bilasizmi?
301. “Kadrlar to‘dasi” respublikada qanday bedodliklarni amalga oshirdi?

4.4. 1-OB uchun yozma ish savollari (150 ta)

1. O'zbekiston tarixini davrlashtirish masalasi
2. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari
3. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanini o'rganishning nazariy-uslubiy asoslari
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o'rni va sabablari to'g'risidagi fikrlari
5. XX asr 80-yillari o'rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotidagi inqirozli holat
6. Markazning O'zbekistonda amalga oshirgan qatag'on siyosati: "Paxta ishi" "O'zbek ishi" nomli kampaniyalar
7. Aholi turmush tarzining og'irlashuvi
8. Orol fojiasi va Farg'ona voqealari
9. I.Karimov – O'zbekistonning Birinchi Prezidenti
10. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati
11. O'zbekiston davlat mustaqilligining e'lon qilinishi
12. Mustaqillik to'g'risida Referendum
13. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo'lidagi sa'y-harakatlar
14. Mustaqil O'zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I.Karimovning tarixiy xizmatlari
15. O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi
16. Mustaqillik yillarida demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurishning asosiy xususiyatlari
17. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati
18. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o'zgarishlar
19. O'zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi
20. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
21. Iqtisodiy islohotlar
22. Bozor munosabatlarining shakllanishi.
23. Iqtisodiyotning barqarorlashuvi va rivojlanishi
24. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo'jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo'nalishlari
25. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi
26. "Harakatlar strategiyasi" yangi taraqqiyot bosqichi
27. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi
28. Harakatlar strategiyasi-ijtimoiy sohani rivojlantirishning asosi
29. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati
30. O'zbekistonning o'z taraqqiyot yo'li
31. „O'zbek modeli" va uning o'ziga xos xususiyatlari
32. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy sohadagi ustuvor yo'nalishlar
33. O'zbekiston - bozor munosabatlariga o'tishning o'ziga xos yo'li
34. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati

35. Davlat ramzlari
36. “Mustaqillik Deklaratsiyasi”ning qabul qilinishi va tarixiy ahamiyati
37. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi.
38. O‘zbekistonda Oliy davlat vakillik organi - Qonun chiqaruvchi hokimiyatning shakllanishi
39. Mustaqillikka erishish arafasida birinchi prezident Islom Karimovning tarixiy xizmatlari
40. Mustaqillik, istiqlol, suverenitet tushunchalari.
41. O‘zbekistonning o‘ziga xos tarqqiyot yo‘lini tanlashi, taraqqiyotning «O‘zbek modeli»
42. O‘zbekiston mustaqilligi huquqiy asoslarining yaratilishi.
43. O‘zbekistonda Prezidentlik boshqaruvi joriy etilishi.
44. O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e‘lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati
45. Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O‘zbekistonda hokimiyatlar bo‘linishi prinsipi.
46. O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanishi.
47. Siyosiy partiyalar
48. O‘zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar.
49. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar
50. O‘zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar
51. Davlat mulkini xususiylashtirish, mulkdorlar sinfining shakllanishi.
52. Iqtisodiyotning agrar sektoridagi o‘zgarishlar
53. Kuchli ijtimoiy siyosat kontsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
54. Ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo‘naltirilgan aholi bandligi, sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta‘minlash
55. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish.
56. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar: yutuq va natijalar.
57. Sanoat, avtomobilsozlik sohasini rivojlanishi.
58. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o‘rni. Inson haq-huquqlarini ta‘minlash va himoya qilish
59. O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e‘lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati.
60. O‘zbekistonda iqtisodiy mustaqillik va siyosiy suverenitet uchun amaliy harakatlar.
61. Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi.
62. 1989-yil, iyun. Farg‘onadagi qonli fojealar
63. Tarixiy manbalar va ularning turlari, ahamiyati.
64. Yurtimiz tarixidagi ilk saylov. I.A. Karimovning O‘zbekiston Prezidenti etib saylanishi.

65. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi va O‘zbekistonda unga qarshi qo‘llanilgan chora tadbirlar.
66. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma‘naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikrlari.
67. XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma‘naviy hayotidagi inqirozli holat.
68. Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on siyosati: “Paxta ishi” “O‘zbek ishi” nomli kampaniyalar.
69. I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti.
70. O‘zbekiston davlat mustaqilligining e‘lon qilinishi.
71. Mustaqillik to‘g‘risida Referendum.
72. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo‘lidagi sa’y-harakatlar.
73. Mustaqil O‘zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida birinchi prezident I.Karimovning tarixiy xizmatlari.
74. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma‘naviy sohadagi ustuvor yo‘nalishlar.
75. O‘zbekiston—bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘li.
76. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati.
77. Davlat ramzlari.
78. Mustaqillik yillarida demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurishning asosiy xususiyatlari. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati.
79. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.
80. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
81. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari.
82. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
83. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
84. ”Harakatlar strategiyasi” yangi taraqqiyot bosqichi.
85. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
86. Harakatlar strategiyasi-ijtimoiy sohani rivojlantirishning asosi.
87. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati.
88. Ma‘naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an‘analarning qayta tiklanishi.
89. O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmatlari.
90. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta‘lim va tarbiyaning o‘rni va roli.
91. Harakatlar strategiyasi davlat boshqaruvi yangi konsepsiyasi
92. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning yangi bosqichlari
93. Mustaqillik yillarida davlat boshqaruv tizimida amalga oshirilgan islohotlarning xususiyatlari
94. Yuksak ma‘naviyatli yoshlarni tarbiyalashda O‘rta Osiyo allomalari ilmiy merosining o‘rni (allomalar ijodi va faoliyati misolida).
95. O‘zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati (o‘zgarish va

muammolar).

96. Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari nimalarda namoyon bo‘ladi?
97. Fuqarolik jamiyatining vazifalari nimalardan iborat?
98. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonning qabul qilinishi.
99. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi ustuvor yo‘nalishlari.
100. Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?
101. Harakatlar strategiyasining maqsadi ...?
102. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha Milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?
103. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasining ikkinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
104. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yo‘nalishi qanday masalani nazarda tutadi?
105. Harakatlar strategiyasining uchinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
106. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo‘nalishlarida qanday vazifalar qamrab olingan?
107. Harakatlar strategiyasining to‘rtinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
108. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish borasida nimalar deyilgan?
109. Harakatlar strategiyasining beshinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
110. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
111. Prezident Sh.M.Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlagan?
112. Mamlakatimizda nechanchi yil “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” deb nomlangan edi?
113. Prezident Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
114. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib o‘tgan?
115. O‘zbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
116. O‘zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?
117. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
118. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo‘ljallangan?
119. Yurtimizda korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha qanday ishlar amalga oshirildi?
120. 2017 yil 29 noyabrda “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida” Prezident farmoni qabul qilindi. Bundan maqsad nima edi?
121. Fuqarolik jamiyatining faoliyat ko‘rsatishida saylov qanday vazifalarni bajaradi?
122. O‘zbekistonda qanday saylov tizimiga amal qilinadi?
123. Mamlakatimizda partiyaviy tizim qanday rivojlanmoqda va uning huquqiy asosi nimalardan iborat?
124. Siyosiy partiya deganda nimani tushunasiz?
125. Tarixda xalqimiz ijtimoiy-siyosiy hayotida mahalla qanday o‘rin tutgan?

126. Mahalla institutining jamiyatimiz hayotidagi o'rnini qanday?
127. Mustaqillik yillarida o'zini-o'zi boshqarish sohasida qanday o'zgarishlar bo'ldi?
128. Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari deganda qanday g'oya tushuniladi?
129. “O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni qachon e‘lon qilindi?
130. Milliy parlamentimiz tomonidan qabul qilinib, 2017 yil 3 yanvarda Prezidentimiz tomonidan imzolangan 6 bob, 34 moddadan iborat Qonun qaysi?
131. Demokratik saylovlarning xususiyatlarini aniqlang?
132. Bugungi kunda respublikamizda nechta siyosiy partiya faoliyat olib bormoqda va qaysilar?
133. Kichik biznes vakillari va xususiy tadbirkorlar, fermerlar, moddiy va intellektual mulk egalari hamda o'rta sinfni tashkil etuvchi boshqa tabaqalar manfaatlarini ifoda etadigan siyosiy partiyasi qaysi?
134. Asosiy maqsadi barqaror rivojlanishga, ekologik xavfsizlikka erishish, qulay atrof-muhitni yaratishga yo'naltirilgan davlat siyosatini ro'yobga chiqarishni ta'minlash bo'lgan siyosiy partiya qaysi?
135. Respublikamizda fuqarolik jamiyatini barpo etishda “Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari” tamoyili asosida ish olib borilmoqda. Ushbu g'oya ilk bor kimning asarlarida bayon qilindi va rivojlantirildi?
136. Kuchli jamiyat qanday sharoitda shakllanadi va unga nimalar xos?
137. “Kuchli davlatdan - kuchli jamiyat sari” degan tamoyil amalda hayotga joriy etilsa davlat bunday sharoitda qaysi sohalarda faoliyat ko'rsatadi?
138. «Tarix» so'zi qaysi so'zdan olingan qanday ma'no beradi?
139. O‘zbekistonda sobiq sovet davrida amalga oshirilgan so‘nggi qatag‘onliklar nechanchi yillarda amalga oshirildi?
140. O‘zbekistonda necha yoshga to‘lgan fuqarolar Oliy Majlisga deputat etib saylanishi mumkin?
141. 1993 yilda Sohibqiron Amir Temurga qaysi shaharda haykal o'rnatildi?
142. I.A.Karimov qachon bir guruh tarixchilar bilan uchralib «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q» ekanligi haqida fikr bildirdi?
143. I.A.Karimov qaysi asarida ma'naviyatni bugungi kunda muhim ekanligini bildirib unga keng ko'lamli ta'rif bergan?
144. O‘zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati tizimida ijro etuvchi tarmoqni aniqlang.
145. O‘zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va benuqson bajarilishini qaysi organ nazorat qiladi?
146. O‘zbekiston xalqi deganda kimlar tushuniladi?
147. Oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni qaysi organ amalga oshiradi?
148. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi boshlig'i nima deb ataladi?
149. Oliy Majlis Yuqori palata boshlig'i nima deb ataladi?
150. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlari

4.5. 2-OB uchun yozma ish savollari (150 ta)

1. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning qayta tiklanishi
2. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmatlari
3. Beshta tashabbus va uning yuksak ma'naviy madaniyatni ta'minlashdagi o'rni
4. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati
5. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rni va roli
6. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun ning qabul qilinishi
7. "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi
8. Ta'lim sohasidagi islohotlarning yangi bosqichi
9. Qoraqalpogiston Respublikasining tashkil topishi
10. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston respublikasining iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti
11. Qoraqalpog'iston respublikasida xalq ta'limi, fan va madaniyat
12. Orol fojeasi
13. Ekologik holatni yaxshilash borasidagi davlat siyosati
14. Mustaqil O'zbekistonning tashqi siyosati asoslari va jahon hamjamiyatiga qo'shilishi
15. O'zbekiston va BMT
16. O'zbekistonning Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari bilan aloqalari
17. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida hamkorlik aloqalari
18. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari
19. O'zbekistonning AQSh va Yevropa mamlakatlari bilan hamkorligi
20. "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy etish" borasidagi davlat siyosati
21. O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslar bo'yicha samaradorlikning eng muhim ko'satkichlari
22. Elektron hukumat tushunchasi va mazmun-mohiyati
23. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichi
24. Harakatlar strategiyasi davlat boshqaruvi yangi konsepsiyasi
25. Yangi O'zbekistonda – yangi saylovlar
26. Ma'naviy qadriyatlar, milliy o'zlikni anglashni tiklanishi
27. Milliy istiqlool mafkurasi, ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazini tashkil topishi va uning faoliyati
28. Milliy istiqlool mafkurasi va tamoyillari.
29. Milliy urf odatlar, qadriyatlar va an'analarning tiklanishi.
30. O'zbekistonda Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta'minlovchi organi ayting
31. Mustaqil O'zbekistonda bozor munosabatlariga o'tishda bosh islohatchi bu...?
32. O'zbekiston va BMT aloqalari.
33. Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligining tashkil topishi

34. O'zbekistonning Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari bilan aloqalari.
35. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida hamkorlik aloqalari
36. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari
37. O'zbekistonning AQSh va Yevropa mamlakatlari bilan hamkorligi
38. Mustaqil O'zbekiston Respublikasida mahalliy o'z-o'zini boshqarishni ifodalovchi tushunchani aniqlang?
39. Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda mahalliy hokimiyat o'z-o'zini boshqarish jamoat organlari shaklida amalga oshiriladi. Bunda Fuqarolar rais (oqsoqol) va uning maslahatchilarini necha yil muddatga saylaydilar?
40. Toshkent shahar va viloyatlar hokimlarini kim tayinlaydi?
41. Prezident Sh.M.Mirziyoyev tomonidan qachon "Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi farmon qabul qilindi?
42. Viloyat xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
43. Shahar, tuman xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
44. 1995 yil sentyabrdagi xalqaro konferensiyada qabul qilingan Nukus deklarasiyasi qaysi muammoga qaratilgan edi?
45. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasi tashqi siyosatga bag'ishlangan. Unga ko'ra O'zbekiston...davom ettiring.
46. Prezident Sh. M. Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o'z nomzodini qaysi partiyadan qo'ygan edi?
47. Prezident Sh. M. Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlar edi?
48. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
49. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
50. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
51. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
52. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
53. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
54. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
55. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
56. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
57. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
58. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
59. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?

60. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
61. Referendum nima?
62. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
63. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
64. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
65. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
66. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
67. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
68. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini ayting.
69. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini ayting.
70. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini ayting.
71. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini ayting.
72. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini ayting.
73. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?
74. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
75. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
76. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
77. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?
78. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?
79. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
80. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
81. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo'ljallangan.
82. "Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi" so'zlari kimga tegishli?

83. I.A.Karimovning “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” asarida ma’naviyatga qanday ta’rif berilgan?
84. Demokratik davlat belgilarini ayting.
85. “Suverenitet” atamasiga ta’rif bering.
86. “Konstitutsiya” atamasiga ta’rif bering.
87. Fuqarolarning shaxsiy huquqlariga nimalar kiradi?
88. Fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy huquqlariga nimalar kiradi?
89. Fuqarolarning siyosiy huquqlariga nimalar kiradi?
90. Prezidentlikka nomzodlarga qo‘yiladigan talablar.
91. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senat a’ziligiga nomzodlarga qo‘yiladigan talablar.
92. Hozirgi kunda faoliyat yuritayotgan siyosiy partiyalar.
93. Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonunining maqsadi....
94. O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni (PF 4947) qachon qabul qilindi?
95. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
96. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o‘zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
97. O‘zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo‘lib qaysi biri tan olgan edi?
98. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo‘yilgan?
99. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur’oni Karimni O‘zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
100. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog‘lab turadigan transport yo‘lagi qanday nomlanadi?
101. Oliy Majlisning "Ta’lim to‘g‘risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo‘yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
102. 1992 yilda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo‘lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
103. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
104. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o‘zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
105. O‘zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo‘lib qaysi biri tan olgan edi?
106. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo‘yilgan?
107. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur’oni Karimni O‘zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
108. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog‘lab turadigan transport yo‘lagi qanday nomlanadi?
109. Oliy Majlisning "Ta’lim to‘g‘risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo‘yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
110. 1992 yilda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo‘lim, bob va moddalardan tarkib topgan?

111. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
112. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
113. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
114. "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
115. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?
116. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
117. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
118. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qayerda imzolandi?
119. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
120. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
121. Istiqlool sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
122. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
123. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
124. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
125. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
126. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
127. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
128. "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
129. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?
130. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
131. Tarix fanini moddiy va yozma manbalar orqali o'rganish masalalari.
132. O'zbekistonning eng yangi tarixi deganda qaysi davrlar nazarda tutiladi?
133. Tarixda ma'lumki buyuk saltanatlar poydevori adolat ustiga qo'yilgan. "Kuch adolatdadur"-degan shoir kimniki?
134. Hozirgi kunda O'zbekistonda nechta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda?
135. Hozirgi kunda O'zbekistonda beshta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda. Sanab bering.
136. O'zbekistonda eng keyin tashkil topgan siyosiy partiyani aniqlang?
137. "Nyumont" firmasi bilan Muruntovda qo'shma korxona qurilgan edi, ushbu firma qaysi davlatga tegishli edi?

138. Janubiy Koreya Respublikasi bilan O‘zbekiston o‘rtasida tuzilgan bitim asosida “UzDEU avto” qo‘shma korxonasi tashkil etildi va qaysi shaharda yengil avtomashinalar ishlab chiqarishga kirishildi?
139. 1995 yili “O‘zavtosanoat” uyushmasi bilan Turkiyaning mashhur “Kochxolding” kompaniyasi o‘rtasida tuzilgan shartnoma asosida qaysi shaharda avtobus zavodi qad ko‘targan?
140. O‘zbekistonda qaysi yili “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi?
141. O‘zbekiston Respublikasida xalqaro shartnomalarni ratifikasiya qilish kimning vakolatiga kiradi?
142. Toshkentda BMTning vakolatxonasi qachon ochilgan?
143. Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi haqida ma’lumot bering,
144. Fuqarolik jamiyatiga ta’rif bering.
145. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmon qachon qabul qilingan?
146. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo‘nalishni o‘z ichiga oladi?
147. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
148. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
149. Ozbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib otgan?
150. “Elektron hukumat” ning vazifalari nimalardan iborat?

4.6. YB uchun yozma ish savollari (300 ta)

1. O'zbekistonning eng yangi tarixi fani, predmeti, obyekti, uning maqsadi va vazifalari.
2. O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining nazariy-metodologik asoslari
3. O'zbekistonning eng yangi tarixini davrlashtirish.
4. Davlat tili to'g'risidagi qonunning qabul qilinishi.
5. "Mustaqillik Deklaratsiyasi"ning qabul qilinishi va tarixiy ahamiyati
6. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi.
7. O'zbekistonda Oliy davlat vakillik organi - Qonun chiqaruvchi hokimiyatning shakllanishi
8. Mustaqillikka erishish arafasida birinchi prezident Islom Karimovning tarixiy xizmatlari
9. Mustaqillik, istiqlol, suverenitet tushunchalari.
10. O'zbekistonning o'ziga xos tarqqaqiyot yo'lini tanlashi, taraqqiyotning «O'zbek modeli».
11. O'zbekiston mustaqilligi huquqiy asoslarining yaratilishi.
12. O'zbekistonda Prezidentlik boshqaruvi joriy etilishi.
13. O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e'lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati
14. Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi.
15. O'zbekistonda ko'ppartiyaviylik tizimining shakllanishi. Siyosiy partiyalar. O'zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar.
16. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o'zgarishlar.
17. O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar.
18. Davlat mulkini xususiylashtirish, mulkdorlar sinfining shakllanishi.
19. Iqtisodiyotning agrar sektoridagi o'zgarishlar.
20. Kuchli ijtimoiy siyosat kontsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
21. Ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo'naltirilgan aholi bandligi, sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta'minlash
22. Ma'naviy qadriyatlar, milliy o'zlikni anglashni tiklanishi.
23. Milliy istiqlol mafkurasi, ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazini tashkil topishi va uning faoliyati.
24. Milliy istiqlol mafkurasi va tamoyillari.
25. Milliy urf odatlar, qadriyatlar va an'analarning tiklanishi.
26. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish.
27. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar: yutuq va natijalar.
28. Sanoat, avtomobilsozlik sohasini rivojlanishi.
29. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o'rni. Inson haq-huquqlarini ta'minlash va himoya qilish

30. O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e‘lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati.
31. O‘zbekistonda iqtisodiy mustaqillik va siyosiy suverenitet uchun amaliy harakatlar.
32. Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi. 1989-yil, iyun. Farg‘onadagi qonli fojealar
33. Tarixiy manbalar va ularning turlari, ahamiyati.
34. Yurtimiz tarixidagi ilk saylov. I.A. Karimovning O‘zbekiston Prezidenti etib saylanishi.
35. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi va O‘zbekistonda unga qarshi qo‘llanilgan chora tadbirlar.
36. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning ma‘naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o‘rni va saboqlari to‘g‘risidagi fikrlari.
37. XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma‘naviy hayotidagi inqirozli holat.
38. Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on siyosati: “Paxta ishi” “O‘zbek ishi” nomli kampaniyalar.
39. I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti.
40. O‘zbekiston davlat mustaqilligining e‘lon qilinishi.
41. Mustaqillik to‘g‘risida Referendum.
42. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo‘lidagi sa’y-harakatlar.
43. Mustaqil O‘zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida birinchi prezident I.Karimovning tarixiy xizmatlari.
44. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma‘naviy sohadagi ustuvor yo‘nalishlar.
45. O‘zbekiston—bozor munosabatlariga o‘tishning o‘ziga xos yo‘li.
46. Yangi Konstitutsiyaning qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati.
47. Davlat ramzlari.
48. Mustaqillik yillarida demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurishning asosiy xususiyatlari. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati.
49. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.
50. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
51. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari.
52. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar. O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari kafolatining yaratilishi.
53. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati rivojlanishining asosiy bosqichlari va istiqbollari
54. Iqtisodiy islohotlar. Bozor munosabatlarining shakllanishi.
55. Iqtisodiyotning barqarorlashuvi va rivojlanishi
56. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo‘jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo‘nalishlari. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi.
57. ”Harakatlar strategiyasi” yangi taraqqiyot bosqichi.
58. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi.
59. Harakatlar strategiyasi-ijtimoiy sohani rivojlantirishning asosi.
60. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati.

61. Ma'naviy meros, milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning qayta tiklanishi.
62. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmatlari.
63. Beshta tashabbus va uning yuksak ma'naviy madaniyatni ta'minlashdagi o'rni.
64. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati.
65. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rni va roli.
66. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi.
67. Ta'lim sohasidagi islohotlarning yangi bosqichi.
68. Qoraqalpog'iston Respublikasining tashkil topishi.
69. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston respublikasining iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti.
70. Qoraqalpog'iston Respublikasida xalq ta'limi, fan va madaniyat.
71. Orol fojeasi. Ekologik holatni yaxshilash borasidagi davlat siyosati
72. Mustaqil O'zbekistonning tashqi siyosati asoslari va jahon hamjamiyatiga qo'shilishi.
73. O'zbekiston va BMT aloqalari.
74. Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligining tashkil topishi
75. O'zbekistonning Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari bilan aloqalari.
76. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida hamkorlik aloqalari
77. O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan o'zaro manfaatli aloqalari
78. O'zbekistonning AQSh va Yevropa mamlakatlari bilan hamkorligi
79. Harakatlar strategiyasi davlat boshqaruvi yangi konsepsiyasi
80. Yangi O'zbekistonda – yangi saylovlar
81. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichi
82. "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy etish" borasidagi davlat siyosati
83. O'zbekiston Respublikasi uchun ustuvor bo'lgan xalqaro reyting va indekslar bo'yicha samaradorlikning eng muhim ko'satkichlari.
84. Elektron hukumat tushunchasi va mazmun-mohiyati
85. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning yangi bosqichlari
86. Mustaqillik yillarida davlat boshqaruv tizimida amalga oshirilgan islohotlarning xususiyatlari
87. Yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda O'rta Osiyo allomalari ilmiy merosining o'rni (allomalar ijodi va faoliyati misolida).
88. O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalarining faoliyati (o'zgarish va muammolar).
89. Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari nimalarda namoyon bo'ladi?
90. Fuqarolik jamiyatining vazifalari nimalardan iborat?
91. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmonning qabul qilinishi.

92. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi ustuvor yo‘nalishlari.
93. Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?
94. Harakatlar strategiyasining maqsadi ...?
95. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha Milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?
96. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasining ikkinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
97. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yo‘nalishi qanday masalani nazarda tutadi?
98. Harakatlar strategiyasining uchinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
99. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo‘nalishlarida qanday vazifalar qamrab olingan?
100. Harakatlar strategiyasining to‘rtinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
101. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish borasida nimalar deyilgan?
102. Harakatlar strategiyasining beshinchi yo‘nalishi qanday nomlanadi?
103. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
104. Prezident Sh.M.Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlagan?
105. Mamlakatimizda nechanchi yil “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” deb nomlangan edi?
106. Prezident Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
107. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish yonalishi qanday masalalarni nazarda tutadi?
108. Sud-huquq tizimida qonuniylilikni yanada mustahkamlashda qanday vazifalar belgilangan?
109. Harakatlar strategiyasi ijtimoiy sohani rivojlantirish ustuvor yonalishlari qamrab olgan masalalarni ayting?
110. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash hamda chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo‘nalishlarining maqsadi nima?
111. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib o‘tgan?
112. O‘zbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
113. O‘zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?
114. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
115. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo‘ljallangan?
116. Elektron hukumat qaysi prinsiplar asosida faoliyat yuritadi?
117. “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi Qonun qachon qabul qilingan?
118. Yurtimizda korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha qanday ishlar amalga oshirildi?
119. 2017 yil 29 noyabrda “O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to‘g‘risida” Prezident farmoni qabul qilindi. Bundan maqsad nima edi?

120. Fuqarolik jamiyatining faoliyat ko'rsatishida saylov qanday vazifalarni bajaradi?
121. O'zbekistonda qanday saylov tizimiga amal qilinadi?
122. Mamlakatimizda partiyaviy tizim qanday rivojlanmoqda va uning huquqiy asosi nimalardan iborat?
123. Siyosiy partiya deganda nimani tushunasiz?
124. Tarixda xalqimiz ijtimoiy-siyosiy hayotida mahalla qanday o'rin tutgan?
125. Mahalla institutining jamiyatimiz hayotidagi o'rni qanday?
126. Mustaqillik yillarida o'zini-o'zi boshqarish sohasida qanday o'zgarishlar bo'ldi?
127. Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari deganda qanday g'oya tushuniladi?
128. “O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni qachon e'lon qilindi?
129. Milliy parlamentimiz tomonidan qabul qilinib, 2017 yil 3 yanvarda Prezidentimiz tomonidan imzolangan 6 bob, 34 moddadan iborat Qonun qaysi?
130. Demokratik saylovlarning xususiyatlarini aniqlang?
131. Bugungi kunda respublikamizda nechta siyosiy partiya faoliyat olib bormoqda va qaysilar?
132. Kichik biznes vakillari va xususiy tadbirkorlar, fermerlar, moddiy va intellektual mulk egalari hamda o'rta sinfni tashkil etuvchi boshqa tabaqalar manfaatlarini ifoda etadigan siyosiy partiyasi qaysi?
133. Asosiy maqsadi barqaror rivojlanishga, ekologik xavfsizlikka erishish, hozirgi va kelajak avlod uchun tabiiy resurslarni saqlash va qulay atrof-muhitni yaratishga yo'naltirilgan davlat siyosatini ro'yobga chiqarishni ta'minlash bo'lgan siyosiy partiya qaysi?
134. Respublikamizda fuqarolik jamiyatini barpo etishda “Kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari” tamoyili asosida ish olib borilmoqda. Ushbu g'oya ilk bor kimning asarlarida bayon qilindi va rivojlantirildi?
135. Kuchli jamiyat qanday sharoitda shakllanadi va unga nimalar xos?
136. “Kuchli davlatdan - kuchli jamiyat sari” degan tamoyil amalda hayotga joriy etilsa davlat bunday sharoitda qaysi sohalarda faoliyat ko'rsatadi?
137. «Tarix» so'zi qaysi so'zdan olingan qanday ma'no beradi?
138. O'zbekistonda sobiq sovet davrida amalga oshirilgan so'nggi qatag'onliklar nechanchi yillarda amalga oshirildi?
139. O'zbekistonda necha yoshga to'lgan fuqarolar Oliy Majlisga deputat etib saylanishi mumkin?
140. 1993 yilda Sohibqiron Amir Temurga qaysi shaharda haykal o'rnatildi?
141. I.A.Karimov qachon bir guruh tarixchilar bilan uchralik «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q» ekanligi haqida fikr bildirdi?
142. I.A.Karimov qaysi asarida ma'naviyatni bugungi kunda muhim ekanligini bildirib unga keng ko'lamli ta'rif bergan?
143. O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati tizimida ijro etuvchi tarmoqni aniqlang.
144. O'zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va benuqson bajarilishini qaysi organ nazorat qiladi?
145. O'zbekiston xalqi deganda kimlar tushuniladi?

146. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimyatni amalga oshiradi?
147. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi boshlig‘i nima deb ataladi?
148. Oliy Majlis Yuqori palata boshlig‘i nima deb ataladi?
149. O‘zbekiston parlamenti tomonidan ta’sis etilgan inson huquqlari bo‘yicha vakili qaysi organ?
150. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlarini sanab bering.
151. O‘zbekistonda Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta’minlovchi organi ayting.
152. Mustaqil O‘zbekistonda bozor munosabatlariga o‘tishda bosh islohatchi bu...?
153. Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida mahalliy o‘z-o‘zini boshqarishni ifodalovchi tushunchani aniqlang?
154. Shaharchalar, qishloqlar va ovullarda mahalliy hokimiyat o‘z-o‘zini boshqarish jamoat organlari shaklida amalga oshiriladi. Bunda Fuqarolar rais (oqsoqol) va uning maslahatchilarini necha yil muddatga saylaydilar?
155. Toshkent shahar va viloyatlar hokimlarini kim tayinlaydi?
156. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan tashkil etilgan “Harakatlar strategiyasi” nechanchi yillarni o‘z ichiga oladi?
157. Prezident Sh. M. Mirziyoyev tomonidan qachon “Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmon qabul qilindi?
158. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tarkibida nechta deputat bor?
159. Oliy Majlis Yuqori palatasi tarkibida nechta deputat bor?
160. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati va Senat a‘zosi deputati necha yoshdan kichik bo‘lmasligi kerak?
161. Viloyat xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
162. Shahar, tuman xalq deputatlari kengashlarida deputatlar soni necha nafardan oshmasligi kerak?
163. 1995 yil sentyabrdagi xalqaro konferensiyada qabul qilingan Nukus deklarasiyasi qaysi muammoga qaratilgan edi?
164. I. A. Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillargacha tariximizni o‘z ichiga oladi?
165. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasi tashqi siyosatga bag‘ishlangan. Unga ko‘ra O‘zbekiston...davom ettiring.
166. Prezident Sh. M. Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
167. Prezident Sh. M. Mirziyoyev Prezident lavozimida faoliyatini boshlashdan oldin qaysi lavozimda ishlar edi?
168. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
169. Qachondan O‘zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - “Internet” bilan aloqa o‘rnatishga muvaffaq bo‘ldi?
170. O‘zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
171. Amir Temur haykali birinchi bo‘lib qayerda va qachon o‘rnatildi?

172. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
173. Qachondan O'zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - "Internet" bilan aloqa o'rnatishga muvaffaq bo'ldi?
174. O'zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
175. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
176. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
177. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
178. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
179. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
180. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
181. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
182. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
183. Referendum nima?
184. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
185. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
186. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
187. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
188. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
189. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
190. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini ayting.
191. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini ayting.
192. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini ayting.
193. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini ayting.
194. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini ayting.
195. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?
196. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?

197. “Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!” soʻzlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
198. Oʻzbekistonni yanada rivojlantirish boʻyicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga moʻljallangan.
199. “Taʼlimni tarbiyadan, tarbiyani esa taʼlimdan ajratib boʻlmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi” soʻzlari kimga tegishli?
200. Islom Karimovning “Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch” nomli asari qachon bosilib chiqdi?
201. Oliy Kengash sessiyasida Oʻzbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?
202. “Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!” soʻzlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?
203. Oʻzbekistonni yanada rivojlantirish boʻyicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga moʻljallangan.
204. “Taʼlimni tarbiyadan, tarbiyani esa taʼlimdan ajratib boʻlmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi” soʻzlari kimga tegishli?
205. I.A.Karimovning “Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch” asarida maʼnaviyatga qanday taʼrif berilgan?
206. Oʻzbekiston Respublikasida Qurolli kuchlarining Oliy Bosh qoʻmondoni vakolati kimga berilgan?
207. Oʻzbekiston Respublikasida Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini taʼminlovchi organini aniqlang?
208. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qachon qabul qachon qilindi?
209. Oʻzbekiston Respublikasining davlat bayrogʻi qachon qabul qachon qilindi?
210. Oʻzbekiston Respublikasining davlat gerbi qachon qabul qachon qilindi?
211. Oʻzbekiston Respublikasining davlat madhiyasi qachon qabul qachon qilindi?
212. Oʻzbekiston Respublikasining davlat tili toʻgʻrisidagi qonuni qachon qabul qachon qilindi?
213. Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qachon qabul qilindi?
- Qachondan boshlab Oliy Majlis ikki palatali parlament sifatida oʻz faoliyatini boshlagan?
214. Xalq deputatlari Kengashlari qaysi organga kiradi?
215. Oʻzbekiston respublikasi parlamenti Qonunchilik palatasi jami nechta deputatlik oʻrniga ega?
216. Oʻzbekiston respublikasi parlamenti Yuqori palatasi jami nechta deputatlik oʻrniga ega?
217. Oʻzbekiston respublikasi parlamenti Qonunchilik palatasi Spikeri kim tomonidan saylanadi?
218. Oʻzbekiston respublikasi parlamenti Senat raisi kim tomonidan saylanadi?
219. Qonunchilik tashabbusiga kimlar ega?
220. Demokratik davlat belgilarini ayting.
221. “Suverenitet” atamasiga taʼrif bering.
222. “Konstitutsiya” atamasiga taʼrif bering.
223. Fuqarolarning shaxsiy huquqlariga nimalar kiradi?
224. Fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy huquqlariga nimalar kiradi?

225. Fuqarolarning siyosiy huquqlariga nimalar kiradi?
226. Prezidentlikka nomzodlarga qo'yiladigan talablar.
227. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senat a'zolariga nomzodlarga qo'yiladigan talablar.
228. Hozirgi kunda faoliyat yuritayotgan siyosiy partiyalar.
229. Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonunining maqsadi....
230. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni (PF 4947) qachon qabul qilindi?
231. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
232. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
233. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
234. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
235. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
236. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
237. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
238. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
239. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
240. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
241. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
242. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
243. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
244. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
245. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
246. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
247. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
248. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
249. "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
250. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?

251. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
252. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
253. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qaerda imzolandi?
254. O'zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo'lib qaysi biri tan olgan edi?
255. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo'yilgan?
256. Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur'oni Karimni O'zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
257. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
258. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
259. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
260. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
261. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
262. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
263. . "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?
264. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?
265. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?
266. Tarix fanini moddiy va yozma manbalar orqali o'rganish masalalari.
267. O'zbekistonning eng yangi tarixi deganda qaysi davrlar nazarda tutiladi?
268. Tarixda ma'lumki buyuk saltanatlar poydevori adolat ustiga qo'yilgan. "Kuch adolatdadur"-degan shoir kimniki?
269. Hozirgi kunda O'zbekistonda nechta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda?
270. Hozirgi kunda O'zbekistonda beshta siyosiy partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda. Sanab bering.
271. O'zbekistonda eng keyin tashkil topgan siyosiy partiyani aniqlang?
272. "Nyumont" firmasi bilan Muruntovda qo'shma korxona qurilgan edi, ushbu firma qaysi davlatga tegishli edi?
273. Janubiy Koreya Respublikasi bilan O'zbekiston o'rtasida tuzilgan bitim asosida "UzDEU avto" qo'shma korxonasi tashkil etildi va qaysi shaharda yengil avtomashinalar ishlab chiqarishga kirishildi?
274. 1996 yilning mart-iyul oylarida "UzDEU" avtokorxonasi dastlab qaysi rusumdagi yengil avtomashinalarini chiqara boshladi?
275. 1995 yili "O'zavtosanoat" uyushmasi bilan Turkiyaning mashhur "Kochxolding" kompaniyasi o'rtasida tuzilgan shartnoma asosida qaysi shaharda avtobus zavodi qad ko'targan?
276. O'zbekistonda qaysi yili "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" qabul qilindi?

277. O‘zbekiston Respublikasida xalqaro shartnomalarni ratifikasiya qilish kimning vakolatiga kiradi?
278. Toshkentda BMTning vakolatxonasi qachon ochilgan?
279. Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi haqida ma’lumot bering,
280. Fuqarolik jamiyatiga ta’rif bering.
281. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmon qachon qabul qilingan?
282. 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo‘nalishni o‘z ichiga oladi?
283. Prezident Sh.M.Mirziyoyev 2016-yilgi Prezidentlik saylovlarida o‘z nomzodini qaysi partiyadan qo‘ygan edi?
284. Prezident Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga dastlabki murojaatnomasi qachon taqdim etildi?
285. Ozbekiston Respublikasi Prezidentligiga oxirgi saylovlar qachon bolib otgan?
286. Ozbekiston xalqi nomidan kim ish olib borishi mumkin?
287. “Elektron hukumat” ning vazifalari?
288. O‘zbekiston milliy parlamenti qanday ataladi?
289. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
290. Harakatlar strategiyasini amalga oshirish nechanchi yillarga mo‘ljallangan?
291. Asosiy maqsadi barqaror rivojlanishga, ekologik xavfsizlikka erishish, hozirgi va kelajak avlod uchun tabiiy resurslarni saqlash va qulay atrof-muhitni yaratishga yo‘naltirilgan davlat siyosatini ro‘yobga chiqarishni ta’minlash bo‘lgan siyosiy partiya bu ...?
292. Prezident Sh.Mirziyoyev tomonidan qaysi nufuzli xalqaro tashkilot minbaridan (2017 yil sentabr) turib bildirgan taklifi asosida BMT va xorijiy hamkorlar bilan birgalikda BMTning Yoshlar huquqlari bo‘yicha konvensiyasi loyihasini ishlab chiqish, loyihada yoshlarga doir turli tadbirlar qatorida ularning ongu tafakkurini ma’rifat asosida shakllantirish va tarbiyalashga qaratilgan masalalar ham nazarda tutilgan edi?
293. Hokimiyatlar bo‘linishi tamoyilining real joriy etilganligi tamoyilga ko‘ra qanday hokimiyat tarmoqlari bor?
294. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida qaysi norma mustahkamlab qo‘yilgan?
295. O‘zbekiston Respublikasining qonun chiqaruvchi oliy organi nima deb ataladi?
296. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
297. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida qaysi norma mustahkamlab qo‘yilgan?
298. O‘zbekiston Respublikasining qonun chiqaruvchi oliy organi nima deb ataladi?
299. 2017 yil 7 fevralda Prezident Sh.Mirziyoyevning farmoni asosida qaysi muhim hujjat tasdiqlandi?
300. O‘zbekiston Respublikasiga qo‘shni bo‘lgan davlatlarni toping.

4.7. 1-OB uchun test savollari (150 ta)

1. “O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida”gi Qonunga Konstitutsiyaviy Qonun maqomi qachon berilgan?
A)1991-yil 30-sentabrda B)1991-yil 18-noyabrda
D)1991-yil 29-dekabrda E)1992-yil 4-yanvarda
2. Islom olami zabardast allomalaridan hisoblangan qaysi vatandoshimizning 675 yilligi 1993-yil keng nishonlangan?
A)Bahouddin Naqshbandiy B)Najmiddin Kubro
D)Abu Mansur al-Moturidiy E)Abu Iso at-Termiziy
3. Quyidagilardan qaysi biri O‘zbekistonda mustaqillik yillarida sud hokimiyatini tashkiliy jihatdan shakllantirishdagi amaliy ishlarining tamal toshini qo‘ygan?
A)“O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining asoslari to‘g‘risidagi” Qonun
B)O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
D)“Sudlar to‘g‘risida”gi Qonun
E)“O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi tarkibida harbiy hay‘at tashkil etish to‘g‘risida”gi qaror
4. O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasining ijtimoiy-siyosiy gazetasini aniqlang.
A) “XXI asr” B) “O‘zbekiston ovozi” D) “Mohiyat” E) “Jamiyat”
5. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasida “Har bir inson malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega” ekanligi qayd etilgan?
A) 40-moddasida B) 32-moddasida D) 4-moddasida E) 68-moddasida
6. 2000-yil 13-sentabrda I.A. Karimov YuNESKO Bosh direktori
A) F. Mayorni qabul qildi. B) Kongiro Matsuuruni qabul qildi.
D) Xolid Malikni qabul qildi. E) Pol Potokini qabul qildi.
7. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini qabul qilish jarayonida xalq muhokamasini davom ettirish uchun ikkinchi marotaba matbuotda qachon e‘lon qilingan?
A)1992-yil 1-noyabrda B) 1992-yil 21-noyabrda
D)1992-yil 10-noyabrda E) 1992-yil 21-oktabrda
8. O‘zbekiston Respublikasining “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”gi qonuni qachon qabul qilingan?
A)1994-yil 25-mayda B) 1995-yil 11-yanvarda
D)1996-yil 26-dekabrda E) 1994-yil 17-fevralda
9. Qachondan O‘zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - “Internet” bilan aloqa o‘rnatishga muvaffaq bo‘ldi?
A) 1996-yil maydan B) 1997-yil oktabrdan
D)1998-yil noyabrdan E) 1995-yil sentabrdan
10. “Oltin Yulduz” medaliga birinchi bo‘lib sazovor bo‘lgan shaxsni aniqlang.
A) E.Vohidov B) S.Ahmad
D) A.Oripov E) I.A.Karimov
11. O‘zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
A) 1990-yil 20-iyunda B) 1990-yil 18-iyunda
D) 1991-yil 17-martda E) 1991-yil 31-avgust

12. 1992-yilning 8-dekabrigacha Mustaqil O'zbekiston Respublikasining vaqtinchalik konstitutsiyasi vazifasini bajargan hujjatni aniqlang.
A) "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida"gi qonun
B) "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida Oliy Kengash bayonoti"
D) "O'zbekistonning mustaqillik deklaratsiyasi"
E) "O'zbekiston SSR Konstitutsiyasiga o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi qonun
13. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
A) 1996-yil Samarqandda B) 1993-yil Toshkentda
D) 1996-yil Shaxrisabzda E) 1992-yil Samarqandda
14. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
A) 2000-yilda B) 2001-yilda D) 2002-yilda E) 2003-yilda
15. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
A) Vazirlar Mahkamasi tomonidan tuziladi. B) Oliy Majlis tomonidan tuziladi.
D) Prezident tomonidan tuziladi va Senat tomonidan tasdiqlanadi.
E) Referendum asosida tuziladi.
16. "O'zbekiston Respublikasining Oliy Majlisi to'g'risida"gi Konstitutsiyaviy Qonun qabul qilingan sanani aniqlang.
A) 1994-yil 22-sentabr B) 1995-yil 8-yanvar
D) 1994-yil 27-dekabr E) 1995-yil 25-yanvar
17. Qachon O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni bilan "Zulfiya" nomidagi Davlat mukofoti ta'sis etildi?
A) 1999-yil 10-iyun B) 1996-yil 26-aprel D) 1995-yil 22-dekabr E) 1995-yil may
18. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
A) 1992-yil 8-dekabr B) 1991-yil 18-noyabr
D) 1992-yil 4-yanvar E) 1991-yil 29-dekabr
19. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I. Karimovning qaysi asarida taraqqiyotning "O'zbek modeli" bayon qilib berilgan?
A) "O'zbekiston-kelajagi buyuk davlat"
B) "O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida"
D) "O'zbekistonning o'z istiqbol va taraqqiyot yo'li"
E) "Yangi uy qurmay turib, eskisini bo'zmang"
20. Tarix saboqlari insonni...
A) xatolarni takrorlamaslikka o'rgatadi
B) ertangi kunini belgilab, kelajakka intilishga o'rgatadi
D) xatolarni takrorlamaslikka, to'g'ri xulosalar chiqarishga o'rgatadi
E) barcha javob to'g'ri
21. Dunyo tinchligiga tahdid soluvchi xavf-xatarlar, ziddiyatlarga quyidagilardan qaysilari kiradi?
A) diniy ekstremizm va fundamentalizm
B) buyuk davlatchilik shovinizmi va agressiv millatchilik siyosati
D) ommaviy qirg'in quroliga ega bo'layotgan davlatlar safining ortib borishi

- E) javoblarning barchasi to'g'ri
22. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
- A) diniy mafkura B) siyosiy boshqarmalar mafkurasi
D) davlat mafkurasi E) hech qanday mafkura
23. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
- A) saylovchilarning barchasi ovoz bersa
B) Markaziy saylov komissiyasining qaroriga ko'ra
D) saylovda qatnashganlarning 55% ovozini olsa
E) saylovda qatnashganlarning 50% dan bitta ortiq ovozini olsa
24. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
- A) O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi
B) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi
D) O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi
E) O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiya sudi
25. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
- A) Hokimiyatning bo'linish prinsipidir
B) Odil sudlovni amalga oshirish prinsipidir
D) Prokuratura organlari funksiyalari ajratib qo'yilganligi prinsipidir
E) Sud hokimiyati organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi prinsipidir
26. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga binoan jamiyat va davlat hayotining eng muhim masalalari ... ?
- A) Referendumga qo'yiladi B) Mitinglarda ko'rib chiqiladi
D) Saylovlarga qo'yiladi E) Namoyishlarga qo'yiladi
27. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi" mavzusidagi ma'ruzaning muallifini aniqlang?
- A) Sh.Mirziyoyev B) I.A. Karimov D)A.N. Aripov E)I.B. Abdullayev
28. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
- A) Oliy Majlis B) Oliy Kengash D) Qonunchilik palatasi E) Senat
29. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 1997 –yil 29-avgustda qabul qilingan bo'lib...?
- A) ushbu qonun 5 bo'lim va 34 moddadan iborat.
B) ushbu qonun 3 bo'lim va 30 moddadan iborat.
D) ushbu qonun 25 bo'lim va 34 moddadan iborat.
E) ushbu qonun 15 bo'lim va 34 moddadan iborat.
30. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturining maqsadi-
- A) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasida, yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir.

- B) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish, milliy tizimini yaratishdir.
- D) yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir.
- E) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish milliy tizimini yaratishdir.
31. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturini ro'yobga chiqarish quyidagi uch bosqichga bo'lingan edi. Bu bosqichlarni aniqlang?
- A) Birinchi bosqich (1997-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2005-yillar), uchinchi bosqich (2005 va undan keyingi yillar).
- B) Birinchi bosqich (1997-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2015-yillar), uchinchi bosqich (2015 va undan keyingi yillar).
- D) Birinchi bosqich (1997-2010-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2010-yillar), uchinchi bosqich (2020 va undan keyingi yillar).
- E) Birinchi bosqich (1990-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2025-yillar), uchinchi bosqich (2025 va undan keyingi yillar).
32. 2016 yil 14 sentyabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonunda necha yoshdan, necha yoshgacha bo'lgan shaxslar, yoshlar (yosh fuqarolar) deb belgilab berilgan?
- A) 14 yoshga to'lgan va 30 yoshdan oshmagan shaxslar.
- B) 14 yoshga to'lgan va 35 yoshdan oshmagan shaxslar.
- D) 18 yoshga to'lgan va 30 yoshdan oshmagan shaxslar.
- E) 14 yoshga to'lgan va 25 yoshdan oshmagan shaxslar.
33. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?
- A) Qonun chiqaruvchi, Ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linadi
- B) Qonunchilik palatasi va senat
- D) Qonun chiqaruvchi, va sud hokimiyatiga bo'linadi
- E) Vazirlar Mahkamasi
34. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?
- A) Avval O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasida, so'ngra Senatida ko'rib chiqiladi
- B) O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati Raisi tomonidan ko'rib chiqiladi
- D) Qonunchilik palatasi tomonidan ko'rib chiqilib, Senat tomonidan maqullanib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tasdig'iga kiritiladi
- E) O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputatlari va Senat azolari umumiy sonining kamida uchdan ikki qismidan iborat tarkibda ko'rib chiqiladi
35. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?
- A) Umuminsoniy B) Milliy D) Xalqaro E) Fuqaroviy
36. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida qanday huquqiy norma ko'rsatilgan?
- A) O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tizimi hokimiyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linish prinsipiga asoslanadi

- B) Davlat o'z faoliyatini inson va jamiyat farovonligini ko'zlab, ijtimoiy adolat va qonuniylik prinsiplari asosida amalga oshiradi
- D) O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy hayot siyosiy institutlar, mafkuralar va fikrlarning xilma-xilliga asosida rivojlanadi.
- E) O'zbekiston xalqini, millatidan qat'i nazar, O'zbekiston Respublikasining fuqarolari tashkil etadi
37. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?
- A) O'zbekiston xalq demokratik partiyasi, Adolat sotsial-demokratik partiyasi, O'zbekiston liberal demokratik partiyasi, Milliy tiklanish demokratik partiyasi, O'zbekiston Ekologik harakati siyosiy partiyasi
- B) O'zbekiston xalq demokratik partiyasi, "Adolat"sotsial-demokratik partiyasi.
- D) O'zbekiston liberal demokratik partiyasi, "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi.
- E) "Adolat"sotsial-demokratik partiyasi, O'zbekiston liberal demokratik partiyasi.
38. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonunining yangi tahriri O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qachon imzolandi?
- A) 2016-yil 14-sentabr B) 2012-yil 4-sentabr
- D) 2006-yil 1-sentabr E) 2017-yil 3-yanvar
39. "O'zbekiston Respublikasida O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarining ustunligi so'zsiz tan olinadi..." Bu konstitutsiyamizning qaysi moddasida mustahkamlangan?
- A) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 15-moddasidan.
- B) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 108-moddasidan.
- D) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 21-moddasidan.
- E) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 30-moddasidan.
40. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
- A) 1948 yil 10 dekabr B) 1945 yil 24 dekabr
- D) 1989 yil 20 noyabr E) 1949 yil 15 noyabr
41. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini tanlang.
- A) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari
- B) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari
- D) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari
- E) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari
42. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini tanlang.
- A) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari
- B) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari
- D) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari
- E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

43. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

B) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

D) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

44. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

B) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

D) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

45. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Xavfsizlik, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlari

B) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

D) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

E) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

46. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?

A) 2008 yil B) 2006 yil D) 2009 yil E) 2010 yil

47. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?

A) 1990 yil 24 mart B) 1991 yil 24 mart D) 1989 yil 24 mart E) 1988 yil 24 mart

48. "Xalq davlat hokimiyatning birdan-bir manbaidir" – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasi?

A) 7-modda B) 17-modda D) 2-modda E) 44-modda

49. O'zbekiston Respublikasi qachon YUNESKO tashkilotiga a'zo bo'ldi?

A) 1993 yil 26 oktyabr B) 1991 yil 26 oktyabr

D) 1994 yil 26 noyabr E) 1993 yil 10 oktyabr

50. O'zbekiston Konstitutsiyasining nechanchi moddasida: «Hamma uchun vijdon erkinligi kafolatlanadi. Har bir inson xohlagan dinga e'tiqod qilish e'ki hyech qaysi dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga ega. Diniy qarashlarni majburan singdirishga yo'l qo'yilmaydi», – deb ta'kidlanadi.

A) 31-moddasida B) 14-moddasida D) 61-moddasida E) 91-moddasida

51. "Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!" so'zlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?

A) Oqsaroy B) Go'ri Amir D) Bibixonim maqbarasi E) Ulug'bek madrasasi

52. Islom Karimovning «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q» asari nechanchi yilda nashr etilgan?

- A) 1998 yil B) 2000 yil D) 1997 yil E) 1996 yil
53. O‘zbekistonni yanada rivojlantirish bo‘yicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga mo‘ljallangan.
A) 2017-2021 yillarga B) 2017-2027 yillarga
D) 2017-2019 yillarga E) 2017-2025 yillarga
54. Prezidentimiz SH.Mirziyoyevning birinchi asari qanday nomlanadi.
A) Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak
B) Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz
D) Qonun ustuvorligi — inson manfaatlarini ta’minlashning muhim omilidir
E) Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligi garovi
55. I.Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillar voqealarini o‘z ichiga qamrab oladi?
A) 1989-1992 yy B) 1991-1993 yy D) 1985-1991 yy E) 1991-1995 yy
56. “Ta’limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta’limdan ajratib bo‘lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi” so‘zlari kimga tegishli?
A) I.Karimov B) A.Avloniy D) Amir Temur E) M.Behbudiy
57. “Har kim bilim olish huquqiga ega. Bepul umumiy ta’lim olish davlat tomonidan kafolatlanadi. Maktab ishlari davlat nazoratidadir.” O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasi?
A) 41-modda B) 31-modda D) 56-modda E) 63-modda
58. I.Karimov ta’kidlaganidek «G‘oyaga qarshi faqat g‘oya, fikrga qarshi faqat fikr, jaholatga qarshi... bilan kurash olib bormog‘imiz lozim». Nuqtalar o‘rnini to‘ldiring.
A) Ma’rifat B) Ma’naviyat D) Adolat D) Shijoat
59. Birinchi Prezidentimizning sa’y-harakatlari bilan Konstitutsiyamizda qanday g‘oya markaziy o‘ringa qo‘yilgan
A) Inson va uning qadr-qimmati
B) Davlat va hokimiyat manfaati D) Xalq manfaatini ta’minlash
E) Qonun ustuvorligi va davlat manfaatini ta’minlash
60. “Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak” ushbu fikr kimga tegishli.
A) SH.Mirziyoyev B) I.Karimov D) N.Umarov E) S.Otamurodov
61. I.A.Karimovning “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” asarida ma’naviyatga qanday ta’rif berilgan?
A) «Ma’naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg‘ayishiga chorlaydigan, odamning ichki dunyosi, irodasini baquvvat, iymon-e’tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg‘otadigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»
B) «Ma’naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg‘ayishiga chorlaydigan, odamning ichki dunyosi, tashqi ko‘rinishini bezaydigan, iymon-e’tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg‘otadigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»

D)«Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishga chorlaydigan,odamning ichki dunyosi, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, aqlini rivojlantiradigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»

E) «Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, jismonan ulg'ayishga, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan beqiyos kuchdir»

62. Respublikamizda Xorazm Ma'mun akademiyasining 1000 yilligi qachon nishonlanadi?

A)2006 yilda B)2009 yilda D)2011 yilda E)2005 yilda

63. 1998 yil oktyabrda Respublikamizda quyidagi qaysi allomalarining tavalludlari tantanali nishonlanadi? 1. Ahmad Farg'oniy 2.Al-Xorazmiy 3. Imom al-Buxoriy 4. Abu Mansur al- Motrudiy

A)1,3 B)1,2 D)1,4 E)1,2,3,4

64. O'zbekiston Respublikasida Qurolli kuchlarining Oliy Bosh qo'mondoni vakolati kimga berilgan?

A) Mudofaa vaziriga B) O'zbekiston Prezidentiga

D) Vazirlar Mahkamasi raisiga E) Ichki ishlar vaziriga

65. O'zbekiston Respublikasida Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta'minlovchi organini aniqlang?

A) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi

B) O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi

D) O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi

E) O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi

66. 1992-yil 10-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashning o'n birinchi sessiyasida

A)«O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi to'g'risida»gi qonun qabul qilindi.

B)«O'zbekiston Respublikasining davlat gerbi to'g'risida»gi qonun qabul qilindi.

D)«O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i to'g'risida»gi qonun qabul qilindi.

E)Davlat mulkini xususiylashtirish borasida ilk marotaba qizg'in bahslar bo'lib o'tdi.

67. O'zbekiston tarixi uchun butunlay yangi sahifa ochilgan asrlar berilgan javobni toping?

A) XIX asr oxiri XXasr boshlari B) XX asrning so'nggi yillari XXI asrning boshida

D) XX asr boshlari va davomida E) XXI asr boshlarida

68. O'zbekistonda qachondan boshlab faol demokratik yangilanish va moderniztsiyalash jarayoni kuzatildi?

A)2010 yildan B)2017yildan D)2000yildan E)2002yildan

69. Bugungi kundagi hayotimizdagi yangi iboralar berilgan qatorni toping?

1)xalq bilan muloqot 2)xalq qabulxonalari

3)virtual qabulxona 4)tanqidiy tahlil

5) qat'iy tartib intizom 6)arzon uylar

7) texnoparklar 8)o'z bolangni o'zing asra

9) yo'l xaritasi 10) kafolatlangan xavfsizlik

A) 1,3,5,7,9,10 B) 1,2,3,4,5,7,9 D) 2,3,4,5,6,7,8,9,10 E) 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10

70. O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
A)1990-yil 21-iyul B)1991yil 20-iyun
D)1990 yil 20 iyun E)1990 yil 19 avgust
71. Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo‘yich komisiya nechta kishidan iborat bo‘lgan?
A)54 B)65 D)64 E)74
72. “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risidagi” Qonunga qachon Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?
A)1990y.31 avgust B)1991y.30 sentyabr D)1991y.31 avgust E)1989y.24 mart
73. O‘zbekiston Respublikasi asosiy qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
A) XII chaqiriq VI sesiyasida B)XI chaqiriq VIII sesiyasida
D) XII chaqiriq XI sesiyasida E) XII chaqiriq VII sesiyasida
74. Mamlakatimiz milliy davlatchiligining rivojlanishida mutlaqo yangi bosqichni boshlab bergan prezidentlik institutiga qachon asos solingan?
A)1990yil 24 mart B)1990yil 1noyabr
D)1991yil 24 mart E) 1990yil 14mart
75. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentligiga muqobillik asosidagi birinchi saylov qachon bo‘lgan ?
A)1991yil 18noyabr B)1991yil 19dekabr
D)1991yil 29dekabr E)1995 yil 26mart
76. O‘zbekiston davlat hokimiyati tizimi nechta bo‘linish prinsipiga asoslanadi?
A)2 B)3 D)4 E) 5
77. Har bir hokimyat faoliyatini muvofiqlashtiruvchi mustaqil organ berilgan javobni toping?
A) Prezident B)Oliy majlis D)Vazirlar mahkamasi E) Sud
78. Qachondan boshlab Oliy Majlis ikki palatali parlament sifatida o‘z faoliyatini boshlagan?
A)1995yil B)2000yil D)2005yil E)2002yil
79. O‘zbekiston respublikasi parlamenti jami nechta deputatlik o‘rniga ega?
A)200 B)100 D)250 E)150
80. Senat a’zolaridan necha nafari prezident tomonidan tayinlanadi?
A)86nafari B)16nafari D)6nafari E) 14nafari
81. “Sudlar tog‘risida”gi yangi tahrirdagi qonun qachon qabul qilindi?
A)1995 yil B) 2000 yil D)2003yil E) 2005yil
82. Markaziy harbiy okrugga qaysi viloyatlar kirgan?
A) Samarqand, Jizzax, Sirdaryo B) Buxoro, Navoiy, Qashqadaryo
D) Andijon, Namangan, Farg‘ona E) Qoraqalpog‘iston respublikasi, Xorazm
83. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq, mahalliy davlat hokimiyati, hokimiyat organlari qaysi organlarga bo‘lindi
A) mahalliy va sud hokimiyatiga B) viloyat va qonun chiqaruvchi hokimiyatga
D) ma’muriy va iqtisodiy hokimiyatiga E) vakillik va ijroiya hokimiyatiga
84. Xalq deputatlari Kengashlari qaysi organga kiradi?
A)Mahalliy vakillik organlariga B) sud hokimiyati organlari
D) ichki ishlar organlari E) Ijroiya hokimiyat

85. Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlariga saylov to'g'risida»gi Qonunda vakillik organlariga nechchi yoshga to'lgan fuqarolar saylanadi.

A)22 B)23 D)24 E)21

86. Xalq deputatlari viloyat va Toshkent shahar Kengashlariga tadan ko'p bo'lmagan, tuman va shahar Kengashlariga esa tadan ko'p bo'lmagan deputatlar muddatga saylanadi

A)50\ 40\ 3 B)60\ 30\ 5 D)40\20\5 E)60\40\10

87. Viloyat va Toshkent shahar hokimi kim tomonidan qonunga muvofiq tayinlanadi hamda lavozimidan ozod etiladi.

A)Oliy Majlis B)Vazirlar Mahkamasi

D)O'zbekiston Respublikasi Prezidenti E)Xalq tomonidan

88. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarda nechchi yoshga to'lgan fuqarolarning saylash huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan?

A)19 B)21 D)18 E)25

89. Markaziy saylov komissiyasi qachondan doimiy organ sifatida tashkil etildi?

A)1998-yildan B)1991-yildan D)2016-yildan E)2014-yildan

90. Har bir fuqaro – saylovchi bir ovozga ega. yoshdan kam bo'lmagan fuqaro O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, ... yoshga to'lganlar Oliy Majlisga, ... yoshga to'lganlar viloyat, tuman va shahar Kengashlariga deputat etib saylanish huquqiga ega.

A)25. 24. 21 B) 35. 25. 21 D) 35. 30. 20 E) 35. 25. 20

91. Ko'ppartiyaviylik tizimi nima?

A)jamiyat hayotida bir partiyaning faoliyat yuritishi

B)jamiyat hayotida ikki yoki undan ortiq partiyaning faoliyat yuritishi

D)deputatlari doimiylik asosida ishlaydigan, asosiy vazifasi qonun yaratishdan iborat bo'lgan partiyalar tizimi

E)davlat hokimiyatini boshqarish huquqini saylov yo'li bilan qo'liga kiritish uchun kurashuvchi u yoki bu sinf va qatlamning ilg'or, ongli, uyushgan qismini birlashtirgan tashkilot.

93.Jamiyatda demokratik huquqiy davlat barpo etishning asosiy garovi nima hisoblanadi?

A)siyosiy partiyalarning hokimiyat tomonidan boshqarilishi

B)siyosiy partiyalarning viloyat tomonidan faoliyat ko'rsatishi

D)ko'ppartiyaviylikning mavjudligi

E)siyosiy partiyalarning erkin faoliyat ko'rsatishi

94.Mustaqillik davrida tashkil topgan ilk siyosiy partiya bu.....

A)Erk demokratik partiyasi B)Vatan taraqqiyoti partiyasi

D)O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi E)Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi

95.1991-yilning noyabrida asos solingan partiya qaysi?

A)Erk demokratik partiyasi B)Vatan taraqqiyoti partiyasi

D)Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi E)O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi

96.Qaysi partiya tashkil etilganidan hozirgi kunga qadar besh marotaba Prezident saylovlarida hamda parlament saylovlarida ishtirok etib, parlamentda o'z fraksiyasini tashkil etishga erishdi?

- A) Adolat sotsial demokratik partiyasi B) O‘zbekiston Xalq demokratik partiyasi
D) O‘zbekiston Liberal-Demokratik partiyasi (O‘zLiDeP)
E) O‘zbekiston «Fidokorlar» milliy demokratik partiyasi
- 97.«Saylov to‘g‘risidagi qonun hujjatlari takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonunlariga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida»gi Qonun asosida Oliy Majlisning Qonunchilik palatasidagi deputatlarining soni qancha deputatdan iborat bo‘ldi
A)130 B)120 D)150 E)160
- 98.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga ilk Murojaatnomasi qachon bo‘lib o‘tdi.
A) 2016-yil 14-dekabrda B) 2017-yil 2-fevralda
D) 2017-yil 22-dekabrda E) 2016-yil 5-martda
99. Markaziy saylov komissiyasining rasmiy saytini belgilang.
A)www.elections.uz B)www.edu.uz
D)www.servis.uz E)www.senat.uz
100. Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni necha moddadan iborat?
A) 42 modda B) 25 modda D) 37 modda E) 34 modda.
101. Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni qachon qabul qilingan?
A)2014 yil 24 noyabr B)2017 yil 3 yanvar.
D)2019 yil 20 aprel E)2020 yil 13 dekabr.
102. Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonunining maqsadi....
A) Davlat boshqaruvi sohasida korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha chora-tadbirlarni belgilash.
B) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi munosabatlarni tartibga solish.
D) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy tamoyillari, yo‘nalishlarini belgilash.
E) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat dasturlari va organlari faoliyatini muvofiqlashtirish.
103. I.Karimov qachon bozor munosabatlariga o‘tish, O‘zbekistonga xos o‘tish davri modeli haqida konseptual g‘oyani ilgari surdi.
A) 1992 yilda B) 1996 yilda D) 1994 yilda E) 1998 yilda
104. 2017 - 2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi qachon va qanday hujjat bilan tasdiqlandi?
A) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7fevraldagi Qarori bilan.
B)O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi Farmoni bilan.
D) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi Farmoyishi bilan.
E) O‘zbekiston Respublikasi Senatining 2017 yil 7 fevraldagi Qarori bilan.
105. O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni (PF 4947) qachon qabul qilindi?
A)2016 yil 28 dekabr B)2017 yil 12 yanvar

D)2017 yil 3 fevral E)2017 yil 7 fevral

106. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilayotgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga muljallangan?

A) 2017-2021 yillarga B) 2017-2019 yillarga.

D) 2017-2027 yillarga E) 2017-2025 yillarga.

107. 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo'nalishni o'z ichiga qamrab olgan?

A)2 B)3 D)4 E) 5

108.2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?

A)mamlakatimizda demokratik islohatlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish masalalari

B)ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy, madaniy-gumanitar rivojlantirishning konseptual masalalari

D)ijtimoiy, madaniy, siyosiy hayot sohalarining moddiy asosini rivojlantirish masalalari

E)barcha javoblar to'g'ri

109.2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining yo'nalishlari to'g'ri keltirilgan qatorni toping?

A) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Sud-huquq tizimini isloh qilish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

B) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish, ijtimoiy sohani rivojlantirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

D)Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

E)Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

110.2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo'yicha milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?

A)O'zbekiston Respublikasi bosh vaziri

B)O'zbekiston Respublikasi bosh vaziri birinchi o'rinbosari

D)O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

E)O'zbekiston Respublikasi bosh prokurori

111.Jamoat birlashmalari nima maqsadda tuziladi?

- A) fuqarolik, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy, huquqiy hamda erkinliklarni ro'yobga chiqarish va himoya qilish maqsadida
- B) fuqarolarning faolligi va tashabbuskorligini, davlat va jamoat ishlarini boshqarishda ularning ishtirok etishini rivojlantirish maqsadida
- D) fuqarolarning o'z huquqlari, erkinliklarini hamda siyosat, iqtisodiyot, ijtimoiy rivojlanish, fan, madaniyat, ekologiya va hayotning boshqa sohalaridagi qonuniy manfaatlarini birgalikda ro'yobga chiqarish uchun birlashgan fuqarolarning xohish-irodalarini erkin bildirishlari maqsadida

E) barcha javoblar to'g'ri

112. Ma'lumki, «Kuchli davlatdan - kuchli fuqarolik jamiyati sari» tamoyili asosida O'zbekistonda fuqarolik jamiyati qurish islohotlarini yanada chuqurlashtirish, unga mutanosib ravishda huquqiy davlat qurish maqsadlaridan kelib chiqib jamiyatning siyosiy sohasini erkinlashtirish (liberallashtirish) konsepsiyasini ishlab chiqilgan edi. Ushbu konsepsiyada qanday yo'nalishlar belgilab berilgan?

- A) mamlakat siyosiy hayotining barcha sohalarini, davlat va jamiyat qurilishini erkinlashtirish; mamlakat siyosiy hayotida haqiqiy ma'nodagi ko'ppartiyaviylik muhitini qaror toptirish;
- B) nodavlat notijorat tuzilmalar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining faoliyatini yanada mustahkamlash va rivojlantirish; jamiyatda fikrlar xilma-xilligi va qarashlar rang-barangligi, ularni erkin ifoda etish sharoitini ta'minlash;
- D) inson huquqlari va erkinliklarini, odamlar ongida demokratik qadriyatlarni yanada mustahkamlash va rivojlantirish

E) yuqoridagi barcha javoblar to'g'ri

113. O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalarini tarqatib yuborish, ular faoliyatini taqiqlab yoki cheklab qo'yish faqat ...

- A) Sud qarori asosidagina amalga oshiriladi
- B) Prezident qarori asosidagina amalga oshiriladi
- D) Prezident va Vazirlar Mahkamasi qarori bilan amalga oshiriladi
- E) Prezident va Senat qarori bilan amalga oshiriladi

114. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasida ta'kidlanishicha, 2017 yilda Respublikamizda quyidagi qaysi sohalarida nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish, ularni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan alohida farmon va qarorlar qabul qilindi?

- A) "Nuroni" jamg'armasi, Yoshlar ittifoqi to'g'risida
- B) O'zbekiston fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa er egalari kengashi to'g'risida

D) Savdo-sanoat palatasi, o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha Respublika kengashi to'g'risida

E) barcha javoblar to'g'ri

115. Qaysi mamlakat 2000 yilning yozida "Shanxay beshligi" tashkilotiga kirish istagini bildirdi?

- A) Qozog'iston B) Tojikiston D) Rossiya E) O'zbekiston

116. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?

- A) mahalliy miqyosdagi B) faqat mintaqaviy miqyosdagi
- D) xalqaro miqyosdagi E) Orolga chegaradosh mamlakatlar ko'lamidagi

117.1993 yili bir qator davlatlarning Bryusselda bo‘lib o‘tgan uchrashuvida TRASEKAni barpo etish masalasi ko‘rib chiqilgan edi. Mazkur atamaning mohiyati nimani anglatadi?

A)Yevropani Osiyo bilan birlashtiruvchi Yevropa-Kavkaz-Osiyo transport yo‘lagini
B) Osiyoni Yevropa va Afrika bilan birlashtiruvchi Osiyo-Afrika-Yevropa transport yo‘lini

D)Osiyoni Yevropa va Amerika qit‘asi bilan birlashtiruvchi xalqaro savdo va transport yo‘lini

E)Yevropani Osiyo hamda Lotin Amerikasi bilan birlashtiruvchi savdo va transport yo‘lini

118.Orol muammosini bartaraf etish choralarini o‘zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qayerda imzolandi?

A)1992 yil oktyabrda, Chimboyda B)1995 yil sentyabrda, Nukusda

D)994 yil dekabrda, Toshkentda E)1993 yil oktyabrda, Urganchda

119.Respublikamizda 1998 yil 24 oktyabrda qaysi buyuk allomaning yubileyi keng nishonlandi?

A)Burhoniddin al-Marg‘inoniy tavalludining 1200 yilligi

B)Ahmad al-Farg‘oniy tavalludining 1200 yilligi

D)Jaloliddin Manguberdi tavalludining 800 yilligi

E)Abu Mansur al-Moturidiy tavalludining 1130 yilligi

120. "Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida"gi qonun qachon qabul qilindi?

A)1996 yil sentyabrda B) 1992 yil yanvarda

D)1993 yil sentyabrda E) 1994 yil mayda

121.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XX bobi nimaga bag‘ishlangan?

A) Vazirlar Mahkamasiga B) Oliy Majlisga

D) Xalq hokimiyatchiligiga E) Tashqi siyosatga

122.1997 yili O‘zbekiston iqtisodiyotida qanday xalqaro miqyosdagi o‘zgarish yuz bergan edi?

A) Asaka avtomobil zavodi ishga tushdi

B) O‘zbekiston g‘alla mustaqilligiga erishdi

D) O‘zbekistonning neft mahsulotlari eksport qiluvchi mamlakatga aylandi

E) Qorovulbozor neftni qayta ishlovchi korxona ishga tushirildi

123. O‘zbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi bo‘lib qaysi biri tan olgan edi?

A) AQSH B)Germaniya D)Eron E)Turkiya

124. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qo‘yilgan?

A) 1980 yil B) 1991 yil D) 1993 yil E) 1994 yil

125.1995 yil Toshkentda o‘tkazilgan Markaziy Osiyoda Mintaqaviy xavfsizlik muammolariga bag‘ishlangan xalqaro seminar qaysi xalqaro tashkilot tomonidan uyushtirilgan edi?

A)BMT B)NATO D)YUNESKO E)MDH

126.Istiqlol sharofati bilan muqaddas Qur‘oni Karimni O‘zbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.

A) Abdulaziz Mansur B) Alouddin Mansur

D) Muhammad Latif Julianov E) Alixon To‘ra Sog‘uniy

127. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mahalla" xayriya jamg'armasini tashkil etish to'g'risidagi farmoni e'lon qilingan sanani aniqlang?
 A) 1991 yil 2 iyul B) 1992 yil 12 sentyabr
 D) 1993 yil 8 dekabr E) 1994 yil 1 dekabr
128. Prezident huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi Akademiyasi qachon tashkil qilindi?
 A) 1991 yil sentyabr B) 2015 yil dekabr D) 1995 yil sentyabr E) 1991 yil dekabr
129. Mustaqillik yillarida Nukus shahrining necha yilligi nishonlangan?
 A) 70 yilligi B) 100 yilligi D) 120 yilligi E) 150 yilligi
130. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog'lab turadigan transport yo'lagi qanday nomlanadi?
 A) IKAO B) EKO D) TRASEKA E) TRABZON
131. O'zbekistonda fuqaro yoshga to'lgandan so'ng viloyat, tuman va shahar kengashlariga deputat etib saylanish huquqiga ega bo'ladi.
 A) 35 B) 25 D) 21 E) 18
132. Respublikamizda qatag'on qurbonlarini xotirlash kuni qachondan nishonlanadigan bo'ldi?
 A) 1991 y 12 may B) 2001 y 31 avgust D) 2011 y 30 sentyabr E) 2020 y 9 may
133. Samarqand shahrining 2750 yilligi qachon nishonlashgan?
 A) 2001 B) 2007 D) 2017 E) 2019
135. Respublikamizda prezidentlik lavozimi ta'sis etish to'g'risidagi qaror qachon qabul qilingan.
 A) 1989 yil 23 iyunda B) 1990 yil 15 fevralda
 D) 1990 yil 20 aprelda E) 1990 yil 24 martda
136. Amir Temur yodi xotirasiga atab bunyod etilgan Temuriylar tarixi davlat muzeyining tantanali ochilish marosimi qachon bo'lib o'tdi?
 A) 1996 yil 18 oktyabr B) 1990 yil 9 aprel
 D) 1991 yil 18 oktyabr E) 1999 yil 1 aprel
137. Janubiy Koreya bilan hamkorlikda O'zbekistonda avtomobil ishlab chiqaruvchi qo'shma korxona barpo etishga qachon kelishib olindi?
 A) 1990 y yanvarda B) 1991 y iyunda D) 1992 y avgustda E) 1996 y noyabrda
138. Qachon Samarqand va Shahrisabzda Amir Temurga haykal qo'yilgan?
 A) 1991 yil B) 1993 yil D) 1994 yil E) 1996 yil
139. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
 A) 1997 yil 29 avgustda B) 1992 yil 4 dekabrda
 D) 1993 yil 5 fevralda E) 1992 yil 6 yanvarda
140. 1992 yil 10 dekabrda Oliy Kengashning o'n birinchi sessiyasida qabul qilingan qonun?
 A) "O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 B) "O'zbekiston Respublikasining davlat gerbi to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 D) "O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 E) Davlat mulkini xususiylashtirish borasida ilk marotaba qizg'in bahslar bo'lib o'tdi.

141. O'zbekiston oltin zahiralar bo'yicha dunyoda nechanchi o'rinda turadi?
A)15 B)14 D)13 E)12
- 142.O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimovning "O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, taraqqiyot kafolatlari va barqarorlik shartlari" nomli asari nashr qilingan yilni aniqlang.
A)1999 B)1995 D)1997 E) 2000
- 143.1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
A) 3 bo'lim 20 bob va 125 modda B) 4 bo'lim 28 bob va 128 modda
D) 6 bo'lim 23 bob va 125 modda E) 6 bo'lim 26 bob va 128 modda
- 144.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch" nomli kitobi nashr qilingan yilni aniqlang.
A)2009 B)2008 D)2007 E)2006
145. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilingan sanani aniqlang?
A)1992-yil 8-dekabr B) 1991-yil 18-noyabr
D)1992-yil 2-iyul E) 1992-yil 10 dekabr
146. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
A) G.Berdimuhammedov B) I.A.Karimov
D) S.Niyozov E) I.Rahmonov
- 147.Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
A) Rossiya B) Qozog'iston D) Qirg'iziston E) O'zbekiston
- 148.1997 yildan boshlab har yilda Samarqandda «Sharq taronalari» Xalqaro festivalini o'tkazish an'anaga aylandi.
A)3 B)4 D)2 E)1
- 149.O'zbekistonda «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ning tashabbuskori va tashkilotchisi sifatida Moskvadagi Xalqaro Fanlar akademiyasining faxriy a'zosi diplomiga kim sazovar bo'lgan?
A) I.Karimov B) O.Sharafiddinov D)O.Matjon E) B.Ahmedov
150. O'zbekiston Respublikasi hukumatining qarori bilan Zahiriddin Muhammad Boburning buyuk xotirasini ulug'lash yo'lida qanday ishlar amalga oshirilgan?
A) Boburning asarlari qayta nashr etildi va ramziy qabr maqbarasi qurildi
B)Afg'oniston va Hindistonga ilmiy ekspeditsiyalar uyushtirilib, uning natijalari to'plam qilinib nashr etildi
D)Andijonda Bobur haykali o'rnatildi, ramziy qabr maqbarasi qurildi. «Bobur milliy bog'i» va shu bog' qoshida «Bobur va jahon adabiyoti» nomli muzey tashkil etildi
E) Barcha javoblar noto'g'ri

4.8. 2-OB uchun test savollari (150 ta)

1. O'zbekiston tarixi uchun butunlay yangi sahifa ochilgan asr berilgan javobni toping?
A) XIX asr oxiri XX asr boshlari
B) XX asrning so'nggi yillari XXI asrning boshida
D) XX asr boshlari va davomida
E) XXI asr boshlarida
2. Tarixiy manbalar asosan necha turga bo'linadi?
A) 2 turga B) 3 turga D) 4 turga E) 6 turga
3. Ajdodlarimizning milod dan avvalgi VII- IV asrlar dagi xayotini urganuvchi qimmatli manbani belgilang?
A) «Qutadg'u bilig»dir B) «Devoni lug'ati turk» dir
D) «Avesto» kitobidir E) «Qur'oni Karim»dir
4. Etnografiya nimani o'rganadi?
A) xalqlarning urf-odatlarini, madaniyati, xo'jaligini
B) odamning kelib chiqishini D) tangalarni tadqiq etadi
E) manzilgohlarda qazish ishlarini
5. «O'zbekistonning eng yangi tarixi» fani boshqa ijtimoiy fanlarga nisbatan qaysi usuldan foydalangani uchun aniq fan hisoblanadi.
A) matematika usulidan B) mantiqiy – uzviylik usulidan
D) g'oyaviylik va vatanparvarlik usulidan E) vorislik va xronologik izchillik usulidan
6. «Fursatdan foydalanib, men barchangizni tarixni o'rganishda yanada uyg'oq, yanada faol bo'lishga chaqirmoqchiman. Tarixga sergak qaragan odamgina doimo hushyor va ogoh bo'lib yashaydi. Bugungi vaziyatga ham, kelgusi jarayonlarga ham xolis va haqqoniy baho bera oladi. Bu esa hozirgi murakkab va shiddatli zamonda tinchlik va barqarorlikni ta'minlash, yuksak taraqqiyotga erishishning eng muhim shartidir». Ushbu fikrlar mullifini toping?
A) I. A. Karimovga B) Sh. M. Mirziyoyevga D) Sh. Rashidovga E) A. Avloniyga
7. «O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzurida O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to'g'risida»gi qarori qachon chiqdi.
A) 2017-yil 30-iyunda B) 2018-yil 30-iyunda
D) 2019-yil 30-iyunda E) 2020-yil 30-iyunda
8. Qachon milliy davlatchilik asoslari va ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini yuzaga keltirishga qaratilgan o'tishdavrining dastlabki islohotlar jarayoniga ilk qadamlar qo'yildi
A) 1990-2017 yillar B) 1991–2016 yillar D) 1999-2017 yillar E) 1994-2016 yillar.
9. O'zbekistonda 2010-yildan boshlab qanaqangi islohatlarni chuqirlashtirish masalasi ilgari surildi?
A) Demokratik islohotlar va mamlakatni modernizatsiyalash jarayonini yanada chuqirlashtirish
B) Iqtisodiy sohani rivojlantirish va yanada chuqirlashtirish
D) Pul islohotini amalga oshirish E) Ta'lim tizmini tubdan o'zgartirish

10.1937-53 yillarda O‘zbekistonda qancha odamlar siyosiy qatag‘on qurboni bo‘ldi va ularning necha nafari shafqatsiz otib tashlangan.

A)100 ming .13 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.

B) 90 ming .10 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.

D)80 ming .12 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.

E)70 ming .9 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.

11.O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?

A)1990-y 21-iyul B)1991y 20-iyun D)1990 y 20 iyun E)1990 y 19 avgust

12.Sovet Ittifoqida davlat to‘ntarishi sodir bo‘lgan sanalarni ko‘rsating?

A)19-20 sentyabr B)18-21 oktyabr D)19-21 avgust E) 19-21 sentyabr

13.O‘tgan asrning 80-yillari oxirida O‘zbekistonda yuzaga kelgan o‘ta jiddiy muammolar qaysi javobda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

A)Respublikada ishsizlar sonining ko‘pligi, zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanganligi;

B)Respublikadagi ijtimoiy ahvolning qoniqarsizligi, demografik vaziyatning murakkabligi;

D)Respublika iqtisodiyotining nomaqbul ixtisoslashtirilishi, tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi tarmoqlar ulushining yuqoriligi;

E)Ishlab chiqaruvchi kuchlarning samarali joylashuvi, sanoat ob‘ektlarining etarli emasligi.

14.“O‘zbeklar ishi”, “Paxta ishi” jinioiy ishlari oqibatlarini izohlang?

A)O‘zbekistonda qonunchilik tiklandi;

B)Qonunchilik buzildi, qatag‘onchilikning yangi davri boshlandi;

D)Paxtachilik rivojlandi , uning hosildorligi oshdi;

D)qo‘riq bo‘z yerlar o‘zlashtirildi, natijada suv tanqisligi vujudga keldi:

15.O‘zbekistonning yangi konstitutsiyasini tayyorlash g‘oyasi dastlab qachon ilgari surilgan?

A)1990 yil mart B)1990 yil 20 iyun D)1991yil oktyabr E)1990 yil iyun

16.Qachon O‘zbekiston SSRning davlat tili haqida Qonuni qabul qilindi?

A)1989-yil 21-oktabrda B)1987-yil 10-mayda

D)1988-yil 10-sentabrda E)1990-yil 20-iyunda

17.1990 yil baxorida qaysi davlatlar birinchilardan bo‘lib sobiq SSSR tarkibi dan chiqib ketdi?

A)Latviya, Litva, Estoniya B) O‘zbekiston, Qirg‘iziston, Rossiya Federatsiyasi

D)Rossiya Federatsiyasi, Ukraina, Belorussiya E)Qozog‘iston, Gruziya, Belorussiya.

18.I.A.Karimovning “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida “ kitobi . . . davrni o‘z ichiga oladi.

A)1989 yilning 24 martidan 1992 yilning 4 yanvariga qadar

B)1989 yilning 24 iyunidan 1992 yilning 4 yanvariga qadar

D)1989 yilning 24 iyunidan 1991 yilning 29 dekabriga qadar

E)1989 yilning 24 iyunidan 1992 yilning 2 yanvariga qadar

19.Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo‘yicha komissiya nechta kishidan iborat bo‘lgan?

A)54 kishidan B)65 kishidan D)64 kishidan E)74 kishidan

20.Xronologik xatoni aniqlang?

- A)1989 yil 21 oktyabrda o‘zbek tiliga davlat tili maqomi berildi;
 B)1990 yil 20 iyunda Mustaqillik Deklaratsiyasi qabul qilindi;
 D)1989 yil 23 iyunda O‘zbekistonda prezidentlik boshqaruvi joriy etildi;
 E)1992 yil 8 dekabrda O‘zbekiston Konstitutsiyasi qabul qilindi.
- 21.Quyidagi qaysi qonunga 1991yil 30 sentyabrda Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?
 A)“O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risidagi” Qonunga
 B)“Ta‘im to‘g‘risidagi” Qonunga
 D)O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasiga
 E)“O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligini tuzish to‘g‘risida” gi Qonunga
- 22.“O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risidagi ”qonun necha moddadan iborat?
 A)13 modda B)18 modda D)33 modda E)17 modda
- 23.O‘zbekiston Kompartiyasi Markaziy Komiteti va Markaziy nazorat qo‘mitasi qachon Respublika Kompartiyasining KPSS MQ bilan har qanday aloqasini to‘xtatishga, KPSSning barcha tashkilotlaridan chiqishga, uning Markaziy organlaridagi o‘z vakillarini chaqirib olishga qaror qildi.
 A)1991yil 25-avgust B)1991- yil 31-avgust
 D)1991- yil 28-avgust E)1991- yil 1-sentyabr
- 24.Qaysi sessiyada “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to‘g‘risida”gi masala kun tartibiga qo‘yilib, qizg‘in muhokama qilindi?
 A)XII chaqiriq VI sesiyasida B)XI chaqiriq VIII sesiyasida
 D)XII chaqiriq XI sesiyasida E)XII chaqiriq X sesiyasida
- 25.Davlat mustaqilligi masalasida referendum qachon o‘tkazilgan?
 A)1991yil 18-noyabr B)1991- yil 29-dekabr
 D)1991- yil 31-avgust E)1991- yil 1-sentyabr
- 26.I.Karimov farmoni farmoni bilan 1991 yil 25-avgustda qaysi tashkilotlar O‘zbekiston tasarrufiga olindi?
 A) Tashqi ishlar vazirligi B) Davlat xavfsizlik qo‘mitasi va Ichki ishlar vazirligi
 D) O‘zbekiston SSR Prokuraturasi E) Ichki ishlar vazirligi va Mudofaa vazirligi
- 27.1991-yilning 19–21-avgustida Sovet Ittifoqida davlat to‘ntarishi sodir etilib, favqulodda holat joriy etildi va hokimiyat Favqulodda holat davlat komiteti (GKChP – Государственный комитет по чрезвычайному положению) qo‘liga o‘tdi. Ularning maqsadlari nima edi?
 A)Ittifoq hududida yashovchi barcha xalqlarning mustaqillikni qo‘lga kiritishlariga yo‘l qo‘ymaslik edi.
 B)Ittifoq hududida yashovchi barcha xalqlarning mustaqillikni qo‘lga kiritishlariga amaliy ko‘mak berish edi.
 D)Ittifoq hududiga boshqa xorijiy davlatlarning anneksiya uyushtirilishiga qarshi mushtarak turish edi.
 E)O‘rta Osiyoni yagona federatsiyaga birlashtirish edi.
- 28.O‘zbekiston 1991 yil 31-avgustda qanday huquqiy hujjatlar qabul qildi?
 1. “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida” gi Qonun
 2. “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to‘g‘risida” gi Bayonot

3. O'zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi
4. "O'zbekistonning davlat ramzlari to'g'risida" maxsus qaror
5. "O'zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligini tuzish to'g'risida" gi qonun
A) 1,3,5 B) 2,3,4 D)1,2 E)1,4
29. Aholi jon boshiga yalpi ijtimoiy mahsulot ishlab chiqarish bo'yicha ittifoqdosh respublikalar orasida O'zbekiston nechanchi o'rinni egalladi?
A)12-o'rinni B)10-o'rinni D)8-o'rinni E)5-o'rinni
30. 1991 yil 29 dekabr kuni bo'lib o'tgan referendumda 9 million 898 ming 707 kishi yoki saylov ro'yxatiga kiritilganlarning 94,1 % qatnashdi. Ularning qancha foizi referendumda qo'yilgan savol ya'ni O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligini ma'qullab ovoz berdi?
A) 89,5 % i B) 98,2 % i D) 92,2 % i E) 86,6 % i
31. 1991-2016-yillar davomida amalga oshirilgan islohotlar berilgan javobni toping?
1) ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga o'tildi
2) demokratik an'analarga asoslangan davlat boshqaruvi
3)Fuqarolik jamiyati asoslari yaratildi
4)Kafolatlangan xafsizlik joriy qilindi
5) Qat'iy tartib intizom va tanqidiy tahlil
A) 1,2,3 B) 1,3,5 D)1,2,3,4,5 E)1,2,3,5
- 32.O'zbekistonda qachondan boshlab faol demokratik yangilanish va moderniztsiyalash jarayoni kuzatildi?
A) 2010 yildan B) 2017yildan D) 2000yildan E) 2002yildan
33. bugungi kundagi hayotimizdagi yangi iboralar berilgan qatorni toping?
1)xalq bilan muloqot 2)xalq qabulxonalarini 3)virtual qabulxona 4)tanqidiy tahlil
5)qat'iy tartib intizom 6)arzon uylar 7)texnoparklar 8)o'z bolangni o'zing asra
9)yo'l xaritasi 10)kafolatlangan xavfsizlik
A)1,3,5,7,9,10 B)1,2,3,4,5,7,9 D)2,3,4,5,6,7,8,9,10 E)1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
34. O'zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
A)1990-yil 21-iyul B)1991yil 20-iyun D)1990 yil 20 iyun E)1990 yil 19 avgust
35. Sovet Ittifoqida davlat to'ntarishi sodir bo'lgan sanalarni ko'rsating?
A)19-20 sentyabr B)18-21 oktyabr D)19-21 avgust E)19-21 sentyabr
36. "SSSR GKCHP ning O'zbekiston SSR Konstitutsiyasi va qonuniga zid hujjatlari O'zbekiston hududida amal qilmaydi" degan qarori qachon qabul qilingan?
A)1991 yil 22avgust B)1991yil 21avgust
D)1991yil 25avgust E)1991yil 28avgust
- 37.Konstitutsiya loyxasini tayyorlash bo'yich komisiya nechta kishidan iborat bo'lgan?
A)54 B) 65 D) 64 E) 74
- 38."O'zbekiston Respublikasining Davlat muctaqilligi asoslari to'g'risidagi" Qonunga qachon Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?
A)1990y.31 avgust B) 1991y.30 sentyabr D)1991y.31 avgust E) 1989y.24 mart
- 39.,O'zbekistonnig Mustaqillik Deklaratsiyasi" Oliy kengashning nechanchi sesiyasida qabul qilingan ?
A)XII chaqiriq VI sesiyasida B)XI chaqiriq VIII sesiyasida
D)XII chaqiriq XI sesiyasida E) XII chaqiriqVII sesiyasida

40. "O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to'g'risidagi" qonun necha moddadan iborat?
A) 13 B) 18 D) 33 E) 17
41. O'zbekiston Respublikasi asosiy qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
A) XII chaqiriq VI sessiyasida B) XI chaqiriq VIII sessiyasida
D) XII chaqiriq XI sessiyasida E) XII chaqiriq VII sessiyasida
42. O'zbekiston davlat bayrog'i to'g'risidagi qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
A) XII chaqiriq VI sessiyasida B) XI chaqiriq VIII sessiyasida
D) XII chaqiriq XI sessiyasida E) XII chaqiriq VII sessiyasida
43. O'zbekiston respublikasi davlat gerbi to'g'risidagi qonuni qaysi sessiyada qabul qilingan?
A) XII chaqiriq VI sessiyasida B) XI chaqiriq VIII sessiyasida
D) XII chaqiriq XI sessiyasida E) XII chaqiriq X sessiyasida
44. O'zbekistonning yangi konstitutsiyasini tayyorlash g'oyasi dastlab qachon ilgari surilgan?
A) 1990 yil mart B) 1990 yil 20 iyun D) 1991 yil oktyabr E) 1990 yil iyun
45. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi loyihasi yaratish ustida qancha muddat ish olib borildi?
A) 2 yil B) 3 yil D) 2,5 yil E) 1,5 yil
46. 1991 yilning oktyabr-noyabrda tayyorlangan konstitutsiya loyihasida necha modda bo'lgan?
A) 168 modda B) 148 modda D) 149 modda E) 158 modda
47. "O'zbekistonning davlat ramzlari to'g'risida" maxsus qaror qachon qabul qilingan?
A) 1990 yil 20-iyun B) 1992 yil 15-iyun
D) 1991 yil 15 fevral E) 1990 yil 15 fevral
48. Islom Karimovning "Istiqlol yo'li; muammolar va rejalar" hamda "O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li" asarlari qaysi yilda yozilgan?
A) 1997 yilda B) 1993 yilda D) 1992 yilda E) 1994 yilda
49. Islom Karimov qaysi kitobida mamlakatimizni yangilash va rivojlantirishning "umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik; xalqimizning ma'naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish; insonning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi; vatanparvarlik" singari o'ziga xos to'rtta asosiy negizini belgilab berdi?
A) "Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q" B) "Yuksak ma'naviyat-engilmas kuch"
D) "Bizdan ozod va obod vatan qolsin" E) "O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li"
50. "O'zbekiston Respublikasi davlat gerbi to'g'risida"gi qonuni qaysi sessiyada qabul qilingan?
A) XII chaqiriq VI sessiyasida B) XI chaqiriq VIII sessiyasida
D) XII chaqiriq XI sessiyasida E) XII chaqiriq X sessiyasida
51. O'zbekiston Respublikasi davlat bayrog'i necha xil rangda beriladi?
A) 3 xil B) 4 xil C) 5 xil D) 2 xil
52. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bob va moddalardan iborat?
A) 6 bob, 26 modda B) 128 bob, 6 modda

D)6 bob, 128 modda E)26 bob, 128 modda

53.O‘zbekiston Respublikasi davlat gerbida milliy ramz sifatida nimalar ifodalangan?

1. Xumo qushi

2. 12 ta yulduz

3. Paxta va bug‘doy boshloqlari

4. sakkiz qirrali yulduz

A)1,3,4 B)1,2,3,4 D)1,2,3 E)2,4

54. O‘zbekiston Respublikasi davlat madhiyasi tog‘risidagi qonuni qachon qabul qilingan?

A)1992 yil 10 dekabrda B)1992 yil 8 dekabrda

D)1991 yil 18 noyabrda E)1992 yil 2 iyulda

55.O‘zbekistonda sovet tuzumi davrida qanday iqtisodiy siyosat olib borilgan ?

A) bozor iqtisodiyotiga o‘tish siyosati B) rejalashtiruvchi iqtisodiy siyosat

D) bosqichma-bosqich iqtisodiy siyosat E) to‘g‘ri javob yo‘q

56.Birinchi prezidentimiz I.Karimov tomonida ishlab chiqilgan “ O‘zbek modeli ” necha tamoyildan iborat ?

A) 5 B) 6 D) 7 E) 8

57. Davlat bosh islohotchi va iqtisodiy o‘zgarishlarning tashabbuskori “ O‘zbek modeli ”ining nechanchi tamoyili ?

A) 5 B) 4 D) 3 E) 2

58.Qonun ustuvorligi, qonun oldida hammaning tengligi “ O‘zbek modeli ”ning nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

59.Iqtisodning siyosatdan ustunligi, uni mafkuradan xoli etish “ O‘zbek modeli ”ining nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

60.Kuchli ijtimoiy siyosat yuritish, aholining muhtoj tabaqalarini ijtimoiy himoyalashning ustuvorligi “ O‘zbek modeli ”ining nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

61.Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich, izchil ravishda o‘tish “ O‘zbek modeli ”ining nechanchi tamoyili ?

A) 2 B) 3 D) 4 E) 5

62.Mamlakatimiz milliy davlatchiligining rivojlanishida mutlaqo yangi bosqichni boshlab bergan prezidentlik institutiga qachon asos solingan?

A)1990yil 24 mart B)1990yil 1 noyabr D)1991yil 24 mart E)1990yil 14 mart

63.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi tog‘risida”gi qonuni qachon qabul qilingan?

A)1991 yil 18 noyabr B)1991 yil 29 dekabr D)1995 yil 26 mart E)1991 yil 24 mart

64. O‘zbekiston davlat hokimiyati tizimi nechta bo‘linish prinsipiga asoslanadi?

A) 2 ta B) 3 ta D) 4 ta E) 5 ta

65. Nechanchi yildan boshlab parlament Oliy Majlis nomi bilan ataladigan bo‘ldi?

A) 1995 yildan B) 2005 yildan D) 2004 yildan E) 2003 yildan

66. Qachondan boshlab Oliy Majlis ikki palatali parlament sifatida o‘z faoliyatini boshlagan?

A) 1995yil B) 2000yil D) 2005yil E) 2002yil

67. Senat a'zolaridan necha nafari Prezident tomonidan tayinlanadi?
A) 86 nafari B) 16 nafari D) 6 nafari E) 14 nafari
68. O'zbekistonda Bosh vazir lavozimi qachon tasis etilgan?
A) 1995 yil 15 noyabr B) 1992 yil 4 yanvar
D) 1992 yil 5 yanvar E) 1995 yil 29 dekabr
69. Dastlabki davrda O'zbekiston Respublikasi sud tizimiga necha yil muddatga sudlar kirgan?
A) 3 yil B) 2,5 yil D) 5 yil E) 7 yil
70. Mamlakatimizda o'lim jazosi nechanchi yilda bekor qilingan?
A) 2003 yil 1 dekabr B) 2008 yil 1 dekabr D) 2008 yil 1 yanvar E) 1998 yil 1 yanvar
71. Prezident mamlakat Qurolli kuchlarining oily bosh qo'mondoni hisoblanishi konstitutsiyamizning nechanchi moddasida aytib o'tilgan?
A) 89-moddasida B) 93-modda D) 106-modda E) 96-modda
72. Viloyat va Toshkent shahar hokimi kim tomonidan qonunga muvofiq tayinlanadi hamda lavozimidan ozod etiladi.
A) Oliy Majlis B) Vazirlar Mahkamasi
D) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti E) Xalq tomonidan
73. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarda nechchi yoshga to'lgan fuqarolarning saylash huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan?
A) 19 yoshdan B) 21 yoshdan D) 18 yoshdan E) 25 yoshdan
74. Markaziy saylov komissiyasi qachondan doimiy organ sifatida tashkil etildi?
A) 1998-yildan B) 1991-yildan D) 2016-yildan E) 2014-yildan
75. Mustaqillik davrida tashkil topgan ilk siyosiy partiya bu.....
A) Erk demokratik partiyasi B) Vatan taraqqiyoti partiyasi
D) O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi E) Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi
76. Qaysi partiyaning asosiy maqsad vazifasi milliy an'analarni va qadriyatlarni saqlashdan iborat?
A) O'zbekiston Liberal-Demokratik partiyasi (O'zLiDeP)
B) O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasidi
D) O'zbekiston «Adolat» sotsialdemokratik partiyasi
E) Vatan taraqqiyoti» partiyasi
77. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi qachon e'lon qilindi.
A) 2016-yil 14-dekabrda B) 2017-yil 2-fevralda
D) 2017-yil 22-dekabrda E) 2016-yil 5-martda
78. Nechinchi yil «Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili» deb e'lon qilingan
A) 2014 yil B) 2015 yil D) 2016 yil E) 2017 yil
79. Shavkat Mirziyoyev Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining ...-sessiyasida, xalq hokimiyatini nomiga emas, balki amalda joriy qilish mexanizmlarini mustahkamlashni global maqsad sifatida belgilab, mamlakatimiz barcha hududida Prezidentning virtual va Xalq qabulxonalari tashkil etilganini hamda hozirgi kungacha bir milliondan ortiq fuqarolarimiz bu qabulxonalar orqali o'zlarining dolzarb muammolarini hal qilganini ta'kidlab o'tdi
A) 72 B) 74 D) 68 E) 75

80. Quydagi qaysi omil davlatimizni yanada jadal sur'atlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuvni ishlab chiqishni taqozo etdi?

A) davlat hokimiyati va boshqaruvini yanada demokratlashtirish, sud-huquq tizimi, axborotlashtirish sohasini isloh etishi

B) so'z erkinligini ta'minlash, saylov qonunchiligini takomillashtirishi

D) iqtisodiyotni liberallashtirishga qaratilgan demokratik bozor islohotlarini chuqurlashtirishi

E) mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot yo'lining tahlili, bugungi kunda jahon bozori talabi keskin o'zgarib, globallashtirish sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgani

81. Quydagi qaysi qatorda harakatlar strategiyasida davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ikkinchi ustuvor yo'nalishi keltirilgan

A) Xavfsizlik, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat

B) Ijtimoiy sohani rivojlantirish

D) Davlat va jamiyat qurilish tizimini takomillashtirish

E) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish

82. O'zbekiston Oliy Kengashi bayroq qabul qilingan kunda qaysi qonunni qabul qildi?

A) "Mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida"gi Qonun

B) "Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi Qonun

D) "Xalq xo'jaligini xususiylashtirish to'g'risida"gi Qonun

E) bu yerda to'g'ri javob yoritilmagan

83. Davlat mulkini boshqarish va xususiylashtirish Davlat qo'mitasi qachon ta'sis etildi?

A) 1994-yil mart B) 1999-yil aprel D) 2000-yil iyul E) 1992-yil fevral

84. Kichik xususiylashtirish qachon tugallandi ?

A) 1992-yil B) 1993-yil D) 1994-yil E) 1995-yil

85. Nechanchi yil ommaviy xususiylashtirish davri bo'ldi ?

A) 1994-yil B) 1995-yil D) 1996-yil E) 1997-yil

86. O'zbekistonda milliy valyuta so'm qachon muomalaga kiritildi ?

A) 1993-yil 1-iyun B) 1993-yil 1-iyul D) 1994-yil 1-iyul E) 1994-yil 1-iyun

87. 10000 va 50000 so'mlik qachon muomalaga chiqarilgan ?

A) 2014 -yil B) 2015-yil D) 2016-yil E) 2017-yil

88. O'zbekiston havo yo'llari milliy aviakompaniyasi qachon tashkil etilgan ?

A) 1992-yil B) 1993-yil D) 1994-yil E) 1995-yil

89. O'zbekiston avtomobil transporti (O'zavtotrans) davlat-aksiyadorlik korporatsiyasi qachon tashkil etildi ?

A) 1994-yil B) 1993-yil D) 1998-yil E) 1997-yil

90. O'zbekiston temir yo'llari aksiyadorlik kompaniyasi qachon tashkil etildi ?

A) 1994-yil B) 1993-yil D) 1998-yil E) 1997-yil

91. Qachon uzunligi 220 km bo'lgan G'uzor-Boysun-Qumqo'rg'on yo'nalishi qurildi?

A) 2004 yil B) 2001 yil D) 2005 yil E) 2007 yil

92. Toshkent-Samarqandni bog'lovchi tezyurar poyezd nomi?

A) Afrosiyob B) Nasaf D) Marokand E) Lokomotiv

93. Toshkent xalqaro aeroportiga qachon I. Karimov nomi berildi ?

A) 2015 yil B) 2016 yil D) 2017 yil E) 2018 yil

94. Fransiyaning Pejo Citroen korporatsiyasi bilan birgalikda qaysi viloyatda avtomobil zavodi qurilishi rejalashtirilgan?

A) Namangan B) Sirdaryo D) Farg'ona E) Jizzax

95. Harakatlar strategiyasining uchinchi ustuvor yo'nalishini aniqlang.

A) Ijtimoiy sohani rivojlantirish

B) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish

D) Diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik

E) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish

96. Diversifikatsiya.....?

A) lotincha – (o'zgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni o'zgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama san'ati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik ta'minlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (o'zgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs bo'yicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) to'g'ri javob yo'q

97. Logistika.....?

A) lotincha – (o'zgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni o'zgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama san'ati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik ta'minlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (o'zgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs bo'yicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) to'g'ri javob yo'q

98. Konvertatsiya.....?

A) lotincha – (o'zgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni o'zgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama san'ati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik ta'minlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (o'zgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs bo'yicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) to'g'ri javob yo'q

99. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha 1991-1996 yillari nechanchi bosqich amalga oshirildi ?

A) 1 B) 2 D) 6 E) 3

19. Qachon "O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi " qabul qilindi.

A) 2020 yil 7 yanvar B) 2010 yil 7 yanvar D) 2000 yil 7 yanvar E) 2016 yil 7 yanvar

100.1997 yilda O‘zbekiston qanday mahsulotlarini eksport qiluvchi mamlakatga aylandi.

A)neft B) oziq-ovqat D) qishloq xo‘jalik E) mashinasozlik va avtomobil

101.Qachondan boshlab O‘zbekistonda aholini ijtimoiy himoyalash tizimi tubdan o‘zgartirildi?

A)1993-yil B)1994-yil D)1995-yil E)1992-yil

102.O‘zbekistonda nechanchi yilda boshlab har yili 1-sinf o‘quvchilariga bepul o‘quv anjomlari, darsliklarni berish joriy etildi, kam ta‘minlangan oilalarning boshlang‘ich sinfl arda o‘qiydigan bolalariga bepul qishki issiq kiyimlarberish yo‘lga qo‘yildi?

A)1995-yil B)1998-yil D)1997-yil E)1996-yil

103.O‘zbekistonda o‘rtacha umr ko‘rish yoshi 1990-yilda necha yoshni tashkil etgan va bu ko‘rsatgicha 2015-yilda necha yoshga o‘sdi?

A) 65 yosh, 75 yosh B)67 yosh, 74 yosh D)62 yosh, 76 yosh E)60 yosh, 75 yosh

104.Quyidagi qaysi rang hayot va aholining munosib turmush tarzini ta‘minlash ramzi?

A)Tillarang B)Moviy havorang D)Siyohrang E)Qizil rang

105.Kuchli ijtimoiy siyosat yuritish, aholining muhtoj tabaqalarini ijtimoiy himoyalashning ustuvorligi “ O‘zbek modeli ” ining nechanchi tamoyili ?

A) 1 tamoyil B) 2 tamoyil D) 3 tamoyil E) 4 tamoyil

106. 2017-yil O‘zbekiston Prezidenti tomonidan qanday nomlandi?

A) Yoshlarni qo‘llab quvvatlash B)Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari

D) Kichik biznes va tadbirkorlik E)Keksalarni e‘zozlash yili

107.Quyidagi qaysi qatorda harakatlar strategiyasida to‘rtinchi ustuvor yo‘nalish keltirilgan.

A)Xavfsizlik, diniy bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik, o‘zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat

B)Ijtimoiy sohani rivojlantirish

D)Davlat va jamiyat qurilish tizimini takomillashtirish

E) Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish

108.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qaysi moddasida “O‘zbekiston Respublikasi fuqarolari kasaba uyushmalari, siyosiy partiyalarga va boshqa jamoat birlashmalariga uyushish, ommaviy harakatlarda ishtirok etish huquqiga egadirlar” – deyilgan.

A)34-moddasida B)41-moddasida D)31-moddasida E)36-moddasida

109. “.....- jismoniy va (yoki) yuridik shaxslar tomonidan ixtiyoriylik asosida tashkil etilgan, daromad (foyda) olishni o‘z faoliyatining asosiy maqsadi qilib olmagan hamda olingan daromadlarni (foydani) o‘z qatnashchilari (a‘zolari) o‘rtasida taqsimlamaydigan o‘zini o‘zi boshqarish tashkilotidir

A)Nodavlat notijorat tashkiloti B)Davlat organlari

D)Fuqarolar o‘zini-oz boshqarish organlari E)Siyosiy partiyalar

110.Qachon “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonun Prezidentimiz tomonidan imzolangan.

A)2017 yil 3 yanvar B)2018 yil 3 yanvar D)2019 yil 3 yanvar E)2020 yil 3 yanvar

112.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-iyundagi PF-6013-son farmoniga muvofiq O‘zbekiston Respublikasida qaysi tashkilot faoliyati yo‘lga qo‘yildi.

A)korruptsiyaga qarshi kurashish agentligi B)Davlat xizmatlari agentligi
D) Xalq qabulxonalari E) Ekologiyani himoya qilish agentligi

113. YUNESKO tashkiloti qarorgohi qayerda joylashgan?

A) London. B) Nyu-York. D) Jeneva. E) Parij.

114. 1996-yili qaysi shaharlar “Amir Temur” ordeni bilan mukofotlandi?

A) Samarqand va Shahrisabz B) Toshkent va Samarqand

D) Qarshi va Shahrisabz E) Toshkent va Buxoro

115.Mustaqillik yillarida 1200 yillik yubileyleri nishonlangan bobolarimizni ko‘rsating.

A) Mirzo Ulug‘bek va Xo‘ja Ahror Valiy.

B) Ahmad al-Farg‘oniy va Imom Abu Iso Termiziy.

D) Bahouddin Naqshbandiy va Imom al-Buxoriy.

E) Ahmad al-Farg‘oniy va Imom al-Buxoriy.

116. 2017-yilda bobolarimizning xotiralarini abadiylashtirish bo‘yicha yirik tadbirlar o‘tkazilgan shaharlarni to‘g‘ri muvofiqlashtiring.

1) Ishohxon Ibrat 2) Erkin Vohidov 3) Komiljon Otaniyozov 4) Abdulla Oripov 5) Muhammad Yusuf. a) Qashqadaryo b) Xorazm c) Andijon d) Namangan e) Farg‘ona.

A) 1-d,2-e,3-a,4-b,5-c. B) 1-d,2-a,3-c,4-e,5-b.

D) 1-d,2-e,3-b,4-a,5-c. E) 1-d,2-a,3-c,4-e,5-b.

117.Qayerda Hamid Olimjon va Zulf ya xotirasiga bag‘ishlab barpo etilgan yodgorlik majmuasi ochildi?

A)Andijon B)Farg‘ona D)Qashqadaryo E)Jizzax.

118. 2017-yili 25-yanvarda ...

A) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug‘aniyevich Karimovning xotirasini abadiylashtirish to‘g‘risida”gi qarori e‘lon qilindi.

B) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Atoqli davlat arbobi va yozuvchi Sharof Rashidov tavalludining 100 yilligini nishonlash to‘g‘risida”gi qarori e‘lon qilindi.

D)O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Musulmonlarning Saudiya Arabistoniga haj qilishi to‘g‘risida”gi farmonini e‘lon qilindi.

E) Samarqand shahrining 2750 yilligi keng nishonlandi.

119.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug‘aniyevich Karimovning xotirasini abadiylashtirish to‘g‘risida”gi qarori muvofiq qaysi shaharlarda Islom Karimovning haykallari o‘rnatilgan?

1.Buxoro. 2.Toshkent. 3.Samarqand. 4.Urganch. 5.Qarshi. 6.Andijon.

A) 2,3,5. B) 1,4,6. D) 1,3,5. E) 2,3,4.

120. Qachondan 9 may – «Xotira va qadrlash kuni» sifatida nishonlanadigan bo‘ldi?

A)1997-yildan B)1998-yildan. D) 1999-yildan. E) 1994-yildan.

121.Qachondan Qurbon va Ramazon hayit kunlarini doimiy ravishda bayram qilish va ularning dam olish kunlari deb e‘lon qilinishi haqida qaror qabul qilindi?

A) 1990-yili 2-iyun B) 1991-yili 6-sentabr

D)1992-yili 27-mart E) 1991-yili 21-may.

122.1992-yil yurtimizda ilk bor Qur'on Karim kim tomonidan o'zbek tiliga tarjima qilinib nashr qilindi?

A)Abdulaziz Mansur B)Alouddin Mansur D)Abdolvohid Munzim E)Qori Niyoziy

123.Qachon Prezident qarori bilan "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik Markazi tashkil etildi?

A)1992-yili B)1996-yili D)1994-yili E)1998-yili

124.Turkiston saroyi qachondan ish boshladi?

A)1993 yil B)1994 yil D)1995 yil E)1998 yil

125.Qadimgi ajdodlarimizning ezgu g'oyalari, milliy davlatchilik an'analari, turmush tarzi va mentalitetini aks ettirgan muqaddas "Avesto" kitobining 2001 yili "Avesto" yaratilganligining necha yilligi yurtimizda va xalqaro miqyosda keng nishonlandi?

A)2200 yilligi B)2500 yilligi D)2700 yilligi E)3000 yilligi

126.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Amir Temur tavalludining 660 yilligini nishonlash to'g'risida"gi qaroriga asosan, nechanchi yilda Sohibqiron Amir Temurning 660 yilligi tantanalari o'tkazildi?

A)1996 yilda B)1993 yilda D)1992 yilda E)1994 yilda

127. Ma'naviyat bu – ...

A)Qotib qolgan aqidalar yig'indisi va ommaviy madaniyatga ko'r-ko'rona ergashish

B)Insonning ruhiy poklanishi, ichki dunyosini baquvvat qiladigan qarashlari mezoni

D)Odam irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan o'lchov

E)b va c javoblar

128.Zulfiya nomidagi davlat mukofoti qachon qabul qilingan?

A)1997 yil B) 1999 yil D) 2000 yil E) 2001 yil

129.Respublikamizdagi harbiy akademik litseylarga 2017 yildan boshlab qanday nom berildi?

A)Temurbeklar maktabi B)Mard o'g'lonlar

D)Serjantlar maktabi E)Temurbeklar litseyi

130.Mard o'g'lon mukofoti qachon ta'sis etildi?

A)2015 yil B)2015yil D)2016 yil E)2017 yil

131.Muhammad al-Xorazmiy nomidagi ixtisoslashtirilgan maktab qachon tashkil etildi?

A)2017 yil B) 2015 yil D) 2016 yil E) 2014 yil

132.Al-Xorazmiy maktabiga nechanchi sinfdan qabul qilinadi?

A)7 sinfdan B)8 sinfdan D)5 sinfdan E)9 sinfdan

133.O'zbekiston Respublikasi qurolli kuchlari safida muddatli harbiy xizmatni o'tab bo'lgan fuqarolar uchun qanday imtiyoz berildi?

A)davlat mukofotlari B) oily o'quv yurtlariga kirishda 25 % miqdorida ball berish

D)ularni ish bilan ta'minlash E)oily o'quv yurtlariga kirishda 30 % miqdorida ball berish

134.O'zbekiston yoshlar ittifoqi qachon tashkil topgan?

A) 2017 yil 30 iyun B) 2015 yil 8 dekabr D) 2016 yil 15 iyul E)2016 1 iyun

135. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» qachon qabul qilindi?

- A)1997 yil 29 avgust B)1996 yil 8 dekabr D)2000 yil 15 iyul E)2016 1 iyun
136. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2909-sonli “Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori qachon qabul qilindi.
- A)2017 yil 20 aprelda B)2018 yil 20 apreldagi
D)2019 yil 20 apreldagi E)2020 yil 20 apreldagi
- 137.«O‘zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi tarix instituti faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida» gi Vazirlar Mahkamasi qarori qachon qabul qilingan?
- A)1998 yil 27 iyulda B)1997 yil 29 avgustda
D)2000 yil 30 avgustda E)1999 yil 5 martda
- 137.Qachon “O‘zbekiston Respublikasi tarkibida Qoraqalpogiston Respublikasi Davlat suvereniteti to‘g‘risidagi” Deklaratsiya qabul qilindi.
- A)1990 yili 14 dekabrda B)1991 yil 31 avgustda
D)1990 yil 20 iyunda E)1991 yil 14 dekabrda
- 138.O‘zbekiston Respublikasining 1992 yil 8 dekabrda qabul qilingan Konstitutsiyasining qaysi moddalarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi bilan O‘zbekiston Respublikasi o‘rtasidagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy munosabatlar o‘z aksini topdi.
- A) 70-75 moddalar B) 10-20 moddalar D) 30-40 moddalar E) 41-45 moddalar
139. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Oliy Kengashi o‘zining XI sessiyasida (1993 yil, 9 aprel).....
1. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Konstitutsiyasini qabul qildi.
 2. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat bayrog‘ini qabul qildi.
 3. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat tamg‘asini qabul qildi.
 4. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat madhiyasini qabul qildi.
- A) 1,3 B) 1,2 D) 1,4 E) 2,3
140. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Parlamentining nomi ?
- A) Qoraqalpog‘iston Respublikasi Juqorg‘i Kengesi
B) Qoraqalpog‘iston Respublikasi Parlamenti
D) Qoraqalpog‘iston Respublikasi Oliy Kengashi
E) Qoraqalpog‘iston Respublikasi Ministrlar Kengashi
141. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Juqorg‘i Kengeshida nechta deputat bor?
- A)86 B)85 D)84 E)83
- 142.Qoraqalpog‘iston Respublikasida Ijroiya organi....?
- A)Minstrlar Kengashi B)Juqorg‘i Kengashi
D)Oliy Kengashi E)Qoraqalpog‘iston Respublikasi Parlamenti
- 143.Bugungi kunda O‘zbekiston markaziy budjetidan Qoraqalpog‘istonga berilayotgan subvensiya, ya’ni moliyaviy yordam miqdori 9 milliarddan oshiq so‘mni, yoki butun Qoraqalpog‘iston budjeti xarajatlarning necha foizini tashkil etmoqda?
- A)75% B)65% D)55% E) 45%
- 144.1995 yili Mo‘ynoqda qaysi davlat yordamida bioekologiya institutining xalqaro ekologiya stansiyasi ochildi.
- A)Germaniya yordamida B)Fransiya yordamida
D)Avstraliya yordamida E) Yaponiya yordamida
- 145.Qoraqalpog xalq dostonini belgilang.

A)Qirg'iz B)Manas D)Go'ro'g'li E) Farhod va Shirin

146.Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat bayrog'idagi beshta yulduz nimani anglatadi.

A) Qoraqalpog'istonning tarixiy beshta qal'asiga ishora

B) Qoraqalpoqlarning eng yirik beshta qabilasiga ishora

D) Qoraqalpoqlarning eng mashhur beshta qahramoniga ishora

E) Qoraqalpoqlarda besh raqami muqaddas sanaladi.

147.O'zbekiston o'zining joylashuviga ko'ra Markaziy Osiyoning qaysi sohalari markazida joylashgan?

1.transport 2. metallurgiya 3. ta'lim 4. suv tizimi 5. Kommunikatsiya

6. energetika

A)1,2,3,4 B)1,4,5,6 D)1,3,5,6 E)2,4,5,6

148. O'zbekiston geosiyosiy joylashuvi jihatdan qanday noqulayliklardan mustasno deb bo'lmaydi?

1.O'zbekiston Fors ko'rfazi, Kaspiy dengizi havzasi va Tarim havzasining neft va gazga juda boy konlari joylashgan yarim halqaning strategik markazida joylashganligi

2. bu hududda butun dunyoda energiya taqchilligi sharoitida ko'pgina davlatlarning bir-biriga mos kelmaydigan manfaatlari

3. O'zbekiston mintaqadagi etnik muvosazilik, narkobiznes va har xil tashqi kuchlar tomonidan rag'batlantirilib kelinayotganligi

4. Markaziy Osiyoning markazida joylashgan O'zbekiston o'zining geografik holati,

5.ichki mojarolar hali ham tugatilmagan Afg'oniston kabi davlat bilan chegaradoshligi

6.O'zbekiston bevosita dengizga chiqa olmaydigan, buning ustiga dengiz portlaridan eng uzoqda joylashgan mamlakat

7.Qora dengiz, Boltiq dengizi, Yapon dengizi va Shimoliy dengizlarga olib chiquvchi eng qisqa temir yo'li qariyb 3 ming kilometrni tashkil etishi

8. Mazkur mintaqada kuchlar nisbati va muvozanatini saqlash, iqtisodiy integratsiya jarayonini rivojlantirish 9.Barqarorlikni ta'minlash, hamkorlikni mustahkamlash imkoniyatiga ega

A)1,2,3,5,6,7 B)1,2,3,5,6,7 D)2,3,5,6,8,9 E)1,3,5,7,9

149.O'zbekiston tashqi siyosatining ma'naviy yo'nalishi nimalardan iborat?

A)insonparvarlik, oshkoralik,qadr-qimmat o'z imkoniyatlariga tayanish va insoniyatning yagona oilasida o'z taraqqiyot yo'liga ega bo'lish

B)xalqaro hamkorlikni olib borishda teng huquqli subyekt sifatida qatnashish,boshqa mamlakatlarning suverenitetini hurmat qilish

D)nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish,boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik,harbiy bloklarga qo'shilmaslik

E)davlatlar suveren tengligini tan olish,kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan tahdid qilmaslik, chegara daxlsizligini o'zi ta'minlash

150.O'zbekiston bugungi kunga qadar nechta davlat bilan rasmiy diplomatik munosabatlar o'rnatgan?

A)123 ta B) 133 ta D) 145 ta E) 150 ta

4.9. YB uchun test savollari (300 ta)

1. “O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida”gi Qonunga Konstitutsiyaviy Qonun maqomi qachon berilgan?
A)1991-yil 30-sentabrda B)1991-yil 18-noyabrda
D)1991-yil 29-dekabrda E)1992-yil 4-yanvarda
2. Islom olami zabardast allomalaridan hisoblangan qaysi vatandoshimizning 675 yilligi 1993-yil keng nishonlangan?
A) Bahouddin Naqshbandiy B)Najmiddin Kubro
D)Abu Mansur al-Moturidiy E) Abu Iso at-Termiziy
- 3.Quyidagilardan qaysi biri O‘zbekistonda mustaqillik yillarida sud hokimiyatini tashkiliy jihatdan shakllantirishdagi amaliy ishlarning tamal toshini qo‘ygan?
A)“O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining asoslari to‘g‘risidagi” Qonun
B)O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
D)“Sudlar to‘g‘risida”gi Qonun
E)“O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi tarkibida harbiy hay‘at tashkil etish to‘g‘risida”gi qaror
4. O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasining ijtimoiy-siyosiy gazetasini aniqlang.
A) “XXI asr” B)“O‘zbekiston ovozi” D) “Mohiyat” E) “Jamiyat”
5. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasida “Har bir inson malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega” ekanligi qayd etilgan?
A) 40-moddasida B) 32-moddasida D) 4-moddasida E) 68-moddasida
6. 2000-yil 13-sentabrda I.A. Karimov YuNESKO Bosh direktori
A)F.Mayorni qabul qildi B)Kongiro Matsuuruni qabul qildi.
D)Xolid Malikni qabul qildi E)Pol Potokini qabul qildi.
7. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini qabul qilish jarayonida xalq muhokamasini davom ettirish uchun ikkinchi marotaba matbuotda qachon e‘lon qilingan?
A) 1992-yil 1-noyabrda B) 1992-yil 21-noyabrda
D) 1992-yil 10-noyabrda E) 1992-yil 21-oktabrda
8. O‘zbekiston Respublikasining “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”gi qonuni qachon qabul qilingan?
A)1994-yil 25-mayda B)1995-yil 11-yanvarda
D)1996-yil 26-dekabrda E)1994-yil 17-fevralda
9. Qachondan O‘zbekiston ommaviy axborot vositalari jahondagi yirik kompyuter tizimi - “Internet” bilan aloqa o‘rnatishga muvaffaq bo‘ldi?
A)1996-yil maydan B)1997-yil oktabrdan
D)1998-yil noyabrdan E)1995-yil sentabrdan
10. “Oltin Yulduz” medaliga birinchi bo‘lib sazovor bo‘lgan shaxsni aniqlang.
A) E.Vohidov B) S.Ahmad D) A.Oripov E) I.A.Karimov
11. O‘zbekistonning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilindi?
A) 1990-yil 20-iyunda B) 1990-yil 18-iyunda
D) 1991-yil 17-martda E) 1991-yil 31-avgust

12. 1992-yilning 8-dekabrigacha Mustaqil O'zbekiston Respublikasining vaqtinchalik konstitutsiyasi vazifasini bajargan hujjatni aniqlang.
- A) "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida"gi qonun
 B) "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida Oliy Kengash bayonoti"
 D) "O'zbekistonning mustaqillik deklaratsiyasi"
 E) "O'zbekiston SSR Konstitutsiyasiga o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi qonun
13. Amir Temur haykali birinchi bo'lib qayerda va qachon o'rnatildi?
- A) 1996-yil Samarqandda B) 1993-yil Toshkentda
 D) 1996-yil Shaxrisabzda E) 1992-yil Samarqandda
14. O'rta Osiyo xalqlarining eng qadimgi yozma manbalaridan biri Avestoning 2700-yilligi nechanchi yilda nishonlangan?
- A) 2000-yilda B) 2001-yilda D) 2002-yilda E) 2003-yilda
15. O'zbekiston Respublikasida Markaziy Saylov komissiyasi qaysi organ tomonidan tuzuladi?
- A) Vazirlar Mahkamasi tomonidan tuziladi.
 B) Oliy Majlis tomonidan tuziladi.
 D) Prezident tomonidan tuziladi va Senat tomonidan tasdiqlanadi.
 E) Referendum asosida tuziladi.
16. "O'zbekiston Respublikasining Oliy Majlisi to'g'risida"gi Konstitutsiyaviy Qonun qabul qilingan sanani aniqlang.
- A) 1994-y 22-sentabr B) 1995-y 8-yanvar D) 1994-y 27-dekabr E) 1995-y 25-yanvar
17. Qachon O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni bilan "Zulfiya" nomidagi Davlat mukofoti ta'sis etildi?
- A) 1999-yil 10-iyun B) 1996-yil 26-aprel D) 1995-yil 22-dekabr E) 1995-yil may
18. O'zbekiston Respublikasida Vitse-Prezident lavozimi qachon tugatildi?
- A) 1992-y 8-dekabr B) 1991-y 18-noyabr D) 1992-y 4-yanvar E) 1991-y 29-dekabr
19. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.Karimovning qaysi asarida taraqqiyotning "O'zbek modeli" bayon qilib berilgan?
- A) "O'zbekiston-kelajagi buyuk davlat"
 B) "O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida"
 D) "O'zbekistonning o'z istiqbol va taraqqiyot yo'li"
 E) "Yangi uy qurmay turib, eskisini bo'zmang"
20. Tarix saboqlari insonni...
- A) xatolarni takrorlamaslikka o'rgatadi
 B) ertangi kunini belgilab, kelajakka intilishga o'rgatadi
 D) xatolarni takrorlamaslikka, to'g'ri xulosalar chiqarishga o'rgatadi
 E) barcha javob to'g'ri
21. Dunyo tinchligiga tahdid soluvchi xavf-xatarlar, ziddiyatlarga quyidagilardan qaysilari kiradi?
- A) diniy ekstremizm va fundamentalizm
 B) buyuk davlatchilik shovinizmi va agressiv millatchilik siyosati
 D) ommaviy qirg'in quroliga ega bo'layotgan davlatlar safining ortib borishi
 E) javoblarning barchasi to'g'ri

22. Qanday mafkura O'zbekiston Respublikasida davlatniki sifatida o'rnatilishi mumkin?
- A) diniy mafkura B) siyosiy boshqarmalar mafkurasi
D) davlat mafkurasi E) hech qanday mafkura
23. O'zbekiston Respublikasida Deputatlikka nomzod qaysi hollarda saylangan hisoblanadi?
- A) saylovchilarning barchasi ovoz bersa
B) Markaziy saylov komissiyasining qaroriga ko'ra
D) saylovda qatnashganlarning 55% ovozini olsa
E) saylovda qatnashganlarning 50% dan bitta ortiq ovozini olsa
24. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq Respublikadagi qaysi organ oliy davlat vakilik organi sifatida qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi?
- A) O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi B) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi
D) O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi E) O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiya sudi
25. Qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi bu ...?
- A) Hokimiyatning bo'linish prinsipidir
B) Odil sudlovni amalga oshirish prinsipidir
D) Prokuratura organlari funksiyalari ajratib qo'yilganligi prinsipidir
E) Sud hokimiyati organlari vakolatlarining ajratib qo'yilganligi prinsipidir
26. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga binoan jamiyat va davlat hayotining eng muhim masalalari ... ?
- A) Referendumga qo'yiladi B) Mitinglarda ko'rib chiqiladi
D) Saylovlarga qo'yiladi E) Namoyishlarga qo'yiladi
27. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi" mavzusidagi ma'ruzaning muallifini aniqlang?
- A) Sh.Mirziyoyev B) I.A. Karimov D) A.N. Aripov E) I.B. Abdullayev
28. O'zbekiston Respublikasi parlamentining nomi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang ?
- A) Oliy Majlis B) Oliy Kengash D) Qonunchilik palatasi E) Senat
29. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 1997 –yil 29-avgustda qabul qilingan bo'lib...?
- A) ushbu qonun 5 bo'lim va 34 moddadan iborat.
B) ushbu qonun 3 bo'lim va 30 moddadan iborat.
D) ushbu qonun 25 bo'lim va 34 moddadan iborat.
E) ushbu qonun 15 bo'lim va 34 moddadan iborat.
30. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturining maqsadi-
- A) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasida, yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir.
B) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la xalos etish, milliy tizimini yaratishdir.
D) yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir.

E) ta'lim sohasini tubdan isloh qilish milliy tizimini yaratishdir.

31. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturini ro'yobga chiqarish quyidagi uch bosqichga bo'lingan edi. Bu bosqichlarni aniqlang?

A) Birinchi bosqich (1997-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2005-yillar), uchinchi bosqich (2005 va undan keyingi yillar).

B) Birinchi bosqich (1997-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2015-yillar), uchinchi bosqich (2015 va undan keyingi yillar).

D) Birinchi bosqich (1997-2010-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2010-yillar), uchinchi bosqich (2020 va undan keyingi yillar).

E) Birinchi bosqich (1990-2001-yillar), ikkinchi bosqich (2001-2025-yillar), uchinchi bosqich (2025 va undan keyingi yillar).

32. 2016 yil 14 sentyabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonunda necha yoshdan, necha yoshgacha bo'lgan shaxslar, yoshlar (yosh fuqarolar) deb belgilab berilgan?

A) 14 yoshga to'lgan va 30 yoshdan oshmagan shaxslar.

B) 14 yoshga to'lgan va 35 yoshdan oshmagan shaxslar.

D) 18 yoshga to'lgan va 30 yoshdan oshmagan shaxslar.

E) 14 yoshga to'lgan va 25 yoshdan oshmagan shaxslar.

33. O'zbekiston Respublikasida hokimiyatlar bo'linish prinsipiga asosan vakolatlar qanday taqsimlanadi?

A) Qonun chiqaruvchi, Ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linadi

B) Qonunchilik palatasi va senat

D) Qonun chiqaruvchi, va sud hokimiyatiga bo'linadi

E) Vazirlar Mahkamasi

34. Quyidagilar orasidan nodavlat notijorat tashkilotlari ko'rsatilgan qatorni toping?

35. O'zbekiston Respublikasi Parlament palatalarining birgalikdagi vakolatiga kiradigan masalalar, qoida tariqasida qanday ko'rib chiqiladi?

A) Avval O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasida, so'ngra Senatida ko'rib chiqiladi

B) O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati Raisi tomonidan ko'rib chiqiladi

D) Qonunchilik palatasi tomonidan ko'rib chiqilib, Senat tomonidan maqullanib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tasdig'iga kiritiladi

E) O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputatlari va Senat azolari umumiy sonining kamida uchdan ikki qismidan iborat tarkibda ko'rib chiqiladi

36. O'zbekiston Respublikasida demokratiya qanday prinsiplarga asoslanadi?

A) Umuminsoniy B) Milliy D) Xalqaro E) Fuqaroviy

37. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida qanday huquqiy norma ko'rsatilgan?

A) O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tizimi hokimiyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linish prinsipiga asoslanadi

B) Davlat o'z faoliyatini inson va jamiyat farovonligini ko'zlab, ijtimoiy adolat va qonuniylik prinsiplari asosida amalga oshiradi

D) O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy hayot siyosiy institutlar, mafkuralar va fikrlarning xilma-xilliga asosida rivojlanadi.

E) O'zbekiston xalqini, millatidan qat'i nazar, O'zbekiston Respublikasining fuqarolari tashkil etadi

38. Hozirda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan partiyalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping?

A) O'zbekiston xalq demokratik partiyasi, Adolat sotsial-demokratik partiyasi, O'zbekiston liberal demokratik partiyasi, Milliy tiklanish demokratik partiyasi, O'zbekiston Ekologik harakati siyosiy partiyasi

B) O'zbekiston xalq demokratik partiyasi, "Adolat"sotsial-demokratik partiyasi.

D) O'zbekiston liberal demokratik partiyasi, "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi.

E) "Adolat"sotsial-demokratik partiyasi, O'zbekiston liberal demokratik partiyasi.

39. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonunining yangi tahriri O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qachon imzolandi?

A) 2016-yil 14-sentyabr B) 2012-yil 4-sentyabr

D) 2006-yil 1-sentyabr E) 2017-yil 3-yanvar

40. "O'zbekiston Respublikasida O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarining ustunligi so'zsiz tan olinadi..." Bu konstitutsiyamizning qaysi moddasida mustahkamlangan?

A) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 15-moddasidan.

B) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 108-moddasidan.

D) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 21-moddasidan.

E) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 30-moddasidan.

41. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?

A) 1948 yil 10 dekabr;

B) 1945 yil 24 dekabr;

D) 1989 yil 20 noyabr;

E) 1949 yil 15 noyabr;

42. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 1-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

B) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

D) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari

E) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

43. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 2-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

B) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari

D) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

44. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 3-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

B) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

D) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

45. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 4-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

B) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

D) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

E) Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari

46. 2017—2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining 5-ustuvor yo'nalishini tanlang.

A) Xavfsizlik, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlari

B) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo'nalishlari

D) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishari

E) Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

47. Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" nomli asari qachon bosilib chiqdi?

A) 2008 yil

B) 2006 yil

D) 2009 yil

E) 2010 yil

48. Oliy Kengash sessiyasida O'zbekistonda birinchi marta prezident lavozimi qachon joriy qilindi?

A) 1990 yil 24 mart B) 1991 yil 24 mart D) 1989 yil 24 mart E) 1988 yil 24 mart

49. "Xalq davlat hokimiyatning birdan-bir manbaidir" – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasi?

A) 7-modda B) 17-modda D) 2-modda E) 44-modda

50. O'zbekiston Respublikasi qachon YUNESKO tashkilotiga a'zo bo'ldi?

A) 1993 yil 26 oktyabr B) 1991 yil 26 oktyabr

D) 1994 yil 26 noyabr E) 1993 yil 10 oktyabr

51. O'zbekiston Konstitutsiyasining nechanchi moddasida: «Hamma uchun vijdon erkinligi kafolatlanadi. Har bir inson xohlagan dinga e'tiqod qilish e'ki hyech qaysi dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga ega. Diniy qarashlarni majburan singdirishga yo'l qo'yilmaydi», – deb ta'kidlanadi.

A) 31-moddasida B) 14-moddasida

D) 61-moddasida E) 91-moddasida

52. “Agar bizning quvvat va qudratimizga ishonmasang, bizning imoratlarimizga boq!” soʻzlari qaysi imorat peshtoqiga yozilgan?

- A) Oqsaroy
- B) Goʻri Amir
- D) Bibixonim maqbarasi
- E) Ulugʻbek madrasasi

53. Islom Karimovning «Tarixiy xotirasiz kelajak yoʻq» asari nechanchi yilda nashr etilgan?

- A) 1998 yil
- B) 2000 yil
- D) 1997 yil
- E) 1996 yil

54. Oʻzbekistonni yanada rivojlantirish boʻyicha ishlab chiqilgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga moʻljallangan.

- A) 2017-2021 yillarga
- B) 2017-2027 yillarga
- D) 2017-2019 yillarga
- E) 2017-2025 yillarga

55. Prezidentimiz SH.Mirziyoyevning birinchi asari qanday nomlanadi.

- A) Tanqidiy tahlil, qatʼiy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi boʻlishi kerak
- B) Erkin va farovon, demokratik Oʻzbekiston davlatini mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz
- D) Qonun ustuvorligi — inson manfaatlarini taʼminlashning muhim omilidir
- E) Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taʼminlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligi garovi

56. I.Karimovning “Oʻzbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” asari nechanchi yillar voqealarini oʻz ichiga qamrab oladi?

- A) 1989-1992 yy.
- B) 1991-1993 yy.
- D) 1985-1991 yy.
- E) 1991-1995 yy.

57. “Taʼlimni tarbiyadan, tarbiyani esa taʼlimdan ajratib boʻlmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi” soʻzlari kimga tegishli?

- A) I.Karimov
- B) A.Avloniy
- D) Amir Temur
- E) M.Behbudiy

58. “Har kim bilim olish huquqiga ega. Bepul umumiy taʼlim olish davlat tomonidan kafolatlanadi. Maktab ishlari davlat nazoratidadir.” Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining nechanchi moddasi?

- A) 41-modda
- B) 31-modda
- D) 56-modda
- E) 63-modda

59. I.Karimov ta'kidlaganidek «G'oyaga qarshi faqat g'oya, fikrga qarshi faqat fikr, jaholatga qarshi... bilan kurash olib bormog'imiz lozim». Nuqtalar o'rnini to'ldiring.

- A) Ma'rifat
- B) Ma'naviyat
- D) Adolat
- D) Shijoat

60. Birinchi Prezidentimizning sa'y-harakatlari bilan Konstitutsiyamizda qanday g'oya markaziy o'ringa qo'yilgan

- A) Inson va uning qadr-qimmati
- B) Davlat va hokimiyat manfaati
- D) Xalq manfaatini ta'minlash
- E) Qonun ustuvorligi va davlat manfaatini ta'minlash

61. "Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak" ushbu fikr kimga tegishli.

- A) SH.Mirziyoyev
- B) I.Karimov
- D) N.Umarov
- E) S.Otamurodov

62. I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida ma'naviyatga qanday ta'rif berilgan?

A)«Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishga chorlaydigan,odamning ichki dunyosi, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»

B)«Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishga chorlaydigan,odamning ichki dunyosi, tashqi ko'rinishini bezaydigan, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»

D)«Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishga chorlaydigan,odamning ichki dunyosi, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, aqlini rivojlantiradigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir»

E) «Ma'naviyat-insonni ruhan poklanish, jismonan ulg'ayishga, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan beqiyos kuchdir»

63. Respublikamizda Xorazm Ma'mun akademiyasining 1000 yilligi qachon nishonlanadi?

- A) 2006 yilda
- B) 2009 yilda
- D) 2011 yilda
- E) 2005 yilda

64. 1998 yil oktyabrida Respublikamizda quyidagi qaysi allomalarining tavalludlari tantanali nishonlanadi? 1. Ahmad Farg'oniy 2.Al-Xorazmiy 3. Imom al-Buxoriy 4. Abu Mansur al- Motrudiy

- A) 1,3

- B) 1,2
D) 1,4
E) 1,2,3,4
65. O‘zbekiston Respublikasida Qurolli kuchlarining Oliy Bosh qo‘mondoni vakolati kimga berilgan?
A) Mudofaa vaziriga
B) O‘zbekiston Prezidentiga
D) Vazirlar Mahkamasi raisiga
E) Ichki ishlar vaziriga
66. O‘zbekiston Respublikasida Prezident farmonlari va qarorlarining ijrosini ta‘minlovchi organini aniqlang?
A) O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi
B) O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi
D) O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi
E) O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi
67. 1992-yil 10-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashning o‘n birinchi sessiyasida
A) “O‘zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi.
B) “O‘zbekiston Respublikasining davlat gerbi to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi.
D) “O‘zbekiston Respublikasining davlat bayrog‘i to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi.
E) Davlat mulkini xususiylashtirish borasida ilk marotaba qizg‘in bahslar bo‘lib o‘tdi.
68. O‘zbekiston tarixi uchun butunlay yangi sahifa ochilgan asrlar berilgan javobni toping?
A) XIX asr oxiri XX asr boshlari
B) XX asrning so‘nggi yillari XXI asrning boshida
D) XX asr boshlari va davomida
E) XXI asr boshlarida
69. O‘zbekistonda qachondan boshlab faol demokratik yangilanish va moderniztsiyalash jarayoni kuzatildi?
A) 2010 yildan
B) 2017 yildan
D) 2000 yildan
E) 2002 yildan
70. Bugungi kundagi hayotimizdagi yangi iboralar berilgan qatorni toping?
1) xalq bilan muloqot 2) xalq qabulxonalari 3) virtual qabulxona 4) tanqidiy tahlil
5) qat’iy tartib intizom 6) arzon uylar 7) texnoparklar 8) o‘z bolangni o‘zing asra
9) yo‘l xaritasi 10) kafolatlangan xavfsizlik
A) 1,3,5,7,9,10 B) 1,2,3,4,5,7,9 D) 2,3,4,5,6,7,8,9,10 E) 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
71. O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
A. 1990-yil 21-iyul
B. 1991-yil 20-iyun
D. 1990-yil 20-iyun
E. 1990-yil 19-avgust

72. Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo'yich komisiya nechta kishidan iborat bo'lgan?
- A.54
 - B.65
 - D.64
 - E.74
73. "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risidagi" Qonunga qachon Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?
- A.1990y.31 avgust
 - B.1991y.30 sentyabr
 - D.1991y.31 avgust
 - E.1989y.24 mart
74. O'zbekiston Respublikasi asosiy qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
- A. XII chaqiriq VI sessiyasida
 - B. XI chaqiriq VIII sessiyasida
 - D. XII chaqiriq XI sessiyasida
 - E. XII chaqiriq VII sessiyasida
75. Senat a'zolaridan necha nafari prezident tomonidan tayinlanadi?
- A) 86nafari
 - B) 16nafari
 - D) 6nafari
 - E) 14nafari
76. "Sudlar tog'risida"gi yangi tahrirdagi qonun qachon qabul qilindi?
- A) 1995yil
 - B) 2000yil
 - D) 2003yil
 - E) 2005yil
77. Markaziy harbiy okrugga qaysi viloyatlar kirgan?
- A) Samarqand, Jizzax, Sirdaryo
 - B) Buxoro, Navoiy, Qashqadaryo
 - D) Andijon, Namangan, Farg'ona
 - E) Qoraqalpog'iston respublikasi, Xorazm
78. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq, mahalliy davlat hokimiyati, hokimiyat organlari qaysi organlarga bo'lindi
- A) mahalliy va sud hokimiyatiga
 - B) viloyat va qonun chiqaruvchi hokimiyatga
 - D) ma'muriy va iqtisodiy hokimiyatiga
 - E) vakillik va ijroiya hokimiyatiga
79. Xalq deputatlari Kengashlari qaysi organga kiradi?
- A) Mahalliy vakillik organlariga
 - B) sud hokimiyati organlari
 - D) ichki ishlar organlari
 - E) Ijroiya hokimiyat
80. Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlariga saylov to'g'risida»gi Qonunda vakillik organlariga nechchi yoshga to'lgan fuqarolar saylanadi.

- A) 22
B) 23
D) 24
E) 21
81. Xalq deputatlari viloyat va Toshkent shahar Kengashlariga tadan ko'p bo'lmagan, tuman va shahar Kengashlariga esa tadan ko'p bo'lmagan deputatlar muddatga saylanadi
A) 50\ 40\ 3
B) 60\ 30\ 5
D) 40\20\5
E) 60\40\10
82. Viloyat va Toshkent shahar hokimi kim tomonidan qonunga muvofiq tayinlanadi hamda lavozimidan ozod etiladi.
A) Oliy Majlis
B) Vazirlar Mahkamasi
D) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
E) Xalq tomonidan
83. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarda nechchi yoshga to'lgan fuqarolarning saylash huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan?
A) 19
B) 21
D) 18
E) 25
84. Markaziy saylov komissiyasi qachondan doimiy organ sifatida tashkil etildi?
A) 1998-yildan
B) 1991-yildan
D) 2016-yildan
E) 2014-yildan
85. Har bir fuqaro – saylovchi bir ovozga ega. yoshdan kam bo'lmagan fuqaro O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, ... yoshga to'lganlar Oliy Majlisga, ... yoshga to'lganlar viloyat, tuman va shahar Kengashlariga deputat etib saylanish huquqiga ega.
A) 25. 24. 21
B) 35. 25. 21
D) 35. 30. 20
E) 35. 25. 20
86. Ko'ppartiyaviylik tizimi nima?
A) jamiyat hayotida bir partiyaning faoliyat yuritishi
B) jamiyat hayotida ikki yoki undan ortiq partiyaning faoliyat yuritishi
D) deputatlari doimiylik asosida ishlaydigan, asosiy vazifasi qonun yaratishdan iborat bo'lgan partiyalar tizimi
E) davlat hokimiyatini boshqarish huquqini saylov yo 'li bilan qo 'lga kiritish uchun kurashuvchi u yoki bu sinf va qatlamning ilg'or, ongli, uyushgan qismini birlashtirgan tashkilot.

88. Jamiyatda demokratik huquqiy davlat barpo etishning asosiy garovi nima hisoblanadi?

- A) siyosiy partiyalarning hokimiyat tomonidan boshqarilishi
- B) siyosiy partiyalarning viloyat tomonidan faoliyat ko'rsatishi
- D) ko'ppartiyaviylikning mavjudligi
- E) siyosiy partiyalarning erkin faoliyat ko'rsatishi

89. Mustaqillik davrida tashkil topgan ilk siyosiy partiya bu.....

- A) Erk demokratik partiyasi
- B) Vatan taraqqiyoti partiyasi
- D) O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi
- E) Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi

90. 1991-yilning noyabrida asos solingan partiya qaysi?

- A) Erk demokratik partiyasi
- B) Vatan taraqqiyoti partiyasi
- D) Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi
- E) O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi

91. Qaysi partiya tashkil etilganidan hozirgi kunga qadar besh marotaba Prezident saylovlarida hamda parlament saylovlarida ishtirok etib, parlamentda o'z fraksiyasini tashkil etishga erishdi?

- A) O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasi
- B) O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi
- D) O'zbekiston Liberal-Demokratik partiyasi (O'zLiDeP)
- E) O'zbekiston «Fidokorlar» milliy demokratik partiyasi

92. «Saylov to'g'risidagi qonun hujjatlari takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonunlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida»gi Qonun asosida Oliy Majlisning Qonunchilik palatasidagi deputatlarining soni qancha deputatdan iborat bo'ldi

- A) 130
- B) 120
- D) 150
- E) 160

93. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga ilk Murojaatnomasi qachon bo'lib o'tdi.

- A) 2016-yil 14-dekabrda
- B) 2017-yil 2-fevralda
- D) 2017-yil 22-dekabrda
- E) 2016-yil 5-martda

94. Jamiyatda demokratik huquqiy davlat barpo etishning asosiy garovi nima hisoblanadi?

- A) siyosiy partiyalarning hokimiyat tomonidan boshqarilishi
- B) siyosiy partiyalarning viloyat tomonidan faoliyat ko'rsatishi
- D) ko'ppartiyaviylikning mavjudligi
- E) siyosiy partiyalarning erkin faoliyat ko'rsatishi

95. Bugungi kundagi hayotimizdagi yangi iboralar berilgan qatorni toping?

- 1) xalq bilan muloqot
 - 2) xalq qabulxonalari
 - 3) virtual qabulxona
 - 4) tanqidiy tahlil
 - 5) qat'iy tartib intizom
 - 6) arzon uylar
 - 7) texnoparklar
 - 8) o'z bolangni o'zing asra
 - 9) yo'l xaritasi
 - 10) kafolatlangan xavfsizlik
- A) 1,3,5,7,9,10
B) 1,2,3,4,5,7,9
D) 2,3,4,5,6,7,8,9,10
E) 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
96. O'zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
- A) 1990-yil 21-iyul
B) 1991-yil 20-iyun
D) 1990 yil 20 iyun
E) 1990 yil 19 avgust
97. Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo'yich komisiya nechta kishidan iborat bo'lgan?
- A.54
B.65
D.64
E.74
98. O'zbekiston Respublikasi asosiy qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
- A. XII chaqiriq VI sessiyasida
B. XI chaqiriq VIII sessiyasida
D. XII chaqiriq XI sessiyasida
E. XII chaqiriq VII sessiyasida
99. Markaziy saylov komissiyasining rasmiy saytini belgilang.
- A) www.elections.uz
B) www.edu.uz
D) www.servis.uz
E) www.senat.uz
100. Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonuni necha moddadan iborat?
- A) 42 modda.
B) 25 modda.
D) 37 modda.
E) 34 modda.
101. Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonuni qachon qabul qilingan?
- A) 2014 yil 24 noyabr B) 2017 yil 3 yanvar
D) 2019 yil 20 aprel E) 2020 yil 13 dekabr

102. Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonunining maqsadi....

A) Davlat boshqaruvi sohasida korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha chora-tadbirlarni belgilash.

B) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi munosabatlarni tartibga solish.

D) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy tamoyillari, yo'nalishlarini belgilash.

E) Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat dasturlari va organlari faoliyatini muvofiqlashtirish.

103. I. Karimov qachon bozor munosabatlariga o'tish, O'zbekistonga xos o'tish davri modeli haqida konseptual g'oyani ilgari surdi.

A) 1992 yilda B) 1996 yilda D) 1994 yilda E) 1998 yilda

104. 2017 - 2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi qachon va qanday hujjat bilan tasdiqlandi?

A) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi Qarori bilan.

B) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi Farmoni bilan.

D) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi Farmoyishi bilan.

E) O'zbekiston Respublikasi Senatining 2017 yil 7 fevraldagi Qarori bilan.

105. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni (PF 4947) qachon qabul qilindi?

A) 2016 yil 28 dekabr

B) 2017 yil 12 yanvar

D) 2017 yil 3 fevral

E) 2017 yil 7 fevral

106. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilayotgan Harakat strategiyasini qaysi yillarga muljallangan?

A) 2017-2021 yillarga B) 2017-2019 yillarga

D) 2017-2027 yillarga E) 2017-2025 yillarga

107. 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo'nalishni o'z ichiga qamrab olgan?

A. 2

B. 3

D. 4

E. 5

108. 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?

A) mamlakatimizda demokratik islohatlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish masalalari

B) ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy, madaniy-gumanitar rivojlantirishning konseptual masalalari

D) ijtimoiy, madaniy, siyosiy hayot sohalarining moddiy asosini rivojlantirish masalalari

E) barcha javoblar to'g'ri

109. 2017-2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasining yo‘nalishlari to‘g‘ri keltirilgan qatorni toping?

A) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Sud-huquq tizimini isloh qilish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

B) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish, ijtimoiy sohani rivojlantirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

D) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

E) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish. Davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

110. 2017-2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha milliy komissiyaga kim rahbarlik qiladi?

A) O‘zbekiston Respublikasi bosh vaziri

B) O‘zbekiston Respublikasi bosh vaziri birinchi o‘rinbosari

D) O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti

E) O‘zbekiston Respublikasi bosh prokurori

111. Jamoat birlashmalari nima maqsadda tuziladi?

A) fuqarolik, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy, huquqiy hamda erkinliklarni ro‘yobga chiqarish va himoya qilish maqsadida

B) fuqarolarning faolligi va tashabbuskorligini, davlat va jamoat ishlarini boshqarishda ularning ishtirok etishini rivojlantirish maqsadida

D) fuqarolarning o‘z huquqlari, erkinliklarini hamda siyosat, [iqtisodiyot](#), ijtimoiy rivojlanish, fan, madaniyat, ekologiya va hayotning boshqa sohalaridagi qonuniy manfaatlarini birgalikda ro‘yobga chiqarish uchun birlashgan fuqarolarning xohish-irodalarini erkin bildirishlari maqsadida

E) barcha javoblar to‘g‘ri

112. Ma’lumki, «Kuchli davlatdan - kuchli fuqarolik jamiyati sari» tamoyili asosida O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati qurish islohotlarini yanada chuqurlashtirish, unga mutanosib ravishda huquqiy davlat qurish maqsadlaridan kelib chiqib jamiyatning siyosiy sohasini erkinlashtirish (liberallashtirish) konsepsiyasini ishlab chiqilgan edi. Ushbu konsepsiyada qanday yo‘nalishlar belgilab berilgan?

A) mamlakat siyosiy hayotining barcha sohalarini, davlat va jamiyat qurilishini erkinlashtirish; mamlakat siyosiy hayotida haqiqiy ma’nodagi ko‘ppartiyaviylik muhitini qaror toptirish;

- B) nodavlat notijorat tuzilmalar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining faoliyatini yanada mustahkamlash va rivojlantirish; jamiyatda fikrlar xilma-xilligi va qarashlar rang-barangligi, ularni erkin ifoda etish sharoitini ta'minlash;
- D) inson huquqlari va erkinliklarini, odamlar ongida demokratik qadriyatlarni yanada mustahkamlash va rivojlantirish
- E) yuqoridagi barcha javoblar to'g'ri
113. O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalarini tarqatib yuborish, ular faoliyatini taqiqlab yoki cheklab qo'yish faqat ...
- A) Sud qarori asosidagina amalga oshiriladi
- B) Prezident qarori asosidagina amalga oshiriladi
- D) Prezident va Vazirlar Mahkamasi qarori bilan amalga oshiriladi
- E) Prezident va Senat qarori bilan amalga oshiriladi
114. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasida ta'kidlanishicha, 2017 yilda Respublikamizda quyidagi qaysi sohalarida nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish, ularni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan alohida farmon va qarorlar qabul qilindi?
- A) "Nuroni" jamg'armasi, Yoshlar ittifoqi to'g'risida
- B) O'zbekiston fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa er egalari kengashi to'g'risida
- D) Savdo-sanoat palatasi, o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha Respublika kengashi to'g'risida
- E) barcha javoblar to'g'ri
115. Qaysi mamlakat 2000 yilning yozida "Shanxay beshligi" tashkilotiga kirish istagini bildirdi?
- A) Qozog'iston B) Tojikiston D) Rossiya E) O'zbekiston
116. Orol ekologik inqirozi qanday muammo hisoblanadi?
- A) mahalliy miqyosdagi B) faqat mintaqaviy miqyosdagi
- D) xalqaro miqyosdagi E) Orolga chegaradosh mamlakatlar ko'lamidagi
117. 1993 yili bir qator davlatlarning Bryusselda bo'lib o'tgan uchrashuvida TRASEKAni barpo etish masalasi ko'rib chiqilgan edi. Mazkur atamaning mohiyati nimani anglatadi?
- A) Yevropani Osiyo bilan birlashtiruvchi Yevropa-Kavkaz-Osiyo transport yo'lagini
- B) Osiyoni Yevropa va Afrika bilan birlashtiruvchi Osiyo-Afrika-Yevropa transport yo'lini
- D) Osiyoni Yevropa va Amerika qit'asi bilan birlashtiruvchi xalqaro savdo va transport yo'lini
- E) Yevropani Osiyo hamda Lotin Amerikasi bilan birlashtiruvchi savdo va transport yo'lini
118. Orol muammosini bartaraf etish choralarini o'zida aks ettirgan Nukus Deklaratsiyasi qachon va qayerda imzolandi?
- A) 1992 yil oktyabrda, Chimboyda B) 1995 yil sentyabrda, Nukusda
- D) 1994 yil dekabrda, Toshkentda E) 1993 yil oktyabrda, Urganchda
119. Respublikamizda 1998 yil 24 oktyabrda qaysi buyuk allomaning yubileyi keng nishonlandi?
- A) Burhoniddin al-Marg'inoniy tavalludining 1200 yilligi

- B) Ahmad al-Fargʻoniy tavalludining 1200 yilligi
 D) Jaloliddin Manguberdi tavalludining 800 yilligi
 E) Abu Mansur al-Moturidiy tavalludining 1130 yilligi
120. "Mahalliy davlat hokimiyati toʻgʻrisida"gi qonun qachon qabul qilindi?
 A) 1996 yil sentyabrda B) 1992 yil yanvarda
 D) 1993 yil sentyabrda E) 1994 yil mayda
121. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XX bobi nimaga bagʻishlangan?
 A) Vazirlar Mahkamasiga
 B) Oliy Majlisga
 D) Xalq hokimiyatchiligiga
 E) Tashqi siyosatga
122. 1997 yili Oʻzbekiston iqtisodiyotida qanday xalqaro miqyosdagi oʻzgarish yuz bergan edi?
 A) Asaka avtomobil zavodi ishga tushdi
 B) Oʻzbekiston gʻalla mustaqilligiga erishdi
 D) Oʻzbekistonning neft mahsulotlari eksport qiluvchi mamlakatga aylandi
 E) Qorovulbozor neftni qayta ishlovchi korxona ishga tushirildi
123. Oʻzbekiston mustaqilligini xorijiy mamlakatlardan birinchi boʻlib qaysi biri tan olgan edi?
 A) AQSH
 B) Germaniya
 D) Eron
 E) Turkiya
124. Qachon Amir Temur xiyoboniga uning haykali qoʻyilgan?
 A) 1980 yil
 B) 1991 yil
 D) 1993 yil
 E) 1994 yil
125. 1995 yil Toshkentda oʻtkazilgan Markaziy Osiyoda Mintaqaviy xavfsizlik muammolariga bagʻishlangan xalqaro seminar qaysi xalqaro tashkilot tomonidan uyushtirilgan edi?
 A) BMT
 B) NATO
 D) YUNESKO
 E) MDH
126. Istiqlool sharofati bilan muqaddas Qurʻoni Karimni Oʻzbek tiliga izohli tarjima qilgan olimni aniqlang.
 A) Abdulaziz Mansur
 B) Alouddin Mansur
 D) Muhammad Latif Julanov
 E) Alixon Toʻra Sogʻuniy
127. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining "Mahalla" xayriya jamgʻarmasini tashkil etish toʻgʻrisidagi farmoni eʼlon qilingan sanani aniqlang?
 A) 1991 yil 2 iyul B) 1992 yil 12 sentyabr
 D) 1993 yil 8 dekabr E) 1994 yil 1 dekabr

128. Prezident huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi Akademiyasi qachon tashkil qilindi?
- A) 1991 yil sentyabr
 - B) 2015 yil dekabr
 - D) 1995 yil sentyabr
 - E) 1991 yil dekabr
129. Mustaqillik yillarida Nukus shahrining necha yilligi nishonlangan?
- A) 60 yilligi
 - B) 100 yilligi
 - D) 120 yilligi
 - E) 150 yilligi
130. Hozirda Yevropa va Osiyoni bog‘lab turadigan transport yo‘lagi qanday nomlanadi?
- A) IKAO
 - B) EKO
 - D) TRASEKA
 - E) TRABZON
131. O‘zbekistonda fuqaro yoshga to‘lgandan so‘ng viloyat, tuman va shahar kengashlariga deputat etib saylanish huquqiga ega bo‘ladi.
- A) 35
 - B) 25
 - D) 21
 - E) 18
132. Respublikamizda qatag‘on qurbonlarini xotirlash kuni qachondan nishonlanadigan bo‘ldi?
- A) 1991 yil 12 may
 - B) 2001 yil 31 avgust
 - D) 2011 yil 30 sentyabr
 - E) 2020 yil 9 may
133. Samarqand shahrining 2750 yilligi qachon nishonlashgan?
- A)2001 B)2007 D)2017 E)2019
135. Respublikamizda prezidentlik lavozimi ta’sis etish to‘g‘risidagi qaror qachon qabul qilingan.
- A) 1989 yil 23 iyunda
 - B)1990 yil 15 fevralda
 - D) 1990 yil 20 aprelda
 - E) 1990 yil 24 martda
136. Amir Temur yodi xotirasiga atab bunyod etilgan Temuriylar tarixi davlat muzeyining tantanali ochilish marosimi qachon bo‘lib o‘tdi?
- A) 1996 yil 18 oktyabr
 - B) 1990 yil 9 aprel
 - D) 1991 yil 18 oktyabr
 - E) 1999 yil 1 aprel
137. Janubiy Koreya bilan hamkorlikda O‘zbekistonda avtomobil ishlab chiqaruvchi qo‘shma korxona barpo etishga qachon kelishib olindi?
- A) 1990 yil yanvarda
 - B) 1991 yil iyunda
 - D) 1992 yil avgustda
 - E) 1996 yil noyabrda

138. Qachon Samarqand va Shahrisabzda Amir Temurga haykal qo'yilgan?
- A) 1991 yil
 - B) 1993 yil
 - D) 1994 yil
 - E) 1996 yil
139. Oliy Majlisning "Ta'lim to'g'risida" yangi qonun va Kadrlar tayyorlash bo'yicha milliy dasturi qachon qabul qilindi?
- A) 1997 yil 29 avgustda
 - B) 1992 yil 4 dekabrda
 - D) 1993 yil 5 fevralda
 - E) 1992 yil 6 yanvarda
140. 1992 yil 10 dekabrda Oliy Kengashning o'n birinchi sessiyasida qabul qilingan qonun?
- A) "O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 - B) "O'zbekiston Respublikasining davlat gerbi to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 - D) "O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi to'g'risida"gi qonun qabul qilindi.
 - E) Davlat mulkini xususiylashtirish borasida ilk marotaba qizg'in bahslar bo'lib o'tdi.
141. O'zbekiston oltin zahiralar bo'yicha dunyoda nechanchi o'rinda turadi?
- A) 15
 - B) 14
 - D) 13
 - E) 12
142. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimovning "O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, taraqqiyot kafolatlari va barqarorlik shartlari" nomli asari nashr qilingan yilni aniqlang.
- A) 1999
 - B) 1995
 - D) 1997
 - E) 2000
143. 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi necha bo'lim, bob va moddalardan tarkib topgan?
- A) 3 bo'lim 20 bob va 125 modda
 - B) 4 bo'lim 28 bob va 128 modda
 - D) 6 bo'lim 23 bob va 125 modda
 - E) 6 bo'lim 26 bob va 128 modda
144. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch" nomli kitobi nashr qilingan yilni aniqlang.
- A)2009
 - B)2008
 - D)2007
 - E)2006
145. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilingan sanani aniqlang?
- A) 1992-yil 8-dekabr
 - B) 1991-yil 18-noyabr
 - D) 1992-yil 2-iyul
 - E) 1992-yil 10 dekabr

146. «Turkiston - umumiy uyimiz» g'oyasi kim tomonidan ilgari surilgan?
A) G.Berdimuhammedov
B) I.A.Karimov
D) S.Niyozov
E) I.Rahmonov
147. Qaysi davlatning «Shanxay forumi»ga kirishi munosabati bilan uning nomi Shanxay Hamkorlik Tashkiloti - ShHT, deb o'zgartirildi?
A) Rossiya
B) Qozog'iston
D) Qirg'iziston
E) O'zbekiston
148. 1997 yildan boshlab har yilda Samarqandda «Sharq taronalari» Xalqaro festivalini o'tkazish an'anaga aylandi.
A) 3
B) 4
D) 2
E) 1
149. O'zbekistonda «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ning tashabbuskori va tashkilotchisi sifatida Moskvadagi Xalqaro Fanlar akademiyasining faxriy a'zosi diplomiga kim sazovar bo'lgan?
A) I.Karimov
B) O.Sharafiddinov
D) O.Matjon
E) B.Ahmedov
150. O'zbekiston Respublikasi hukumatining qarori bilan Zahiriddin Muhammad Boburning buyuk xotirasini ulug'lash yo'lida qanday ishlar amalga oshirilgan?
A) Boburning asarlari qayta nashr etildi va ramziy qabr maqbarasi qurildi
B) Afg'oniston va Hindistonga ilmiy ekspeditsiyalar uyushtirilib, uning natijalari to'plam qilinib nashr etildi
D) Andijonda Bobur haykali o'rnatildi, ramziy qabr maqbarasi qurildi. «Bobur milliy bog'i» va shu bog' qoshida «Bobur va jahon adabiyoti» nomli muzey tashkil etildi
E) Barcha javoblar noto'g'ri
151. 2014 yil 21 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan umumxalq saylovi natijalari bo'yicha eng ko'p deputatlik o'rniga ega bo'lgan siyosiy partiyani aniqlang?
A) O'zbekiston xalq demokratik partiyasi
B) O'zbekiston Milliy-tiklanish demokratik partiyasi
D) Adolat sosial demokratik partiyasi
E) O'zbekiston Liberal demokratik partiyasi
152. Qaysi javobda keltirilgan shaharlarning yubiley tantanalari 2007-yilda nishonlandi?
A) Jizzax va Marg'ilon B) Shahrisabz va Qarshi
D) Samarqand va Marg'ilon E) Toshkent va Qo'qon

153. Hozirgi kunda Orol muammolarini hal qilish yuzasidan Toshkent uchrashuvida Markaziy Osiyo davlatlari Orolni saqlab qolish xalqaro jamg'armasini tuzish to'g'risida qaror qabul qilgan edi. Jamg'arma majlislarini qaysi shaharlarda o'tkazish zarur deb topildi?

A) Nukus, Ashxobod, Qizil O'rda

B) Nukus, Mo'ynoq, Qizil O'rda

D) Qizil O'rda, Nukus, Toshovuz

E) Toshkent, Nukus, Astana

154. Quyidagi qaysi davlat bilan O'zbekiston 2004-yil iyunda strategik sherikchilik to'g'risida bitim imzoladi?

A) Rossiya B) Yaponiya D) Hindiston E) Xitoy

155. O'zbekiston Respublikasida ikki palatali parlament shakllangandan so'ng davlat, sud tizimi va maxsus xizmatlarning rahbarlarini, chet ellar xalqaro tashkilotlardagi diplomatik vakillarni tayinlash va tasdiqlash Senat vakolatiga o'tkazildi. Unga qadar bu vakolatlar qaysi organga tegishli edi?

A) Prezident B) Bosh prokuror

D) Vazirlar Mahkamasi E) Qonunchilik palatasi

156. Qaysi javobda O'zbekiston xalq demokratik partiyasining matbuot organlari keltirilgan?

A) «O'zbekiston ovozi», «21-asr» gazetalari

B) «Xalq so'zi», «Toshkent oqshomi» gazetalari va «Tafakkur» jurnali

D) «Turkiston», «Xalq so'zi» gazetalari va «Muloqot» jurnali

E) «O'zbekiston ovozi», «Golos Uzbekistana» gazetalari va «Muloqot» jurnali

157. Bozor infratuzilmasini ifodalovchi to'g'ri javobni aniqlang?

A) Bozor munosabatlarini shakllantirish va ularni samarali yuritishga xizmat qiluvchi muassasa, tashkilot va korxonalar majmuasi

B) Aholining kam ta'minlangan qatlamlarini himoyalash maqsadida tashkil etilgan tuzilmalar

D) O'zbekistonning ichki va tashqi munosabatlari, iqtisodiy madaniy aloqalarini muvofiqlashtiruvchi qonunlar majmuasi

E) Bozor munosabatlarini shakllantirishga xizmat qiluvchi qonunlar majmuasi

158. "Prezident" atamasi qanday ma'noni anglatadi?

A) "davlat boshlig'i" B) "oldinda o'tiruvchi"

D) "majlislarda raislik qiluvchi" E) "parlament boshlig'i"

159. O'zbekiston Respublikasi fuqarolari necha yoshdan saylash huquqiga ega?

A) 16 B) 17 D) 18 E) 20

160. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovlarini qanday komissiya amalga oshiradi?

A) O'zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasi

B) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovini o'tkazuvchi okrug saylov komissiyallari

D) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovini o'tkazuvchi uchastka saylov komissiyalari

E) Javoblarning hammasi to'g'ri

161. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, O'zbekiston Respublikasi FA huzurida "O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik Kengashi faoliyati tashkil etish to'g'risida"gi qarorining asosiy maqsadi.

A) Kengash ishidagi kamchiliklarni bartaraf etish, O'zbekistonning eng yangi tarixini tizimli, haqqoniy va xolis tarzda o'rganishni tashkil etish, yangi avlodni tarbiyalash vazifasi.

B) Tarix fanini moddiy manbalar orqali o'rganish.

D) Tarixni o'tmish bilan bog'liq o'rganish.

E. Faqatgina mustaqillik davri tarixini o'rganish.

162. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, O'zbekiston Respublikasi FA huzurida "O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik Kengashi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarorida ko'rsatilgan asosiy vazifalar ...

A) Yangi avlod ilmiy va o'quv adabiyotlarni yaryatish, mavjud bilimlarni yoshlarga taqdim etish va o'qitish.

B) Yangi avlodni ilmiy salohiyatini oshirish.

D) Og'zaki tarixdan ko'proq foydalanish.

E) Asosiy e'tiborni mustaqillik davriga berish.

163. O'zbekistonning eng yangi tarixi deganda ...

A) 1991 yildan keyin to hozirgi kungacha bosib o'tgan yo'li.

B) Bu davr 1989 yildan boshlanadi.

D) Bu davr asosan 2016 yildan boshlanadi.

E) Bu davr o'tish davridan boshlanadi.

164. "Ochiq aytish kerak, siyosiy partiyalarda ko'p sohalarda haligacha xotirjamlik, qandaydir mudrab o'tirish kayfiyati hukm surmoqda, foydasi bo'lmagan majlislar soatlab davom etmoqda, tanqidiy tahlil o'rniga mayda masalalarga o'ralashib, dolzarb muammolarning yechilishi chetda qolib ketmoqda"-bu so'zlar kimga tegishli?

A) Prezident Sh. M. Mirziyoyevga.

B) I. Karimovga.

D) Sh. Rashidovga.

E) I. Majidovga.

165. O'zbekiston tarixini o'rganish qanday metodolog tamoyillarga asoslanadi?

A) Xolislik, tarixiylik, haqqoniylik.

B) Faqat tarixiylikga.

D) Tarixiy voqealarni bo'rttirib kursatishga.

E) Tarixiy voqealarni faqat xolisona o'rganishga.

166. O'zbekistonning eng yangi tarixi o'rganishda asosiy manbalar?

A) Moddiy va yozma manbalar.

B) Prezident asarlari.

D) Vazirlar Mahkamasining qarorlari.

E) Tarixiy xotiralar.

167. Qaysi tamoyil xalqning o'tmishini yagona tabiiy tarixiy jarayon deb, o'tmish hozirgi zamonni tayyorlaydi, hozirgi zamon esa kelajakni yaratadi-deydi?

A) Tarixiylik tamoyili B) Vorisiylik tamoyili

D) Ijtomoiy yondashuv tamoyili E) Milliy istiqlool g'oyasi tamoyili.

168. Qaysi olimlar hozir ham barhayot qabilalar va xalqlarni, qadimgi odamlarning saqlanib qolgan ko'pgina udumlarni, xo'jalik va madaniy an'analarini o'rganadilar?
- A) Etnograflar.
 - B) Lingvistlar.
 - D) Numizmatiklar.
 - E) Antropologlar.
169. Moddiy manbalar Vatan tarixini o'rganishda to'liq ma'lumot bera oladimi?
- A) Bera olmaydi, qushimcha ma'lumotlar kerak bo'ladi.
 - B) Bera oladi, agar ular yaxshi saqlanib, bizgacha yetib kelgan bo'lsa.
 - D) Bera oladi, agar mehnat qurollari, qabr toshlari, uy-joy, binolar yaxshi o'rganilgan bo'lsa.
 - E) Shubhasiz, agar ular yaxshi o'rganilib, ilmiy xulosalar yasalgan bo'lsa.
170. Tarixda ma'lumki buyuk saltanatlar poydevori adolat ustiga qo'yilgan. "Kuch adolatdadur"-degan shoir kimniki?
- A) Amur Temurga.
 - B) A. Makedonskiyga.
 - D) Yu. Sezarga.
 - E) H. Olimjonga.
171. Adolatli bir siyosat sifatida amalda qo'llash va uning odamlar turmushida aks etishini taminlash qaysi rahbarining ustuvor tamoyilidir?
- A) Sh. Mirziyoyevning.
 - B) I. Karimovning.
 - D) N. Nazarbaevning.
 - E) Den Syaopenning.
172. O'zbekistonda yechishtirilgan paxta AQSh mehnat vazirligi e'lon qilgan "Bolalar mehnati yoxud majburiy mehnatdan foydalangan xolda ishlab chiqarilgan tavarlar ro'yxati"dan o'chirilishiga nima sabab bo'ldi?
- A) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning tashabbusi bilan.
 - B) Paxtaning xarid narxining pasayganligi bilan.
 - D) Paxta tolasining sifati pastligi bilan.
 - E) Yechishtirilgan paxtaning kam daromadligi ekanligi bilan.
173. 2020 yil MDH doirasidagi sammidga qaysi mamlakat raislik qildi?
- A) O'zbekiston
 - B) Qozog'iston.
 - D) Tojikiston.
 - E) Qoraqalpog'iston.
174. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning diniy mutaassiblikning oldini olish marifiy islomni keng targ'ib qilish yuzasidan O'zbekistonda qanday samarali ishlar olib borilda?
- A) Toshkentda O'zbekiston Islom sivilizatsiyasi markazi va Samarqanda Imom-Buxoriy xalqaro ilmiy tadqiqot markazi ochildi.
 - B) Qur'oni-Karim ko'p nusxada chop etildi.
 - D) Aholimizning ko'pchilik qismi Umra va Haj safariga borishi ta'minlandi.
 - E) O'zbekistonda masjidlar soni oshdi.

175. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida...

A) "Yoshlar huquqlari to'g'risida"gi konvensiyani ishlab chiqishni ilgari surdi.

B) Afg'onistonda tinchlikni saqlab qolish g'oyasini ilgari surdi.

D) Dunyoda ishsizlikni kamaytirish g'oyasini ilgari surdi.

E) Transchegaraviy daryolardan birgalikda foydalanish g'oyasini ilgari surdi.

176. O'zbekistonda o'lim jasosini bekor qilish to'g'risidagi Farmon qachon qabul qilindi?

A) 2005 yil 1 avgustda.

B) 2004 yil 1 dekabrda.

D) 2001 yil 6 avgustda.

E) 2000 yil 1 sentyabrda.

177. 1990-1994 yillarda mamlakatimiz parlamenti Oliy Kengash nomini olgan bo'lib, nechta deputatdan iborat edi?

A) 150ta deputatdan.

B) 130ta deputatdan.

D) 100ta deputatdan.

E) 133ta deputatdan.

178. Hozirgi kunda O'zbekistonda nechta partiya fa'oliyat ko'rsatmoqda?

A) 5ta.

B) 4ta.

D) 3ta.

E) 2ta.

179. O'zbekistonda eng keyin tashkil topgan siyosiy partiyani aniqlang?

A) Ekologik partiya.

B) Milliy tiklanish partiyasi.

D) Liberal-demokratik partiyasi.

E) Xalq-demokratik partiyasi.

180. "Nyumont" firmasi bilan Muruntovda qo'shma korxona qurilgan edi, ushbu firma qaysi davlatga tegishli edi?

A) AQShga

B) Avstraliyaga

D) Angliyaga

E) Kanadaga

181. Janubiy Koreya Respublikasi bilan O'zbekiston o'rtasida tuzilgan bitim asosida "UzDEU avto" qo'shma korxonasi tashkil etildi va ... shahrida yengil avtomashinalar ishlab chiqarishga kirishildi

A) Asaka B) Samarqand D) Toshkent E) Andijon

182. 1996 yilning mart-iyul oylarida "UzDEU" avtokorxonasi ... yengil avtomashinalarini chiqara boshladi.

A) "NEKSIYA", "TIKO", "DAMAS"

B) "MALIBU", "CAPTIVA", "TREKKER"

D) "MATIZ", "NEKSIYA", "DAMAS"

E) "LASETTI", "JENTRA", "TIKO"

183. 1995 yili “O‘zavtosanoat” uyushmasi bilan Turkiyaning mashhur “Kochxolding” kompaniyasi o‘rtasida tuzilgan shartnoma asosida qaysi shaharda avtobus zavodi qad ko‘targan?

A) Samarqand

B) Jizzax

D) Toshkent

E) Asaka

184. Qaysi yili mamlakatimizda Mirzo Ulug‘bek tavalludining 600 yilligi keng nishonlandi?

A) 1994 yil

B) 1995 yil

D) 1996 yil

E) 1997 yil

185. Qaysi yili “Avesto” yaratilganligining 2700 yilligi keng nishonlandi?

A) 2001-yil

B) 2002-yil

D) 2003-yil

E) 2004-yil

186. 1994-yilning 24-oktabr kunida quyidagi shaharlardan qaysi birida “Ulug‘bek va temuriylar davri” mavzusida xalqaro konferensiya hamda “Ulug‘bek va an‘anaviy san‘at” ko‘rgazmasi bo‘lib o‘tdi?

A) Parijda

B) Londonda

D) Moskvada

E) Berlinda

187. 2007-yilda qaysi shaharning 2750 yilligi keng nishonlandi?

A) Samarqand

B) Buxoro

D) Toshkent

E) Qarshi

188. O‘zbekistonda qaysi yili “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi?

A) 1997-yil 29-avgust

B) 1996-yil 25-avgust

D) 1995-yil 22-avgust

E) 1998-yil 19-avgust

189. YUNESKO qaroriga binoan qaysi shaharda Markaziy Osiyo tadqiqotlari xalqaro instituti tashkil etilgan?

A) Samarqandda B) Toshkentda

D) Buxoroda E) Xivada

190. Hozirda Shanxay hamkorlik tashkiloti nomi bilan tanilgan tashkilot dastlab qanday atalgan?

A) «Shanxay muloqoti»

B) «Iqtisodiy forum»

D) «Shanxay sammiti»

E) «Shanxay forumi»

191. O'zbekiston Respublikasida ... xalqaro shartnomalarni ratifikatsiya qilish huquqiga ega.

A) Vazirlar Mahkamasi B) Oliy Sud

D) Prezident E) Oliy Majlis

192. Toshkentda BMTning vakolatxonasi qachon ochilgan?

A) 1993-yilda B) 1992-yilda

D) 1991-yilda E) 1994-yilda

193. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 19-sentabrda...

A) Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida nutq so'zladi.

B) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi e'lon qilindi.

D) Harakatlar strategiyasi qabul qilindi

E) Barchasi to'g'ri

194. ... – kishilik jamiyatining asrlar mobaynida shakllangan tafakkur mahsuli bo'lib inson huquqlari va erkinliklarining holati bilan belgilanadi.

Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying.

A) Qonun ustuvorligi

B) Fuqarolik jamiyati

D) Milliy g'oya

E) Demokratik jamiyat

195. Fuqarolik jamiyatining amalda yuzaga kelishiga qaysi hujjatlar muhim ahamiyat kasb etgan?

A) Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi (1948 yil, Nyu-York)

B) Huquqlar haqidagi bill (1689 y. Angliyada, 1791 y. AQSHda) yoki Inson va fuqaro huquqlari deklaratsiyasi (1789 y. Fransiyada) ning qabul qilinishi

D) Huquqlar haqidagi bill (1689 y. Angliyada, 1791 y. AQSHda) ning qabul qilinishi

E) Inson va fuqaro huquqlari deklaratsiyasi (1789 y. Fransiyada), Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi (1948 yil, Nyu-York) ning qabul qilinishi

196. Fuqarolik jamiyatining asosiy tushunchalarini aniqlang.

A) fuqaro, jamiyat, fuqarolik jamiyati, davlat, huquqiy davlat, siyosiy institutlar, fuqarolik jamiyati institutlari

B) ommaviy axborot vositalarini erkinlashtirish, o'zini o'zi boshqarish, millatlar va konfessiyalararo totuvlik

D) jamiyatining ijtimoiy tuzilmasi, jamiyatining iqtisodiy asoslari, demokratik institutlar, qonun ustuvorligi, saylov, saylov huquqi

E) barcha javoblar to'g'ri

197. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmon qachon qabul qilingan?

A) 2016-yil 10-noyabrda

B) 2016-yil 12-noyabrda

D) 2017-yil 7-fevralda

E) 2016-yil 8-dekabrda

198. 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi nechta ustuvor yo'nalishni o'z ichiga oladi?

A) 6 B) 4 D) 7 E) 5

199. Harakatlar strategiyasiga qanday masalalar kiritilgan?

A) Ijtimoiy, madaniy, siyosiy hayot sohalarining moddiy asosini rivojlantirish masalalari

B) Ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy, madaniy-gumanitar rivojlantirishning konseptual masalalari

D) Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada kuchaytirish va fuqorolik jamiyatini rivojlantirish masalalari

E) Barcha javoblar to'g'ri

200. Harakatlar strategiyasining maqsadi ...?

A) Ochiq demokratik huquqiy davlat qurish, inson, uning manfaatlari, huquq va erkinliklari so'zda emas, amalda ta'minlanishi hamda axborot, so'z yoxud saylov erkinligiga erishishda yangi huquqiy mexanizmlarni yaratish

B) Olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatni modernizatsiyalash va hayotning barcha sohalarini erkinlashtirish

D) Sud-huquq tizimini isloh etish jarayonidagi yaratilayotgan huquqiy mehanizmlarning mohiyatini tushunish

E) Yoshlar huquqiy islohotlarning mazmun va mohiyatini anglash hamda idrok etish orqali davlat hokimiyati yoki boshqaruvi jarayonida qatnashish vositasida o'z huquqiy imkoniyatlaridan real foydalana olishini yaratish

201. O'zbekiston tarixi uchun butunlay yangi sahifa ochilgan asr berilgan javobni toping?

A) XIX asr oxiri XX asr boshlari

B) XX asrning so'nggi yillari XXI asrning boshida

D) XX asr boshlari va davomida

E) XXI asr boshlarida

202. Tarixiy manbalar asosan necha turga bo'linadi?

A) 2 turga B) 3 turga

D) 4 turga E) 6 turga

203. Ajdodlarimizning milod dan avvalgi VII- IV asrlar dagi xayotini urganuvchi qimmatli manbani belgilang?

A) «Qutadg'u bilig»dir

B) «Devoni lug'ati turk» dir

D) «Avesto» kitobidir

E) «Qur'oni Karim»dir

204. Etnografiya nimani o'rganadi?

A) xalqlarning urf-odatlarini, madaniyati, xo'jaligini

B) odamning kelib chiqishini

D) tangalarni tadqiq etadi

E) manzilgohlarda qazish ishlarini

205. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fani boshqa ijtimoiy fanlarga nisbatan qaysi usuldan foydalangani uchun aniq fan hisoblanadi.

- A) matematika usulidan
- B) mantiqiy – uzviylik usulidan
- D) g‘oyaviylik va vatanparvarlik usulidan
- E) vorislik va xronologik izchillik usulidan

206. “Fursatdan foydalanib, men barchangizni tarixni o‘rganishda yanada uyg‘oq, yanada faol bo‘lishga chaqirmoqchiman. Tarixga sergak qaragan odamgina doimo hushyor va ogoh bo‘lib yashaydi. Bugungi vaziyatga ham, kelgusi jarayonlarga ham xolis va haqqoniy baho bera oladi. Bu esa hozirgi murakkab va shiddatli zamonda tinchlik va barqarorlikni ta‘minlash, yuksak taraqqiyotga erishishning eng muhim shartidir”. Ushbu fikrlar mullifini toping?

- A) I. A. Karimovga
- B) Sh. M. Mirziyoyevga
- D) Sh. Rashidovga
- E) A. Avloniyga

207. “O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzurida O‘zbekistonning eng yangi tarixi bo‘yicha jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi qarori qachon chiqdi.

- A) 2017-yil 30-iyunda
- B) 2018-yil 30-iyunda
- D) 2019-yil 30-iyunda
- E) 2020-yil 30-iyunda

208. Qachon milliy davlatchilik asoslari va ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodiyotini yuzaga keltirishga qaratilgan o‘tishdavrining dastlabki islohotlar jarayoniga ilk qadamlar qo‘yildi

- A) 1990-2017 yillar.
- B) 1991–2016 yillar.
- D) 1999-2017 yillar.
- E) 1994-2016 yillar.

209. O‘zbekistonda 2010-yildan boshlab qanaqangi islohatlarni chuqirlashtirish masalasi ilgari surildi?

- A) Demokratik islohotlar va mamlakatni modernizatsiyalash jarayonini yanada chuqurlashtirish
- B) Iqtisodiy sohani rivojlantirish va yanada chuqirlashtirish
- D) Pul islohotini amalga oshirish
- E) Ta‘lim tizmini tubdan o‘zgartirish

210. 1937-53 yillarda O‘zbekistonda qancha odamlar siyosiy qatag‘on qurboni bo‘ldi va ularning necha nafari shafqatsiz otib tashlangan.

- A) 100 ming .13 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.
- B) 90 ming .10 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.
- D) 80 ming .12 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.
- E) 70 ming .9 ming nafari shafqatsiz otib tashlangan.

211. O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?

- A) 1990-yil 21-iyul B) 1991yil 20-iyun D) 1990 yil 20 iyun E) 1990 yil 19 avgust

12. Sovet Ittifoqida davlat to'ntarishi sodir bo'lgan sanalarni ko'rsating?
 A) 19-20 sentyabr B) 18-21 oktyabr
 D) 19-21 avgust E) 19-21 sentyabr
213. O'tgan asrning 80-yillari oxirida O'zbekistonda yuzaga kelgan o'ta jiddiy muammolar qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?
 A) Respublikada ishsizlar sonining ko'pligi, zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanganligi;
 B) Respublikadagi ijtimoiy ahvolning qoniqarsizligi, demografik vaziyatning murakkabligi;
 D) Respublika iqtisodiyotining nomaqbul ixtisoslashtirilishi, tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi tarmoqlar ulushining yuqoriligi;
 E) Ishlab chiqaruvchi kuchlarning samarali joylashuvi, sanoat ob'ektlarining etarli emasligi.
214. "O'zbeklar ishi", "Paxta ishi" jinioiy ishlari oqibatlarini izohlang?
 A) O'zbekistonda qonunchilik tiklandi;
 B) Qonunchilik buzildi, qatag'onchilikning yangi davri boshlandi;
 D) Paxtachilik rivojlandi, uning hosildorligi oshdi;
 D) qo'riq bo'z yerlar o'zlashtirildi, natijada suv tanqisligi vujudga keldi:
215. O'zbekistonning yangi konstitutsiyasini tayyorlash g'oyasi dastlab qachon ilgari surilgan?
 A) 1990 yil mart B) 1990 yil 20 iyun
 D) 1991 yil oktyabr E) 1990 yil iyun
216. Qachon O'zbekiston SSRning davlat tili haqida Qonuni qabul qilindi?
 A) 1989-yil 21-oktabrda B) 1987-yil 10-mayda D) 1988-yil 10-sentabrda E) 1990-yil 20-iyunda
217. 1990 yil baxorida qaysi davlatlar birinchilardan bo'lib sobiq SSSR tarkibi dan chiqib ketdi?
 A) Latviya, Litva, Estoniya
 B) O'zbekiston, Qirg'iziston, Rossiya Federatsiyasi
 D) Rossiya Federatsiyasi, Ukraina, Belorussiya
 E) Qozog'iston, Gruziya, Belorussiya.
218. I.A.Karimovning "O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida" kitobi . . . davrni o'z ichiga oladi.
 A) 1989 yilning 24 martidan 1992 yilning 4 yanvariga qadar
 B) 1989 yilning 24 iyunidan 1992 yilning 4 yanvariga qadar
 D) 1989 yilning 24 iyunidan 1991 yilning 29 dekabriga qadar
 E) 1989 yilning 24 iyunidan 1992 yilning 2 yanvariga qadar
219. Konstitutsiya loyihasini tayyorlash bo'yicha komissiya nechta kishidan iborat bo'lgan?
 A) 54 kishidan B) 65 kishidan
 D) 64 kishidan E) 74 kishidan
220. Xronologik xatoni aniqlang?
 A) 1989 yil 21 oktyabrda o'zbek tiliga davlat tili maqomi berildi;
 B) 1990 yil 20 iyunda Mustaqillik Deklaratsiyasi qabul qilindi;
 D) 1989 yil 23 iyunda O'zbekistonda prezidentlik boshqaruvi joriy etildi;

E) 1992 yil 8 dekabrda O'zbekiston Konstitutsiyasi qabul qilindi.

221. Quyidagi qaysi qonunga 1991yil 30 sentyabrda Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?

A) "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to'g'risidagi" Qonunga

B) "Ta'lim to'g'risidagi" Qonunga

D) O'zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasiga

E) "O'zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligini tuzish to'g'risida" gi Qonunga

222. "O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to'g'risidagi "qonun necha moddadan iborat?

A) 13 modda B) 18 modda D) 33 modda E) 17 modda

223. O'zbekiston Kompartiyasi Markaziy Komiteti va Markaziy nazorat qo'mitasi qachon Respublika Kompartiyasining KPSS MQ bilan har qanday aloqasini to'xtatishga, KPSSning barcha tashkilotlaridan chiqishga, uning Markaziy organlaridagi o'z vakillarini chaqirib olishga qaror qildi.

A) 1991yil 25-avgust B) 1991- yil 31-avgust

D) 1991- yil 28-avgust E) 1991- yil 1-sentyabr

224. Qaysi sessiyada "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'g'risida"gi masala kun tartibiga qo'yilib, qizg'in muhokama qilindi?

A) XII chaqiriq VI sesiyasida

B) XI chaqiriq VIII sesiyasida

D) XII chaqiriq XI sesiyasida

E) XII chaqiriq X sesiyasida

225. Davlat mustaqilligi masalasida referendum qachon o'tkazilgan?

A) 1991yil 18-noyabr

B) 1991- yil 29-dekabr

D) 1991- yil 31-avgust

E) 1991- yil 1-sentyabr

226. I. Karimov farmoni bilan 1991 yil 25-avgustda qaysi tashkilotlar O'zbekiston tasarrufiga olindi?

A) Tashqi ishlar vazirligi

B) Davlat xavfsizlik qo'mitasi va Ichki ishlar vazirligi

D) O'zbekiston SSR Prokuraturasi

E) Ichki ishlar vazirligi va Mudofaa vazirligi

227. 1991-yilning 19–21-avgustida Sovet Ittifoqida davlat to'ntarishi sodir etilib, favqulodda holat joriy etildi va hokimiyat Favqulodda holat davlat komiteti (GKChP – Государственный комитет по чрезвычайному положению) qo'liga o'tdi. Ularning maqsadlari nima edi?

A) Ittifoq hududida yashovchi barcha xalqlarning mustaqillikni qo'lga kiritishlariga yo'l qo'ymaslik edi.

B) Ittifoq hududida yashovchi barcha xalqlarning mustaqillikni qo'lga kiritishlariga amaliy ko'mak berish edi.

D) Ittifoq hududiga boshqa xorijiy davlatlarning anneksiya uyushtirilishiga qarshi mushtarak turish edi.

E) O'rta Osiyoni yagona federatsiyaga birlashtirish edi.

228. O‘zbekiston 1991 yil 31-avgustda qanday huquqiy hujjatlar qabul qildi?

1. “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi asoslari to‘g‘risida” gi Qonun
2. “O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to‘g‘risida” gi Bayonot
3. O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi
4. “O‘zbekistonning davlat ramzlari to‘g‘risida ” maxsus qaror
5. “O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligini tuzish to‘g‘risida” gi qonun

A) 1,3,5

B) 2,3,4

D) 1,2

E) 1,4

229. Aholi jon boshiga yalpi ijtimoiy mahsulot ishlab chiqarish bo‘yicha ittifoqdosh respublikalar orasida O‘zbekiston nechanchi o‘rinni egalladi?

A) 12-o‘rinni

B) 10-o‘rinni

D) 8-o‘rinni

E) 5-o‘rinni

230. 1991 yil 29 dekabr kuni bo‘lib o‘tgan referendumda 9 million 898 ming 707 kishi yoki saylov ro‘yxatiga kiritilganlarning 94,1 % qatnashdi. Ularning qancha foizi referendumda qo‘yilgan savol ya‘ni O‘zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligini ma‘qullab ovoz berdi?

A) 89,5 % i

B) 98,2 % i

D) 92,2 % i

E) 86,6 % i

231. 1991-2016-yillar davomida amalga oshirilgan islohotlar berilgan javobni toping?

1) ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodiyotiga o‘tildi

2) demokratik an‘analarga asoslangan davlat boshqaruvi

3)Fuqarolik jamiyati asoslari yaratildi

4)Kafolatlangan xafsizlik joriy qilindi

5) Qat’iy tartib intizom va tanqidiy tahlil

A) 1,2,3 B) 1,3,5

D)1,2,3,4,5 E)1,2,3,5

232.O‘zbekistonda qachondan boshlab faol demokratik yangilanish va moderniztsiyalash jarayoni kuzatildi?

A) 2010 yildan B) 2017yildan

D) 2000yildan E) 2002yildan

233. bugungi kundagi hayotimizdagi yangi iboralar berilgan qatorni toping?

1) xalq bilan muloqot

2) xalq qabulxonalari

3) virtual qabulxona

4) tanqidiy tahlil

5) qat’iy tartib intizom

6) arzon uylar

7) texnoparklar

8) o‘z bolangni o‘zing asra

- 9) yo‘l xaritasi
 10) kafolatlangan xavfsizlik
 A) 1,3,5,7,9,10
 B) 1,2,3,4,5,7,9
 D) 2,3,,4,5,6,7,8,9,10
 E) 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
234. O‘zbekiston SSRning Mustaqillik Deklaratsiyasi qachon qabul qilingan?
 A) 1990-yil 21-iyul B) 1991yil 20-iyun
 D) 1990 yil 20 iyun E) 1990 yil 19 avgust
235. Sovet Ittifoqida davlat to‘ntarishi sodir bo‘lgan sanalarni ko‘rsating?
 A) 19-20 sentyabr B) 18-21 oktyabr
 D) 19-21 avgust E) 19-21 sentyabr
236. “SSSR GKCHP ning O‘zbekiston SSR Konstitutsiyasi va qonuniga zid hujjatlari O‘zbekiston hududida amal qilmaydi” degan qarori qachon qabul qilingan?
 A) 1991 yil 22avgust B) 1991yil 21avgust
 D) 1991yil 25avgust E) 1991yil 28avgust
237. Konstitutsiya loyxasini tayyorlash bo‘yich komisiya nechta kishidan iborat bo‘lgan?
 A) 54 B) 65 D) 64 E) 74
- 238.“O‘zbekiston Respublikasining Davlat muctaqilligi asoslari to‘g‘risidagi” Qonunga qachon Konstitutsiyaviy Qonun maqomi berilgan?
 A) 1990y.31 avgust B) 1991y.30 sentyabr
 D) 1991y.31 avgust E) 1989y.24 mart
- 239.O‘zbekistonnig Mustaqillik Deklaratsiyasi” Oliy kengashning nechanchi sesiyasida qabul qilingan ?
 A) XII chaqiriq VI sesiyasida
 B) XI chaqiriq VIII sesiyasida
 D) XII chaqirq XI sesiyasida
 E) XII chaqiriqVII sesiyasida
240. “O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari tog‘risidagi ”qonun necha moddadan iborat?
 A) 13 B) 18
 D)33 E) 17
241. O‘zbekiston Respublikasi asosiy qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
 A) XII chaqiriq VI sesiyasida
 B) XI chaqiriq VIII sesiyasida
 D) XII chaqirq XI sesiyasida
 E) XII chaqiriqVII sesiyasida
242. O‘zbekiston davlat bayrog‘i tog‘risidagi qonuni qaysi sessiyasida qabul qilingan?
 A) XII chaqiriq VI sesiyasida
 B) XI chaqiriq VIII sesiyasida
 D XII chaqirq XI sesiyasida
 E) XII chaqiriqVII sesiyasida

243. O‘zbekiston respublikasi davlat gerbi tog‘risidagi qonuni qaysi sessiyada qabul qilingan?

- A) XII chaqiriq VI sesiyasida
- B) XI chaqiriq VIII sesiyasida
- D) XII chaqiriq XI sesiyasida
- E) XII chaqiriq X sesiyasida

244. O‘zbekistonning yangi konstitutsiyasini tayyorlash g‘oyasi dastlab qachon ilgari surilgan?

- A) 1990 yil mart B) 1990 yil 20 iyun
- D) 1991 yil oktyabr E) 1990 yil iyun

245. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi loyihasi yaratish ustida qancha muddat ish olib borildi?

- A) 2 yil B) 3 yil
- D) 2,5 yil E) 1,5 yil

246. 1991 yilning oktyabr-noyabrda tayyorlangan konstitutsiya loyihasida necha modda bo‘lgan?

- A) 168 modda B) 148 modda
- D) 149 modda E) 158 modda

247. “O‘zbekistonning davlat ramzlari to‘g‘risida ” maxsus qaror qachon qabul qilingan?

- A) 1990 yil 20-iyun
- B) 1992 yil 15-iyun
- D) 1991 yil 15 fevral
- E) 1990 yil 15 fevral

248. Islom Karimovning “Istiqlol yo‘li; muammolar va rejalar” hamda “O‘zbekistonning o‘z istiqlool va taraqqiyot yo‘li” asarlari qaysi yilda yozilgan?

- A) 1997 yilda
- B) 1993 yilda
- D) 1992 yilda
- E) 1994 yilda

249. Islom Karimov qaysi kitobida mamlakatimizni yangilash va rivojlantirishning "umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik; xalqimizning ma'naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish; insonning o‘z imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi; vatanparvarlik" singari o‘ziga xos to‘rtta asosiy negizini belgilab berdi?

- A) “Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q”
- B) “Yuksak ma'naviyat-engilmas kuch”
- C) “Bizdan ozod va obod vatan qolsin”
- D) “O‘zbekistonning o‘z istiqlool va taraqqiyot yo‘li”

250. “O‘zbekiston Respublikasi davlat gerbi tog‘risida”gi qonuni qaysi sessiyada qabul qilingan?

- A) XII chaqiriq VI sesiyasida
- B) XI chaqiriq VIII sesiyasida
- D) XII chaqiriq XI sesiyasida
- E) XII chaqiriq X sesiyasida

251. O‘zbekiston Respublikasi davlat bayrog‘i necha xil rangda beriladi?

A) 3 xil B) 4 xil

C) 5 xil D) 2 xil

252. 1992 yilda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bob va moddalardan iborat?

A) 6 bob, 26 modda

B) 128 bob, 6 modda

D) 6 bob, 128 modda

E) 26 bob, 128 modda

253. O‘zbekiston Respublikasi davlat gerbida milliy ramz sifatida nimalar ifodalangan?

1. Xumo qushi

2. 12 ta yulduz

3. Paxta va bug‘doy boshqolari

4. sakkiz qirrali yulduz

A) 1,3,4

B) 1,2,3,4

D) 1,2,3

E) 2,4

254. O‘zbekiston Respublikasi davlat madhiyasi tog‘risidagi qonuni qachon qabul qilingan?

A) 1992 yil 10 dekabrda

B) 1992 yil 8 dekabrda

D) 1991 yil 18 noyabrda

E) 1992 yil 2 iyulda

255. O‘zbekistonda sovet tuzumi davrida qanday iqtisodiy siyosat olib borilgan ?

A) bozor iqtisodiyotiga o‘tish siyosati

B) rejalashtiruvchi iqtisodiy siyosat

D) bosqichma-bosqich iqtisodiy siyosat

E) to‘g‘ri javob yo‘q

256. Birinchi prezidentimiz I. Karimov tomonida ishlab chiqilgan “ O‘zbek modeli ” necha tamoyildan iborat ?

A) 5 B) 6 D) 7 E) 8

257. Davlat bosh islohotchi va iqtisodiy o‘zgarishlarning tashabbuskori “ O‘zbek modeli ” ning nechanchi tamoyili ?

A) 5 B) 4 D) 3 E) 2

258. Qonun ustuvorligi, qonun oldida hammaning tengligi “ O‘zbek modeli ” ning nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

259. Iqtisodning siyosatdan ustunligi, uni mafkuradan xoli etish “ O‘zbek modeli ” ning nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

260. Kuchli ijtimoiy siyosat yuritish, aholining muhtoj tabaqalarini ijtimoiy himoyalashning ustuvorligi “ O‘zbek modeli ” ning nechanchi tamoyili ?

A) 1 B) 2 D) 3 E) 4

261. Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich, izchil ravishda o'tish " O'zbek modeli " ining nechanchi tamoyili ?

A) 2 B) 3 D) 4 E) 5

262. Mamlakatimiz milliy davlatchiligining rivojlanishida mutlaqo yangi bosqichni boshlab bergan prezidentlik institutiga qachon asos solingan?

A) 1990yil 24 mart B) 1990yil 1 noyabr

D) 1991yil 24 mart E) 1990yil 14 mart

263. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi tog'risida"gi qonuni qachon qabul qilingan?

A) 1991 yil 18 noyabr

B) 1991 yil 29 dekabr

D) 1995 yil 26 mart

E) 1991 yil 24 mart

264. O'zbekiston davlat hokimiyati tizimi nechta bo'linish prinsipiga asoslanadi?

A) 2 ta B) 3 ta

D) 4 ta E) 5 ta

265. Nechanchi yildan boshlab parlament Oliy Majlis nomi bilan ataladigan bo'ldi?

A) 1995 yildan B) 2005 yildan

D) 2004 yildan E) 2003 yildan

266. Qachondan boshlab Oliy Majlis ikki palatali parlament sifatida o'z faoliyatini boshlagan?

A) 1995yil B) 2000yil

D) 2005yil E) 2002yil

267. Senat a'zolaridan necha nafari Prezident tomonidan tayinlanadi?

A) 86 nafari B) 16 nafari

D) 6 nafari E) 14 nafari

268. O'zbekistonda Bosh vazir lavozimi qachon tasis etilgan?

A) 1995 yil 15 noyabr

B) 1992 yil 4 yanvar

D) 1992 yil 5 yanvar

E) 1995 yil 29 dekabr

269. Dastlabki davrda O'zbekiston Respublikasi sud tizimiga necha yil muddatga sudlar kirgan?

A) 3 yil B) 2,5 yil

D) 5 yil E) 7 yil

270. Mamlakatimizda o'lim jazosi nechanchi yilda bekor qilingan?

A) 2003yil 1dekabr B) 2008yil 1dekabr

D) 2008yil 1yanvar E) 1998yil 1yanvar

271. Prezident mamlakat Qurolli kuchlarining oily bosh qo'mondoni hisoblanishi konstitutsiyamizning nechanchi moddasida aytib o'tilgan?

A) 89-moddasida B) 93-modda

D) 106-modda E) 96-modda

272. Viloyat va Toshkent shahar hokimi kim tomonidan qonunga muvofiq tayinlanadi hamda lavozimidan ozod etiladi.

A) Oliy Majlis

- B) Vazirlar Mahkamasi
 D) O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
 E) Xalq tomonidan
273. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarda nechchi yoshga to‘lgan fuqarolarning saylash huquqiga ega ekanligi belgilab qo‘yilgan?
 A) 19 yoshdan B) 21 yoshdan
 D) 18 yoshdan E) 25 yoshdan
274. Markaziy saylov komissiyasi qachondan doimiy organ sifatida tashkil etildi?
 A) 1998-yildan B) 1991-yildan
 D) 2016-yildan E) 2014-yildan
275. Mustaqillik davrida tashkil topgan ilk siyosiy partiya bu.....
 A) Erk demokratik partiyasi
 B) Vatan taraqqiyoti partiyasi
 D) O‘zbekiston Xalq demokratik partiyasi
 E) Fidokorlar milliy-demokratik partiyasi
276. Qaysi partiyaning asosiy maqsad vazifasi milliy an‘analarni va qadriyatlarni saqlashdan iborat?
 A) O‘zbekiston Liberal-Demokratik partiyasi (O‘zLiDeP)
 B) O‘zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasidi
 D) O‘zbekiston «Adolat» sotsialdemokratik partiyasi
 E) Vatan taraqqiyoti»partiyasi
277. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi qachon e‘lon qilindi.
 A) 2016-yil 14-dekabrda
 B) 2017-yil 2-fevralda
 D) 2017-yil 22-dekabrda
 E) 2016-yil 5-martda
278. Nechinchi yil «Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili» deb e‘lon qilingan
 A) 2014 yil B) 2015 yil D) 2016 yil E) 2017 yil
279. Shavkat Mirziyoyev Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining ...-sessiyasida, xalq hokimiyatini nomiga emas, balki amalda joriy qilish mexanizmlarini mustahkamlashni global maqsad sifatida belgilab, mamlakatimiz barcha hududida Prezidentning virtual va Xalq qabulxonolari tashkil etilganini hamda hozirgi kungacha bir milliondan ortiq fuqarolarimiz bu qabulxonalar orqali o‘zlarining dolzarb muammolarini hal qilganini ta’kidlab o‘tdi
 A) 72 B) 74 D) 68 E) 75
280. Quyidagi qaysi omil davlatimizni yanada jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuvni ishlab chiqishni taqozo etdi?
 A) davlat hokimiyati va boshqaruvini yanada demokratlashtirish, sud-huquq tizimi, axborotlashtirish sohasini isloh etishi
 B) so‘z erkinligini ta’minlash, saylov qonunchiligini takomillashtirishi
 D) iqtisodiyotni liberallashtirishga qaratilgan demokratik bozor islohotlarini chuqurlashtirishi

E) mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot yo'lining tahlili, bugungi kunda jahon bozori talabi keskin o'zgarib, globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgani

281. Quyidagi qaysi qatorda harakatlar strategiyasida davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning ikkinchi ustuvor yo'nalishi keltirilgan

A) Xavfsizlik, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat

B) Ijtimoiy sohani rivojlantirish

D) Davlat va jamiyat qurilish tizimini takomillashtirish

E) Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish

282. O'zbekiston Oliy Kengashi bayroq qabul qilingan kunda qaysi qonunni qabul qildi?

A) "Mulknii davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida"gi Qonun

B) "Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi Qonun

D) "Xalq xo'jaligini xususiylashtirish to'g'risida"gi Qonun

E) bu yerda to'g'ri javob yoritilmagan

283. Davlat mulkini boshqarish va xususiylashtirish Davlat qo'mitasi qachon ta'sis etildi?

A) 1994-yil mart

B) 1999-yil aprel

D) 2000-yil iyul

E) 1992-yil fevral

284. Kichik xususiylashtirish qachon tugallandi ?

B) 1992-yil B) 1993-yil D) 1994-yil E) 1995-yil

285. Nechanchi yil ommaviy xususiylashtirish davri bo'ldi ?

A) 1994-yil B) 1995-yil

D) 1996-yil E) 1997-yil

286. O'zbekistonda milliy valyuta so'm qachon muomalaga kiritildi ?

A) 1993-yil 1-iyun B) 1993-yil 1-iyul

D) 1994-yil 1-iyul E) 1994-yil 1-iyun

287. 10000 va 50000 so'mlik qachon muomalaga chiqarilgan ?

A) 2014 -yil B) 2015-yil D) 2016-yil E) 2017-yil

288. O'zbekiston havo yo'llari milliy aviakompaniyasi qachon tashkil etilgan ?

A) 1992-yil B) 1993-yil D) 1994-yil E) 1995-yil

289. O'zbekiston avtomobil transporti (O'zavtotrans) davlat-aksiyadorlik korporatsiyasi qachon tashkil etildi ?

A. 1994-yil B. 1993-yil D. 1998-yil E. 1997-yil

290. O'zbekiston temir yo'llari aksiyadorlik kompaniyasi qachon tashkil etildi ?

A. 1994-yil B. 1993-yil D. 1998-yil E. 1997-yil

291. Qachon uzunligi 220 km bo'lgan G'uzor-Boysun-Qumqo'rg'on yo'nalishi qurildi?

A) 2004 yil B) 2001 yil D) 2005 yil E) 2007 yil

292. Toshkent-Samarqandni bog'lovchi tezyurar poyezd nomi?

A) Afrosiyob B) Nasaf D) Marokand E) Lokomotiv

293. Toshkent xalqaro aeroportiga qachon I. Karimov nomi berildi ?

A) 2015 yil B) 2016 yil

D) 2017 yil E) 2018 yil

294. Fransiyaning Pejo Citroen korporatsiyasi bilan birgalikda qaysi viloyatda avtomobil zavodi qurilishi rejalashtirilgan?

A) Namangan B) Sirdaryo

D) Fargʻona E) Jizzax

295. Harakatlar strategiyasining uchinchi ustuvor yoʻnalishini aniqlang.

A) Ijtimoiy sohani rivojlantirish

B) Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish

D) Diniy bagʻrikenglik va millatlararo totuvlik

E) Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish

296. Diversifikatsiya.....?

A) lotincha – (oʻzgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni oʻzgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama sanʼati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik taʼminlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (oʻzgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs boʻyicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) toʻgʻri javob yoʻq

297. Logistika.....?

A) lotincha – (oʻzgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni oʻzgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama sanʼati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik taʼminlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (oʻzgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs boʻyicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) toʻgʻri javob yoʻq

298. Konvertatsiya.....?

A) lotincha – (oʻzgarish,) xilma-xil ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, iqtisodiy bankrotlikni oldini olish maqsadida ishlab chiqariladigan mahsulot assortimentining kengaytirilishi, mahsulot sotiladigan bozorlarni oʻzgartirish yoki yangi mahsulot turlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashish.

B) yunoncha – (hisoblash, muhokama sanʼati) Inson faoliyatining u yoki bu sohasini moddiy-texnik taʼminlashni boshqarish tizimi.

D) lotincha – (oʻzgartirish, aylantirish) Milliy valyutaning amaldagi kurs boʻyicha boshqa xorijiy valyutalarga erkin va cheklanmagan miqdorda almashtirilishi.

E) toʻgʻri javob yoʻq

299. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish boʻyicha 1991-1996 yillari nechanchi bosqich amalga oshirildi?

A) 1 B) 2 D) 6 E) 3

300. Qachon “Oʻzbekiston Respublikasining Soliq kodeksi ” qabul qilindi.

A) 2020 yil 7 yanvar B) 2010 yil 7 yanvar

D) 2000 yil 7 yanvar E) 2016 yil 7 yanvar

V. FAN BO‘YICHA BAHOLASH MEZONLARI

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a)5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- Fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- Fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- Fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- Fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- Berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- Konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- Mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- Fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- Fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- Tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b)4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

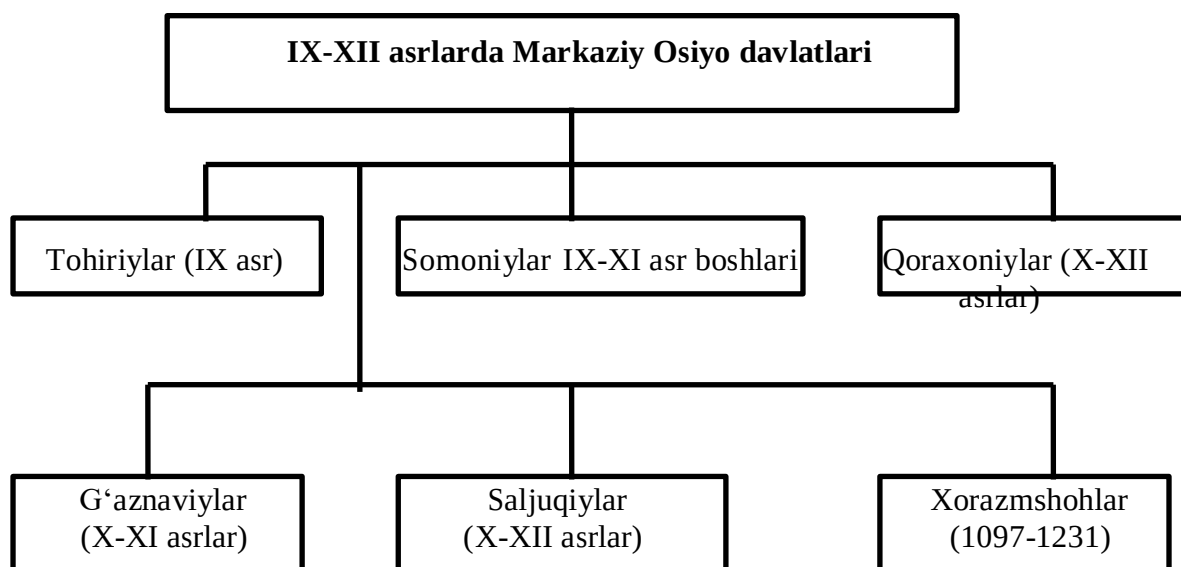
v) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

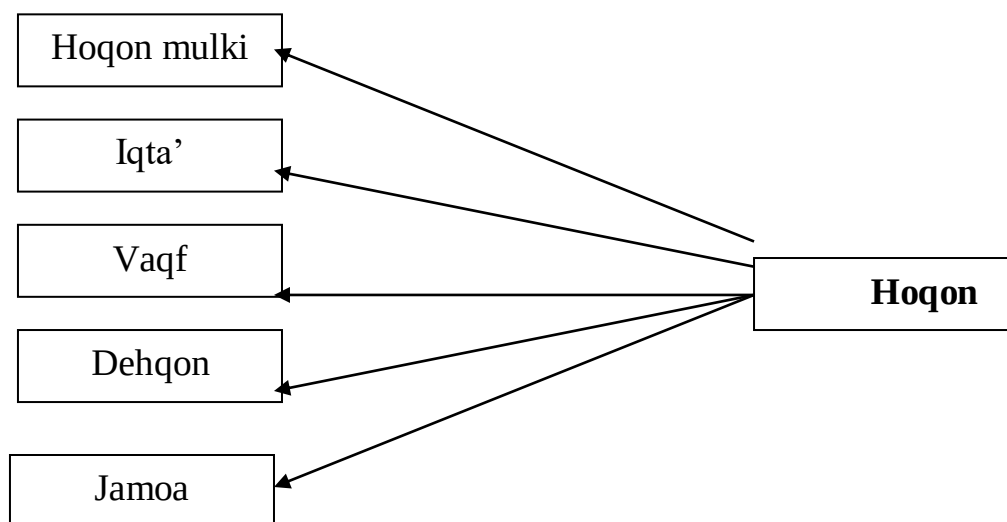
g)quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

VI. FAN BO‘YICHA TARQATMA MATERIALLAR

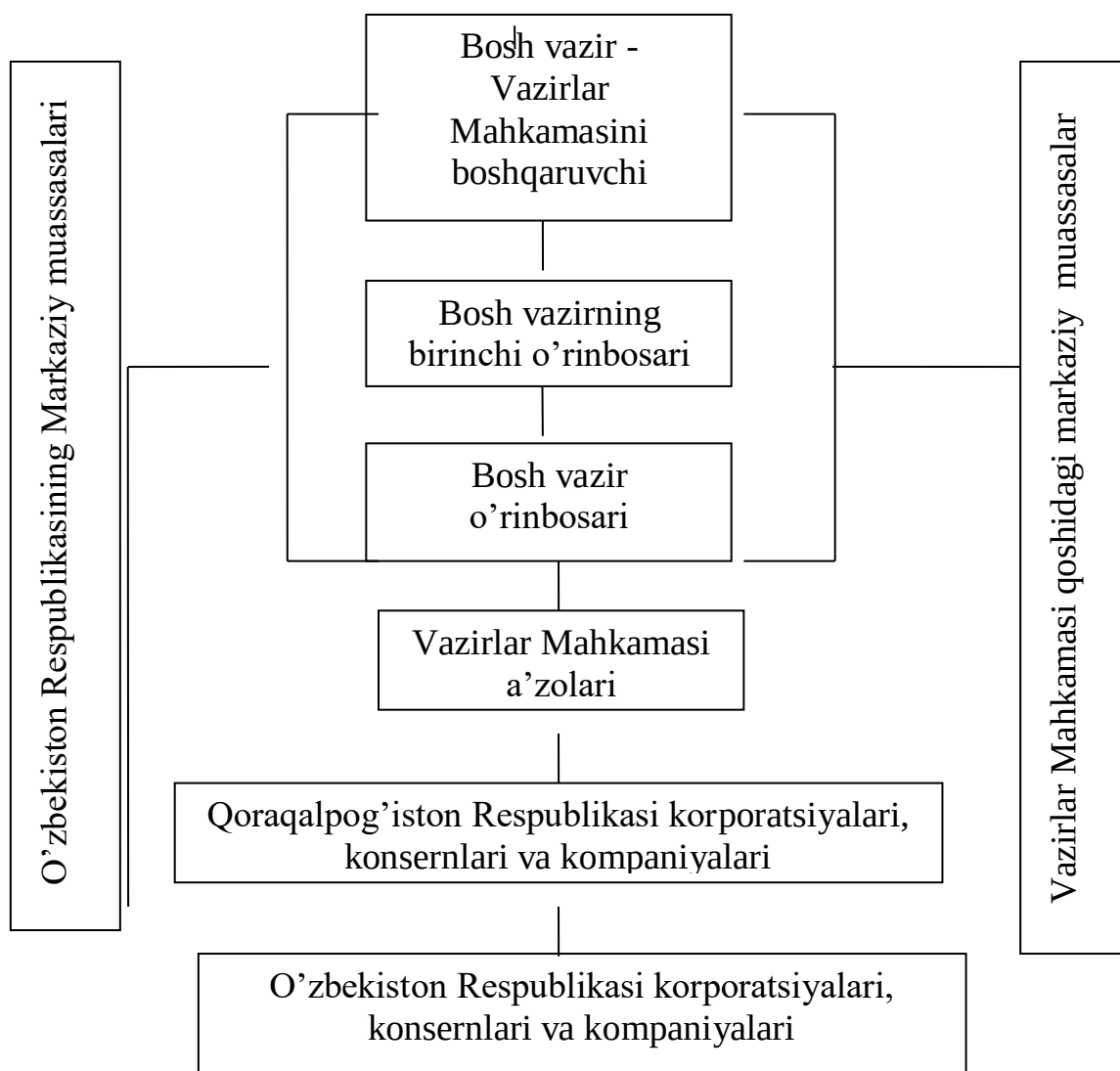
Qoraxoniylar davlatida mulkchilik

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining tuzilishi

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi	O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati
Deputatlar soni 150 nafar. Siyosiy partiyalar vakillaridan nomzodlar ko‘rsatatiladi. Yashirin ovoz berish yo‘li bilan 5 yil muddatga saylanadilar. Qonunchilik palatasi qonunlarni ishlab chiqish, ularni hayotga tadbiq etish, qonun ustuvorligini ta’minlash bilan shug‘ullanadi	Senatorlar soni 100 nafar. 86 nafar senat a’zolari yashirin ovoz berish natijasida Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahridan teng miqdorda 6 kishidan Qoraqalpog‘iston Jo‘qorg‘i Kengesi, viloyat, tuman va shaharlar davlat hokimiyat vakillik organlari deputatlari orasidan saylanadi. 16 nafar senatorlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tavsiyasiga muvofiq tayinlanadi

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining TUZILISHI

Sud-huquq sohasidagi islohotlarning maqsadi, mazmuni va yo'nalishlari

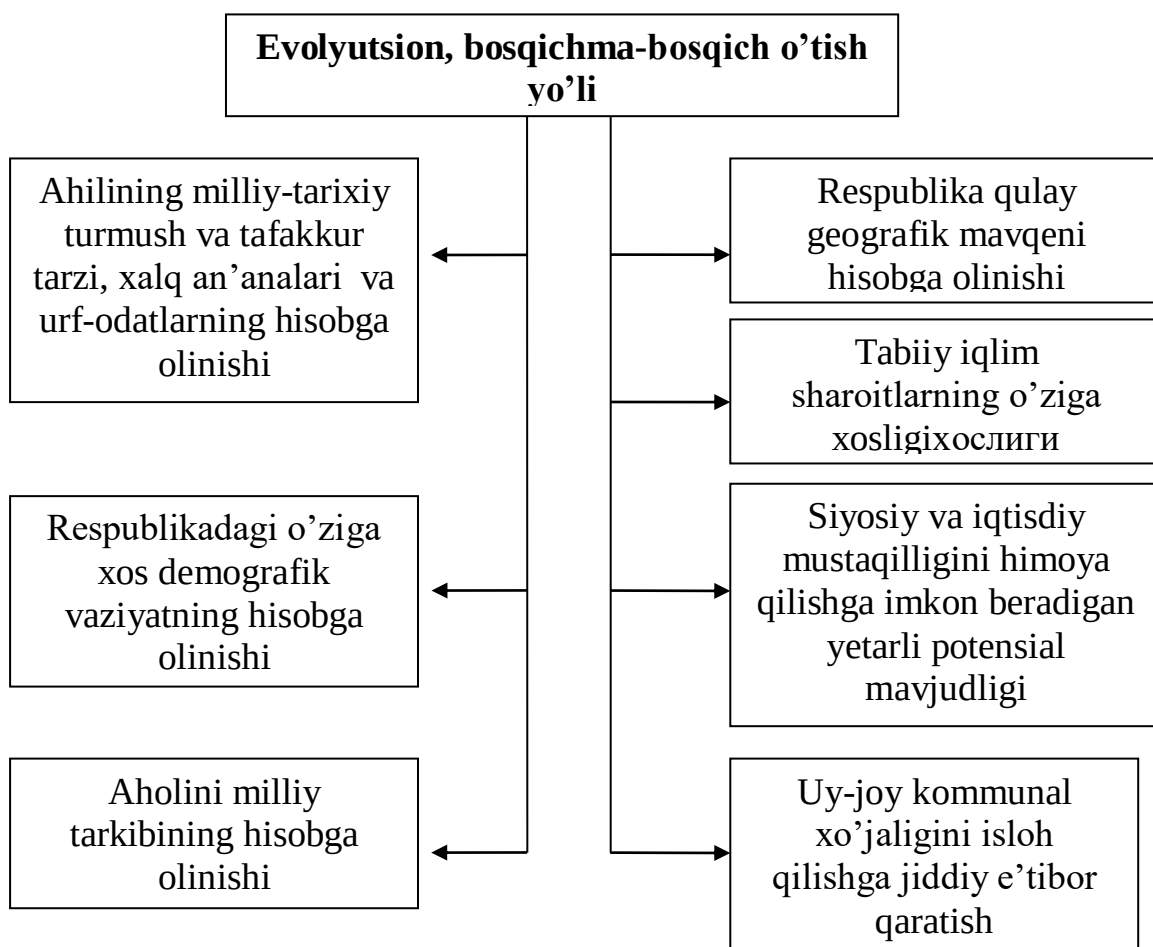
Jamiyat ijtimoiy hayotida adolatning barqaror bo'lishini ta'minlash;
Kishilarni qonun kuchi va roliga bo'lgan ishonchini orttirish;
Shaxs, jamiyat va davlat munosabatlarida izchillik hamda o'zaro munosabatni ta'minlash

Sud hokimiyatini tom ma'noda mustaqil hokimiyat sifatida faoliyat yuritishini, qonun chiqaruvchi va ijroiya hokimiyatini tom ma'noda mustaqil hokimiyat sifatida faoliyat yuritishini, qonun chiqaruvchi va ijroiya hokimiyati tarmoqlari bilan teng tarzda ekanligini ta'minlash, sudlarning jamiyat va odamlar o'rtasidagi roli va obro'sini ko'tarish

Sudlarni jazolovchi organ emas, balki inson huquqini himoya qilish organi sifatida qarashni shakllantirish, ularning fuqarolar huquqini davlat tomonidan himoya qiluvchi asosiy organga aylantirish

Qonun ustuvorligini ta'minlash, ularni ijro etish madaniyatini yuksaltirish, qonun buzilishi holatlariga murosasiz munosabatni vujudga keltirish;
Jamiyatda huquqiy ongni yuqori pog'onaga ko'tarish

O'zbekistonda demokratik jamiyatga o'tishning o'ziga xos xususiyatlari

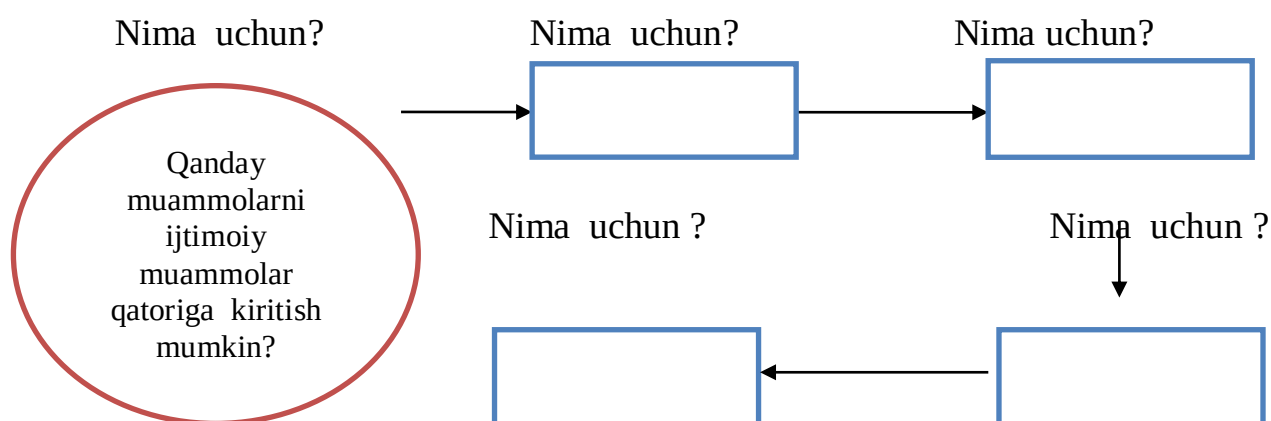

FSMU Texnologiyasi

- (F)-fikringiz bayon eting
- (S)-fikringiz bayoniga sabab ko'rsating
- (M)-ko'rsatilgan sababni tushuntiruvchi misol keltiring
- (U)-Fikringizni umumlashtiring

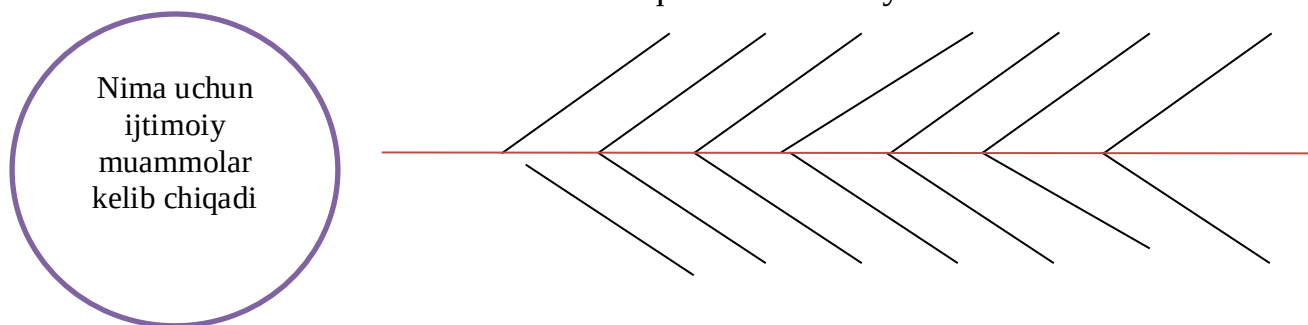
(F)-
(S)-
(M)-
(U)-

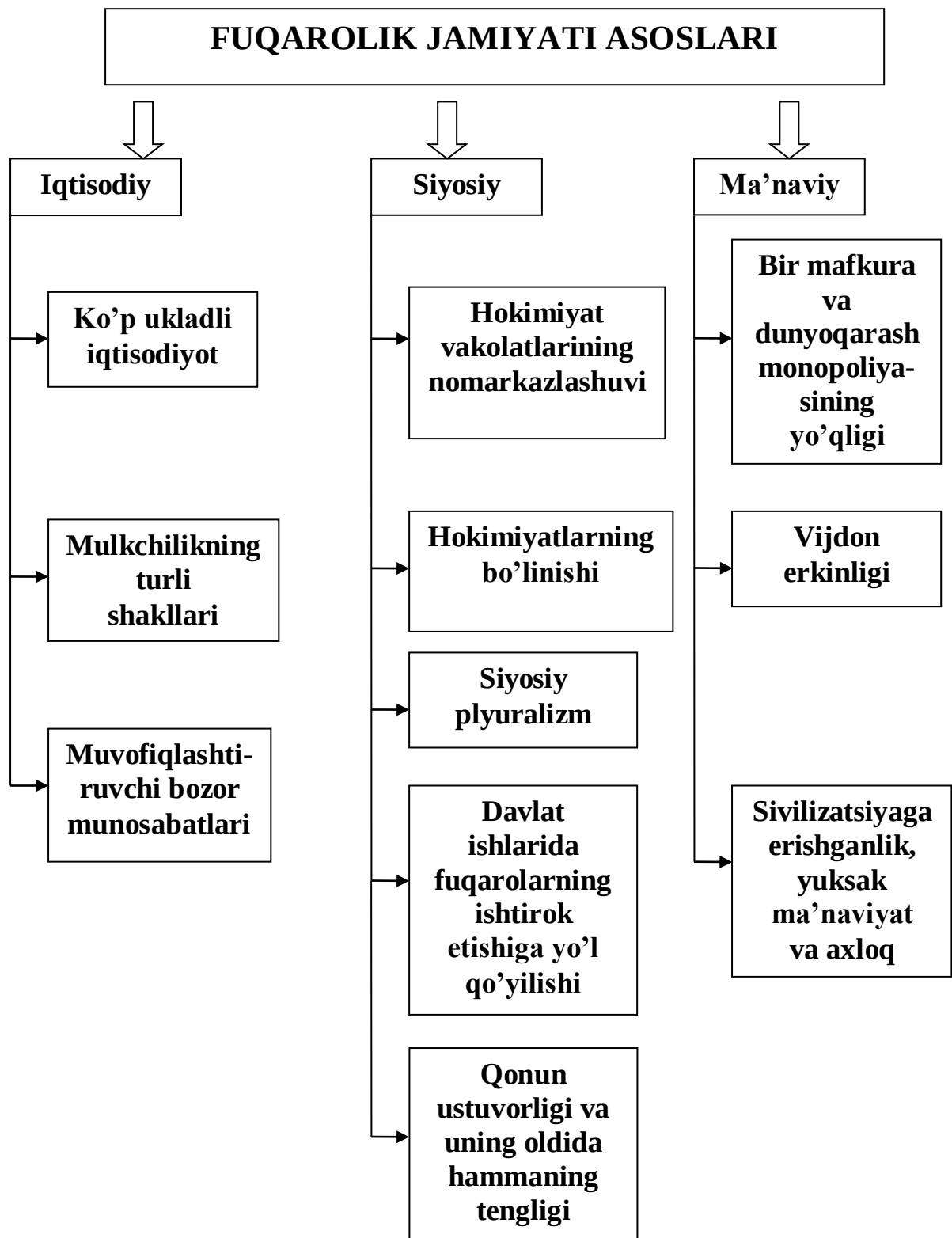
«**Nima uchun**» texnikasidan foydalanib organizimni to'ldirish

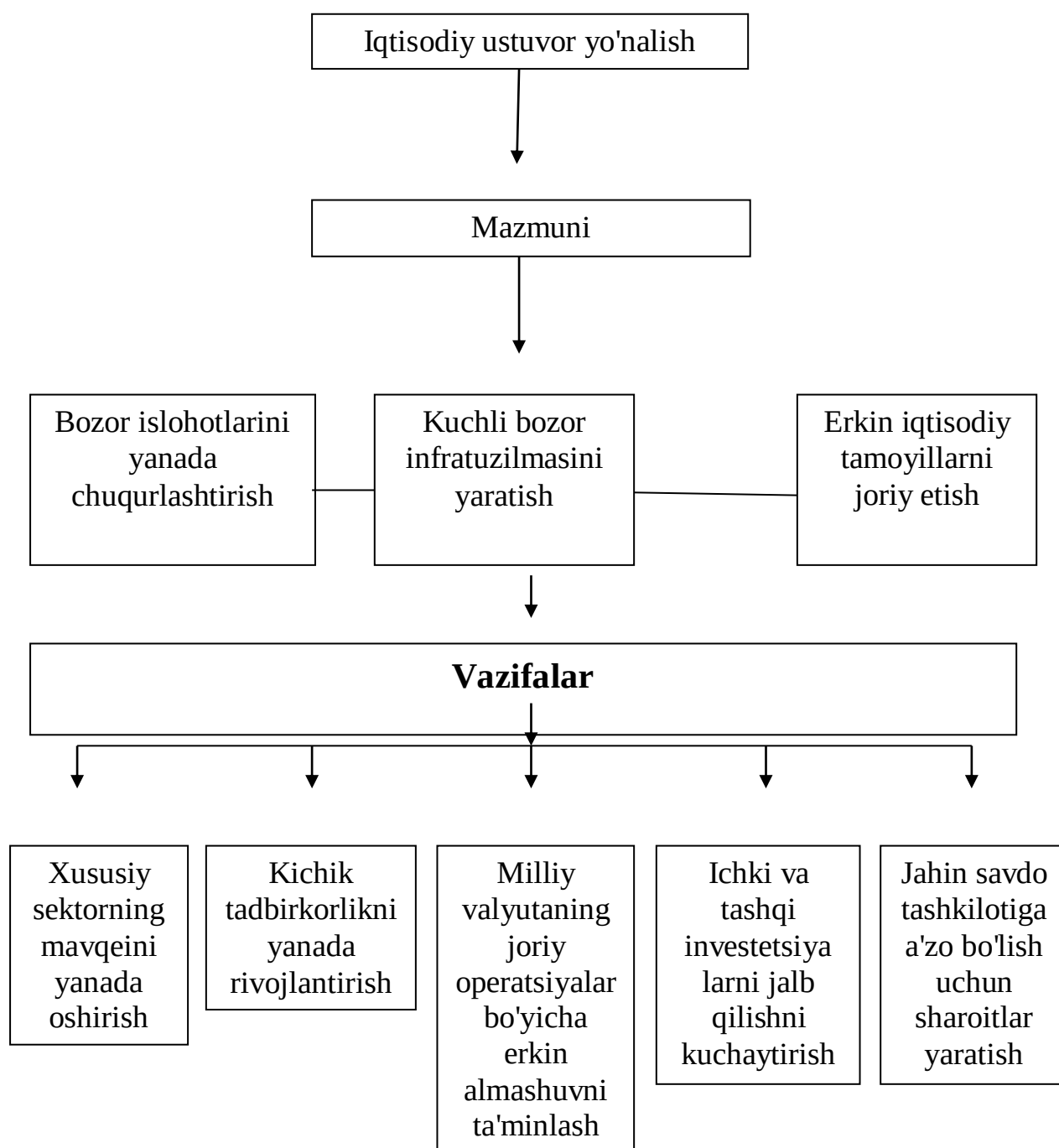
O'quv topshiriq:

“**Baliq skeleti**” texnikasi asosida ijtimoiy muammolarinig yechiminin topishga qaratilgan. Yuqori qismida muammolar turi yozilsa, pastki qismida esa muammolarini tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

O'zbekistonda demokratik o'zgarishlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyati asoslarini shakllantirishning iqtisodiy ustuvor yo'nalishining mazmuni va vazifalari

BBB texnikasining qoidasi.

1. “Insert” texnikasidan foydalanilgan holda matnni o‘qib chiqing.
 2. Olingan ma’lumotlarni individual sohalarga ajrating.
- Qalam bilan qo‘yilgan belgilar asosida BBB jadvalini to‘ldiring.

BBB jadvali

№	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni istayman	Bilib oldim
1	2	3	4	5
1.	O‘zbekiston davlatining jahon hamjamiyati bilan aloqalari qanday huquqiy va amaliy prinsiplarga tayanadi?			
2.	Birinchi Prezident I.A.Karimovning mustaqil O‘zbekistonni jahon hamjamiyati bilan tanitishda, hamkorlik aloqaarini o‘rnatishda qanday roli bor deb bilasiz?			
3.	Demokratik tartibotlar va uning asosiy yo‘nalishlari.			
4.	O‘zbekiston va jahon hamjamiyati munosabatlarining huquqiy- siyosiy, ijtimoiy- iqtisodiy, ilmiy asoslari.			

**O'zbekiston – xalqaro
hamjamiyatining
teng huquqli a'zosi**

1992 yil 2 mart O'zbekiston Respublikasi Birlashgan Millatlar Tashkilotiga (BMT) qabul qilindi

1992 yil fevral Evropa Xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti (EXHT) ga qabul qilindi

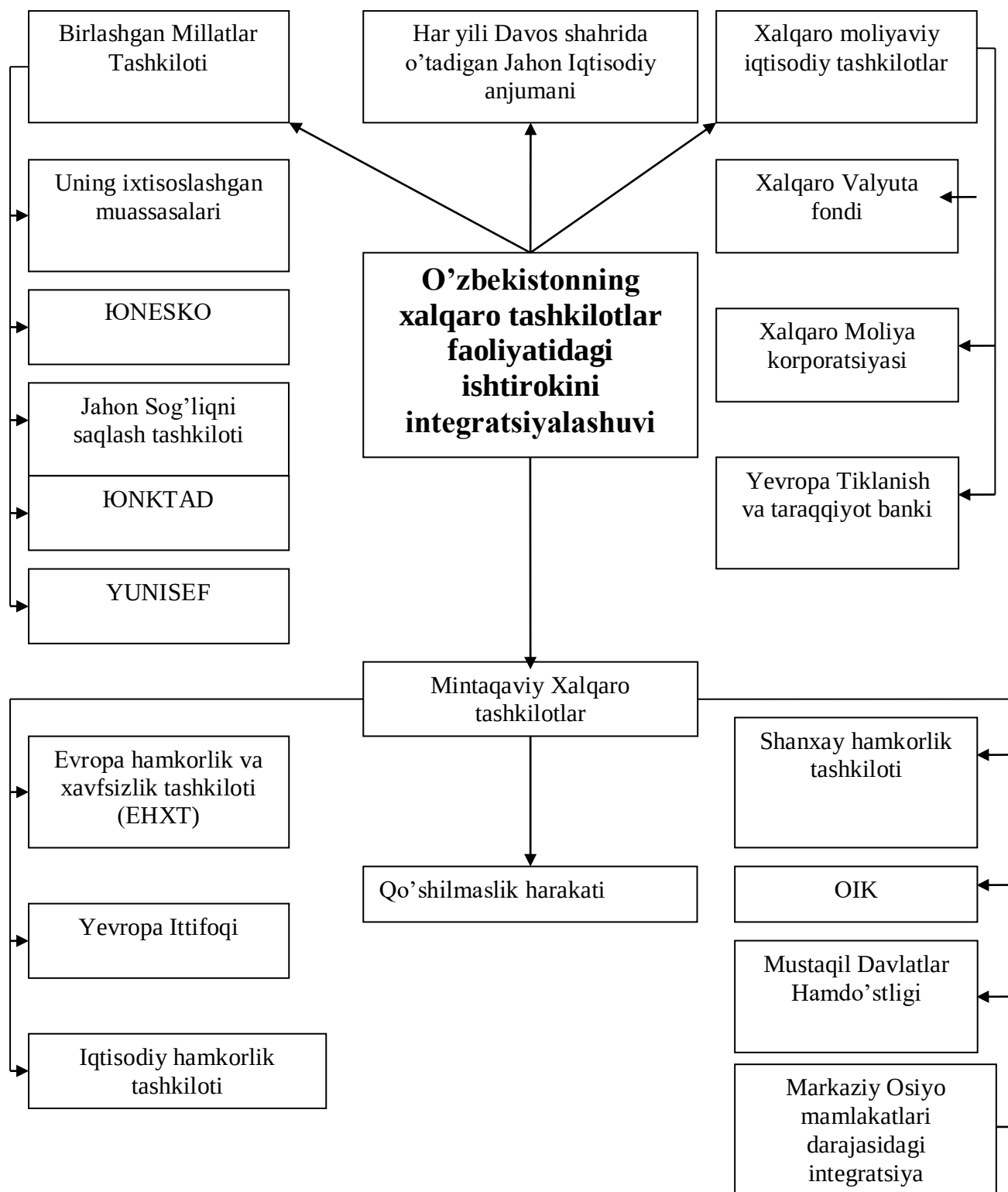
1992 yil fevralda Qo'shilmaslik harakati a'zosiga aylandi.

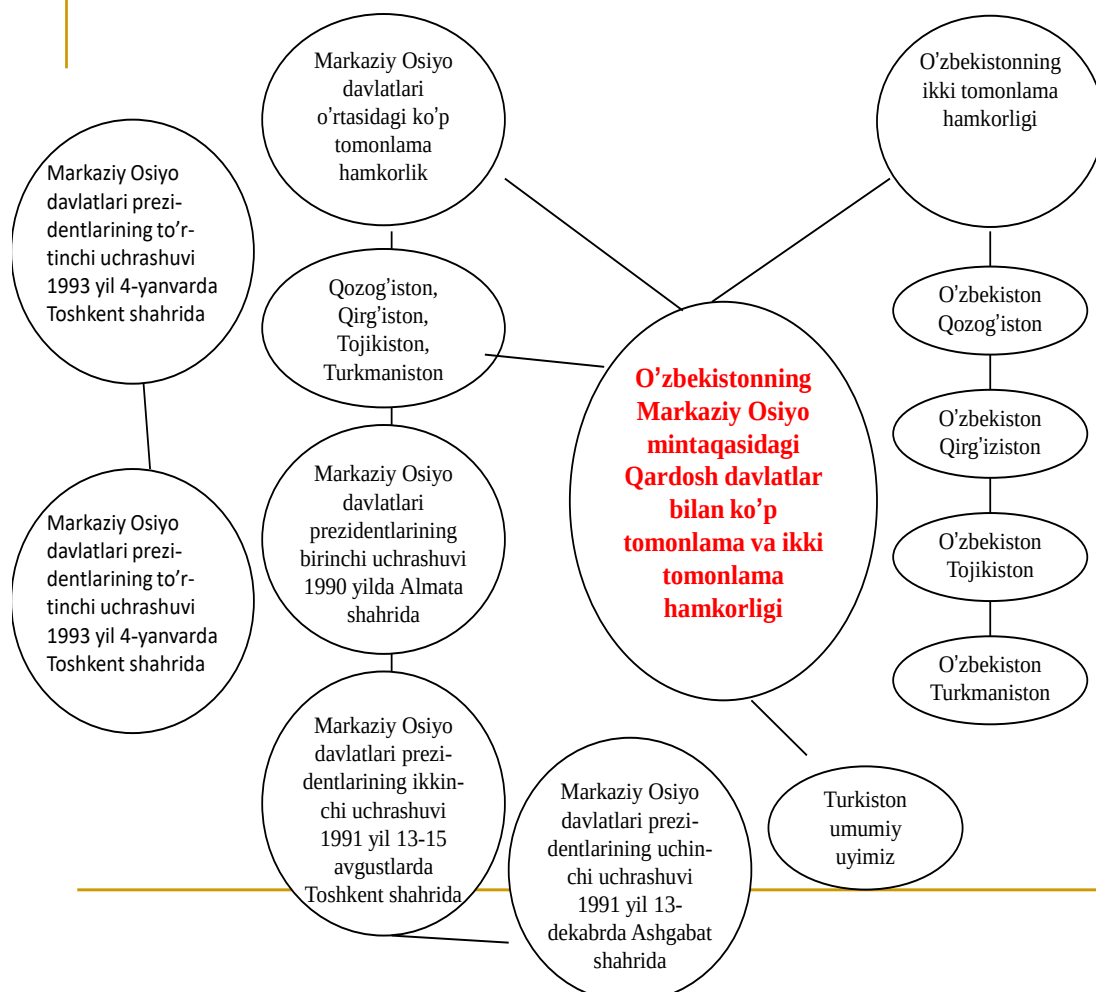
1992 yil oktyabrda Parlamentlararo Ittifoqqa qabul qilindi.

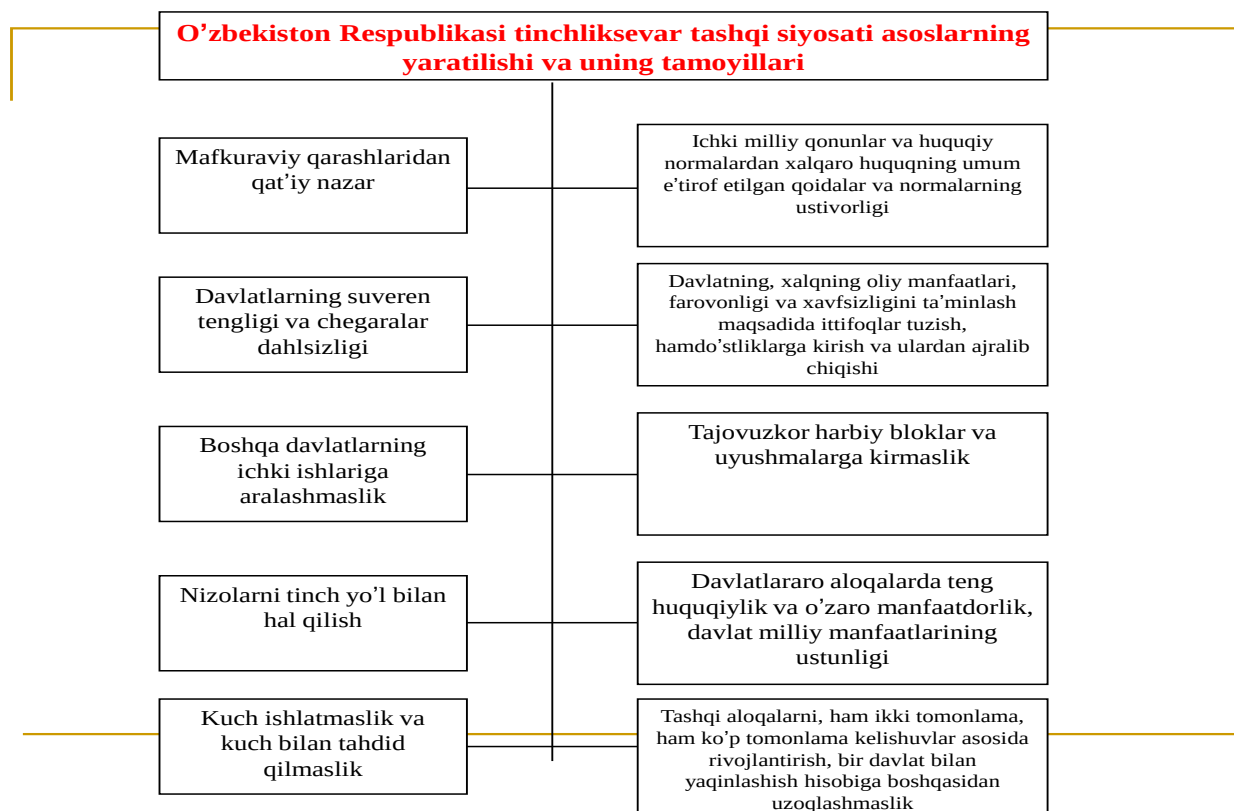
1993 yil 29 oktyabrda YUNESKOga a'zolikka qabul qilindi.

2001 yil iyunda Shanxay Hamkorlik tashkilotiga a'zo bo'lib kirdi.

2005 yil oktyabrdan Yevroosiyo Hamkorlik tashkiloti a'zosi.

Mustaqil O'zbekistonning Jahon hamjamiyatiga qo'shilishi uning asosiy shart-sharoitlari ya'ni uning geografik siyosiy jihatdan qulay mintaqada joylashganligi va xalqaro nufuzining ortib borishiga e'tiborini qaratish lozim. Bu avvalambor quyidagilarda o'z ifodasini topadi:

Birinchidan, O'zbekiston geografik — siyosiy jihatdan ancha murakkab va shu bilan birga qulay ahvolda, ya'ni u Markaziy Osiyo mintaqasining transport, boy hamda mustaqil energetika omillari markazida joylashgan.

Ikkinchidan, O'zbekiston aholi soni, ilmiy-texnikaviy va boshqa imkoniyatlari jihatdan mintaqadagi qo'shnilaridan ma'lum darajada ustun turadi.

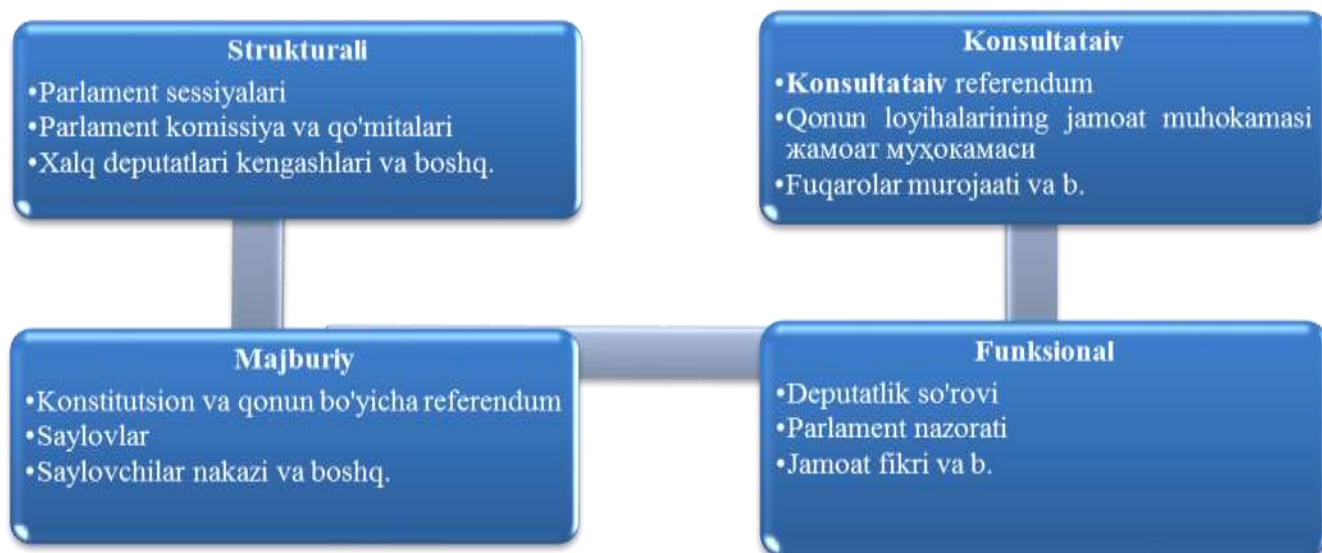
Uchinchidan, O'zbekiston qulay tabiiy - iqlim sharoitiga ega. Bizda qadimiy dehqonchilik madaniyati va boy mineral - xom ashyo resurslari bor. Respublika oziq-ovqat bilan o'zini-o'zi ta'minlashga, texnika ekinlarining eng qimmatli turlarini, jumladan, paxta tolasi etishtirish va eksport qilishga imkoniyati katta. SHuningdek, jahon bozoriga yuqori sifatli, ekologik jihatdan sof, raqobatga bardoshli meva-sabzavot mahsulotlarini ishlab chiqarishga hamda ularni qayta ishlangan holda etkazib berishga qodir.

To'rtinchidan, davlatimiz nafaqat o'zini-o'zi ta'minlaydigan, balki chetga chiqaradigan neft mahsulotlari, gaz va umuman, iqtisodiyotning asosi bo'lgan muhim tarmoqlarga ega. O'zbekistonda sanoatning eng zamonaviy tarmoqlari, masalan, mikroradio elektronika kabi murakkab sohani rivojlantirish imkoni bor.

Beshinchidan, O'zbekistonning insoniyat sivilizatsiyasida salmoqli o'ri bor. YUrtimiz ma'naviy merosga boy. U oldindan nafaqat mintaqada, balki dunyoda ham turli ma'naviy va siyosiy jarayonlarga kuchli ta'sir o'tkazib kelgan. SHu jihatlarni hisobga olsak, O'zbekiston o'zining barcha ko'rsatkichlari bo'yicha jahondagi madaniy, ilmiy, texnologiya va iqtisodiy yuksaklikka erishib, bimalol Markaziy Osiyoda integratsiya markaziga aylanishi mumkin. Albatta, bu yo'lda qator qiyinchiliklar ham mavjud.

Siyosiy partiya jamoat birlashmasi shaklida tashkil etiluvchi va faoliyat yurituvchi fuqarolik jamiyatining o'ziga xos instituti bo'lib, u muhim ijtimoiy-siyosiy va vakillik vazifalarini amalga oshiradi

DEMOKRATIK INSTITUTLARNING SHAKLLARI

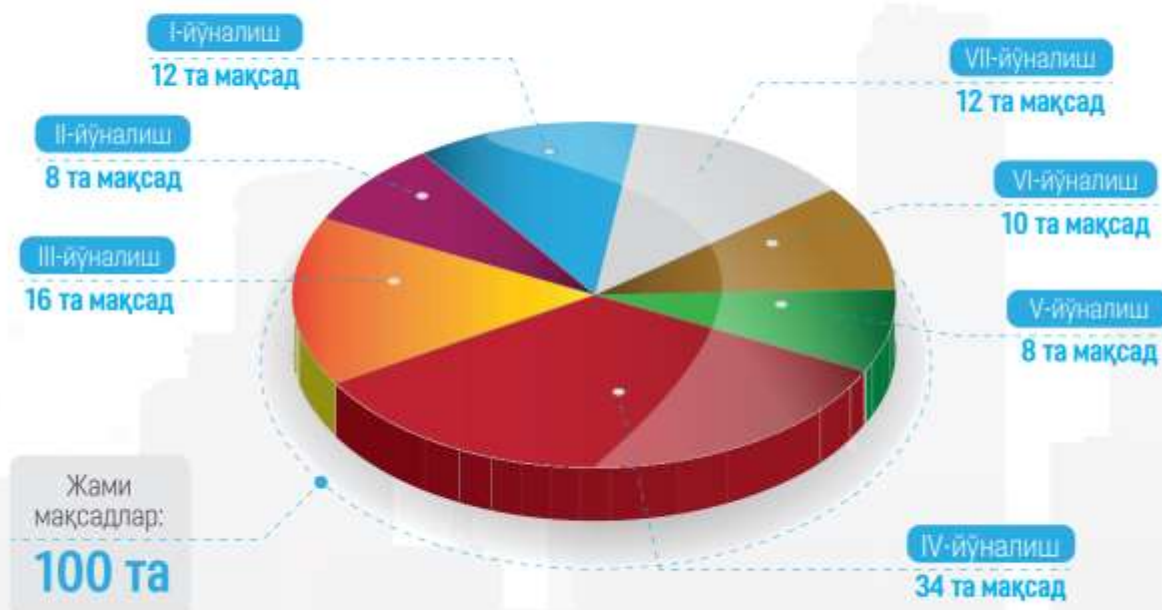

2022–2026 йилларга мўлжалланган ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ

"ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ"
МАВЖУД

www.strategy.uz | [@strategy.uz](#) | [@strategy.uz](#) | [@strategy.uz](#) | [@strategy.uz](#) | [@strategy.uz](#) | [@strategy.uz](#)

2022–2026 йилларга мўлжалланган ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ

"ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ"
МАВЖУД

- 1** Инсон қадрини юксалтириш ва эркин фуқаролик жамиятини янада ривожлантириш орқали халқлараро давлат барпо этиш
- 2** Мамлакатимизда адолат ва қонун устуворлиги тамойилларини тараққиётнинг энг асосий ва зарур шартига айлантириш
- 3** Миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш
- 4** Адолатли ижтимоий сиёсат юритиш, инсон капиталини ривожлантириш
- 5** Маънавий тараққиётни таъминлаш ва соҳани янги босқичга олиб чиқиш
- 6** Миллий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда умумбашарий муаммоларга ендашиш
- 7** Мамлакатимиз хавфсизлиги ва мудофаа салоҳиятини кўнайтириш, очик, прагматик ва фаол ташқи сиёсат олиб бориш

VII. O'UMNING ELEKTRON VARIANTI